

PLAN ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO
WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

TEKST ZMIANY PLANU

Tom 1
POLITYKA PRZESTRZENNA

Opole, kwiecień 2019 r.

Opracowanie:

Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej
Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego

Dyrektor Departamentu:

Waldemar Zadka

Z-ca Dyrektora Departamentu:

Jacek Niestuchowski

Generalny Projektant Planu:

Jacek Tabor (upr. urbanistyczne nr 1698)

Zespół projektowy Planu:

Małgorzata Błaszczuk-Leśniak

Katarzyna Lichota

Maciej Michałowski

Tomasz Midura

Elżbieta Pawlik

Zdzisław Stefaniak

Opracowanie grafiki i baz danych:

Beata Linkiewicz

Maciej Michałowski

Monika Wesołowska

Spis treści

I.	WPROWADZENIE	6
1.1.	Podstawa prawna	7
1.2.	Podstawa merytoryczna	8
1.3.	Zakres opracowania	9
1.4.	Przebieg prac na zmianą planu	9
II.	CECHY PRZESTRZENNE WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO	12
2.1.	Potencjał przestrzenny	12
2.2.	Główne kolizje i konflikty przestrzenne	14
III.	STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA	16
IV.	OBSZARY FUNKCJONALNE	19
4.1.	Miejskie obszary funkcjonalne	19
4.1.1.	Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego	19
4.1.2.	Miejskie obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych	21
4.2.	Wiejskie obszary funkcjonalne	25
4.2.1.	Funkcjonalne obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych	26
4.2.2.	Funkcjonalne obszary wiejskie wymagające wsparcia procesów rozwojowych	27
4.3.	Obszary funkcjonalne szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej	28
4.4.	Obszary kształtowania potencjału rozwojowego wymagające programowania działań ochronnych	29
4.5.	Obszary funkcjonalne wymagające restrukturyzacji i rozwoju nowych funkcji przy użyciu instrumentów właściwych polityce regionalnej	32
4.5.1.	Obszary o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych	32
4.5.2.	Miasta i inne obszary tracące dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze	33
4.5.3.	Obszary o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe	35
4.5.4.	Obszary przygraniczne	36
4.5.5.	Obszary o najniższej dostępności do ośrodków wojewódzkich	38
4.6.	Obszary o wysokim natężeniu negatywnych zjawisk demograficznych	39
V.	WYZWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO	40
VI.	WIZJA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO	42
6.1.	Przestrzeń województwa opolskiego jest konkurencyjna	43
6.2.	Województwo opolskie jest przestrzenią spójną i zintegrowaną	44
6.3.	Przestrzeń województwa opolskiego jest odporna na zagrożenia związane z bezpieczeństwem naturalnym i energetycznym	45
6.4.	Przestrzeń województwa opolskiego cechuje wysoka jakość środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych	46
6.5.	Przestrzeń województwa opolskiego jest uporządkowana	47
VII.	CELE I ZASADY POLITYKI PRZESTRZENNEJ WOJEWÓDZTWA	49
VIII.	MODEL ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	52
IX.	POLITYKA PRZESTRZENNA	56
9.1.	Polityka podwyższenia konkurencyjności struktury przestrzennej województwa	59
9.1.1.	Wzmocnienie funkcji gospodarczych i społecznych głównych węzłów sieci osadniczej regionu	62
9.1.2.	Wzmocnienia powiązań funkcjonalnych między głównymi węzłami sieci osadniczej	64
9.1.3.	Rozwój integracji funkcjonalnej w subregionach	66
9.2.	Polityka poprawy dostępności transportowej województwa	68
9.2.1.	Rozwój infrastruktury drogowej	69
9.2.2.	Rozwój transportu kolejowego	77
9.2.3.	Rozwój Opolskiego Węzła Transportowego	79
9.2.4.	Rozwój transportu wodnego	79
9.2.5.	Rozwój transportu zbiorowego poprzez integrację systemów transportowych	81
9.2.6.	Transport towarów i logistyka	82

9.3.	Polityka kształtowania struktur przestrzennych podnoszących jakość środowiska	82
9.3.1.	Ochrona, wzmocnianie i uspołnianie systemu przyrodniczego województwa	86
9.3.2.	Racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi	88
9.3.3.	Poprawa stanu środowiska	90
9.3.4.	Niskoemisyjna i efektywna gospodarka	91
9.3.5.	Ochrona krajobrazu	93
9.4.	Polityka kształtowania atrakcyjności turystycznej przestrzeni województwa	94
9.4.1.	Zachowania dziedzictwa kulturowego oraz walorów przyrodniczych i krajobrazowych oraz ich wykorzystania dla rozwoju turystyki	96
9.4.2.	Wykorzystania terenów wiejskich dla rozwoju turystyki	96
9.4.3.	Rozwój infrastruktury turystycznej	96
9.4.4.	Rozwój systemu szlaków tematycznych	98
9.5.	Polityka opieki i ochrony nad zasobami dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej	98
9.5.1.	Zachowanie ciągłości dziedzictwa regionalnego	100
9.5.2.	Umiejętne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego	100
9.5.3.	Kształtowanie tożsamości regionalnej i budowanie klimatu społecznej akceptacji dla ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego	102
9.6.	Polityka wzmocnienia odporności struktury przestrzennej województwa na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa	102
9.6.1.	Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego państwa i regionu	105
9.6.2.	Zwiększenie odporności przestrzeni na skutki zmian klimatycznych i poważnych awarii	106
9.6.3.	Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa	110
9.7.	Polityka rozwoju infrastruktury technicznej	110
9.7.1.	Rozwój systemu energetycznego	112
9.7.2.	Rozwój systemu gazowniczego	115
9.7.3.	Rozwój systemu ciepłowniczego	116
9.7.4.	Wzrost produkcji energii odnawialnej	118
9.7.5.	Gospodarka wodno-ściekowa	120
9.7.6.	Rozwój systemu telekomunikacyjnego	125
9.7.7.	Gospodarka odpadami	125
9.8.	Polityka wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich	129
9.8.1.	Zrównoważone kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej	130
9.8.2.	Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców wsi, poprzez wzmocnienie wyposażenia infrastrukturalnego i dostępności komunikacyjnej wsi	130
9.8.3.	Rozbudowa potencjału produkcyjnego w oparciu o lokalną bazę surowców	131
9.8.4.	Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz walorów przyrodniczych i krajobrazowych obszarów wiejskich oraz ich wykorzystanie w procesach rozwoju społeczno-gospodarczego wsi	131
9.8.5.	Powstrzymanie chaotycznego charakteru przekształceń przestrzeni wiejskiej	131
9.9.	Polityka poprawy ładu przestrzennego	133
X.	POLITYKI PRZESTRZENNE W OBSZARACH FUNKcjONALNYCH	135
10.1.	Obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym	135
10.1.1.	Plan Zagospodarowania Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Opola	135
10.1.2.	Wiejski obszar funkcjonalny	156
10.1.3.	Górski obszar funkcjonalny	160
10.1.4.	Przygraniczny obszar funkcjonalny	162
10.2.	Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym	165
10.2.1.	Miejskie obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych	165
10.2.2.	Obszary ochrony gleb dla produkcji rolnej	168
10.2.3.	Obszary zagrożone powodzią	170
10.2.4.	Tereny zamknięte	173
10.2.5.	Obszary kształtowania potencjału rozwojowego wymagające programowania działań ochronnych	176

XI.	REALIZACJA USTALEŃ PLANU	180
11.1.	Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym	180
11.1.1.	Komunikacja	182
11.1.2.	Infrastruktura techniczna	186
11.1.3.	Gospodarka wodna	190
11.1.4.	Dziedzictwo kulturowe	197
11.1.5.	Infrastruktura społeczna	199
11.2.	Postulowane inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym	200
11.3.	Zasady wdrażania ustaleń planu na poziomie lokalnym	208
XII.	REKOMENDACJE	209
12.1.	Rekomendacje do polityki przestrzennej państwa	209
12.2.	Rekomendacje do polityki przestrzennej sąsiednich regionów	212
XIII.	MONITORING REALIZACJI CELÓW POLITYKI PRZESTRZENNEJ WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO	215
	SPIS RYSUNKÓW	218
	SPIS TABEL	219
	SPIS MAP	220
	WYKAZ BAZ DANYCH GIS	220

I. WPROWADZENIE

W polskim systemie planowania przestrzennego podstawowym narzędziem prowadzenia polityki przestrzennej na poziomie regionu jest plan zagospodarowania przestrzennego województwa.

Głównym celem takiego planu jest określenie struktur przestrzennych oraz kierunków i priorytetów kształtowania środowiska przyrodniczego, kulturowego i zurbanizowanego, w dostosowaniu do strategicznych kierunków rozwoju społecznego i gospodarczego województwa.

Pierwszą edycję Planu zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego (PZPWO) opracowano w latach 2000-2002 w trybie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r. nr 15, poz. 139 z późn. zm.) i przyjęto Uchwałą Nr XLIX/357/2002 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 24 września 2002 r.

Z kolei w roku 2010 PZPWO został zaktualizowany Uchwałą Nr XLVIII/505/2010 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 września 2010 r. Podstawą aktualizacji (zmiany) PZPWO była zmiana uwarunkowań prowadzenia polityki rozwoju przestrzennego wynikająca ze zmiany Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego w 2005 r., zmiany planów inwestycyjnych podmiotów, w gestii których znajdują się inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym oraz wskutek zmiany obowiązujących podstaw i wymogów prawnych. Po wejściu Polski do UE zmieniły się w istotnym zakresie wymogi i zasady przygotowywania i realizacji dokumentów określających politykę społeczną, gospodarczą i środowiskową – decydujące dla zrównoważonego rozwoju: powstały liczne projekty zmian w regulacjach prawnych dotyczących planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz realizacji inwestycji. Ponadto, wobec tego, że nowa ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, obowiązująca od 11 lipca 2003 r., stworzyła nowe uwarunkowania dotyczące zakresu planu zagospodarowania przestrzennego województwa, zaistniała konieczność weryfikacji i uzupełnienia zapisów tekstowych i graficznych planu, w szczególności w zakresie:

- 1) rozmieszczenia inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym;
- 2) obszarów problemowych oraz zasad ich zagospodarowania;
- 3) terenów zamkniętych i ich stref ochronnych.

W efekcie wykonanych prac dostosowano dotychczasowe ustalenia planu, zarówno w jego części opisowej, jak i graficznej, do aktualnej w owym czasie (2008-2010) sytuacji społeczno-gospodarczej, bieżących – strategicznych celów rozwojowych oraz do obowiązujących wymogów prawnych.

Przeprowadzona w ramach opracowanego w 2013 r. *Raportu o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego* ocena jego aktualności wykazała, że PZPWO, pomimo upływu zaledwie 3 lat od jego uchwalenia wymaga aktualizacji, w szczególności z uwagi na zmianę uwarunkowań prowadzenia polityki przestrzennej na poziomie krajowym – wskutek przyjęcia w 2011 r. przez Radę Ministrów *Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju 2030 (KPZK 2030)* oraz polityki rozwoju na poziomie województwa – w związku z uchwaleniem przez Sejmik Województwa Opolskiego w dniu 28 grudnia 2012 r. *Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.*

Wynikające z wyżej wymienionych dokumentów ustalenia powodują konieczność dostosowania treści planu do zgodności z KPZK 2030 i SRWO, w tym poprzez uwzględnienie w planie:

- obszarów funkcjonalnych zgodnych z typologią określoną w KPZK 2030 i sposobem wyznaczania wg metodologii Ministerstwa Rozwoju Regionalnego;
- obszarów strategicznej interwencji zdefiniowanych w *Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.*

Ponadto w ramach zmiany PZPWO należy uwzględnić:

- zmianę uwarunkowań prawnych;
- stwierdzone zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym województwa;
- zrealizowane inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym;
- zgłoszone wnioski w sprawie zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego.

1.1. Podstawa prawna

Podstawę prawną opracowania zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego stanowią:

- Uchwała Sejmiku Województwa Opolskiego Nr XXXIV/419/2013 z dnia 25 października 2013 r. o przystąpieniu do sporządzenia zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego, zmieniona Uchwałą Nr X/112/2015 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 27 października 2015 r., Uchwałą Nr XIX/213/2016 z dnia 30 sierpnia 2016 r., Uchwałą Nr XXXII/357/2017 z dnia 26 września 2017 r., Uchwałą Nr XXXIX/425/2018 z dnia 27 marca 2018 r. oraz Uchwałą Nr XLVI/466/2018 z dnia 26 września 2018 r.;
- ustawa o samorządzie województwa z dnia 5 czerwca 1998 r. (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 512);
- ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1945, z późn. zm.).

Przesłanką podjęcia Uchwały Sejmiku Województwa Opolskiego Nr XXXIV/419/2013 z dnia 25 października 2013 roku były wyniki przeprowadzonej oceny aktualności PZPWO, wykazujące potrzebę aktualizacji obowiązującego *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego*, w szczególności z uwagi na zmianę uwarunkowań prowadzenia polityki przestrzennej na poziomie krajowym (wskutek przyjęcia w 2011 r. przez Radę Ministrów *Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju 2030*) oraz polityki rozwoju na poziomie województwa (w związku z uchwaleniem przez Sejmik Województwa Opolskiego *Strategii rozwoju województwa opolskiego do 2020 r.*).

Zgodnie z art. 14 ust. 1 ustawy o samorządzie województwa, samorząd województwa wykonuje zadania o charakterze wojewódzkim określone ustawami, w tym m.in. w zakresie zagospodarowania przestrzennego, a także kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, ochrony środowiska, gospodarki wodnej, w tym ochrony przeciwpowodziowej, transportu zbiorowego i dróg publicznych, modernizacji terenów wiejskich, obronności.

Do wyłącznej właściwości sejmiku województwa należy uchwalanie planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

Z kolei stosownie do art. 42 ust. 1 zadaniem zarządu województwa jest m.in. przygotowanie projektu planu zagospodarowania przestrzennego województwa i jego wykonywanie.

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym nakłada na samorząd województwa obowiązek kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie, w tym uchwalanie planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

Stosownie do przepisów art. 39 ust. 3 ustawy, w planie zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się ustalenia strategii rozwoju województwa oraz określa się w szczególności:

- podstawowe elementy sieci osadniczej województwa i ich powiązań komunikacyjnych oraz infrastrukturalnych, w tym kierunki powiązań transgranicznych;
- system obszarów chronionych, w tym obszary ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, ochrony uzdrowisk oraz dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym;
- granice i zasady zagospodarowania obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym oraz, w zależności od potrzeb, granice i zasady zagospodarowania obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym;
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią;
- granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych;
- obszary występowania udokumentowanych złóż kopalin i udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla.

Ponadto w planie zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się: ustalenia koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju oraz programy, o których mowa w art. 48 ust. 1 usta-

wy oraz umieszcza się inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, które zostały ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością.

Zgodnie z zapisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, plan zagospodarowania przestrzennego województwa nie jest aktem prawa miejscowego i nie narusza wyłącznych uprawnień gmin w zakresie podejmowania decyzji o przeznaczeniu i sposobie zagospodarowania terenów.

Związki planu zagospodarowania przestrzennego województwa z planami miejscowymi realizowane są drogą uzgadniania i negocjowania rozmieszczenia inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym oraz uzgadniania projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

1.2. Podstawa merytoryczna

PZPWO sporządzono z uwzględnieniem szeregu dokumentów strategicznych, programowych, studialnych oraz wniosków do zmiany planu, w tym m.in.:

- *Strategia rozwoju województwa opolskiego do 2020* (Uchwała Nr XXV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 grudnia 2012 roku),
- *Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020*, 2014 r.,
- *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*, (Monitor Polski 2012, poz. 252),
- *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*, (Monitor Polski 2017, poz. 260),
- *Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego*, 2013 r.,
- Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin województwa opolskiego,
- *Strategia rozwoju pogranicza polsko-czeskiego – Polsko-Czeska Komisja Międzyrządowa ds. Współpracy Transgranicznej*, 2000 r.,
- Projekt Strategii Rozwoju Pogranicza Polsko-Czeskiego ze szczególnym uwzględnieniem Powiatu Prudnickiego i Mikroregionu Krnowskiego, 2014 r.,
- *Studium zagospodarowania przestrzennego pogranicza polsko-czeskiego*, 2006 r.,
- *Studium zagospodarowania przestrzennego pasma Odry*, 2001 r.,
- Wnioski do zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego, 2014 r.,
- *Strategia Rozwoju Polski Zachodniej do roku 2020*, 2014 r.,
- Raport końcowy z badania: *Identyfikacja Obszarów Funkcjonalnych (OF), Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), Obszarów Problemowych (OP) w województwie opolskim*, 2012 r.,
- *Założenia uspołnienienia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego do Strategii rozwoju województwa opolskiego*, 2014 r.,
- *Wspólna strategia rozwoju przestrzennego krajów V4+2*, 2014 r.,
- Opracowanie planów przeciwdziałania skutkom suszy w regionach wodnych w obszarze działania RZGW Gliwice. Plan przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Górnej Odry. RZGW Gliwice. Kraków 2014 r.,
- *Projekt planu przeciwdziałania skutkom suszy – etap I*. RZGW Wrocław. Lectore-Eco, Gliwice 2012 r.,
- *Projekt planu przeciwdziałania skutkom suszy – etap II*. RZGW Wrocław. Lectore-Eco, Gliwice 2012 r.,
- *Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry* (dokument przyjęty Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r., Dz. U. z 2016 r., poz. 1938),
- *Projekt planu przeciwdziałania skutkom suszy dla regionu wodnego Warty*. RZGW Poznań, 2017 r.,
- *Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry* (dokument przyjęty Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r., Dz. U. z 2016 r., poz. 1967),

- *Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju*. KZGW, 2016 r.,
- *Subregionalne bieguny wzrostu województwa opolskiego*, 2016 r.,
- *Założenia do planów rozwoju śródlądowych dróg wodnych w Polsce na lata 2016-2020 z perspektywą do roku 2030*, (Monitor Polski 2016, poz. 711),
- *Program Ochrony Środowiska dla województwa opolskiego na lata 2016-2020*, ECOPLAN, 2016 r.,
- *Plan Gospodarki Odpadami dla województwa opolskiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028*, ATMOTERM, 2017 r.,
- *Opracowanie ekofizjograficzne województwa opolskiego*, UMWO Opole, 2008 r.,
- *Aktualizacja Opracowania ekofizjograficznego województwa opolskiego*, UMWO Opole, 2016 r.,
- *Analiza możliwości lokalizacji elektrowni wiatrowych w województwie opolskim*, UMWO Opole 2017 r.

1.3. Zakres opracowania

Zakres przestrzenny

PZPWO obejmuje swoimi ustaleniami obszar województwa opolskiego w granicach określonych ustawą z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz. U. z 1998 r. Nr 96, poz. 603, z późn. zm.).

Analizy dokonywane w procesie sporządzania planu wykraczały poza granice administracyjne, w zakresie powiązań przestrzennych z województwami ościennymi – dolnośląskim, wielkopolskim, łódzkim i śląskim oraz z graniczącym od południa obszarem Republiki Czeskiej.

Zakres czasowy

Zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, plan zagospodarowania przestrzennego województwa nie ma ograniczonego horyzontu czasowego.

Plan ma charakter długookresowy – uwzględnia przebieg procesów przestrzennych w perspektywie wykraczającej poza 2020 r., formułuje propozycje rozwiązań realizowanych w okresie około 15 lat.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego podlega okresowej aktualizacji na zasadach ogólnych określonych w ustawie.

1.4. Przebieg prac nad zmianą PZPWO

Przyjęty w Uchwale Sejmiku Województwa w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany PZPWO tok prac obejmował trzy fazy projektowe:

- fazę wstępną,
- fazę koncepcji planu,
- fazę projektu planu.

W fazie wstępnej rozpatrzono wnioski zgłoszone w związku z zawiadomieniem o przystąpieniu do sporządzania zmiany planu. Faza koncepcji planu objęła aktualizację uwarunkowań zagospodarowania oraz sformułowanie koncepcji projektu planu, natomiast w ostatniej fazie nastąpiło dostosowanie koncepcji do formy projektu planu.

Celem zrealizowanych dotychczas faz opracowania było odpowiednio:

- zebranie i rozpatrzenie wniosków podmiotów mających wpływ na kształtowanie zagospodarowania obszaru województwa oraz wykorzystywanie jego przestrzeni;

- identyfikacja aktualnych czynników, zjawisk i procesów przyczyniających się do formułowania celów i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz do podejmowania przez użytkowników przestrzeni określonych działań skutkujących przeobrażeniami zagospodarowania;
- sformułowanie założeń rozwoju i przekształceń struktury przestrzennej regionu oraz nakreślenie kierunków polityki przestrzennej dla podstawowych systemów zagospodarowania przestrzennego.

Tok prac nad planem objął następujące czynności:

- 1) ogłoszenie w prasie o przystąpieniu do sporządzania zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego, w tym:
 - w prasie regionalnej (NTO) w dniu 19.12.2013 r.,
 - w prasie ogólnopolskiej (Gazeta Wyborcza) w dniach 19.12.2013 r.;
- 2) ogłoszenie na stronie internetowej i na tablicy ogłoszeń Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego w dniach 18.12.2013 – 06.05.2014 r.;
- 3) zawiadomienie pisemne z dnia 18.12.2013 r. o przystąpieniu do sporządzania zmiany planu województwa następujących organów i jednostek:
 - wojewodę opolskiego,
 - starostów powiatów opolskich,
 - wszystkich wójtów, burmistrzów i prezydentów miast,
 - wojewodów, marszałków sąsiednich województw oraz hetmanów kraju ołomunieckiego i śląsko-morawskiego,
 - instytucje i organy właściwe do uzgadniania i opiniowania planu, w tym m.in.: Ministra Infrastruktury i Rozwoju, Wojewódzką Komisję Urbanistyczno-Architektoniczną, Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Geologa Wojewódzkiego, Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Opolu, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Opolu, zarządców dróg (Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad, Zarząd Dróg Wojewódzkich w Opolu, Zarządy Powiatowe Dróg), Oddziały Straży Granicznej w Raciborzu i Kłodzku, Wojewódzki Sztab Wojskowy w Opolu, Wojewódzką Komendę Policji w Opolu, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Komendę Wojewódzką Straży Pożarnych w Opolu, Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, Gliwicach i Poznaniu, Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Opolu, Okręgowy Urząd Górniczy w Gliwicach, Urząd Lotnictwa Cywilnego w Warszawie oraz Urząd Komunikacji Elektroniczne (łącznie 33 instytucje);
- 4) analizę zgłoszonych postulatów i wniosków – prezentacja analizy zgłoszonych wniosków na posiedzeniu Zarządu Województwa Opolskiego w dniu 29.07.2014 r.;
- 5) opracowanie koncepcji planu;

prezentacja koncepcji zmiany PZPWO na Komisji Polityki Regionalnej, Gospodarki i Turystyki Sejmiku Województwa Opolskiego w dniu 26 marca 2015 r.;
- 6) opiniowanie koncepcji zmiany PZPWO przez Wojewódzką Komisję Urbanistyczno-Architektoniczną w Opolu w dniu 29 kwietnia 2015 r.;
- 7) opiniowanie koncepcji zmiany PZPWO przez Wojewódzką Komisję Urbanistyczno-Architektoniczną w Opolu w dniu 29 kwietnia 2015 r.;
- 8) prezentacja koncepcji zmiany PZPWO na Komisji Polityki Regionalnej, Gospodarki i Turystyki Sejmiku Województwa Opolskiego w dniu 09 czerwca 2016 r.;
- 9) opracowanie projektu zmiany PZPWO wraz z planem zagospodarowania przestrzennego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego, stanowiącym część projektu zmiany PZPWO, 2015 - 2017;
- 10) opiniowanie wewnętrzne projektu zmiany PZPWO przez merytoryczne departamenty UMWO oraz wybrane jednostki podległe realizujące zadania samorządu województwa w okresie od 23.03.2016 r. do 11.04.2016 r. oraz w okresie od 23.05 do 02.06.2017 r.;
- 11) przyjęcie przez Zarząd Województwa Opolskiego projektu zmiany PZPWO i jego skierowanie do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w dniu 15.05.2017 r.;

- 12) opracowanie prognozy oddziaływania na środowisko do projektu zmiany PZPWO, 2017 r.;
- 13) opiniowanie projektu zmiany PZPWO przez Wojewódzką Komisję Urbanistyczno-Architektoniczną w Opolu w dniu 30 listopada 2017 r.
- 14) opiniowanie projektu zmiany planu przez właściwe instytucje i organy, a także wojewodę, zarządy powiatów, wójtów, burmistrzów gmin i prezydentów miast położonych na terenie województwa oraz rządowych i samorządowych organów administracji publicznej na terenach przyległych do granic województwa, grudzień 2017 r. – maj 2018 r.;
- 15) uzgodnienie projektu zmiany planu z organami określonymi w przepisach odrębnych, grudzień 2017 r. – maj 2018 r.;
- 16) weryfikacja projektu zmiany planu w wyniku przeprowadzonych konsultacji, opiniowania i uzgadniania.

II. CECHY PRZESTRZENNE WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

2.1. Potencjał przestrzenny

Województwo opolskie jest najmniejszym regionem w Polsce, zarówno pod względem zajmowanej powierzchni jak i potencjału ludnościowego.

Powierzchnia województwa wynosi 9 412 km², co stanowi 3% powierzchni kraju, a jego populacja oscyluje wokół 1 mln mieszkańców (2,6% ludności kraju).

Według stanu na koniec grudnia 2016 r. województwo opolskie zamieszkiwało 993 036 osób (w tym 512 607 kobiet – 51,6%). Gęstość zaludnienia w województwie wynosi 105 osób na 1 km² powierzchni ogólnej przy średniej krajowej 123 osób na 1 km² i systematycznie spada.

Wskaźnik urbanizacji województwa opolskiego wynosi 52% i plasuje region poniżej poziomu krajowego (60,3%).

Układ osadniczy regionu jest równomiernie rozwinięty, a do największych miast należą: Opole (118,7 tys. mieszkańców)¹, Kędzierzyn-Koźle (62,1 tys.), Nysa (44,5 tys.), Brzeg (36,3 tys.) i Kluczbork (24,0 tys.). Administracyjnie Opolszczyzna dzieli się na 12 powiatów, 71 gmin, w tym 3 gminy miejskie, 32 gminy miejsko-wiejskie oraz 36 gmin wiejskich. Sieć osadniczą tworzy 1208 miejscowości², w tym 35 miast. Podsystem wiejskich jednostek osadniczych liczy obecnie 1016 wsi.

Podstawowymi cechami przestrzennymi warunkującymi możliwości rozwojowe województwa opolskiego są:

1) w kategorii potencjału rozwojowego:

- **korzystne rozmieszczenie sieci osadniczej z centralnym usytuowaniem Opola** – stolicy regionu oraz pierścieniowym rozmieszczeniem ośrodków subregionalnych – zapewniające prawidłową obsługę i dogodną dostępność do usług ponadlokalnych;
- **położenie w paśmie europejskiego korytarza transportowego** w relacji zachód – wschód, łączącego regiony trzech państw Europy środkowej i środkowo-wschodniej: Niemiec, Polski i Ukrainy – zapewniające dogodne powiązanie z krajowymi oraz europejskimi ośrodkami i regionami, stwarzające szansę wzrostu atrakcyjności gospodarczej obszarów dobrze skomunikowanych z korytarzem, co warunkuje sprawną dystrybucję towarów wytworzonych na terenie województwa lub możliwość lokowania centrów logistycznych;
- **dobrze rozwinięta i zróżnicowana infrastruktura transportowa oraz duża gęstość sieci drogowej i kolejowej** zapewnia dobre połączenia komunikacyjne stolicy regionu z resztą województwa, a wysokie wskaźniki gęstości sieci dróg i linii kolejowych, stawiają region wśród najzasobniejszych pod tym względem w kraju;
- **kształtująca się aglomeracja opolska** – krajowy biegun wzrostu, ogniskujący funkcje społeczno-gospodarcze regionu, dysponująca potencjałem instytucjonalnym, naukowym i technicznym umożliwiającym efektywne włączenie się w procesy wzmacniające pozycję konkurencyjną ośrodka wojewódzkiego jak i całego regionu na arenie krajowej, wymagający jednak wzmocnienia tego potencjału;
- **potencjał rolniczej przestrzeni produkcyjnej**³ – najwyższy w kraju, korzystny dla rozwoju wysoko produktywnego rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego;

¹ Miasto Opole w nowych granicach administracyjnych od 1 stycznia 2017 r. liczy **128,1 tys. mieszkańców**.

² Dane z Banku Danych Lokalnych GUS za 2016 r.

³ Opisana przez syntetyczny wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej, uwzględniający następujące czynniki: rzeźbę terenu, jakość i przydatność rolnicza gleb, warunki wodne, warunki agroklimatyczne.

- **potencjał kopalin** – zróżnicowana ilościowo i jakościowo, dostępna do eksploatacji baza surowców mineralnych, w szczególności skał węglanowych, kamieni drogowych, piasków i żwirów stwarza podstawy dla dalszego, dynamicznego rozwoju sektora budowlanego i przemysłu materiałów budowlanych, jednej ze głównych specjalizacji regionalnych województwa;
- **zróżnicowana struktura gałęziowa przemysłu**, w której wiodącą rolę odgrywają zakłady przemysłu spożywczego, chemicznego, koksowniczego, energetycznego, cementowo-wapienniczego, metalowego, a ponadto przemysł meblarski i drzewny;
- **dostępność odrzańskiej drogi wodnej**, stwarzająca szansę na wykorzystanie potencjału żeglugoego Odry do celów transportowych i włączenie jej do europejskiego systemu dróg wodnych;
- **wysoka bioróżnorodność i zróżnicowane walory przyrodniczo-krajobrazowe**, sprzyjające rozwojowi turystyki, rekreacji, gospodarki i przemysłu leśnego;
- **bogate zasoby dziedzictwa kulturowego**, które w połączeniu z walorami przyrodniczo-krajobrazowymi województwa stanowią o możliwości rozwoju sektora usług turystycznych, działalności naukowej i edukacji;

2) w kategorii występujących silnych zróżnicowań wewnętrznych, w tym:

- **gospodarczych**, tj. wyraźne zróżnicowanie wartości wytwarzanego PKB *per capita* w części wschodniej i zachodniej Opolszczyzny [podregion opolski z wartością 41 525 zł należy do grupy obszarów o wysokim poziomie rozwoju, zaś podregion nyski z wartością 27 694 zł do grupy o najniższym, statystycznym poziomie rozwoju w całym kraju (64 miejsce na 72 podregiony)⁴];
- **demograficznych**, tj. zróżnicowanie intensywności procesów depopulacyjnych przejawiające się większym tempem odpływu ludności w gminach położonych w południowo-wschodniej części województwa (na terenie powiatów: strzeleckiego, krapkowickiego, kędzierzyńsko-kozielskiego i w części powiatu głubczyckiego) oraz nierównomierne rozmieszczenie ludności – ze stosunkowo dużą gęstością zaludnienia na obszarze pomiędzy Opolem a Kędzierzyna-Koźlem i małą w rejonie północnym województwa;
- **środowiskowych**, w tym głównie odmienne warunki naturalne części południowo-zachodniej, o wyraźnej dominacji funkcji rolnych, z najkorzystniejszymi warunkami do produkcji rolnej i północno-wschodniej województwa, z koncentracją terenów leśnych (max. lesistość do 73,3% powierzchni gminy Murów) i mniej korzystnymi warunkami do produkcji rolnej;

3) w kategorii barier rozwojowych:

- **depopulacja** obszaru województwa, skutkująca spadkiem ogólnej liczby ludności, jak i zmianami w strukturze grup wiekowych, a w konsekwencji spadkiem zasobów pracy;
- **wolne tempo rozwoju gospodarczego** – region rozwijał się wolniej, nie tylko w porównaniu z sąsiadującymi województwami, ale również względem regionów statystycznie najbiedniejszych – położonych na ścianie wschodniej⁵;
- **bardzo silna konkurencja regionów sąsiadujących** – „wypłukujących” nie tylko zasoby kapitału ludzkiego, ale i przechwytyjących nowe inwestycje, a szczególnie bezpośrednie inwestycje zagraniczne⁶;

⁴ Dane za 2014 r. BDL GUS.

⁵ Na podstawie *Materiału roboczego do wypracowania Diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej województwa opolskiego w ramach procesu przygotowania Strategii rozwoju województwa opolskiego*, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, styczeń 2012 r. oraz *Diagnozy wyzwań, potrzeb i potencjałów obszarów/sektorów objętych RPO WO 2014-2020*, Zarząd Województwa Opolskiego, kwiecień 2014 r.;

- **ograniczona dostępność transportowa wewnątrz regionu**, wynikająca z:
 - niewystarczającej ilości przepraw mostowych przez rzekę Odrę,
 - braku powiązania komunikacyjnego na kierunku północ – południe, gdzie nie wykształcił się żaden ważny korytarz transportowy, a istniejące drogi rangi międzyregionalnej i regionalnej na wielu odcinkach wymagają modernizacji i wyprowadzenia poza tereny zabudowane,
 - ograniczonej przepustowości dróg, niedostosowanych parametrami technicznymi do pełniących funkcji,
 - złego stanu technicznego dróg i szlaków kolejowych,
 - braku wielu obwodnic na drogach krajowych i wojewódzkich przebiegających przez tereny zabudowane, co powoduje negatywne i uciążliwe skutki dla mieszkańców w postaci nadmiernego poziomu hałasu i zanieczyszczenia powietrza,
 - marginalizacji lokalnych linii kolejowych – lokalne linie kolejowe są zdekapitalizowane lub wyłączone z ruchu z powodu złego stanu technicznego. Zaniechanie działań rewitalizacyjnych na tych liniach może doprowadzić do ich całkowitej utraty i braku możliwości wyeksponowania ich wartości turystycznych i krajoznawczych oraz będzie skutkowało koniecznością oparcia transportu publicznego wyłącznie na transporcie drogowym;
- **zanik transportu Odrzańską Drogą Wodną** – obecnie transportowe wykorzystanie rzeki Odry jest marginalne. Za taki stan rzeczy odpowiada wiele czynników z czego najistotniejsze mają miejsce poza obszarem województwa opolskiego, a ich efektem jest ograniczenie spławności Odry w jej środkowym biegu;
- **nieciągłość systemu przyrodniczego na terenach miejskich** (Opole, Krapkowice, Kędzierzyn-Koźle, Nysa) i niewystarczająca spójność regionalnego systemu obszarów chronionych (brak gatunkowych korytarzy ekologicznych);
- **anomalne zjawiska pogodowe**, w szczególności powodzie w dolinie Odry i jej dopływów, silne wiatry (aleja trąb powietrznych przebiegająca od Bramy Morawskiej w kierunku północnym przez południowo-wschodnią część województwa opolskiego) oraz długotrwałe susze, dodatkowo wzmagane przez niską retencję wodną – naturalną i sztuczną;
- **zły stan techniczny części linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia oraz GPZ** – wymagający modernizacji lub przebudowy wraz ze stacjami GPZ 110/15 kV. Ich obecny stan z uwagi na ryzyko przeciążenia sieci nie pozwala na podłączenie nowych źródeł wytwórczych OZE.

2.2. Główne kolizje i konflikty przestrzenne

Sytuacje, w których sposób zagospodarowania i użytkowania terenu w skutek niedostosowania do endogenicznych cech obszarów wykorzystywanych wywołuje lub może wywoływać niekorzystny wpływ na biosferę, w tym także na bezpieczeństwo i jakość życia mieszkańców, traktowane są jako kolizje (wówczas, gdy mogą zaistnieć potencjalnie niekorzystne zmiany) lub konflikty przestrzenne (gdy negatywne skutki już występują).

W województwie opolskim do zasadniczych obszarów występowania konfliktów i kolizji przestrzennych należy zaliczyć te, które są związane z:

- **eksploatacją** (w tym perspektywiczną) surowców mineralnych:
 - w dolinach rzecznych i na obszarach cennych przyrodniczo (Góraždze, Dębowiec, Devon Pokrzywna, Krasiejów, dolina Odry (Januszkowice Lesiana, Landzmierny), Nysy Kłodzkiej (Bielice, Drogoszów, Lewin Brzeski, Malerzowie), Osobłogi (Raclawice Śląskie), Bierawki (Kotlarnia), zbiorniki otmuchowsko-nyskie),

⁶ j.w.

- na terenach rozwoju urbanizacji (Opole, Strzelce Opolskie),
- na obszarze cennych struktur wodnych, zaopatrujących ludność w wodę pitną (obszary wychodni węglanowych na obszarze GZWP 333, kopalna rynnna wodonośna Kędzierzyn-Rudy);
- **realizacją i funkcjonowaniem elementów infrastruktury technicznej i komunikacyjnej na obszarach przyrodniczo-krajobrazowych** (PK „Góra Św. Anny”, Stobrawski Park Krajobrazowy, OChK „Lasy Stobrawsko-Turawskie”, OChK „Bory Niemodlińskie”);
- **planowaną realizacją drogowej obwodnicy Opola** w południowej części miasta i lokalizacją nowego cmentarza komunalnego;
- **presją urbanizacji na terenach zagrożenia powodziowego** w dolinach Odry, Nysy Kłodzkiej, Małej Panwi, Osobłogi, Stobrawy, Ścinawy Niemodlińskiej, Białej Głuchołaskiej, Żółtego Potoku, Psiny, Troi i Opawicy;
- **oddziaływaniem przemysłu na tereny zurbanizowane** (Opole, Kędzierzyn-Koźle, Zdieszowice);
- **lokalizacją potencjalnych farm wiatrowych** w pobliżu terenów zurbanizowanych, ze zorganizowaną i powszechną kontestacją społeczności lokalnych – na obszarze całego województwa;
- **presją zagospodarowania rekreacyjno-turystycznego obrzeży zbiorników retencyjnych** a funkcjami ochrony siedlisk ptactwa wodnego i gospodarką wodną.

Obszarami najpoważniejszych nagromadzeń konfliktów i kolizji przestrzennych w województwie są:

Aglomeracja Opolska, gdzie obszary potencjalnego rozwoju urbanizacji kolidują z potencjałem przyrodniczo-rekreacyjnym i zagrożeniem powodziowym w dolinie Odry, obszarami koncentracji kopalin i obszarami ich eksploatacji, obniżonymi standardami środowiska (zanieczyszczenie powietrza, hałas komunikacyjny) oraz koncentracji barier infrastrukturalnych.

Obszar funkcjonalny Kędzierzyna-Koźla, w którym występuje silna presja funkcjonującego przemysłu na obszary mieszkaniowe (obniżone standardy jakości środowiska w zakresie ochrony powietrza), silne przekształcenia powierzchni ziemi (eksploatacja piasku na terenie gminy Bierawa) i degradacja lasów, presja urbanizacyjna na tereny zagrożenia powodziowego.

Dolina Odry, w której dochodzi do wzajemnego przenikania się potrzeb rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych, eksploatacji surowców mineralnych, przełamywania barier komunikacyjnych, ochrony potencjału przyrodniczego z jednoczesnym wymogiem zapewnienia bezpieczeństwa powodziowego.

Rejon nyski, gdzie ogniskują się kolizje i konflikty między funkcjami przyrodniczymi i naturalnymi zagrożeniami powodziowymi, a intensyfikacją funkcji rekreacyjnych, gospodarczych (związanych z eksploatacją surowców mineralnych i intensyfikacją rolniczego użytkowania gruntów narażonych na przyspieszoną degradację (erozję)).

Rejon głubczycki, obszar nakładania się potencjału rolniczego, przyrodniczo-rekreacyjnego i obszarów potencjalnego rozwoju funkcji urbanistycznych ośrodka lokalnego z degradacją przestrzeni rolniczej (erozja, intensywna gospodarka rolna), zagrożeniem powodziowym, obszarami koncentracji kopalin i obszarami ich eksploatacji.

III. STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA

Strukturę funkcjonalno-przestrzenną regionu (Rys. 2) tworzą jednorodne jednostki terytorialne (funkcjonalne) o zróżnicowanych cechach zagospodarowania i odmiennych formach aktywności społeczno-gospodarczej, w tym:

Strefy, które obejmują obszary z określonym, wiodącym sposobem użytkowania i zagospodarowania, w tym zdominowane:

- **funkcjami rolnymi** (obszary słabo zurbanizowane z wysokim udziałem użytków rolnych i wysokim poziomem utrzymujących się z rolnictwa, niskim udziałem liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców).

Obszary zdominowane funkcjami rolnymi obejmują głównie tereny położone w południowej i zachodniej części województwa w obrębie Płaskowyżu Głubczyckiego, Wzgórz Strzelińskich, Równiny Grodkowskiej. Są to obszary występowania gleb żyznych i bardzo żyznych, wysokich klas bonitacyjnych, o najkorzystniejszych na terenie województwa warunkach dla prowadzenia gospodarki rolnej i przetwórstwa rolnego.

- **funkcjami leśno-rolnymi** (obszary z wysokim udziałem terenów leśnych, słabo zurbanizowane, ze znacznym udziałem pracujących w rolnictwie, leśnictwie i łowiectwie, niskim udziałem liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców).

Są to obszary położone głównie po wschodniej i północnej stronie Odry na Równinie Opolskiej, Równinie Oleśnickiej, Progu Herbskiego, Progu Woźnickiego oraz po zachodniej stronie Odry na Równinie Niemodlińskiej. Istotną funkcją tej strefy są funkcje przyrodnicze z uwagi na zachowany zasób cennych przyrodniczo kompleksów leśnych i łąkowych.

- **procesami aglomeracyjnymi** (obszary z licznymi wewnętrznymi powiązaniem funkcjonalnymi, zaawansowanymi procesami urbanizacyjnymi, wysokim udziałem pracujących w zawodach pozarolniczych, wysokim udziałem liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców).

W województwie opolskim jest to obszar funkcjonalny największego ośrodka miejskiego – Opola, w którym skala wzajemnych powiązań przestrzennych, interakcji i zjawisk społeczno-gospodarczych jest najwyraźniejsza.

Ponadto do obszarów o ww. cechach zaliczają się obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych Brzegu, Kędzierzyna-Koźła, Kluczborka i Nysy.

Z punktu widzenia cech funkcjonalnych w strukturze przestrzennej województwa wyróżniają się 3 strefy nawiązujące do specyficznych uwarunkowań przyrodniczych występujących w ich obrębie (rys. 1.):

- **strefa centralna**, obejmująca obszary wzdłuż głównej jednostki fizyczno-geograficznej regionu, tj. rozległej doliny Odry. Cechą charakterystyczną tej strefy jest koncentracja potencjału społeczno-gospodarczego (stolica województwa, 2 ośrodki subregionalne: Kędzierzyn-Koźle i Brzeg, 2 miasta o znaczeniu ponadlokalnym: Krapkowice i Strzelce Opolskie, 11 pozostałych miast) i infrastrukturalnego regionu (elementy strukturalne III Paneuropejskiego Korytarza Transportowego: autostrada A4, droga alternatywna dla autostrady – DK 94, magistralne linie kolejowe E-30, E-59, odrzańska droga wodna; liczne linie przesyłowe energii, gazu, itp.). Ponadto w strefie centralnej występuje istotna koncentracja wrażliwych obszarów przyrodniczych i środowiskowych.

Strefa nie jest zupełnie jednorodna, choć jej wspólnym wyróżnikiem w aspekcie rozwoju przestrzennego jest potrzeba integracji zagospodarowania z nowoczesnym transportem.

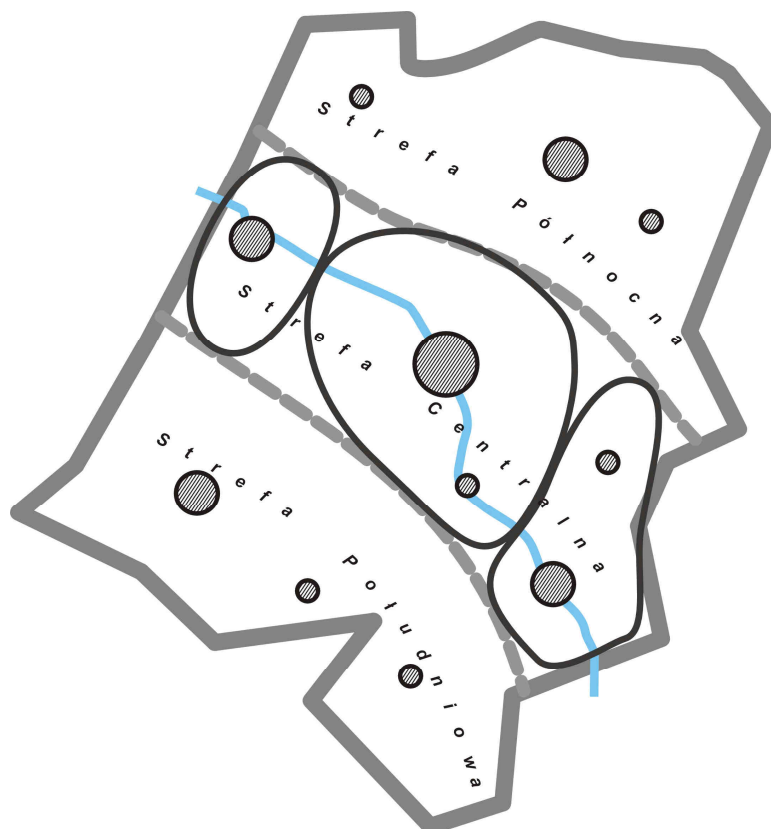
Środkową część strefy centralnej zajmuje Aglomeracja Opolska – główna struktura rozwojowa regionu, także zróżnicowana wewnętrznie na strefę wewnętrzną oraz zewnętrzną – peryferyjną, której zasadniczą rolą jest zapewnienie w ramach aglomeracji funkcji odpowiedniego zasobu

przyrodniczego przede wszystkim dla rekreacji i wypoczynku. Głównym problemem rozwojowym aglomeracji opolskiej jest niedostatek funkcji metropolitalnych.

W ramach centralnej strefy wyróżniono dwa zewnętrzne obszary - **zachodni**: brzesko-grodkowski oraz **wschodni**: kędzierzyńsko-strzelecki, jako obszary o szczególnych predyspozycjach dla rozwoju i intensyfikacji zagospodarowania, wymagające znacznego wysiłku inwestycyjnego w infrastrukturę komunikacyjną (drogi dojazdowe do węzłów autostradowych) i techniczną (uzbrajanie terenów) przy jednoczesnym usuwaniu barier i godzeniu konfliktów przestrzennych.

- **strefa południowa**, związana z położeniem na przedpolu Sudetów Wschodnich, wzdłuż granicy z Republiką Czeską, zdominowana funkcjami gospodarki rolnej, uzupełnianej funkcjami rekreacyjno-wypoczynkowymi i przyrodniczymi, z cechami właściwymi dla obszarów peryferyjnych (gorsza dostępność komunikacyjna i do usług).
- **strefa północna**, którą stanowią północna część Niziny Śląskiej i fragment Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej, o charakterze leśno-rolnym, z podobnymi problemami jak strefa południowa.

Rys. 1. Strefy funkcjonalne województwa opolskiego

Źródło: Opracowanie własne.

Węzły, to z kolei obszary koncentracji procesów rozwoju społeczno-gospodarczego, a więc główne ośrodki osadnicze, dysponujące potencjałem oddziałującym na znaczną część województwa, w tym: Opole – o znaczeniu krajowym, Brzeg, Kędzierzyn-Koźle, Nysa, Kluczbork – o znaczeniu subregionalnym oraz Głubczyce, Krapkowice, Namysłów, Olesno, Prudnik, Strzelce Opolskie – o znaczeniu ponadlokalnym.

Układy pasmowe, które kształtują się w oparciu o korytarze transportowe, gdzie odbywa się koncentracja przeobrażeń przestrzennych wzdłuż głównych ciągów infrastruktury komunikacyjnej. W przestrzeni województwa wyodrębniają się: korytarz o znaczeniu europejskim (III Paneuropejski Korytarz Transportowy) oraz korytarze transportowe o znaczeniu krajowym i regionalnym.

Rys. 2. Struktura funkcjonalno-przestrzenna województwa opolskiego

Węzły struktury wg. hierarchii ośrodków

- ośrodek wojewódzki
- ośrodek subregionalny
- ośrodek ponadlokalny

Powiązania funkcjonalne (pasma)

- korytarz transportowy o znaczeniu europejskim
- korytarz transportowy o znaczeniu krajowym i regionalnym

Strefy funkcjonalno-przestrzenne

- Centralna, Południowa, Północna
- Aglomeracja Opolska
- Subregiony

Obszary funkcjonalne

- miejskie obszary funkcjonalne
- obszary rolne
- obszary leśno-rolne

Źródło: Opracowanie własne.

IV. OBSZARY FUNKCJONALNE

Zgodnie z obowiązującą doktryną prowadzenia polityki rozwoju przestrzennego w Polsce, planowanie zagospodarowania przestrzennego powinno odbywać się z uwzględnieniem obszarów o specyficznych cechach fizyczno-geograficznych lub zjawiskach społeczno-gospodarczych, dzięki czemu możliwe będzie wydobycie lokalnych i regionalnych potencjałów oraz minimalizowanie sytuacji konfliktowych.

W podejściu zintegrowanym w ramach planowania przestrzennego, obszary funkcjonalne, rozumiane jako wyodrębnione przestrzennie specyficzne kompleksy terytorialne, są zarówno celem, jak i przedmiotem interwencji publicznej.

Wyróżnikami obszarów funkcjonalnych są: wspólne powiązania funkcjonalne między elementami strukturalnymi obszaru (ekonomiczne, społeczne, komunikacyjne, infrastrukturalne, środowiskowe), zwartość przestrzenna, wspólne systemy (organizacyjne i techniczne), wspólna polityka rozwoju (wspólne cele i narzędzia).

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 – podstawowy dokument określający politykę przestrzenną państwa, wskazuje cztery podstawowe typy obszarów funkcjonalnych:

- określone w odniesieniu do całego systemu osadniczego, wyznaczone na podstawie stopnia urbanizacji, obejmujące obszary miejskie – rdzenie i ich strefy funkcjonalne oraz obszary funkcjonalne wiejskie;
- wyznaczone na podstawie typu potencjału rozwojowego ze względu na występowanie szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej i warunków dla polityki rozwoju w skali makroekonomicznej;
- wyznaczone ze względu na możliwość wystąpienia konfliktów przestrzennych związanych ze sposobem wykorzystania ich potencjału przyrodniczego i kulturowego;
- wymagające restrukturyzacji i rozwoju nowych funkcji przy użyciu instrumentów właściwych polityce regionalnej. Na tych obszarach dochodzi do kumulacji problemów o charakterze społeczno-gospodarczym, co staje się barierą dla osiągnięcia spójności przestrzennej kraju.

4.1. Miejskie obszary funkcjonalne

Według KPZK 2030 miejski obszar funkcjonalny jest układem osadniczym ciągłym przestrzennie, złożonym z odrębnych administracyjnie jednostek. Obejmuje zwarty obszar miejski oraz powiązaną z nim funkcjonalnie strefę zurbanizowaną. Administracyjnie obszary te mogą obejmować gminy miejskie, wiejskie i wiejsko-miejskie⁷. KPZK 2030 dzieli obszary funkcjonalne na cztery podtypy: ośrodków wojewódzkich, regionalnych, subregionalnych i lokalnych.

W województwie opolskim, zgodnie z KPZK 2030, wskazano miejskie obszary funkcjonalne ośrodka wojewódzkiego oraz ośrodków subregionalnych. W przypadku miast pełniących funkcje ośrodków lokalnych uznano, że ich powiązania funkcjonalne nie wykraczają znacząco poza granice administracyjne tych miast.

4.1.1. Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego

Delimitację MOF OW – miasta Opola przeprowadzono w oparciu o dokument Ministerstwa Rozwoju Regionalnego pt.: *Kryteria delimitacji miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich*⁸, zmodyfikowane w regionie o aspekt planistyczny⁹.

⁷ KPZK 2030, s. 191.

⁸ Dokument został wypracowany na bazie ekspertyzy Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania Polskiej Akademii Nauk (IGiPZ PAN) wykonanej przez prof. Przemysława Śleszyńskiego. Wypracowano go z jednej strony w oparciu o typologię obszarów funkcjonalnych zawartą w KPZK 2030, której celem była potrzeba ujednoczenia podejść dla prowadzenia polityki regionalnej w sytuacji równoległego współistnienia pojęć: obszar metropolitalny, obszar funkcjonalny, obszar problemowy. Z drugiej strony jest on efektem dyskusji na temat zasad i wskaźników prowadzonej podczas spotkań z udziałem regionów,

Obszar funkcjonalny Opola, zgodnie z delimitacją MRR obejmuje 11 gmin: Dąbrowa, Komprachcice, Prószków, Tułowice, Niemodlin, Lewin Brzeski, Dobrzeń Wielki, Łubniany, Turawa, Chrząstowice, Tarnów Opolski. Tak wyznaczony obszar funkcjonalny wraz z rdzeniem zajmuje powierzchnię 1381 km² i jest zamieszkały przez 231,7 tys. osób.

Delimitacja wg MRR wskazuje minimalny zasięg obszaru funkcjonalnego, który został rozszerzony w wyniku uwzględnienia aspektów planistycznych wynikających z zapisów regionalnych planów i strategii rozwojowych.

Mając na uwadze znaczenie wspólnej polityki rozwoju, jako istotnego elementu wskazującego na związki funkcjonalne w ramach określonego obszaru, uznano, że obszar funkcjonalny Opola będzie tożsamy z obszarem Aglomeracji Opolskiej, obejmującej terytoria gmin, które wyraziły wolę podejmowania wspólnych działań. Są to: gminy powiatu opolskiego, gmina Izbicko (powiat strzelecki), gmina Lewin Brzeski (powiat brzeski) oraz wszystkie gminy powiatu krapkowickiego. Łącznie obszar współpracy obejmuje 21 gmin, które zamieszkuje ok. 335 tys. mieszkańców (Rys. 3).

Z uwagi na zróżnicowanie cech przestrzenno-funkcjonalnych, w obrębie obszaru funkcjonalnego Aglomeracji Opolskiej zaproponowano wydzielenie: obszaru rdzeniowego, strefy wewnętrznej (odpowiadającej zasadniczo obszarowi zdelimitowanemu w opracowaniu MRR i strefy zewnętrznej, która pomimo braku wymaganego spełnienia liczby przyjętych kryteriów, objęta jest wspólnymi dla całego obszaru Aglomeracji celami rozwojowymi zapisanymi w strategii rozwoju województwa opolskiego do 2020 roku.

Tabela 1. Podstawowe dane charakteryzujące potencjał społeczno-gospodarczy Aglomeracji Opolskiej w 2016 r.

Lp.	Wyszczególnienie	Aglomeracja opolska							
		Rdzeń – miasto Opole ¹⁰		Strefa wewnętrzna		Strefa zewnętrzna		Ogółem	
			[%]		[%]		[%]		[%]
1.	Powierzchnia [km ²]	97	4,8	1410	52,8	863	42,4	2036	100,0
2.	Liczba mieszkańców [osoba]	118 722	35,5	132 764	39,6	83 388	24,9	334 874	100,0
3.	Gęstość zaludnienia [osób na 1 km ²]	1224	-	94,2	-	96,6	-	164,5	-
4.	Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w systemie REGON [tys.]	20,7	52,7	12,3	31,3	6,3	16,0	39,3	100,0
5.	Liczba pracujących w gospodarce narodowej [tys.]	53,0	56,6	21,0	22,5	19,6	20,9	93,6	100,0

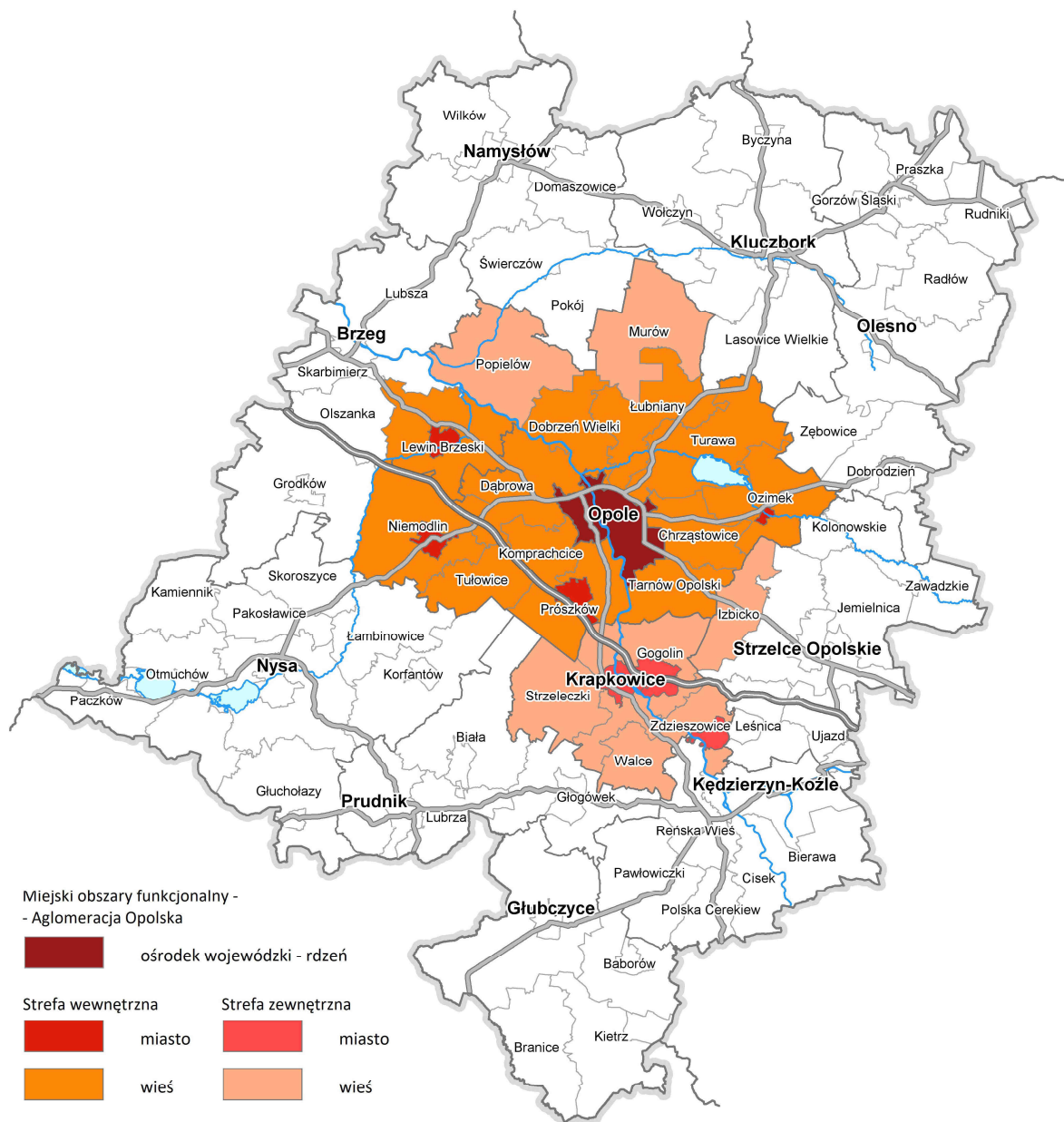
Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

zgłaszane przez nie pisemne uwagi oraz przeprowadzoną przez IGiPZ PAN i przedyskutowaną z regionami metodologię, która została porównana z metodyką *Larger Urban Zone* (LUZ) prowadzoną przez Główny Urząd Statystyczny.

⁹ Uwzględniono ekspercką wiedzę nt funkcjonowania samorządowych związków celowych bądź porozumień, np. w sprawie transportu publicznego, gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadowej, usług publicznych lub innych, przyznając nadrzędność kryterium „celowego” w stosunku do kryteriów minimalnych, co oznacza, że niespełnienie niektórych kryteriów „statystycznych” nie eliminuje gminy z miejskiego obszaru funkcjonalnego.

¹⁰ Miasto Opole w nowych granicach administracyjnych od 1 stycznia 2017 r. liczy **128,1 tys.** mieszkańców i zajmuje **148,9 km²** powierzchni.

Rys. 3. Strefa funkcjonalna Opola – Aglomeracja Opolska (przed zmianą granic administracyjnych Opola z dniem 01.01.2017 r.)

Źródło: Opracowanie własne

4.1.2. Miejskie obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych

W praktyce planistycznej pojęcie ośrodków subregionalnych, choć nie jest zdefiniowane ustawowo, jest wykorzystywane w szczególności na poziomie planowania regionalnego i krajowego, jako użyteczne narzędzie pozwalające opisywać i organizować strukturę funkcjonalno-przestrzenną regionów. Miasta subregionalne pełnią ważną rolę jako ośrodki koncentrujące funkcje społeczne i gospodarcze, a także zapewniają dostęp do usług publicznych istotnych z punktu widzenia mieszkańców otaczających je terenów wiejskich. Miasta te mogą posiadać określoną specjalizację, np. turystyczną, przemysłową itp.

Według *KPKZ 2030* ośrodkami subregionalnymi są miasta liczące pomiędzy 50 a 100 tys. mieszkańców. Ze względu na znaczenie gospodarcze do tej grupy miast mogą być także dołączone mniejsze miasta.

W województwie opolskim, z uwagi na wielkość regionu, rozkład przestrzenny sieci osadniczej i jej policentryzm, a także celowość zapewnienia równomiernej dostępności, w szczególności do usług, poza wymienionymi w KPZK 2030 miastami Kędzierzyna-Koźle i Nysą, do tej kategorii ośrodków zaliczono¹¹ także miasta Brzeg i Kluczbork (choć nie spełniają kryterium potencjału ludnościowego). Jak pokazały wyniki badania *Identyfikacja Obszarów Funkcjonalnych (OF), Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), Obszarów Problemowych (OP) w województwie opolskim* ośrodki subregionalne wykazują silne pozytywne tendencje rozwojowe (analiza biegunów wzrostu¹²) co oznacza, że posiadają one potencjał aby gromadzić i rozprzestrzeniać procesy rozwojowe.

W KPZK 2030 wskazano, że **obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych obejmują gminy wiejskie położone w bezpośrednim sąsiedztwie tych ośrodków.**

Z uwagi na potrzebę zachowania zasady rozłączności obszarów funkcjonalnych, która oznacza, że gmina może wchodzić w skład tylko jednego miejskiego obszaru funkcjonalnego, dokonano odstępstwa od reguły bezpośredniego sąsiedztwa w obszarze funkcjonalnym Kędzierzyna-Koźla, gdzie gmina Zdzeszowice, pomimo tego, że jej obszar wiejski graniczy bezpośrednio z obszarem ośrodka subregionalnego, przynależy do obszaru funkcjonalnego Aglomeracji Opolskiej.

W ten sposób granice obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych w woj. opolskim obejmują:

- miasto Brzeg (rdzeń) oraz strefę zewnętrzną: gm. Skarbimierz, gm. Lubsza,
- miasto Kędzierzyna-Koźle (rdzeń) oraz strefę zewnętrzną: gm. Bierawa, gm. Cisek, gm. Reńska Wieś, gm. Leśnica, gm. Ujazd,
- miasto Kluczbork (rdzeń) oraz strefę zewnętrzną: obszar wiejski gminy Kluczbork,
- miasto Nysa (rdzeń) oraz strefę zewnętrzną: obszar wiejski gminy Nysa.

Zrealizowane w roku 2016 badanie pn. *Subregionalne bieguny wzrostu województwa opolskiego*¹³, którego jednym z głównych celów było określenie charakteru oraz intensywności związków funkcjonalnych głównych ośrodków miejskich województwa opolskiego z ich otoczeniem, pozwoliło zweryfikować powyższe – minimalne zasięgi granic obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych.

Podstawowym kryterium weryfikacji była ocena przepływów ludności (dojazdy do pracy, dojazdy do szkół oraz skala zjawiska suburbanizacji).

Do delimitacji granic obszarów funkcjonalnych zastosowano 3 wskaźniki funkcjonalne:

1) liczba wyjeżdżających do pracy najmniej do ośrodka subregionalnego (rdzenia miejskiego obszaru funkcjonalnego) na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2011 r.

Zgodnie z projektem Rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Rozwoju w sprawie szczegółowych warunków określania obszarów funkcjonalnych i ich granic (z dnia 18.11.2014 r.) przyjęto, że wartością progową wskaźnika dla strefy najbardziej intensywnych dojazdów do pracy będzie minimum 70 osób wyjeżdżających do pracy na 1000 mieszkańców danej gminy w wieku produkcyjnym.

2) liczba zameldowań z ośrodka subregionalnego na 1000 mieszkańców w latach 2010-2015.

W celu określenia zasięgu zjawiska suburbanizacji głównych miast województwa posłużono się wskaźnikiem liczby osób emigrujących z tych miast w latach 2010–2015 do poszczególnych gmin re-

¹¹ *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego* (2010 r.) oraz *Strategia rozwoju województwa opolskiego* (2012 r.).

¹² Bieguny wzrostu wg KSRR – podstawowe obszary koncentracji procesów rozwoju społeczno-gospodarczego kraju i regionów, tj. główne ośrodki miejskie wraz z ich zapleczem funkcjonalnym, o największej kumulacji pozytywnych procesów rozwojowych.

¹³ Badanie realizowane w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego, wyk. Instytut Rozwoju Miast oraz GEOPROFIT Wojciech Dziemianowicz, Kraków – Warszawa, 2016 r.

gionu w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Zgodnie z projektem Rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Rozwoju w sprawie szczegółowych warunków określania obszarów funkcjonalnych i ich granic, za wartość graniczną wskaźnika dla strefy wysokiej intensywności procesu suburbanizacji przyjęto 15 osób¹⁴.

3) liczba uczniów dojeżdżających do szkół ponadgimnazjalnych na 100 osób w wieku 16-19 lat.

W celu określenia intensywności powiązań głównych miast województwa opolskiego z ich otoczeniem w obszarze edukacji posłużono się wskaźnikiem liczby uczniów dojeżdżających¹⁵ z poszczególnych gmin regionu do szkół ponadgimnazjalnych zlokalizowanych w badanych ośrodkach miejskich w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku 16–19 lat. Przyjęto, że wartością progową będzie minimum 50 uczniów.

Dla wyznaczenia granic miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych przyjęto wymóg jednoczesnego spełnienia 3 minimów dla ustalonych wskaźników funkcjonalnych.

Tabela 2. Minimalne kryteria dla wyznaczenia granic MOF ośrodków subregionalnych

Wskaźnik funkcjonalny			Liczba spełnionych kryteriów
liczba wyjeżdżających do pracy najemnej do ośrodka subregionalnego	liczba zameldowań z ośrodka subregionalnego na 1000 mieszkańców	liczba uczniów dojeżdżających do szkół ponadgimnazjalnych na 100 osób w wieku 16-19 lat	
Powyżej 70,0	Powyżej 15,0	Powyżej 50,0	2

Tabela 3. Gminy spełniające warunki przyjętych minimów wskaźników funkcjonalnych

Ośrodek subregionalny	Gmina	Liczba wyjeżdżających do pracy najemnej do ośrodka subregionalnego Powyżej 70,0	Liczba zameldowań z ośrodka subregionalnego na 1000 mieszkańców Powyżej 15,0	Liczba uczniów dojeżdżających do szkół ponadgimnazjalnych na 100 osób w wieku 16-19 lat Powyżej 50,0	Liczba spełnionych kryteriów
Brzeg	Lubsza				3
	Olszanka				3
	Skarbimierz				3
	Lewin Brzeski				0
	Grodków				0
Kędzierzyn-Koźle	Bierawa				3
	Cisek				1
	Polska Cerekiew				0
	Reńska Wieś				3
	Pawłowiczki				0
	Zdzieszowice				0
	Leśnica				0
	Ujazd				1
Kluczbork	Kluczbork (obszar wiejski)				3
	Byczyna				1
	Gorzów Śl.				0
	Olesno				0
	Lasowice Wielkie				0
	Murów				0
	Wołczyn				0

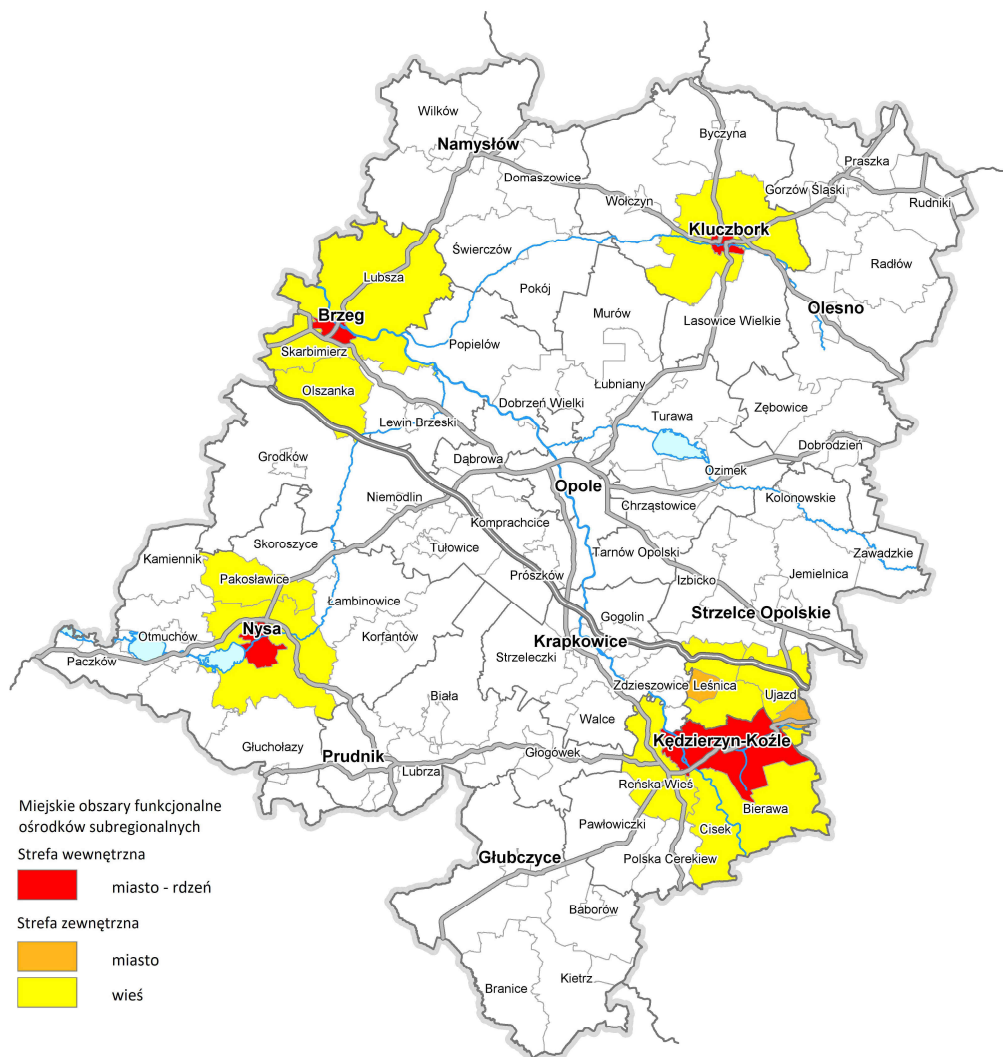
¹⁴ Wartość tę przyjęto w oparciu o projekt Rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Rozwoju w sprawie szczegółowych warunków określania obszarów funkcjonalnych i ich granic (z dnia 18.11.2014 r.).

¹⁵ Dane pozyskano bezpośrednio od szkół ponadgimnazjalnych w ramach badania *Subregionalne bieguny wzrostu w województwie opolskim*. Dane odnoszą się do roku szkolnego 2016/2017.

Ośrodek subregionalny	Gmina	Liczba wyjeżdżających do pracy najmniej do ośrodka subregionalnego Powyżej 70,0	Liczba zameldowań z ośrodka subregionalnego na 1000 mieszkańców Powyżej 15,0	Liczba uczniów dojeżdżających do szkół ponadgimnazjalnych na 100 osób w wieku 16-19 lat Powyżej 50,0	Liczba spełnionych kryteriów
Nysa	Nysa (obszar wiejski)				3
	Głucholązy				0
	Otmuchów				0
	Pakosławice				3
	Łambinowice				0
	Korfantów				0
	Prudnik				0

Przeprowadzona w ten sposób analiza potwierdziła, że najsilniejsze powiązania między ośrodkiem subregionalnym a jego otoczeniem dotyczą obszarów gmin bezpośrednio graniczących z takim ośrodkiem. W przypadku Brzegu i Nysy bardzo silne powiązania z miastem wykazują także pojedyncze gminy tzw. dalszego sąsiedztwa (Olszanka – Brzeg oraz Pakosławice – Nysa). Uwzględniając powyższe, ostateczne wyniki delimitacji przedstawiono na Rys. 4

Rys. 4. Obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 4. Podstawowe dane charakteryzujące potencjał społeczno-gospodarczy miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych w 2016 r.

Lp.	Wyszczególnienie	Powierzchnia		Liczba mieszkańców		Gęstość zaludnienia	Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w systemie REGON		Liczba pracujących w gospodarce narodowej	
		[km ²]	%	[osoba]	%	[osób na 1 km ²]	[liczba]	%	[tys.]	%
1.	Obszar funkcjonalny miasta Brzeg, w tym:	430	100	58 208	100	135,4	7 081	100	11,8	100
	✓ rdzeń	15	3,5	36 292	62,3	2 419	5 050	71,3	7,3	61,9
	✓ strefa zewnętrzna	415	96,5	21 916	37,7	52,8	2 031	28,7	4,5	38,1
2.	Obszar funkcjonalny miasta Kędzierzyn-Koźle, w tym:	590	100	98 145	100	166,4	9 262	100	21,2	100
	✓ rdzeń	124	21,0	62 088	63,3	500,7	6 921	74,7	16,7	78,8
	✓ strefa zewnętrzna	466	79,0	36 057	36,7	77,4	2 341	25,3	4,5	21,2
3.	Obszar funkcjonalny miasta Kluczbork, w tym:	217	100	36 262	100	167,1	3 964	100	8,5	100
	✓ rdzeń	12	5,5	24 000	66,2	2 000	2 972	75,0	7,3	85,9
	✓ strefa zewnętrzna	205	94,5	12 262	33,8	59,8	992	25,0	1,2	14,1
4.	Obszar funkcjonalny miasta Nysa, w tym:	218	100	57 641	100	264,4	6 698	100	12,4	100
	• rdzeń	28	13,0	44 474	77,2	1 588,3	5 566	83,1	11,2	90,3
	• strefa zewnętrzna	190	87,0	13 167	22,8	69,3	1 132	17,0	1,2	9,7

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

4.2. Wiejskie obszary funkcjonalne

Drugą grupę obszarów funkcjonalnych wyodrębnionych na podstawie stopnia urbanizacji stanowią wiejskie obszary funkcjonalne. Są to jednostki terytorialne zdominowane i sklasyfikowane jako rolnicze, leśne lub naturalne, odznaczające się przy tym niską gęstością zaludnienia. Zgodnie z definicją GUS, obszary wiejskie są wyodrębnione na podstawie podziału terytorialnego według krajowego rejestru urzędowego podziału terytorialnego kraju TERYT, tj. zalicza się do nich gminy wiejskie oraz część wiejską gmin miejsko-wiejskich.

Z racji występujących różnicowań potencjału wewnętrznego w obrębie obszarów wiejskich, KPZK 2030 wyróżnia dwa rodzaje wiejskich obszarów funkcjonalnych, tj. położonych w sąsiedztwie dużego miasta oraz peryferyjnych – pozostających na uboczu procesów integracyjnych, a tym samym zagrożonych marginalizacją społeczną i ekonomiczną.

4.2.1. Funkcjonalne obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych

Zgodnie z *KPKZ 2030* obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych charakteryzują się:

- specjalizacją wynikającą z bliskości miast i miejscami pracy w innych sektorach gospodarki (turystyka, leśnictwo, przemysł, budownictwo i uzupełniająco administracja oraz inne służby publiczne),
- dostępem do zatrudnienia w ośrodkach miejskich (migracje wahadłowe),
- dobrym dostępem do podstawowych usług publicznych,
- dostępem do usług wyższego rzędu,
- potencjałem rolniczym i miejscami pracy w obsłudze rolnictwa (zmierzającego do zwiększenia towarowości i wydajności).

Według opracowania pn. *Identyfikacja Obszarów Funkcjonalnych (OF), Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), Obszarów Problemowych (OP) w województwie opolskim*, do zdelimitowania wiejskich obszarów funkcjonalnych uczestniczących w procesach rozwoju w województwie opolskim wykorzystano wskaźniki ilościowe, w tym: wartość standaryzowanego wskaźnika syntetycznego kapitałów w gminach wiejskich powyżej 2 oraz dodatnie saldo migracji w latach 1995-2011, a także kryteria jakościowe, takie jak: bliskość silnych ośrodków miejskich oraz istnienie stref ekonomicznych lub stref rozwoju gospodarczego.

Kryteria ilościowe spełniają gminy wiejskie strefy podmiejskiej Opola, w szczególności wysokim wskaźnikiem syntetycznym odznaczają się tu gminy Dobrzeń Wielki i Turawa oraz gmina Skarbimierz pod Brzegiem. Wszystkie te obszary cechuje wysoka wartość wskaźnika syntetycznego uwzględniającego poziom rozwoju 5 kapitałów (fizycznego, finansowego, administracyjnego, społeczno-gospodarczego i intelektualnego), którego wartości podano w poniższej tabeli [dla porównania w najślabszej gminie wiejskiej (Radłów) wskaźnik ten przyjął wartość -4,30].

Tabela 5. Wskaźnik syntetyczny rozwoju 5 kapitałów

Nazwa gminy i typ (1-miejska, 2-wiejska, 3-miejsko-wiejska)	Suma standaryzowanych wskaźników rozwoju 5 kapitałów
Opole (1)	26,31
Dobrzeń Wielki (2)	8,27
Brzeg (1)	8,04
Gogolin (3)	6,16
Kędzierzyn-Koźle (1)	6,06
Skarbimierz (2)	5,00
Nysa (3)	3,84
Zdzieszowice (3)	2,88
Turawa (2)	2,40
Namysłów (3)	2,04
Bierawa (2)	1,62
Krapkowice (3)	1,43
Praszka (3)	1,31
Dąbrowa (2)	1,09
Rudniki (2)	1,05
Olesno (3)	1,05

Źródło: *Identyfikacja Obszarów Funkcjonalnych (OF), Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), Obszarów Problemowych (OP) w województwie opolskim, CASE-Doradcy Sp. z o.o. 2012 r.*, na podstawie danych BDL GUS.

Równocześnie uznano, że przejawem procesów rozwojowych jest także dodatnie saldo migracji na przestrzeni lat 1995-2011 w powiązaniu z bliskością silnych ośrodków miejskich. To kryterium spełniają gminy strefy wewnętrznej Aglomeracji Opolskiej: Chrząstowice, Dąbrowa, Dobrzeń Wielki, Komprachcice, Łubniany, Prószków, Turawa i Izbicko. Pomimo ujemnego salda migracji gminę Tarnów Opolski

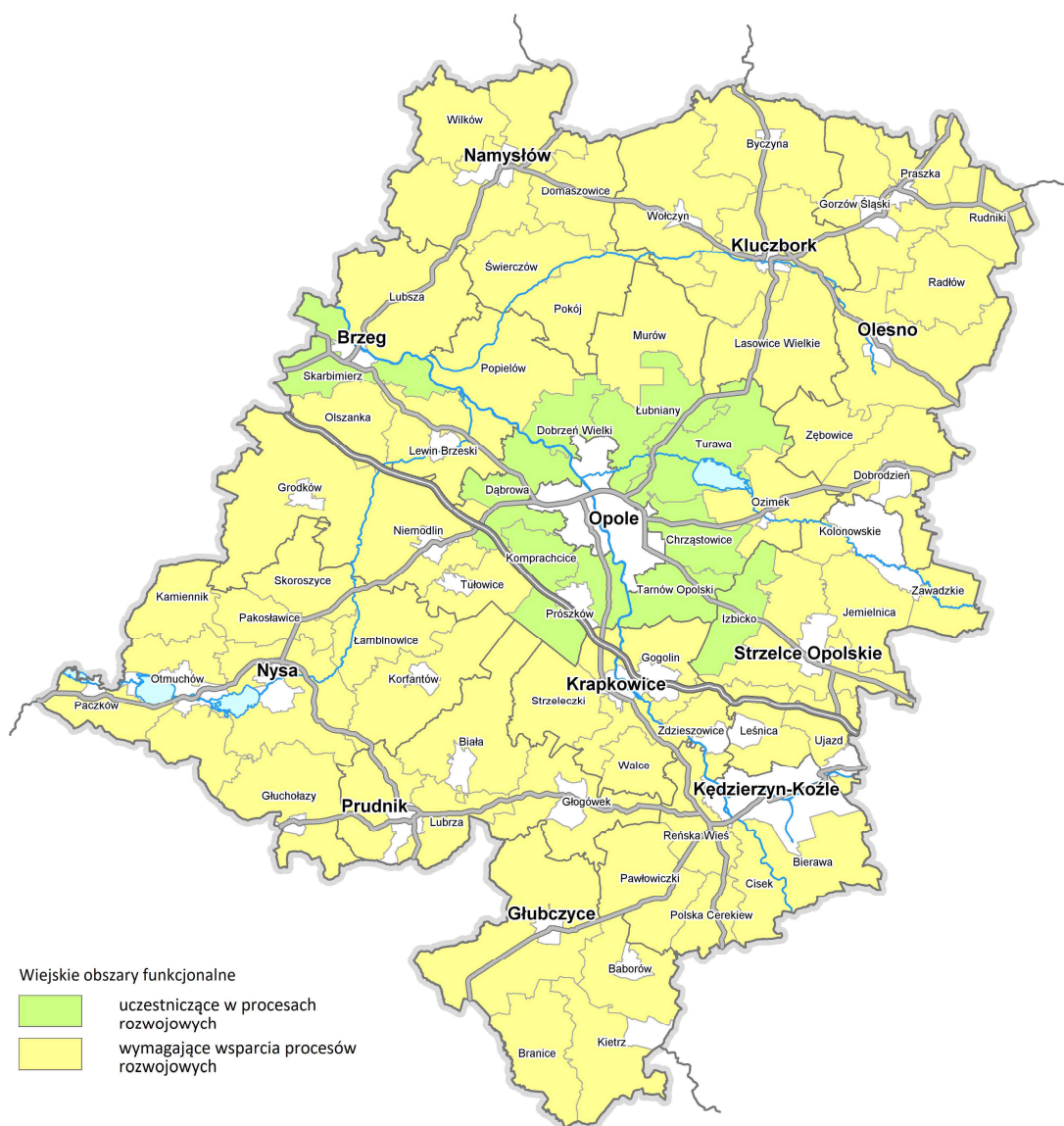
z racji jej bezpośredniego sąsiedztwa z rdzeniem Aglomeracji Opolskiej, zaliczono do obszaru uczestniczącego w procesach rozwojowych.

4.2.2. Funkcjonalne obszary wiejskie wymagające wsparcia procesów rozwojowych

W przypadku województwa opolskiego obszarami wiejskimi wymagającymi wsparcia procesów rozwojowych uznano gminy wiejskie i miejsko-wiejskie prezentujące najniższe wartości standaryzowanego wskaźnika syntetycznego kapitałów intelektualnego, fizycznego i administracyjnego, które odznaczają się dominacją funkcji rolniczej i ofertą miejsc pracy głównie w sektorze usług publicznych oraz uzupełniająco w innych sektorach, niską dostępnością do podstawowych usług publicznych, które w znikomym stopniu uczestniczą w procesach rozwojowych.

Na tej podstawie obszarami wiejskimi wymagającymi wsparcia procesów rozwojowych są zatem wszystkie gminy wiejskie i miejsko-wiejskie poza okolicami Brzegu (Gm. Skarbimierz) i częścią gmin położonych w obszarze funkcjonalnym Opola (Gm. Dobrzeń Wielki, Turawa, Ozimek, Chrzęstowice, Dąbrowa, Tarnów Opolski, Prószków).

Rys. 5. Wiejskie obszary funkcjonalne

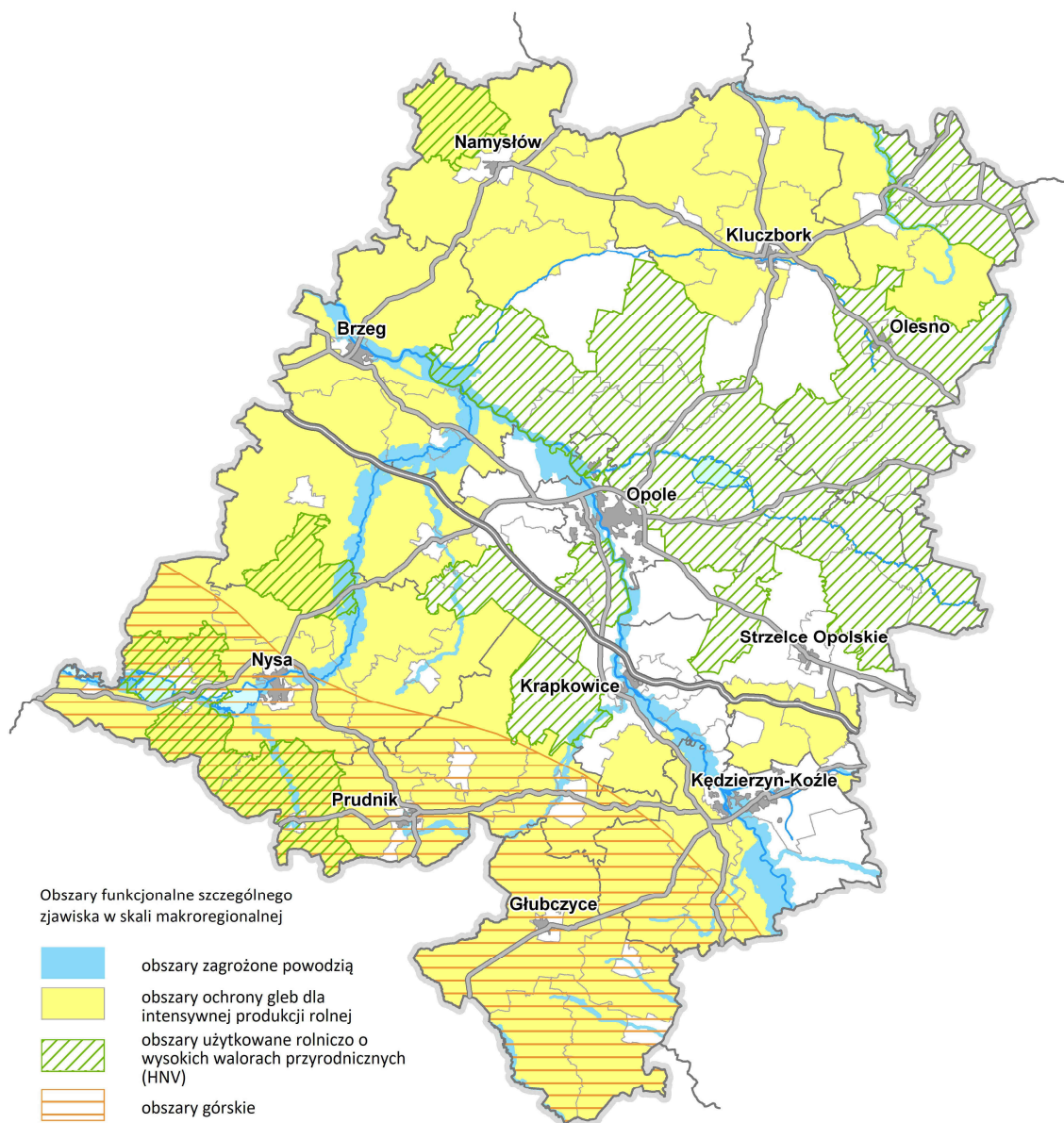

Źródło: Opracowanie własne.

4.3. Obszary funkcjonalne szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej

Obszary funkcjonalne szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej wyróżnione zostały w KPZK 2030 na podstawie dominującego w ich obrębie problemu o charakterze przestrzennym, którego zasięg oddziaływania wykracza poza sferę lokalną i regionalną, a rozwiązanie wymaga koordynacji działań na poziomie makroregionalnym¹⁶.

Rys. 6. Obszary szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Identyfikacja Obszarów Funkcjonalnych (OF), Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), Obszarów Problemowych (OP) w województwie opolskim, CASE-Doradcy Sp. z o.o., 2012 r.

¹⁶ KPZK 2030, s. 197

Tabela 6. Kryteria delimitacji obszarów szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej

Typ obszaru	Kryteria wyznaczania
Tereny zamknięte	Wg ustawy z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (z późn. zmianami)
Obszary górskie	Na podstawie regionalizacji fizycznogeograficznej J. Kondrackiego, dodatkowo można zaliczyć obszary o wysokiej zmienności i różnorodności ukształtowania powierzchni, o dużych spadkach terenu
Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi	Na podstawie dokumentów opracowanych przez Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej: <i>Wstępna ocena ryzyka powodziowego, mapy zagrożenia powodziowego, mapy ryzyka powodziowego</i> oraz plany zarządzania ryzykiem powodziowym w dorzeczach
Obszary ochrony gleb dla produkcji rolnej	Tereny zagrożone erozją wodną lub wietrzną, obszary zagrożone zakwaszeniem gleb w związku z emisją zanieczyszczeń gazowych i pyłowych ze źródeł energetycznych, przemysłowych i motoryzacyjnych

Źródło: *Identyfikacja Obszarów Funkcjonalnych (OF), Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), Obszarów Problemowych (OP) w województwie opolskim, CASE-Doradcy Sp. z o.o., 2012 r.*

W województwie opolskim według autorów opracowania pt. *Identyfikacja Obszarów Funkcjonalnych (OF), Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), Obszarów Problemowych (OP) w województwie opolskim*, można wyróżnić:

- tereny zamknięte (tereny wojskowe, kolejowe itd.);
- obszary górskie (Góry Opawskie – na terenie gmin: Głuchołazy, Prudnik, Lubrza, Głubczyce, Branice, Kietrz);
- obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi (przede wszystkim Dolina Odry, Nysy Kłodzkiej i Małej Panwi);
- obszary ochrony gleb dla produkcji rolnej (Płaskowyz Głubczycki, Masyw Chełmu, Wzgórza Strzelińsko-Niemczańskie).

4.4. Obszary kształtowania potencjału rozwojowego wymagające programowania działań ochronnych

Według KPZK 2030 obszary kształtowania potencjału rozwojowego wymagające programowania działań ochronnych wyznacza się w celu ich dalszego rozwoju i wykorzystania potencjałów endogenicznych związanych z istniejącymi na nich zasobami kulturowymi lub naturalnymi. Są to obszary funkcjonalne, wobec których konieczne jest stosowanie działań ochronnych, ograniczeń i wykluczeń funkcji oraz specyficznych form użytkowania, ze względu na ich wartość przyrodniczą, kulturową lub szczególne znaczenie dla ochrony zasobów naturalnych. Wskazane obszary wymagają uwzględnienia w obowiązujących planach zagospodarowania przestrzennego województw oraz w studiach i planach miejscowych gmin¹⁷.

Tabela 7. Kryteria delimitacji obszarów kształtowania potencjału rozwojowego wymagających programowania działań ochronnych

Typ obszaru	Kryteria wyznaczania
Kształtowania i ochrony zasobów wodnych	Wg zapisów Programu Ochrony Środowiska Województwa Opolskiego: zlewnie ochronne wód powierzchniowych rzek, obszary ochrony Głównych Zbiorników Wód Podziemnych
Tereny należące do systemu obszarów przyrodniczych i obszary ochrony krajobrazów kulturowych	Tereny należące do systemu obszarów przyrodniczych: Parków Krajobrazowych, Obszarów Chronionego Krajobrazu, obszarów Natura 2000, rezerwatów przyrody, parków i zespołów parkowo-zabytkowych
Obszar kształtowania nowych funkcji społeczno-gospodarczych (funkcji turystycznej, transportowej)	Istniejące, lecz niewykorzystywane na szeroką skalę walory kulturowe, przyrodnicze, infrastrukturalne

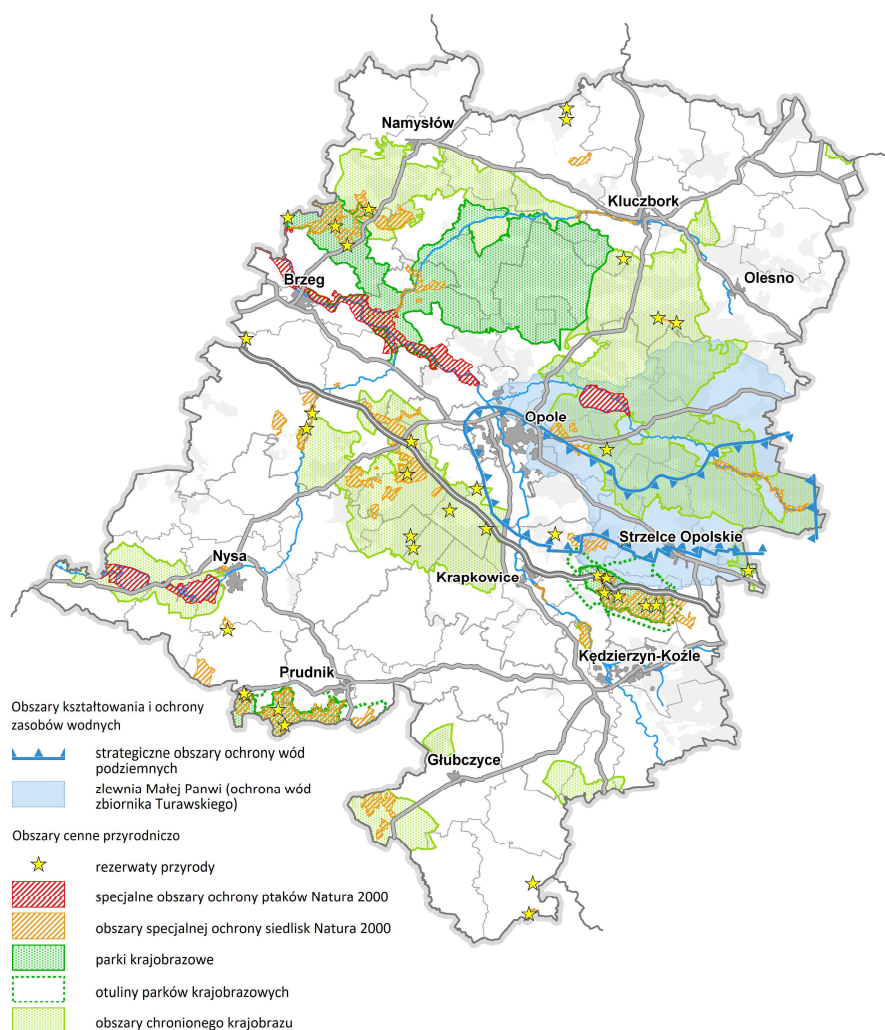
Źródło: *Identyfikacja Obszarów Funkcjonalnych (OF), Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), Obszarów Problemowych (OP) w województwie opolskim, CASE-Doradcy Sp. z o.o., 2012 r.*

¹⁷ KPZK 2030, s.204

Zgodnie z powyższymi kryteriami w grupie obszarów *Kształtowania i ochrony zasobów wodnych* należy uwzględnić: OF zlewni ochronnej wód powierzchniowych Nisy Kłodzkiej i zlewni Małej Panwi oraz obszar ochrony zbiorników wód podziemnych, zwłaszcza Głównych Zbiorników Wód Podziemnych nr 333 – Zbiornik Opole-Zawadzkie, nr 336 – Niecka opolska oraz nr 327 – Zbiornik Lubliniec-Myszków i nr 328 – Dolina kopalna rzeki Mała Panew¹⁸.

Grupa *Terenów należących do systemu obszarów przyrodniczych i obszarów ochrony krajobrazów kulturowych* obejmuje: tereny istniejących parków krajobrazowych (PK Góry Opawskie, PK Góra Świętej Anny, Stobrawski PK), Obszarów Chronionego Krajobrazu (Otmuchowsko-Nyski, OChK Wronin-Maciowakrze, OChK Mokre-Lewice, Las Głubczycki, Łęg Zdieszowicki, Lasy Stobrawsko-Turawskie, Bory Niemodlińskie), istotne znaczenie odgrywają także dwadzieścia cztery¹⁹ obszary Natura 2000 (w tym, o powierzchni powyżej 2000 ha: Grądy Odrzańskie, Góry Opawskie, Góra Świętej Anny, Bory Niemodlińskie, Lasy Barucickie, Zbiornik Nyski, Zbiornik Turawski, Zbiornik Otmuchowski²⁰) oraz korytarze ekologiczne.

Rys. 7. System obszarów przyrodniczych i tereny kształtowania i ochrony zasobów wodnych

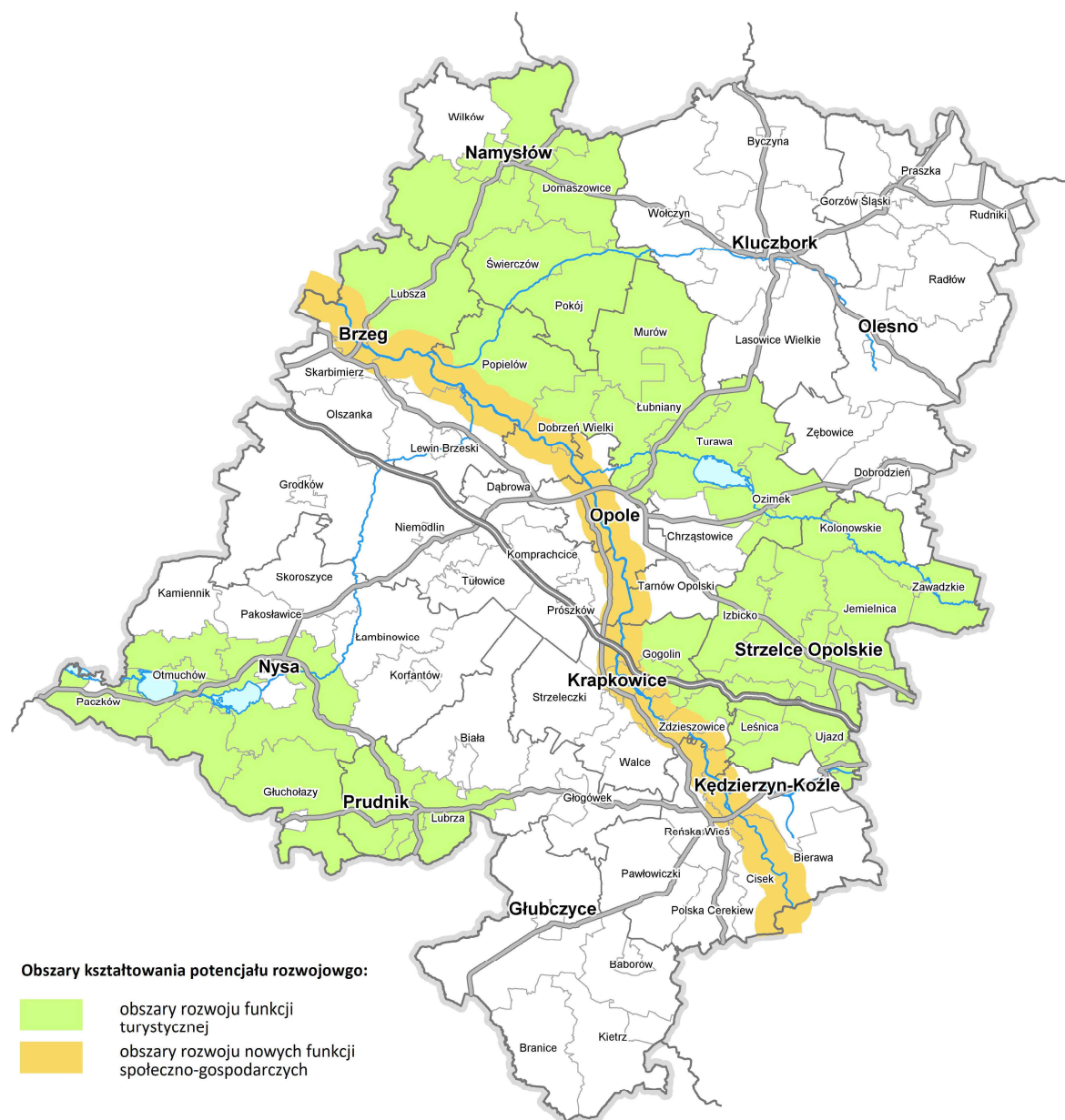
Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Identyfikacja Obszarów Funkcjonalnych (OF), Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), Obszarów Problemowych (OP) w województwie opolskim, CASE-Doradcy Sp. z o.o., 2012 r.*

¹⁸ Pobór wód w województwie opolskim w 2009 r. – Komunikat WIOŚ w Opolu nr 2/W/10, s. 3.

¹⁹ Wg bazy danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska liczba ta wynosi 20 - <http://natura2000.gdos.gov.pl/libraries> [dostęp 30.10.2012 r.]

²⁰ Katalog obszarów Natura 2000 [w:] <http://obszary.natura2000.org.pl/> [dostęp 30.10.2012 r.]

Rys. 8. Obszary kształtowania potencjału rozwojowego wymagające programowania działań ochronnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Identyfikacja Obszarów Funkcjonalnych (OF), Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), Obszarów Problemowych (OP) w województwie opolskim, CASE-Doradcy Sp. z o.o., 2012 r.

Z kolei jako *Obszary kształtowania nowych funkcji społeczno-gospodarczych*, zgodnie z dotychczasowym PZPWO, proponowane są także:

- obszar rozwoju turystyki w południowej części województwa w oparciu o istniejące, słabo wykorzystane walory kulturowe (np. Paczków – „Polskie Carcassonne”, Otmuchów – „Miasto Kwiatów”) oraz przyrodnicze (np. Jeziora Nyskie i Otmuchowskie, Góry Opawskie) – proponuje się, by obszar ten obejmował gminy: Nysa, Paczków, Otmuchów, Głucholazy, Prudnik;
- obszar Doliny Odry, jako teren możliwego rozwoju funkcji związanej z transportem rzeczny, przeladunkiem towarów oraz turystyką w przypadku rewitalizacji szlaku żeglownego;
- obszar rozwoju funkcji turystycznej, obejmującej gminy: Ozimek, Turawa, Kolonowskie, Zawadzkie, Leśnica, Ujazd, Zdzieszowice, Strzelce Opolskie (zwłaszcza w południowej części), Gogolin, Izbicko. Jest to obszar cechujący się wysokim potencjałem kulturowym i przyrodniczym z uwagi na położenie

miejsca kultu religijnego i pomnika historii na Górze Św. Anny, Parku Krajobrazowego „Góra Św. Anny”, pomnika historii w Ozimku i projektowanego Parku Krajobrazowego „Dolina Małej Panwi”, Obszaru Chronionego Krajobrazu „Lasy Stobrawsko-Turawskie”. Istnienie stanowiska paleontologicznego rangi światowej przyczyniło się do powstania nowego produktu turystycznego, jakim jest park dinozaurów „Jurapark” w Krasiejowie. Teren ten cechuje także potencjał infrastrukturalny i bazy turystycznej: długość szlaków turystyki rowerowej i turystyki pieszej wynosi ok. 300 km, istnieje także szlak kajakowy Dolina Małej Panwi, dla turystyki wypoczynkowej rosnące znaczenie ma także kompleks rekreacyjno-wypoczynkowy Jezior Turawskich.

4.5. Obszary funkcjonalne wymagające restrukturyzacji i rozwoju nowych funkcji przy użyciu instrumentów właściwych polityce regionalnej

Niektóre obszary kraju cechuje koncentracja negatywnych zjawisk o charakterze społeczno-gospodarczym. Problemy te oddziałują na rozwój tych obszarów oraz mają silny wpływ również na procesy zagospodarowania przestrzennego kraju. Stąd też w KPZK 2030 pojawia się grupa obszarów funkcjonalnych, które zostały także wymienione w KSRR. Obszary te – ze względu na zasięg i skalę problemów – wymagają działań nie tylko w sferze polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, ale także w sferze polityki regionalnej²¹.

4.5.1. Obszary o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych

Zgodnie z KPZK 2030, obszarami o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych są te, które cechuje niski poziom PKB *per capita*, słaba dostępność oraz jakość usług publicznych, a także mały potencjał ośrodków miejskich, słabo rozwinięta sieć osadnicza i zaburzona struktura demograficzna, wywołana m.in. migracjami młodych ludzi do największych miast w kraju i za granicą²². Według opracowania pt. *Identyfikacja Obszarów Funkcjonalnych (OF), Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), Obszarów Problemowych (OP) w województwie opolskim*, najłagodniejsze tendencje rozwojowe w regionie posiadają następujące gminy:

- Północna część regionu – Wołczyn, Domaszowice, Radłów;
- Wschodnia część regionu – niesąsiadujące ze sobą gminy Zębów i Zawadzkie;
- Południowa część regionu – Kietrz, Baborów, Pawłowiczki;
- Południowo-zachodnia część regionu – Lubrza, Biała, Korfantów, Łambinowice, Skoroszyce oraz Kamiennik.

Jednocześnie, na podstawie oceny eksperckiej, dokonano weryfikacji w/w zestawienia w ten sposób, że dodano wybrane gminy z podregionu nyskiego²³, odbiegającego poziomem rozwoju mierzonym wartością PKB na mieszkańca od podregionu opolskiego, w tym:

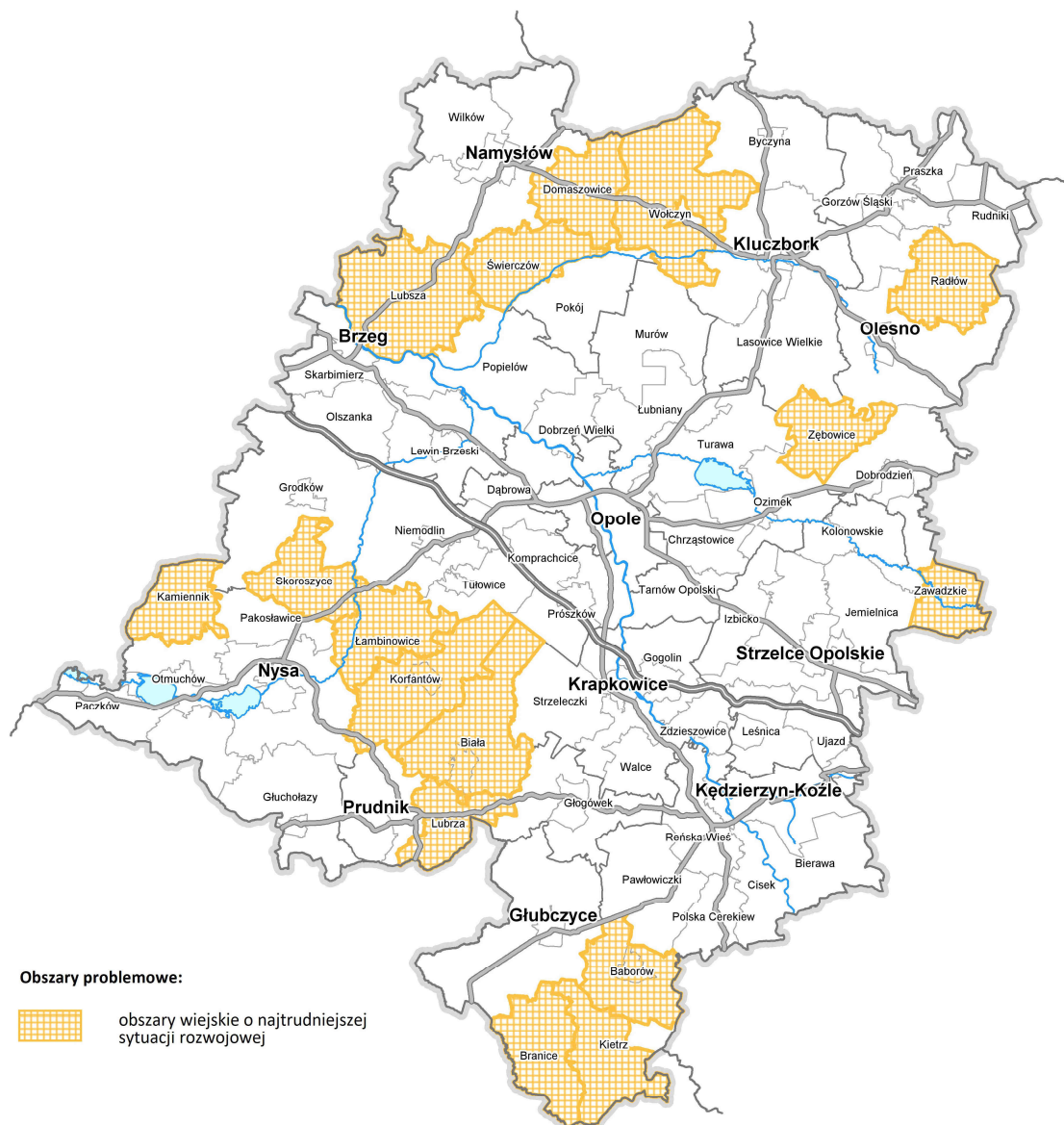
- Świerczów i Lubsza w rejonie północno-zachodnim, z powodu dodatkowej niskiej wartości kapitału naturalnego (niska wartość wskaźników rolniczej przestrzeni produkcyjnej, zagrożenie powodziowe najbardziej zurbanizowanej części gminy Lubsza w dolinie Odry),
- Branice zamiast gminy Pawłowiczki, z uwagi na znacznie korzystniejsze uwarunkowania dotyczące możliwości wzmacniania powiązań funkcjonalnych między gminą Pawłowiczki a biegunem wzrostu – miastem Kędzierzyna-Koźle, niż peryferyjnie położonej gminy Branice.

²¹ *Identyfikacja Obszarów Funkcjonalnych (OF), Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), Obszarów Problemowych (OP) w województwie opolskim*, CASE-Doradcy Sp. z o.o., 2012 r., str. 71.

²² KPZK 2030, s. 208.

²³ W proponowanej formule obejmującej powiaty: namysłowski, brzeski, nyski, prudnicki, głubczycki.

Rys. 9. Obszary wiejskie o najtrudniejszej sytuacji rozwojowej

Źródło: Opracowanie własne.

4.5.2. Miasta i inne obszary tracące dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze

Analizy wykonane na potrzeby *KSRR 2020* i *KPKZ 2030* wskazują, że w wyniku przemian gospodarczych o charakterze strukturalnym oraz zmian na lokalnych rynkach zatrudnienia dochodzi do obniżenia znaczenia gospodarczego pewnych obszarów, w szczególności miejskich, a także do koncentracji negatywnych zjawisk społecznych i fizycznej degradacji zabudowy mieszkaniowej oraz przestrzeni miejskich. Zjawiska te dotyczą najczęściej ośrodków lokalnych i subregionalnych, w których niemożliwe jest przeprowadzenie w krótkim czasie restrukturyzacji upadających tradycyjnych gałęzi przemysłu. Ze względu na dużą dynamikę zmian i naturalne procesy przepływu osób w dużych ośrodkach miejskich i ich obszarach funkcjonalnych, negatywne zjawiska tego typu mają tendencję do koncentracji w pewnych dzielnicach. W Polsce przeważnie są to obszary blokowisk oraz stare dzielnice miast, w których nie uregulowano stosunków własnościowych. Obok degradacji społeczno-gospodarczej punktowo występuje także zjawisko degradacji środowiskowej terenów użytkowanych wcześniej przez przemysł lub przez wojsko²⁴.

²⁴ KPKZ 2030, str. 208-209.

Na potrzeby przygotowywania *KSRR 2020* zostały przeprowadzone analizy, mające na celu zidentyfikowanie miast tracących dotychczasowe funkcje gospodarcze. Pod uwagę wzięto ośrodki miejskie o liczbie mieszkańców powyżej 45 tys. W badaniu uwzględniono 12 zmiennych problemowych (liczba bezrobotnych w miastach, liczba osób zwolnionych z przyczyn zakładów pracy, liczba ofert pracy, liczba pracujących w przemyśle, dynamika zmian dochodów budżetów gmin z tytułu PIT, dynamika zmian dochodów gmin z tytułu CIT, dodatków mieszkaniowych, zaległości w opłatach za mieszkania, liczba zwiedzających muzea, liczba mieszkańców na zakład opieki zdrowotnej, liczba uczniów na szkołę podstawową). Natężenie występowania problemów w danych miastach zostało podzielone na cztery kategorie (niskie, średnie, wysokie, bardzo wysokie). W ten sposób w województwie opolskim zidentyfikowano dwa obszary funkcjonalne tego typu: Kędzierzyn-Koźle oraz Nysa. Obydwa miasta zostały uznane za obszary, gdzie natężenie problemów jest wysokie²⁵.

W opracowaniu pt. *Identyfikacja Obszarów Funkcjonalnych (OF), Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), Obszarów Problemowych (OP) w województwie opolskim*, autorzy do przedstawienia sytuacji wszystkich miast w województwie opolskim wykorzystali analogiczny katalog wskaźników, z modyfikacjami pozwalającymi na dopasowanie do specyfiki także mniejszych miast oraz przy wykorzystaniu dostępnych danych. W ten sposób sformułowano zestaw 11 wskaźników (*Tabela 8*).

Tabela 8. Wskaźniki pozwalające na wyznaczenie miast o najniższym potencjale społeczno-gospodarczym w województwie opolskim

Wskaźnik	Dodatkowe informacje na temat wskaźnika
Dynamika liczby ludności w latach 2007-2011	Ludność 2011-Ludność 2007/ludność 2007
Dynamika liczby pracujących w latach 2007-2011	Liczba pracujących 2011-Liczba pracujących 2007/* 1000 liczba pracujących 2007
Dynamika przedsiębiorczości w latach 2007-2011	Liczba os. fiz. prowadzących dział. gosp. 2011-Liczba os. fiz. prowadzących dział. gosp. 2007 *1000 / Liczba os. fiz. prowadzących dział. gosp. 2007
Zaległości w płatności za mieszkanie na mieszkańca w 2009 r. (w zł)	
Kwota wypłaconych dodatków mieszkaniowych na mieszkańca w 2010 r. (w zł)	
Liczba uczniów na szkołę podstawową w 2011 r.	
Liczba mieszkańców na zakład opieki zdrowotnej w 2011 r.	
Udział podmiotów sekcji przemysł i budownictwo w ogóle podmiotów wpisanych do REGON w 2011 r.	
Liczba bezrobotnych w latach 2007-2011 na 1000 mieszkańców	Ze względu na brak danych dla wyłącznie obszarów miejskich uwzględniono dane dla gmin miejsko-wiejskich
Średnioroczny CIT na aktywny podmiot prawny w cenach stałych 1995-2010 w zł	Ze względu na brak danych dla wyłącznie obszarów miejskich uwzględniono dane dla gmin miejsko-wiejskich
PIT na mieszk. gdy średnia kraj=100 średnioroczny 1995-2010	Ze względu na brak danych dla wyłącznie obszarów miejskich uwzględniono dane dla gmin miejsko-wiejskich

Źródło: *Identyfikacja Obszarów Funkcjonalnych (OF), Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), Obszarów Problemowych (OP) w województwie opolskim*, CASE-Doradcy Sp. z o.o., 2012 r.

Analizie poddano sytuację we wszystkich miastach regionu, tj. w 35 ośrodkach (Opole, 4 ośrodki subregionalne, 30 ośrodków lokalnych). Za występowanie negatywnej sytuacji uznano poziom wskaźnika niższy/wyższy²⁶ od mediany dla wszystkich miast.

Najgorsze wyniki (największa liczba negatywnych zjawisk: 8-9) osiągnęły miasta: Lewin Brzeski, Niemoślin, Głuchołazy, Korfantów, Paczków, Prudnik. W miastach tych występuje więc nagromadzenie nega-

²⁵ *Identyfikacja Obszarów Funkcjonalnych (OF), Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), Obszarów Problemowych (OP) w województwie opolskim*, CASE-Doradcy Sp. z o.o., 2012 r., str. 74.

²⁶ W zależności od tego czy dany wskaźnik stanowi stymulantę lub destymulantę.

tywnych zjawisk społeczno-gospodarczych. Korzystną sytuację można zauważyć w miastach: Opole, Gogolin, Prószków, Strzelce Opolskie, Zawadzkie. Jeśli chodzi o miasta wskazane wcześniej jako te o najgorszej sytuacji w kraju, to w Nysie zauważono 6 negatywnych zjawisk, natomiast w Kędzierzynie-Koźlu – 5. Wskazuje to na fakt, że w województwie istnieją mniejsze miasta charakteryzujące się gorszymi perspektywami rozwoju, aczkolwiek należy pamiętać, że w zaprezentowanej analizie wzięto pod uwagę miasta o bardzo zróżnicowanym potencjale demograficznym²⁷.

4.5.3. Obszary o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe

Delimitacja obszarów o najniższym dostępie mieszkańców do edukacji, zdrowia, usług komunalnych, kultury została przeprowadzona w toku prac nad KSRR.

Na tle całego kraju województwo opolskie cechuje zadowalający poziom dostępności do usług publicznych. Analogicznie do analiz krajowych zawartych w KSRR w podziale na powiaty zostały przeprowadzone zaprezentowane poniżej analizy dla wszystkich gmin województwa opolskiego. Wzięto w nich pod uwagę siedem cech w zakresie wychowania przedszkolnego, edukacji, kultury i ochrony zdrowia²⁸.

Tabela 9. Wskaźniki i kryteria delimitacji obszarów o najniższym dostępie do usług publicznych

Wskaźnik	Poziom wskaźnika, po przekroczeniu którego można mówić o zjawisku negatywnym
Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych (2011 r.)	powyżej średniej krajowej
Odsetek ludności korzystającej z kanalizacji (2010 r.)	poniżej 50%
Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (2010 r.)	poniżej 60%
Liczba uczniów szkół podstawowych przypadająca na 1 komputer z dostępem do Internetu (2011 r.)	co najmniej 20% większa od średniej krajowej
Średnia liczba uczestników imprez w domach kultury, klubach i świetlicach na 1 mieszkańca (2011 r.)	poniżej średniej krajowej
Ludność na 1 placówkę biblioteczną (2011 r.)	powyżej średniej krajowej
Liczba osób przypadających na 1 zakład opieki zdrowotnej (2011 r.)	co najmniej 40% wyższe od średniej krajowej

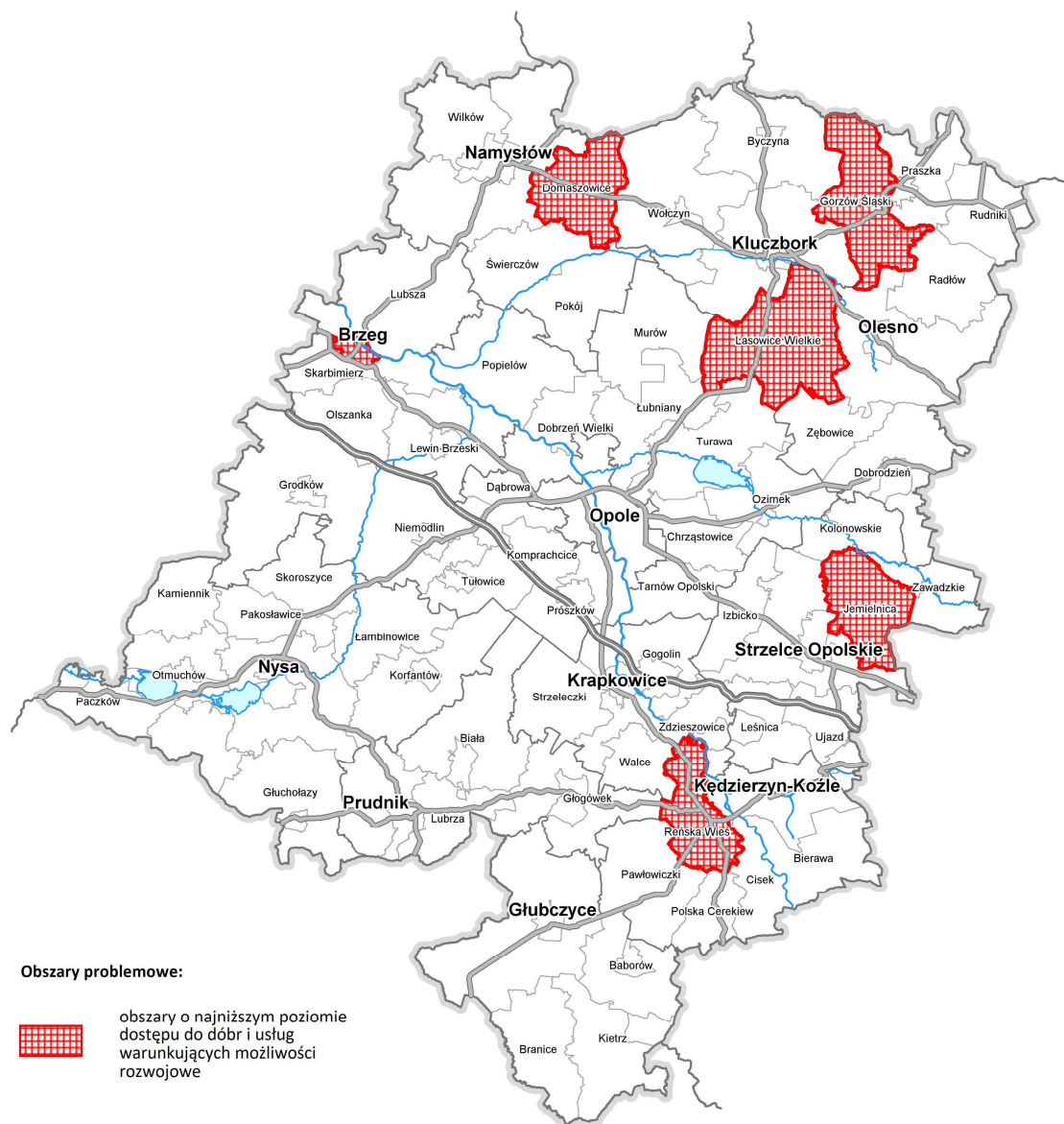
Źródło: *Identyfikacja Obszarów Funkcjonalnych (OF), Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), Obszarów Problemowych (OP) w województwie opolskim*, CASE-Doradcy Sp. z o.o., 2012 r.

Sytuacja gmin w województwie opolskim pod względem dostępu mieszkańców do usług publicznych została przedstawiona na Rys. 10. Gminami o relatywnie najgorszym dostępie do usług publicznych okazały się: Brzeg, Domaszowice, Lasowice Wielkie, Nysa, Reńska Wieś, Gorzów Śląski, Jemielnica. Gminy te położone są w różnych częściach regionu, jednak nie znajdują się w bezpośrednim sąsiedztwie Opola. Okazuje się także, że zła dostępność do usług nie dotyczy tylko obszarów wiejskich, ale także tych miejskich. W przypadku miast jest to spowodowane niskimi wartościami wskaźników, które są przeliczane na 1 mieszkańca – oznacza to, że znajduje się tam zbyt mało instytucji publicznych w stosunku do liczby mieszkańców.

²⁷ *Identyfikacja Obszarów Funkcjonalnych (OF), Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), Obszarów Problemowych (OP) w województwie opolskim*, CASE-Doradcy Sp. z o.o., 2012 r., str. 74-75.

²⁸ Tamże, str. 75-76.

Rys. 10. Obszary o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe

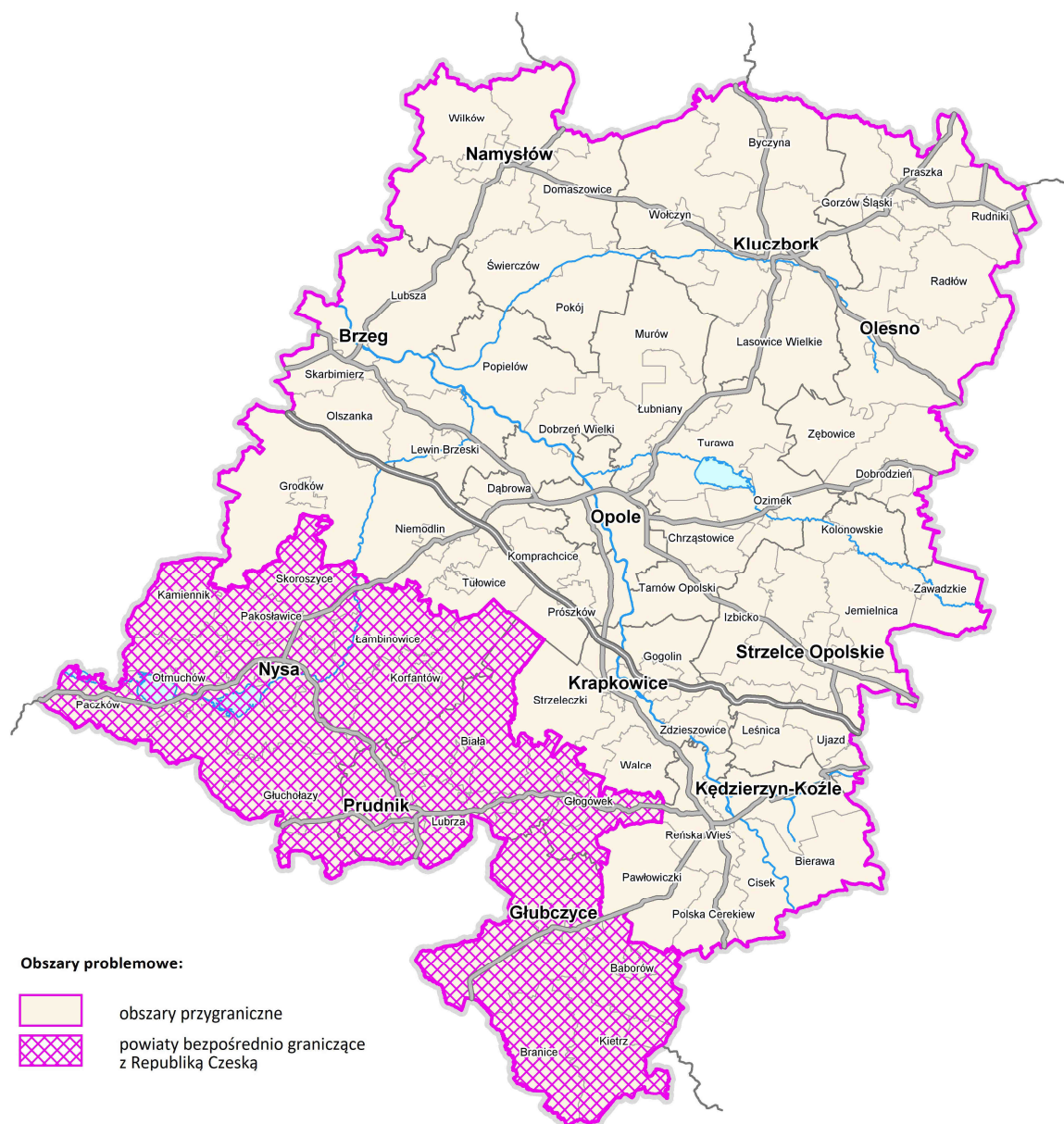

Źródło: Opracowanie własne.

4.5.4. Obszary przygraniczne

Województwo opolskie jest regionem przygranicznym – na południu przebiega granica państwa z Republiką Czeską, w tym z dwoma regionami: krajem ołomunieckim i morawsko-śląskim. Granica przebiega głównie w obszarach górskich i podgórskich. Tylko w nieznacznej mierze została ona wytyczona w oparciu o naturalne bariery geograficzne. Sieć powiązań transgranicznych obejmuje zarówno sferę społeczno-gospodarczą, infrastrukturalną, jak i ekologiczną – w tym w ramach istniejących euroregionów i projektów realizowanych w ramach programu operacyjnego współpracy transgranicznej. Pomimo tego, że bariery geograficzne w tym obszarze nie są tak istotne, jak np. w innych regionach, to jednak powiązania, jakie tu powstały w procesach historycznego rozwoju obszaru pogranicza, nie są liczne i znaczące, szczególnie w zakresie infrastruktury technicznej i transportowej. Stan taki nie jest jedynie wynikiem technicznych trudności realizacji infrastruktury w obszarach górskich i podgórskich, ale głównie niewielkich dotychczasowych potrzeb w tym zakresie (przez wiele dziesiątków lat inwestycje koncentrowały się na włączeniu peryferyjnych obszarów z centrum regionu i kraju).

Rys. 11. Obszary przygraniczne w województwie opolskim

Źródło: Opracowanie własne.

Obszary przygraniczne są narażone na negatywne efekty związane z oddaleniem i słabą dostępnością do centrum regionu oraz wymywaniem zasobów (szczególnie za granicę). Ze względu na zachodzące dość często negatywne procesy, obszary przygraniczne stają się obszarami peryferyjnymi, których peryferyzacja wynika nie tylko z uwarunkowań geograficznych, ale także z obniżonego poziomu społeczno-gospodarczego. Obszar pogranicza polsko-czeskiego w różnych dokumentach ma różne zasięgi. SRWO przyjmuje, zgodnie z KPZK 2030, że obszar przygraniczny obejmuje terytorium całego województwa opolskiego (podregiony na poziomie NUTS2), natomiast *Studium zagospodarowania przestrzennego pogranicza polsko-czeskiego*²⁹ obejmuje 8 powiatów województwa opolskiego: brzeski, głubczycki, kędzierzysko-kozielski, krapkowicki, nyski, opolski, prudnicki i m. Opole.

W szczególnej sytuacji w regionie znajdują się powiaty bezpośrednio graniczące z Republiką Czeską (nyski, prudnicki, głubczycki), bowiem są to obszary o utrudnionej dostępności do centrum regionu, dodat-

²⁹ *Studium zagospodarowania przestrzennego pogranicza polsko-czeskiego*. Synteza dokumentów krajowych, Ministerstwo Budownictwa RP, Warszawa – Wrocław – Praga, 2006.

kowo zdominowane funkcją rolniczą, z barierami zagospodarowania wynikającymi z charakteru terenów górskich i podgórskich oraz uwarunkowań historycznych (granica państwowa), z niewykorzystaną szansą rozwoju funkcji turystycznych. Obszar ten, zlokalizowany na wewnętrznej granicy UE może korzystać z pozytywnych bodźców wynikających ze współpracy międzynarodowej.

4.5.5. Obszary o najniższej dostępności do ośrodków wojewódzkich

Wykonany w roku 2011 pomiar rzeczywistego czasu przejazdu samochodem osobowym wskazał, że najbardziej niekorzystną dostępność do Opola, przekraczającą 90 min. czasu przejazdu, mają mieszkańcy najbardziej wysuniętego na południe obszaru województwa opolskiego, obejmującego część powiatu głubczyckiego (gmina Branice i Kietrz). Obszar ten leży poza głównymi korytarzami transportowymi i pozbawiony jest bezpośredniego dostępu do sieci dróg krajowych, a w większości obsługiwany przez drogi niskich kategorii. Dodatkowo charakteryzuje się zróżnicowaną rzeźbą terenu, przez co większość dróg (w tym także wojewódzkich) posiada liczne wzniesienia i spadki oraz łuki poziome, co bezpośrednio przekłada się na ograniczenia w ruchu pojazdów.

Rys. 12. Obszary o ekstremalnie niskiej dostępności transportowej

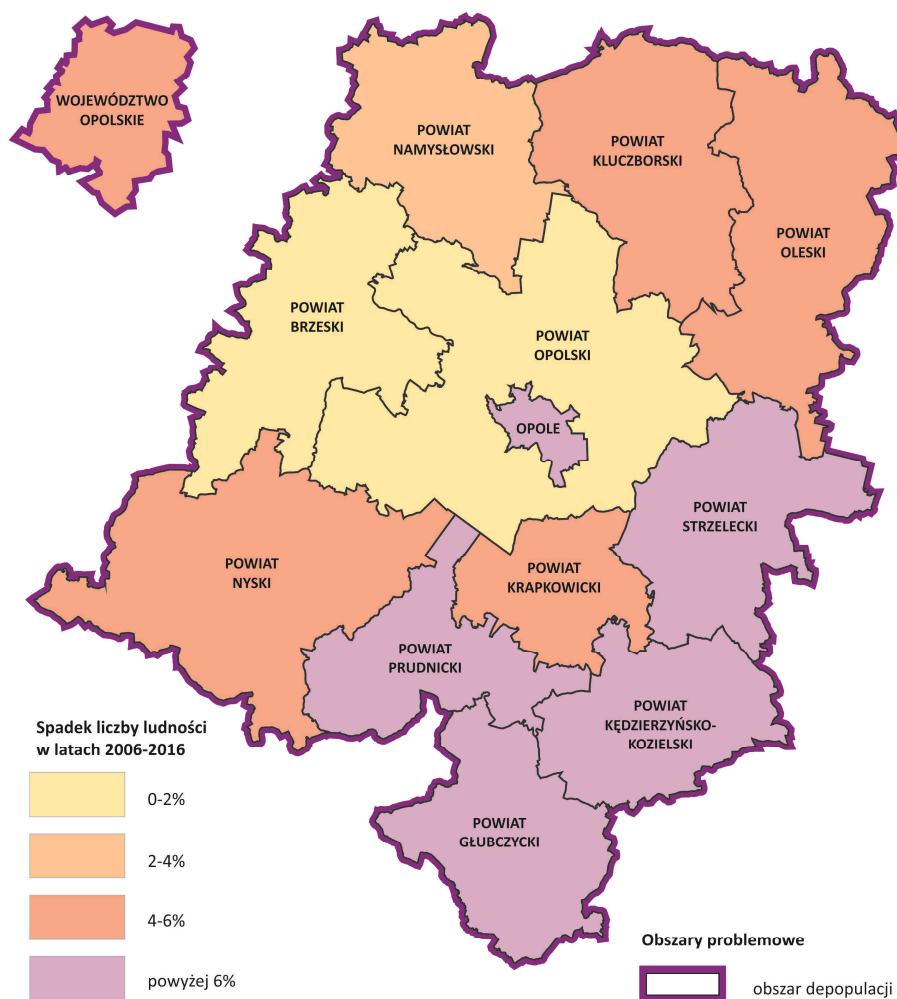

Źródło: Opracowanie własne.

4.6. Obszary o wysokim natężeniu negatywnych zjawisk demograficznych

Województwo opolskie jest regionem, który systematycznie traci kapitał ludnościowy. Wpływ na to mają przede wszystkim: tradycja migracji zagranicznych, w tym zarobkowych i niski przyrost naturalny. Diagnoza w zakresie trendów demograficznych znalazła potwierdzenie w wynikach Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (2011) oraz danych rejestrowych służb statystyki publicznej. W ostatnich latach województwo opolskie było najszybciej wyludniającym się regionem w Polsce, o najniższej dzietności kobiet, masowych migracjach – zwłaszcza zagranicznych oraz niewielkim popycie na pracę zgłaszanym przez pracodawców.

Rys. 13. Obszar depopulacji w województwie opolskim

Źródło: Opracowanie własne.

Z uwagi na wyjątkowość zjawisk demograficznych Opolszczyzny, nie tylko w skali krajowej, ale i europejskiej (całe województwo stanowi obszar problemowy ze względów depopulacyjnych), zdecydowano się na dodanie nowego (poza katalogiem typów obszarów funkcjonalnych zapisanych w KPZK 2030) typu obszaru funkcjonalnego.

Zapobieganie i przeciwdziałanie procesom depopulacji stało się horyzontalnym wyzwaniem rozwojowym województwa uwzględnionym w SRWO. Także obszar depopulacji, jako problemowy, uwzględniony jest w *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego*.

Głównym instrumentem pozwalającym podejmować działania służące rozwiązywaniu problemów demograficznych jest program Specjalnej Strefy Demograficznej.

V. WYZWANIA ROZWOJU PRZETRZENNEGO WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Główne wyzwania, związane z wykorzystywaniem przestrzeni województwa opolskiego zostały zidentyfikowane przede wszystkim na podstawie przeglądu diagnoz zawartych w krajowych i regionalnych dokumentach strategicznych, tj. KPZK 2030 i SRWO, dotychczasowym PZPWO oraz *Raporcie o stanie zagospodarowania przestrzennego woj. opolskiego*.

Zachodzące w ostatnich latach procesy społeczno-gospodarcze (depopulacja i starzenie się społeczeństwa, wolne i nierównomierne tempo wzrostu potencjału społeczno-gospodarczego, odpływ kapitału ludzkiego do silnych krajowych ośrodków wzrostu, głównie do Wrocławia), jak i przestrzenne (suburbanizacja obszarów podmiejskich wokół największych miast województwa, rozpraszanie zabudowy, niewystarczające tempo poprawy dostępności mieszkańców niektórych obszarów województwa do rynków pracy i usług, niewystarczająca przepustowość i jakość infrastruktury transportowej i technicznej, dekapitalizacja zasobów mieszkaniowych, degradacja krajobrazów kulturowych) wskazują, że zasadniczymi wyzwaniami rozwoju przestrzennego województwa opolskiego są:

- **wzrost konkurencyjności przestrzeni województwa w układzie makroregionalnym i krajowym**, w celu osłabienia niekorzystnych zjawisk wyludniania się regionu;
- **wzrost spójności wewnątrz regionalnej**, ułatwiającej dostępność do rynków pracy i usług oraz pozwalającej na włączenie obszarów peryferyjnych w procesy rozwojowe;
- **poprawa ładu przestrzennego**, skutkująca poprawą jakości i dostępności przestrzeni publicznych, integracją społeczną, poprawą efektywności, atrakcyjności i przyjazności przestrzeni, poprawą stanu środowiska przyrodniczego i kulturowego;
- **dostosowanie zagospodarowania do prognozowanych zmian demograficznych**, przejawiające się potrzebą koncentracji osadnictwa i zwiększania nasycenia usług (wykorzystywanie infrastruktury publicznej przez większą liczbę mieszkańców), poprzez zagospodarowanie rosnącej liczby niewykorzystanych obiektów budowlanych i pustostanów, wykorzystanie (przebudowę) starej substancji budowlanej, tworzenie małych centrów, wzmacnianie miejscowości węzłowych dla obsługi ludności;
- **dostosowanie zagospodarowania do skutków zmian klimatycznych**, wymuszające podejmowanie działań prewencyjnych w zagospodarowaniu przestrzennym obszarów szczególnie zagrożonych skutkami ekstremalnych zjawisk pogodowych (powodzie, podtopienia, susze, wyspy ciepła, silne wiatry, oblodzenia, erozja gleb) oraz związanych z ograniczaniem negatywnego oddziaływania na klimat, w tym wdrażanie nowoczesnych technologii wspierających niskoemisyjną/niskowęglową gospodarkę, poprawę efektywności energetycznej, rozwój i wykorzystanie niskoemisyjnych technologii produkcji energii elektrycznej, w tym bazujących na OZE.

Wobec tak sformułowanych wyzwań, kluczowym staje się wskazanie sposobu, w jaki władze województwa będą realizować politykę przestrzenną służącą wzrostowi konkurencyjności regionu i budowaniu spójności wewnątrz regionalnej oraz poprawie ładu przestrzennego, przy jednoczesnym uwzględnieniu efektów depopulacji województwa.

Zgodnie z SRWO przyjęto, że województwo opolskie będzie podnosić swoją konkurencyjność przy zachowaniu wewnętrznej spójności społecznej, gospodarczej oraz przestrzennej, a także przy podtrzymaniu wysokiej jakości zasobów ludzkich oraz istotnym polepszeniu warunków życia mieszkańców.

Oznacza to, że polityka przestrzenna musi być ukierunkowana na najbardziej efektywne obszary wzrostu (bieguny wzrostu), ale równocześnie w ramach tej polityki uwzględniona będzie potrzeba niwelowania występującego zbyt dużego zróżnicowania w poziomie rozwoju wewnątrz regionu, w tym potrzeba podejmowania aktywnego wspierania obszarów, na których występują szczególnie niekorzystne zjawiska,

procesy, bariery i konflikty przestrzenne – ograniczające, czy wręcz wykluczające je z uczestniczenia w procesach rozwojowych.

Jednocześnie uznaje się, że w obliczu prognozowanych zmian demograficznych, zagospodarowanie przestrzenne powinno odpowiadać na skutki tych zmian.

Mając na względzie powyższe, przyjmuje się, że polityka rozwoju przestrzennego województwa opolskiego opierać będzie się na godzeniu koncepcji wzrostu, poprzez rozprzestrzenianie się czynników rozwoju z ośrodków wzrostu na ich obszary funkcjonalne i dalej na subregiony, z koncepcją aktywnego interwencjonizmu podmiotów publicznych na obszarach dotkniętych zapóźnieniem, peryferyzacją oraz barierami i konfliktami przestrzennymi.

Dla prowadzenia tego typu polityki niezbędne będzie podejmowanie i wspieranie działań służących m.in.:

- policentrycznemu rozwojowi sieci osadniczej (wiele historycznie ukształtowanych ośrodków zróżnicowanych pod względem wielkości i pełnionych funkcji);
- poprawie powiązań między ogniwami sieci osadniczej;
- rozwojowi funkcji wyższego rzędu (metropolitalnych) w Aglomeracji Opolskiej;
- zdynamizowaniu rozwoju ośrodków subregionalnych poprzez lokalizowanie usług o zasięgu subregionalnym;
- rozwojowi ośrodków ponadlokalnych poprzez lokalizowanie usług o zasięgu powiatowym;
- tworzeniu centrów lokalnych;
- wykorzystaniu potencjału endogenicznego obszarów województwa;
- kształtowaniu bezpiecznego i przyjaznego środowiska życia mieszkańców.

VI. WIZJA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Sformułowanie wizji rozwoju przestrzennego województwa opolskiego ma na celu projekcję obrazu zagospodarowania regionu w odniesieniu do strategicznych wyzwań rozwojowych województwa i kraju. Obraz ten pozwoli wyznaczyć ramy dla sposobu, w jaki powinna być kształtowana przestrzeń, aby stanowić istotny czynnik osiągnięcia celów prowadzonej polityki przestrzennej.

Zgodnie z SRWO w roku 2020 Województwo Opolskie to region, w którym wielokulturowość i wynikająca z niej otwartość na nowe wartości i kierunki rozwoju stanowią o sile kapitału społecznego, intelektualnego i innowacyjnego. Wysoka jakość kształcenia odpowiada na zapotrzebowanie regionalnego rynku pracy i wyzwania innowacyjnej gospodarki.

Spółeczeństwo stanowi największy i najważniejszy potencjał regionu, osoby młode i starsze uczestniczą w różnych sferach życia i są aktywne na rynku pracy. Silne więzi międzypokoleniowe i stabilne rodziny wzmacniają struktury życia społecznego województwa.

Interesująca oferta mieszkaniowa, rynku pracy, edukacyjna, turystyczna i kulturalna zachęca do wyboru regionu jako atrakcyjnego miejsca do zamieszkania. Wyjątkowa wieś opolska jest miejscem przyjaznym do życia i pracy. Nowe inwestycje generują wysokiej jakości miejsca pracy, a sprzyjający współpracy i przedsiębiorczości klimat w relacjach nauka-biznes-administracja publiczna, wspomaga rozwój konkurencyjności i innowacyjności opolskiej gospodarki. Stale poprawiający się stan środowiska i wzrost bioróżnorodności wpływają na jakość życia, zwiększenie możliwości atrakcyjnego zagospodarowania wolnego czasu mieszkańców i turystów w województwie opolskim oraz optymalnego wykorzystania zasobów przyrody³⁰. Powyższa wizja generalnie koncentruje się na aspektach społeczno-gospodarczych, natomiast kwestie zagospodarowania przestrzennego sprowadzają się w zasadzie jedynie do jakości środowiska zamieszkania (przyjazne środowisko życia).

Z kolei *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju* przedstawia wizję zagospodarowania przestrzennego Polski w roku 2030. Zgodnie z nią w najbliższych latach znaczna intensyfikacja procesów modernizacyjnych i rozwojowych w Polsce wpłynie bezpośrednio na przyspieszenie i wzmocnienie obserwowanych w ostatnich latach (po wejściu Polski do UE) kierunków zmian polskiej przestrzeni. Proces ten będzie zachodził jednocześnie ze zmianami w przestrzeni europejskiej warunkowanymi globalnymi procesami rozwojowymi oraz pogłębianiem integracji gospodarczej i politycznej wewnątrz UE, a także z krajami sąsiednimi.

W związku z powyższym zakłada się, że zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym kraju ulegną znacznemu zdynamizowaniu. Wizja zagospodarowania przestrzennego kraju opiera się na pięciu pożądanych cechach polskiej przestrzeni: konkurencyjności i innowacyjności, spójności wewnętrznej, bogactwie i różnorodności biologicznej, bezpieczeństwie oraz ładzie przestrzennym³¹.

Według KPZK 2030 w obrazie przestrzennym województwa opolskiego w 2030 r. widoczne są:

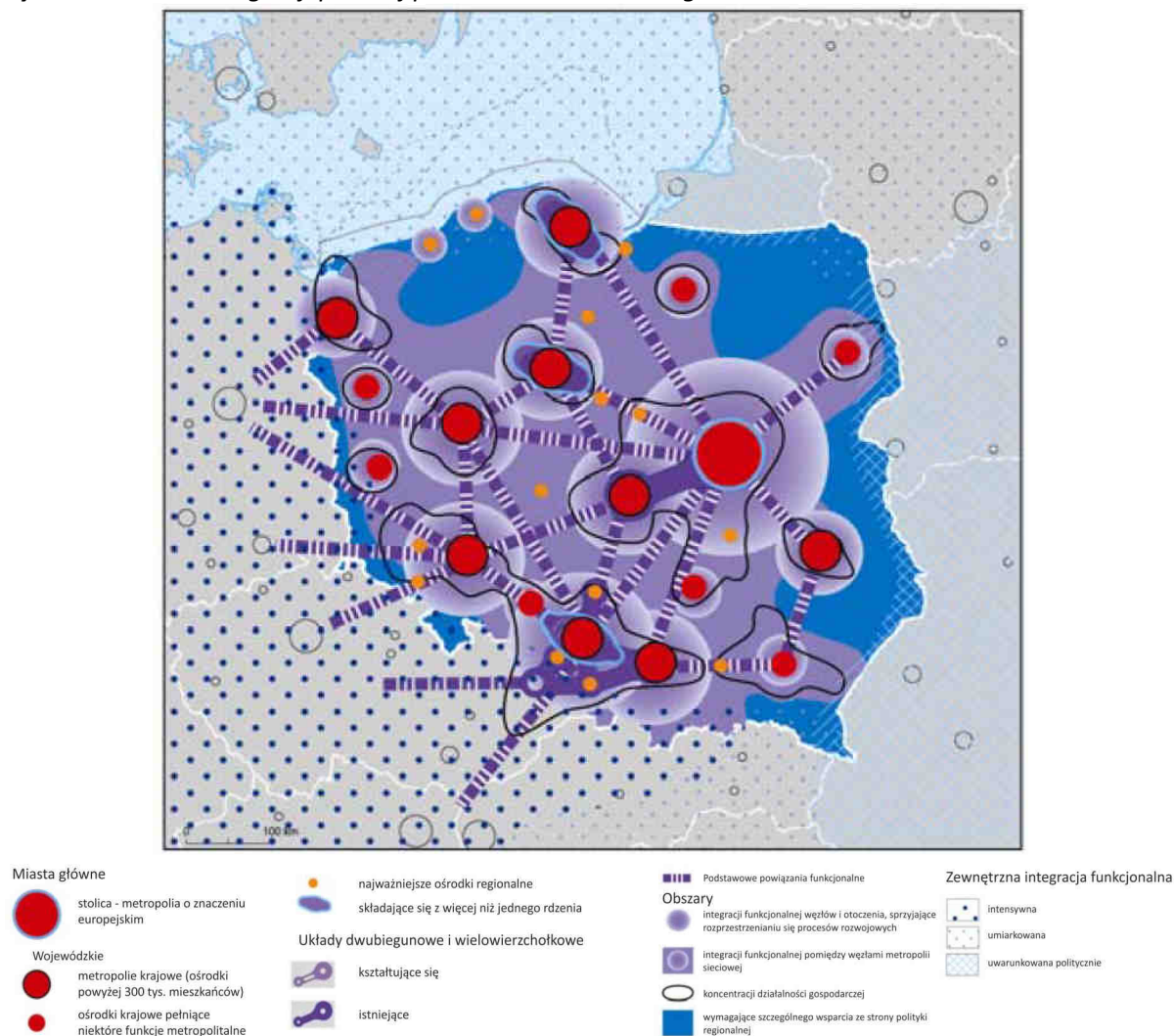
- krajowy węzeł sieci powiązań funkcjonalnych – miasto Opole,
- ośrodki subregionalne i lokalne – dowiązane do sieci ośrodków wojewódzkich,
- efektywne połączenia transportowe łączące Opole z pozostałymi węzłami sieci metropolii, a także ośrodki subregionalne między sobą,
- zintegrowane funkcjonalnie miejskie obszary,
- obszary koncentracji działalności gospodarczej, związanej z pasmem integracji funkcjonalnej między węzłami sieci metropolii (Wrocław – Katowice – Kraków),
- obszary wiejskie, wykorzystujące swój własny potencjał, w tym zasoby kulturowe i walory środowiska przyrodniczego,
- spójna, hierarchiczna sieć węzłów i korytarzy ekologicznych,
- nowe linie energetyczne najwyższych napięć krajowego systemu energetycznego.

Ponadto doliny w dorzeczu Odry są dobrze chronione przed powodzią (zbiornik Racibórz, poldery, zwiększona retencja naturalna), a w obszarach zurbanizowanych panuje ład przestrzenny.

³⁰ SRWO do 2020 r., str. 88.

³¹ KPZK 2030, str. 39-40.

Rys. 14. Kierunki integracji polskiej przestrzeni w 2030 r. wg KPZK 2030

Źródło: *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, MRR*

Na podstawie wyżej wymienionych przesłanek (SRWO, KPZK 2030) przyjęto, że polityka przestrzenna samorządu województwa będzie zmierzać do stanu, w którym:

Przestrzeń województwa opolskiego jest spójną, harmonijną i efektywną strukturą o dobrej dostępności zewnętrznej i wewnętrznej, wysokiej jakości środowiska życia, bezpieczeństwa mieszkańców oraz atrakcyjności dla rozwoju aktywności społeczno-gospodarczych.

6.1. Przestrzeń województwa opolskiego jest konkurencyjna

Organizacja przestrzeni regionu jest atrakcyjna dla różnych jej użytkowników (mieszkańców, inwestorów, turystów). Rozmieszczenie elementów struktury przestrzennej, tak antropogenicznych jak i przyrodniczych, zapewnia użytkownikom ułatwiony dostęp do zasobów poszczególnych obszarów regionu, czyniąc województwo konkurencyjne w stosunku do innych przestrzeni. Jednocześnie przestrzeń jest użytkowana i zagospodarowana w sposób sprzyjający rozwojowi zrównoważonemu.

Konkurencyjność przestrzeni w wymiarze gospodarczym, społecznym i terytorialnym zapewnia równomiernie rozmieszczona policentryczna sieć głównych ośrodków osadniczych, połączona powiązaniem funkcjonalnymi między sobą i między otoczeniem zewnętrznym.

Motorem rozwoju Opolszczyzny jest Aglomeracja Opolska oraz powiązane z nią ośrodki subregionalne: Kędzierzyn-Koźle, Nysa, Brzeg i Kluczbork.

Aglomeracja Opolska jest silnym centrum regionu z wielokierunkowymi powiązaniem funkcjonalnymi z najważniejszymi polskimi miastami w zakresie funkcji gospodarczych, społecznych, edukacyjnych, kulturalnych i sektora badawczo-rozwojowego.

Dzięki lokalizacji siedzib przedsiębiorstw i instytucji finansowych, rozwojowi infrastruktury społecznej najwyższego standardu i najwyższej rangi o znaczeniu krajowym i regionalnym, w tym z zakresu polityki, administracji, nauki i szkolnictwa, badań i rozwoju, biznesu i finansów, kultury i sztuki, opieki zdrowotnej, rozrywki, turystyki, rekreacji, sportu, mass mediów, istotnemu wzmocnieniu uległy funkcje metropolitalne Aglomeracji Opolskiej.

Rozbudowana i zmodernizowana infrastruktura transportowa, w tym pełny pierścień obwodnicy Opola, jej nowe połączenie z autostradą A4, nowa przeprawa przez Odrę w centrum Aglomeracji, nowoczesne centrum komunikacji publicznej w rejonie Dworca Głównego w Opolu, rozbudowana sieć zintegrowanego transportu zbiorowego i ścieżek rowerowych, dobre parametry techniczne dróg i linii kolejowych łączących ośrodki miejskie Opolszczyzny z centrum regionu – zapewnia zacieśnianie powiązań funkcjonalnych w ramach Aglomeracji Opolskiej, jak i w ramach obszaru województwa, w szczególności z głównymi węzłami sieci miast regionu.

Powiązane funkcjonalnie z Aglomeracją Opolską ośrodki subregionalne wzmacniają konkurencyjność przestrzeni województwa. Dzięki rozwiniętym powiązaniom funkcjonalnym w obszarach własnych subregionów możliwe jest równoważenie rozwoju, wzmacnianie subregionalnych rynków pracy i włączanie obszarów peryferyjnych – oddalonych od centrum regionu w procesy rozwojowe. Funkcjonujące w subregionach sprawne powiązania wewnętrzne oraz dogodne powiązania zewnętrzne powodują, że subregiony czerpią korzyści z udostępnienia własnych – rozwijanych potencjałów. Ośrodki subregionalne efektywnie rozwijają funkcje wspomagające ośrodek wojewódzki (usługi o zasięgu ponadpowiatowym), zdecydowanej poprawie uległ poziom oferowanych usług publicznych.

Istotnym czynnikiem materialnym konkurencyjności przestrzeni województwa jest jej wyposażenie w wydajne, wysokiej jakości obiekty sieciowe infrastruktury technicznej. Oprócz dobrze rozwiniętej i sprawnie funkcjonującej sieci transportowej, w województwie działają sprawne systemy krajowe, regionalne i lokalne: energetyczne, wodociągowe, kanalizacyjne, gospodarki odpadami, bezpieczeństwa publicznego, telekomunikacji. Systemy te obejmują również tereny trudno dostępne i o małej gęstości zaludnienia. Urządzenia sieci infrastruktury technicznej bazują na nowoczesnych technologiach, w sposób niekolidujący z walorami krajobrazowymi województwa.

6.2. Województwo opolskie jest przestrzenią spójną i zintegrowaną

Przestrzeń województwa jest zorganizowana w sposób umożliwiający uczestniczenie w procesach rozwojowych wszystkim mieszkańcom regionu, w tym obszarów wiejskich i obszarów peryferyjnych. Różnice w poziomie rozwoju i dostępności do rynków pracy, a także do infrastruktury społecznej między wschodnią a zachodnią częścią województwa oraz między głównymi węzłami sieci osadniczej, a obszarami wiejskimi, nie wpływają na perspektywy rozwojowe mieszkańców poszczególnych obszarów. Dzięki wykorzystaniu zróżnicowanego potencjału endogenicznego poszczególnych obszarów województwa i wzmocnieniu powiązań funkcjonalnych w układach lokalnym i regionalnym, mieszkańcy wszystkich obszarów regionu mają zapewniony dostęp do podstawowych dóbr i podstawowych usług publicznych.

Skutkiem intensyfikacji powiązań funkcjonalnych jest integracja przestrzenna w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych, przez co obszary wiejskie korzystają z możliwości zacieśniania więzi współpracy gospodarczej, społecznej i instytucjonalnej. Szczególną rolę odgrywają efektywne wewnętrzne powiązania transportowe i infrastrukturalne.

W strefach znajdujących się poza miejskimi obszarami funkcjonalnymi ważną rolę odgrywają małe miasta zapewniające powiązania lokalne w obrębie obszarów wiejskich. Dzięki nim mieszkańcy obszarów wiejskich mają zapewniony dostęp do usług poziomu podstawowego i lokalnego rynku pracy.

Na poziomie regionalnym procesy integracji przejawiają się przede wszystkim wykorzystaniem potencjału Aglomeracji Opolskiej do przyspieszenia procesów rozwojowych pozostałych terytoriów województwa, a także potencjału ośrodków subregionalnych, które zapewniają dostęp do wysokiej jakości usług publicznych i rynku pracy, stabilizując tym samym strukturę osadniczą regionu. Rozprzestrzenianiu czynników rozwojowych i jednocześnie poprawie dostępności do głównych miast sprzyja rozwinięta sieć powiązań transportowych i telekomunikacyjnych. Dostępność czasowa Opola nie przekracza 90 min, a dostępność cyfrowa (do szerokopasmowego internetu) jest powszechna.

Peryferyjne, północne i południowe obszary województwa mają dogodnie powiązania komunikacyjne nie tylko z Aglomeracją Opolską, ale i z pozostałymi węzłami głównej osi rozwoju regionu w paśmie centralnym. Przestrzeń województwa pozbawiona jest istotnych barier rozwojowych.

Zrealizowane do 2020 roku inwestycje w sieci transportowej, jak m.in. budowa obwodnic Nysy, Niemodlina i Kędzierzyna-Koźła oraz przebudowa głównych linii kolejowych, w tym linii do Warszawy, usprawniły powiązania międzyregionalne i wewnątrz regionu. Znacznie poprawiła się dostępność do ośrodków koncentracji usług i działalności gospodarczej, w tym o wysokiej specjalizacji i innowacyjności. Same ośrodki generujące wzrost regionu rozwijają się dzięki sieci współpracy opartej na wewnętrznych i zewnętrznych powiązaniach komunikacyjnych, infrastrukturalnych i społeczno-gospodarczych, także w skali międzynarodowej. Dzięki temu stolica regionu – miasto Opole jest znaczącym węzłem komunikacyjnym z rozwiniętym transportem publicznym i multimodalnym, niwelującym dystans do głównych ośrodków kraju i Europy.

Dobrze skomunikowane największe ośrodki wzrostu z obszarem województwa, w szczególności ze związanymi z nimi funkcjonalnie pasmami osadniczymi, są największym potencjałem dla wielofunkcyjnego rozwoju regionu, zapewniając sprawny przepływ ludzi i dóbr oraz wysoką konkurencyjność regionu.

Do 2030 roku w województwie opolskim powstaną dwie dodatkowe drogi ekspresowe S11 i S46 w ramach realizacji pełnej sieci TEN-T. Region będzie posiadał efektywne powiązanie z Warszawą. Dzięki wzmocnieniu wszystkich międzyregionalnych powiązań komunikacyjnych, szczególnie na kierunku północ-południe region opolski jest sprawnie połączony z resztą kraju oraz z Republiką Czeską, a prężny rozwój żeglugi transportowej na Odrzańskiej Drodze Wodnej, powiązanej ze zrealizowanym Kanałem Odra – Dunaj – Łaba, znacznie przybliżyło region do portów morza Bałtyckiego i Czarnego i przyczyniło się do rozwoju usług transportowych i logistycznych w Opolu i Kędzierzynie-Koźlu. Dla zapewnienia sprawnych i bezpiecznych powiązań wewnętrznych regionu nastąpiła pełna modernizacja istniejącego układu drogowego i kolejowego (m.in. dzięki realizacji wielu obwodnic miejscowości i modernizacji pozostałych linii kolejowych), zapewniając usprawnienie powiązań wewnętrznych pomiędzy poszczególnymi elementami sieci osadniczej, a w szczególności z głównymi ośrodkami wzrostu oraz ze stolicą regionu. Zapewnia to wielofunkcyjny rozwój gospodarczy regionu oparty na sprawnej redystrybucji dóbr i wiedzy ukierunkowanej na wzrost konkurencyjności i innowacyjności oraz na poprawę spójności terytorialnej regionu.

6.3. Przestrzeń województwa opolskiego jest odporna na zagrożenia związane z bezpieczeństwem naturalnym i energetycznym

Podjęte działania w zakresie przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych i w zakresie rozwoju energetyki odnawialnej znacząco podniosło bezpieczeństwo mieszkańców i gospodarki związane z występowaniem zagrożeń naturalnych i energetycznych.

Ochrona przeciwpowodziowa prowadzona na obszarze całego dorzecza Odry, po zrealizowaniu i uruchomieniu obiektów infrastruktury przeciwpowodziowej (w szczególności zbiornika Racibórz, modernizacji zbiorników w Otmuchowie i Nysie (wraz z kanałem ulgi), ciągłego systemu wałów przeciwpowodziowych i polderów w dolinie Odry, Nysy Kłodzkiej i Małej Panwi) radykalnie podniosło poziom bezpieczeństwa województwa.

Dalszy wzrost bezpieczeństwa i prewencja przeciwpowodziowa prowadzone są z uwzględnieniem potrzeb ochrony przeciwpowodziowej i ochrony zasobów przyrodniczych, przy pomocy instrumentów planowania przestrzennego, wykorzystujących mapy zagrożeń powodziowych, mapy ryzyka powodziowego i plany zarządzania ryzykiem powodziowym. Ich naczelną funkcją jest ograniczanie trwałego zainwestowania terenów zagrożonych, ograniczanie kolizyjnych formy użytkowania i zagospodarowania, przywracanie przestrzeni rzekom i stopniowy wzrost przestrzeni potrzebnej do swobodnego przepływu wód poza terenami zurbanizowanymi i zainwestowanymi, o wysokiej wartości społeczno-gospodarczej.

Wzmacnianie docelowego systemu ochrony przeciwpowodziowej i przed skutkami suszy hydrologicznej opiera się na retencjonowaniu wody w ekosystemach rolnych i leśnych, w obrębie poszczególnych zlewni hydrologicznych, biologicznej obudowie cieków i zbiorników wodnych, w tym w obrębie lokalnych korytarzy ekologicznych, zwiększających zdolności retencjonowania wód w przyrodzie oraz budowie zbiorników małej retencji na terenach rolnych i mikroretencji leśnej, budowie zbiorników wielofunkcyjnych, polderów oraz innych budowli hydrotechnicznych, przetrzymujących i regulujących przepływy wody.

Bezpieczeństwo przed zagrożeniami naturalnymi zapewnia uruchomiony dodatkowo system monitorowania i ostrzegania przed zagrożeniami naturalnymi na Górze Św. Anny.

Funkcjonowanie w krajowym systemie elektroenergetycznym zapewnia względne³² bezpieczeństwo energetyczne województwa, w którym znaczącym elementem jest rozbudowana Elektrownia „Opole” w Opolu/Brzezie i Elektrownia „Błachownia” w Kędzierzynie-Koźlu oraz zmodernizowana i rozbudowana energetyczna sieć przesyłowa.

W skali regionalnej bezpieczeństwo energetyczne wspomagane przez rozwijającą się dynamicznie energetykę rozproszoną i energetykę prosumencką, bazującą na zróżnicowanej bazie OZE, staje się czynnikiem wzrastającego uniezależniania się od energetyki konwencjonalnej i wzrastającej niezależności energetycznej województwa.

6.4. Przestrzeń województwa opolskiego cechuje wysoka jakość środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych

Zorientowane kierunkowo działania: ochronne, wzmacniające, rewitalizujące i rozwojowe stopniowo podnoszą jakość środowiska i walory krajobrazowe, a dostosowane do uwarunkowań naturalnych i predyspozycji zagospodarowanie prowadzi do kształtowania przestrzeni przyjaznej i przewidywalnej dla mieszkańców, odpornej na zmiany klimatyczne i optymalnie wykorzystującej zasoby rozwojowe.

Stabilna struktura zagospodarowania i użytkowania przestrzeni opiera się na ochronie nieodnawialnych ekosystemów żywicielskich i przyrodniczych *green fields*, przy jednoczesnym efektywnym wykorzystaniu przestrzeni rewitalizowanych *brown fields* oraz zapobieganiu rozlewania się terenów zainwestowanych.

Spójna, hierarchiczna sieć węzłów ekologicznych, obejmująca różne formy ochrony obszarowej (parki i obszary krajobrazowe, ostoje Natura 2000), powiązana różnogatunkowymi i stabilizującymi korytarzami ekologicznymi zapewnia spójność zewnętrzną i integralność wewnętrzną obszarów prawnie chronionych województwa, trwałość procesów przyrodniczych, wymiany energetyczno-materialnej i genetycznej. Świadome kształtowanie i zarządzanie przestrzenią przejawia się bezkolizyjną dla środowiska i ludności lokalizacją pro środowiskowych i innowacyjnych inwestycji, ukierunkowanych na technologie niskoemisyjne, efektywne energetycznie, wykorzystujące nowoczesne źródła energii.

Stopniowy wzrost udziału terenów leśnych uwzględnia harmonizację celów gospodarczych z ochroną lasów o szczególnych walorach przyrodniczych, w tym dla utrzymania tożsamości kulturowej społeczności lokalnych. Ich stopniowa, ukierunkowana na wieloletnia przebudowa wiekowo-gatunkowa poprawia jej odporność na różnego rodzaju zagrożenia antropogeniczne i naturalne.

³² Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego jest strategicznym obszarem odpowiedzialności państwa.

Ochrona przyrody i krajobrazu oraz zasobu kulturowego przebiega w sposób zintegrowany. Zachowanie cennych, historycznych typów krajobrazów kluczowych, układów osadniczych i dóbr kultury w połączeniu z kontynuacją wielokierunkowej odnowy wsi, wstrzymuje utratę tradycyjnych siedlisk i krajobrazów wiejskich, związanych z tradycyjną kulturą i zacieśnieniem więzi społeczności lokalnych.

Przestrzeń przyrodnicza województwa w coraz większym stopniu zapewnia realizację nie tylko funkcji przyrodniczych, ale i funkcji prorozwojowych, bazujących na lokalnych zasobach.

Obszarem dynamicznego rozwoju turystyki i rekreacji stają się obszary o wysokich walorach przyrodniczych, w szczególności skupione w głównych obszarach turystycznych województwa: turawsko-krasiejewsko-annogórskim, nysko-jesenickim, stobrawskim, niemodlińskim i doliny Odry. Ważnym uzupełnieniem tej oferty jest popularyzacja i edukacja w zakresie procesów, zjawisk i tworów przyrodniczych prowadzona w Juraparku Krasiejów, ogrodzie botanicznym w Gogolinie i Prószkowie, Muzeum Przyrodniczym na Górze Św. Anny oraz przez Zespół Opolskich Parków Krajobrazowych.

Rozwój przemysłu cementowo-wapienniczego, w szczególności innowacyjnych technologii wytwarzania betonu dla celów budowlanych i drogownictwa bazuje na zasobach surowców węglanowych.

Nowoczesne rolnictwo i przemysł rolno-spożywczy wykorzystuje lokalną bazę surowcową, tradycje istniejącego przemysłu przetwórczego, a także nowoczesne kierunki przetwórstwa, wypracowywane w Centrum szkoleniowo-badawczym dla potrzeb rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego w Prószkowie.

W regionie następuje stopniowa, ale wyraźna poprawa jakości środowiska, w szczególności w zakresie jakości poszczególnych komponentów: powietrza, czystości wód powierzchniowych i podziemnych, ograniczenia hałasu i bioróżnorodności.

Konsekwentna realizacja wieloletnich programów ochrony powietrza i ochrony przed hałasem, a także realizacji programów ograniczenia niskiej emisji prowadzi do stopniowej poprawy standardów jakości powietrza w zakresie pyłu zawieszonego, PM10, PM2,5, benzenu i benzo(a)pirenu, dwutlenku siarki i dwutlenku azotu oraz ograniczania emisji gazów cieplarnianych na całym obszarze województwa.

Postępująca realizacja systemów kanalizacyjnych i sprawnie funkcjonująca gospodarka odpadami prowadzi do stopniowej poprawy czystości wód powierzchniowych w ciekach i zbiornikach wodnych, przyczyniając się do ponownego ożywienia turystyczno-rekreacyjnego naturalnych i sztucznych cieków i zbiorników wodnych, w szczególności Zbiornika Turawskiego.

6.5. Przestrzeń województwa opolskiego jest uporządkowana

Województwo opolskie jest przestrzenią, w której relacje funkcjonalne między obszarami osadniczymi, komunikacyjnymi i chronionymi są czytelne i efektywne, a sposób organizacji przestrzeni sprzyja jej racjonalnemu użytkowaniu i wykorzystaniu.

W systemie osadniczym nastąpiło ugruntowanie policentryczności struktury. Koncentracja osadnictwa wystąpiła głównie w obszarach funkcjonalnych największych miast regionu kosztem zasobów demograficznych obszarów wiejskich, dzięki czemu gospodarowanie przestrzenią jest oszczędne w wykorzystaniu terenów jak i zasobów środowiska.

Historycznie ukształtowana sieci ośrodków osadniczych, w której hierarchiczne zależności oparte na sieci efektywnych powiązań funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego z ośrodkami subregionalnymi, powiatowymi i lokalnymi – sprzyja rozwojowi społeczno-gospodarczemu. Struktura przestrzenna sieci osadniczej i relacje pomiędzy poszczególnymi elementami tej struktury pozwalają na realizację potrzeb mieszkańców oraz przybliżają dostępność do usług ponadpodstawowych i wysoko wyspecjalizowanych.

W miejskich obszarach funkcjonalnych prowadzona jest racjonalna polityka miejska, a jej skutkiem jest ożywienie centrów miast i przywrócenie zdegradowanych dotąd obszarów poprzemysłowych, powojaskowych, pokolejowych do pełnej użyteczności i aktywności społeczno-gospodarczej. W pierwszej kolejności zabudowywane są tereny o korzystnej dostępności komunikacyjnej i infrastrukturalnej. Uporządkowanie gospodarki gruntami jest możliwe dzięki rozsądnie prowadzonej polityce przestrzennej na wszystkich szczeblach władzy, uwzględniającej potrzeby i cele rozwojowe samorządów, a także związków gmin widzących korzyści w realizacji wspólnych celów. Przykładem jest szereg inwestycji ponadlo-

kalnych realizowanych w Aglomeracji Opolskiej oraz subregionach. Realizacja obwodnic i obejść miast i miejscowości ogranicza konflikty i uciążliwości związane z tranzytem komunikacyjnym, kreując jednocześnie nowe tereny pod rozwój funkcji gospodarczych i usługowych, niekolidujących z dotychczasowym zagospodarowaniem.

W obszarach wiejskich nastąpiła koncentracja osadnictwa, dzięki rewitalizacji, przekształceniom i uzupełnieniom zabudowy centralnych części miejscowości wiejskich i małych miast – skutkujące racjonalizacją wykorzystania istniejących zasobów i ograniczeniem rozpraszania zabudowy, a także wzrostem efektywności wykorzystania infrastruktury publicznej.

Dbłość o cenne obszary przyrodnicze i kulturowe pozwala zachować ich walory dla przyszłych pokoleń, a ich wyeksponowanie wzmacnia atrakcyjność turystyczno-krajoznawczą wielu miejscowości i wspomaga rozwój lokalnych centrów usług.

Aktywna, wielowymiarowa polityka w odniesieniu do obszarów zurbanizowanych powoduje, że są one dobrym miejscem do życia. Nastąpiła poprawa ładu przestrzennego i ograniczenie suburbanizacji. Przestrzenie publiczne odznaczają się wysoką jakością.

Zastosowanie wysokich standardów urbanistycznych oraz wspólne planowanie zagospodarowania przestrzennego w ramach obszarów funkcjonalnych sprawia, że przestrzeń jest zagospodarowana w sposób spójny, racjonalny, bezpieczny i atrakcyjny. Obszary zurbanizowane są zwarte i zrównoważone (panuje równowaga między gospodarką, społeczeństwem i środowiskiem naturalnym).

VII. CELE I ZASADY POLITYKI PRZESTRZENNEJ WOJEWÓDZTWA

Cele polityki przestrzennej województwa są odpowiedzią na wyzwania rozwoju przestrzennego regionu (Rozdział 5), są jednocześnie wskazaniem sposobu realizacji aspiracji wspólnoty samorządowej wyrażonych w strategii rozwoju województwa w odniesieniu do wizji rozwoju, w tym rozwoju przestrzennego.

Kluczowym problemem rozwoju przestrzennego województwa opolskiego jest niewystarczająca konkurencyjność i spójność przestrzenna regionu. Wyrasza temu dają m.in. zapisy celów strategicznych SRWO, które są odpowiedzią na zdiagnozowane wyzwania, tj.: **dobra dostępność do rynków pracy, dóbr i usług, wysoka jakość środowiska, konkurencyjna aglomeracja opolska, ośrodki miejskie i obszary wiejskie**³³.

Uznając, iż zagospodarowanie przestrzenne warunkuje procesy rozwoju społeczno-gospodarczego, niewystarczająca konkurencyjność i spójność przestrzeni jest także oznaką nie w pełni efektywnej struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu, ponieważ:

- obszary wzrostu (głównie Aglomeracja Opolska) nie dostarczają wystarczająco silnych impulsów rozwojowych ograniczających oddziaływanie zewnętrznych obszarów metropolitalnych,
- utrzymuje się i pogłębia wyraźne zróżnicowanie obszarów województwa w układach: wschód – zachód i miasto – wieś,
- istniejące powiązania funkcjonalne między ośrodkami wzrostu, w obrębie miejskich obszarów funkcjonalnych oraz między obszarami wiejskimi a ośrodkami wzrostu ograniczają możliwości dostępu do rynków pracy i usług,
- istnieją bariery rozwoju wynikające z ograniczonej dostępności transportowej obszarów województwa tak w skali wewnątrz regionalnej, jak i zewnętrznej.

Strategicznym celem polityki przestrzennej województwa opolskiego jest kształtowanie struktury przestrzennej odznaczającej się wysokim poziomem ładu przestrzennego, która będzie umożliwiała wykorzystanie jego zróżnicowanych terytorialnie potencjałów, zapewniała konkurencyjność w stosunku do otoczenia zewnętrznego i eliminowała niekorzystne różnice w warunkach życia wewnątrz regionu.

Tak określony cel strategiczny wskazuje, że polityka rozwoju, w tym rozwoju przestrzennego województwa opolskiego, powinna być ukierunkowana na najbardziej efektywne obszary wzrostu (ośrodki, pasma, strefy) przy jednoczesnym aktywnym wspieraniu działań służących niwelowaniu rozpiętości wewnątrz regionalnych i dostosowywaniu zagospodarowania do zmian demograficznych.

Poprawa efektywności struktury funkcjonalno-przestrzennej wymagać będzie wdrożenia polityki przestrzennej uwzględniającej szereg zasad gospodarowania przestrzenią.

Naczelna zasada, z której wynikają pozostałe najważniejsze, to:

Zasada zrównoważonego rozwoju – polegająca na prowadzeniu rozwoju społeczno-gospodarczo-przestrzennego, z zachowaniem równowagi przyrodniczej i kulturowej w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb mieszkańców – tak obecnych, jak i przyszłych pokoleń.

Szczegółowe zasady gospodarowania przestrzenią:

- **zasada zachowania ładu przestrzennego** – przejawiająca się prowadzeniem efektywnej i racjonalnej polityki przestrzennej i planistycznej na wszystkich poziomach planowania przestrzennego, umożliwiająca uzyskanie harmonijnej całości oraz uwzględniająca w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne;

³³ SRWO, str. 94.

- **zasada racjonalnego kształtowania sieci osadniczej** – polegająca na dążeniu do spójności struktury funkcjonalno-przestrzennej, zwartości struktury przestrzennej miejskich i wiejskich jednostek osadniczych oraz uzyskaniu równowagi terenów zabudowanych i terenów zieleni;
- **zasada preferencji intensyfikacji zabudowy na terenach zainwestowanych wraz z ich regeneracją (odnową)** – oznacza intensyfikację procesów inwestycyjnych na terenach już zagospodarowanych i przeciwdziałanie zajmowaniu nowych obszarów pod zabudowę;
- **zasada budowania tożsamości regionalnej poprzez zachowanie dziedzictwa kulturowego** – polegająca na pielęgnowaniu tradycji kulturowych regionu, dbaniu o materialną spuściznę historyczną, eksponowaniu krajobrazu kulturowego i przyrodniczego i zacieśnieniu więzi społeczności lokalnych;
- **zasada spójności i ciągłości przestrzennej przy wyznaczaniu obszarów planistycznych i ich strefowaniu** – w celu wykorzystania lokalnych i regionalnych potencjałów rozwojowych przy jednoczesnej minimalizacji sytuacji konfliktowych, polegająca na wskazaniu, poszanowaniu i ochronie obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo (objętych ochroną prawną i planowanych do ochrony) przy wyznaczaniu wielofunkcyjnych obszarów rozwoju;
- **zasada poprawy dostępności przestrzennej** – polegająca na organizacji wydajnej sieci transportowej i opartej na niej zrównoważonego transportu publicznego z uwzględnieniem powiązań infrastrukturalnych i funkcjonalnych;
- **zasada stymulowania rozwoju** – społecznego, gospodarczego i przestrzennego, z wykorzystaniem istniejącego potencjału gospodarczego, kadr i zasobów naturalnych, wraz ze wsparciem sektora gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności;
- **zasada rozwoju infrastruktury społecznej** – zaspokajającej potrzeby zwłaszcza w dziedzinie ochrony zdrowia, edukacji i mieszkalnictwa, a także kultury i sportu;
- **zasada tworzenia i wzmocnienia potencjału akademickiego i naukowego województwa;**
- **zasada racjonalnego kształtowania** stref aktywizacji gospodarczej;
- **zasada racjonalnego zagospodarowania** – związanego z rozwojem gospodarczym, w sferze przemysłu, rolnictwa i turystyki oraz w zakresie rozwoju komunikacji i infrastruktury technicznej;
- **zasada oszczędnego gospodarowania energią i zasobami złóż naturalnych;**
- **zasada wyznaczania obszarów funkcjonalnych i problemowych.**

Realizacja celu strategicznego wymaga koncentracji działań podmiotów publicznych na określonych obszarach tematycznych i wyodrębnionych terytoriach. Ich wybór wynika z diagnozy sytuacji w regionie, w tym najważniejszych uwarunkowań rozwojowych oraz trendów rozwojowych wskazanych w KPZK 2030:

Tabela 10. Działania służące realizacji strategicznego celu polityki przestrzennej województwa opolskiego

Lp.	Obszar tematyczny	Wymiar terytorialny
1.	Podwyższenie konkurencyjności województwa poprzez wzmocnienie Aglomeracji Opolskiej z zachowaniem policentrycznej struktury systemu osadniczego.	Obszar Aglomeracji Opolskiej oraz ośrodków subregionalnych: Kędzierzyn-Koźle, Nysa, Brzeg i Kluczbork.
2.	Poprawa spójności terytorialnej województwa poprzez intensyfikację integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.	Miejskie obszary funkcjonalne, obszary subregionów, obszary wiejskie, obszary o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług, obszary pogranicza polsko-czeskiego.
3.	Poprawa dostępności terytorialnej województwa poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.	Północny i południowy obszar województwa.
4.	Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych.	Obszary parków krajobrazowych i chronionego krajobrazu, a także cenne obszary turystyczne.
5.	Zwiększenie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.	Obszar całego województwa.
6.	Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.	Całe województwo ze szczególnym uwzględnieniem miast i miejscowości wiejskich.

VIII. MODEL ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Modele zagospodarowania przestrzennego na poziomie regionu służą określeniu pożądanego stanu organizacji struktury przestrzennej (rozmieszczenia głównych elementów strukturalnych i ich wzajemnych powiązań) zapewniającego osiągnięcie założonych celów rozwojowych oraz wyznaczeniu ogólnych kierunków rozwoju przestrzennego.

Według *Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.* dwa spośród czterech wyzwań rozwojowych ściśle wiążą się z wymiarem terytorialnym, tj. *Atrakcyjne obszary zamieszkania, inwestowania i wypoczynku oraz Zrównoważony rozwój Aglomeracji Opolskiej, miast i obszarów wiejskich.*

Pozostałe wyzwania, tj.: *Przygotowane do rynku pracy aktywne społeczeństwo oraz Konkurencyjna gospodarka oparta na innowacyjności i współpracy z nauką* także (choć nie w pełnym zakresie) posiadają wymiar terytorialny, albowiem skutkują adresowaniem celów i działań do określonych obszarów (np. budowa i rozwój infrastruktury badawczo-rozwojowej regionu – do ośrodków, w których zlokalizowane są uczelnie, instytuty naukowo-badawcze, instytuty przemysłowe)³⁴.

Wymienione wyżej wyzwania opierają się na idei wykorzystania istniejących, potencjałów endogenicznych zróżnicowanego wewnątrz terytorium województwa (przestrzeni społeczno-gospodarczej i fizyczno-geograficznej) w sposób respektujący umacnianie spójności terytorialnej województwa i rozwoju jego wszystkich obszarów, z wykorzystaniem takich instrumentów jak wzmocnienie rozprzestrzeniania się procesów rozwojowych z biegunów wzrostu na pozostałe obszary, w tym peryferyjne.

Punktem wyjścia do budowy modelu jest obecna struktura funkcjonalno-przestrzenna (Rys. 2), która jest pochodną zróżnicowanych cech fizyczno-geograficznych i odmiennych działań podejmowanych w celu ich wykorzystania, a także wynikiem historycznych procesów geopolitycznych.

Głównymi elementami tej struktury są: strefy, węzły i pasma.

Strefy funkcjonalne (centralna, południowa i północna) nawiązują do specyficznych cech fizyczno-geograficznych regionu. W obrębie każdej z trzech stref wyróżniają się obszary funkcjonalne, które zdominowane są bądź to procesami aglomeracyjnymi (miejskie obszary funkcjonalne), bądź funkcjami rolnymi lub leśno-rolnymi. Strukturami węzłowymi, koncentrującymi procesy rozwoju społeczno-gospodarczego są ośrodki miejskie (wojewódzkie, subregionalne, ponadlokalne). Struktury pasmowe, którymi są korytarze transportowo-osiedleńcze, wiążą ze sobą struktury węzłowe.

Na tej bazie oraz na podstawie przyjętych w SRWO kierunków rozwoju województwa³⁵, które zakładają efektywne wykorzystanie potencjału rozwojowego województwa opolskiego (w tym biegunów wzrostu) oraz jego sprawne funkcjonowanie (bez nadmiernych dysproporcji rozwojowych), zaproponowano model policentrycznego rozwoju.

Model policentryczny nawiązuje do historycznie ukształtowanej sieci równomiernie rozmieszczonych miast z centralnym usytuowaniem stolicy województwa i pierścieniowym położeniem miast subregionalnych, wzajemnie powiązanych korytarzami transportowymi. Ważną rolę w modelu policentrycznym odgrywają ośrodki powiatowe, uzupełniające sieć ośrodków miejskich, w szczególności na poziomie ponadlokalnym.

W ten sposób model zagospodarowania przyjmuje postać struktury węzłowej (Rys. 15), z Aglomeracją Opolską, ośrodkami subregionalnymi i ośrodkami powiatowymi, ogniskującymi procesy i zjawiska społeczno-gospodarcze (miejscami koncentracji aktywności społeczno-gospodarczej).

Idea tego modelu opiera rozwój na tworzeniu sieci ośrodków wzrostu (miast), różniących się wielkością i specjalizacją, oferujących zarówno pracodawcom, jak i pracownikom szerszy wybór lokalizacji (policentryczna dekoncentracja).

Istotną rolę w tym modelu odgrywają powiązania zarówno między miastami, jak i w obrębie miejskich obszarów funkcjonalnych, współpraca między miastami i komplementarność ich funkcji.

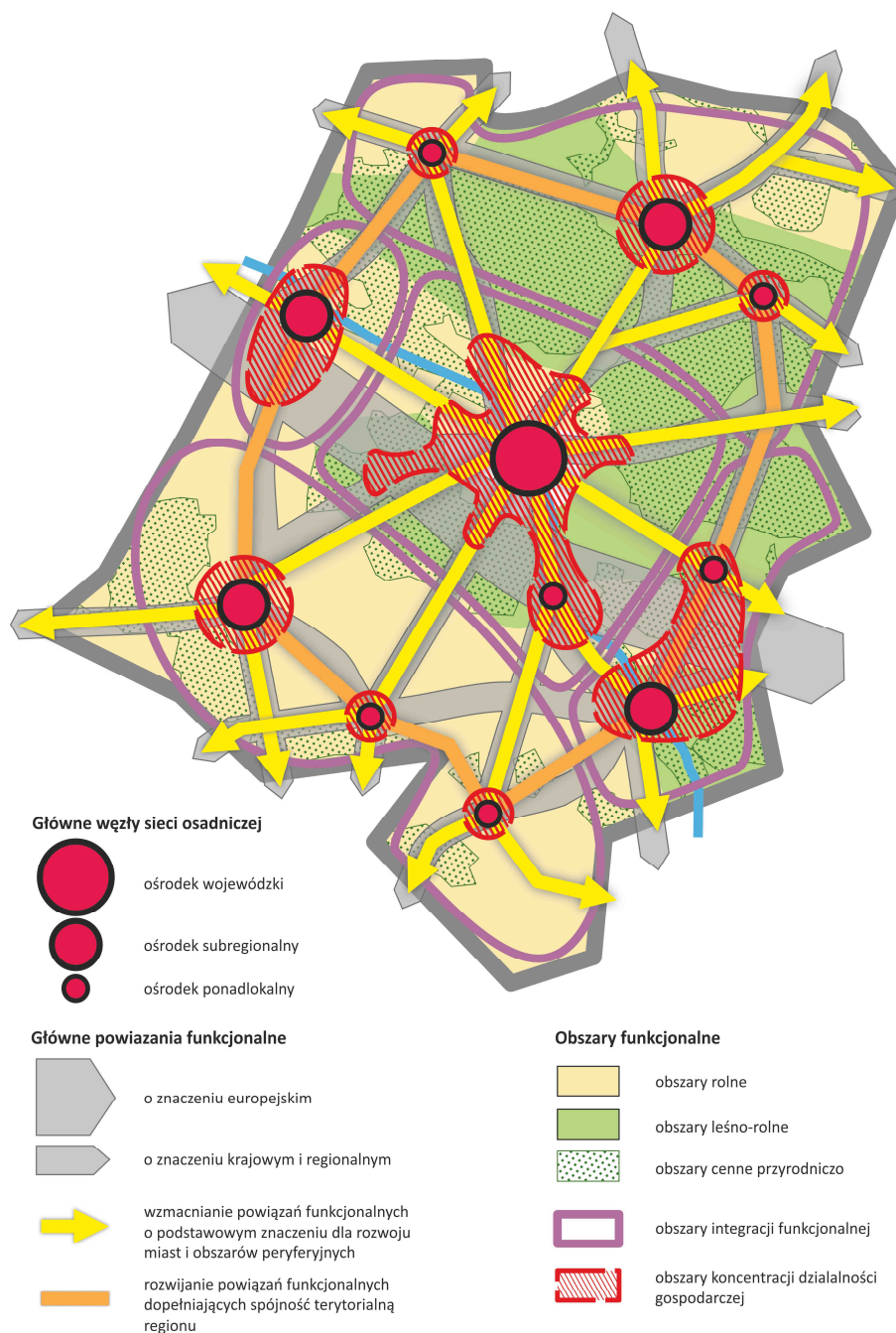
³⁴ *Założenia uspołnienienia PZPWO i SRWO*, Krystian Heffner, Opole, 2014 r.

³⁵ Wg SRWO do biegunów wzrostu zostały zaliczone:

- ośrodek wojewódzki (Opole) z obszarem funkcjonalnym (Aglomeracja Opolska),

- ośrodki subregionalne (Brzeg, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork, Nysa) i ich obszary funkcjonalne. *SRWO do 2020 r.*, str. 72.

Rys. 15. Model zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego – rozwój policentryczny

Źródło: Opracowanie własne.

W wymiarze społeczno-gospodarczym koncepcja rozwoju policentrycznego oznacza m.in.:

- racjonalizację kosztów dostosowania infrastruktury i usług publicznych,
- racjonalizację kosztów dojazdów do pracy i usług,
- umożliwienie firmom znalezienie lokalizacji, łączącej w optymalny sposób dostęp do rynku czy zasobów siły roboczej z kosztami prowadzenia działalności³⁶,
- wzrost konkurencyjności wszystkich ośrodków wzrostu,
- ograniczenie polaryzacji rozwoju.

³⁶ Danuta Hübner, „Rozwój policentryczny – co to właściwie znaczy?”, Konferencja "Polska: Terytorialny Przegląd", Warszawa 13 listopada 2008 r.

Skutki przestrzenne koncepcji rozwoju policentrycznego to głównie:

- rozwój wszystkich ośrodków miejskich stosownie do posiadanego potencjału wewnętrznego,
- rozwój powiązań funkcjonalnych między ośrodkami węzłowymi sieci miast, w szczególności między ośrodkiem wojewódzkim a wspomagającymi go ośrodkami subregionalnymi oraz obszarami peryferyjnymi,
- rozwój powiązań transportowych poprawiających spójność terytorialną województwa, w tym wiążących subregiony pasma północnego i południowego z pasmem centralnym,
- rozwój sieci powiązań służących poprawie dostępności do lokalnych rynków pracy i usług w ramach subregionów,
- utrzymanie obszarów rolnych i leśno-rolnych w strefach pomiędzy obszarami koncentracji działalności gospodarczej,
- utrzymanie i wzmocnienie systemu obszarów szczególnie cennych przyrodniczo w strefach pomiędzy obszarami koncentracji działalności gospodarczej oraz korytarzami transportowymi,
- rozwój zagospodarowania turystycznego na wszystkich obszarach posiadających walory przyrodnicze i kulturowe.

Na uwagę zasługuje skupienie obszarów koncentracji działalności gospodarczej w paśmie centralnym związanym z III Paneuropejskim Korytarzem Transportowym.

Model policentryczny w sposób optymalny i realny uwzględnienia w możliwie najszerszy sposób zasady prowadzenia polityki rozwoju zgodne z *Europejską Perspektywą Rozwoju Przestrzennego* ESDP³⁷, tj.:

- policentrycznego rozwoju przestrzennego, przy wzroście znaczenia węzłowych elementów układu osadniczego i nowych relacjach miasto – wieś,
- rosnącej roli pasm infrastruktury o znaczeniu europejskim (pasmo centralne oparte na III Paneuropejskim Korytarzu Transportowym),
- zapewnienia równości w dostępie do infrastruktury i wiedzy,
- zrównoważonego rozwoju, rozważnego zarządzania dziedzictwem naturalnym i kulturowym.

Jednocześnie model stwarza szanse na realizację celów rozwojowych regionu (SRWO 2020), w szczególności związanych z:

- wzrostem konkurencyjności Aglomeracji Opolskiej,
- wykorzystaniem ośrodków miejskich jako biegunów wzrostu,
- wielofunkcyjnym rozwojem obszarów wiejskich.

Przyjęcie modelu policentrycznego rozwoju oznacza, że w okresie najbliższych kilkunastu lat struktura funkcjonalno-przestrzenna będzie ewoluowała w kierunku wzmocnienia centrum układu (Aglomeracji Opolskiej) oraz powiązanych z nim węzłów wzrostu (ośrodków subregionalnych i powiatowych).

Największe przekształcenia zagospodarowania dokonywać będą się w obrębie miejskich obszarów funkcjonalnych (w szczególności w obrębie Aglomeracji Opolskiej), które ze względu na występujący w nich potencjał społeczno-gospodarczy i techniczny, predyspozycje i możliwości wykorzystania efektu kumulacji i synergii, stanowią naturalne obszary koncentracji aktywności gospodarczej i procesów urbanizacyjnych.

Dla policentrycznego rozwoju sieci osadniczej ważne będzie rozwijanie powiązań transportowych, zapewniających w pierwszej kolejności dostępność ośrodka wojewódzkiego (rozwój promienistego układu drogowo-kolejowego z centrum w Opolu) oraz pasma centralnego dla północnej i południowej Opolszczyzny (rozwój powiązań drogowych na kierunku północ – południe).

Dopełnieniem układu powiązań transportowych ośrodków węzłowych sieci osadniczej jest układ „pierścieniowy”, łączący ośrodki subregionalne, posiadający szczególne znaczenie dla integracji funkcjonalnej w ramach subregionów, jak i wzajemnych powiązań między nimi.

³⁷ ESDP – European Spatial Development Perspective.

Nadal istotną rolę pełnić będą obszary wiejskie, tak z uwagi na ich znaczenie w pełnieniu funkcji gospodarczych regionu, jak i ekologicznych. Ich przeobrażenia związane będą z rozwojem wielofunkcyjnym, opartym na racjonalnym wykorzystaniu lokalnych zasobów przyrodniczych i krajobrazowych.

Stabilizacji i wzmocnieniu podlegać będą obszary cenne przyrodniczo – niezbędne dla zachowania równowagi w środowisku między działalnością związaną z zaspokajaniem potrzeb rozwojowych mieszkańców i gospodarki, a ograniczonymi zasobami naturalnymi tego środowiska.

IX. POLITYKA PRZESTRZENNA

Zadaniem planu zagospodarowania przestrzennego województwa jest m.in. określenie sposobu organizacji struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu sprzyjającej realizacji ustalonych celów rozwojowych, z uwzględnieniem uwarunkowań, szans i zagrożeń wynikających ze zróżnicowanych cech przestrzeni województwa oraz potrzeb zapewnienia uporządkowanego rozwoju przestrzennego i ładu w zagospodarowaniu.

Przyjęty model struktury funkcjonalno-przestrzennej (model policentrycznego rozwoju) pozwala wyznaczyć odpowiednie polityki przestrzenne służące kształtowaniu tej struktury w sposób zgodny z ustalonymi celami i priorytetami społecznymi zapisanymi w SRWO 2020 oraz zdiagnozowanymi wyzwaniami i celami rozwoju przestrzennego.

Plan zakłada, że kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej wymagać będzie realizacji poniższych polityk przestrzennych:

- 1) Podwyższenia konkurencyjności struktury przestrzennej województwa;
- 2) Poprawy dostępności transportowej województwa;
- 3) Kształtowania struktur przestrzennych wzmacniających jakość środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych województwa;
- 4) Kształtowania atrakcyjności turystycznej przestrzeni województwa;
- 5) Opieki i ochrony nad zasobami dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej;
- 6) Rozwoju infrastruktury technicznej;
- 7) Wzmocnienia odporności struktury przestrzennej województwa na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;
- 8) Wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich;
- 9) Poprawy ładu przestrzennego.

Jak wykazano w opracowaniu pn. *Założenia uspołniczenia PZPWO i SRWO 2020*, cele rozwojowe SRWO 2020 (cele operacyjne i składające się na nie działania), w tym także część celów horyzontalnych, posiadają wyraźny wymiar terytorialny, łączący się ze skonkretyzowanymi lokalizacjami w obrębie jednostek strukturalnych modelu zagospodarowania.

W tabeli 11 przedstawiono zestawienie strategicznych celów rozwojowych województwa opolskiego (wg SRWO 2020) z ich odniesieniami terytorialnymi i odpowiadającymi im politykami przestrzennymi.

Tabela 11. Polityki przestrzenne służące realizacji celów rozwojowych SRWO 2020

Obszar	Cele rozwojowe SRWO 2020	Wymiar terytorialny	Polityki przestrzenne
SPOŁECZEŃSTWO	Konkurencyjny i stabilny rynek pracy	Obszar całego województwa, w szczególności główne węzły sieci osadniczej.	<p>Polityka poprawy konkurencyjności struktury przestrzennej województwa.</p> <p>Polityka poprawy dostępności transportowej województwa.</p> <p>Polityka wzmacniania integracji funkcjonalnej przestrzeni województwa.</p>

Obszar	Cele rozwojowe SRWO 2020	Wymiar terytorialny	Polityki przestrzenne
	Aktywna społeczność regionalna	Obszar całego województwa.	Polityka poprawy konkurencyjności struktury przestrzennej województwa.
GOSPODARKA	Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	Obszar całego województwa, w szczególności ośrodki, w których zlokalizowane są uczelnie, instytuty naukowo-badawcze, instytuty przemysłowe (Opole, ośrodki subregionalne, miasta powiatowe).	Polityka poprawy konkurencyjności struktury przestrzennej województwa.
	Dynamiczne przedsiębiorstwa	Obszar całego województwa, w szczególności obszary koncentracji działalności gospodarczej.	Polityka poprawy konkurencyjności struktury przestrzennej województwa. Polityka poprawy dostępności transportowej województwa
PRZESTRZEŃ	Dobra dostępność rynków pracy, dóbr i usług	Obszar całego województwa, w szczególności Aglomeracji Opolskiej i pozostałych głównych węzłów sieci osadniczej.	Polityka poprawy dostępności transportowej województwa
	Wysoka jakość środowiska	Obszar całego województwa, w szczególności: - ochrona wód podziemnych – powiat głubczycki, opolski, strzelecki, krapkowicki, - ochrona wód powierzchniowych – obszar województwa z wyłączeniem obszaru Lasów Stobrawsko-Turawskich, - ochrona powietrza, ochrona przed hałasem i gospodarka niskoemisyjna – ośrodek wojewódzki i ośrodki powiatowe ze szczególnym uwzględnieniem Kędzierzyna-Koźła, Zdzeszowic, Opola, Olesna, Kluczborka, Głubczyc, - ochrona przeciwpowodziowa – doliny rzek Odry, Nysy Kłodzkiej, Stobrawy, Małej Panwi, Osobłogi, Białej Głuchołaskiej, Prosnicy.	Polityka kształtowania struktur przestrzennych wzmacniających jakość środowiska przyrodniczego.
	Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna	Obszar całego województwa, ze szczególnym uwzględnieniem doliny Odry, obszaru turawsko-krasiejowsko-annogórskiego, obszaru nysko-jesenickiego, obszaru stobrawskiego i obszaru Borów Niemodlińskich.	Polityka kształtowania atrakcyjności turystycznej przestrzeni województwa. Polityka opieki i ochrony nad zasobami dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej.
	Konkurencyjna Aglomeracja Opolska	Agglomeracja Opolska	Polityka poprawy konkurencyjności struktury przestrzennej województwa. Polityka rozwoju infrastruktury technicznej.

Obszar	Cele rozwojowe SRWO 2020	Wymiar terytorialny	Polityki przestrzenne
			<p>Polityka poprawy ładu przestrzennego.</p> <p>Polityka wzmocnienia odporności struktury przestrzennej województwa na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.</p>
	Ośrodki miejskie biegunami wzrostu	Miasta	<p>Polityka poprawy konkurencyjności struktury przestrzennej województwa.</p> <p>Polityka rozwoju infrastruktury technicznej.</p> <p>Polityka poprawy ładu przestrzennego.</p> <p>Polityka wzmocnienia odporności struktury przestrzennej województwa na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.</p>
	Wielofunkcyjne obszary wiejskie	Obszary wiejskie	<p>Polityka wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich.</p> <p>Polityka poprawy ładu przestrzennego.</p> <p>Polityka wzmocnienia odporności struktury przestrzennej województwa na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.</p>

9.1. Polityka podwyższenia konkurencyjności struktury przestrzennej województwa

Głównym celem tej polityki jest efektywne wykorzystanie zagospodarowania przestrzennego województwa do podnoszenia poziomu konkurencyjności regionu w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym.

W tym celu konieczna jest poprawa struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa opolskiego, co oznacza potrzebę podniesienia jej funkcjonalności i atrakcyjności dla użytkowników.

Służyć temu będzie przestrzeganie zasad:

- dostosowania użytkowania (wykorzystania terenu) do predyspozycji funkcjonalnych obszaru, co oznacza, że należy dążyć do zachowania zgodności planowanych przedsięwzięć lokalizacyjnych z wiodącą funkcją obszarów (koncentracji działalności gospodarczej; koncentracji mieszkalnictwa i obsługi mieszkańców; gospodarki rolnej i leśnej; cennych przyrodniczo; zielonych pierścieni). Dopuszczenie w wymienionych wyżej obszarach funkcjonalnych lokalizacji innych funkcji niż wiodące powinno być możliwe jedynie w sytuacji, gdy nie będzie wywoływać kolizji funkcjonalnych;
- koncentracji aktywności gospodarczych w obszarach o szczególnych predyspozycjach rozwojowych, tj. takich, które dysponują potencjałem gospodarczym, społecznym, w tym podażą i zróżnicowaniem zasobów pracy, technicznym i infrastrukturalnym, dogodną dostępnością transportową;
- koncentracji mieszkalnictwa i usług dla mieszkańców w głównych węzłach sieci osadniczej;
- integracji funkcjonalnej w miejskich obszarach funkcjonalnych i subregionach;
- ochrony systemu obszarów otwartych (rolnych, leśnych, naturalnych);
- rozwoju powiązań funkcjonalnych, w tym transportowych w układzie promienistym w relacji Aglomeracja Opolska – ośrodki subregionalne i ponadlokalne;
- rozwoju powiązań funkcjonalnych, w tym transportowych w układzie pierścieniowym;
- kształtowania zasobu przyrodniczego, krajobrazowego i rekreacyjnego – tzw. zielonych pierścieni wokół głównych ośrodków miejskich regionu;
- kształtowania zwartych obszarów zurbanizowanych.

Opis działań zbieżnych z przyjętymi zasadami zawiera poniższa tabela.

Tabela 12. Zasady prowadzenia polityki podwyższenia konkurencyjności struktury przestrzennej województwa

Lp.	Zasada	Opis działań zgodnych z zasadą
1.	Dostosowania użytkowania (wykorzystania terenu) do predyspozycji funkcjonalnych obszaru.	Zachowanie zgodności planowanych przedsięwzięć lokalizacyjnych z wiodącą funkcją obszarów (np. koncentracji działalności gospodarczej; koncentracji mieszkalnictwa i obsługi mieszkańców; gospodarki rolnej i leśnej; cennych przyrodniczo; zielonych pierścieni). Dopuszczenie w wymienionych wyżej obszarach funkcjonalnych lokalizacji innych funkcji niż wiodące powinno być możliwe jedynie w sytuacji, gdy nie będzie wywoływać kolizji funkcjonalnych.
2.	Koncentracji aktywności gospodarczych w obszarach o szczególnych predyspozycjach rozwojowych.	Intensyfikacja wykorzystania terenów przemysłowych. Rewitalizacja terenów zdegradowanych, w tym poprzemysłowych, powojennych, pokolejowych do funkcji aktywności gospodarczej. Lokalizacja aktywności gospodarczej w obszarach o szczególnych predyspozycjach rozwojowych, tj. takich, które dysponują potencjałem gospodarczym, społecznym, w tym podażą i zróżnicowaniem zasobów pracy, technicznym i infrastrukturalnym oraz dogodną dostępnością transportową.
3.	Koncentracji mieszkalnictwa i usług dla mieszkańców w głównych węzłach sieci osadniczej.	Preferowanie rozwoju nowych terenów mieszkaniowych w sąsiedztwie uzbrojonych i skomunikowanych miejskich terenów zurbanizowanych, z dogodnym dostępem do placówek usługowych. Wyznaczenie obszarów urbanizacji z uwzględnieniem realnych potrzeb i aktualnych prognoz demograficznych.

Lp.	Zasada	Opis działań zgodnych z zasadą
4.	Integracji funkcjonalnej w miejskich obszarach funkcjonalnych i subregionach.	Planowanie rozwoju z uwzględnieniem uwarunkowań, możliwości i potrzeb w ramach obszarów funkcjonalnych. Wzmacnianie kooperacji jest w dziedzinie komunikacji, infrastruktury społecznej i technicznej, gospodarki, kultury, sportu, rekreacji, marketingu.
5.	Ochrony systemu obszarów otwartych (rolnych, wodnych, leśnych, naturalnych).	Kształtowanie struktury przestrzennej zapewniającej powiązanie terenów otwartych o funkcjach przyrodniczo-rekreacyjnych. Wykorzystanie predyspozycji naturalnych dla kształtowania funkcji rozwojowych struktur przestrzennych, zachowania przestrzeni publicznych. Zapobieganie zagospodarowaniu terenów dotychczas niezurbanizowanych dla pełnienia funkcji klimatycznych i ochrony krajobrazu terenów otwartych. Przeciwdziałanie fragmentacji zasobów i zmniejszanie barier ekologicznych.
6.	Rozwoju powiązań funkcjonalnych, w tym transportowych w układzie promienistym w relacji Aglomeracja Opolska – ośrodki subregionalne i ponadlokalne.	Rozbudowa sieci drogowej łączącej ośrodki powiatowe z Opolem, poprzez podniesienie parametrów technicznych dróg krajowych i wojewódzkich wraz z budową obejść miejscowości. Modernizacja sieci kolejowej na kierunkach Opole: Kędzierzyn-Koźle, Nysa, Kluczbork, wraz z organizacją kolei aglomeracyjnej, stanowiącej część miejskiego transportu publicznego w Opolu. Budowa systemu centrów przesiadkowych w miastach powiatowych i Opolu, umożliwiających sprawne powiązanie różnych środków transportu.
7.	Rozwoju powiązań funkcjonalnych, w tym transportowych w układzie pierścieniowym.	Rozbudowa sieci drogowej pomiędzy ośrodkami powiatowymi na kierunkach: Nysa – Brzeg – Namysłów, Namysłów – Kluczbork – Olesno, Olesno – Strzelce Opolskie – Kędzierzyn-Koźle, Kędzierzyn-Koźle – Prudnik - Nysa, poprzez podniesienie parametrów technicznych dróg krajowych i wojewódzkich wraz z budową obejść miejscowości. Modernizacja sieci kolejowej na kierunkach: Nysa – Brzeg, Namysłów – Kluczbork, Kluczbork – Strzelce Opolskie, Strzelce Opolskie – Kłodnica, Kędzierzyn-Koźle – Nysa. Budowa systemu centrów przesiadkowych w miastach powiatowych, umożliwiających sprawne powiązanie różnych środków transportu.
8.	Kształtowania zasobu przyrodniczego, krajobrazowego i rekreacyjnego – tzw. zielonych pierścieni wokół głównych ośrodków miejskich regionu.	Ochrona, wzmacnianie i kształtowanie korytarzy ekologicznych, integrujących obszary zasilania miejskiego systemu przyrodniczego z otoczeniem zewnętrznym. Wzbogacanie i uzupełnianie terenów, zapewniających ochronę fizjonomii krajobrazu i adaptację do postępujących zmian klimatycznych.
9.	Kształtowania zwartych obszarów zurbanizowanych.	Intensyfikacja istniejącego zagospodarowania poprzez uzupełnianie luk w zabudowie, rewitalizację terenów zdegradowanych, zabudowę nowych terenów w sąsiedztwie istniejącej zabudowy, usług publicznych, dostępnego układu komunikacyjnego i infrastruktury technicznej. Obejmowanie ochroną przed zabudową terenów otwartych, pełniących funkcje ekologiczne, w dokumentach planistycznych. Planowanie zabudowy tylko w oparciu o plany miejscowe. Wyznaczenie obszarów urbanizacji z uwzględnieniem realnych potrzeb i aktualnych prognoz demograficznych.

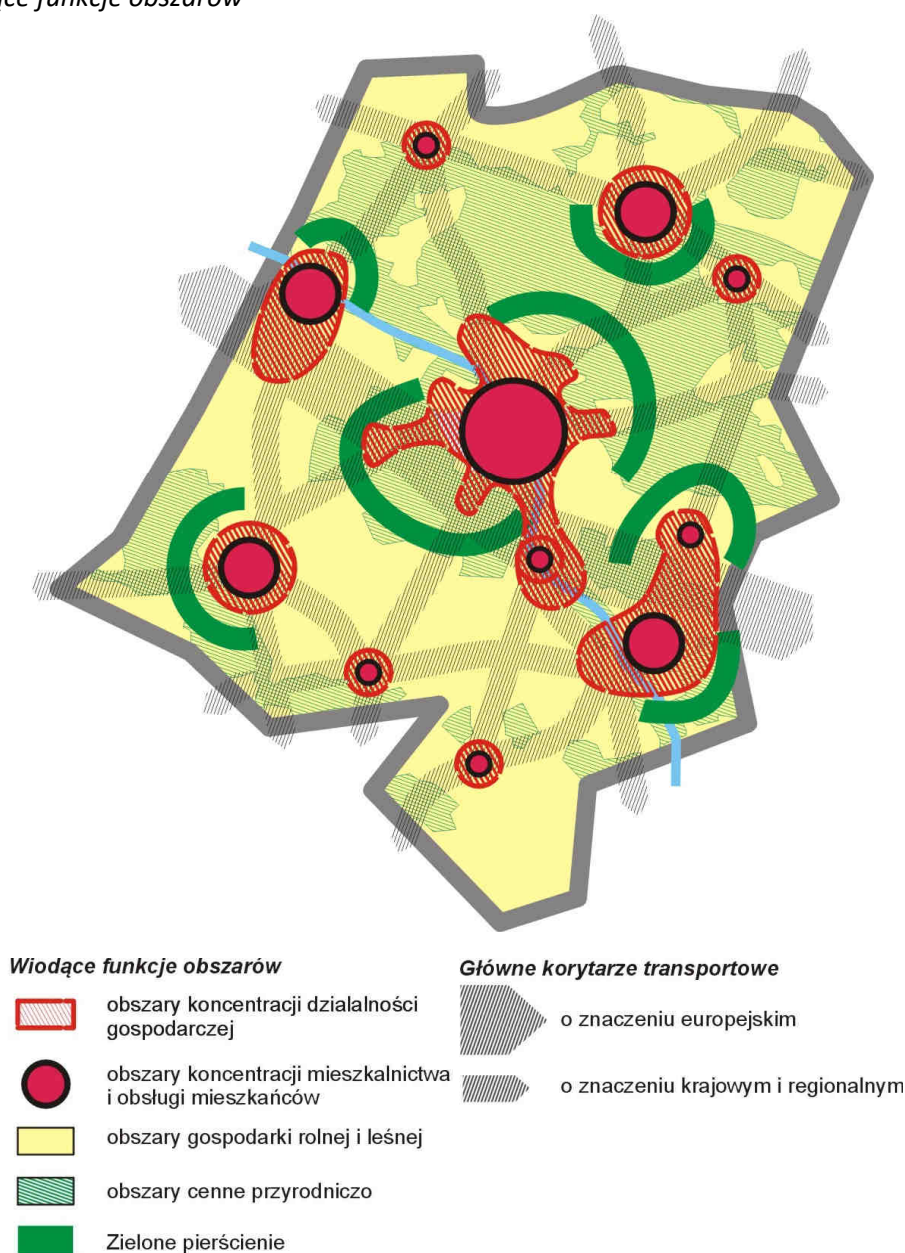
Przyjmuje się, że struktura funkcjonalno-przestrzenna kształtowana będzie w oparciu o model promienisto-pierścieniowy, w którym głównymi elementami strukturalnymi są: węzły – Aglomeracja Opolska (centrum grawitacyjne układu), subregionalne i ponadlokalne ośrodki miejskie (pierścień układu wokół Aglomeracji Opolskiej) i łączące je korytarze transportowo-osiedleńcze. Dopelnieniem struktury są strefy z określoną dominacją funkcjonalną.

Uznaje się, że zasadniczy wpływ na podniesienie konkurencyjności struktury przestrzennej województwa mieć będzie prowadzenie polityki ukierunkowanej na:

- 1) wzmocnienie funkcji gospodarczych i społecznych głównych węzłów sieci osadniczej regionu;
- 2) wzmocnienie powiązań funkcjonalnych między głównymi węzłami sieci osadniczej;
- 3) rozwój integracji funkcjonalnej.

Jednocześnie na poprawę konkurencyjności przestrzeni województwa wpływ mieć będą działania związane z realizacją pozostałych polityk przestrzennych.

Rys. 16. Wiodące funkcje obszarów

Źródło: Opracowanie własne.

9.1.1. Wzmocnienie funkcji gospodarczych i społecznych głównych węzłów sieci osadniczej regionu

Adresatami polityki są:

- 1) Aglomeracja Opolska;
- 2) ośrodki subregionalne;
- 3) miasta powiatowe.

Ad.1. Wzmocnieniu funkcji gospodarczych i społecznych Aglomeracji Opolskiej służyć będą przede wszystkim działania związane z rozwojem funkcji metropolitalnych oraz kształtowaniem zagospodarowania wzmacniającego powiązania instytucjonalne i społeczne.

W ramach wzmacniania funkcji metropolitalnych należy dążyć do:

- rozwoju funkcji wyższego rzędu (m.in. gospodarczych, naukowych, komunikacyjnych, społecznych), szczególnie w zakresie:
 - współpracy gospodarczej aglomeracji na poziomie krajowym i międzynarodowym, wspieranie lokalizacji siedzib przedsiębiorstw oraz instytucji finansowych, przygotowywanie uzbrojonych terenów inwestycyjnych oraz multimodalnych punktów przeładunkowych, rozwój bazy logistycznej o znaczeniu ponadregionalnym, tworzenie klastrów i gron przedsiębiorczości, rozbudowę infrastruktury gospodarczo-finansowej i wystawienniczej (centra kongresowe, finansowe i targowo-wystawiennicze);
 - potencjału badawczo-naukowego; tworzenia i rozwoju placówek naukowo-badawczych, szczególnie w zakresie nowoczesnych technologii, przede wszystkim instytutów, centrów naukowych oraz parków przemysłowo-technologicznych, rozwój obszarów innowacji w oparciu o uczelnie i powstające wokół nich „ośrodki transferu wiedzy”, rozwój placówek oraz bazy dydaktycznej i naukowo-badawczej szkolnictwa wyższego, tworzenie warunków do wdrażania innowacji i nowoczesnych technologii, rozszerzanie oferty i dostosowywanie profilu kształcenia w ośrodkach akademickich do potrzeb rynku pracy;
 - poprawy drogowych i kolejowych połączeń transportowych w układzie wewnętrznym i zewnętrznym (w tym z siecią dróg ekspresowych i autostrad, uzupełnienie układu drogowego o system połączeń obwodowych, eliminujących ruch tranzytowy z centrów miast), rozwój transportu multimodalnego w oparciu o rzekę Odrę, a także rozwój zintegrowanego transportu zbiorowego i systemu dróg rowerowych;
 - rozwoju instytucji i placówek służby zdrowia, kultury, turystyki i sportu, w tym: rozbudowy wysokospecjalistycznej infrastruktury medycznej (szczególnie w zakresie chorób cywilizacyjnych) oraz stacjonarnej opieki długoterminowej i paliatywnej, rewitalizacji obiektów zabytkowych i ich adaptacji między innymi na potrzeby turystyki i kultury, tworzenia i rozwoju instytucji kultury, rozbudowy i modernizacji bazy turystycznej, centrów wypoczynku, rekreacji i rozrywki oraz zagospodarowania turystycznego terenów nad Odrą.

Wzmacnianiu powiązań instytucjonalnych i społecznych sprzyjać będzie:

- wykorzystaniu instrumentów planowania i zagospodarowania przestrzennego do realizacji wspólnej, racjonalnej polityki przestrzennej aglomeracji: kształtowanie terenów zurbanizowanych o dobrej dostępności do istniejącego układu transportowego, infrastruktury technicznej, komunalnej i usług publicznych, zapewnienie spójności i ciągłości struktur przyrodniczych, kształtowanie stref aktywności gospodarczej dobrze skomunikowanych z układem transportowym i jednocześnie niewywołujących konfliktów przestrzennych, kształtowanie nowoczesnych centrów miast o wysokiej jakości rozwiązaniach urbanistyczno-architektonicznych i atrakcyjnych przestrzeniach publicznych, przy jednoczesnym zachowaniu i eksponowaniu walorów historyczno-zabytkowych, wspieranie działań związanych z tworzeniem kreatywnej przestrzeni,
- rewitalizacja zdegradowanych dzielnic przemysłowych i mieszkaniowych,

- racjonalizacja wykorzystania obszarów przyspieszonej urbanizacji, zahamowanie procesów rozpraszania zabudowy oraz aktywizacja inwestycyjna ekstensywnie zagospodarowanych obszarów na peryferiach,
- restrukturyzację i rewaloryzację stref kluczowych do rozwoju aglomeracji, rozwój powiązań funkcjonalnych z ośrodkami powiatowymi i gminnymi w obszarach aglomeracji, zapewnienie warunków sprawnego funkcjonowania instytucji samorządu terytorialnego wszystkich szczebli, intensyfikację współpracy jst w kluczowych sferach aglomeracji, w tym infrastrukturalnych, sieciowych i społecznych.

Ad.2. Poprawa konkurencyjności ośrodków subregionalnych (Brzeg, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork, Nysa) wymaga wzmocnienia ich funkcji gospodarczych i społecznych oraz poprawy ładu przestrzennego i rewitalizacji obszarów miejskich z koncentracją problemów społecznych, gospodarczych i przestrzennych.

W ramach wzmocnienia funkcji gospodarczych i społecznych konieczne będzie:

- wspieranie tworzenia infrastrukturalnych i instytucjonalnych warunków do zwiększania poziomu inwestycji i powstawania nowych miejsc pracy, w tym rozwój i modernizację przemysłu (także nowoczesnych technologii) oraz rzemiosła, z wykorzystaniem istniejących i projektowanych terenów specjalnych stref ekonomicznych (Nysa, Brzeg – Skarbimierz, miasto Kędzierzyn-Koźle), stref aktywności gospodarczej (Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork), terenów poprzemysłowych i powojkowych, przygotowywanie uzbrojonych terenów inwestycyjnych, w tym na terenach powojkowych (Brzeg, Nysa) i w otoczeniu multimodalnych punktów przeładunkowych, rozwój transportu multimodalnego w oparciu o Odrę (Kędzierzyn-Koźle, Brzeg), rozwój bazy logistycznej w oparciu o istniejące węzły transportowe (port rzeczny w Kędzierzynie-Koźlu), tworzenie warunków do wdrażania innowacji i nowoczesnych technologii,
- rozwój specjalizacji i funkcji gospodarczych, rozwój infrastruktury gospodarczo-finansowej i targowo-wystawienniczej, rozwój placówek oraz bazy dydaktycznej, naukowo-badawczej szkolnictwa wyższego jednostek transferu wiedzy i technologii, w tym parków technologicznych,
- rozwijanie i poprawa dostępności do dobrej jakości usług publicznych dostosowanych m.in. do potrzeb starzejącego się społeczeństwa,
- budowa i modernizacja infrastruktury społecznej, tj. edukacyjnej, zdrowotnej, kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej, w tym rozwój specjalistycznej infrastruktury ochrony zdrowia oraz stacjonarnej opieki długoterminowej i paliatywnej, rozwój bazy kultury o znaczeniu ponadlokalnym, rewitalizację obiektów zabytkowych oraz ich adaptację między innymi na potrzeby turystyki i kultury, rozwój bazy turystycznej oraz centrów wypoczynku, rekreacji i rozrywki,
- rozwój i modernizację międzyregionalnych i regionalnych powiązań komunikacyjnych tych ośrodków, wzmocnienie powiązań komunikacyjnych z otoczeniem subregionalnym oraz poprawa bezpieczeństwa ruchu (w szczególności uzupełnienie układu drogowego o system połączeń obwodowych, eliminujących ruch tranzytowy z centrów), a także rozwój zintegrowanego transportu zbiorowego,
- przeciwdziałanie skutkom zmian klimatycznych m.in. poprzez optymalizację zarządzania zasobami wody, lepsze wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, poprawę efektywności energetycznej, racjonalizację gospodarki odpadami, zwiększenie powierzchni obszarów zielonych,
- wzmocnianie regionalnych i międzyregionalnych powiązań gospodarczych, społecznych, naukowych, kulturowych.

W ramach poprawy ładu przestrzennego i rewitalizacji obszarów miejskich należy dążyć do:

- przeciwdziałania zjawiskom niekontrolowanej suburbanizacji i chaosu przestrzennego w strefach podmiejskich,
- poprawy atrakcyjności centrów miast, kształtowania nowoczesnych centrów miast o wysokiej jakości rozwiązań urbanistyczno-architektonicznych i atrakcyjnych przestrzeniach publicznych, przy jednoczesnym zachowaniu i eksponowaniu walorów historyczno-zabytkowych,

- rewitalizacji i aktywizacji zdegradowanych obszarów miejskich poprzez przywracanie warunków do zamieszkania, rozwijania funkcji społeczno-gospodarczych,
- zwiększania koordynacji i współpracy pomiędzy jst w zakresie planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego w obrębie miejskich obszarów funkcjonalnych.

Ad.3. Wzmocnienie konkurencyjności miast powiatowych (Głubczyce, Krapkowice, Namysłów, Olesno, Strzelce Opolskie), wymagać będzie wsparcia rozwoju funkcji gospodarczych i społecznych poprzez:

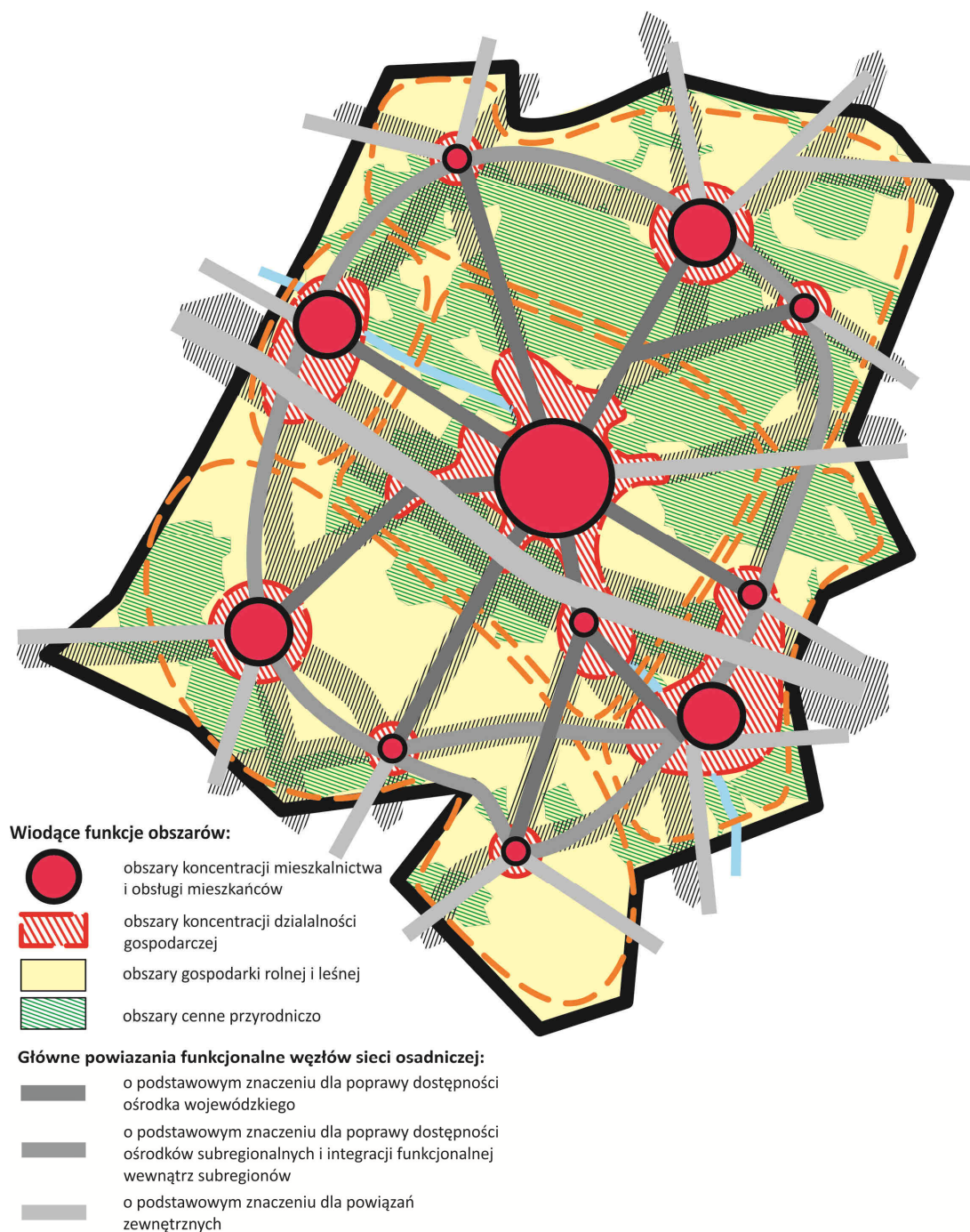
- wspieranie tworzenia infrastrukturalnych i instytucjonalnych warunków do zwiększania poziomu inwestycji i powstawania nowych miejsc pracy, w tym rozwój przemysłu oraz rzemiosła z wykorzystaniem specjalnych stref ekonomicznych, stref aktywności gospodarczej oraz parków technologicznych, utworzenie stref aktywizacji gospodarczej, przygotowywanie uzbrojonych terenów inwestycyjnych, włączanie potencjalnych terenów inwestycyjnych do specjalnych stref ekonomicznych, tworzenie i rozwój centrów logistycznych, centrów handlowo-usługowych oraz centrów wypoczynku i rekreacji w miastach położonych przy drogach wysokich klas,
- rozwój specjalizacji i funkcji gospodarczych, rozwój obiektów obsługi rolnictwa, przede wszystkim w miastach powiatowych, położonych w obszarach typowo rolniczych,
- rozwijanie i poprawa dostępności do dobrej jakości usług publicznych dostosowanych m.in. do potrzeb starzejącego się społeczeństwa,
- budowę i modernizację infrastruktury społecznej, tj. edukacyjnej, zdrowotnej, kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej, w tym rozwój infrastruktury oświatowej (głównie w zakresie szkolnictwa ponadpodstawowego), rozwój infrastruktury ochrony zdrowia, stacjonarnej opieki długoterminowej i paliatywnej, rozwój infrastruktury pomocy społecznej, w tym domów pomocy społecznej, rewitalizację obiektów zabytkowych oraz ich adaptację na potrzeby turystyki i kultury, rozwój infrastruktury turystycznej w oparciu o walory kulturowe miast oraz walory przyrodnicze obszarów w ich otoczeniu,
- poprawę powiązań komunikacyjnych miast powiatowych z ich otoczeniem,
- przeciwdziałanie zjawiskom niekontrolowanej suburbanizacji i chaosu przestrzennego,
- poprawę atrakcyjności centrów miast,
- rewitalizację i aktywizację zdegradowanych obszarów miejskich poprzez przywracanie warunków do zamieszkania, rozwijanie funkcji społeczno-gospodarczych,
- przeciwdziałanie skutkom zmian klimatycznych m.in. poprzez optymalizację zarządzania zasobami wodnymi, lepsze wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, poprawę efektywności energetycznej, racjonalizację gospodarki odpadami, zwiększenie powierzchni obszarów zielonych.

9.1.2. Wzmocnienia powiązań funkcjonalnych między głównymi węzłami sieci osadniczej

Działania wzmacniające powiązania funkcjonalne pomiędzy biegunami wzrostu regionu powinny koncentrować się na intensyfikacji powiązań w zakresie funkcji gospodarczych i sektora badawczo-rozwojowego, funkcji społecznych, edukacyjnych, symbolicznych (w tym kulturowych).

Powstanie równomierniej, policentrycznej sieci głównych ośrodków osadniczych, połączonej powiązaniem funkcjonalnymi między sobą i między otoczeniem zewnętrznym, podniesie w konsekwencji konkurencyjność całego regionu. Szczególne znaczenie ma wspomaganie budowy powiązań funkcjonalnych łączących ośrodki subregionalne z ośrodkiem wojewódzkim. Miasta subregionalne i powiatowe, uzupełniające ośrodek wojewódzki, wymagają wzmacniania potencjału i konkurencyjności, poprzez uruchomienie ich endogenicznego potencjału rozwojowego, a także wspieranie zmian w kierunku przyspieszenia innowacyjności i wzrostu konkurencyjności. Poprzez pełnienie wobec siebie komplementarnych funkcji i wzmocnienie sieci powiązań głównych ośrodków miejskich w regionie, umożliwiony zostanie rozwój całego regionu.

Rys. 17. Rozwój powiązań funkcjonalnych między głównymi węzłami sieci osadniczej

Źródło: Opracowanie własne.

Wzmacnianie powiązań funkcjonalnych pomiędzy głównymi ośrodkami miejskimi powinno obejmować także tworzenie sieci współpracy szkół wyższych i instytucji sektora naukowo-badawczego, wspieranie współpracy sektora wiedzy z gospodarką, przedsiębiorczością i innowacyjnością oraz rozwój współpracy instytucji kultury.

Wzmocnienia wymaga ponadto rozwój współpracy gospodarczej i otoczenia biznesu, także poprzez intensyfikację współpracy gospodarczej największych ośrodków.

Działania podejmowane w ramach tej polityki są współzależne i komplementarne z działaniami dotyczącymi rozwoju infrastruktury transportowej (rozwój nowoczesnych intermodalnych systemów transportu, także zbiorowego i komunikacji rowerowej, poprawa dostępności miast w systemie lotni-

czym, rozwój sieci kolei o wysokim standardzie). Należy zwrócić uwagę na skierowanie działań wzmacniających powiązania funkcjonalne nie tylko na przestrzeń krajową, ponadregionalną, ale także międzynarodową (z Republiką Czeską).

Działania w zakresie powiązań funkcjonalnych między głównymi węzłami sieci osadniczej powinny być skupione na:

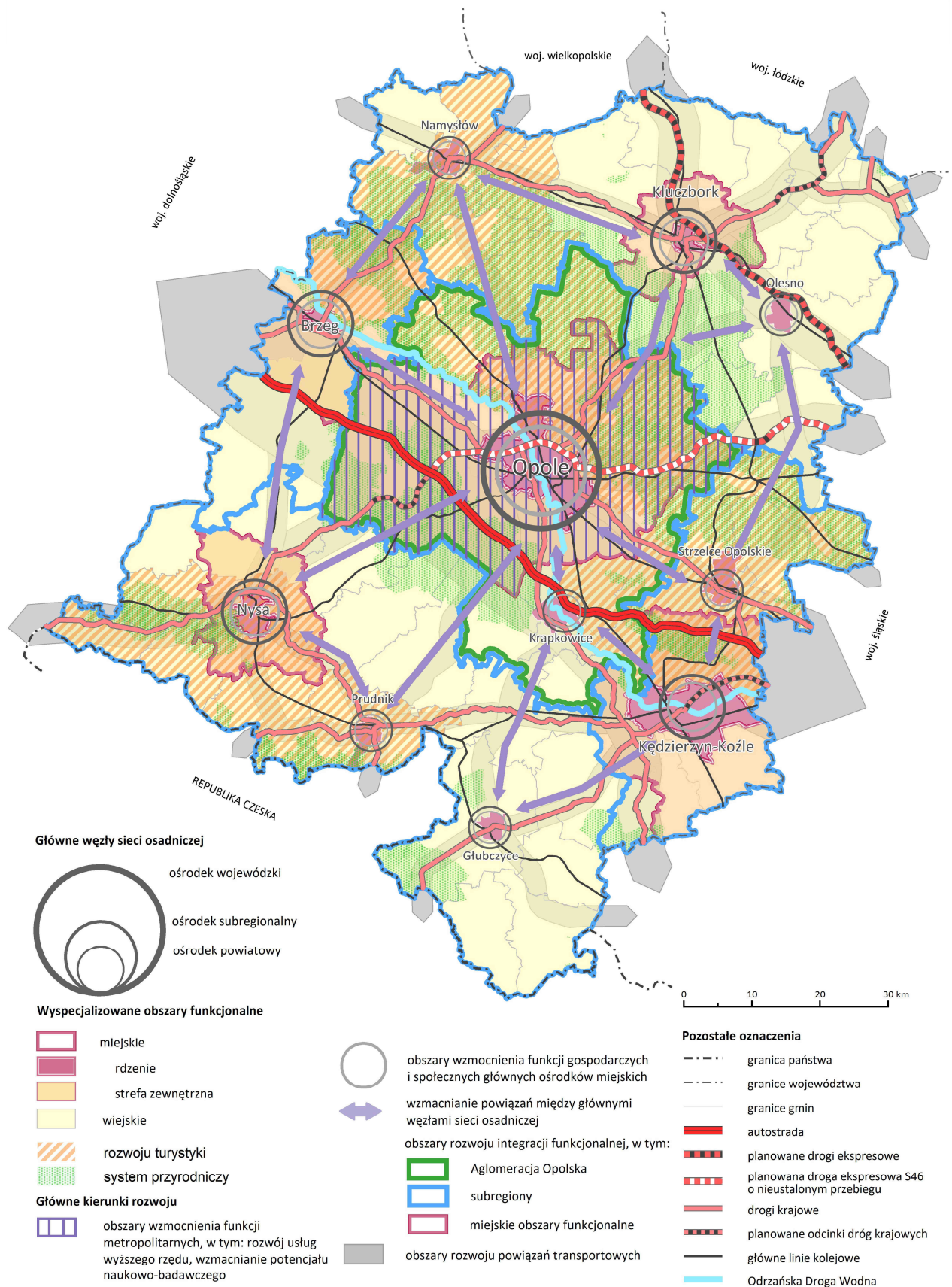
- wzmacnianiu powiązań w zakresie gospodarczym, społecznym, naukowym, kulturowym między miastami;
- wzmacnianiu potencjału i konkurencyjności miast subregionalnych poprzez uruchomienie ich endogenicznego potencjału rozwoju;
- wzmacnianiu współpracy i zapewnienie synergii rozwoju obszaru metropolitalnego z pozostałymi biegunami wzrostu;
- wzmacnianiu powiązań funkcjonalnych między Opolem a głównymi ośrodkami miejskimi poprzez tworzenie sieci współpracy uczelni wyższych i instytucji sektora naukowo-badawczego, wspieranie współpracy sektora wiedzy z gospodarką, inicjatywy przedsiębiorcze i innowacyjne, rozwój współpracy instytucji kultury;
- wzmacnianiu i promowaniu rozwoju współpracy gospodarczej i otoczenia biznesu poprzez intensyfikację procesów współpracy gospodarczej Opola z największymi ośrodkami miejskimi na poziomie krajowym.

9.1.3. Rozwój integracji funkcjonalnej w subregionach

Do poprawy konkurencyjności w regionie konieczna jest także integracja funkcjonalna nie tylko miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych (Brzegu, Kędzierzyna-Koźła, Kluczborka i Nisy), ale również całych subregionów. Dobrze zintegrowane funkcjonalnie subregiony to struktury przestrzenne zapewniające efektywne i racjonalne wykorzystanie swoich potencjałów rozwojowych oraz dostęp do lokalnych rynków pracy, dóbr i usług publicznych, przez co rozległe obszary wiejskie opolskich subregionów będą mogły korzystać z dostępu do procesów rozwojowych.

Niezbędne będą zarówno działania o charakterze planistycznym, jak i działania inwestycyjne wzmacniające powiązania funkcjonalne, w szczególności poprawiające dostępność transportową wewnątrz subregionów. Poza tym należy tworzyć takie warunki do zarządzania przestrzenią w ramach obszarów funkcjonalnych subregionów, by docelowo wyzwalać synergię, poprzez m.in. lokalizację przedsiębiorstw w powiązanych sektorach, funkcji usługowych i przestrzeni publicznych w sposób uporządkowany w określonych strefach, które ze sobą współpracują. Taka integracja powinna dążyć do łączenia funkcji komplementarnych, by racjonalizować gospodarowanie zasobami przestrzennymi oraz energią. Warunkiem koniecznym aktywizacji terenów jest ochrona zasobów przyrodniczych i prowadzenie polityki wspierającej odnowę tych zasobów. Pozytywnie wpłynie to na koszt funkcjonowania infrastruktury i jakość życia mieszkańców. Wymagane jest podejmowanie działań służących rewitalizacji terenów zdegradowanych. Promowany powinien być rozwój budownictwa zgodnego z zasadami zrównoważonego rozwoju (m.in. ograniczanie energochłonności, materiałochłonności).

Rys. 18. Polityka poprawy integracji funkcjonalnej w subregionach

Źródło: Opracowanie własne.

Rozwój integracji funkcjonalnej będzie się odbywał poprzez:

- ścisłą współpracę jst subregionu w zakresie planowania rozwoju społeczno-gospodarczego (planowanie strategiczne, przestrzenne), w szczególności w dziedzinach: komunikacja, infrastruktura techniczna i komunalna, ochrona środowiska, ochrona dziedzictwa kulturowego, infrastruktura społeczna, turystyka i rekreacja, gospodarka, osadnictwo, rynek pracy i problemy demograficzne;
- rozwój funkcji miejskich ośrodków subregionalnych;
- specjalizację funkcjonalną subregionów (wzmacnianie funkcji rozwojowych);
- modernizację i rozbudowę powiązań transportowych między miastami subregionalnymi, a ośrodkami lokalnymi;
- rozwój transportu zbiorowego obsługującego subregiony;
- tworzenie instytucji otoczenia biznesu, w tym instytucji doradczych, inkubatorów przedsiębiorczości, parków przemysłowych;
- wsparcie rozwoju klastrów, zarówno w zakresie wysokich technologii, jak i w zakresie przemysłów tradycyjnych;
- ochronę form ochrony przyrody oraz wzmacnianie i kształtowanie powiązań przyrodniczych, integrujących obszary zasilania systemu przyrodniczego (węzły ekologiczne);
- ochronę podmiejskich terenów otwartych o funkcjach rekreacyjno-wypoczynkowych ośrodków subregionalnych (tworzenie stref tzw. „zielonych pierścieni”).

9.2. Polityka poprawy dostępności transportowej województwa

Polityka poprawy dostępności transportowej województwa jest odpowiedzią na główne problemy transportowe regionu, wynikające m.in. z niewystarczającej ilości przepraw mostowych przez rzekę Odrę, braku efektywnego powiązania komunikacyjnego na kierunku północ – południe, ograniczonej przepustowości dróg, złego stanu technicznego dróg i szlaków kolejowych, braku wielu obwodnic na drogach krajowych i wojewódzkich przebiegających przez tereny zabudowane, braku bezkolizyjnych, wielopoziomowych skrzyżowań dróg i linii kolejowych, w szczególności w obszarach silnie zurbanizowanych, na szlakach o największym natężeniu ruchu, marginalizacji lokalnych linii kolejowych, niewykorzystania potencjału Odrzańskiej Drogi Wodnej.

Celem tej polityki jest zwiększanie dostępności terytorialnej województwa opolskiego, a jej efektem poprawa spójności wewnętrznej i konkurencyjności regionu.

Działania polityki poprawy dostępności transportowej skoncentrowane będą na powiązaniach międzyregionalnych i wewnątrzregionalnych w oparciu o sieci międzynarodowe (korytarze transportowe), krajowe i wojewódzkie. Kieruje się przy tym rachunkiem kosztów i korzyści społecznych, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju dla zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańców i konkurencyjności regionu. Realizacja tej polityki powinna ponadto wpływać na powstawanie w sąsiedztwie głównych sieci transportowych i ich węzłów stref aktywności gospodarczej.

Ważnym elementem polityki będzie integracja różnych systemów transportowych, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, której nadrzędnym celem będzie wzmocnienie wydajności i konkurencyjności transportu publicznego oraz optymalizacja powiązań logistycznych w kierunku wzmocnienia atrakcyjności gospodarczej regionu. Niezbędne będzie wdrażanie i stosowanie nowoczesnych rozwiązań sterowania ruchem dla poprawy jego płynności.

Tym samym działania polityki poprawy dostępności transportowej województwa muszą uwzględnić potrzebę rozwoju i modernizacji infrastruktury drogowej, kolejowej, wodnej oraz integrację systemów transportowych, a także rozwój infrastruktury logistycznej. Jednocześnie jako niezbędne uznaje się podejmowanie działań planistycznych i realizacyjnych mających na celu likwidację technicznych barier komunikacyjnych.

Opis działań zbieżnych z przyjętymi zasadami zawiera poniższa tabela.

Tabela 13. Zasady prowadzenia polityki poprawy dostępności transportowej województwa

Lp.	Zasada	Opis działań zgodnych z zasadą
1.	Likwidacja barier komunikacyjnych i dostosowanie systemu transportowego do parametrów umożliwiających sprawne funkcjonowanie sieci komunikacyjnej w układach zewnętrznym i wewnętrznym.	Podniesienie parametrów technicznych dróg krajowych i wojewódzkich wraz z budową obejść miejscowości i mostów na rzece Odrze. Modernizacja sieci kolejowej o znaczeniu międzynarodowym (AGC i AGTC), krajowym i regionalnym wraz rewitalizacją linii dotychczas wyłączonych z ruchu. Modernizacja ODW do parametrów co najmniej IV klasy żeglugowej poprzez budowę i przebudowę infrastruktury hydrotechnicznej (śluzy i jazy) oraz transportowej wraz docelową budową kanału Odra – Łaba – Dunaj. Zapewnienie bezpieczeństwa oraz optymalizacja sprawności ruchu w obszarach silnie zurbanizowanych, poprzez przebudowę istniejących jednopoziomowych skrzyżowań dróg i linii kolejowych na skrzyżowania wielopoziomowe.
2.	Zwiększenie udziału transportu publicznego w obsłudze transportowej regionu, kosztem ograniczenia ruchu indywidualnego.	Organizacja regionalnego transportu publicznego na bazie transportu kolejowego wraz z budową systemu centrów przesiadkowych w miastach powiatowych i Opolu. Organizacja transportu publicznego w Aglomeracji Opolskiej poprzez przebudowę transportu miejskiego w Opolu i powiązanie go z systemem zewnętrznym o zasięgu regionalnym i lokalnym.
3.	Kształtowanie systemu transportowego w harmonii z otoczeniem.	Planowanie rozwiązań z uwzględnieniem wymogów ochrony krajobrazu i środowiska, w tym ochrony drożności korytarzy ekologicznych.
4.	Priorytet wykorzystania istniejącej infrastruktury transportowej w stosunku do budowy nowej.	Rewitalizacja linii kolejowych. Modernizacja dróg powiatowych i gminnych. Rewitalizacja portu Koźle. Modernizacja nabrzeży przeładunkowych.
5.	Skojarzenia rozwoju infrastruktury transportu zbiorowego z infrastrukturą rowerową.	Budowa parkingów dla samochodów i rowerów przy przystankach komunikacji autobusowej i kolejowej. Rozbudowa systemu ścieżek rowerowych.

9.2.1. Rozwój infrastruktury drogowej

Wzmocnienie systemu wewnętrznych i zewnętrznych powiązań drogowych wymagać będzie ukierunkowania działań na:

- ukształtowanie docelowego systemu autostradowego i dróg ekspresowych,
- usprawnienie powiązania obszaru województwa z autostradą A4,
- poprawę powiązań na kierunku wschód – zachód, w tym połączenia z Warszawą,
- poprawę i wzmocnienie powiązań na kierunku północ – południe, w tym z Republiką Czeską,
- usprawnienie komunikacji drogowej w Aglomeracji Opolskiej,
- wzmocnienie powiązań wewnątrzregionalnych (między ośrodkiem wojewódzkim, ośrodkami subregionalnymi i powiatowymi),
- wzmocnienie powiązań poprzecznych w dolinie Odry.

Poniższe ustalenia kierunków zagospodarowania przestrzennego w zakresie komunikacji drogowej uwzględniają potrzebę utrzymania lub wprowadzania rezerw terenowych dla realizacji obwodnic miast i terenów zurbanizowanych w celu poprawy warunków życia mieszkańców i bezpieczeństwa ruchu na drogach, pomimo tego, że obwodnice te w chwili obecnej nie spełniają wymogu ustawowego, tj. nie stanowią inwestycji celu publicznego, rozumianej jako zadanie uwzględnione w programie zadań rządowych lub samorządowych przyjętych przez Radę Ministrów, Sejm RP, ministra lub sejmik województwa.

W związku z powyższym rekomenduje się by w dokumentach planistycznych na poziomie lokalnym (suikzp, mpzp) uwzględniać rezerwy terenowe dla docelowej realizacji przedmiotowych obwodnic.

Ukształtowanie docelowego systemu autostradowego i dróg ekspresowych

W układzie powiązań zewnętrznych, zapewniających sprawne i efektywne powiązania regionu z krajowymi i europejskimi ośrodkami i regionami wzrostu, szczególną rolę odgrywają europejskie i krajowe korytarze transportowe, oparte na autostradach i drogach ekspresowych.

Dla powiązań województwa z pasmem południowych regionów Polski oraz Europą Zachodnią i Ukrainą decydujące znaczenie ma autostrada A4, natomiast dla poprawy powiązań wewnątrz makroregionalnych i krajowych drogi krajowe nr 11 i 46.

Przewiduje się, że w województwie opolskim układ autostrad i dróg szybkiego ruchu obejmował będzie docelowo:

- istniejącą autostradę A4, planowaną do rozbudowy o trzeci pas ruchu, w zależności od skali rosnącego natężenia ruchu,
- projektowaną drogę ekspresową S11 (Kołobrzeg – Bytom),
- projektowaną drogę ekspresową S46 (autostrada A4 – Opole – Częstochowa – autostrada A1).

Usprawnienie powiązania obszaru województwa z autostradą A4

W celu poprawy dostępności obszaru województwa do autostrady A4 konieczna jest budowa dodatkowego węzła autostradowego w obszarze Aglomeracji Opolskiej oraz poprawa dostępności węzłów autostradowych.

Lokalizacja nowego węzła autostradowego planowana jest na wysokości wsi Ochodze, gdzie dodatkowo konieczna będzie budowa nowej drogi łączącej węzeł z projektowaną Obwodnicą Południową (Piastrówką) miasta Opola.

Poprawa dostępności węzłów autostradowych wymagać będzie rozbudowy i przebudowy odcinków dróg:

- krajowej nr 46 (Kłodzko – Szczekociny), dla węzła „Opole – Zachód”,
- krajowej nr 45 (granica państwa – Złoczew), do węzła „Opole – Południe”,
- wojewódzkich nr 409 (Dębina – Strzelce Opolskie) i nr 423 (Opole – Kędzierzyn-Koźle), do węzła „Krapkowice”,
- wojewódzkich nr: 487, 901, 426 na trasie Gorzów Śląski – Olesno – Dobrodzień – Zawadzkie – Strzelce Opolskie, do węzła „Kędzierzyn-Koźle”.

Jedynie obecne parametry techniczne drogi krajowej nr 88 (Strzelce Opolskie – Bytom) prowadzącej do węzła „Strzelce Opolskie” uznaje się za wystarczające.

Poprawę powiązań na kierunku wschód – zachód, w tym połączenia z Warszawą

Dla usprawnienia obsługi komunikacyjnej województwa opolskiego na kierunku wschód – zachód postuluje się:

- 1) wzmocnienie trasy alternatywnej do autostrady A4, poprzez:
 - budowę obwodnic w ciągu drogi krajowej nr 94 relacji Krzywa – Balice o parametrach klasy GP, dla miejscowości: Łosiów, Leśniczówka, Buszyce, Skorogoszcz, Skarbiszów, Walidrogi, Nakło, Izbicko, Sucha, Strzelce Opolskie, Warmątowice – Błotnica Strzelecka, Płużnica Wielka. W pierwszej kolejności planuje się budowę obwodnicy miasta Strzelce Opolskie;
- 2) usprawnienie powiązania regionu z centrum kraju (Warszawą) oraz Kotliną Kłodzką i dalej z Pragą, poprzez:
 - dostosowanie drogi krajowej nr 46 (Kłodzko – Szczekociny) /Szlak Staropolski/ do parametrów klasy GP z ewentualną rozbudową odcinków drogi do przekroju dwujezdniowego (w przypadku odstąpienia od planów budowy drogi S46), wraz z budową obwodnic miejscowości: Ścibórz, Sidzina, Niemodlin, Sosnówka, Lędziny, Dębska Kuźnia, Grodziec i Myślińca – gdzie priorytetowymi zadaniami są realizacje obwodnic miejscowości

Niemodlin i Myślina. Na odcinku od skrzyżowania z DW 401 do obwodnicy Nysy planowana jest rozbudowa drogi o drugą jezdnię;

- 3) wzmocnienie głównej osi transportowej południowej części województwa, poprzez:
 - dostosowanie drogi krajowej nr 40 (granica państwa – Pyskowice) /Trasa Podsudecka/ do parametrów klasy GP, wraz z budową obwodnic miejscowości: Głuchołazy, Prudnik (północno-zachodnia), Głogówek, Stare Kotkowice, Biedrzychowice, Zwiastowice, Twardawa, Pokrzywnica – Większyce, Kędzierzyn-Koźle i Ujazd – gdzie priorytetowym zadaniem jest realizacja obwodnicy Kędzierzyna-Koźla i Ujazdu;
 - dostosowanie drogi krajowej nr 41 (Nysa – granica państwa) na odcinku Nysa – Prudnik /Trasa Podsudecka/ do parametrów klasy GP, wraz z budową obwodnic miejscowości Wierzbice;
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 409 (Dębina – Strzelce Opolskie) do parametrów klasy G, wraz z budową obwodnic miejscowości: Moszna, Zielina – Kujawy, Strzeleczy, Dobra, Krapkowice (wraz z budową mostu na rzece Odrze), Gogolin (wraz z potencjalną budową wiaduktu na skrzyżowaniu z linią kolejową E-30 w Gogolinie);
- 4) wzmocnienie głównej osi transportowej północnej części województwa, poprzez:
 - dostosowanie drogi krajowej nr 42 (Namysłów – Rudnik) do parametrów klasy GP, wraz z budową obwodnic miejscowości: Gręboszów, Domaszowice, Kluczbork (planowane przejście istniejącej miejskiej obwodnicy Kluczborka przez GDDKiA O/Opole i dostosowanie jej do parametrów klasy GP), Wołczyn – gdzie priorytetowym zadaniem jest realizacja obwodnicy Kluczborka,
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 451 (Oleśnica – Namysłów) do parametrów klasy G, wraz z budową obwodnicy Namysłowa.

Poprawa i wzmocnienie powiązań na kierunku północ – południe, w tym z Republiką Czeską

Dotychczas kierunek północ – południe na terenie województwa opolskiego nie odgrywał tak znaczącej roli w powiązaniach transportowych, jak kierunek wschód – zachód. Wynika to głównie z usytuowania regionu w przestrzeni europejskiej i krajowej u podnóża równoleżnikowo rozciągających się łańcuchów górskich Sudetów i Karpat, zdominowanej w tej części historycznymi powiązaniem o przebiegu równoleżnikowym.

Deficyt powiązań na tym kierunku, przejawiający się ograniczoną przepustowością istniejących dróg i ich niskimi parametrami technicznymi, przekłada się na utrudnioną dostępność obszaru pogranicza i północnej części województwa do autostrady A4 i Aglomeracji Opolskiej oraz na niewystarczające powiązania regionu z Republiką Czeską, a także z województwem wielkopolskim i łódzkim, w tym drogowego korytarza sieci TEN (droga ekspresowa S8).

Dla usprawnienia obsługi komunikacyjnej województwa opolskiego na kierunku północ – południe postuluje się:

- 1) wzmocnienie powiązania w relacji Wieluń – Opole – Racibórz, poprzez dostosowanie drogi krajowej nr 45 (granica państwa – Złoczew) do parametrów technicznych klasy GP, wraz z budową obwodnic miejscowości: Jasienie, Zawada, Winów, Chrzowice – Boguszyce – Żłinice, Stradunia – Mechnica, Komorno, Większyce, Praszka – Gorzów Śląski, Biadacz, Reńska Wieś – Długomiłowice, Polska Cerekiew. W pierwszej kolejności planuje się budowę obwodnicy Praszka – Gorzów Śląski.
- 2) wzmocnienie powiązania w relacji Kępno – Namysłów – Brzeg – Nysa – Głuchołazy/granica państwa, poprzez:
 - dostosowanie drogi krajowej nr 39 (Łagiewniki – Kępno) do parametrów klasy GP, wraz z budową obwodnic miejscowości: Namysłów, Rogalice, Lubsza, Brzeg (razem z mostem na rzece Odrze),

- budowę obwodnic miejscowości: Kolnica, Nowa Wieś Mała, Stary Grodków, Skoroszyce o parametrach technicznych klasy G w ciągu drogi wojewódzkiej nr 401 (Brzeg – Pakośćawice) na odcinku węzeł „Brzeg” – Pakośćawice,
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 411 (Nysa – Głuchołazy) do parametrów technicznych klasy G;
- 3) wzmocnienie powiązania w relacji Opole – Prudnik/granica państwa, poprzez:
- dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 414 (Opole – Lubrza) do parametrów klasy G, wraz z budową obwodnic miejscowości: Winów – Górki – Chrzęszczyce – Żłotniki, Prószków, Przysiecz, „Aleja Lipowa” (pomiędzy Białą i Lubrzą) – gdzie priorytetowym zadaniem jest budowa obwodnicy „Alej Lipowej”,
 - dostosowanie drogi krajowej nr 41 (Nysa – granica państwa) na odcinku Prudnik – granica państwa do parametrów klasy GP, wraz z budową obwodnicy miejscowości Prudnik (III etap) i Trzebina – gdzie priorytetowym zadaniem jest realizacja obwodnicy Prudnika;
- 4) wzmocnienie powiązania w relacji Namysłów – Opole – Kędzierzyn-Koźle, poprzez:
- dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 454 (Opole – Namysłów) do pełnych parametrów klasy G wraz z budową obwodnic miejscowości: Dobrzeń Mały – Dobrzeń Wielki, Kup, Zieleniec, Pokój – gdzie priorytetowym zadaniem jest budowa obwodnicy Dobrzeń Mały – Dobrzeń Wielki,
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 423 (Opole – Kędzierzyn-Koźle) do pełnych parametrów klasy G, wraz z budową obwodnic miejscowości: Grotowice, Przywory, Chorula – Malnia, Krapkowice, Obrowiec, Krępną, Rozwadza, Zdieszowice, Januszkowice, Kędzierzyn-Koźle (wraz z mostem na Kanale Gliwickim i wiaduktem pod pierwszorzędną linią kolejową nr 137);
- 5) wzmocnienie powiązania w relacji Olesno – Dobrodzień – Zawadzkie – Strzelce Opolskie – Kędzierzyn-Koźle, poprzez:
- dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 901 (Olesno – Gliwice) do pełnych parametrów klasy G, wraz z budową obwodnic miejscowości: Dobrodzień, Zawadzkie – Żędownice – Kielcza,
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 426 (Zawadzkie – Kędzierzyn-Koźle) do pełnych parametrów klasy G, wraz z budową obwodnic miejscowości: Strzelce Opolskie, Jemielnica, Piotrówka, Wierchlesie.

Usprawnienie komunikacji drogowej w Aglomeracji Opolskiej

Funkcjonowanie i rozwój Aglomeracji Opolskiej w sposób istotny warunkowane jest sprawnością drogowego układu transportowego. Zewnętrzna dostępność komunikacyjna Aglomeracji oparta na promieniście rozchodzącej się sieci drogowej od jej rdzenia do peryferyjnych części regionu jest lepsza niż jej dostępność wewnętrzna.

Nie bez znaczenia pozostaje kwestia potrzeby minimalizacji negatywnych skutków wzmożonego ruchu pojazdów, tj. hałasu i zanieczyszczeń środowiska. Priorytetem dla działań służących usprawnieniu transportu drogowego w obszarze AO jest wzmocnienie roli transportu publicznego – dotychczas niedostosowanego do potrzeb mieszkańców oraz wyprowadzenie uciążliwego ruchu tranzytowego z obszaru miasta Opola, poprzez budowę zamkniętego pierścienia obwodnic, wraz z usprawnieniem ruchu na trasach wylotowych. Rozwiązanie to pozwoli na poprawę standardu funkcjonowania komunikacji drogowej wewnątrz miasta oraz powiązań z krajową i międzynarodową siecią drogową.

Dla osiągnięcia powyższego celu, postuluje się:

- 1) rozbudowę systemu obwodowego miasta Opola w powiązaniu z promienistym układem tras dojazdowych do miasta w celu ograniczenia ruchu przelotowego w centrum i śródmieściu Opola, poprzez:
 - budowę Obwodnicy Południowej (Piastowskiej) miasta Opola od ul. Strzeleckiej do Obwodnicy Północnej, przebiegającej w okolicy ul. Niemodlińskiej i Krapkowickiej,
 - budowę obwodnicy wschodniej miasta Opola wraz z mostem na rzece Odrze na wysokości Groszowic,

- budowę drugiej jezdni Obwodnicy Północnej miasta Opola w ciągu dróg krajowych nr 46 (Kłodzko – Szczekociny) i nr 94 (Krzywa – Balice),
 - budowę nowych przepraw mostowych przez rzekę Odrę, w tym w ciągu projektowanej obwodnicy Piastowskiej i obwodnicy wschodniej;
- 2) usprawnienie funkcjonowania połączeń drogowych między Opolem i głównymi ośrodkami sieci osadniczej oraz autostradą A4, poprzez:
- budowę nowego węzła autostradowego pomiędzy węzłami Opole Zachód (Prądy) i Opole Południe (Dąbrówka) i jego powiązanie z obwodnicą południową Opola;
 - przebudowę drogi krajowej nr 45 do parametrów drogi klasy GP (należy rozważyć zasadność budowy drogi o przekroju dwujezdniowym) na odcinkach:
 - Obwodnica Północna Miasta Opola – Zawada wraz z budową obwodnic Grotowic (m. Opole) i Zawady,
 - Obwodnica Południowa „Piastowska” – węzeł „Opole Południe” (Dąbrówka) z ominięciem terenów zainwestowanych;
 - przebudowę drogi wojewódzkiej nr 454 na odcinku Obwodnica Północna Miasta Opola – Dobrzeń Wielki do parametrów drogi klasy G wraz z budową obwodnicy Dobrzeń Wielkiego,
 - budowę obwodnicy miejscowości Malnia i Chorula w ciągu drogi wojewódzkiej nr 423 (Opole – Kędzierzyn-Koźle),
 - budowę obwodnicy Krapkowic wraz z przebudową mostu kolejowego przez rzekę Odrę na most drogowy ze ścieżką rowerową i ciągiem pieszym,
 - budowę obwodnicy Gogolina – Kartubca;
- 3) usprawnienie ruchu wewnątrz Aglomeracji Opolskiej, poprzez:
- przebudowę drogi wojewódzkiej nr 415 (Zimnice – Krapkowice) do pełnych parametrów klasy G,
 - przebudowę drogi wojewódzkiej nr 429 (Wawelno – Prószków – droga nr 45) do pełnych parametrów klasy G,
 - przebudowę drogi wojewódzkiej nr 435 (Opole – Prądy – droga nr 46) do pełnych parametrów klasy G,
 - przebudowę drogi wojewódzkiej nr 458 (Obórki – Popielów), wraz z budową obwodnic miejscowości Michałów i Jankowice Wlk.,
 - przebudowę drogi wojewódzkiej nr 459 (Opole – Skorogoszcz) do pełnych parametrów klasy G,
 - przebudowę drogi wojewódzkiej nr 461 (Kup – Jełowa) do pełnych parametrów klasy G,
- 4) usprawnienie ruchu wewnątrz miasta Opola wraz z poprawą funkcjonowania transportu zbiorowego, poprzez:
- przebudowę ul. Niemodlińskiej na odcinku od ul. Wrocławskiej do granicy miasta Opola,
 - budowę Trasy Średnicowej przebiegającej wzdłuż torów kolejowych, od ul. Korfantego do ul. Prószkowskiej,
 - budowę trasy Kluczborskiej – odcinek od skrzyżowania ulicy Sosnkowskiego – Pużaka w Opolu do zbiegu z drogą nr 45 (Opole – Kluczbork),
 - dostosowanie infrastruktury transportowej w obrębie ulic Spychalskiego i Niemodlińskiej, do potrzeb transportu publicznego,
 - budowę buspasów na drogach najbardziej obciążonych komunikacją miejską, jak np. ul. Ozimska – Częstochowska i Niemodlińska,
 - budowę zintegrowanych centrów przesiadkowych na terenie Aglomeracji Opolskiej.

Wzmocnienie pozostałych powiązań wewnątrzregionalnych (między ośrodkiem wojewódzkim, ośrodkami subregionalnymi i powiatowymi)

- 1) Wzmocnienie powiązań wewnątrzregionalnych w obszarze południowo-wschodniej części województwa (miasta: Kędzierzyn-Koźle, Głubczyce, Strzelce Opolskie), poprzez postulowane:
 - dostosowanie drogi krajowej nr 38 (Kędzierzyn-Koźle – granica państwa) do pełnych parametrów klasy GP, wraz z budową obwodnic miejscowości: Głubczyce, Grobniki i Pawłowiczki,
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 408 (Kędzierzyn-Koźle – Gliwice) do pełnych parametrów klasy G, wraz z budową obwodnicy miejscowości Kędzierzyn-Koźle,
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 416 (Krapkowice – Racibórz) do pełnych parametrów klasy G, wraz z budową obwodnic miejscowości: Żywocice, Głogówek, Tomice, Szonów, Klisino, Kietlice, Boguchwałów, Sucha Psina, Nowa Cerekiew, Kietrz,
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 410 (Reńska Wieś – Brzeźce) do pełnych parametrów klasy G,
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 417 (Laskowice – Racibórz) do pełnych parametrów klasy G, wraz z budową obwodnicy miejscowości Klisino, Dobroślawice, Maciowakrze,
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 418 (droga krajowa nr 45 – Kędzierzyn-Koźle – droga nr 40) do pełnych parametrów klasy G,
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 419 (Nowa Cerekiew – granica państwa) do pełnych parametrów klasy G, wraz z budową obwodnic miejscowości: Nasiedle, Niekazanice, Branice, Nowa Cerekiew,
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 420 (Kietrz – granica państwa) do pełnych parametrów klasy G, wraz z budową obwodnic miejscowości: Dzierżysław, Pilszcz,
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 421 (Szczyty – Nędza) do pełnych parametrów klasy G,
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 422 (Błazejowice – Dziergowice) do pełnych parametrów klasy G,
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 425 (Bierawa – Rudy) do pełnych parametrów klasy G, wraz z budową obwodnicy miejscowości Bierawa – Lubieszów – Dziergowice – Solarnia,
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 427 (Zakrzów – Dzielnica) do pełnych parametrów klasy G.

Mając na uwadze fakt, że obszar powiatu głubczyckiego cechuje się najgorszą dostępnością komunikacyjną do ośrodka wojewódzkiego, należy przewidzieć działania mające na celu jej poprawę poprzez modernizację dróg regionalnych obsługujących ten obszar, w szczególności dróg wojewódzkich nr 416, 419 i 420.
- 2) Wzmocnienie powiązań wewnątrzregionalnych w obszarze południowo-zachodniej części województwa – na południe od autostrady A4 (miasta Nysa i Prudnik), poprzez postulowane:
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 382 (Stanowice – granica państwa) do pełnych parametrów klasy G, wraz z budową północno-wschodniej obwodnicy Paczkowa,
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 378 (Biedzychów – Grodków) do pełnych parametrów klasy G, wraz z budową obwodnic miejscowości: Gnojna, Zielonkowiec,
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 385 (Jaczowice – granica państwa) do pełnych parametrów klasy G, wraz z budową obwodnic miejscowości: Kopice, Wierzbna,
 - budowę obwodnicy miejscowości Przeczów w ciągu drogi wojewódzkiej nr 396 (Bierutów – Strzelin),
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 405 (Niemodlin – Korfantów) do pełnych parametrów klasy G, wraz z budową obwodnicy miejscowości Tułowice,
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 406 (Nysa – Włostowa) do pełnych parametrów klasy G, wraz z budową obwodnicy miejscowości Wierzbie,

- dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 407 (Nysa – Łącznik) do pełnych parametrów klasy G, wraz z budową obwodnic miejscowości: Rynarcice, Kuropas, Korfantów, Stara Jamka, Łącznik;
- 3) Wzmocnienie powiązań wewnątrzregionalnych w obszarze północno-zachodniej części województwa – na północ od autostrady A4 (miasta Brzeg i Namysłów), poprzez postulowane:
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 401 (Brzeg – Pakosławice) na odcinku Brzeg – węzeł „Przylesie” do pełnych parametrów technicznych klasy G, wraz z budową obwodnic miejscowości: Krzyżowice, Obórki, Przylesie,
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 457 (Brzeg – Dobrzeń Wielki) do pełnych parametrów klasy G, wraz z budową obwodnic miejscowości: Pisarzowice, Kościerzycy, Popielów – Stare Siołkowice – Chróścice, Dobrzeń Wielki,
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 462 (Stobrowa – Krzyżowice) do pełnych parametrów klasy G, wraz z budową obwodnic miejscowości: Olszanka, Janów;
- 4) Wzmocnienie powiązań wewnątrzregionalnych w obszarze północno-wschodniej części województwa (miasta Kluczbork i Olesno), poprzez postulowane:
 - dostosowanie drogi krajowej nr 43 (Wieluń – Częstochowa) do pełnych parametrów technicznych klasy GP, wraz budową obwodnic miejscowości: Rudniki, Jaworzno,
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 463 (Bierdzany – Zawadzkie) do pełnych parametrów klasy G, wraz z budową obwodnic miejscowości: Bierdzany, Ligota Turawska, Kadłub Turawski, Dylaki,
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 487 (Byczyna – Olesno) do pełnych parametrów klasy G, wraz z budową obwodnic miejscowości Byczyna i Olesno,
 - dostosowanie drogi wojewódzkiej nr 494 (Bierdzany – Częstochowa) do pełnych parametrów klasy G, wraz z budową obwodnicy miejscowości Chudoba – Wędrynia.

Wzmocnienie powiązań poprzecznych w dolinie Odry

W układzie komunikacji drogowej ważnym celem, którego realizacja wpłynie na ogólną poprawę funkcjonowania układu drogowego regionu, jest budowa nowych drogowych przepraw mostowych, które znacznie usprawnią połączenia w ciągach dróg o znaczeniu międzynarodowym i międzyregionalnym. Rzeka Odra stanowi istotną barierę komunikacyjną w obszarze województwa opolskiego, a ilość przepraw mostowych przez rzekę jest niewystarczająca. Często istniejące przeprawy mostowe zlokalizowane są w centrach miast obsługując jednocześnie ruch lokalny i tranzytowy, w wyniku czego wzrasta jego natężenie, kumulując negatywne oddziaływanie na środowisko i mieszkańców.

Dla usprawnienia powiązań poprzecznych w dolinie Odry konieczna jest budowa obiektów mostowych w ciągach planowanych obwodnic Brzegu, Opola (Obwodnica Piastowska i Obwodnica Wschodnia) i Krapkowic oraz drogi miejskiej w Kędzierzynie-Koźlu w dzielnicy Rogi.

Rys. 19. Polityka poprawy dostępności transportowej województwa

Oznaczenia ogólne

- OPOLE** siedziby województw
- Brzeg** siedziby powiatów
- Wolczyn** miasta inne
- granica państwa
- granice województwa
- granice powiatów
- granice gmin i miast
- rzeki
- zbiorniki wodne

Sieć drogowa

- węzeł rangi krajowej
- główne węzły regionalne
- główne węzły ponadlokalne
- węzły autostradowe

docelowy przebieg dróg:

- autostrady
- drogi ekspresowe
- drogi krajowe
- drogi wojewódzkie
- planowane drogi ekspresowe/krajowe/wojewódzkie/miejskie drogi obwodowe*
- planowana droga ekspresowa S46 o nieustalonym przebiegu

Sieć kolejowa

- o znaczeniu międzynarodowym:
- AGC - transport pasażerski
- AGTC - transport towarowy
- o znaczeniu krajowym
- pozostałe linie kolejowe
- linie kolejowe przewidziane do rewitalizacji

- linie kolejowe międzynarodowe/krajowe/pozostałe planowane do modernizacji

Komunikacja lotnicza

- lądowisko stałe
- lądowisko stałe z bazą LPR

Żegluga śródlądowa

- porty
- Odrzańska Droga Wodna
- (A) planowany kanał żeglowny (warianty)

Główne elementy systemu przyrodniczego

- obszary chronione

* w przypadku istnienia kilku wariantów przebiegu dróg wybrano jeden dla zwiększenia czytelności mapy

Źródło: Opracowanie własne.

9.2.2. Rozwój transportu kolejowego

Rozwój transportu kolejowego jest koniecznym warunkiem dla poprawy dostępności terytorialnej województwa opolskiego, tak w układzie zewnętrznym, jak i wewnętrznym. Nie mniej istotne jest także zmniejszenie kosztów zewnętrznych transportu, w tym środowiskowych, dzięki przeniesieniu części pracy przewozowej z transportu drogowego na tańszy transport kolejowy.

Aby było to możliwe, niezbędne jest zmodernizowanie istniejącego układu linii kolejowych i towarzyszącej infrastruktury kolejowej, a także rewitalizacja / modernizacja linii wyłączonych z użytkowania.

Przyjmuje się, że docelowy układ kolejowy powinien funkcjonować w oparciu o spójną i efektywną sieć powiązań, w tym: magistralnych, znaczenia państwowego i miejscowego.

Najważniejsze kierunki działań wiążą się z:

- zakończeniem modernizacji linii kolejowych sieci TEN-T Bałtyk – Adriatyk,
- rozbudową połączenia Opola z Warszawą na odcinku Opole – Lubliniec,
- usprawnieniem połączeń kolejowych między Opolem a ośrodkami subregionalnymi, tj. Kluczborkiem i Nysą,
- usprawnienie połączeń kolejowych w północnej i południowej części województwa,
- rewitalizacją / modernizacją odcinków linii kolejowych wyłączonych z ruchu w celu wzmocnienia transportu publicznego i walorów turystyczno-krajobrazowych regionu.

W celu zapewnienia bezpieczeństwa uczestnikom ruchu komunikacyjnego oraz sprawności funkcjonowania zarówno przewozów kolejowych jak i ruchu kołowo-pieszego w rejonie skrzyżowań linii kolejowych znaczenia międzynarodowego i krajowego z drogami publicznymi należy sukcesywnie dostosowywać je do warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać skrzyżowania linii kolejowych oraz bocznic kolejowych z drogami i ich usytuowanie (Rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 20 października 2015 r. Dz.U. z 2015 r., poz. 1744), w pierwszej kolejności przystąpić do realizacji wielopoziomowych skrzyżowań w miejscowościach:

- Gogolin (w ciągu ul. Krapkowickiej),
- Opole (w ciągu ul. G. Morcinka),
- Opole (w ciągu Al. Przyjaźni),
- Kluczbork (w ciągu ul. Opolskiej),
- Zdieszowice (w ciągu ul. Góra Św. Anny),
- Kędzierzyn-Koźle (w ciągu ul. Pawła Stalmacha).

Zakończenie modernizacji linii kolejowych sieci TEN-T wchodzących w skład III Paneuropejskiego Korytarza Transportowego

Priorytetem polityki transportowej państwa jest modernizacja linii kolejowych przebiegających w paneuropejskich korytarzach transportowych i objętych umowami europejskimi „AGC” o głównych międzynarodowych liniach kolejowych i „AGTC” o ważnych międzynarodowych liniach transportu kombinowanego i obiektach towarzyszących. W województwie opolskim liniami planowanymi do modernizacji, które wchodziły w skład III Paneuropejskiego Korytarza Transportowego są:

- magistralna linia kolejowa nr 136 relacji Opole Groszowice – Kędzierzyn-Koźle, będąca fragmentem międzynarodowych tras kolejowych E 30 i C-E 59 – objęta umową „AGC”. Dodatkowo postuluje się odbudowę łącznika relacji Gogolin – Krapkowice w celu stworzenia w przyszłości połączenia Opole – Krapkowice,
- magistralna linia kolejowa nr 137 relacji Katowice – Legnica na odcinku Kędzierzyn- Koźle – Sławęcice – Katowice, będąca fragmentem międzynarodowej trasy kolejowej E 30 – objęta umową „AGC”,
- magistralna linia kolejowa nr 151 relacji Kędzierzyn-Koźle – Chatupki, będąca fragmentem międzynarodowych tras kolejowych C-E 59 – objęta umową „AGC”,
- pierwszorzędna linia kolejowa nr 277 relacji Opole – Jelcz – Wrocław będąca, fragmentem międzynarodowych tras kolejowych C 30 i C 59 – objęta umową „AGTC”.

Dla linii objętych umową AGC przewiduje się uzyskanie prędkości do 160 km/h dla pociągów pasażerskich, natomiast umowa AGTC określa prędkość dla pociągów towarowych do 120 km/h.

Rozbudowa połączenia Opola z Warszawą na odcinku Opole – Lubliniec

W 2014 r. została zrealizowana rewitalizacja pierwszorzędnych linii kolejowych nr 144 relacji Tarnowskie Góry – Opole Główne na odcinku Opole – Fosowskie i nr 61 Kielce – Fosowskie, do parametrów technicznych pozwalających na uzyskanie prędkości przejazdu co najmniej 140 km/h dla pociągów pasażerskich. Ponieważ linie kolejowe nr 144 i 61 są liniami jednotorowymi ich przepustowość i obciążenie ruchem kolejowym są znacznie ograniczone, docelowo wskazuje się potrzebę budowy drugiego toru, w celu zapewnienia wydajniejszej obsługi połączenia kolejowego na kierunku Wrocław – Opole – Częstochowa – Warszawa oraz w relacjach wewnątrzregionalnych.

Usprawnienie połączeń kolejowych między Opolem a ośrodkami subregionalnymi, tj. Kluczborkiem, Namysłowem i Nysą

Dla usprawnienia połączenia kolejowego Opola z:

1) Kluczborkiem i Namysłowem, planuje się modernizację/rewitalizację:

- drugorzędnej linii kolejowej nr 293 relacji Jełowa – Kluczbork,
- linii kolejowej znaczenia miejscowego nr 301 relacji Opole – Namysłów.

2) Nysą, planuje się rewitalizację drugorzędnej linii kolejowej nr 287 relacji Opole Zachodnie – Nysa,

Usprawnienie połączeń kolejowych w północnej i południowej części województwa

W północnej części województwa opolskiego planuje się rewitalizację pierwszorzędnych linii kolejowych:

- nr 143 relacji Kalety – Wrocław na odcinku Kluczbork – Namysłów – Oleśnica (Wrocław),
- nr 181 relacji Herby Nowe – Wieluń – Kępno,

do uzyskania parametrów technicznych pozwalających do uzyskania prędkości przejazdu co najmniej 120 km/h dla pociągów osobowych i 80 km/h dla pociągów towarowych. Realizacja tych inwestycji w połączeniu z już zrewitalizowanymi liniami nr 143 na odcinku Kalety – Kluczbork oraz nr 272 relacji Kluczbork – Poznań, znacznie usprawnią połączenia północnej części województwa ze stolicami województw sąsiednich, tj. z Wrocławiem, Poznaniem i Katowicami.

Dla usprawnienia komunikacji kolejowej w południowej części regionu planuje się modernizację/rewitalizację do przywrócenia ich pierwotnych parametrów technicznych:

- pierwszorzędnej linii kolejowej nr 137 relacji Katowice – Legnica na odcinku Kędzierzyn-Koźle – Kamieniec Żąbkowicki /zwanej Magistralą Podsudecką/ z możliwością elektryfikacji,
- drugorzędnej linii kolejowej nr 288 relacji Nysa – Brzeg,
- linii kolejowych nr 153, 199, 681, 682 i 872 na odcinku Rudziniec Gliwicki – Stare Koźle,
- linii kolejowej znaczenia miejscowego nr 297 Nowy Świątów – Głuchołazy Miasto,
- linii kolejowej znaczenia miejscowego nr 333 relacji Głuchołazy – Pokrzywna – granica państwa,
- linii kolejowej znaczenia miejscowego nr 343 relacji Głuchołazy – granica państwa – Mikulovice (Republika Czeska).

Rekomenduje się utrzymanie w dokumentach planistycznych na poziomie lokalnym (suikzp, mpzp) terenów kolejowych wraz z infrastrukturą na poniższych liniach kolejowych, w celu możliwości ich rewitalizacji dla reaktywacji transportu kolejowego, m.in. dla prowadzenia przewozów towarowych lub turystycznych, tj. na:

- pierwszorzędnej linii kolejowej nr 175 relacji Kłodnica – Strzelce Opolskie – Fosowskie – Kluczbork,
- drugorzędnej linii kolejowej nr 177 relacji Racibórz – Baborów – Głubczyce,
- drugorzędnej linii kolejowej nr 294 relacji Głubczyce – Racławice Śląskie,
- linii kolejowej znaczenia miejscowego nr 329 na odcinku Niemodlin – Szydłów.

9.2.3. Rozwój Opolskiego Węzła Transportowego

Przez rozwój Opolskiego Węzła Transportowego rozumie się przyjęcie rozwiązań wspomagających i usprawniających powiązanie i funkcjonowanie różnych systemów komunikacji w obszarze Aglomeracji Opolskiej oraz minimalizujących negatywne skutki wzmożonego ruchu pojazdów, jak hałas i zanieczyszczenie środowiska. Polityka będzie realizowana poprzez:

- 1) rozbudowę systemu obwodowego miasta Opola w powiązaniu z promienistym układem tras dojazdowych do miasta w celu ograniczenia ruchu przelotowego w centrum i śródmieściu Opola, poprzez:
 - budowę Obwodnicy Południowej (Piastowskiej) miasta Opola,
 - budowę Obwodnicy Wschodniej miasta Opola,
 - rozbudowę Obwodnicy Północnej miasta Opola o drugą jezdnię,
 - przebudowę drogi krajowej nr 46 na odcinku Obwodnica Północna miasta Opola – węzeł autostradowy „Opole-Zachód” do parametrów drogi klasy GP o przekroju dwujezdniowym,
 - przebudowę drogi krajowej nr 45 na odcinkach Obwodnica Północna Miasta Opola – Zawada i Obwodnica Południowa (Piastowska) – węzeł autostradowy „Opole-Południe” do parametrów drogi klasy GP o przekroju dwujezdniowym, z ominięciem terenów zainwestowanych,
 - przebudowę drogi wojewódzkiej nr 454 na odcinku Obwodnica Północna Miasta Opola – Dobrzeń Wielki do parametrów drogi klasy G, z ominięciem terenów zainwestowanych.
- 2) budowę nowych przepraw mostowych przez rzekę Odrę (w ciągu projektowanej obwodnicy Piastowskiej i obwodnicy wschodniej),
- 3) modernizację istniejących ciągów drogowych i obiektów mostowych w granicach Aglomeracji Opolskiej, w celu dostosowania ich do prognozowanego obciążenia ruchem,
- 4) modernizację i rozwój transportu zbiorowego w oparciu o układ drogowy (komunikacja autobusowa) i układ kolejowy (transport szynowy) wraz z budową węzłów przesiadkowych,
- 5) budowę systemu zarządzania ruchem,
- 6) rozwój transportu rowerowego poprzez rozbudowę systemu dróg rowerowych w powiązaniu z węzłami przesiadkowymi komunikacji publicznej.

9.2.4. Rozwój transportu wodnego

Przepływająca przez województwo opolskie rzeka Odra wraz z Kanałem Gliwickim i Kanałem Kędzierzyńskim stanowi fragment Odrzańskiej Drogi Wodnej – najlepiej zagospodarowanego szlaku żeglugi śródlądowej w Polsce.

Obecnie na szczeblu krajowym, w horyzoncie 2030 r. zakłada się modernizację Odrzańskiej Drogi Wodnej na całym jej odcinku do parametrów jedynie III klasy, z zachowaniem istniejących w dolnym biegu, odcinków klas IV i wyższych. Jednakże III klasa dla drogi wodnej nie zapewni możliwości jej pełnego rozwoju oraz z góry ograniczy możliwości transportu towarów w relacjach międzynarodowych. Rozwój transportu wodnego jest głównie uzależniony od inwestycji poza obszarem województwa opolskiego w zakresie użegłownienia rzeki Odry w jej dolnym i środkowym biegu. Głównym ograniczeniem transportu wodnego na Odrze jest obecnie długość sezonu żeglugowego, zależna od warunków klimatycznych (zbyt niski stan wody uniemożliwiający osiągnięcie głębokości tranzytowej dla jednostek pływających) – przez co traci on swoją konkurencyjność względem innych środków transportu. Dodatkowo szerokość toru wodnego, parametry stopni wodnych i wielkość prześwitów między przęsłami mostów oraz pod mostami, jak np.:

- zbyt wąskie przęsło żeglugowe mostu drogowego w Krapkowicach – o szerokości 25 metrów (o 15 metrów mniej niż wymagają tego parametry drogi wodnej klasy III),
- zbyt mały prześwit poziomy nad lustrem wody pod mostem kolejowym w Opolu – 3,84 metra wysokości (brakuje 16 cm),
- zbyt mały prześwit poziomy nad lustrem wody pod mostem drogowym w Opolu (Most Piastowski) – 3,70 metra wysokości (brakuje 30 cm),

ograniczają rozmiary, zanurzenie i ładowność jednostek pływających, w tym wykorzystanie ODW dla transportu kontenerów – powszechnego w krajach Europy Zachodniej.

W zakresie modernizacji opolskiego odcinka ODW do parametrów III klasy, planuje się:

1) przebudowę stopni wodnych:

- Ujście Nysy, Wróblin, Zwanowice i Januszkowice (planowana przebudowa w latach 2016-2021).
- Krępna, Groszowice, Dobrzeń (planowana przebudowa w latach 2016-2020).

W dalszej kolejności planuje się przebudowę jazów sektorowych na jazy klapowe na stopniach wodnych: Krapkowice, Kąty, Zawada i Brzeg;

2) modernizację śluz na stopniach wodnych:

- Januszkowice, Krapkowice, Opole (planowana przebudowa w latach 2016-2020 do parametrów III klasy drogi wodnej),
- Kłodnica, Sławęcice, Nowa Wieś na Kanale Gliwickim (planowana przebudowa do parametrów III klasy drogi wodnej do roku 2021).

W dalszej kolejności planowana jest przebudowa śluz: Wróblin, Krępa, Groszowice, Zawada, Kąty i Zwanowice.

Natomiast dla uzyskania parametrów drogi wodnej IV klasy, o szerokości szlaku żeglugowego – 40 m, głębokości – 2,8 m oraz szerokości i długości śluz – 12 m i 120 m, w obszarze województwa opolskiego konieczne byłoby przeprowadzenie szeregu dodatkowych inwestycji. Począwszy od przebudowy zdecydowanej większości istniejących śluz do wymaganych parametrów wraz z budową nowych obiektów, poprzez przebudowę koryta rzecznoego w celu pogłębienia i dostosowania promienia łuków do wymaganych 650 m, a skończywszy na przebudowie obiektów mostowych, których niski prześwit poniżej 5,25 m nie spełnia wymogów stawianych IV klasie drogi wodnej.

Dodatkowo dla zapewnienia alimentacji wody dla ODW (przy niskim stanie wód) konieczna jest zmiana funkcji zbiornika Racibórz z suchego na mokry.

Modernizacja obiektów obsługi transportu w celu dostosowania ich do możliwości transportu różnego rodzaju towarów, w tym wielkogabarytowych

Istniejące porty rzeczne w Kędzierzynie-Koźlu i Opolu są mocno zdekapitalizowane, co jest pochodną zaniku transportu na ODW. Zakładając wzrost znaczenia transportu wodnego w wyniku modernizacji ODW, obiekty te będą wymagać modernizacji infrastruktury transportowej i przeładunkowej oraz rozbudowy bazy magazynowo-składowej, w tym dostosowania do sprawnej obsługi przewozów kontenerowych i multimodalnych. Przebudowa obiektów portowych może być bazą dla powstania centrów logistycznych w ruchu towarów. Dla ich sprawnego funkcjonowania planuje się powiązanie ze sobą na terenie ww. portów transportu samochodowego, kolejowego i wodnego.

Dodatkowo w zakresie dalszego rozwoju transportu wodnego, planuje się:

- przekształcenie istniejącej przeładowni przemysłowej w Choruli na port gminny ze składowiskami i magazynami,
- budowę portu w Dobrzenu Małym, którego lokalizacja jest ściśle powiązana z istniejącą w sąsiedztwie Elektrownią „Opole”, do której drogą wodną miałby być dostarczany węgiel z Górnego Śląska,
- budowę portu rzecznoego w rejonie wsi Pawłów (gm. Skarbimierz), którego realizacja pozwoli na powiązanie ze sobą wszystkich rodzajów transportu, tj. drogowego, kolejowego i wodnego w zachodniej części województwa,
- modernizację przeładowni przyzakładowej Metalchem, w celu usprawnienia przeładunku elementów wielkogabarytowych (instalacja nowych urządzeń, rozbudowa bazy magazynowo-składowej),

- modernizację przeładowni przyzakładowej Kędzierzyn-Azoty – stanowi przeładownię zakładową dla wywozu nawozów azotowych,
- przekształcenie nabrzeża przeładunkowego w Krapkowicach na przeładownię miejską,
- modernizację stoczni rzecznej w Kędzierzynie-Koźlu,
- modernizację warsztatów naprawczych w Januszkowicach i Dobrzenu.

Pełne wykorzystanie Odrzańskiej Drogi wymaga także modernizacji nabrzeży przeładunkowych, aby przystosować je do możliwości dokonania szybkiego przeładunku bez konieczności wykorzystania skomplikowanych urządzeń portowych (system RO-RO). Na terenie województwa opolskiego zlokalizowanych jest 11 nabrzeży przeładunkowych w następujących miejscowościach: Januszkowice, Krępa, Krapkowice, Rogów Opolski, Kąty, Opole, Wróblin, Dobrzeń, Zawada, Zwanowice i Brzeg, które obecnie są w złym stanie technicznym i posiadają niewielką nośność, co znacznie ogranicza ich wykorzystanie do masowych przeładunków.

Budowa kanału Odra – Dunaj

Rzeka Odra może stanowić transkontynentalne połączenie poprzez planowany kanał Odra – Dunaj pomiędzy Bałtykiem i Basenem Dunaju.

Budową kanału jest zainteresowanych wiele krajów z Europy środkowo-wschodniej, z czego najbardziej zaawansowana w pracach analityczno-projektowych jest Republika Czeska. Realizacja budowy tak dużej inwestycji jak kanał Odra – Dunaj jest uwarunkowana od pozytywnej decyzji instytucji unijnych, bez których akceptacji nie będzie możliwy jej montaż finansowy. Dlatego też wszystkie kraje zainteresowane budową kanału muszą ustalić wspólny front działań, w celu wprowadzenia tego zadania do listy inwestycji infrastrukturalnych finansowanych przez Unię Europejską.

Kanał będzie prowadził przez zbiornik Racibórz – dlatego też ważne jest aby był on zbiornikiem mokrym, a dalej wariantowo uregulowaną Odrą lub kanałem lateralnym do Kanału Kędzierzyńskiego i dalej Kanałem Gliwickim do Kędzierzyna-Koźla. Rozpatrywane są trzy warianty przebiegu kanału, tj.:

- wariant I - kombinowany,
- wariant II - rzeczny,
- wariant III - kanałowy.

Z uwagi na perspektywiczną możliwość połączenia śródlądowych dróg wodnych: górnej Odry i górnej Wiśły kanałem Śląskim, za najbardziej optymalne rozwiązanie uznaje się wariant III (kanałowy – w przedłużeniu kanału Kędzierzyńskiego).

9.2.5. Rozwój transportu zbiorowego poprzez integrację systemów transportowych

Postępująca urbanizacja i lawinowy wzrost ruchu samochodowego wymusza organizację w obszarze województwa opolskiego zintegrowanego systemu transportu publicznego. Powinien on charakteryzować się ścisłymi wzajemnymi relacjami pomiędzy komunikacją samochodową i kolejową w wymiarze regionalnym, miejskim i podmiejskim. Należy dążyć do zrównoważonego systemu transportu pasażerskiego z przewagą transportu publicznego, opartego w miarę możliwości na komunikacji kolejowej. Poprawnie zorganizowany transport publiczny w bardzo dużym stopniu poprawi dostępność mieszkańców województwa do głównych ośrodków administracyjnych i usługowych.

Dla organizacji zintegrowanego transportu publicznego kluczowe będzie:

- utworzenie węzłów przesiadkowych wraz z parkingami w głównych ośrodkach miejskich województwa, na bazie istniejących obiektów dworcowych, wiążących transport kolejowy i autobusowy w relacjach regionalnych i miejskich (w tym busy w relacjach podmiejskich),
- budowa systemu zarządzania ruchem,
- sukcesywna wymiana taboru,
- rozwój transportu rowerowego poprzez rozbudowę systemu dróg rowerowych w powiązaniu z węzłami przesiadkowymi i siecią parkingów park&ride,

- realizacja przedsięwzięć organizacyjnych integrujących systemy transportu zbiorowego, w tym:
 - wydzielenie głównych połączeń liniowych – układ linii komunikacyjnych regionalnych i aglomeracyjnych tworzących szkielet transportu publicznego,
 - opracowanie zintegrowanego rozkładu jazdy i wprowadzenie systemu „jednego biletu” w połączeniach regionalnych i w Aglomeracji Opolskiej,
 - zwiększenie częstotliwości i prędkości kursowania kolei regionalnej, oraz częstotliwości kursowania i standardu podróży w komunikacji miejskiej i podmiejskiej.

Realizacja powyższych działań zapewni integrację poszczególnych poziomów transportu publicznego (dalekobieżny, podmiejski/aglomeracyjny, lokalny).

9.2.6. Transport towarów i logistyka

Celem polityki jest wykorzystanie korzystnego położenia województwa opolskiego względem głównych tras komunikacyjnych o znaczeniu międzynarodowym i krajowym oraz lokalizacji dwóch dużych węzłów komunikacyjnych w Opolu i Kędzierzynie-Koźlu, gdzie krzyżują się główne szlaki transportowe. Powyższe uwarunkowania są korzystne dla rozwoju usług logistycznych i magazynowych. Rozwój logistyki będzie uzależniony od wielkości bazy magazynowej oraz od możliwości powiązania ze sobą różnych rodzajów transportu i jakości samej sieci transportowej. Zakłada się, że sukcesywnie znaczna część transportu towarów na dłuższych trasach będzie przeniesiona z dróg na tory. Polityka będzie realizowana poprzez:

- budowę centrów logistycznych w Opolu i Kędzierzynie-Koźlu,
- modernizację linii kolejowych dla zwiększenia roli transportu intermodalnego, a w szczególności bocznic i stacji przeładunkowych w celu usprawnienia przeładunku, w tym dostosowanie do załadunku TIR-ów,
- rozwój transportu towarów na rzece Odrze,
- modernizację obiektów portowych na rzece Odrze w celu poprawienia oferty bazy magazynowej i sprawniejszego powiązania jej z siecią kolejową.

9.3. Polityka kształtowania struktur przestrzennych podnoszących jakość środowiska

Występujące na terenie województwa opolskiego zasoby naturalne podlegają eksploatacji, której wynikiem jest postępująca degradacja środowiska przyrodniczego, zanikanie różnorodności biologicznej, dewastacja krajobrazu, zanieczyszczenie wód powierzchniowych, powierzchni ziemi, powietrza i stanu akustycznego.

Stan taki wywołuje potrzebę podejmowania zróżnicowanych działań, również w aspekcie przestrzennym, przywracających środowisku pożądane standardy jakościowe, rewitalizujących tereny o obniżonych walorach użytkowych, tworzących zintegrowany i spójny system przyrodniczy oraz efektywnie wykorzystujący posiadane zasoby naturalne dla dynamizacji i aktywizacji gospodarczej województwa.

Naczelną zasadą podejmowanych działań będzie zasada racjonalnej eksploatacji zasobów, oszczędności i efektywnego wykorzystania energii, zasada ochrony bioróżnorodności i spójności funkcjonalno-przestrzennej oraz zasada przeciwdziałania fragmentacji przestrzeni.

Zapewnienie wysokiej jakości środowiska wymuszać będzie zmianę wzorców konsumpcji i zachowań społeczeństwa, również jego postępowania w przestrzeni, ukierunkowując je na rozwój oszczędnej, nowoczesnej, niskoemisyjnej i innowacyjnej gospodarki, a w konsekwencji poprawę stanu akustycznego i aero-sanitarnego powietrza, w tym działań antysmogowych.

Niska zasobność i jakość wód powierzchniowych oraz niemożność jej wielokierunkowego wykorzystania wymuszać będzie reorientację gospodarki wodnej i położenie nacisku na zlewniowy sposób gospodarowania i zarządzania wodami, zapewnienie dobrego stanu ilościowego i jakościowego wód. Posiadane zasoby kopalin, w szczególności surowców węglanowych, kamieni blocznych, piasków podsadzko-

wych i kruszyw, stanowią istotny potencjał dla dynamicznego rozwoju budownictwa i przemysłów, bazujących na surowcach mineralnych. Zróżnicowany biologicznie, zintegrowany przestrzennie zasób przyrodniczy, funkcjonujący w spójnym z otoczeniem systemie, zapewnia warunki dla względnej równowagi społeczeństwa i gospodarki.

Postępujące procesy rozlewania się miast, fragmentacja przestrzeni, zaśmiecanie wizualne i ingerowania w otaczający krajobraz, w wielu przypadkach naruszają harmonię krajobrazów otwartych, cennych i kluczowych dla tożsamości regionu i najbliższego otoczenia.

Działania ochronne i kształtujące nasze otoczenie, w połączeniu z efektywnością wykorzystania zasobów, potencjałów i innowacji składać się będzie na wzrastającą przyjazność środowiska życia.

W związku z zidentyfikowanym stanem, predyspozycjami i uwarunkowaniami rozwojowymi, głównym celem polityki przestrzennej jest stworzenie struktur przestrzennych zapewniających optymalną ochronę i funkcjonowanie środowiska przyrodniczego, jego różnorodności biologicznej i krajobrazowej, efektywne wykorzystanie zasobów i potencjałów naturalnych oraz poprawę jakości środowiska życia człowieka, stwarzając warunki dla rozwoju konkurencyjnej, efektywnej i innowacyjnej gospodarki.

Działania polityki kształtowania struktur przestrzennych podnoszących jakość środowiska ukierunkowują działania przestrzenne na:

- 1) ochronę, wzmocnienie i uspojnianie systemu przyrodniczego województwa;
- 2) racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi;
- 3) poprawę stanu środowiska,
- 4) niskoemisyjną i efektywną gospodarkę,
- 5) ochronę cennych krajobrazów.

Wpływ na podniesienie jakości środowiska mieć będą również działania związane z realizacją pozostałych polityk przestrzennych, w szczególności w zakresie poprawy dostępności transportowej, rozwoju infrastruktury technicznej, wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, kształtowania atrakcyjności turystycznej i wzmocnienia odporności na zagrożenia naturalne.

Istotne dla realizacji polityki będzie zachowanie zgodności planowanych działań z wiodącą funkcją obszarów:

- 1) gospodarki rolnej i leśnej;
- 2) przyrodniczą;
- 3) środowiskowo-zasobową;
- 4) koncentracji działalności gospodarczej;
- 5) koncentracji mieszkalnictwa i obsługi mieszkańców;
- 6) rozwoju powiązań komunikacyjnych.

Dopuszczenie w wymienionych wyżej obszarach lokalizacji innych funkcji niż wiodące powinno być możliwe jedynie w sytuacji, gdy nie będzie wywoływać kolizji funkcjonalnych i skutków środowisko-krajobrazowych.

Tabela 14. Zasady prowadzenia polityki kształtowania struktur przestrzennych podnoszących jakość środowiska.

Lp.	Zasada	Opis działań zgodnych z zasadą
1.	Zintegrowana ochrona obszarów o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych.	Kompleksowa ochrona obszarów przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych zgodnie z obowiązującymi planami ochrony i planami zadań ochronnych oraz aktami prawa miejscowego.
2.	Zachowanie walorów i cech obszarów posiadających wysoki potencjał przyrodniczo-krajobrazowy.	Wyznaczenie obszarów o wysokich walorach i obejmowanie ochroną (lub poszerzanie) obszarów o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych. Wyznaczenie obszarów o wysokim potencjale przyrodniczym, zwiększających bioróżnorodność obszarów rolnych i leśnych (HNV, HCVF) oraz terenów otwartych (ochrona siedlisk i gatunków <i>in situ</i> i <i>ex situ</i>).

Lp.	Zasada	Opis działań zgodnych z zasadą
3.	Integralność i spójność przestrzen- na obszarów chronionych oraz przeciwdziałanie fragmentacji przy- rody.	Wyznaczenie i kształtowanie korytarzy ekologicznych i zielonych pier- ścieni, zapewniających integralność wewnątrz regionalną obszarów chronionych (węzłowych) oraz spójność z krajowym systemem obsza- rów chronionych. Dążenie do przywracania funkcjonalności przyrodniczej zdegradowa- nym ekosystemom przywodnym oraz zapobieganie i odtwarzanie przerwanej ciągłości funkcjonalno-przestrzennej przez inwestycje li- niowe i tereny zurbanizowane.
4.	Gospodarowanie wodą w układach zlewniowych, z uwzględnieniem potrzeb ekosystemów od wód za- leżnych.	Realizacja funkcji użytkowych i rozdysponowanie zasobów wód po- wierzchniowych i podziemnych na podstawie bilansu wodno- gospodarczego zlewni. Ochrona planistyczna zlewni wód powierzchniowych i zbiorników wód podziemnych wraz z obszarami ich zasilania.
5.	Priorytet przeznaczenia wód dla celów komunalnych i przemysłów wymagających czystej wody.	Selektywne przeznaczenie wód dla celów użytkowych z preferencją dla zaopatrzenia w wodę pitną i dla celów przemysłowych.
6.	Poprawa dostępu do wód po- wierzchniowych i podziemnych i przeciwdziałanie zmianom klima- tu.	Wyznaczenie obszarów podejmowania działań inwestycyjnych, zwięk- szających retencję naturalną i sztuczną i innych form powierzchniowej retencji, ograniczających niedobory wody i łagodzenie skutków zmian klimatycznych.
7.	Ochrona planistyczna udokumen- towanych złóż kopalin.	Uwidocznienie obszarów udokumentowanych złóż kopalin, w tym w szczególności ważnych dla gospodarki państwa i regionu w dokumentach planistycznych na poziomie regionalnym i lokalnym. Uwidocznienie obszarów potencjalnego występowania złóż kopalin użytecznych.
8.	Prowadzenie racjonalnej eksploata- cji surowców mineralnych.	Oszczędna i kompleksowa eksploatacja złóż kopalin, uwzględniająca ekonomikę przedsięwzięcia, koszty środowiskowe eksploatacji i rekul- tywacji terenu oraz pełnione funkcje przyrodnicze.
9.	Ochrona i wykorzystanie wód mine- ralnych i leczniczych.	Wskazanie obszarów potencjalnego wykorzystania wód mineralnych i termalnych.
10.	Ograniczanie przeznaczania gleb o wysokich wartościach produkcyj- nych na cele niezwiązane z produkcją rolną oraz adekwatne- go wykorzystania potencjału gleb.	Wskazanie obszarów o najwyższych użytkowych potencjałach rolni- czej przestrzeni produkcyjnej. Ograniczenie przeznaczanie gruntów klas bonitacyjnych I-III i najwyższych kompleksów rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed przeznaczeniem na cele inwestycyjne. Zapewnienie zgodności docelowego sposobu użytkowania gleb i kie- runków produkcji do istniejącej struktury i potencjału gleb.
11.	Optymalizacja funkcjonalna gleb.	Określenie terenów i realizacja działań inwestycyjnych przeciwdział- ających zjawisku suszy rolniczej, regulacji stosunków powietrzno- wodnych, erozji wodnej i wietrznej gleb (fitomelioracje, pasy prze- ciwwiatrowe, zakrzaczenia i zadrzewienia śródpolne). Wskazanie obszarów predysponowanych do rozwoju rolnictwa ekolo- gicznego.
12.	Przywracanie wartości użytkowych terenów zdegradowanych i zdewa- stowanych.	Wskazanie obszarów realizacji działań rewitalizacyjnych na terenach zdeastowanych i zdegradowanych (tereny zurbanizowane, powoj- skowe i pokolejowe). Wskazanie terenów wymagających prowadzenia rekultywacji na tere- nach po eksploatacji surowców mineralnych, w tym wymagających odtworzenia funkcji przyrodniczych. Przywracanie lub odtwarzanie terenów wodno-błotnych w obszarach leśnych.
13.	Ochrona różnorodności biologicznej w lasach.	Wskazanie terenów nagromadzenia wartości przyrodniczych (siedli- ska, stanowiska gatunków) wymagających ochrony. Zalesianie gruntów rolnych zgodnie z krajowym i wojewódzkim pla-

Lp.	Zasada	Opis działań zgodnych z zasadą
		nem zwiększania lesistości w gminach. Dostosowanie struktury drzewostanów do lokalnych warunków siedliskowych.
14.	Kompleksowe przywracanie wysokiej jakości użytkowej wód powierzchniowych i podziemnych, w tym dla celów pitnych, turystyki i rekreacji.	Określenie działań ochronnych przywracających jakość wód w obrębie funkcjonujących aglomeracji wodno-kanalizacyjnych. Wyznaczenie stref ochrony ujęć wodnych i ich zasad użytkowania. Wyznaczenie obszarów prowadzenia zintegrowanych działań ochronnych dla zapewnienia dobrego stanu użytkowego wód (zbiorniki wód podziemnych, zlewnie sanitacyjne zbiorników śródlądowych).
15.	Unikanie i minimalizowanie zanieczyszczeń przemysłowo-komunikacyjnych.	Wskazanie obszarów realizacji programów ochrony powietrza, ograniczenia emisji, w tym niskiej emisji zanieczyszczeń, poprawy stanu jakości powietrza i działań antysmogowych. Wskazanie obszarów przebudowy układu komunikacyjnego oraz zmiany struktury komunikacyjnej w ośrodkach miejskich i wiejskich. Wskazanie obszarów/korytarzy infrastruktury transportowej i technicznej, wymagających ograniczenia naruszeń walorów wizualnych i krajobrazowych otoczenia.
16.	Ograniczanie zanieczyszczeń u źródła wytwarzania.	Wskazanie obszarów i wdrażanie rozwiązań modernizujących procesy technologiczne i wytwarzanie energii.
17.	Wysoka efektywność energetyczna, niskoemisyjność gospodarki i inteligentne zarządzanie.	Wskazanie obszarów modernizacji i rozbudowy głównych źródeł wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej dla celów komunalnych i przemysłowych. Wskazanie obszarów modernizacji i rozwoju innowacyjnych technologii niskoemisyjnych, w tym spełniających kryteria najlepszych dostępnych technologii BAT, w sektorze przemysłowym. Zwiększenie efektywności wykorzystania i inteligentnego zarządzania energią w budownictwie, sektorze komunalnym i przemyśle.
18.	Zwiększanie udziału OZE w sektorze gospodarczym i komunalnym.	Rozwój odnawialnych źródeł energii z wykorzystaniem dla potrzeb indywidualnych (energetyka prosumencka) i zbiorowych, w szczególności energii z biomasy, wiatru, wody, ciepła ziemskiego i słońca. Określenie obszarów o niskiej kolizyjności przestrzennej dla rozwoju energetyki wiatrowej.
19.	Ograniczanie uciążliwości akustycznej i minimalizacja konfliktów funkcjonalno-przestrzennych.	Wskazanie obszarów obniżenia hałasu komunikacyjnego i przebudowy układu komunikacyjnego wewnątrz głównych ośrodków miejskich i wiejskich. Wskazanie obszarów poprawy klimatu akustycznego drogowego i kolejowego na terenach narażonych położonych poza aglomeracjami.
20.	Zmiana wzorców zachowań w komunikacji.	Wskazanie obszarów rozwoju/modernizacji transportu publicznego. Promowanie i rozwój alternatywnych rodzajów transportu oraz integracji systemów komunikacyjnych.
21.	Zachowanie i odnowa walorów i cech krajobrazów o szczególnej tożsamości dla regionu.	Wskazanie obszarów szczególnie ważnych dla zachowania tożsamości regionu, w tym krajobrazów cennych i kluczowych dla województwa.
22.	Ochrona fizjonomii krajobrazu i przeciwdziałanie fragmentacji (w tym wizualnej) przestrzeni.	Wskazanie obszarów występowania kolizji funkcjonalno-przestrzennej, wymagających działań ochronnych, rewitalizacyjnych i rewolucyjnych. Wskazanie obszarów ochrony przed defragmentacją i degradacją walorów krajobrazowych i wizualnych, w tym przed dominantami krajobrazowymi.

9.3.1. Ochrona, wzmacnianie i uspojnianie systemu przyrodniczego województwa

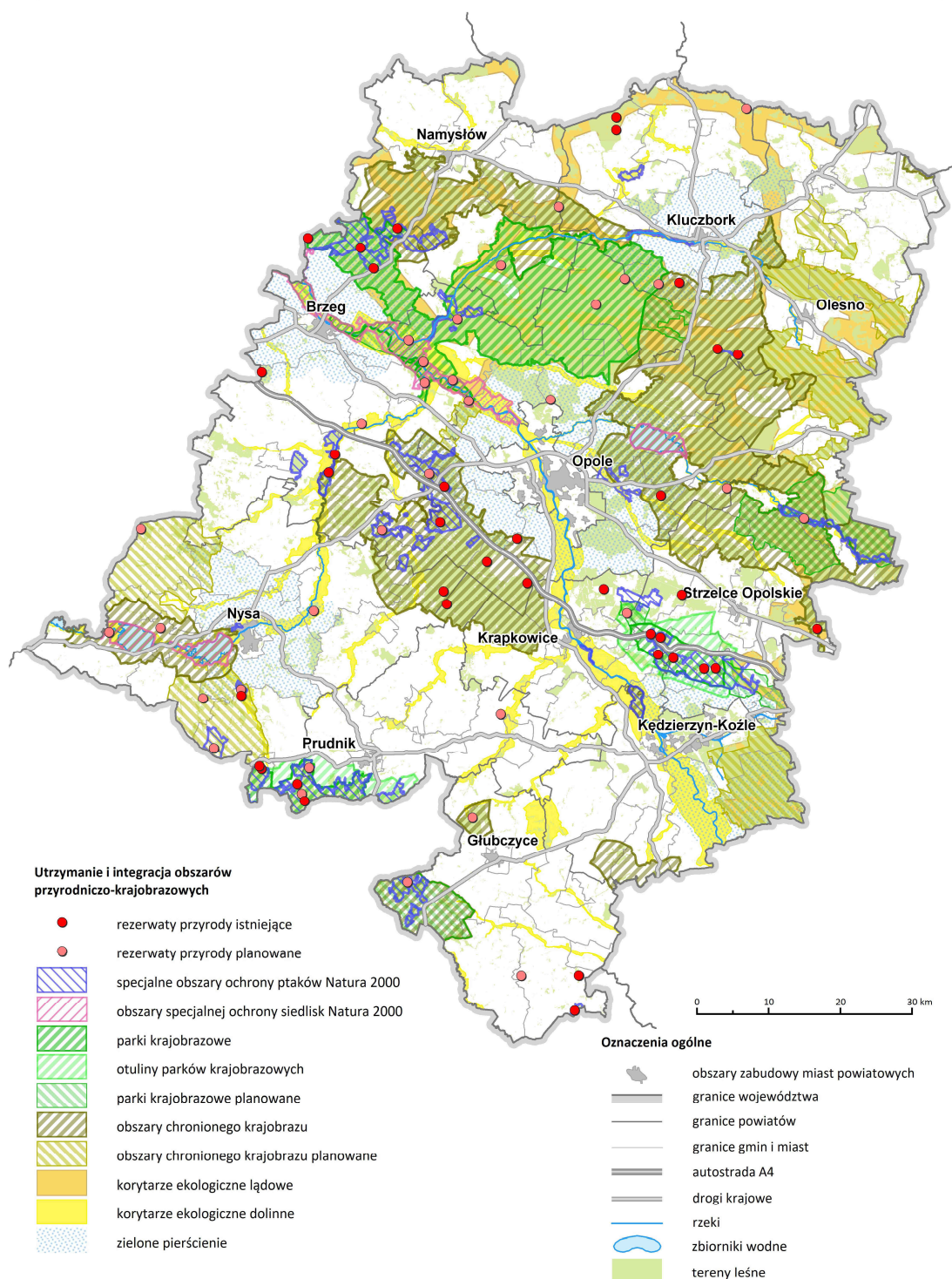
Realizacja kierunku ma na celu ochronę istniejącego i wzmocnienie regionalnego systemu przyrodniczego województwa, zapewnienie lepszej integralności wewnętrznej i spójności z krajowym systemem przyrodniczym, zachowanie, odtworzenie i wzbogacenie zasobów i krajobrazów oraz ochronę bioróżnorodności gatunkowo-siedliskowej.

Polityka winna być realizowana w odniesieniu do całej przestrzeni województwa, ze szczególnym naciskiem na obszary pełniące funkcje przyrodnicze, leśne i rolne. Ochrona, wzmacnianie i uspojnianie systemu przyrodniczego województwa realizowane będą poprzez następujące kierunki działań:

- ochronę i wzmocnienie węzłowych obszarów przyrodniczo-krajobrazowych, w szczególności:
 - ochrona istniejących zasobów przyrodniczo-krajobrazowych – wdrożenie planów ochrony i planów zadań ochronnych parków krajobrazowych, rezerwatów przyrody i ostoi Natura 2000,
 - powiększenie obszarów objętych ochroną prawną: PK „Góra Św. Anny”, PK „Góry Opawskie”, Stobrawskiego Parku Krajobrazowego, Obszaru Chronionego Krajobrazu „Lasy Stobrawsko-Turawskie”, Obszaru Chronionego Krajobrazu „Bory Niemodlińskie”, Otmuchowsko-Nyskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, rezerwatu przyrody Przyłek,
 - wzmocnienie obszarów ochrony przyrodniczo-krajobrazowej poprzez docelowe utworzenie PK „Dolina Małej Panwi”, obszarów chronionego krajobrazu Wzgórz Kozłowickich i Borów Kędzierzyńsko-Kozielskich oraz rezerwatów przyrody: Stawy Niemodlińskie, Stawy Tułowickie, Wilczy Staw, Pielgrzymów, Czaplinięc, Góra Szpica, Otmuchowskie Błota, Mała Panew, Nowy Dwór, Gwarkowa Perć, Nadziejów, Wilemowice, Otmuchowski Las, Kania, Mańkowice, Las Błażejowski, Odra, Ptakowice, Krystyna, Dąbrowa, Świerkle, Śnieżycy;
 - zapewnienie integralności i spójności funkcjonalno-przestrzennej regionalnego systemu przyrodniczego (w tym europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000), w szczególności:
 - ukształtowanie spójnej sieci korytarzy ekologicznych:
 - ✓ lądowych korytarzy migracyjnych dużych ssaków – korytarza Centralnego i Południowo-Centralnego,
 - ✓ dolinnych korytarzy ekologicznych – międzynarodowych, krajowych i regionalnych Odry, Nisy Kłodzkiej, Prozny, Pratwy, Wołczyńskiej Strugi, Widawy, Stobrawy, Przyleskiego Potoku, Grodkowskiej Strugi, Starej Strugi, Cielnicy, Ścinawy Niemodlińskiej, Białej, Osobłogi i Prudnika, Straduni, Psiny, Troi, Opawicy;
- Określone w PZPWO korytarze ekologiczne wskazuje się do uszczegółowienia granic w lokalnych dokumentach planistycznych, właściwych dla skali planistycznej oraz dostosowanie struktur krajobrazu tworzących obszar korytarzy ekologicznych do wymagań bytowych i migracyjnych grup gatunków chronionych o określonych potrzebach terytorialnych.***
- utworzenie zielonych pierścieni Opola, Kędzierzyna-Koźła, Brzegu, Nysy i Kluczborka, zapewniających spójność zielonej infrastruktury ośrodków subregionalnych z otoczeniem przyrodniczym;
 - zachowanie i odtwarzanie zasobów przyrodniczo-krajobrazowych:
 - ochrona cennych i priorytetowych krajobrazów naturalnych (dolin rzecznych, wysoczyzn lessowych, krajobrazów lodowcowych, fluwioglacjalnych, eolicznych, wyżyn węglanowych i krzemianowych, krajobrazów przedgórzy i gór niskich),
 - zachowanie, odtwarzanie i rozbudowa biologicznej zabudowy cieków i ich dolin oraz zbiorników wodnych,
 - ochrona georóżnorodności regionu – rozbudowa i utworzenie stanowisk i ostoi geologicznych i geomorfologicznych;
 - wzbogacanie biologiczne otwartych krajobrazów rolno-leśnych:
 - ochrona, odtwarzanie i rozbudowa obszarów rolnych o wysokich walorach przyrodniczych (*High Natural Values HNV*),
 - ochrona lasów o wysokiej wartości przyrodniczej (*High Conservation Values Forest HCVF*);

- ochrona zagrożonych siedlisk i gatunków, wzmacniających bioróżnorodność regionu:
 - ochrona i odtwarzanie obszarów wodno-błotnych i ekosystemów od wód zależnych,
 - ochrona ex-situ i in-situ gatunków zagrożonych, w tym poprzez możliwość utworzenia ogrodów botanicznych (Gogolin, Prószków – Pomologia),
 - utrzymanie i przywrócenie tradycyjnego, urozmaiconego krajobrazu, w tym ochrona zagrożonych gatunków chwastów i siedlisk,
 - ochrona obszarów występowania grzybów i cennych gatunków ichtiofauny wód płynących.

Rys. 20. Ochrona, wzmacnianie i uspoźnianie systemu przyrodniczego województwa

Źródło: Opracowanie własne.

9.3.2. Racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi

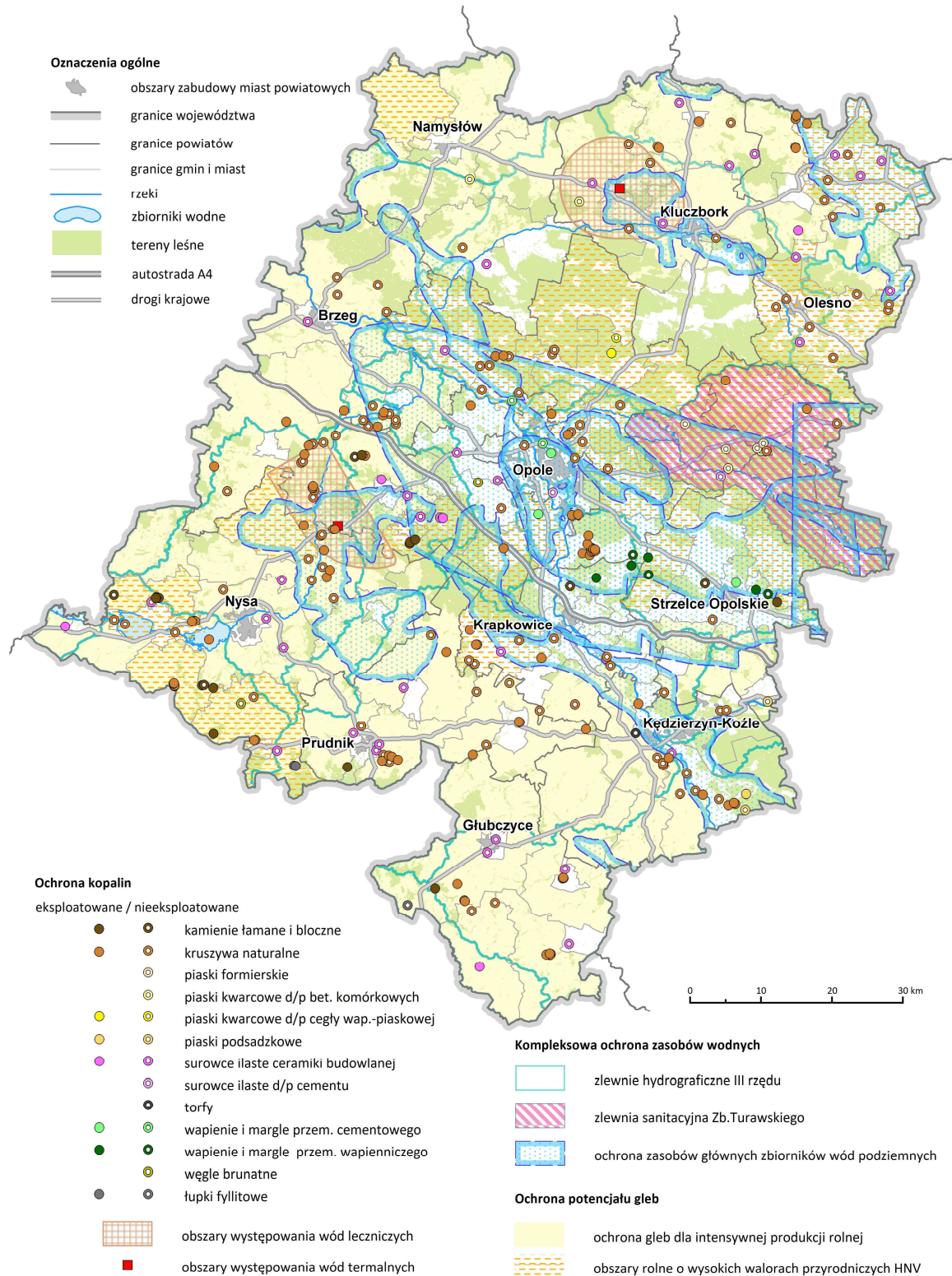
Racjonalne gospodarowanie ma na celu zapewnienie dostępu do wysokiej jakości i wystarczającej ilości zasobów naturalnych, warunkujących zaspokojenie potrzeb społecznych i gospodarki regionu w długim horyzoncie czasowym.

Polityka realizowana winna być na obszarze całego województwa, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów nagromadzenia kopalin, zasobów wodnych, gleb i lasów. Racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi realizowane będą poprzez następujące kierunki działań:

- ochronę zasobów wodnych i wysokiej jakości wód:
 - ochronę zasobów i obszarów zasilania głównych zbiorników wód podziemnych GZWP,
 - ochronę i zintegrowane zarządzanie wodami powierzchniowymi w zlewniach rzek, w szczególności zlewni sanitacyjnej Zbiornika Turawskiego,
 - zwiększenie dostępności do wód powierzchniowych, w tym rozwój obszarów retencji naturalnej i sztucznej, przeciwdziałających skutkom zmian klimatycznych,
 - odtwarzanie ekosystemów rzek i ich dolin, terenów zalewowych i podmokłych, zgodnie z ustaleniami *Planu zarządzania ryzykiem powodziowym PZRP*,
 - selektywne i oszczędne wykorzystanie wód dla potrzeb użytkowych,
 - rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury na terenach zurbanizowanych, zapewniającej retencję wód i przetrzymanie wód w miejscu opadu;
- racjonalne gospodarowanie i ochronę zasobów kopalin:
 - ochronę udokumentowanych złóż kopalin, w szczególności o kluczowym znaczeniu dla gospodarki kraju (kopaliny węglanowe) i regionu (kopaliny węglanowe, kamienie łamane i bloczne, piaski podsadzkowe, piaski kwarcowe, piaski i żwiry, surowce ilaste ceramiki budowlanej),
 - ochronę potencjalnych obszarów występowania kopalin użytecznych,
 - kompleksową, uwzględniającą wymogi środowiska eksploatację kopalin zgodnie z koncesjami na eksploatację,
 - racjonalne wykorzystanie zasobów wód mineralnych i termalnych (Wołczyn, Grabin, Pokój);
- ochronę potencjału przestrzeni rolniczej i terenów otwartych (*green fields*):
 - ochronę gleb najwyższej jakości bonitacyjnej i przydatności rolniczej, przeznaczonych na cele rolnicze, w szczególności na obszarze Płaskowyżu Głubczyckiego, Chełmu, Wzgórz Strzebińskich, Równiny Grodkowskiej, Niemodlińskiej i Oleśnickiej, Progu Herbskiego i Woźnickiego oraz Obniżenia Liswarty-Proсны),
 - zapobieganie marginalizacji gleb o najniższych walorach produkcyjnych, wymagające prac nawodnieniowych lub zalesieniowych, położonych na glebach lekkich Równiny Opolskiej, Oleśnickiej i Niemodlińskiej, Obniżenia Małej Panwi i Kotliny Raciborskiej,
 - ochronę obszarów występowania gleb hydrogenicznych i obszarów wodno-błotnych, stabilizujących warunki wodne, mikroklimatyczne i ekologiczne w dolinach rzek (Mała Panew, Stobrawa, Widawa, Bziniczka, Myślina, Ścinawa Niemodlińska, Biała, Wyderka, Proсна),
 - utrzymywanie prawidłowych stosunków powietrzno-wodnych i przeciwdziałania skutkom suszy na obszarze regionów wodnych Górnej i Środkowej Odry,
 - przeciwdziałania erozji gleb na obszarze Płaskowyżu Głubczyckiego, Chełmu i Wzgórz Strzebińskich,
 - zwiększania terenów objętych rolnictwem ekologicznym i zintegrowanym na terenach o wysokich standardach jakości środowiska lub na terenach wrażliwych na zanieczyszczenia (obszary ochrony przyrody, obszary zasilania GZWP, strefy ochrony wód i ujęć wodnych);
- ochronę i powiększanie zasobów leśnych:
 - ochronę terenów leśnych o funkcjach gospodarczych, chroniących wartości przyrodnicze, glebo i wodochronne, o szczególnym znaczeniu dla tradycyjnej tożsamości kulturowej,

- przebudowę gatunkową obszarów leśnych, dostosowaną do lokalnych warunków siedliskowych i postępujących zmian klimatycznych,
- zalesianie gruntów niskiej jakości lub zdegradowanych poprzez uzupełnianie w korytarzach ekologicznych, uzupełniania zielonych pierścieni miast subregionalnych i zalesianie gruntów zagrożonych erozją punktową i obszarową;

Rys. 21. Racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi

Źródło: Opracowanie własne.

- rewitalizację terenów przekształconych antropogenicznie (*brown fields*), nadających terenom zdegradowanym i zdewastowanym nowe funkcje społeczno-gospodarcze oraz przyrodnicze:
 - rekultywację terenów zdegradowanych i zdewastowanych w wyniku eksploatacji kopalin użytecznych,
 - rekultywację terenów przemysłowych, w tym rekultywacja terenów po nieeksploatowanych składowiskach odpadów komunalnych (Obórki, Wronów, Ciężkowice, Radłów, Jemielnica, Fałkowiec, Stare Budkowiec, Chróścina Nyska, Rozkochów, Grabówka, Gołkowiec) i przemysłowych (Kędzierzyn-Koźle, Raciszów),
 - docelową rekultywację aktualnie czynnych składowiska, po wyczerpaniu możliwości dalszego składowania lub po rezygnacji z ich dalszego funkcjonowania jako składowiska zastępcze (Chróścice, Kowale, Krzyżanowice, Rudniki, Świercze, Baborów, Głubczyce, Pawłowiczki, Okopy, Prudnik, Ujeździec),
 - rekultywację terenów powojennych.

9.3.3. Poprawa stanu środowiska

Działania ochronne i przeciwdziałanie skutkom antropopresji prowadzone będą w celu zapewnienia społeczeństwu dostępu do wysokiej jakości środowiska i optymalnych warunków zamieszkania w długim horyzoncie czasowym. Polityka przestrzenna prowadzona będzie na obszarze całego województwa, a szczególny nacisk koncentrowany będzie na obszarach o obniżonych standardach jakości środowiska, obszarach koncentracji przemysłu i w ośrodkach miejskich.

Poprawa stanu środowiska prowadzona będzie poprzez kierunki działań związane z:

- poprawą jakości wód:
 - osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych w obrębie jednolitych części wód powierzchniowych JCWP,
 - osiągnięcie dobrego stanu wód podziemnych w obrębie jednolitych części wód podziemnych JCWPd,
 - ochrona obszarów ujęć wodnych i ich stref ochronnych (powierzchniowych i podziemnych), zgodnie z obowiązującymi przepisami Prawa Wodnego,
 - ochrona wód powierzchniowych służących zaopatrzeniu ludności w wodę dla celów spożywczych oraz przeznaczonych dla celów rekreacyjnych;
- poprawą jakości powietrza w strefach, w szczególności zmniejszenie emisji zanieczyszczeń w ramach programów ochrony powietrza:
 - ograniczenie emisji zanieczyszczeń przemysłowych w obrębie ośrodków miejskich o przekroczonych standardach jakości powietrza, w szczególności Opola, Kędzierzyna-Koźla, Zdieszowic, Głubczyc, Kluczborka, Olesna,
 - ograniczenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych w obrębie ośrodków miejskich, w szczególności Opola, Kędzierzyna-Koźla, Nysy, Brzegu, Strzelec Opolskich, Niemodlina, Praszki, Gorzowa Śląskiego, Olesna,
 - ograniczenie niskiej emisji zanieczyszczeń i zjawisk smogowych na terenach zabudowy mieszkalnej, w szczególności miejskich ośrodków osadniczych województwa oraz na terenach wiejskich,
 - efektywne wdrażanie programów ochrony powietrza w strefie opolskiej i w mieście Opolu w zakresie charakterystycznych zanieczyszczeń (PM_{2,5}, PM₁₀, B(a)P, benzen),
 - wdrażanie nowoczesnych rozwiązań z zakresu transportu publicznego i transportu alternatywnego w głównych ośrodkach miejskich Opola, Kędzierzyna-Koźla, Nysy, Brzegu,
 - wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii OZE;

- ograniczeniem emisji hałasu i poprawa klimatu akustycznego w terenach zabudowy:
 - obniżenie hałasu komunikacyjnego wewnątrzmiastowego w Opolu, Brzegu, Nysie, Niemodlinie, Kędzierzynie-Koźlu, Kluczborku, Namysłowie, Oleśnie, Praszce, Gorzowie Śląskim, Strzelcach Opolskich, Prudniku, Głubczycach, Krapkowicach, Grodkowie,
 - przebudowa układu komunikacyjnego w miastach – realizacja priorytetowych obwodnic drogowych w Opolu, Nysie, Kędzierzynie-Koźle, Niemodlinie, Praszce, Prudniku, Brzegu, Oleśnie
 - poprawa klimatu akustycznego drogowego i kolejowego na terenach narażonych położonych poza aglomeracjami, w ciągu dróg i linii krajowych i regionalnych.

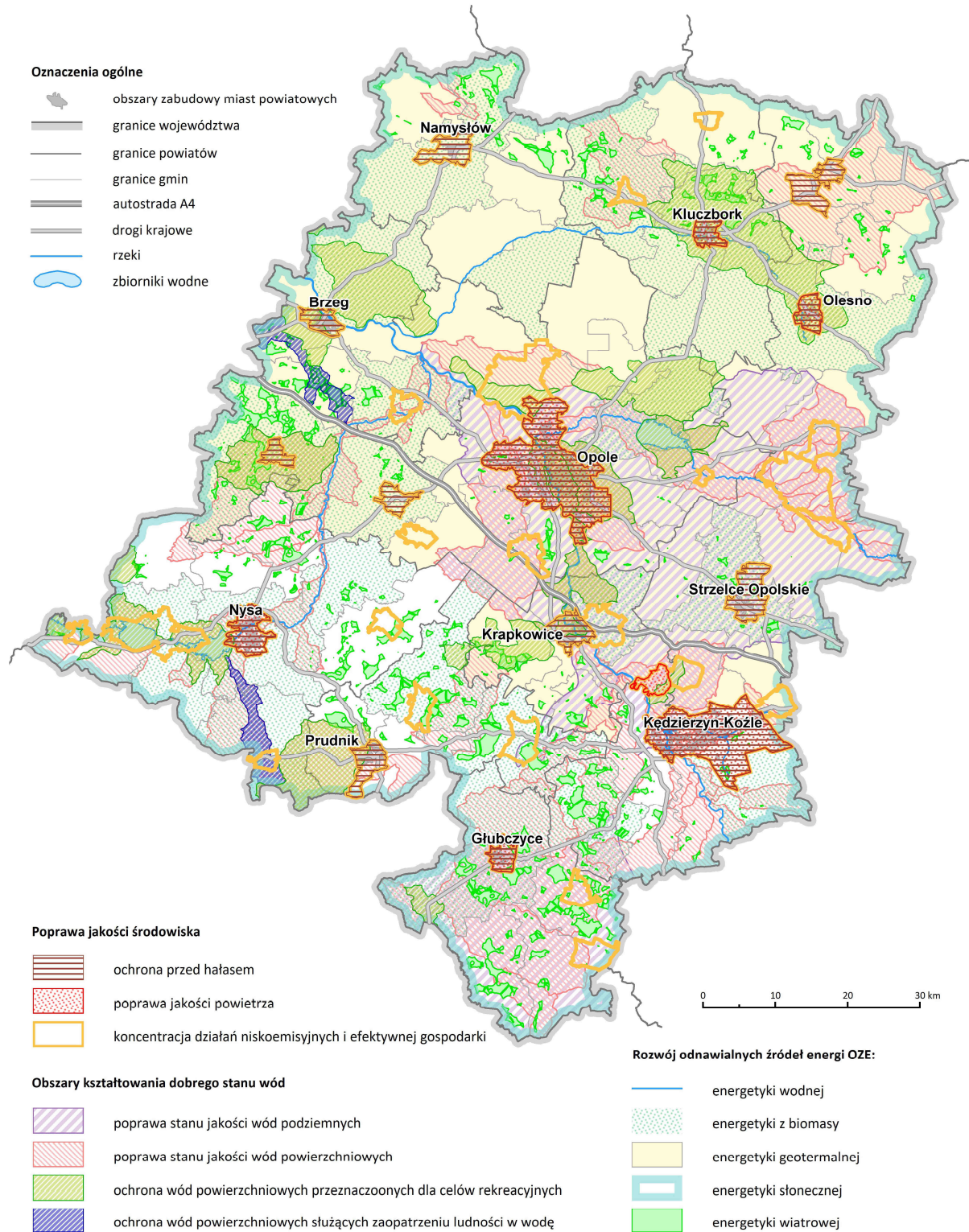
9.3.4. Niskoemisyjna i efektywna gospodarka

Postępujące zmiany klimatyczne, wywoływane przez nie skutki środowiskowe i gospodarcze, warunkują konieczność rozwoju efektywnej, innowacyjnej gospodarki niskowęglowej, ograniczającej obciążenie atmosfery związkami węgla i jego pochodnych. Adresatem polityki jest obszar całego województwa, a obszarami szczególnego zainteresowania będą obszary koncentracji przemysłu, ośrodki miejskie, subregionalne i wiejskie. Przekształcenie i rozwój nowoczesnej gospodarki, bazującej na niskiej emisyjności i wysokiej efektywności prowadzona będzie poprzez:

- modernizację i rozbudowę głównych źródeł wytwarzania energii elektrycznej;
 - rozbudowa Elektrowni „Opole” w Brzeziu i Elektrowni „Blachownia” w Kędzierzynie-Koźlu,
 - modernizacja obiektów energetycznych ArcelorMittal Poland SA w Zdieszowicach;
 - wprowadzenie nowoczesnych, innowacyjnych technologii wytwarzania energii, w tym opartych na kogeneracji wytwarzania ciepła i energii elektrycznej;
- zwiększenie efektywności energetycznej źródeł wytwarzania energii cieplnej dla celów komunalnych i przemysłowych:
 - modernizacja źródeł wytwarzania ciepła w Opolu, Kluczborku, Oleśnie, Brzegu, Grodkowie, Niemodlinie, Krapkowicach, Strzelcach Opolskich, Nysie, Kędzierzynie-Koźlu, Prudniku, Głubczycach, Namysłowie,
 - centralizacja źródeł wytwarzania i przesyłania ciepła, zmiana struktury źródeł wytwarzania ciepła i zmiana struktury paliwowej,
 - zwiększenie wykorzystania OZE;
- modernizacja i rozwój innowacyjnych technologii niskoemisyjnych, spełniających kryteria najlepszych dostępnych technologii BAT w sektorze przemysłowym:
 - proekologiczna modernizacja i rozwój nowoczesnych technologii produkcyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem głównych ośrodków produkcyjnych: Kędzierzyna-Koźła, Zdieszowic, Opola, Strzelec Opolskich, Krapkowic, Kluczborka, Głuchofaz, Zawadzkiego, Kolonowskiego,
 - rozwój innowacyjnych technologii produkcji;
- zwiększenie efektywności wykorzystania i zarządzania energią w budownictwie, sektorze komunalnym i przemyśle:
 - termomodernizacja obiektów mieszkalnych i użyteczności publicznej,
 - modernizacja i budowa oświetlenia ulicznego,
 - inteligentne zarządzanie energią (inteligentne sieci, Smart Cities),
 - przebudowa wzorców konsumpcji i kształtowanie postaw obywatelskich;
- rozwój transportu publicznego i promowanie alternatywnych, niskoemisyjnych rodzajów transportu:
 - zakup nowoczesnego taboru komunikacyjnego,
 - rozwój zintegrowanego systemu dróg rowerowych,
 - rozbudowa infrastruktury transportu publicznego,

- tworzenie węzłów przesiadkowych, parkingów park&ride, bike&ride,
- wdrażanie nowoczesnych rozwiązań z zakresu transportu publicznego i transportu alternatywnego oraz optymalna organizacja ruchu samochodowego w głównych ośrodkach miejskich Opola, Kędzierzyna-Koźła, Nysy, Brzegu;

Rys. 22. Poprawa stanu środowiska, rozwój niskoemisyjnej i efektywnej gospodarki

Źródło: Opracowanie własne.

- rozwój odnawialnych źródeł energii dla potrzeb indywidualnych (energetyka prosumencka) i zbiorowych, w szczególności energii z biomasy, wiatru, wody, ciepła ziemskiego i słońca:
 - energetyki wodnej cieków i zbiorników wodnych: Odry, Nysy Kłodzkiej, Osobłogi, Białej Głuchołaskiej, Małej Panwi, Ścinawy Nyskiej, Świdnej, Widawy, Stobrawie, Budkowiczance,
 - energetyki wiatrowej na obszarach predysponowanych do rozwoju energetyki wiatrowej na obszarze Płaskowyżu Głubczyckiego, Wzgórz Niemczańsko-Strzelińskich, Równiny Grodkowskiej, Równiny Niemodlińskiej, Równiny Oleśnickiej, Równiny Namysłowskiej, Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej, z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczo-krajobrazowych, kulturowych, środowiskowych, społecznych, infrastrukturalnych i przestrzennych,
 - energetyki z biomasy leśnej i rolniczej na obszarze Płaskowyżu Głubczyckiego, Wzgórz Niemczańsko-Strzelińskich, Równiny Grodkowskiej, Równiny Niemodlińskiej, Kotliny Raciborskiej, Równiny Opolskiej, Obniżenia Otmuchowa, Masywu Chełmu,
 - energetyki z wykorzystania odpadów porolniczych i komunalnych (biogazownie rolnicze, oczyszczalnie ścieków i składowiska odpadów komunalnych),
 - energetyki geotermalnej w środkowej i północnej części województwa w powiecie namysłowskim, kluczborskim, opolskim, oleskim, strzeleckim, brzeskim i krapkowickim,
 - energetyki słonecznej na obszarze całego województwa.

9.3.5. Ochrona krajobrazu

Wzrastająca urbanizacja, rozlewanie przestrzeni miejskich i wzrost gospodarczy zwiększają presję na dostęp do nowych przestrzeni, infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, skutkując postępującym, trudnoakceptowalnym przekształcaniem przestrzeni otwartych i degradacją otaczającego krajobrazu. Adresatami działań krajobrazowych będzie obszar całego województwa, szczególnie jednak nacisk położony będzie na obszary koncentracji unikalnych walorów przyrodniczo-krajobrazowych i nakładających się konfliktów i kolizji przestrzennych z elementami infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. Ochrona krajobrazu prowadzona będzie poprzez:

- ochronę cennych obszarów przyrodniczo-krajobrazowych:
 - opracowanie i wdrożenie planów ochrony i planów zadań ochronnych obszarów chronionych (rezerваты przyrody, ostoje Natura 2000),
 - wdrożenie ustaleń obowiązujących planów ochrony parków krajobrazowych, rezerwatów przyrody i ostoi Natura 2000,
 - identyfikacja i ochrona obszarów o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych, w tym w opracowaniu ekofizjograficznym i audycie krajobrazowym województwa,
 - identyfikacja obszarów czynnej i biernej ochrony krajobrazu, w tym obszarów ekspozycji krajobrazowej;
- przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej:
 - zachowanie, uzupełnienie i odbudowa ciągłości przestrzennej korytarzy ekologicznych na terenie Opola, Kędzierzyna-Koźła, Nysy,
 - minimalizowanie i usuwanie kolizji i konfliktów przestrzennych, wywołanych eksploatacją kopalni, przebiegiem korytarzy infrastruktury transportowej i technicznej;
- ochronę krajobrazu przed dominantami krajobrazowymi:
 - lokalizacja infrastruktury energetyki wiatrowej na obszarach predysponowanych, uwzględniające istniejące uwarunkowania przyrodnicze, kulturowo-krajobrazowe, społeczne, przestrzenne, środowiskowe i infrastrukturalne,
 - minimalizacja konfliktów przestrzennych na etapie lokalizacji infrastruktury technicznej (energetycznych, gazowniczych i ciepłowniczych);

- ochronę krajobrazu naturalnego i kulturowego regionu, zgodnie z warunkami Europejskiej Konwencji Krajobrazowej:
 - kompleksowa ochrona różnorodności przyrodniczej, kulturowej i tożsamości społeczeństwa,
 - ochrona i planowanie krajobrazu z uwzględnieniem podnoszenia świadomości społecznej, identyfikacji i oceny krajobrazu oraz działań ochronnych,
 - utrzymanie i kształtowanie krajobrazu rolniczego – wprowadzanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych.

9.4. Polityka kształtowania atrakcyjności turystycznej przestrzeni województwa

Rosnące zapotrzebowanie społeczeństwa na zróżnicowane formy wypoczynku zwiększa popyt na atrakcyjne tereny, infrastrukturę turystyczną, bazę noclegowo-gastronomiczną oraz infrastrukturę komunikacyjną, przyczyniając się finalnie do rozwoju gospodarczego regionu.

Województwo opolskie posiada cenne obiekty i obszary dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego stwarzające możliwości rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej.

Wśród głównych walorów środowiska przyrodniczego Opolszczyzny należy wymienić:

- duże zbiorniki wodne: Otmuchowski, Nyski i Turawski o łącznej powierzchni 6108 ha,
- zwarte kompleksy leśne w północnej i środkowej części województwa,
- tereny górskie w południowej części województwa,
- parki krajobrazowe.

Wśród obiektów i zespołów dziedzictwa kulturowego szczególnie atrakcyjnych dla turystów należy wymienić m.in.:

- zespół klasztorny Góra Św. Anny (pomnik historii),
- Zamek Piastów Śląskich w Brzegu („Śląski Wawel” – pomnik historii),
- zespoły staromiejskie ze średniowiecznym systemem fortyfikacji w Paczkowie (pomnik historii) oraz w Byczynie,
- miasto Nysa (bazylika – pomnik historii, twierdza),
- zamek w Mosznej,
- zamek w Niemodlinie,
- miasto Opole – Wieża Piastowska, skansen w Bierkowicach,
- nagromadzenie zabytków drewnianego budownictwa sakralnego w powiecie kluczborskim i oleskim.

Głównym celem polityki kształtowania atrakcyjności turystycznej jest udostępnienie i racjonalne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i walorów przyrodniczych województwa dla aktywizacji gospodarczej obszaru poprzez rozwój turystyki i rekreacji.

Działania polityki kształtowania atrakcyjności turystycznej przestrzeni województwa muszą uwzględnić potrzebę:

- zachowania dziedzictwa kulturowego oraz walorów przyrodniczych i krajobrazowych oraz ich wykorzystania dla rozwoju turystyki,
- wykorzystania terenów wiejskich dla rozwoju turystyki,
- rozwoju infrastruktury turystycznej,
- rozwoju systemu szlaków tematycznych,
- wzmocnienie zaplecza wypoczynkowego miast (podmiejskich stref rekreacyjnych).

Obszarami realizacji polityki kształtowania atrakcyjności turystycznej ustala się najatrakcyjniejsze obszary turystyczne regionu wraz z ośrodkami turystycznymi:

- obszar turawsko-krasiejowsko-annogórski (gmina Turawa, Ozimek, Kolonowskie, Zawadzkie, Jemielnica, Leśnica, Ujazd, Zdieszowice, Strzelce Opolskie, Gogolin, Izbicko i Chrzęstowice),
- obszar nysko-jesenicki (gmina Nysa, Otmuchów, Paczków, Głucholazy, Prudnik i Lubrza),
- obszar stobrawski (gmina Pokój, Świerczów, Murów, Popielów, Lubsza, Namysłów i Domaszowice),
- obszar doliny Odry (wraz z węzłami Kędzierzyn-Koźle, Krapkowice, Opole, Brzeg),
- obszar Borów Niemodlińskich (gmina Niemodlin, Tułowice, Prószków, Strzeleczy, Dąbrowa, Komprachcice),
- „zielone pierścienie” – obszary zaplecza wypoczynkowego miast (Opole, Kędzierzyn-Koźle, Nysa, Brzeg i Kluczbork).

Podjmując działania realizacyjne dla tej polityki należy uwzględnić poniższe zasady.

Tabela 15. Zasady prowadzenia polityki kształtowania atrakcyjności turystycznej przestrzeni województwa

Lp.	Zasada	Opis działań zgodnych z zasadą
1.	Podnoszenie standardu zagospodarowania w obszarach rozwoju turystyki.	Modernizacja istniejącej bazy turystycznej (noclegowej, gastronomicznej, transportu turystycznego, punktów informacji turystycznej, szlaków turystycznych, obiektów sportowych, rekreacyjnych i innych, obiektów i urządzeń para turystycznych (handlowych, społecznych). Restauracja i renowacja obiektów dziedzictwa kulturowego. Rewitalizacja przestrzeni publicznych. Rozwój infrastruktury technicznej, podnoszącej standardy dostępu i jakości oferty turystyczno-rekreacyjnej.
2.	Dostosowanie zagospodarowania turystycznego i intensywności jego wykorzystania do cech i chłonności przyrodniczej środowiska.	Planowanie rozwoju zagospodarowania i ruchu turystycznego z uwzględnieniem chłonności przyrodniczej i pojemności turystycznej terenów i rejonów turystycznych. Preferowanie turystyki przyrodniczej, agroturystyki, turystyki kulturowej, krajoznawstwa, turystyki krajoznawczej oraz tzw. „slow tourism” na obszarach cennych przyrodniczo. Wprowadzanie „stref ciszy” na obszarach wrażliwych, wyłączonych lub o ograniczonym poziomie udostępnienia turystycznego. Wdrożenie procedur uzgadniania zamierzeń inwestycyjnych dot. infrastruktury turystycznej z planami ochrony parków krajobrazowych, obszarów Natura 2000 i rezerwatów przyrody.
3.	Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczo-krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego.	Porządkowanie i renowacja zabudowy historycznej i zasobów kulturowych dla wsparcia różnych form turystyki i rekreacji. Planowanie działań ochronnych i ich wprowadzanie do planów miejscowych (wyznaczanie stref ochrony konserwatorskiej, stref ekspozycji krajoobrazu i obiektów). Wdrożenie procedur uzgadniania zamierzeń inwestycyjnych dot. infrastruktury turystycznej z planami ochrony parków krajobrazowych, obszarów Natura 2000 i parków kulturowych. Rozwój „przemysłu czasu wolnego” w dostosowaniu do potencjału przyrodniczo-krajobrazowego i kulturowego terenu.

W ramach polityki kształtowania atrakcyjności turystycznej przestrzeni województwa PZPWO ustala kierunki działań w zagospodarowaniu przestrzennym, w tym:

9.4.1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz walorów przyrodniczych i krajobrazowych oraz ich wykorzystanie dla rozwoju turystyki, poprzez:

- poprawę stanu technicznego, modernizację, konserwację, odbudowę zabytków i ich zespołów oraz pozostałych obiektów kultury (np. zamek w Niemodlinie),
- rozwój nowych funkcji komercyjnych w obiektach zabytkowych, w szczególności w pałacach i zamkach (m.in. noclegowej, gastronomicznej itp.),
- rozwój turystyki w oparciu o regionalne tradycje, imprezy kulturalne (np. modernizacja amfiteatru na Górze Św. Anny),
- poszanowanie funkcji ochronnej oraz uwzględnienie ograniczonej chłonności turystycznej terenu na obszarach o najwyższej atrakcyjności turystycznej (Góry Opawskie, Zbiornik Turawski, Zbiornik Otmuchowski i Zbiornik Nyski, Góra Chełmska) – zagospodarowanie zgodne z obowiązującymi planami ochrony parków krajobrazowych oraz obszarów Natura 2000,
- udostępnianie rezerwatów przyrody dla ruchu turystycznego wyłącznie po oznakowanych szlakach pieszych, trasach rowerowych i ścieżkach przyrodniczo-edukacyjnych – zagospodarowanie zgodne z obowiązującymi planami ochrony rezerwatów przyrody,
- utworzenie Opolskiego Ogrodu Botanicznego (gmina Gogolin lub Prószków – Pomologia).

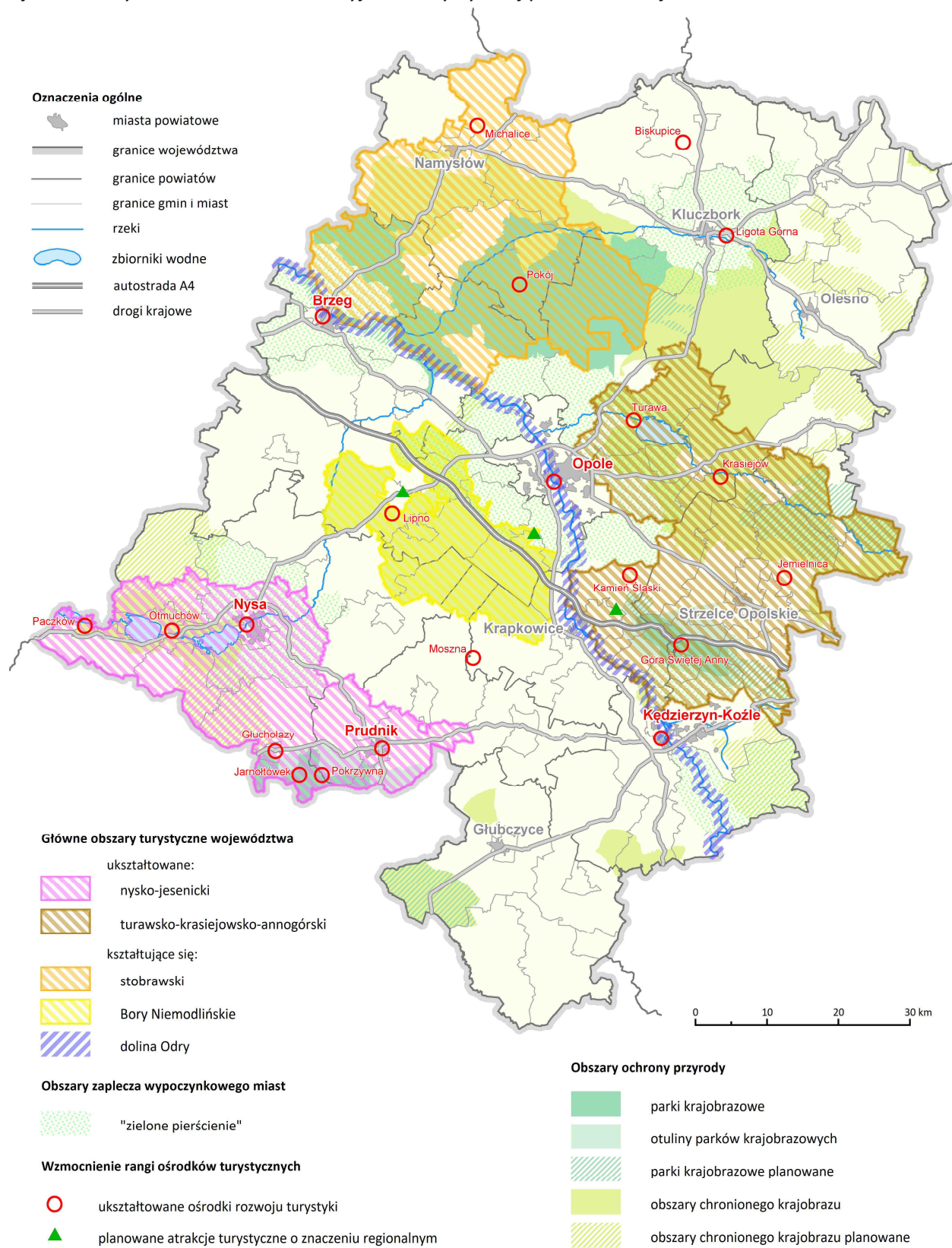
9.4.2. Wykorzystanie terenów wiejskich dla rozwoju turystyki, poprzez:

- rozwój agroturystyki oraz innych rodzajów turystyki – wykorzystanie potencjału turystycznego obszarów wiejskich w szczególności na obszarach objętych ochroną prawną (parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu), a także na pozostałych obszarach województwa posiadających lokalne walory przyrodniczo-krajobrazowe (zbiorniki wodne, lasy) i kulturowe (obiekty zabytkowe, tradycje kulturowe),
- podnoszenie estetyki i ładu przestrzennego wsi (m.in. dbałość o zachowanie historycznego układu przestrzennego wsi oraz lokalnych elementów regionalnego stylu architektonicznego).

9.4.3. Rozwój infrastruktury turystycznej, poprzez:

- rozwój jakościowy i ilościowy bazy noclegowej i gastronomicznej (m.in. budowa nowych obiektów hotelowych o podwyższonym standardzie lub podniesienie kategorii obiektów istniejących w głównych ośrodkach województwa (Opole, Kędzierzyn-Koźle, Nysa, Brzeg) oraz ośrodkach pozostałych,
- budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej rozwojowi aktywnych form wypoczynku:
 - szlaków pieszych (utrzymanie i odnowa oznakowania istniejących oraz oznakowanie nowych szlaków w rejonie Gór Opawskich i w rejonie Góry Św. Anny oraz na pozostałych obszarach turystycznych),
 - tras rowerowych (tworzenie regionalnego systemu tras rowerowych łączącego główne obiekty i obszary turystyczne województwa oraz powiązanego z terenami zewnętrznymi np. „Blue Velo – Odrzańska Trasa Rowerowa”),
 - szlaków konnych (gmina Zdieszowice, Gogolin, Prudnik, Łambinowice, Tułowice, Prószków),
 - plaż, kąpielisk (na istniejących i projektowanych zbiornikach wodnych),
 - szlaków kajakowych wraz z przystaniami kajakowymi (na rzece Mała Panew, Odra, Nysa Kłodzka, Stobrawa, Budkowiczanka, Osobłoga, Kłodnica, Biała Głuchołaska),
 - przystani jachtowych (Zbiornik Turawski, Zbiornik Otmuchowski i Zbiornik Nyski, rzeka Odra),
 - przystani żeglugi śródlądowej (na rzece Odrze w Opolu, Kędzierzynie-Koźlu, Krapkowicach).

Rys. 23. Polityka kształtowania atrakcyjności turystycznej przestrzeni województwa

Źródło: Opracowanie własne.

9.4.4. Rozwój systemu szlaków tematycznych, poprzez:

- tworzenie systemu szlaków tematycznych w oparciu o ciągi komunikacyjne:
 - zwiększenie dostępności turystycznej przez rozwój transportu drogowego – oznaczenie atrakcji turystycznych, udostępnienie punktów widokowych, budowa parkingów (m.in. Szlak drewnianego budownictwa sakralnego, Via Montana, Szlak Cystersów, Szlak Bursztynowy, Szlak Romański, Opolski Szlak Zamków i Pałaców),
 - budowa, rozbudowa i modernizacja parkingów leśnych (Lasy Stobrawsko-Turawskie, Bory Niemodlińskie),
 - połączenie linii kolejowej nr 137 w okolicy Raclawic Śląskich z wąskotorową linią Třemešná – Osoblaha.

9.5. Polityka opieki i ochrony nad zasobami dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej

Celem tej polityki jest ochrona dziedzictwa kulturowego poprzez odpowiednie i świadome kształtowanie zrównoważonego rozwoju, ładu przestrzennego i tożsamości kulturowej w województwie. Działania polityki opieki i ochrony nad zasobami dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej powinny być ukierunkowane na:

- 1) zachowanie ciągłości dziedzictwa regionalnego;
- 2) umiejętne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego;
- 3) kształtowanie tożsamości regionalnej i budowanie klimatu społecznej akceptacji dla ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego.

Realizacja polityki wymaga umiejętnego planowania przestrzeni i łączenia różnych funkcji zagospodarowania oraz prowadzenia odpowiedniej polityki uświadamiającej społeczeństwo o potrzebie zachowania materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego regionu.

Polityka opieki i ochrony nad zasobami dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej jest skierowana do:

- 1) obszarów o cennych walorach krajobrazu i dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej,
- 2) miast i miejscowości z cennymi układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zabytkami,
- 3) pozostałych obszarów województwa.

Tabela 16. Zasady prowadzenia polityki opieki i ochrony nad zasobami dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej

Lp.	Zasada	Opis działań zgodnych z zasadą
1.	Poszanowania dla wartości zasobu kulturowego struktur zurbanizowanych.	Stanowienie stref ochrony konserwatorskiej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Tworzenie parków kulturowych, rezerwatów kulturowych i innych form ochrony prawnej układów przestrzennych miast i wsi, a także innych założeń przestrzennych. Zachowanie kulturowych i przyrodniczych elementów przestrzeni w istotny sposób wpływających na kształt krajobrazu kulturowego i eksponowanie wartościowych obiektów w strukturze przestrzennej, także w panoramach miejscowości. Rewaloryzacja historycznych układów przestrzennych miast i wsi, a także innych założeń przestrzennych (w tym zieleni komponowanej). Restauracja zespołów zabudowy rezydencjonalnej, dworskiej, folwarcznej, itp. Zachowanie i konserwacja zieleni komponowanej. Objęcie ochroną ciągów alejowych wzdłuż dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych.

Lp.	Zasada	Opis działań zgodnych z zasadą
		<p>Objęcie ochroną i odtworzenie historycznych przestrzeni publicznych o potencjale kulturowym.</p> <p>Utrzymanie obiektów małej architektury, współtworzących walory krajobrazu kulturowego.</p> <p>Zachowanie i objęcie ochroną elementów ekspozycji krajobrazów kulturowych (elementy ekspozycji biernej i czynnej).</p> <p>Utrzymanie obiektów i zespołów zabytkowych zgodnie z zaleceniami konserwatorskimi, dbałość o stan techniczny, estetykę oraz ich otoczenie.</p> <p>Zachowanie i objęcie ochroną historycznych obiektów budownictwa drewnianego, w tym sakralnego.</p> <p>Zachowanie i objęcie ochroną zabytków architektury cmentarnej, w tym pozostałości cmentarzy mniejszości etnicznych i wyznaniowych.</p> <p>Zachowanie i objęcie ochroną zabytków techniki oraz zabytkowych obiektów i urządzeń przemysłowych, w tym zabytkowych dworców kolejowych.</p> <p>Zachowanie i objęcie ochroną dziedzictwa archeologicznego, poprzez ochronę stanowisk archeologicznych, zagospodarowanie i eksponowanie stanowisk o indywidualnej, czytelnej formie krajobrazowej, w celach kulturowych, edukacyjnych i turystycznych (także tworzenie parków kulturowych dziedzictwa archeologicznego).</p> <p>Utrzymanie wytyczonych i funkcjonujących szlaków kulturowych, tworzenie nowych szlaków kulturowych pieszych, rowerowych, samochodowych i wodnych, w tym szlaków międzyregionalnych i transgranicznych, w oparciu o zasoby kulturowe regionu.</p> <p>Objęcie ochroną i eksponowanie miejsc pamięci narodowej, w tym miejsc wydarzeń i walk historycznych.</p> <p>Wskazanie dóbr kultury współczesnej i objęcie ich ochroną (przy wskazaniu jej zasad).</p>
2.	Podporządkowania działań inwestycyjnych w historycznych terenach zurbanizowanych i ich otoczeniu ochronie wartości zasobu i jego ekspozycji.	<p>Utrzymanie regionalnej i historycznej skali struktury jednostek osadniczych. Kształtowanie uzupełniającej zabudowy w dostosowaniu do założeń historycznych.</p> <p>Skupianie zabudowy w ramach istniejącej struktury jednostek osadniczych, przy kontynuowaniu historycznego układu i charakteru.</p> <p>Ograniczenie napowietrznych linii energetycznych i urządzeń infrastruktury w otoczeniu obiektów i zespołów zabytkowych na rzecz sieci i urządzeń podziemnych.</p>
3.	Harmonizowania zabudowy i zagospodarowania w otoczeniu obiektów zachowanego dziedzictwa kulturowego z cechami architektoniczno-urbanistycznymi tych obiektów.	<p>Przeznaczenie pod zabudowę nowych terenów w kontynuacji historycznych siedlisk.</p> <p>Stosowanie form zabudowy nawiązujących do tradycyjnego budownictwa.</p> <p>Opracowanie katalogu z założeniami i projektami zawierającymi wzorce charakterystycznej architektury regionalnej z uwzględnieniem specyfiki subregionalnej (w tym wyznaczenie regionów architektonicznych, jako obszarów utrzymania różnorodności kulturowej).</p>
4.	Porządkowania zabytkowych struktur urbanistycznych i ruralistycznych (eliminowanie obiektów niezgodnych z charakterem obszaru zabytkowego).	<p>Sformułowanie wytycznych konserwatorskich dla zabytkowych struktur urbanistycznych i ruralistycznych.</p> <p>Uporządkowanie ruchu samochodowego, uwzględniające potrzeby ograniczenia uciążliwości komunikacji i likwidowania kolizji przestrzennych.</p>
5.	Zwiększania dostępności do zabytków dla mieszkańców, turystów i inwestorów.	<p>Podejmowanie działań służących rewitalizacji historycznych układów przestrzennych miast i wsi, a także innych założeń przestrzennych, z uwzględnieniem wymogów konserwatorskich, lokalnego charakteru i specyfiki zabudowy.</p> <p>Nadawanie nieużytkowanym obiektom zabytkowym nowych funkcji</p>

Lp.	Zasada	Opis działań zgodnych z zasadą
		i dostosowanie ich do współczesnych potrzeb (w tym do celów turystycznych), w sposób nieumniejszający ich wartości zabytkowej, kulturowej i historycznej. Realizowanie inwestycji służących zachowaniu, ochronie i propagowaniu dziedzictwa kulturowego, obiektów o charakterze wystawienniczym, muzealnym, skansenów.
6.	Podnoszenia świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej.	Wspieranie społeczeństwa obywatelskiego i budowę społeczności lokalnych, w zakresie ponoszenia odpowiedzialności za otaczającą przestrzeń, będącą wspólnym dobrem, między innymi poprzez zwiększenie udziału społeczeństwa w tworzeniu dokumentów planistycznych, przez organizację debat, warsztatów czy spotkań. Opracowanie regionalnego katalogu dóbr kultury współczesnej. Objęcie ochroną dóbr kultury współczesnej o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym, a także innych obiektów spełniających kryteria dóbr kultury współczesnej. Wpisanie najcenniejszych dóbr kultury współczesnej do rejestru zabytków, w celu objęcia ich ochroną konserwatorską.

W ramach polityki opieki i ochrony nad zasobami dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej PZPWO ustala kierunki działań w zagospodarowaniu przestrzennym, w tym:

9.5.1. Zachowanie ciągłości dziedzictwa regionalnego, poprzez:

- ochronę i przywracanie wartości dziedzictwa materialnego o wyrazistej tożsamości, w tym rewitalizację i rewaloryzację zdegradowanych obiektów i obszarów historycznych;
- eksponowanie w strukturze przestrzennej najcenniejszych zasobów dziedzictwa regionu (zwłaszcza obszarów uznanych za pomniki historii);
- podniesienie rangi obiektów o wysokich walorach historycznych, architektonicznych i kulturowych;
- ochronę i kształtowanie struktur przestrzennych historycznych miast i wsi poprzez ochronę panoram i eksponowanie w sylwetkach miejscowości dominant architektonicznych;
- kształtowanie przestrzeni publicznych w nawiązaniu do tradycji miejsca;
- kształtowanie i ochronę krajobrazów kulturowych zachowujących tożsamość i walory tradycyjnego krajobrazu wiejskiego;
- ochronę dziedzictwa archeologicznego;
- zachowanie różnorodności kulturowej regionu: pielęgnowanie tradycji i tożsamości regionalnej w powiązaniu z zasobami dziedzictwa materialnego;
- popularyzację i zwiększanie dostępności do zasobów dziedzictwa, w tym wprowadzanie nowych form zwiedzania zabytków, wykorzystanie nowych technologii.

9.5.2. Umiejętne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego, poprzez:

- wykorzystanie sieci miast historycznych oraz atrakcji krajobrazowo-architektonicznych dla wyznaczenia szlaków turystyki kulturowej;
- adaptację obiektów zabytkowych dla współczesnych funkcji;
- kreowanie produktów turystyki kulturowej w oparciu o tradycje historyczne;
- zagospodarowanie i udostępnianie stanowisk archeologicznych posiadających czytelną formę krajobrazową w celach dydaktycznych, naukowych i turystycznych;
- tworzenie płaszczyzn współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej w zakresie zachowania i wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju turystyki kulturowej.

Rys. 24. Polityka opieki i ochrony nad zasobami dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej

Źródło: Opracowanie własne.

9.5.3. Kształtowanie tożsamości regionalnej i budowanie klimatu społecznej akceptacji dla ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego, poprzez:

- kreowanie ośrodków budowania tożsamości kulturowej regionu (obszary, miasta i wsie historyczne i zabytkowe);
- stymulowanie partycypacji społecznej w podejmowaniu działań dotyczących zarządzania dziedzictwem kulturowym i służących ochronie obiektów zabytkowych;
- propagowanie korzyści płynących z zachowania dziedzictwa i krajobrazu kulturowego oraz typowych dla regionu form budownictwa tradycyjnego;
- promowanie najlepszych przykładów działań związanych z zachowaniem dziedzictwa kulturowego;
- wspieranie podmiotów działających w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego regionu.

9.6. Polityka wzmocnienia odporności struktury przestrzennej województwa na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa

Postępujące globalne zmiany klimatyczne i wzrastające zagrożenie utraty niezależności i stabilności energetycznej wywołują konieczność podejmowania skoordynowanych i skoncentrowanych działań, mających na celu przeciwdziałanie negatywnym trendom i wygenerowanie impulsów rozwojowych.

Występujące w ostatnim dwudziestolecu kilkukrotne powodzie w dorzeczu Odry obniżyły nie tylko poczucie bezpieczeństwa życia mieszkańców, ale wywołały ogromne straty w sektorze komunalnym i całej gospodarce. Jednocześnie w ostatnim dziesięcioleciu wzrosła ilość innych negatywnych zjawisk warunkowanych klimatycznie (susza, trąby powietrzne, nawalne deszcze), których gwałtowna dynamika i skala generowanych zniszczeń wywołuje konieczność podjęcia działań prewencyjnych, minimalizujących zagrożenia, w tym poprzez planowanie przestrzenne, utrzymywanie przestrzeni dla rzeki, spowalnianie jej odpływu czy też poprzez działania techniczne, obejmujące obwałowania, poldery, zbiorniki wodne. Wysoki poziom bezpieczeństwa wzmacniany będzie dobrze rozwiniętym systemem wczesnego ostrzegania o zagrożeniach naturalnych oraz sprawnym i wyposażonym systemem ratowniczym.

Wzrost gospodarczy kraju generuje wzrastający popyt na energię elektryczną, co przy wyczerpującej się – w skali globalnej i krajowej – bazie surowców energetycznych i ogólnym stanie techniczno-wytwórczym energetyki, rodzi zagrożenie dla bezpieczeństwa energetycznego kraju. Województwo opolskie, jako jeden z kilku regionów zasilających system energetyczny kraju, ma możliwości dalszego zwiększenia produkcji energii i wprowadzania jej do ogólnokrajowej sieci energetycznej. Chociaż działania te należą do zadań administracji rządowej, to koordynacja przestrzenna ich przebiegu leży w kompetencji administracji samorządowej szczebla regionalnego i lokalnego. W wymiarze regionalnym zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego rozwijane będzie w drodze lepszego dostępu do sieci gazowniczej i ciepłowniczej poszczególnych ośrodków miejskich i wiejskich, alternatywnych źródeł energii opartych na płynnym gazie ziemnym oraz lokalnie do odnawialnych źródeł energii. Zwiększenie efektywności energetycznej oraz niskoemisyjna gospodarka stanowiąc będzie uzupełnienie działań służących osiągnięciu wyznaczonego celu kierunkowego.

Kształtowanie przestrzeni musi zapewniać korzystne i bezpieczne warunki dla obronności państwa, wysokiej sprawności działania i ciągłości funkcjonowania w czasie zagrożeń, konfliktu i wojny. Województwo opolskie, jako region położony między ważnymi ośrodkami rozwoju kraju, w ciągu strategicznego europejskiego korytarza transportowego i rozmieszczonymi terenami zamkniętymi, w dalszym ciągu pełnić będzie istotną rolę w krajowym systemie obronności.

Polityka wzmocnienia odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego odnosi się do zidentyfikowanych zagrożeń występujących na terenie województwa opolskiego i polega na określeniu kierunków działań minimalizujących te zagrożenia, a w przypadku ich wystąpienia, ograniczania skutków.

Głównym celem tej polityki jest przygotowanie struktur przestrzennych odpornych na postępujące zmiany klimatu, zapewniających stabilność i niezależność energetyczną, bezpieczeństwo mieszkańców i gospodarki oraz zwiększenie obronności państwa.

Działania wzmacniające bezpieczeństwo mieszkańców, gospodarki i obronności uwzględniają potrzebę:

- 1) zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego państwa i regionu;
- 2) zwiększenie odporności przestrzeni na skutki zmian klimatycznych i poważnych awarii;
- 3) kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne.

Zapewnienie odporności struktur przestrzennych na zagrożenia naturalne, utrzymanie bezpieczeństwa energetycznego i zdolności obronne związane będzie z realizacją pozostałych polityk przestrzennych, w szczególności kształtowania struktur przestrzennych podnoszących jakość środowiska, zwiększających dostępność transportową, rozwoju infrastruktury technicznej, wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich i poprawy ładu przestrzennego.

Istotne dla realizacji polityki będzie zachowanie zgodności planowanych działań z wiodącą funkcją obszarów:

- 1) cennych przyrodniczo;
- 2) gospodarki rolnej i leśnej;
- 3) koncentracji działalności gospodarczej, w szczególności potencjalnych źródeł awarii;
- 4) koncentracji mieszkalnictwa i obsługi mieszkańców;
- 5) rozwoju powiązań funkcjonalnych (komunikacyjnych).

Tabela 17. Zasady prowadzenia polityki wzmacniania odporności struktury przestrzennej województwa na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowania struktur wspierających zdolności obronne państwa

Lp.	Zasada	Opis działań zgodnych z zasadą
1.	Rozbudowy i modernizacji źródeł wytwarzania energii.	Budowa nowych i przebudowa istniejących źródeł wytwarzania energii. Wskazanie terenów realizacji nowoczesnych, innowacyjnych i proekologicznych technik wytwarzania energii i ciepła. Zwiększanie udziału energii wytwarzanej w skojarzeniu.
2.	Zwiększania efektywności produkcji energii elektrycznej i ciepłej.	Modernizacja instalacji wytwarzania ciepła użytkowego i technologiczne. Wskazanie terenów rozwoju centralnych systemów zaopatrzenia w ciepło. Dywersyfikacja dostaw i wytwarzania energii i ciepła – zmiana struktury paliwowej.
3.	Zwiększania efektywności przesyłu i zaopatrzenia.	Wskazanie terenów rozwoju nowych i modernizowanych sieci przesyłowych (energii, ciepła, gazu) oraz alternatywnych dróg dostawy energii (CNG, LNG). Wdrażanie inteligentnych sieci i zarządzania przepływem energii (smart cities).
4.	Rozwoju energetyki odnawialnej, wykorzystującej naturalne potencjały regionu.	Wskazanie obszarów rozwoju bazujących na energii wód płynących, zapewniających funkcjonowanie procesów ekologicznych w ciekach wodnych. Wskazanie obszarów dostępu do biomasy rolniczej i leśnej. Wskazanie obszarów rozwoju energii z odpadów i osadów komunalnych. Wskazanie obszarów dostępu do energii geotermalnej i słonecznej oraz wiatru, uwzględniających obszary cenne/kluczowe dla ochrony przyrody, krajobrazu i dóbr kultury.
5.	Wspierania energetyki prosumenckiej (rozproszonej).	Wskazanie obszarów wspierania rozwoju mikro i małej energetyki rozproszonej.

Lp.	Zasada	Opis działań zgodnych z zasadą
6.	Prewencyjnej ochrony przeciwpowodziowej, wykorzystującej instrumenty planowania przestrzennego.	Wskazanie obszarów szczególnego i potencjalnego zagrożenia powodzią, wynikających z map zagrożenia i map ryzyka powodziowego. Wskazanie obszarów zakazu, ograniczania i likwidacji zabudowy, za wyjątkiem służących celom ochrony przeciwpowodziowej, gospodarki wodnej i turystyki, wynikających z planów zarządzania ryzykiem powodziowym dorzecza Odry. Uwzględnienie ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym w dorzeczu Odry oraz w regionach wodnych. Monitorowanie zamian przestrzennych i uzgadnianie lokalizacji wszelkich inwestycji, mogących wpływać na zwiększenie ryzyka powodziowego.
7.	Zwiększania przestrzeni dla rzeki i rozbudowy naturalnej retencji.	Wskazanie obszarów przewidzianych do kontrolowanego rozlewu wód powodziowych i zwiększenia rozstawu wałów przeciwpowodziowych, wskazanych w planie zarządzania ryzykiem powodziowym w dorzeczu Odry oraz w regionach wodnych. Wskazanie obszarów zwiększenia zdolności buforowania ekosystemów naturalnych, w tym realizacji zalesień zgodnie z krajowym i lokalnymi planami zwiększania lesistości.
9.	Zwiększania retencji wód opadowych i roztopowych w miejscu powstawania.	Wskazanie obszarów budowy i modernizacji systemów zbierania, zatrzymywania i retencionowania wód opadowych i roztopowych, w tym rozbudowy zielonej i niebieskiej infrastruktury na terenach zurbanizowanych. Wyznaczanie terenów zatrzymywania i/lub zmniejszania dynamiki odpływu i zwiększania infiltracji w naturalne podłoże na terenach miejskich.
10.	Zmniejszania kolizyjności zagospodarowania przestrzeni.	Wskazanie obszarów budowy i przebudowy obiektów infrastruktury przeciwpowodziowej (wałów przeciwpowodziowych). Wskazanie obszarów prowadzenia działań regulacyjnych w korytach wodnych. Wskazanie obszarów remontu i przebudowy budowli piętrzących wody (jazy i śluzy). Wskazanie obszarów realizacji kanałów ulgi.
11.	Zwiększania retencyjności i odporności na niekorzystne zjawiska klimatyczne (powodzie, susze).	Wskazanie obszarów technicznego zwiększenia dyspozycyjności wód (budowa zbiorników retencyjnych, polderów i suchych zbiorników zalewowych, zbiorników małej retencji). Wskazanie obszarów realizacji rozwiązań zwiększających retencję naturalną, w tym mikroretencji leśnej.
12.	Zarządzania bezpieczeństwem wywołanym zagrożeniami naturalnymi.	Monitoring, prognozowanie i wczesne ostrzeżenie o zagrożeniach naturalnych. Wdrażanie ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym w dorzeczu Odry i w regionach wodnych. Doposażenie służb w sprzęt ratunkowo-pomocniczy i łącznościowy.
13.	Minimalizacji skutków awarii przemysłowych i wzrostu bezpieczeństwa publicznego.	Wskazanie obszarów realizacji systemów i programów zapobiegania awariom i prowadzenia działań operacyjno-ratunkowych zakładów i ludności. Wskazanie bezpiecznych dla ludzi i środowiska dróg transportu materiałów niebezpiecznych. Wskazanie obszarów rozbudowy i modernizacji systemów energetycznych (energia, gaz), zwiększających bezpieczeństwo dostaw.
14.	Ochrony terenów zamkniętych, podnoszących zdolności obronne państwa.	Wskazanie obszarów zamkniętych służących obronności państwa i zapewnienie ich ochrony poprzez wyznaczone strefy ochronne terenów zamkniętych. Wskazanie i ochrona pozostałych terenów zamkniętych.

9.6.1. Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego państwa i regionu

Polityką obejmuje się obszar całego województwa, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów lokalizacji źródeł wytwarzania i przesyłania energii konwencjonalnej i odnawialnej.

Zwiększanie bezpieczeństwa energetycznego państwa i regionu wspierane będzie poprzez:

- ***budowę i modernizację istniejących źródeł wytwarzania energii konwencjonalnej*** (systemowej):
 - rozbudowa Elektrowni „Opole” w Brzeziu i Elektrowni „Blachownia” w Kędzierzynie-Koźlu,
 - wprowadzenie nowoczesnych, innowacyjnych technologii wytwarzania energii dla potrzeb komunalnych i gospodarki, w tym opartych na kogeneracji wytwarzania ciepła i energii elektrycznej;
 - zwiększenie efektywności energetycznej źródeł wytwarzania energii cieplnej dla celów komunalnych i przemysłowych:
 - ✓ modernizacja źródeł wytwarzania ciepła w Opolu, Kluczborku, Oleśnie, Brzegu, Grodkowie, Niemodlinie, Krapkowicach, Strzelcach Opolskich, Nysie, Kędzierzynie-Koźlu, Prudniku, Głubczycach, Namysłowie,
 - ✓ centralizacja źródeł wytwarzania i przesyłania ciepła, zmiana struktury źródeł wytwarzania ciepła i zmiana struktury paliwowej;
- ***zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii:***
 - wykorzystanie naturalnych uwarunkowań dla budowy obiektów małej energetyki wodnej na ciekach wodnych: Odry, Nysy Kłodzkiej, Osobłogi, Białej Głuchotąskiej, Małej Panwi, Ścinawie Nyskiej, Świdnej, Widawie, Stobrawie, Budkowiczance,
 - rozbudowa obiektów energetyki wodnej na zbiorniku wodnym w Otmuchowie,
 - budowa obiektów energetyki wiatrowej na obszarach predysponowanych do rozwoju energetyki wiatrowej na obszarze Płaskowyżu Głubczyckiego, Wzgórz Niemczańsko-Strzelińskich, Równiny Grodkowskiej, Równiny Niemodlińskiej, Równiny Oleśnickiej, Równiny Namysłowskiej, Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej, z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczo-krajobrazowych, kulturowych, środowiskowych, społecznych, infrastrukturalnych i przestrzennych,
 - budowa instalacji wykorzystujących energię z biomasy leśnej i rolniczej, w tym odpadowej, na obszarze Płaskowyżu Głubczyckiego, Wzgórz Niemczańsko-Strzelińskich, Równiny Grodkowskiej, Równiny Niemodlińskiej, Kotliny Raciborskiej, Równiny Opolskiej, Obniżenia Otmuchowskiego, Masywu Chełmu (biogazownie rolnicze),
 - budowa instalacji do wytwarzania biogazu z przetwarzania odpadów komunalnych oraz osadów z oczyszczalni ścieków,
 - budowa instalacji energetyki geotermalnej w środkowej i północnej części województwa w powiecie namysłowskim, kluczborskim, opolskim, oleskim, strzeleckim, brzeskim i krapkowickim,
 - budowa instalacji energetyki słonecznej na obszarze całego województwa,
 - wspieranie rozwoju obiektów energetyki prosumenckiej – mikro i małej energetyki rozproszonej;
- ***budowa, rozbudowa i modernizacja sieci elektroenergetycznej, ciepłowniczej i gazowniczej:***
 - rozbudowa sieci przesyłowych najwyższych napięć, w tym 400 kV relacji Dobrzeń – Ząbkowice i Dobrzeń – Świebodzice,
 - rozbudowa sieci gazowniczej – budowa gazociągów strategicznych, w tym umożliwiających transport gazu LNG z Gazoportu Świnoujście;
- zapewnienie lokalnego dostępu do alternatywnych źródeł energii (gazowe, LNG, CNG).

9.6.2. Zwiększenie odporności przestrzeni na skutki zmian klimatycznych i poważnych awarii

Polityka obejmuje obszar całego województwa, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów podatnych na występowanie zagrożeń naturalnych (doliny rzeczne, tereny leśne i rolne, obszary miejskie i wiejskie, tereny przemysłowe). Realizacja zadań związanych z podnoszeniem odporności przestrzeni na skutki zmian klimatycznych, w szczególności z zakresu zwiększania bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, zwiększania dyspozycyjności zasobów wodnych i odporności na susze musi uwzględniać ochronę wysokich walorów przyrodniczych na obszarach wrażliwych. Obszar współpracy w zakresie ochrony przeciwpowodziowej z uwagi na zlewniowy charakter zjawiska obejmować będzie układ transgraniczny z Republiką Czeską.

Zwiększanie odporności przestrzeni na skutki zmian klimatycznych i poważnych awarii wspierane będzie poprzez:

- prewencyjną ochronę przeciwpowodziową, zapobiegającą konfliktom i zagrożeniom przestrzennym:
 - uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego wszystkich szczebli obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, wskazanych na mapach zagrożenia powodziowego (MZP) i mapach ryzyka powodziowego (MRP),
 - wdrożenie priorytetowych działań prewencyjnych i zarządczych, wynikających z planów zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP),
 - monitoring działań przestrzennych na terenach zagrożenia zalewami,
 - ujednoczenie działań i zasad gospodarowania przestrzenią na obszarach dorzecza Odry, w regionach Górniej i Środkowej Odry oraz Warty;
- zwiększenie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego w drodze działań nietechnicznych:
 - zwiększenie terenów/przestrzeni otwartych dla zalewów powodziowych – suchych polderów, przestrzeni kontrolowanego zalewu,
 - spowolnienie odpływu wód wezbraniowych i opadowych – zwiększenie udziału terenów zielonej i niebieskiej infrastruktury, sprzyjających przetrzymaniu lub czasowemu wchłanianiu wód opadowych,
 - zwiększenie zdolności buforowania i retencjonowania ekosystemów naturalnych, w tym realizacja zalesień zgodnie z Krajowym Programem Zwiększania Lesistości, planów urzędniowych Lasów Państwowych, zmiany struktury przestrzennej użytkowania terenu;
- zwiększanie bezpieczeństwa powodziowego w drodze niezbędnych działań technicznych:
 - kompleksowa modernizacja systemu ochrony od powodzi węzłów wodnych:
 - ✓ zlewnia Odry – Krapkowice, Brzeg,
 - ✓ zlewnia Nysy Kłodzkiej – Paczków;
 - budowa i przebudowa wałów przeciwpowodziowych:
 - ✓ zlewnia Odry (Przyodrze) – Dobrzeń Wielki (gm. Dobrzeń Wielki) – Stare Siołkowice gm. Popielów), Chorula (gm. Gogolin) – Kąty Opolskie (gm. Tarnów Opolski), Lasaki – Poborszów (gm. Reńska Wieś), Krapkowice (Otmęt),
 - ✓ Górna Odra – Roszowicki Las, Roszowice, Dzielnica (gm. Cisek), Bierawa (gm. Bierawa), Kędzierzyn-Koźle (osiedle Kuźniczki – Pogorzelec), Lubieszów (gm. Bierawa) – Kędzierzyn-Koźle,
 - ✓ zlewnia Nysy Kłodzkiej – Skorogoszcz, Wronów (gm. Lewin Brzeski),
 - ✓ Kłodnica i Kanał Gliwicki – Kędzierzyn-Koźle,
 - ✓ zlewnia Stobrawy – Karłowice (gm. Popielów);
 - regulacje, remonty koryt, odtworzenie umocnień brzegowych, zabezpieczenie przed osuwaniem brzegów:
 - ✓ zlewnia Małej Panwi – Ciek Pruskowski (Łąka i Nowa Wieś gm. Zębowice),

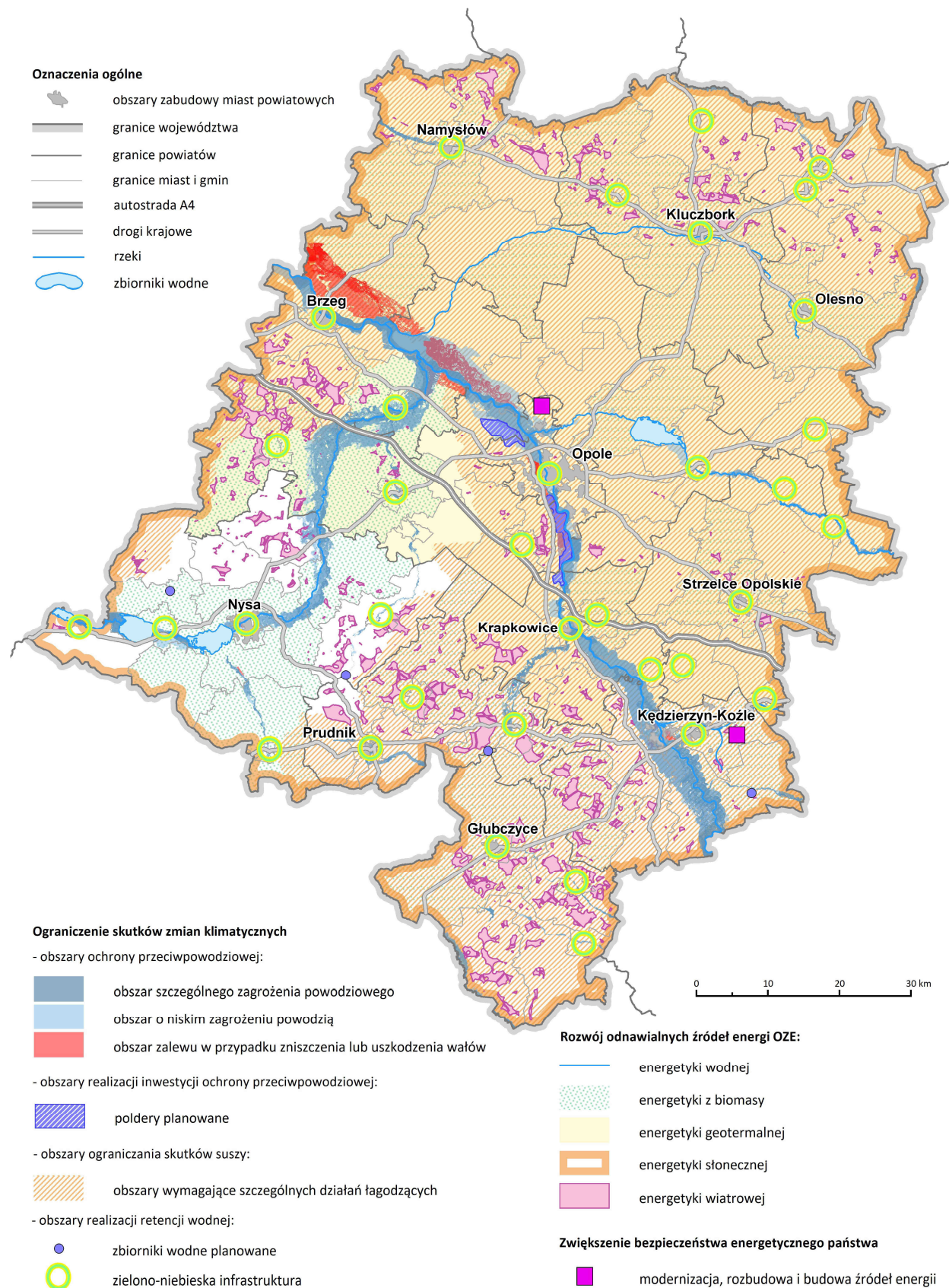
- ✓ zlewnia Nysy Kłodzkiej – rz. Nysa Kłodzka (Skorogoszcz, Wronów gm. Lewin Brzeski), rz. Świdna (Dziewiętlice gm. Paczków),
 - ✓ zlewnia Osobłogi – Ciek Graniczny (Trzebina gm. Lubrza),
 - ✓ zlewnia Stobrawy – rz. Jażwinka (Bierdzańska Woda) Jełowa, Grabie, Kobylno gm. Łubniany, Bierdzany gm. Turawa), rz. Sobrawa (Wierzchy gm. Wołczyn), rz. Szyrobancka Woda (Wąsice, Wierzchy, Markotów Duży gm. Wołczyn),
 - ✓ Górna Odra – rz. Odra (Cisek gm. Cisek),
 - ✓ Kłodnica i Kanał Gliwicki – rz. Kłodnica (Kędzierzyn-Koźle);
 - remonty i przebudowa budowli piętrzących – jazów i śluz:
 - ✓ zlewnia Nysy Kłodzkiej – (obiekty piętrzące rzeki Nysy Kłodzkiej, Białej Głuchołaskiej), śluza na stopniu wodnym Januszkowice, Krapkowice i Opole,
 - ✓ zlewnia Odry (Przyodrze) – jaz Wróblin i jaz Zwanowice, jaz Januszkowice (gm. Krapkowice), jaz Krępa, jaz Groszowice, jaz Dobrzeń, hydrowęzeł Brzeg, jaz i śluza Ujście Nysy,
 - ✓ Kłodnica i Kanał Gliwicki – śluza na Kanale Gliwickim (Kędzierzyn-Koźle);
 - budowa kanałów ulgi i rowów:
 - ✓ zlewnia Nysa Kłodzka – kanał obiegowy Zbiornika Nysa (Nysa),
 - ✓ zlewnia Odry (Przyodrze) – kanał ulgi (Krapkowice),
 - ✓ Górna Odra – kanał ulgi (gm. Cisek);
 - budowa i przebudowa polderów i suchych zbiorników wodnych:
 - ✓ zlewnia Odry (Przyodrze) – Polder Żelazna (m. Opole i gm. Dąbrowa), Polder Winów ((Polder Dąbrówka) gm. Prószków),
 - ✓ Górna Odra – budowa wielofunkcyjnego zbiornika wodnego Kotlarnia (gm. Bierawa),
 - ✓ zlewnia Osobłogi – zbiornik Raclawice Śląskie na rzece Osobłoga (gm. Głogówek),
 - ✓ zlewnia Nysy Kłodzkiej – zbiornik Ścinawa Nyska na rzece Ścinawa Niemodlińska (gm. Korfantów, Prudnik);
- zwiększenie dyspozycyjności zasobów wodnych i odporności na susze:
 - budowa zbiorników retencyjnych:
 - ✓ zlewnia Nysy Kłodzkiej – zbiornik Siedlec na rzece Cielnica (gm. Otmuchów) i Trzeboszowice na rzece Świdnej (gm. Paczków),
 - utrzymanie rezerw terenowych pod potencjalne zbiorniki małej retencji wód:
 - Jasiona na rzece Prudnik (gm. Prudnik), Boguchwałów na potoku Złotnik (gm. Baborów), Babice na rzece Psina (gm. Baborów), Biernatów na rzece Stradunia (gm. Głubczyce), Biała II na cieku Psiniec (gm. Biała), Brożec na rzece Swornica (gm. Walce), Jemielnica na rzece Świńska Woda (gm. Jemielnica), Mionów na rzece Młynówka (gm. Biała i Głogówek), Nasiedle na potoku Ostra (gm. Branice), Stary Paczków na potoku Tarnawka (gm. Paczków), Sułków na rzece Psina (gm. Baborów), Walce na rzece Stradunia (gm. Walce), Biała I na rzece Biała (gm. Biała), Boguchwałów – Wierzbno na potoku Złotnik (gm. Baborów), Brzeg na rzece Kościelna (m. Brzeg), Ciecuiów na rowie melioracyjnym R-H (gm. Rudniki), Dobrzyń na rzece Kalnica (gm. Lubsza), Dzierżysław na rzece Morawka (gm. Kietrz), Jaryszów na potoku Jaryszówka (gm. Ujazd), Jaszów na rzece Stara Struga (gm. Grodków), Kamienna (gm. Namysłów), Kik (Grześlaki – Kik) na rzec Proсна (gm. Praszka i Gorzów Śląski), Kowalowice I na rzece Widawa (gm. Namysłów), Kowalowice II (gm. Namysłów), Kowalowice III na rzece Studnica (gm. Namysłów), Lewice na rowie R (gm. Branice), Łąki Kozielskie na rzece Łącka Woda (gm. Leśnica), Nowa Cerekiew na rzec Troja (gm. Kietrz), Olesno Walce na rzece Stobrawa (gm. Olesno), Pakosławice na rzece Korzkiew (gm. Pakosławice), Piaski – Gola (Gola – Wójcin) na rzece Proсна (gm. Byczyna oraz gm. Bolesławiec i Łubnice w woj. łódzkiej), Piastowice na rzece Kalnica (gm. Lubsza), Pijawka (gm. Namysłów), Rozkochów na rzece Swornica (gm. Walce), Smogorzów na cieku Jarząbek (gm. Namysłów), Smolice na rowie RH (gm. Pakosławice), Szydłowice na rowie KB (gm. Lubsza), Wronin na potoku Cisek (gm. Polska Cerekiew), Żaba (gm. Namysłów), które zostały ujęte w *Programie budowy*

zbiorników małej retencji w województwie opolskim oraz Posada – Gola (gm. Byczyna oraz gm. Bolesławiec w woj. łódzkim) ujęty w Programie budowy zbiorników małej retencji w województwie łódzkim;

- realizacja mikroretencji leśnej, w tym budowa śródleśnych zbiorników wodnych;
- retencja wód opadowych i roztopowych na terenach miejskich:
 - budowa i modernizacja systemów zbierania, zatrzymywania i retencjonowania wody opadowej,
 - rozbudowa zielonej³⁸ i niebieskiej infrastruktury na terenach zurbanizowanych, w tym rozwój NDS (*natural drainage systems*), zielonych pasów, ogrodów wertykalnych, sieci lokalnych cieków wodnych, stawy na wody opadowe, podmokłości i inne ekosystemy, zależne od wód itp.,
 - zmniejszanie dynamiki odpływu wód poprzez zatrzymywanie wód w mikrozewni, zwiększanie infiltracji wód w naturalne powierzchnie gruntowe, likwidacja uszczelnienia gruntu na obszarach miejskich;
- rozwój systemów identyfikacji zagrożeń i szybkiego ostrzegania:
 - wzmożona współpraca transgraniczna z Republiką Czeską w zakresie działań przeciwpowodziowych,
 - rozbudowa i tworzenie systemu prognozowania, kontroli i wczesnego ostrzegania oraz wspieranie lokalnych inicjatyw realizacji systemów ostrzegania, w tym radaru meteorologicznego na Górze Św. Anny,
 - wdrażanie planu zarządzania ryzykiem powodziowych (PZRP),
 - wyposażenie służb ochrony przeciwpożarowej, policji, spółek wodnych w sprzęt ratunkowo-pomocniczy i łącznościowy;
- wskazanie obszarów koncentracji instalacji o dużym i zwiększonym ryzyku poważnej awarii oraz wdrażanie programów zapobiegania poważnym awariom przemysłowym i systemom bezpieczeństwa, gwarantujących ochronę ludzi i środowiska:
 - opracowanie i uzgadnianie programów zapobiegania poważnym awariom z Państwową Strażą Pożarną oraz Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Środowiska,
 - opracowanie i wdrożenie systemu bezpieczeństwa ochrony i ludzi przez zakłady o dużym ryzyku,
 - opracowanie wewnętrznych planów operacyjno-ratowniczych przez zakłady o dużym ryzyku,
 - opracowanie zewnętrznych plan operacyjno-ratowniczych dla terenów narażonego na skutki awarii przemysłowej (Komendant Państwowej Straży Pożarnej).

³⁸ Sieć składająca się z obszarów naturalnych, terenów zielonych, zielonych dróg, gruntów rolnych i leśnych oraz innych elementów wpływających korzystnie na zdrowie i samopoczucie człowieka oraz ekosystemy, łącząca środowisko naturalne z terenami zurbanizowanymi.

Rys. 25. Wzmacnianie odporności na zagrożenia naturalne

Źródło: Opracowanie własne.

9.6.3. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa

Polityka kierowana jest do obszarów występowania obiektów, instalacji i ciągów komunikacyjnych, posiadających znaczenie dla obronności państwa.

Kształtowanie struktur istotnych dla obronności państwa wspierane będzie poprzez:

- ochronę terenów zamkniętych, w tym służących obronności:
 - utrzymanie obiektów i urządzeń związanych z obronnością,
 - utrzymanie ochronnego charakteru stref wokół ustanowionych terenów zamkniętych w gm. Krapkowice i gm. Namysłów),
 - utrzymanie i ochrona pozostałych terenów zamkniętych;
- dostosowanie linii kolejowych uznanych za obronne do wymaganych parametrów technicznych oraz obciążenia dróg i mostów (linia nr 132 Pyskowice – Wrocław Główny; nr 136 Kędzierzyn-Koźle – Opole Groszowice; nr 137 Katowice – Prudnik; nr 61 Kielce – Fosowskie; nr 143 Kalety – Wrocław Mikołajów; nr 144 Fosowskie – Opole Główny; nr 151 Kędzierzyn-Koźle – Chałupki – granica państwa; nr 199 Rudziniec Gliwicki – Kędzierzyn-Koźle KKA; nr 272 Kluczbork – Poznań Główny; nr 277 Opole Groszowice – Wrocław Brochów; nr 287 Opole Zachodnie – Komprachcice; nr 306 Krapkowice – Prudnik; nr 680 Kędzierzyn-Koźle KKD – Kłodnica; nr 681 Nowa Wieś – Stare Koźle).

9.7. Polityka rozwoju infrastruktury technicznej

Głównym celem tej polityki jest zaopatrzenie gospodarki i mieszkańców w odpowiednią jakość wody i energii oraz zapewnienie dostępu do sprawnej i wydajnej infrastruktury służącej komunikacji i ochronie środowiska, z uwzględnieniem zachowania równowagi w środowisku regionu.

Do obszaru infrastruktury technicznej należy system energetyczny (elektroenergetyczny, gazowniczy, ciepłowniczy), wodno-kanalizacyjny (sieć wodociągowa, kanalizacyjna, oczyszczalnie ścieków, ujęcia wody), telekomunikacyjny.

Infrastruktura techniczna stanowi bazę, która wyznacza możliwości kreowania rozwoju oraz dzisiejszego i przyszłego poziomu życia mieszkańców.

Realizacja celu głównego polegać będzie m.in. na zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego, poprzez poprawę pewności zasilania (modernizację istniejących źródeł energii), wzrost niezawodności i jakości dostaw energii elektrycznej, gazu ziemnego i ciepła, wdrażanie idei oszczędności energii oraz wspieranie ekologicznych systemów ogrzewania i wzrostu wykorzystania źródeł energii odnawialnej.

W celu zapewnienia niezawodności dostaw energii niezbędna jest dywersyfikacja źródeł oraz kierunków zasilania systemów przesyłowych i dystrybucyjnych energii elektrycznej, gazu ziemnego i paliw płynnych. Realizacja zadań gospodarki wodno-ściekowej przyczyni się do poprawy jakości wody pitnej oraz stanu środowiska. Stałe podnoszenie poziomu wyposażenia w infrastrukturę, zwłaszcza sieć kanalizacyjną oraz systemy oczyszczania ścieków komunalnych są wyzwaniem dla dobrze rozwiniętego i stabilnego regionu. Działania inwestycyjne polegające na modernizacji, budowie i rozbudowie istniejącej infrastruktury technicznej stanowią kluczowy element zrównoważonej gospodarki ściekowej.

Rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej będzie polegał przede wszystkim na znacznym zwiększeniu zasięgu obsługi oraz przepustowości sieci na potrzeby szerokopasmowego dostępu do internetu, pozyskaniu nowych technologii oraz pobudzenie innowacyjności.

Pełne wyposażenie w infrastrukturę techniczną odbywać się będzie poprzez modernizację i rozbudowę sieci energetycznych, gazowych i ciepłowniczych, sieci wodociągowych oraz kanalizacyjnych wraz z oczyszczalniami ścieków. Stworzy to przyjazne warunki dla aktywizacji gospodarczej całego regionu.

W rozwoju infrastruktury technicznej konieczne jest wdrażanie nowoczesnych technologii oraz stosowanie najwyższej klasy materiałów do budowy sieci i powiązanych urządzeń. Wysoki standard poziomu technicznego sieci, struktura materiałowa oraz wydajność urządzeń i instalacji zapewnią będą ciągłość i niezawodność funkcjonowania infrastruktury.

Aspekty technologiczne infrastruktury przyczyniają się również do zredukowania zanieczyszczeń oraz poprawy środowiska przyrodniczego.

Nierozzerwalnym działaniem w ramach rozwoju infrastruktury energetyki jest wsparcie niskoemisyjnej/niskowęglowej gospodarki, ukierunkowane na poprawę efektywności energetycznej, a także szersze wykorzystanie czystych odnawialnych źródeł energii.

Tabela 18. Zasady prowadzenia polityki rozwoju infrastruktury technicznej

Lp.	Zasada	Opis działań zgodnych z zasadą
1.	Likwidacja barier infrastrukturalnych umożliwiającą dobrą dostępność do sieci przesyłowych oraz rozwój gospodarczy regionu.	Rozbudowa sieci elektroenergetycznej wysokiego napięcia w celu wyprowadzenia dodatkowej energii z Elektrowni „Opole” oraz uzbrojenia terenów inwestycyjnych i wprowadzenia do sieci dodatkowej energii z OZE. Rozbudowa sieci gazowej wysokiego ciśnienia w celu wyposażenia terenów inwestycyjnych w paliwo gazowe oraz gazyfikacji terenów pozbawionych paliwa gazowego (obszary wiejskie i duża część powiatu oleskiego). Rozbudowa sieci ciepłowniczej w celu centralizacji systemów ciepłowniczych i likwidacji źródeł niskiej emisji.
2.	Podniesienie efektywności źródeł wytwarzania energii wraz z ograniczeniem ich wpływu na środowisko naturalne, w tym wzrost udziału energii odnawialnej w bilansie energetycznym regionu.	Rozbudowa konwencjonalnych źródeł energii elektrycznej dla zabezpieczenia rosnących potrzeb energetycznych regionu i jego rozwoju gospodarczego. Budowa i rozbudowa źródeł energii odnawialnej.
3.	Kształtowanie systemu energetycznego w harmonii z otoczeniem.	Planowanie rozwiązań z uwzględnieniem wymogów ochrony krajobrazu i środowiska, w tym w szczególności w zakresie przebiegu napowietrznych sieci elektroenergetycznych i lokalizacji farm wiatrowych.
4.	Prowadzenie gospodarki wodno-ściekowej w układzie aglomeracji.	Wdrażanie art. 5.2. dyrektywy 91/271/EWG, czyli realizacja inwestycji polegających na dopasowaniu wydajności oczyszczalni ścieków do generowanego zanieczyszczenia, osiągnięcia standardu oczyszczania oraz kompletnym wyposażeniu aglomeracji w systemy kanalizacyjne.
5.	Zapewnienie wszystkim mieszkańcom regionu wody pitnej dobrej jakości.	Budowa i modernizacja ujęć wody, stacji uzdatniania wody oraz sieci wodociągowej. Poprawa parametrów technicznych przesyłowych sieci oraz urządzeń infrastruktury wodnej.
6.	Zapewnienie wszystkim mieszkańcom regionu dostępu do sieci kanalizacyjnej oraz oczyszczalni ścieków.	Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej oraz komunalnych oczyszczalni ścieków. Utrzymanie stałych parametrów technicznych sieci przesyłowych i oczyszczalni ścieków oraz powiązanych urządzeń technicznych.
7.	Prowadzenie zrównoważonej gospodarki wodno-ściekowej.	Analizowanie systemowego rozwiązania oczyszczania ścieków biorąc pod uwagę następujące kryteria: - kryterium ekologiczne – nadrzędne (efektywność oczyszczania ścieków), - kryterium przyrodniczo-środowiskowe (wpływ na środowisko naturalne, estetyka), - kryterium ekonomiczne (koszty inwestycyjne i eksploatacyjne), - kryterium niezawodnościowe (niezawodność działania urządzeń), - kryterium techniczne (nowoczesność rozwiązania, prostota i łatwość obsługi).
8.	Obejmowanie systemami kanalizacyjnymi zwartych obszarów zabudowy.	Budowa sieci kanalizacyjnych na terenach o gęstości zaludnienia adekwatnej od stopnia opłacalności przewidzianej inwestycji.

Lp.	Zasada	Opis działań zgodnych z zasadą
9.	Obejmowanie systemami kanalizacyjnymi obszarów wymagających szczególnej ochrony przyrody i strategicznych dla zaopatrzenia w wodę.	Budowa systemów kanalizacyjnych na terenach objętych formą ochrony przyrody oraz w miejscach ochronnych części wód podziemnych i powierzchniowych.
10.	Prowadzenie systemów indywidualnych odprowadzania ścieków na terenach słabo zaludnionych.	Adaptacja istniejącego sposobu dostarczania ścieków komunalnych do oczyszczalni w przypadku zidentyfikowania, iż budowa nowej sieci kanalizacyjnej jest pod względem ekonomicznym nieopłacalna. Budowę przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscach gdzie nie funkcjonuje inny sposób oczyszczania ścieków komunalnych.
11.	Ograniczenie lub eliminacja ognisk zanieczyszczeń oraz wprowadzania nieczyszczonych ścieków do wód lub gruntu.	Budowa systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków deszczowych z terenów zurbanizowanych. Dążenie do całkowitego oddzielenia wód deszczowych od ścieków bytowych oraz eliminacja systemów ogólnospławnych.
12.	Oszczędne gospodarowanie zasobami wodnymi.	Unikanie przeciążeń hydraulicznych systemów kanalizacyjnych oraz oczyszczalni ścieków. Zwiększanie retencji wód deszczowych, wprowadzenie dostosowanych do lokalnych uwarunkowań systemów łączących sprawność techniczną z walorami estetycznymi, krajobrazowymi i niskimi kosztami utrzymania. Efektywne wykorzystanie instrumentów zarządzania wodami (planowanie w gospodarce wodami, pozwolenia wodnoprawne, opłaty ekologiczne, kataster wodny).

9.7.1. Rozwój systemu energetycznego

Głównym celem polityki elektroenergetycznej jest zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego regionu i jego wzrostu gospodarczego, poprzez rozbudowę i modernizację infrastruktury elektroenergetycznej w zakresie:

- modernizacji i rozbudowy istniejących źródeł energii elektrycznej,
- przebudowy i rozbudowy sieci przesyłowych i dystrybucyjnych,
- rozwoju energetyki odnawialnej.

Działania polityki przestrzennej rozwoju infrastruktury energetycznej realizowane będą poprzez:

- rozbudowę i modernizację systemów przesyłu oraz dystrybucji energii,
- rozbudowę sieci istniejących,
- rozbudowę strategicznej Elektrowni „Opole”,
- zwiększenie udziału wykorzystania energii odnawialnej,
- rozbudowę i modernizację istniejących elektrociepłowni i ciepłowni, z przystosowaniem do wykorzystywania paliw niskoemisyjnych i odnawialnych źródeł energii,
- rozbudowę i modernizację istniejących oraz budowę nowych rozproszonych źródeł energii wykorzystujących zasoby energii odnawialnej i niekonwencjonalnej lub paliwa niskoemisyjne.

Kierunkiem działania dla poprawy lepszej struktury elektroenergetycznych sieci przesyłowych najwyższych napięć pozwalającej na zwiększenie niezawodności zaopatrzenia regionu w energię elektryczną oraz istotne zwiększenie zdolności transformacji mocy z sieci przesyłowej najwyższych napięć 400 kV i 220 kV do sieci dystrybucyjnych wysokiego napięcia 110 kV będzie:

- rozbudowa istniejących stacji Dobrzeń i Blachownia,
- rozbudowa, przebudowa i modernizacja elementów systemu przesyłowego o znaczeniu regionalnym.

Rozbudowa konwencjonalnych źródeł energii elektrycznej

Dla zaspokojenia rosnącego zapotrzebowania na energię elektryczną w 2014 r. została rozpoczęta rozbudowa Elektrowni „Opole” o dwa dodatkowe bloki energetyczne. Po zrealizowaniu inwestycji moc elektrowni wzrośnie z 1500 do 2160 MW.

Drugim znaczącym źródłem wytwórczym energii elektrycznej planowanym do rozbudowy jest Elektrownia „Blachownia” w Kędzierzynie-Koźlu. Obiekt ten obecnie po zmianach kapitałowych należy do spółki TAMEH Holding (Tauron ArcelorMittal Energy Holding) i będzie głównie dostarczał energię elektryczną odbiorcom przemysłowym.

Modernizacja powyższych obiektów polepszy już i tak korzystny bilans energetyczny województwa opolskiego, co dodatkowo korzystnie wpłynie na jego walory inwestycyjne. Jednocześnie planuje się szersze wykorzystanie energii cieplnej powstałej przy produkcji energii elektrycznej w celu zasilania w ciepło odbiorców miejscowości zlokalizowanych w sąsiedztwie elektrowni, a docelowo po wybudowaniu odpowiedniej infrastruktury przesyłowej w Opolu.

Ważna z punktu widzenia ochrony środowiska jest ciągła modernizacja pozostałych istniejących obiektów produkcji energii – głównie elektrowni przemysłowych, pod kątem zwiększenia ich efektywności oraz ograniczenia emisji zanieczyszczeń, co znacznie zmniejszy konflikty środowiskowe.

Przebudowa i rozbudowa sieci elektroenergetycznej najwyższych napięć

Planowana rozbudowa istniejących dużych źródeł energii elektrycznej w postaci elektrowni systemowych wymagać będzie rozbudowy przesyłowych linii elektroenergetycznych najwyższych napięć 400 kV i 220 kV oraz stacji elektroenergetycznych. Kluczowe znaczenie w systemie przesyłu energii elektrycznej ma stacja Dobrzeń, która służy przede wszystkim do wyprowadzania mocy z Elektrowni „Opole” oraz zasilania sieci 110 kV.

W zakresie rozbudowy sieci przesyłowych priorytetowo planuje się:

- budowę stacji GPZ 400/110 kV na trasie dwutorowej linii 400 kV relacji Dobrzeń – Wrocław, Dobrzeń – Pasikowice (wzdłuż autostrady A4), w celu zasilania stref aktywności gospodarczej w zachodniej części województwa (realizacja inwestycji uzależniona jest od pojawienia się dużego zapotrzebowania na energię elektryczną),
- przebudowę istniejącej linii 400 kV w relacji Pasikowice – Dobrzeń – Trębaczew – Joachimów,
- budowę dwutorowej linii 400 kV relacji Ząbkowice – Dobrzeń, Dobrzeń – Świebodzice,
- rozbudowę stacji elektroenergetycznej 220/110 kV Blachownia wraz z wprowadzeniem linii 220 kV relacji Kędzierzyn – Groszowice,
- modernizację stacji elektroenergetycznej 400/110 kV Dobrzeń,
- modernizację stacji elektroenergetycznej 220/110 kV Kędzierzyn,
- rozbudowę stacji elektroenergetycznej 220/110/30/15 kV Groszowice.

Pozostałe planowane zadania dotyczą:

- modernizacji linii 220 kV Blachownia – Łągisza,
- ewentualnej przebudowy istniejących linii 220 kV na linii 400 kV, względnie na linii wielonapięciowe i wielotorowe, w relacjach:
 - Groszowice (Opole) – Ząbkowice Śl. (w przypadku zaniechania planów realizacji budowy linii 400 kV relacji Ząbkowice – Dobrzeń),
 - Kędzierzyn – Wielopole,
 - Kędzierzyn – Groszowice,
 - Blachownia – Wielopole.

Dopuszcza się realizację przedsięwzięć niewymienionych powyżej, w przypadku pojawienia się uwarunkowań wymagających wzmocnienia dostaw bądź wyprowadzenia energii do innych obszarów województwa lub regionów sąsiednich.

Projektowane linie elektroenergetyczne w granicach obszarów chronionych (Natura 2000, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, rezerваты przyrody) należy prowadzić, w miarę posiadanych możliwości, w systemie kablowym.

Przebudowa i rozbudowa sieci dystrybucyjnej wysokiego napięcia

Poprawa bezpieczeństwa energetycznego regionu w dużej mierze zależy od stanu i jakości dystrybucyjnej sieci przesyłowej. Najistotniejszymi elementami tej sieci są linie wysokiego napięcia 110 kV, które poprzez GPZ-y oraz linie średniego i niskiego napięcia zasilają w energię elektryczną odbiorców przemysłowych i komunalnych. Dla poprawy sprawności istniejącej sieci elektroenergetycznej 110 kV oraz zasilania nowych odbiorców – w tym istniejących i planowanych terenów inwestycyjnych, przewiduje się w pierwszej kolejności:

- budowę jednotorowej linii elektroenergetycznej 110 kV relacji Tułowice – Hajduki, w celu zapewnienia możliwości przyłączenia do sieci farm wiatrowych oraz zwiększenia pewności zasilania odbiorców w południowej i zachodniej części województwa opolskiego, zwłaszcza na terenie miasta Nysy oraz na terenie Starachowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Tułowicach;
- budowa jednotorowej linii elektroenergetycznej 110 kV relacji Namysłów – Oleśnica, w celu powiązania sieci 110 kV Oddziału Opole i Oddziału Wrocław. Linia zwiększy pewność zasilania odbiorców z terenu miasta Namysłów;
- przyłączenie istniejącej rozdzielni sieciowej 15 kV RS Gorzów Śląski do sieci 110 kV w m. Gorzów Śląski. W ramach zadania planuje się budowę dwutorowej linii 110 kV i rozdzielni 110 kV;
- modernizację istniejących linii elektroenergetycznych 110 kV relacji:
 - Prudnik – Głubczyce,
 - Pokój – Namysłów,
 - Groszowice – Ozimek,
 - Chemik – Polska Cerekiew,
 - Hajduki – Zdieszowice / Hajduki – Ceglana,
 - Blachownia – Ceglana / Blachownia – Chemik,
 - Blachownia – Łabędy / Blachownia – Huta Łabędy,
 - Blachownia – Kędzierzyn,
 - Hajduki – Grodków,
 - Grodków – Gracze,
 - Kluczbork – Wołczyn,
 - Wołczyn – Namysłów,
 - Dobrodzień – Zawadzkie (w związku z planowanym przyłączeniem FW Rozkochów do sieci 110 kV),
 - Kuniów – Bierdzany;
- budowę stacji WN/SN Olszowa wraz z powiązaniem z siecią WN i SN dla zasilania terenów Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Gminie Ujazd;
- budowę stacji elektroenergetycznej 220/110/SN Blachownia wraz z powiązaniem z siecią WN i SN na terenie miasta Kędzierzyn-Koźle;
- budowę stacji WN/SN GPZ Karczów, wraz z liniami zasilającymi 110 kV relacji Dobrzeń – Karczów 1 / Karczów 2 (linia dwutorowa), w celu zasilania terenów Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej – Podstrefy w Karczowie;
- budowę stacji WN/SN GPZ Radzikowice wraz z liniami zasilającymi 110 kV;
- budowę stacji WN/SN GPZ Biała;
- budowę stacji WN/SN GPZ Prądy wraz z liniami zasilającymi 110 kV;
- budowę stacji WN/SN GPZ Otmuchów wraz z liniami zasilającymi 110 kV;
- budowę stacji WN/SN GPZ Warmętowice wraz z liniami zasilającymi 110 kV;
- budowę stacji WN/SN GPZ Namysłów II wraz z liniami zasilającymi 110 kV;

- rozbudowę stacji 220/110/6 kV Kędzierzyn;
- rozbudowę stacji 220/110/30/15 kV Groszowice;
- rozbudowę i modernizację istniejących stacji WN/SN: GPZ Koźle, GPZ Zdieszowice, GPZ Sudecka, GPZ Zawadzkie, GPZ Grudzicka, GPZ Siołkowice, GPZ Tułowice, GPZ Groszowice Cementownia, GPZ Borki, GPZ Grodków, GPZ Krupski Młyn, GPZ Gracze, GPZ Dobrodzień, GPZ Olesno, w celu poprawy stanu technicznego.

Dopuszcza się realizację przedsięwzięć niewymienionych powyżej, w przypadku pojawienia się uwarunkowań wymagających wzmocnienia dostaw, w szczególności dla zasilania terenów specjalnych stref aktywności gospodarczej bądź wyprowadzenia energii do innych obszarów województwa lub regionów sąsiednich.

Projektowane linie elektroenergetyczne w granicach obszarów chronionych (Natura 2000, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, rezerваты przyrody) należy prowadzić, w miarę posiadanych możliwości, w systemie kablowym.

W obszarach miejskich – silnie zurbanizowanych należy przewidzieć docelową przebudowę sieci przesyłowych wysokich napięć w celu optymalizacji wykorzystania do celów rozwojowych terenów miejskich.

9.7.2. Rozwój systemu gazowniczego

Głównym celem polityki energetyki gazowej jest zabezpieczenie niezawodności i jakości dostaw paliwa gazowego oraz wzrost ilości odbiorców indywidualnych i przemysłowych podłączanych do sieci, poprzez rozbudowę i modernizację infrastruktury gazowej w zakresie:

- przebudowy i rozbudowy sieci gazowej wysokiego ciśnienia,
- gazyfikacji obszarów pozbawionych sieci gazowej.

Wzmocnienie systemu zaopatrzenia w paliwo gazowe województwa opolskiego opartego na sieciach przesyłowych wymagać będzie ukierunkowania działań na:

- przebudowę i rozbudowę sieci gazowej wysokiego ciśnienia,
- gazyfikację obszarów pozbawionych sieci gazowej.

Przebudowa i rozbudowa sieci gazowej wysokiego ciśnienia

W obszarze województwa opolskiego planowana jest budowa gazociągów strategicznych (wzdłuż gazociągów istniejących), które stanowią będą fragment zachodniego i południowego odcinka korytarza gazowego Północ – Południe, tj.:

- budowa gazociągu DN 1000 Tworóg – Kędzierzyn,
- budowa gazociągu DN 1000 Zdieszowice – Kędzierzyn,
- budowa gazociągu DN 1000 Zdieszowice – Wrocław, (odcinek Zdieszowice – Brzeg) na terenie województwa opolskiego,
- budowa gazociągu DN 1000 Kędzierzyn – granica RP (Polska – Czechy),
- budowa tłoczni Kędzierzyn,
- budowa systemowej SRP Brzeg,
- budowa systemowej SRP Żerkowice,
- budowa systemowej SRP Przywory 1,
- budowa systemowej SRP Przywory 2,
- budowa systemowej SRP Obrowiec,
- budowa systemowej SRP Grodków,
- budowa systemowej SRP Nysa,
- przebudowa systemowej SRP Lewin Brzeski,
- przebudowa SRP Grodków Warszawska,
- przebudowa SRP Grodków Żeromskiego,
- przebudowa SRP Skarbimierz,

- modernizacja SRP I st. Prudnik Towarowa,

W ramach działań modernizacyjnych planowane są poniższe zadania:

- przebudowa gazociągu Obrowiec – Racibórz odcinek Obrowiec – rzeka Odra,
- przebudowa gazociągu Kędzierzyn – Zdieszowice, odg. Do Strzelec Opolskich,
- przebudowa gazociągu DN 200/150 relacji Lewin Brzeski – Paczków na odcinku Hanuszów – Otmuchów
- przebudowa gazociągu Zdieszowice – Tworzeń na odcinku Zdieszowice - Olszowa, umożliwiającego przesył gazu koksowniczego ze Zdieszowic do Dąbrowy Górniczej,
- rozbudowa gazociągu DN 500 Komorzno – Tworóg (nitka I),
- rozbudowa gazociągu DN 500 Komorzno – Tworóg (nitka II).

Dodatkowo w celu zgazyfikowania północno-wschodniej części województwa opolskiego planowana jest budowa gazociągu wysokiego ciśnienia Bąków – Biadacz – Praszka – Krzepice (woj. śląskie), wraz z budową stacji redukcyjno-pomiarowych w miejscowościach: Praszka, Radłów, Rudniki.

Niezależnie od wskazanych powyżej zadań inwestycyjnych, w miarę zaistniałych potrzeb planuje się budowę nowych oraz modernizację istniejących gazociągów wysokiego ciśnienia i obiektów gazowych systemu przesyłowego.

Gazyfikacja obszarów pozbawionych sieci gazowej

W dalszym ciągu na terenie województwa opolskiego występują znaczne obszary pozbawione sieci gazowej. W celu zapewnienia dostępu do sieci gazowej wszystkim ośrodkom miejskim na obszarze województwa, planuje się sukcesywną gazyfikację pozostałych czterech miast, tj.: Biała, Dobrodzień, Leśnica i Ujazd. Większy problem stanowi brak sieci gazowej na obszarach wiejskich województwa opolskiego. Dla poprawy tego stanu docelowo planuje się:

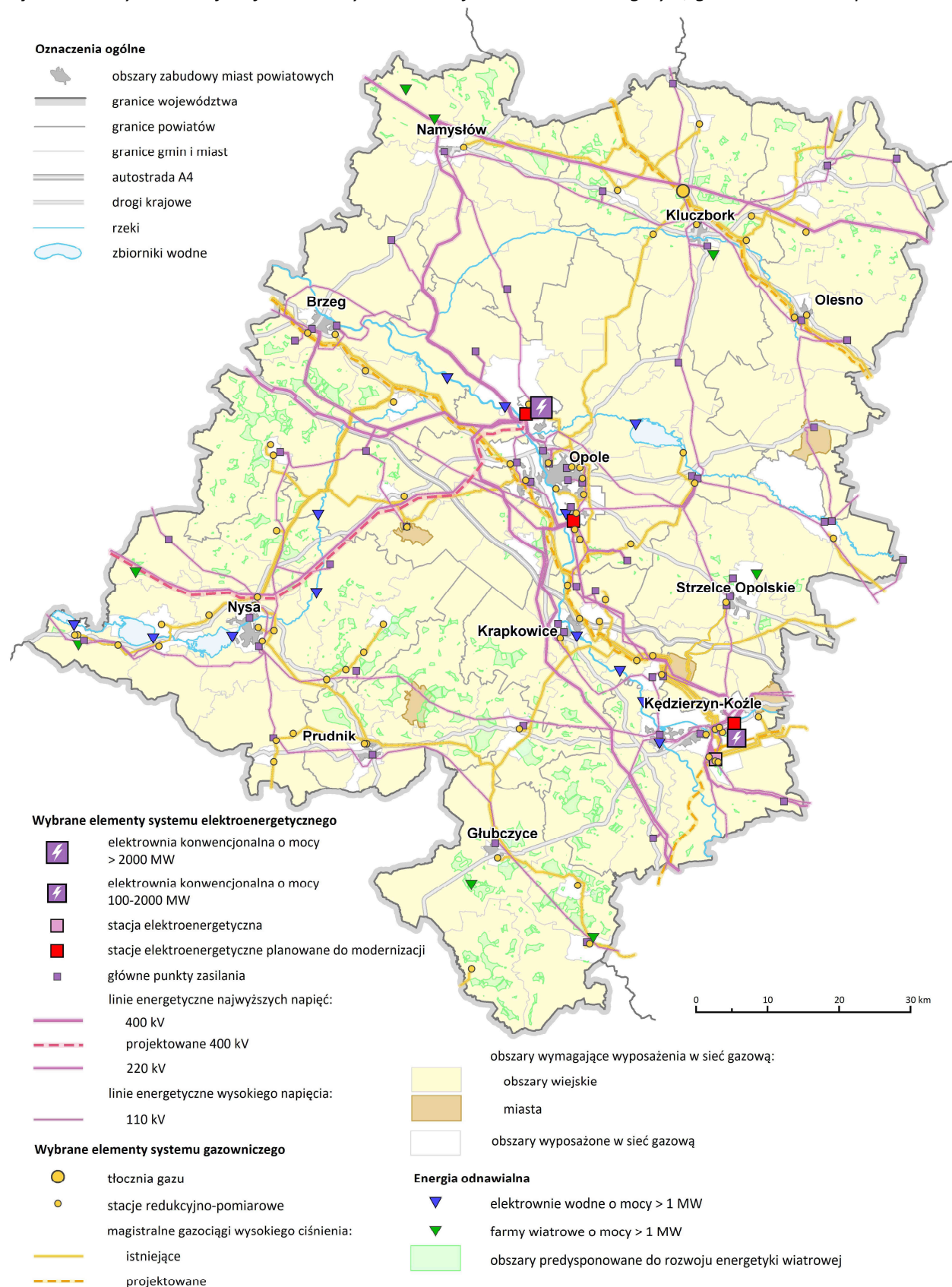
- gazyfikację wszystkich gmin wiejskich celem uzyskania jednakowych standardów zaopatrzenia w gaz na całym obszarze województwa opolskiego, w tym:
 - ✓ gazyfikację gmin, przez obszar których przebiega istniejąca sieć gazowa. Są to: gm. Baborów, Bierawa, Branice, Byczyna, Chrzastowice, Dąbrowa, Domaszowice, Głogówek, Głubczyce, Głuchołazy, Gogolin, Gorzów Śląski, Grodków, Izbicko, Kietrz, Kluczbork, Komprachcice, Korfantów, Krapkowice, Lasowice Wielkie, Leśnica, Lewin Brzeski, Lubrza, Łubniany, Murów, Namysłów, Niemodlin, Nysa, Olesno, Opole, Olszanka, Otmuchów, Ozimek, Paczków, Pakosławice, Praszka, Prószków, Prudnik, Skarbimierz, Skoroszyce, Strzelce Opolskie, Tarnów Opolski, Tułowice, Turawa, Ujazd, Wołczyn, Zawadzkie, Zdieszowice;
 - ✓ gazyfikację gmin, przez obszar których nie przebiega sieć gazowa. Są to: gm. Biała, Cisek, Dobrodzień, Jemielnica, Kamiennik, Kolonowskie, Lubsza, Łambinowice, Pawłowiczki, Pokój, Polska Cerekiew, Popielów, Radłów, Reńska Wieś, Rudniki, Strzeleczyki, Świerczów, Walce, Wilków, Zębowice.

Powyższe zamierzenia są uzależnione od uzyskania pozytywnych wskaźników ekonomicznej opłacalności inwestycji.

9.7.3. Rozwój systemu ciepłowniczego

Istniejące systemy ciepłownicze zlokalizowane są w większych ośrodkach miejskich województwa. Są to obiekty oparte na węglu kamiennym, posiadające jeszcze znaczne rezerwy mocy, pozwalające na podłączenie do sieci ciepłowniczej dodatkowych odbiorców, Wymagają one jednak modernizacji w celu osiągnięcia wyższej sprawności oraz ograniczenia emisji zanieczyszczeń do atmosfery. W wyniku rozbudowy systemów ciepłowniczych sukcesywnie będą eliminowane źródła niskich emisji zanieczyszczeń – lokalnych ciepłowni osiedlowych i kotłowni przydomowych.

Rys. 26. Polityka rozwoju infrastruktury technicznej – w zakresie energetyki, gazownictwa i ciepłownictwa

Źródło: Opracowanie własne.

Główne kierunki działań w zakresie rozwoju systemów ciepłowniczych obejmować będą:

- wyposażenie istniejących kotłowni systemowych w urządzenia o wyższej sprawności energetycznej oraz w główne układy odpylania, spełniające docelowe normy emisji zanieczyszczeń,
- rozbudowę sieci ciepłowniczej wykorzystującej źródło ciepła z istniejącej Elektrowni „Opole” i Elektrowni „Blachownia” w Kędzierzynie-Koźlu, będące efektem ubocznym z procesu produkcji energii elektrycznej,
- rozbudowę sieci ciepłowniczej w celu podłączenia do sieci kolejnych odbiorców.

Z uwagi na rosnące wymogi ekologiczne zakłada się generalnie we wszystkich układach osadniczych i obszarach zainwestowania stopniową wymianę stosowanych paliw konwencjonalnych (węgiel) na paliwa bardziej ekologiczne (gaz).

9.7.4. Wzrost produkcji energii odnawialnej

Wzrost produkcji i wykorzystania energii odnawialnej w bilansie energetycznym województwa opolskiego wymagać będzie ukierunkowania działań na:

- rozwój energetyki wodnej,
- rozwój energetyki wiatrowej,
- rozwój energetyki biomasy i biogazu,
- rozwój energetyki słonecznej i geotermalnej.

Rozwój energetyki wodnej

W obszarze województwa istnieją dogodne warunki dla lokalizacji Małych Elektrowni Wodnych (MEW), które lokalizowane są na istniejących stopniach wodnych rzeki Odry i Nysy Kłodzkiej. W zakresie rozwoju energetyki wodnej planuje się:

- budowę elektrowni wodnych na rzece Odrze na jazach: Kąty, Opole, Kanał Ulgi w Opolu, Wróblin, Chróścice, Ujście Nysy, Zwanowice, Brzeg (Wyspa Jeżynowa),
- rozbudowę istniejącej elektrowni wodnej na rzece Odrze na jazu Rogów,
- budowę elektrowni wodnych na rzece Nysa Kłodzka na jazach: Nysa I, Nysa II, Lewin Brzeski, Kopice (wraz z budową jazu), Głębocko (wraz z budową jazu),
- budowę Małej Elektrowni Wodnej na rzece Biała Głuchołaska na jazu w m. Biała Nyska.

Niezależnie od wymienionych powyżej zamierzeń planuje się sukcesywną adaptację i rozbudowę istniejących elektrowni wodnych, zlokalizowanych głównie na rzece Odrze, Nysie Kłodzkiej, Osobłódze i Małej Panwi.

Rozwój energetyki wiatrowej

Rozwój energetyki wiatrowej w województwie prowadzony będzie przy wykorzystaniu istniejących elektrowni wiatrowych zgrupowanych w obrębie 9 farm wiatrowych (łącznie 65 elektrowni) oraz w oparciu o potencjalne lokalizacje, wykorzystujące obszary posiadające predyspozycje dla rozwoju energetyki wiatrowej.

Określone w planie obszary potencjalne spełniają warunki określone w *Ustawie o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych* (Dz. U. z 2016, poz. 961) oraz uwzględniają uwarunkowania wskazane w specjalistycznym opracowaniu regionalnym³⁹. Obszary te, oprócz ustawowych ograniczeń lokalizacyjnych dla elektrowni wiatrowych i zabudowy mieszkalnej oraz mieszanej z funkcją mieszkalną (tzw. reguła odległościowa w odniesieniu do granic parków krajobrazowych, rezerwatów przyrody, obszarów Natura 2000, leśnych kompleksów promocyjnych), uwzględniają również dodatkowe uwarunkowania o charakterze środowiskowym, przyrodniczym, kulturowym, krajobrazowym, technicznym i przeciwpowodziowym, dodatkowo ograniczającym obszary możliwe do lokalizacji elektrowni.

³⁹ Analiza możliwości lokalizacji elektrowni wiatrowych w województwie opolskim. UMWO Opole, 2017 r.

W związku z powyższym plan zagospodarowania przestrzennego województwa ustala lokalizację istniejących elektrowni wiatrowych, w otoczeniu których obowiązują całkowite ograniczenia dla lokalizacji zabudowy mieszkalnej i mieszanej, z funkcją mieszkalną w odległości do 10 wysokości całkowitych elektrowni, za wyjątkiem terenów przewidzianych dla lokalizacji w/w zabudowy w obowiązujących w dniu wejścia w życie przepisów ustawy, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Jednocześnie obszary posiadające predyspozycje dla lokalizacji elektrowni wiatrowych wskazuje się jako możliwe dla realizacji instalacji zgodnie z warunkami przestrzenno-funkcjonalnymi i techniczno-technologicznymi, określonymi w opracowaniu regionalnym *Analiza możliwości lokalizacji elektrowni wiatrowych w województwie opolskim*. Obszary te umożliwiają lokalizację elektrowni wiatrowych na obszarze o maksymalnej powierzchni ok. 31 tys. ha, w obrębie 51 gmin, o łącznej mocy energetycznej od ok. 4400 do ok. 6900 MW.

Obszary o najlepszych warunkach dla rozwoju energetyki wiatrowej występują w południowej (powiaty: głubczycki, prudnicki, nyski), środkowo-zachodniej (powiat brzeski) i północnej (powiaty: namysłowski, kluczborski, oleski) części województwa opolskiego.

Szczegółowa lokalizacja nowych elektrowni wiatrowych prowadzona na poziomie lokalnym wymagać będzie uszczegółowienia i weryfikacji obszarów wskazanych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa i dokumentacji specjalistycznej do:

- uwarunkowań wynikających ze skali opracowania gminnych dokumentów planistycznych (studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego),
- uwarunkowań na etapie lokalizacji i realizacji konkretnych inwestycji.

Rozwój energetyki biomasy i biogazu

Województwo opolskie posiada duży potencjał produkcji energii z biomasy, głównie z uwagi na swój rolniczy charakter, gdzie aż ok. 62% powierzchni województwa stanowią użytki rolne, a ok. 27% powierzchni to obszary leśne. Znaczny potencjał w pozyskaniu energii odnawialnej tkwi w produkcji biogazu przy wykorzystaniu odpadów z produkcji rolnej, w tym z hodowli zwierząt oraz przetwórstwa rolno-spożywczego. Dodatkowymi źródłami biogazu są istniejące oczyszczalnie ścieków i składowiska odpadów komunalnych. Na skalę przemysłową dla celów energetycznych prowadzone są również uprawy roślin oleistych, głównie rzepaku, który jest wykorzystywany przy produkcji estrów metylowych, stanowiących składnik oleju napędowego.

W przypadku upraw energetycznych praktycznie cały obszar województwa (z wyłączeniem zwartych kompleksów leśnych i obszarów chronionych) nadaje się na ich uprawę, niemniej najdogodniejsze warunki występują na terenie powiatu brzeskiego, nyskiego, kluczborskiego, oleskiego, strzeleckiego, kędzierzyńskiego i głubczyckiego.

Główne kierunki działań w zakresie szerszego wykorzystania potencjału energii biomasy obejmować będą:

- spalanie biomasy w produkcji ciepła technologicznego oraz dla potrzeb bytowych, poprzez budowę elektrociepłowni oraz kotłowni,
- zakładanie upraw roślin energetycznych,
- budowę instalacji do produkcji biogazu na bazie oczyszczalni ścieków i składowisk odpadów komunalnych,
- budowę biogazowni rolniczych.

Energia słoneczna i geotermalna

W województwie opolskim energia solarna i geotermalna ma znaczenie marginalne i występuje w niewielkim zakresie, mimo możliwości praktycznego jej wykorzystania, tj. teoretycznego średniego usłonecznienia na poziomie 1600 godzin na rok i dużych zasobów energii geotermalnej. Dotychczasowe jej

wykorzystanie ukierunkowane jest głównie na instalację kolektorów słonecznych na potrzeby bytowe (ogrzewanie wody) i budowę pomp ciepła do celów grzewczych.

Główne kierunki działań w zakresie szerszego wykorzystania potencjału energii słonecznej i geotermalnej obejmować będą:

- zastąpienie lokalnych kotłowni przez układy z pompą ciepła,
- promowanie instalacji kolektorów słonecznych dla celów grzewczych, znacznie zmniejszających ilości zużycia konwencjonalnych nośników energii (prąd, gaz, węgiel) w gospodarstwach domowych.

9.7.5. Gospodarka wodno-ściekowa

Dobrze rozwinięty region ma za zadanie wyposażenie swoich mieszkańców w niezbędną do jego funkcjonowania infrastrukturę. Usługi w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i odprowadzenia ścieków zapewniają odpowiedni standard życia oraz warunki sanitarne ludności. Kluczowym problemem dla zapewnienia bezpieczeństwa wody do celów użytkowych jest niezadowalający stan techniczny, wiek i struktura materiałowa infrastruktury wodociągowej przesyłowej oraz zbyt niska wydajność stacji uzdatniania wody.

Głównymi problemami infrastruktury kanalizacyjnej jest wysoki stopień zanieczyszczenia wód powierzchniowych, konieczność ochrony głównych zbiorników wód podziemnych (w szczególności zbiornika GZWP 333 Opole – Zawadzkie) oraz zlewni wodociągowej Zbiornika Turawskiego. Pomimo intensywnych prac związanych z podnoszeniem poziomu wyposażenia w infrastrukturę kanalizacyjną, która w ostatnich latach znacząco poprawiła poziom dostępu mieszkańców do sieci, w dalszym ciągu planowany jest jej rozwój zwłaszcza na terenach wiejskich.

Priorytety gospodarki ściekowej realizowane są przez Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (V Aktualizacja KPOŚK z 31.07.2017 r. wraz z załącznikami oraz Aktualizacja Master Planu dla wdrażania dyrektywy Rady 91/271/EWG z 08.09.2017 r.). Warunkami koniecznymi do wypełnienia zapisów dyrektywy 91/271/EWG jest realizacja inwestycji polegających na dopasowaniu wydajności oczyszczalni ścieków do generowanego zanieczyszczenia, osiągnięcia standardu oczyszczania oraz kompletnym wyposażeniu aglomeracji w systemy kanalizacyjne. Działania inwestycyjne przewidziane w KPOŚK dotyczą pięciu kategorii:

1. Budowy i modernizacji zbiorczych sieci kanalizacyjnych,
2. Budowy nowych oczyszczalni,
3. Modernizacji oczyszczalni ścieków, w tym modernizacji gospodarki osadowej,
4. Rozbudowy oczyszczalni ścieków,
5. Rozbudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków.

Inwestycje KPOŚK poprawiają bilans ścieków oczyszczonych i nieczyszczonych w województwie opolskim. Efekty związane z realizacją polityki rozwoju infrastruktury to przede wszystkim korzyści ekologiczne w postaci ilości usuniętych zanieczyszczeń i eliminacji uciążliwości źródeł emisji tych zanieczyszczeń. Ilość ścieków odprowadzanych zbiorczym systemem kanalizacyjnym do oczyszczalni ścieków i tam oczyszczanych wpływa na poprawę stanu środowiska.

Celem polityki rozwoju infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej jest zrównoważona gospodarka ściekowa. Jest ona nastawiona na odzysk zawartych w ściekach substancji nawozowych oraz wody, dzięki czemu nie przyczynia się do degradacji środowiska naturalnego. Prowadzenie „zielonej” polityki pozwoli na taki rozwój społeczno-gospodarczy, który harmonizuje się ze środowiskiem. Dbłość o ochronę terenów cennych przyrodniczo oraz poprawa jakości życia mieszkańców jest wyznacznikiem w dążeniu do zaspokajania potrzeb bytowych społeczeństwa regionu.

Głównymi celami polityki rozwoju infrastruktury technicznej są podstawowe potrzeby mieszkańców regionu w zakresie:

- zapewnienia odpowiedniej ilości i jakości wody dla celów użytkowych,
- poprawy stanu środowiska poprzez zrównoważony rozwój infrastruktury wodno-ściekowej.

Polityka realizowana jest poprzez kierunkowe działania w zakresie rozwoju systemów zaopatrzenia w wodę i oczyszczania ścieków, tj.:

- poprawę stanu technicznego urządzeń infrastruktury wodnej poprzez budowę, rozbudowę i przebudowę ujęć wody, stacji uzdatniania wód oraz sieci wodociągowej,
- uporządkowanie gospodarki ściekowej w aglomeracjach wodno-ściekowych poprzez:
 - dostosowanie oczyszczalni ścieków do wymagań art. 5.2 dyrektywy 91/271/EWG – dodatkowo w aglomeracjach powyżej 10 000 RLM wymagane jest podwyższone usuwanie biogenów,
 - budowę, rozbudowę i przebudowę sieci kanalizacyjnej oraz modernizację oczyszczalni ścieków dla aglomeracji powyżej 150 000 mieszkańców,
 - budowę, rozbudowę i przebudowę sieci kanalizacyjnej oraz modernizację oczyszczalni ścieków w aglomeracjach o równoważnej liczbie mieszkańców od 15 000 do 100 000,
 - budowę, rozbudowę i przebudowę sieci kanalizacyjnej oraz modernizację oczyszczalni ścieków jednostek osadniczych o skupionej zabudowie w aglomeracje wodno-ściekowe o równoważnej liczbie mieszkańców od 2 000 do 15 000,
- budowę nowych oczyszczalni ścieków dla aglomeracji poniżej 15 000 RLM,
- budowę sieci kanalizacyjnych na terenach niewyposażonych,
- sanitację terenów o zabudowie rozproszonej o gęstości zaludnienia uniemożliwiającej wyznaczenie aglomeracji ściekowych (przydomowe oczyszczalnie ścieków lub wywożenie ścieków przy zapewnieniu ich oczyszczenia),
- budowę systemów odprowadzenia i oczyszczania ścieków deszczowych z terenów zurbanizowanych, głównych tras komunikacyjnych i obszarów przemysłowych.

Kierunki polityki przestrzennej wskazują obszary realizacji działań zaspokajających potrzeby ludności w zakresie zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków, zwiększenia pewności obsługi urządzeń komunalnych oraz ochrony terenów wrażliwych na zanieczyszczenia, strategicznych dla województwa. Obszary realizacji polityki przestrzennej koncentrują się na terenach występowania aglomeracji wodno-ściekowych jak i na terenach pozostałych o rozproszonej zabudowie.

Działania w zakresie zapewnienia odpowiedniej ilości i jakości wody dla celów użytkowych realizowane będą poprzez poprawę stanu technicznego sieci przesyłowych na obszarach, które wymagają modernizacji, przebudowy bądź rozbudowy, lub na których dostęp do wody jest ograniczony z powodu zbyt małej wydajności urządzeń technicznych poboru wody lub jej uzdatniania.

Obszary koncentracji działań w zakresie rozwoju systemów zaopatrzenia w wodę obejmują:

- Obszary budowy, rozbudowy i przebudowy ujęć wody:
 - w zakresie budowy – gminy Głuchołazy, Murów,
 - w zakresie przebudowy – gminy Izbicko, Głuchołazy, Prudnik;
- Obszary budowy, rozbudowy i przebudowy sieci zaopatrzenia w wodę:
 - w zakresie budowy – gminy Prószków, Izbicko, Prudnik, Głuchołazy, Leśnica, Walce, Kietrz, Grodków Kędzierzyn-Koźle, Reńska Wieś,
 - w zakresie przebudowy – gminy Prószków, Dąbrowa, Tarnów Opolski, Gorzów Śląski, Zębowice, Kolonowskie, Prudnik, Dobrodzień, Strzelce Opolskie, Opole, Zawadzkie,
 - w zakresie rozbudowy – gminy Prószków, Murów, Bierawa, Kietrz, Prudnik, Zawadzkie;
- Obszary budowy, rozbudowy i przebudowy urządzeń uzdatniania wody:
 - w zakresie budowy – gmina Niemodlin, Bierawa,

- w zakresie przebudowy – gminy Izbicko, Prudnik, Leśnica, Ujazd, Zawadzkie, Opole, Olszanka,
- w zakresie rozbudowy – gmina Olesno, Głuchotały, Niemodlin, Domaszowice, Kolonowskie, Kietrz, Bierawa, Ozimek, Cisek.

Obszary działań ochronnych obejmują strategiczne dla województwa opolskiego struktury przyrodniczo-przestrzenne. Charakteryzują się one występowaniem najcenniejszych i najzasobniejszych struktur wód podziemnych i zlewni ochronnych wód powierzchniowych, warunkujących zaopatrzenie w wodę znacznej części województwa, w szczególności GZWP 333 Opole-Zawadzkie oraz zlewnię ochronną Nysy Kłodzkiej.

Poprawa standardów wyposażenia w infrastrukturę kanalizacyjną oraz powszechna ochrona zasobów wód powierzchniowych, podziemnych i gleb prowadzona będzie na całym obszarze województwa.

Obszary koncentracji działań w zakresie rozwoju systemów gospodarki ściekowej obejmują:

- Obszary dostosowania oczyszczalni ścieków do wymagań art. 5.2 dyrektywy 91/271/EWG w aglomeracjach powyżej 10 000 RLM wymagane jest podwyższone usuwanie biogenów – aglomeracje Opole, Nysa, Kędzierzyn-Koźle, Prudnik, Namysłów, Strzelce Opolskie, Turawa, Kietrz, Głogówek, Wołczyn, Lewin Brzeski, Zawadzkie, Olesno, Gogolin, Pawłowiczki, Popielów-Karłowice, Murów, Tarnów Opolski, Prószków, Dobrodzień, Baborów, Ujazd, Biała, Mąkoszyce, Dobrzeń Wielki;
- Obszar budowy, rozbudowy i przebudowy sieci kanalizacyjnej oraz modernizacji oczyszczalni ścieków dla aglomeracji powyżej 150 000 RLM – aglomeracja Opole;
- Obszary budowy, rozbudowy i przebudowy sieci kanalizacyjnej oraz modernizacji oczyszczalni ścieków dla aglomeracji o RLM od 15 000 do 100 000:
 - w zakresie budowy – aglomeracje Nysa, Kędzierzyn-Koźle, Krapkowice, Prudnik, Namysłów, Zdzeszowice, Kluczbork, Strzelce Opolskie, Ozimek, Turawa, Grodków,
 - w zakresie przebudowy – aglomeracje Kędzierzyn-Koźle, Brzeg, Prudnik, Turawa,
 - w zakresie rozbudowy – aglomeracje Nysa, Brzeg, Prudnik,
 - w zakresie modernizacji oczyszczalni – aglomeracje Nysa, Kędzierzyn-Koźle, Brzeg, Namysłów, Zdzeszowice, Strzelce Opolskie, Ozimek, Grodków;
- Obszary budowy, rozbudowy i przebudowy sieci kanalizacyjnej oraz modernizacji oczyszczalni ścieków dla aglomeracji o RLM od 2 000 do 15 000:
 - w zakresie budowy – aglomeracje Kietrz, Głogówek, Wołczyn, Niemodlin, Lewin Brzeski, Zawadzkie, Paczków, Grodków, Olesno, Popielów-Karłowice, Tarnów Opolski, Prószków, Branice, Trzebiszyn, Polska Cerekiew, Biała, Mąkoszyce, Dobrzeń Wielki,
 - w zakresie przebudowy – aglomeracje Gogolin, Prószków, Dobrodzień,
 - w zakresie rozbudowy – aglomeracja Gogolin, Pokój, Zawadzkie,
 - w zakresie modernizacji oczyszczalni – aglomeracje Głogówek, Wołczyn, Niemodlin, Paczków, Grodków, Olesno, Gogolin, Zawadzkie, Pawłowiczki, Prószków, Trzebiszyn, Skoroszyce, Kolonowskie, Dobrodzień, Ujazd, Biała, Praszka, Pokój;
- Obszary budowy nowych oczyszczalni ścieków w aglomeracjach poniżej 15 000 RLM – aglomeracje Korfantów, Dobrzeń Wielki;
- Obszary budowy sieci kanalizacyjnych na terenach niewyposażonych – gminy Krapkowice, Wołczyn, Dobrodzień, Pakosławice, Lubrza, Zębówice, Chrzastowice;
- Obszary sanacji terenów o zabudowie rozproszonej o gęstości zaludnienia uniemożliwiającej wyznaczenie aglomeracji ściekowych – przydomowe oczyszczalnie ścieków na terenie gmin: Niemodlin, Dąbrowa, Olesno, Krapkowice, Wołczyn, Dobrodzień, Otmuchów;

- Obszary budowy systemów odprowadzenia i oczyszczania ścieków deszczowych z terenów zurbanizowanych, głównych tras komunikacyjnych i obszarów przemysłowych – gminy Opole, Nysa, Brzeg, Prudnik, Namysłów, Kietrz, Olesno, Kędzierzyn-Koźle, Zdzeszowice, Dobrodzień, Strzelce Opolskie.

Zgodnie z Aktualizacją Master Planu dla wdrażania dyrektywy Rady 91/271/EWG opracowanego na podstawie AKPOŚK 2017 aglomeracje zostały podzielone na IV priorytety ważności inwestycji oraz pilności zapewnienia środków. Podział aglomeracji w województwie opolskim wg kryteriów wygląda następująco:

- Priorytet P1 (Opole, Nysa).

Aglomeracje priorytetowe dla wypełnienia zobowiązań akcesyjnych.

Są to aglomeracje powyżej 100 000 RLM, które spełniają co najmniej 2 warunki zgodności z dyrektywą oraz w wyniku weryfikacji wielkości RLM i po zrealizowaniu planowych inwestycji, uzyskują pełną zgodność z dyrektywą 91/271/EWG.

- Priorytet P2 (Kędzierzyn-Koźle, Brzeg, Prudnik, Namysłów, Strzelce Opolskie, Turawa, Głogówek, Zawadzkie, Grodków, Pawłowiczki, Murów, Kolonowskie, Baborów, Skoroszyce).

Aglomeracje, które do dnia 31 września 2016 r. spełniły warunki dyrektywy 91/271/EWG dotyczące jakości i wydajności oczyszczalni oraz zagwarantowały wyposażenie w sieć kanalizacyjną co najmniej na poziomie:

- 95% - aglomeracje o RLM < 100 000,
- 98% - aglomeracje o RLM ≥ 100 000.

Planują jednak dalsze prace zmierzające do utrzymania oraz poprawy jakości i stanu środowiska.

- Priorytet P3 (Kluczbork, Kietrz, Wołczyn, Niemodlin, Paczków, Olesno, Gogolin, Biała, Ujazd, Dobrzeń Wielki, Branice, Pokój).

Aglomeracje, które przez realizację planowanych działań inwestycyjnych – do dnia 31 grudnia 2021 r., spełnią warunki dyrektywy 91/271/EWG dotyczące jakości i wydajności oczyszczalni oraz zagwarantują wyposażenie w sieć kanalizacyjną co najmniej na poziomie:

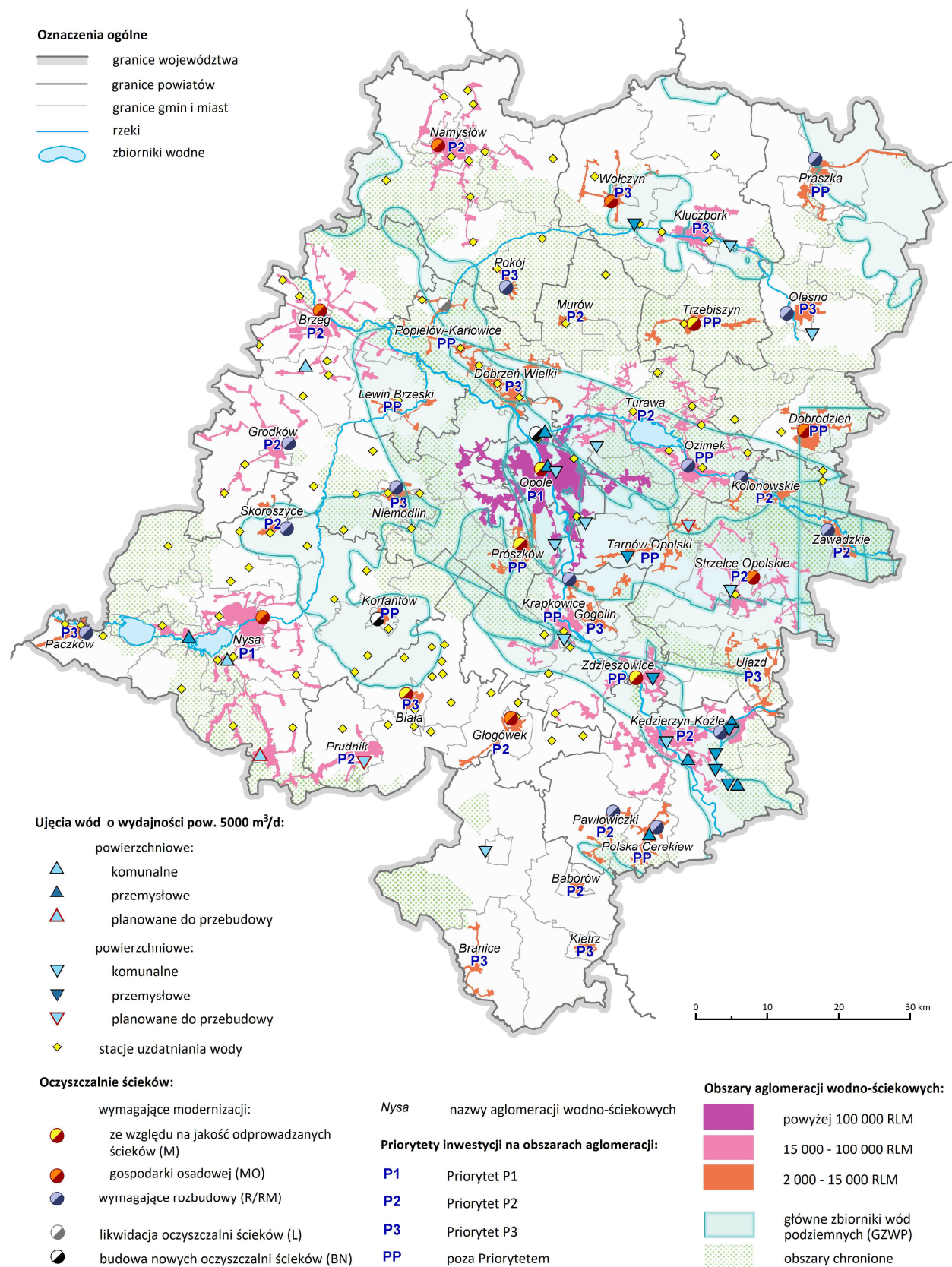
- 95% dla aglomeracji o RLM < 100 000,
- 98% dla aglomeracji o RLM ≥ 100 000;

- Aglomeracje poza Priorytetem PP (Krapkowice, Zdzeszowice, Lewin Brzeski, Korfantów, Tarnów Opolski, Ozimek, Praszka, Popielów-Karłowice, Prószków, Dobrodzień, Trzebiszyn, Polska Cerekiew).

Aglomeracje, które nie spełniają warunków dyrektywy Rady 91/271/EWG, ale planują podejmowanie działań inwestycyjnych zbliżających je do wypełnienia wymogów dyrektywy.

Zagadnienia gospodarki wodno-ściekowej w województwie opolskim przedstawiono na Rys. nr 27 „Polityka rozwoju infrastruktury technicznej w zakresie gospodarki wodno-ściekowej”.

Rys. 27. Polityka rozwoju infrastruktury technicznej – w zakresie gospodarki wodno-ściekowej

Źródło: Opracowanie własne.

9.7.6. Rozwój systemu telekomunikacyjnego

Rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej wypełnia lukę niezbędną do osiągnięcia zasadniczego celu rozwoju spójności gospodarczej. Rozwój sieci telekomunikacyjnych i informatycznych wpływa na spójność społeczno-gospodarczą i terytorialną pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi, wewnątrz regionu a obszarami przygranicznymi, zapewnienia powiązania funkcjonalne między najważniejszymi ośrodkami miejskimi, zmniejsza marginalizację niektórych obszarów, w szczególności peryferyjnych oraz pozwala na pokonywanie ograniczeń związanych z oddaleniem od centrów rozwoju.

Celem rozwoju infrastruktury telekomunikacyjnej jest zwiększenie zasięgu obsługi oraz przepustowości sieci telekomunikacyjnych, szczególnie na potrzeby szerokopasmowego dostępu do internetu na obszarze całego województwa, wdrożenie technologii informacyjno-komunikacyjnych w gospodarce i pobudzenie innowacyjności.

Główny cel realizowany będzie poprzez rozwój i modernizację infrastruktury telekomunikacyjnej w regionie, w szczególności na terenach wiejskich. Niezbędne działania to przede wszystkim:

- systematyczny rozwój magistralnych sieci internetowych opartych na liniach światłowodowych o dużej przepustowości, w celu dalszego wspierania rozwoju innowacyjnej gospodarki opartej na e-usługach, takich jak: e-administracja, e-biznes, e-kultura i e-edukacja. Docelowo planuje się aby dostęp do infrastruktury światłowodowej posiadały wszystkie miasta i siedziby gmin,
- rozwój infrastruktury informatycznej poprzez rozbudowę i modernizację sieci telekomunikacyjnych (w szczególności na obszarach wiejskich), w celu budowy gospodarki opartej na wiedzy i społeczeństwa informacyjnego,
- rozbudowa i modernizacja infrastruktury telekomunikacyjnej bezprzewodowej (droga radiowa, transmisja satelitarna oraz inne systemy łączności bezprzewodowej nowych generacji), w celu poprawy jakości usług mobilnych i dostępu do nich.

9.7.7. Gospodarka odpadami

Gospodarka odpadami na obszarze województwa opolskiego prowadzona jest na podstawie *Planu Gospodarki Odpadami dla województwa opolskiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028*, przyjętego przez Sejmik Województwa uchwałą nr XXVII/306/2017 z 28 marca 2017 r.

Ustalenia *Planu* zapewniają zgodność przyjętych rozwiązań z *Krajowym planem gospodarki odpadami 2022*, przyjętym Uchwałą Rady Ministrów nr 88 z 01.07.2016 r. (M.P. z 2016, poz. 784) oraz obowiązującymi aktami prawnymi z zakresu gospodarki odpadami.

Cele w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi i ulegającymi biodegradacji, sformułowane w PGO obejmują:

- 1) Ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów komunalnych,
- 2) Zmniejszenie udziału zmieszanych odpadów komunalnych w strumieniu odpadów zbieranych (zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie),
- 3) Zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, kierowanych na składowiska odpadów i zaprzestanie składowania odpadów ulegających biodegradacji selektywnie zbieranych,
- 4) Utworzenie systemu monitorowania gospodarki odpadami komunalnymi,
- 5) Zwiększenie udziału odzysku, w szczególności recyklingu (szkła, metali, tworzyw sztucznych, papieru i tektury) odpadów komunalnych,
- 6) Zmniejszanie liczby miejsc nielegalnego składowania odpadów komunalnych.
- 7) Objęcie zorganizowanym systemem odbioru odpadów komunalnych wszystkich mieszkańców.

Cele w zakresie gospodarki odpadami niebezpiecznymi i odpadami innymi niż niebezpieczne ukie-
runkowane będą na:

- 1) Zapobieganie i zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów,
- 2) Uzyskanie zakładanych poziomów odzysku i recyklingu dla poszczególnych grup odpadów,
- 3) Ograniczenie możliwości składowania odpadów.

Nowoczesna gospodarka oparta na wieloszczeblowym systemie segregacji, odzysku i unieszkodliwiania odpadów jest jednym z czynników wpływających nie tylko na rozwój gospodarczy i podniesienie standardów cywilizacyjnych, ale też na bezpieczeństwo ekologiczne regionu. Natomiast ograniczenie poziomu wytwarzania i maksymalizacja różnych form odzysku materiałowego i energetycznego jest wymogiem rozwoju regionu i społeczności lokalnych.

Polityka przestrzenna na obszarze województwa prowadzona będzie w kierunku racjonalizacji i zwiększania efektywności gospodarki odpadami poprzez wskazane niżej działania:

- 1) wyznaczenie regionów gospodarki odpadami komunalnymi wraz z zasięgami ich obsługi:
 - północnego, obejmującego 18 gmin województwa opolskiego,
 - centralnego, obejmującego 13 gmin województwa opolskiego,
 - południowo-wschodniego, obejmującego 21 gmin województwa opolskiego oraz jedną gminę z województwa śląskiego (gm. Pietrowice Wielkie),
 - południowo-zachodniego, obejmującego 15 gmin województwa opolskiego i 4 gminy województwa dolnośląskiego (Stronie Śląskie, Łądek Zdrój, Złoty Stok, Kamieniec Ząbkowicki),
 - włączenie 3 gmin (Brzeg, Skarbimierz, Lubsza) do wschodniego regionu gospodarki odpadami województwa dolnośląskiego,
 - włączenie gminy Bierawa do południowo-zachodniego regionu gospodarki odpadami województwa śląskiego;

- 2) optymalizację funkcjonowania i eksploatację regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych RIPOK:

Region północny - instalacja mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych w Gotartowie,
- instalacje przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów w Gotartowie,
- składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Gotartowie i Ziemielowicach;

Region centralny - instalacja mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych w Opolu,
- instalacja przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów (kompostownia) w Opolu,
- składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Opolu i Gogolinie;

Region pd.-wsch. - instalacja mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych w Dzierżysławiu (gm. Kietrz) i w Kędzierzynie-Koźlu,
- instalacje przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów (kompostownie) w Dzierżysławiu, gm. Kietrz i w Kędzierzynie-Koźlu,
- składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Dzierżysławiu, Kędzierzynie-Koźlu, Szymiszowie i Kielczy;

Region pd.-zach. - instalacja mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych w Domaszkowicach,
- instalacje przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów w Domaszkowicach, gm. Nysa,
- składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Domaszkowicach, gm. Nysa.

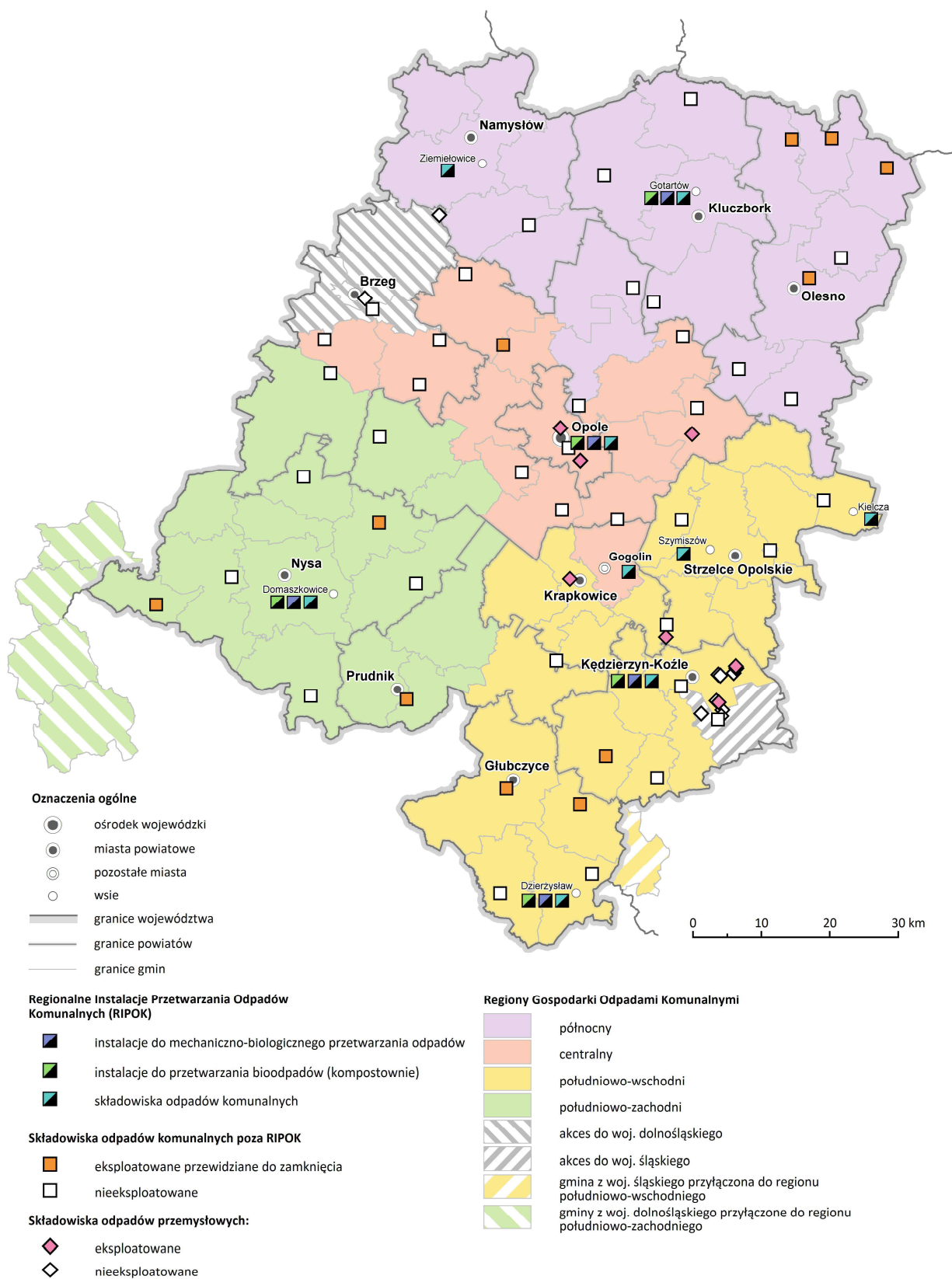
- 3) budowę, rozbudowę i modernizację stacjonarnych, ogólnodostępnych punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych – wg potrzeb lokalnych, przynajmniej jeden na gminę, zapewniających odbiór selektywny co najmniej następujących grup odpadów: zużytych baterii i akumulatorów, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, przeterminowanych leków, farb, rozpuszczalników, mebli i odpadów wielkogabarytowych, odpadów budowlano-remontowych;
- 4) poprawę stanu gospodarki odpadami:
- zamknięcie i docelowa rekultywacja aktualnie czynnych składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne (komunalne), których modernizacja nie jest możliwa ze względów technicznych lub ekonomicznych w Baborowie, Chrościcach, Głubczycach, Kowalach, Krzyżanowicach, Okopach, Pawłowiczkach, Prudniku, Rudnikach, Świerczach, Ujeźdźcu;
 - rekultywacja zamkniętych składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne (komunalne) we Wronowie, Obórkach, Ciężkowicach, Radłowie, Jemielnicy, Fałkowicach, Starych Budkowicach, Chróście Nyskiej, Gołkowicach, Rozkochowie, Grabówce;
 - optymalizację funkcjonalną zagospodarowania odpadów innych niż komunalne i niebezpieczne:
 - odzysk surowcowo-energetyczny w instalacjach zawodowych (instalacje wytwarzania paliw alternatywnych, instalacje odzysku energetycznego),
 - składowanie na składowiskach odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne (składowiska odpadów przemysłowych) ZAK S.A. Kędzierzyn-Koźle, Elektrowni „Blachownia” (2), Metsa Tissue Poland S.A. w Krapkowicach, ArcelorMittal Poland S.A. w Zdziechowicach, Huty „Małapanew” Sp. z o.o. w Ozimku, Elektrowni „Opole” w Opolu i ECO Opole.

Schemat organizacyjny regionalnego systemu gospodarki odpadami wraz z podziałem na regiony gospodarki odpadami, rozmieszczeniem instalacji regionalnych w zakresie przetwarzania i składowania przedstawiono na schemacie (rys. 28).

Tabela 19. Zasady prowadzenia polityki wzmocnienia infrastruktury technicznej – gospodarka odpadami

Lp.	Zasada	Opis działań zgodnych z zasadą
1.	Kompleksowego i systemowego zarządzania odpadami w regionie.	Wyznaczenie regionów gospodarki odpadami komunalnymi zgodnie z aktualnym PGO. Wskazanie obszarów realizacji regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych – zgodnie z aktualnym PGO. Wskazanie obszarów realizacji punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych.
2.	Minimalizacji wytwarzania i maksymalizacji odzysku odpadów innych niż komunalne i niebezpieczne.	Wskazanie instalacji prowadzących odzysk surowcowo-energetyczny. Wskazanie terenów i instalacji składowania odpadów innych niż obojętne i niebezpieczne.
3.	Likwidacji i ograniczania zagrożeń środowiskowych.	Wskazanie eksploatowanych składowisk odpadów komunalnych przewidzianych do zamknięcia i rekultywacji. Wskazanie nieużytkowanych składowisk odpadów komunalnych wymagających zakończenia rekultywacji technicznej i biologicznej oraz ich rewitalizacji.
4.	Współpracy międzyregionalnej.	Wskazanie obszarów prowadzenia wspólnych, ponadregionalnych działań inwestycyjno-zarządczych.

Rys. 28. System gospodarki odpadami w województwie opolskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Planu Gospodarki Odpadami dla województwa opolskiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028. ATMOTERM Opole, 2016 r.

9.8. Polityka wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich

Obszary wiejskie w województwie opolskim obejmują prawie 92% jego powierzchni i są zamieszkiwane przez 48% ludności regionu.

Głównym celem tej polityki jest poprawa jakości życia mieszkańców, wspieranie działalności gospodarczej poprzez racjonalne wykorzystanie istniejących zasobów i walorów obszarów wiejskich. Polityka ta wykorzystuje zatem działania i zadania innych polityk przestrzennych *Planu*.

Działania polityki wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich województwa muszą uwzględnić potrzebę:

- 1) zrównoważonego kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- 2) poprawy warunków i jakości życia mieszkańców wsi, poprzez wzmocnienie wyposażenia wsi;
- 3) rozbudowy potencjału produkcyjnego w oparciu o lokalną bazę surowców;
- 4) zachowania dziedzictwa kulturowego oraz walorów przyrodniczych i krajobrazowych obszarów wiejskich oraz ich wykorzystania w procesach rozwoju społeczno-gospodarczego wsi;
- 5) powstrzymania chaotycznego charakteru przekształceń przestrzeni wiejskiej.

Adresatem polityki są obszary wiejskie całego województwa, z uwzględnieniem zróżnicowania potencjału wewnętrznego tych obszarów:

- obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych – będących pod wpływem oddziaływania dużych ośrodków miejskich⁴⁰,
- obszary wiejskie wymagające wsparcia procesów rozwojowych⁴¹.

Tabela 20. Zasady prowadzenia polityki wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich

Lp.	Zasada	Opis działań zgodnych z zasadą
1.	Dopuszczenie rozwoju wszelkich form działalności usługowej i przemysłowej, zwłaszcza takich, które nie zagrażają środowisku przyrodniczemu.	Tworzenie planów rozwoju wsi z elastyczną różnorodnością funkcjonalną terenów. Planowanie przekształceń funkcjonalnych w dostosowaniu do predyspozycji użytkowych obszarów i obiektów.
2.	Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczo-krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego.	Obejmowanie ochroną prawną obszarów i obiektów z zachowanymi wartościami dziedzictwa kulturowo-krajobrazowego. Renowacja zabudowy historycznej i zasobów kulturowych dla wsparcia różnych form turystyki i rekreacji. Rewaloryzacja przestrzeni publicznych dla wzmocnienia funkcji społecznych wsi.
3.	Koncentracja terenów zurbanizowanych.	Planowanie terenów nowej zabudowy w oparciu o istniejące struktury osadnicze dysponujące zapleczem usług i wyposażeniem w infrastrukturę.
4.	Racjonalne gospodarowanie zasobami przestrzeni poprzez intensyfikację zagospodarowania istniejącego.	Rewitalizacja terenów zdegradowanych, wykorzystywanie istniejących rezerw terenowych.
5.	Wzmacnianie ciągłości i spójności struktur przyrodniczych.	Obejmowanie ochroną cennych struktur przyrodniczych i łączących je lokalnych korytarzy ekologicznych. Ochrona i wzmacnianie obszarów rolniczych o wysokiej wartości przyrodniczej <i>HNV</i> oraz obszarów leśnych o wysokich walorach przyrodniczych <i>HCVF</i> .

⁴⁰ Okolice Brzegu (gm. Skarbimierz) i część gmin położonych w obszarze funkcjonalnym Opola (gm. Dobrzeń Wielki, Turawa, Ozimek, Chrząstowice, Dąbrowa, Tarnów Opolski, Prószków),

⁴¹ Pozostałe gminy wiejskie i obszary wiejskie gmin miejsko-wiejskich.

Lp.	Zasada	Opis działań zgodnych z zasadą
6.	Porządkowanie i kształtowanie struktur funkcjonalnych w kierunku rozdzielania sfer mieszkaniowych i rekreacyjno-wypoczynkowych od sfer produkcji i usług.	Powszechne stosowanie procedur lokalizacyjnych w oparciu o plany miejscowe.

W ramach polityki wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich *Plan* ustala kierunki działań w zagospodarowaniu przestrzennym, w tym:

9.8.1. Zrównoważone kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej, poprzez:

- ochronę gleb najwyższych klas bonitacyjnych dla celów produkcji rolnej, w szczególności w południowej, zachodniej i północnej części województwa, w których syntetyczny wskaźnik rolniczej przestrzeni produkcyjnej > 75 pkt (powiat: głubczycki, prudnicki, nyski, brzeski, namysłowski (bez gm. Pokój), kluczborski (bez gm. Lasowice Wielkie), oleski (gm. Gorzów Śląski i Rudniki), kędzierzyńsko-kozielski (na zachód od Odry), strzelecki (gm. Leśnica i Ujazd), opolski (gm. Prószków) oraz m. Opole);
- ograniczenie erozji gleb, zwłaszcza na obszarach: powiatu głubczyckiego, strzeleckiego (gm. Ujazd i Leśnica, Strzelce Opolskie), krapkowickiego (gm. Zdieszowice), nyskiego (gm. Kamiennik, Głuchołazy, Otmuchów), kędzierzyńsko-kozielski (gm. Polska Cerekiew, Cisek);
- przeciwdziałania skutkom suszy oraz zwiększenie zasobów wód powierzchniowych – budowa zbiorników i urządzeń służących małej retencji, głównie w zlewniach: Psiny, Troi, Opawy, Osobłogi, Straduni, Małej Panwi, Stobrawy, Ścinawy Niemodlińskiej, Widawy, Smortawy, Nysy Kłodzkiej;
- ograniczenie melioracji, ochrona i zwiększenie obszarów wysokich wód i roślinności charakterystycznej dla tych środowisk.

9.8.2. Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców wsi, poprzez wzmocnienie wyposażenia infrastrukturalnego i dostępności komunikacyjnej wsi, poprzez:

- rozbudowę i modernizację sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków;
- przebudowę i budowę linii energetycznych ś/n i n/n;
- gazyfikację obszarów wiejskich, w szczególności gmin znajdujących się w zasięgu istniejących gazociągów: gm. Baborów, Bierawa, Branice, Byczyna, Chrzastowice, Dąbrowa, Dobrzeń Wielki, Domaszowice, Głogówek, Głubczyce, Głuchołazy, Gogolin, Gorzów Śląski, Grodków, Izbicko, Kietrz, Kluczbork, Komprachcice, Korfantów, Krapkowice, Lasowice Wielkie, Leśnica, Lewin Brzeski, Lubrza, Łubniany, Murów, Namysłów, Niemodlin, Nysa, Olesno, Opole, Olszanka, Otmuchów, Ozimek, Paczków, Pakosławice, Prószków, Praszka, Prudnik, Skarbimierz, Skoroszyce, Strzelce Opolskie, Tarnów Opolski, Tułowice, Turawa, Ujazd, Wołczyn, Zawadzkie, Zdieszowice;
- rozwój energetyki w oparciu o odnawialne źródła energii, w tym w szczególności energetyki wiatrowej, słonecznej oraz biomasy (biogazownie);
- poprawę dostępności transportowej obszarów wiejskich – przebudowa istniejącej sieci drogowej – budowa obejść wsi, budowa dróg prowadzących do terenów zabudowanych i inwestycyjnych, oraz modernizacja sieci dróg – remonty, odnowa nawierzchni;
- wzmocnienie funkcji usług bytowych – zwiększenie poziomu jakości i dostępności do usług medycznych, edukacji, kultury, rekreacji i sportu.

9.8.3. Rozbudowa potencjału produkcyjnego w oparciu o lokalną bazę surowców, poprzez:

- utrzymanie i rozwój najbardziej efektywnych kierunków produkcji roślinnej i zwierzęcej, w tym:
 - pszenicy, żyta, jęczmienia, owsa, pszenżyta, mieszanek zbożowych, kukurydzy na ziarno w powiatach: nyskim, głubczyckim, opolskim, oleskim i brzeskim,
 - buraka cukrowego, w szczególności w południowej części województwa,
 - rzepaku i rzepiku zwłaszcza w podregionie nyskim,
 - mleczarstwa i przetwórstwa mleka, zwłaszcza w rejonie: Olesna, Głubczyc, Namysłowa, Grodkowa, Brzegu, Prudnika, Paczkowa, Opola,
 - produkcji bydła, w szczególności w powiatach: strzeleckim, głubczyckim, oleskim, kędzierzyńsko-kozielskim, krapkowickim i prudnickim,
 - trzody chlewnej, w szczególności w powiatach: prudnickim, krapkowickim, oleskim, kędzierzyńsko-kozielskim i strzeleckim,
 - hodowli ryb w gminie Murów, Namysłów, Niemodlin, Ozimek, Pokój, Świerczów, Tułowice, Byczyna, Lubsza;
- wykorzystanie lokalnej bazy surowcowej do rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego;
- produkcja tradycyjnych i regionalnych produktów;
- rozwój hodowli i przetwórstwa ryb śródlądowych;
- wykorzystanie odpadów i produktów ubocznych rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego dla celów energetyki odnawialnej (biogazownie).

9.8.4. Zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz walorów przyrodniczych i krajobrazowych obszarów wiejskich oraz ich wykorzystanie w procesach rozwoju społeczno-gospodarczego wsi, poprzez:

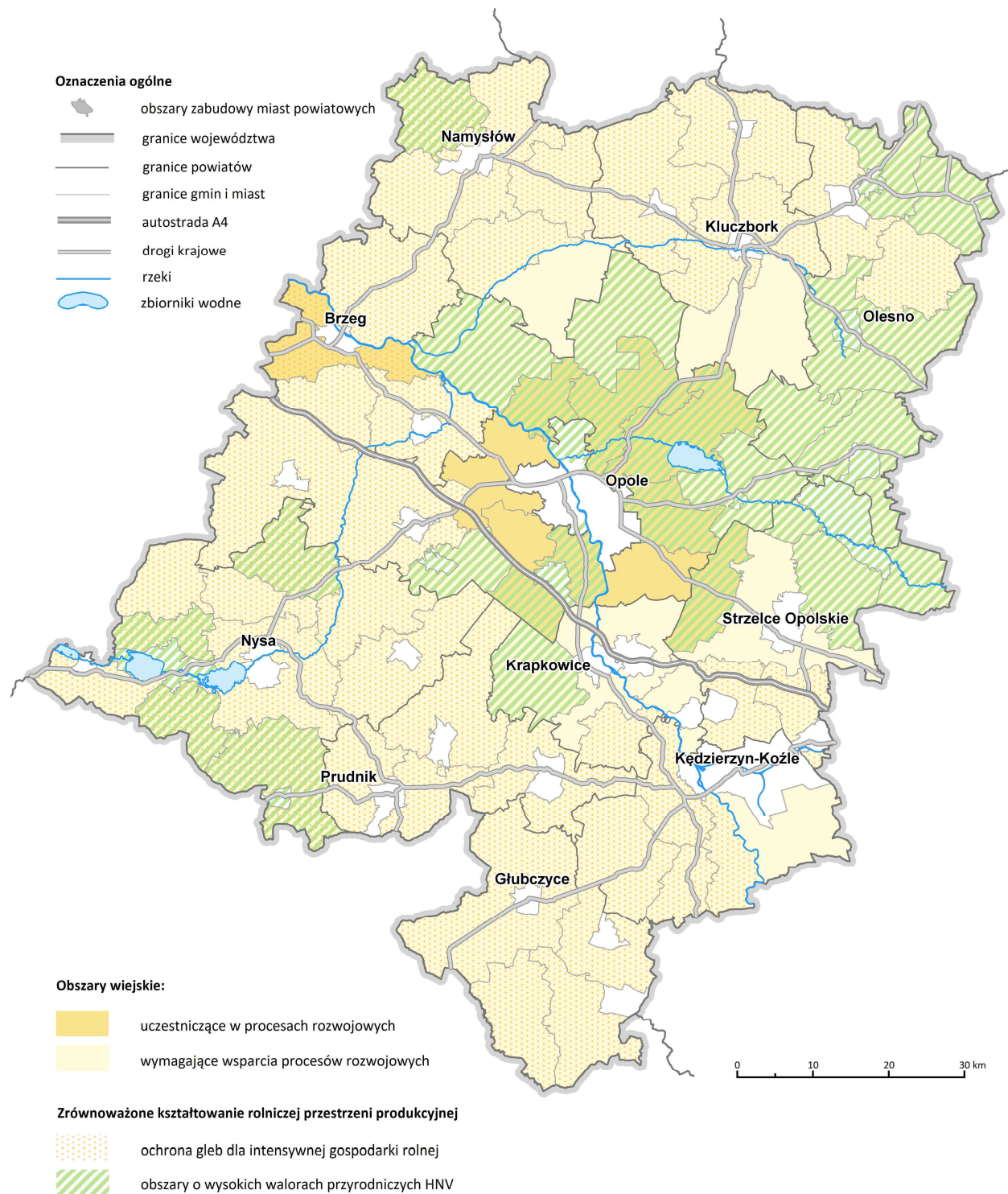
- ochronę zabytkowych układów ruralistycznych, w szczególności wpisanych do rejestru zabytków wsi: Grobniki (gm. Głubczyce), Jemielnica (gm. Jemielnica), Pilszcz (gm. Kietrz) i Ścinawa Nyska (gm. Korfantów) oraz charakterystycznych dla regionu elementów architektury wiejskiej, odznaczającej się ukształtowanym jeszcze w I poł. XIX wieku spójnym stylem, w którym budynki najczęściej:
 - usytuowane są szczytem do drogi,
 - zrealizowane są na planie prostokąta, jako podłużny, jednokondygnacyjny dom mieszkalny połączony z budynkiem gospodarczym,
 - mają dach dwuspadowy, z reguły bez wystających okapów, z połaciami o kącie nachylenia 35 – 50°, kryty dachówką karpiówką,
 - są składnikiem charakterystycznej zabudowy zagrodowej, o regularnym kształcie wąskiego, znacznie wydłużonego prostokąta, z odpowiednio usytuowanymi budynkami inwentarskimi i gospodarczymi (dom mieszkalny połączony z budynkiem gospodarczym pod jednym, wspólnym dachem, naprzeciw niego, równolegle, usytuowany spichlerz – później „wycug” – albo budynek gospodarczy i prostopadle zlokalizowana stodoła, zamykająca zagrodę od strony pól),
 - są licowane, w zależności od dostępnego surowca i zamożności gospodarzy, nietynkowaną cegłą czerwoną (szczególnie północne, północno-wschodnie i centralne rejony województwa), tynkiem malowanym na biało lub murowane, z dodatkiem kamienia wapiennego (w okolicy Góry Św. Anny), kamienia polnego czy rudy darniowej,
- rozwój agroturystyki oraz innych usług turystycznych,
- rozwój rolnictwa ekologicznego, m.in. na obszarach o wysokich walorach przyrodniczych (HNV) w szczególności w rejonie środkowo-wschodniej Opolszczyzny.

9.8.5. Powstrzymanie chaotycznego charakteru przekształceń przestrzeni wiejskiej, poprzez:

- ograniczenie presji urbanizacyjnej (suburbanizacji) i przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy wiejskiej;
- kreowanie funkcjonalnej i estetycznej przestrzeni publicznej wsi;
- rewitalizację obszarów zdegradowanych;

- promowanie rozwiązań urbanistyczno-architektonicznych z uwzględnieniem tożsamości kulturowej obszarów wiejskich;
- ochronę krajobrazu terenów otwartych – racjonalne przeznaczenie terenu pod budowę farm wiatrowych, ograniczenie lokalizacji reklam wielkopowierzchniowych.

Rys. 29. Polityka wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich

Źródło: Opracowanie własne.

9.9. Polityka poprawy ładu przestrzennego

Ład przestrzenny jest głównym celem zagospodarowania przestrzennego. Jest także nieodzownym atrybutem rozwoju zrównoważonego.

Potrzeba kształtowania zagospodarowania przestrzennego w sposób zapewniający ład przestrzenny wynika wprost ze znaczenia, jakie przestrzeń uporządkowana, harmonijna i spójna ma dla procesów rozwojowych, w tym dla jakości życia obywateli i społeczności oraz poczucia tożsamości regionalnej.

Na poziomie regionalnym ład przestrzenny oznacza taką organizację struktury przestrzennej, która zapewnia racjonalność procesów przestrzennych, sprawność procesów społeczno-gospodarczych oraz wysoką jakość przestrzeni dla mieszkańców.

W polityce przestrzennej ład przestrzenny wyraża zatem funkcjonalność, logikę, czytelność i jasność struktur przestrzennych oraz zharmonizowanie – tak wzajemne, jak i z przyrodą – oraz wysoką użyteczność i efektywność⁴².

Przejawami braku ładu przestrzennego w skali regionalnej są głównie:

- niedostosowanie sposobów użytkowania i zagospodarowania do wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych – wywołujące konflikty przestrzenne (rozdział 2.2.);
- rozpraszanie i rozlewnie się zabudowy na terenach podmiejskich – skutkujące m.in. nadmiernym wzrostem kosztów realizacji infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, nadmiernym wzrostem potrzeb transportowych związanych z dojazdami do usług i miejsc pracy, uszczuplaniem zasobów gruntów rolnych;
- niewystarczająca funkcjonalność i atrakcyjność przestrzeni publicznych;
- niezagospodarowane tereny poprzemysłowe, powojenne, pokolejowe;
- zdegradowane osiedla mieszkaniowe.

Władza publiczna na poziomie samorządu województwa, odpowiedzialna za kształtowanie i prowadzenie własnej polityki przestrzennej, musi uwzględniać wymagania ładu przestrzennego, jako podstawy wszelkich swoich działań.

W związku z tym polityka poprawy ładu przestrzennego w województwie powinna być ukierunkowana na:

- 1) ochronę interesu publicznego, poprzez m.in. troskę o przestrzeń publiczną i przeciwdziałanie jej zawłaszczaniu, ochronę środowiska, zapobieganie nieracjonalnemu wykorzystaniu zasobów środowiska i marnotrawieniu przestrzeni;
- 2) wzmocnienie znaczenia planowania przestrzennego, poprzez m.in. nadanie większej rangi działaniom interwencyjnym dla przedsięwzięć posiadających umocowanie i uzasadnienie w dokumentach planistycznych;
- 3) promocję dobrych praktyk w zakresie zagospodarowania przestrzennego, poprzez organizację konkursów urbanistycznych;
- 4) aktywizację partycypacji obywatelskiej w procedurach planistycznych, poprzez prowadzenie kampanii edukacyjno-informacyjnych.

⁴² KPZK 2030, s. 164

Tabela 21. Zasady prowadzenia polityki poprawy ładu przestrzennego

Lp.	Zasada	Opis działań zgodnych z zasadą
1.	Ochrony interesu publicznego.	Szeroki udział społeczeństwa i organizacji społecznych w procesie tworzenia dokumentów planistycznych. Powszechne stosowanie instrumentów planistycznych dla kształtowania zagospodarowania, w tym: - opracowywanie planów miejscowych i planów rewitalizacji dla obszarów przestrzeni publicznych; - stanowienie prawa miejscowego dla zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabarytów, standardów jakościowych oraz rodzajów materiałów budowlanych, z jakich mogą być wykonane. Prowadzenie działań edukacyjnych w zakresie poszanowania wartości wspólnych (społecznych) w zagospodarowaniu.
2.	Wzmocnienie znaczenia planowania przestrzennego.	Nadanie większej rangi działaniom interwencyjnym dla przedsięwzięć posiadających umocowanie i uzasadnienie w dokumentach planistycznych.
3.	Promocja dobrych praktyk w zakresie zagospodarowania przestrzennego.	Organizacja konkursów urbanistycznych. Prowadzenie kampanii edukacyjno-informacyjnych.
4.	Aktywizacja partycypacji obywatelskiej w procedurach planistycznych i w tworzeniu przyjaznego środowiska życia dla mieszkańców.	Prowadzenie kampanii edukacyjno-informacyjnych. Włączanie przedstawicieli społeczeństwa w proces przygotowania i realizacji projektów i programów rozwojowych i rewitalizacyjnych.

X. POLITYKI PRZESTRZENNE W OBSZARACH FUNKCJONALNYCH

Zgodnie z obowiązującą w Polsce doktryną prowadzenia polityki rozwoju przestrzennego (KPZK 2030) istotą tej polityki jest potrzeba rozwiązywania problemów występujących w ramach obszarów funkcjonalnych, ponieważ tylko taki sposób podejścia, poprzez uchwycenie specyfiki i złożonych zależności tych obszarów, umożliwi osiągnięcie wysokiej efektywności podejmowanych działań.

Stosownie do art. 39 pkt. 4 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 778, z późn. zm.) plan zagospodarowania przestrzennego województwa określa granice i zasady zagospodarowania obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym oraz, w zależności od potrzeb, granice i zasady zagospodarowania obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym.

Sposób wyznaczenia obszarów funkcjonalnych, w tym o znaczeniu ponadregionalnym i ich granice opisano w rozdziale IV.

10.1. Obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym

Dla polityki przestrzennej kraju szczególne znaczenie mają obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym. Ich specyfika i rola, jaką zajmują w procesach rozwojowych państwa, związanych z zagospodarowaniem przestrzennym powodują, że obszary te zostały zdefiniowane ustawowo (art. 49b *ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*):

- miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego (MOF OW);
- wiejski obszar funkcjonalny (WOF);
- górski obszar funkcjonalny (GOF);
- przygraniczny obszar funkcjonalny (POF).

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego formułuje wobec ww. obszarów politykę przestrzenną, w tym dla MOF OW ustalenia w formie *Planu MOF OW*.

10.1.1. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Opola

Zgodnie z art. 39 ust. 6 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym plan zagospodarowania przestrzennego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego stanowi część składową planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

Do chwili sporządzenia projektu niniejszego planu, nie został określony w drodze rozporządzenia właściwego ministra ds. rozwoju regionalnego, wymagany zakres projektu planu zagospodarowania przestrzennego (art. 40 ustawy). Mając na uwadze powyższe przyjęto, że plan zagospodarowania przestrzennego MOF OW będzie nawiązywał do zakresu rzeczowego wskazanego w art. 39 ust. 3, 4 i 5 ustawy, przy zastosowaniu większej skali opracowania (1:50 000).

1) Cel i zakres problemowy opracowania

Generalnym celem planu zagospodarowania przestrzennego MOF OW jest ustalenie kierunków rozwoju przestrzennego dla obszaru o istotnym znaczeniu dla polityki przestrzennej kraju i regionu, który z uwagi na złożoność relacji funkcjonalnych między miastem wojewódzkim a jego najbliższym otoczeniem – liczne powiązania infrastrukturalne, więzi gospodarcze, społeczne, historyczne, kulturowe i środowiskowe, wymaga rozwiązywania istniejących i przewidywanych problemów oraz planowania rozwoju w ramach wspólnego układu przestrzennego.

Przyjęte w planie ustalenia są pochodną uwarunkowań rozwoju, wynikających z:

- dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
- występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych,
- stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- celów polityki przestrzennej poszczególnych jednostek terytorialnych obszaru,
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Problematyka planu wynika z zapisów *ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (art. 39) – obejmuje określenie:

- elementów sieci osadniczej i ich powiązań komunikacyjnych oraz infrastrukturalnych;
- systemu obszarów chronionych,
- rozmieszczenia inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym,
- obszarów szczególnego zagrożenia powodzią,
- granic terenów zamkniętych
- obszarów występowania udokumentowanych złóż kopalin, oraz zasad ich zagospodarowania.

2) Zadania Planu

Plan określa model zagospodarowania przestrzennego MOF OW, w tym cele, kierunki, zasady i działania polityki przestrzennej.

Plan stanowić będzie podstawę dla koordynowania planowania rozwoju przestrzennego poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego na obszarze MOF OW.

3) Zakres przestrzenny i czasowy planu

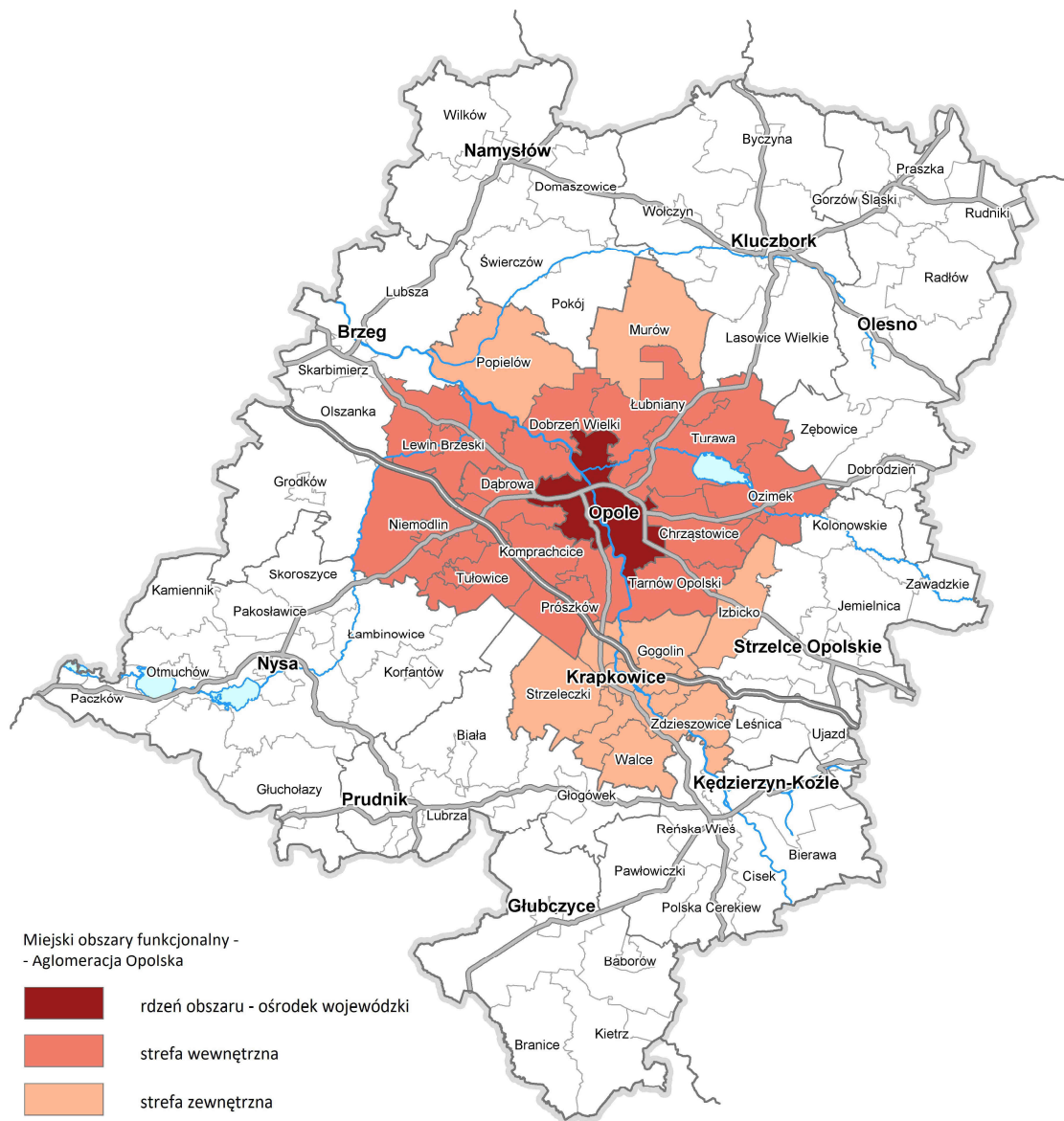
Miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego – miasta Opola, został zdelimitowany w oparciu o metodologię MRR zmodyfikowaną w regionie o aspekt planistyczny. W efekcie granice MOF miasta Opola obejmują: miasto Opole – rdzeń obszaru oraz 12 gmin najbliższego otoczenia: Chrzęstowice, Dąbrowa, Dobrzeń Wielki, Komprachcice, Lewin Brzeski, Łubniany, Murów, Niemodlin, Ozimek, Prószków, Tarnów Opolski, Tułowice i Turawa. Tak wyznaczone granice MOF Opola uznano jako zasięg minimalny MOF, który rozszerzono w wyniku uwzględnienia szczególnych powiązań funkcjonalnych z ośmioma kolejnymi jednostkami, silnie zurbanizowanymi, silnie i wielostronnie powiązanymi funkcjonalnie z rdzeniem aglomeracji – Opolem: dojazdami, powiązaniem komunikacyjnymi (autostrada i jej węzły), strefą dostępu komunikacyjnego, odznaczające się wysokim i utrwalonym poziomem zurbanizowania wsi, uprzemysłowieniem i funkcjami pozarolniczymi przewyższającymi poziom krajowy, migracjami zagranicznymi zastępującymi ruchy wahadłowe do centrum – zaniżającymi wiele bieżących wskaźników charakteryzujących siłę powiązań funkcjonalnych⁴³ oraz aspektów planistycznych wynikających z zapisów regionalnych planów i strategii. W rezultacie granice obszaru pokrywają się z obszarem Aglomeracji Opolskiej⁴⁴. Decydującą rolę dla takiego podejścia ma znaczenie wspólnej polityki rozwoju wyrażone dla Aglomeracji Opolskiej w dokumentach regionalnych, jak: *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego z 2010 r.*, *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020* oraz *Strategia Rozwoju Aglomeracji Opolskiej na lata 2014-2020*.

⁴³ Krystian Heffner, Opinia naukowa nt dokumentu Ministerstwa Rozwoju Regionalnego pt. *Kryteria delimitacji Miejskich Obszarów Funkcjonalnych Ośrodków Wojewódzkich (MOF OW)*, w szczególności MOF miasta Opola, Katowice 2013 r., s. 13.

⁴⁴ Aglomeracja Opolska powstała we wrześniu 2012 roku na mocy *Porozumienia w sprawie utworzenia Aglomeracji Opolskiej* z woli 20 samorządów gminnych skupionych na obszarze funkcjonalnym Opola. 16 października 2013 roku powołane zostało Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska. W marcu 2014 roku do grona stowarzyszonych samorządów dołączyła gmina Tułowice, stając się jego 21 członkiem. Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska kontynuuje działania zainicjowane w 2012 roku przez gminy, które wówczas przystąpiły do *Porozumienia w sprawie utworzenia Aglomeracji Opolskiej*.

Plan zagospodarowania przestrzennego MOF miasta Opola obejmuje zatem Aglomerację Opolską - zwarty układ przestrzenny, oparty na rdzeniu – mieście Opolu i powiązanej z nim funkcjonalnie strefie wewnętrznej oraz zewnętrznej (Rys. 30).

Rys. 30. Granice Aglomeracji Opolskiej – miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego

Źródło: Opracowanie własne.

Strefę wewnętrzną zdelimitowano w oparciu o dokument Ministerstwa Rozwoju Regionalnego pt.: *Kryteria delimitacji miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich*, przy zastosowaniu nieznacznej modyfikacji, uwzględniającej regionalne uwarunkowania. Modyfikacja polegała na włączeniu do strefy gminy Ozimek, bowiem na podstawie analizy wskaźników zastosowanych do delimitacji MOF OW stwierdzono, że gmina Ozimek spełnia połowę przyjętych progów wskaźnikowych (3 na 6 wymaganych), przy czym kolejne dwa wskaźniki (liczba zameldowań z Opola do gminy Ozimek na 1000 mieszkańców oraz liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców) są bardzo zbliżone do wymaganego progu, a w przypadku wskaźników: udziału pracujących w zawodach pozarolniczych oraz gęstości zaludnienia wyraźnie przewyższa średnią wojewódzką. Ponadto gmina Ozimek posiada zbliżone uwarunkowania funkcjonalno-przestrzenne (fizjograficzne, gospodarcze i społeczne) co gminy sąsiednie (Turawa, Chrzęstowice) bezpośrednio graniczące z Opolem i co ważne – wspólne cele rozwojowe.

Z kolei strefę zewnętrzną tworzą pozostałe, peryferyjne gminy powiatu opolskiego: Murów i Popielów oraz gminy powiatu krapkowickiego: Gogolin, Krapkowice, Strzeleczy, Walce, Zdieszowice, a także gmina powiatu strzeleckiego: Izbicko, które pomimo niespełnienia kryteriów wskaźnikowych, o których mowa w dokumencie MRR, objęte są wspólnymi celami rozwojowymi dla obszaru całej Aglomeracji Opolskiej zapisanymi w *Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 roku*.

Plan miejskiego obszaru funkcjonalnego miasta Opola obejmuje terytorium 21 gmin o łącznej powierzchni 2369 km², które wyraziły wolę podejmowania wspólnych działań zapisanych w *Strategii Rozwoju Aglomeracji Opolskiej na lata 2014-2020*. Łącznie obszar ten zamieszkuje ponad 337 tys. mieszkańców. Plan miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego nie ma wyznaczonego horyzontu czasowego. Niemniej formułowane propozycje rozwiązań wykraczają poza perspektywę 2020 roku.

4) Cechy opracowania

Plan zagospodarowania przestrzennego MOF OW, tak jak i plan województwa nie jest aktem prawa miejscowego i nie narusza wyłącznych uprawnień gmin w zakresie podejmowania decyzji o przeznaczeniu i sposobie zagospodarowania terenów. Związki *Planu zagospodarowania przestrzennego MOF OW* z planami miejscowymi realizowane są drogą uzgadniania i negocjowania rozmieszczenia inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym oraz uzgadniania projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin z ustaleniami *Planu MOF OW*.

5) Główne uwarunkowania rozwoju przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Opola – Aglomeracji Opolskiej

Centralną część województwa zajmuje zwarty przestrzennie kompleks terytorialny obejmujący miasto Opole i powiązane z nim funkcjonalnie (ekonomicznie, społecznie, komunikacyjnie, infrastrukturalnie, środowiskowo) miasta i wsie, posiadający wspólne systemy (organizacyjne i techniczne) oraz wspólne cele rozwojowe, odznaczający się wysokim poziomem urbanizacji, koncentracją funkcji administracyjnych, przemysłowych, usługowych i mieszkalnictwa. Centrum układu stanowi Opole – stolica województwa oraz dwie strefy: wewnętrzną i zewnętrzną. Aglomeracja Opolska liczy 335,3 tys. mieszkańców, przy średniej gęstości zaludnienia 141,5 os./km². Mieszkańcy Aglomeracji stanowią 33,7% ludności województwa opolskiego. Aglomeracja, jako jeden z 18 miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich w Polsce, stanowi istotny element struktury osadniczej Polski.

Podstawowymi cechami i zjawiskami przestrzennymi w obszarze Aglomeracji Opolskiej - warunkującymi możliwości rozwoju przestrzennego obszaru są:

- zróżnicowanie obszaru pod względem zagospodarowania przestrzennego. Oprócz obszarów intensywnie zagospodarowanych, zurbanizowanych i uprzemysłowionych (7,3% powierzchni AO) znaczne połacie to tereny zagospodarowane ekstensywnie: rolnicze, leśne, wodne i rekreacyjne (92,1%).
- złożony koncentryczno-pasmowy układ przestrzenny Aglomeracji, w którym koncentryczną strukturę przestrzenną miasta Opola z centralnym obszarem śródmiejskim, otoczonym strefą miejską i zewnętrzną strefą podmiejską, uzupełniają obszary koncentracji zróżnicowanej funkcjonalnie zabudowy (mieszaniowej, usługowej, przemysłowej) rozmieszczone wzdłuż pasm promieniście rozchodzących się systemów szlaków komunikacyjnych.
- niedostateczny poziom rozwoju funkcji metropolitalnych (brak instytucji reprezentujących struktury zarządzania międzynarodowych korporacji gospodarczych; brak struktur kierownictwa instytucji finansowych (banki) i głównych regulatorów rynków kapitałowych (giełdy); przewaga powiązań społeczno-gospodarczych z własnym regionem niż ze światem zewnętrznym;
- brak lub słabe wykształcenie przestrzennych cech metropolitalnych Opola (brak wyraźnie wykształconego zespołu biurowców – siedzib instytucji reprezentujących struktury zarządzania

międzynarodowych i krajowych korporacji gospodarczych; brak wyraźnie wykształconych ulic handlowych, przy których swe siedziby mają prestiżowe i ekskluzywne sklepy; słabo wykształcone centrum komunikacyjno-komercyjne na trakcie Dworzec Kolejowy – Dworzec Autobusowy – ul. Krakowska; Zespół budynków organów samorządowych i rządowych tworzących centrum władzy politycznej jest rozproszony w obrębie obszaru śródmiejskiego, a nawet poza nim).

- koncentracja funkcji metropolitalnych w obszarze rdzeniowym Aglomeracji, z których najważniejsze to: naukowa (uczelnie, instytuty naukowo-badawcze); kulturalna (teatry, filharmonia, muzea, galerie, studia radiowe i telewizyjne, imprezy o znaczeniu krajowym i międzynarodowym); administracyjna (urzędy i instytucje o zasięgu regionalnym i krajowym).
- położenie obszaru Aglomeracji Opolskiej w znacznej części w obrębie rozległej struktury przestrzennej, jaką stanowi dolina Odry, ograniczająca możliwości wykorzystywania terenów doliny na inne cele niż ochronne i jednocześnie stanowiąca istotną barierę komunikacyjną (jedynie 7 mostów drogowych na odcinku 70 km).
- postępująca depopulacja obszaru (zmniejszenie potencjału ludnościowego w latach 2005-2015 o 15,4 tys. osób, tj. o 4,6%) i starzenie się społeczności lokalnej (wzrost udziału grupy ludności w wieku poprodukcyjnym w latach 2005-2015 z 15,5% do 20,2%).
- wyludnianie się na rdzenia Aglomeracji na tereny gmin otaczających Opole. Oznacza to, że w tych gminach zachodzi proces suburbanizacji, związany z rozprzestrzenianiem się zabudowy mieszkaniowej i tworzeniem strefy podmiejskiej Opola. W największym stopniu zjawiska te dotyczą gmin: Dąbrowa, Dobrzeń Wielki, Komprachcice, Łubniany i Turawa⁴⁵.
- korzystne uwarunkowania do lokalizacji działalności gospodarczej – szczególnie przemysłu (zasoby surowcowe dla przemysłu materiałów budowlanych, zróżnicowana struktura przemysłu, działające przedsiębiorstwa).
- zróżnicowany potencjał rozwoju turystyki. Obok gmin i całych obszarów dysponujących znacznymi walorami i rozwiniętą, dobrze funkcjonującą bazą dla turystów (gm. Turawa, gm. Ozimek), istnieją tereny niemal pozbawione tych cech.
- zróżnicowany potencjał przyrodniczy (większa lesistość północnej, wschodniej i południowo-zachodniej części Aglomeracji, koncentracja form obszarowej ochrony przyrody ożywionej i nieożywionej na peryferiach AO, wykorzystywanej i możliwej do wykorzystania dla celów poznawczo-edukacyjnych i turystyczno-rekreacyjnych).
- wysoka koncentracja zagrożeń środowiskowych (powodzie w dolinie Odry i jej dopływów: Małej Panwi, Osobłogi i Nysy Kłodzkiej; obniżona jakość środowiska (zanieczyszczenia powietrza, wód, gleby, hałas, intensywna eksploatacja surowców dla przemysłu cementowego i wapienniczego); nie w pełni uregulowana gospodarka wodno-ściekowa w obszarze struktur wodonośnych GZWP 333).
- korzystne położenie AO w układzie krajowych i europejskich sieci transportowych (w III Paneuropejskim Korytarzu Transportowym, z dostępem do szlaku żeglugowego na Odrze, które jednak nie jest dostatecznie wykorzystywane z uwagi na niedostatek infrastruktury transportowej (brak czytelnego powiązania rdzenia Aglomeracji z autostradą A4, wieloletnie zaniedbania inwestycyjne na rzece Odrze).
- relatywnie gęsta sieć drogowa. Gęstość dróg utwardzonych wszystkich kategorii wynosi 114,97 km na 100 km². Największa gęstość występuje na terenie Opola, gdzie wynosi blisko 350 km na 100 km², najmniejsza zaś jest w gminie Murów, gdzie wynosi 48,41 km w przeliczeniu na 100 km².⁴⁶
- wysokie natężenie ruchu na drogach. Wśród wszystkich ciągów drogowych największym natężeniem ruchu charakteryzują się: autostrada A4, drogi krajowe nr 45 i 46 oraz drogi wojewódzkie nr 414 i 454. Najbardziej wzmożony ruch komunikacyjny występuje na odcinkach dróg w okolicach Opola, gdzie wzrost natężenia ruchu wynosi ok. 30-35%⁴⁷.

⁴⁵ Strategia Rozwoju Aglomeracji Opolskiej na lata 2014-2020.

⁴⁶ jw.

⁴⁷ Strategia Rozwoju Aglomeracji Opolskiej na lata 2014-2020.

- dobrze rozwinięta sieć kolejowa (7 linii z ruchem pasażerskim) z dużym węzłem kolejowym w Opolu. Dziennie z linii kolejowych w Aglomeracji Opolskiej i jej najbliższym otoczeniu korzysta niemal 20 tys. osób. Ten środek transportu szczególnie korzystny jest dla mieszkańców gmin usytuowanych peryferyjnie, czyli gmin: Zdieszowice, Lewin Brzeski oraz Ozimek. Kluczowe jest w tym względzie centralne usytuowanie Opola oraz fakt, że kolej doprowadzona jest dośrodkowo. Najbardziej atrakcyjne dla pasażerów są linie nr 132 i 136, na których pociągi kursują z największą częstotliwością⁴⁸.
- zróżnicowane powiązania funkcjonalne, związane z codziennymi dojazdami ludności do pracy do Opola – silniejsze z kierunku zachodniego, a słabsze z kierunku południowego i wschodniego, co jest uwarunkowane głównie zróżnicowaniem funkcji gospodarczych tych obszarów (większym uprzemysłowieniem gmin południowo-wschodniej części Aglomeracji).
- dogodna dostępność czasowa Opola, zwłaszcza dla mieszkańców strefy wewnętrznej AO w transporcie drogowym i kolejowym, mieszcząca się w izochronie do 30 min dojazdu samochodem i koleją do centrum miasta.
Zdecydowanie najłagodniejsze warunki związane z dostępnością czasową do centrum Aglomeracji występują na południowych i północnych krańcach AO w gminach: Walce i Murów. Gmina Walce wykazuje najłagodniejsze warunki związane z dostępnością czasową do centrum Aglomeracji. Oznacza to braki w infrastrukturze transportowej, bądź zaniechania związane z rozwiązaniami organizacyjnymi (rozkłady jazdy)⁴⁹.
- zbyt niski udział dojazdów do pracy transportem zbiorowym (ograniczony zasięg autobusowej komunikacji miejskiej, niewielka częstotliwość kursów, nieodpowiedni standard techniczny taboru, brak rozwiązań zapewniających prymat komunikacji zbiorowej nad transportem indywidualnym).
- duża koncentracja sieci przesyłowych infrastruktury technicznej, zwłaszcza linii energetycznych wysokich napięć w rejonie Dobrzecza Wielkiego w związku z wyprowadzeniem mocy z Elektrowni „Opole”.
- braki w zakresie infrastruktury technicznej (sieciowej), zwłaszcza kanalizacji sanitarnej i gazowej.
Dwanaście gmin z obszaru AO znajduje się w przedziale powyżej 70% ludności korzystającej z sieci kanalizacji sanitarnej, 7 gmin pozostaje w przedziale powyżej 50%, natomiast w 2 gminach większa część ich mieszkańców nie jest objęta dostępem do sieci (Murów i Strzeleccki), przy czym problem szczególnie widoczny jest w gminie Strzeleccki (15,6%)⁵⁰.
W zakresie stopnia obsługi ludności gmin przez komunalne oczyszczalnie ścieków sytuacja w Aglomeracji Opolskiej jest bardzo zróżnicowana. Poza gminami o najwyższych wartościach udziału ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie (Opole, Dobrzeń Wielki i Krapkowice) występują także gminy, gdzie te wartości są niskie (Murów i Strzeleccki).
Znaczne nasycenie sieci wodociągowej oraz niewielkie nasycenie sieci kanalizacyjnej oznacza potencjalne zagrożenia środowiskowe. Największe dysproporcje między dostępnością do sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej występują w gminach peryferyjnych aglomeracji (Murów i Strzeleccki). W przypadku sieci gazowej, poza Opolem i Zdieszowicami, dostępność tej sieci jest znacznie ograniczona.
Wskaźniki korzystających z mediów sieciowych wskazują, że największy niedostatek w zakresie wyposażenia w infrastrukturę techniczną (sieciową) ma miejsce w gminach rolniczych i leśnych, najbardziej oddalonych od rdzenia aglomeracji.
- zróżnicowany stopień pokrycia obszaru AO obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego – od 100% w gminie peryferyjnej, słabo zurbanizowanej (Popielów) do jedynie 1,22% w gminie Dąbrowa, która z uwagi na silną presję suburbanizacyjną powinna w szczególności kształtować zagospodarowanie w oparciu o plany miejscowe.

⁴⁸ jw.

⁴⁹ jw.

⁵⁰ jw. Dane BDL uaktualnione do 2015 r.

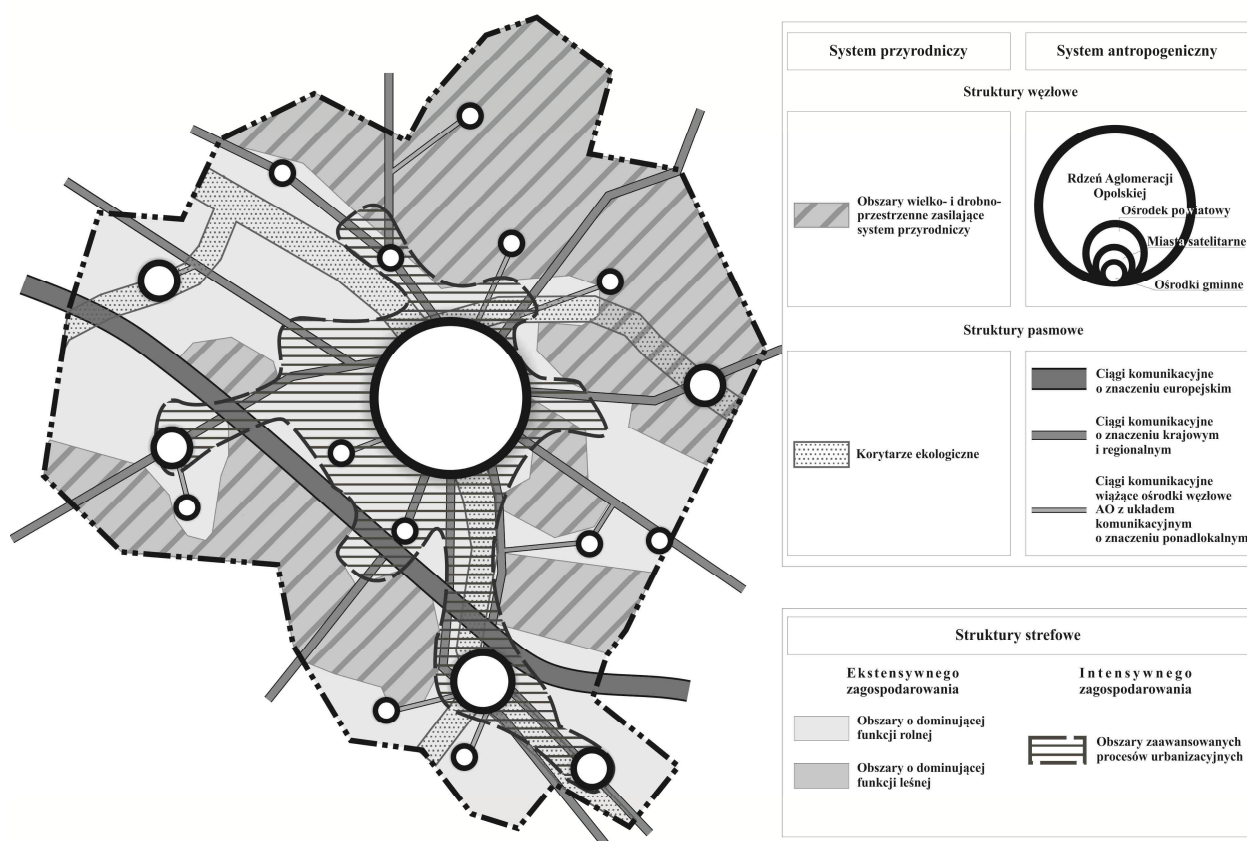
6) Struktura funkcjonalno-przestrzenna MOF OW – Aglomeracji Opolskiej

Występujące w obszarze Aglomeracji Opolskiej uwarunkowania, wynikające z cech środowiska przyrodniczego, stanu zainwestowania, wyzwań rozwojowych i założonych strategicznych celów rozwoju regionu, wyznaczają sposoby zorganizowania głównych elementów struktury przestrzennej tej części województwa.

Zaproponowany w *Planie* układ wyraża dążenie do kształtowania harmonijnej, spójnej przestrzennej struktury, zapewniającej zrównoważony i trwały rozwój obszaru Aglomeracji Opolskiej i całego województwa, zachowującej ciągłość zewnętrznych powiązań funkcjonalnych, wykorzystującej swe szanse rozwojowe wynikające z pozycji Opola jako krajowego ośrodka rozwoju, posiadanego potencjału społeczno-gospodarczego, dogodnego położenia w krajowym systemie transportowym oraz zorganizowanej współpracy jednostek samorządu terytorialnego w ramach Stowarzyszenia Aglomeracja Opolska.

Układ funkcjonalno-przestrzenny AO oparty jest na modelu aglomeracji monocentrycznej, w którym centralne miejsce zajmuje duży ośrodek miejski o znaczeniu krajowym, wokół którego rozmieszczone są miasta satelitarne i zurbanizowane wsie, pełniące w znacznej mierze funkcje dzielnic mieszkaniowych (sypialnie) i przemysłowych. Jego głównymi składowymi są elementy regionalnej struktury: węzłowe, strefowe i pasmowe.

Rys. 31. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Aglomeracji Opolskiej

Źródło: Opracowanie własne.

Struktury węzłowe

W ramach tej grupy wydzielono elementy systemu przyrodniczego i antropogenicznego.

Węzłowe struktury przyrodnicze obejmują struktury wielko- i drobnoprzestrzenne, zasilające system przyrodniczy województwa i obszaru Aglomeracji Opolskiej, zapewniające zachowanie równowagi i różnorodności biologicznej oraz wzmacniające relacje przyrodnicze pomiędzy elementami systemu, w tym:

- obszary węzłowe o znaczeniu ponadregionalnym – fragmenty Stobrawskiego Parku Krajobrazowego i Parku Krajobrazowego „Góra Św. Anny”, obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 – Grądy Odrzańskie, Zbiornik Turawski oraz specjalne obszary ochrony siedlisk (w tym mające znaczenie dla Wspólnoty) Łęg Zdzieszowicki, Żywocickie Łęgi, Kamień Śląski, Góra Św. Anny, Bory Niemodlińskie, łąki w okolicach Chrzastowic, łąki w okolicach Karłowic nad Stobrawą, Opolska Dolina Nysy Kłodzkiej, rezerваты przyrody;
- obszary węzłowe o znaczeniu regionalnym – Obszar Chronionego Krajobrazu „Lasy Stobrawsko-Turawskie”, Obszar Chronionego Krajobrazu „Bory Niemodlińskie”, Obszar Chronionego Krajobrazu „Grodziec”, Obszar Chronionego Krajobrazu „Łęg Zdzieszowicki”;
- drobnoprzestrzenne obszary węzłowe o znaczeniu lokalnym – rezerваты przyrody: Jaśkowice, Prądy, Przysiecz, Złote Bagna, Srebrne Źródło, Staw Nowokuźnicki, Kamień Śląski, Lesisko, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe: Dolina Nysy, Grądy Odrzańskie, Lewin Brzeski, Stawy Niemodlińskie, Lipno, użytki ekologiczne: Leśniczówka, Ptakowice, Rdestnica, Riparia, Stawki nad Nysą, Staw pod Pomnikiem, Torfowiska koło Buszyc, Antoniów, Dzicze Bagno, Gęsi Staw, Płaszczyna, Suchy Dół, Torfowisko Dębska Kuźnia, Wodopój, Żurawie Bagno, stanowiska dokumentacyjne: Trias, Koniak, Piaski.

Węzłowe struktury systemu antropogenicznego to z kolei ośrodki osadnicze, koncentrujące potencjał społeczno-gospodarczy i funkcje wykraczające zasięgiem oddziaływania poza ich granice administracyjne, w tym:

- Miasto Opole – rdzeń Aglomeracji Opolskiej, koncentrujące funkcje o znaczeniu regionalnym i krajowym, w szczególności w zakresie nauki, badań i rozwoju, otoczenia biznesu, administracji, kultury i sztuki, ochrony zdrowia;
- Miasto Krapkowice – ośrodek usługowo-przemysłowy o znaczeniu ponadlokalnym, istotny dla obsługi mieszkańców południowej części AO, zapewniające dostęp do usług ponadlokalnych w zakresie edukacji, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, kultury, administracji, bezpieczeństwa publicznego, wymiaru sprawiedliwości, sportu i handlu;
- Miasta satelitarne: Gogolin, Lewin Brzeski, Niemodlin, Ozimek, Prószków, Zdzieszowice – wspomagające rdzeń układu w zakresie zaspokajania potrzeb podstawowych mieszkańców AO.
- Ośrodki gminne (Chrzastowice, Dąbrowa Niemodlińska, Dobrzeń Wielki, Izbicko, Komprachcice, Łubniany, Strzeleczyki, Tułowice, Turawa, Tarnów Opolski, Walce) zaspokajające elementarne potrzeby mieszkańców w zakresie m.in. codziennych zakupów, naprawy sprzętu codziennego użytku, edukacji na poziomie podstawowym i gimnazjalnym, podstawowej opieki zdrowotnej, opieki społecznej, zaspokajania potrzeb religijnych, kulturalnych najniższego poziomu.

Struktury pasmowe

Pasmowe struktury przyrodnicze obejmują korytarze ekologiczne, stanowiące naturalne ciągi powiązań i migracji przyrody, zapewniające trwałość i stabilność procesów przyrodniczych pomiędzy obszarami zasilania przyrodniczego (obszarami węzłowymi), w tym:

- korytarze dolinne – o charakterze łąkowym i łąkowo-leśnym, położone w dolinach rzecznych i terenach przywodnych, wchodzące w skład Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET PL oraz regionalnych i lokalnych systemów przyrodniczych Odry, Nysy Kłodzkiej, Małej Panwi, Ścinawy

Niemodlińskiej, Białej, Straduni, Brynicy, Budkowiczanki, Stobrawy, Potoku Prószkowskiego, Jemielnicy, Osobłogi;

- korytarze lądowe – o charakterze leśnym i leśno-łąkowym, zapewniające migrację dużych ssaków (wilk, ryś, łoś, jeleń) – tzw. korytarz południowo-centralny.

Pasmowe struktury systemu antropogenicznego obejmują najważniejsze ciągi komunikacyjne łączące elementy węzłowe systemu osadniczego regionu i kraju, w tym drogowe z autostradą A4, drogami krajowymi (nr 45, 46, 94), drogami wojewódzkimi (nr 414, 423, 435, 454, 459); kolejowe (linie nr 132, 136, 144, 277, 287, 301).

Struktury strefowe

W modelu generalnie wyróżniono obszary ekstensywnego i skoncentrowanego zagospodarowania – zdominowane funkcjami rolniczymi, leśnymi, rekreacyjno-wypoczynkowymi (obszar zielonego pierścienia Aglomeracji) bądź zaawansowanymi procesami urbanizacyjnymi (obszar śródmiejski, miejski i podmiejski rdzenia Aglomeracji; obszary koncentracji procesów urbanizacyjnych w pozostałym obszarze MOF OW, w tym: zabudowy mieszkaniowej i usługowej, jednorodzinnej, wiejskiej, przemysłowo-składowej i rekreacyjno-wypoczynkowej).

Obszar zielonego pierścienia Aglomeracji Opolskiej obejmuje tereny otwarte położone pomiędzy granicami miasta, a przylegającymi obszarami funkcjonalnymi (na ogół w odległości 5-10 km), stanowiące mozaikę terenów otwartych (lasy, użytki zielone, doliny rzeczne), zabudowy podmiejskiej i wiejskiej, pozostające w styczności lub mające kontynuację w bezpośrednim sąsiedztwie wyznaczonego pierścienia. Obszar zielonego pierścienia obejmuje zarówno struktury przyrodnicze (węzłowe obszary przyrodnicze, korytarze ekologiczne i doliny rzeczne z ekosystemami wodnymi i od wód zależnymi, zwarte kompleksy leśne Borów Niemodlińskich i Lasów Stobrawsko-Turawskich), jak i antropogeniczne (mozaika drobnoskalowych krajobrazów upraw polowych oraz terenów zabudowy podmiejskiej i wiejskiej), o zróżnicowanym stanie zachowania zespołów osadniczych. Zielony pierścień stanowi strefę czynnej ochrony fizjonomii krajobrazu naturalnego i kulturowego, w której głównym kierunkiem działania jest zachowanie, wzbogacenie i rewitalizacja krajobrazu osadniczego wsi opolskiej i strefy podmiejskiej Opola, jak i funkcji rozwojowych AO. Doliny rzeczne i tereny leśne, znajdujące się na obrzeżu obszarów zurbanizowanych, bądź wnikające w kierunku jednostek osadniczych stanowią główne kierunki zasilania ekologicznego i klimatycznego miasta. W obrębie pierścienia adaptuje się istniejącą zabudowę oraz dopuszcza się dalszy, zrównoważony rozwój funkcjonalno-przestrzenny, ustalony w dokumentach planistycznych jednostek AO. Cenne pod względem przyrodniczo-krajobrazowym elementy strukturalne wskazuje się do kontynuacji ochrony (zgodnie z ustawą o ochronie przyrody), pozostałe przyrodnicze obszary funkcjonalne do ochrony planistycznej, z zapewnieniem w dokumentach planistycznych integracji z systemem przyrodniczym miast, utrzymania funkcji krajobrazowej, estetycznej i rekreacyjnej.

W granicach Aglomeracji Opolskiej występuje zielony pierścień miasta Opole oraz fragmenty zielonych pierścieni ośrodków subregionalnych Brzegu i Kędzierzyna-Koźle, a w bezpośredniej bliskości Kluczborka.

Obszar śródmiejski Opola obejmuje ściśle centrum miasta Opola, zlokalizowane w centralnej części Aglomeracji. Obszar ten stanowią najstarsze części miasta – Rynek i Pasieka oraz tereny sąsiednie, ograniczone Odrą, liniami kolejowymi i ulicą Nysy Łużyckiej, a także niewielki obszar w rejonie ulicy Struga. Obszar śródmiejski wyróżnia się w przestrzeni miasta ze względu na wyraziste granice, wiodący charakter zabudowy, w tym liczne zabytki oraz obiekty usługowe (m.in. handlu, gastronomii, administracji, kultury i nauki). Usługi zlokalizowane w tej strefie charakteryzują się unikalnością, często nawet w skali regionu i kraju (np. teatry, galerie sztuki, kino, amfiteatr). Ponadto w strefie tej zlokalizowana jest w większości zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna oraz, w niewielkim zakresie, jednorodzinna.

W obszarze tym występuje koncentracja funkcji metropolitalnych, z których najważniejsze to: kulturalna (teatry, filharmonia, muzea, galerie, studia radiowe i telewizyjne, imprezy o znaczeniu krajowym i międzynarodowym); administracyjna (urzędy i instytucje o zasięgu regionalnym i krajowym); naukowa

(uczelnie, instytuty naukowo-badawcze); społeczna (stowarzyszenia, organizacje non-profit, akcje społeczne i edukacyjne) i symboliczna.

Głównymi problemami obszaru śródmiejskiego Opola są:

- niedostatek funkcji metropolitalnych, w szczególności usług wyższego rzędu w zakresie kultury, sztuki, rozrywki i administracji,
- ograniczona dostępność, zwłaszcza z kierunku zachodniego (bariera komunikacyjna na rzece Odrze), ale także od strony północnej, wschodniej i południowej (torów kolejowych i dwupasmowej ulicy Nysy Łużyckiej, Bohaterów Monte Cassino, Plebiscytowej),
- niewydolność rozwiązań komunikacyjnych (brak rozwiązań ograniczających ruch samochodowy i wyprowadzających go poza obszar śródmiejski, a także niewystarczająco rozbudowana sieć ścieżek/szlaków rowerowych, znaczne braki w infrastrukturze dla pieszych – braki w zaspokojeniu potrzeb komunikacji na poziomie pieszym, rowerowym i samochodowym),
- ograniczona funkcjonalność węzła komunikacji publicznej w rejonie Dworca Głównego PKP i PKS,
- brak zespołów prestiżowej zabudowy handlowo-usługowej i przestrzeni publicznych przyciągających mieszkańców i turystów, ożywiających centralną część miasta,
- wykorzystanie i zagospodarowanie terenów kolejowych i przemysłowych,
- występowanie zabudowy o niskim standardzie użytkowym i niskich walorach architektonicznych (zespoły garaży, zabudowa gospodarcza wzdłuż ciągów komunikacyjnych, zwłaszcza linii kolejowych, znaczna część zabudowy mieszkalnej wymaga remontu, wnętrza podwórek i kwartałów wymagają zagospodarowania, remontu lub rewitalizacji),
- niezagospodarowane ubytki w zabudowie pierzejowej (miejsca na zabudowę plombową), np. skrzyżowanie ul. 1-go Maja i Katowickiej, skrzyżowanie ul. 1-go Maja i Duboisa, kwartał pomiędzy ul. Reymonta, 1-go Maja i Duboisa,
- chaos estetyczny w przestrzeni śródmiejskiej, zwłaszcza w zakresie nośników reklamowych i identyfikacji wizualnej usług,
- niedostateczna ilość terenów zielonych, które stanowiłyby zarówno obszary rekreacji dla mieszkańców i turystów, jak i naturalne „zielone płuca” miasta (stary, niszczący drzewostan jest nie dość efektywnie zastępowany).

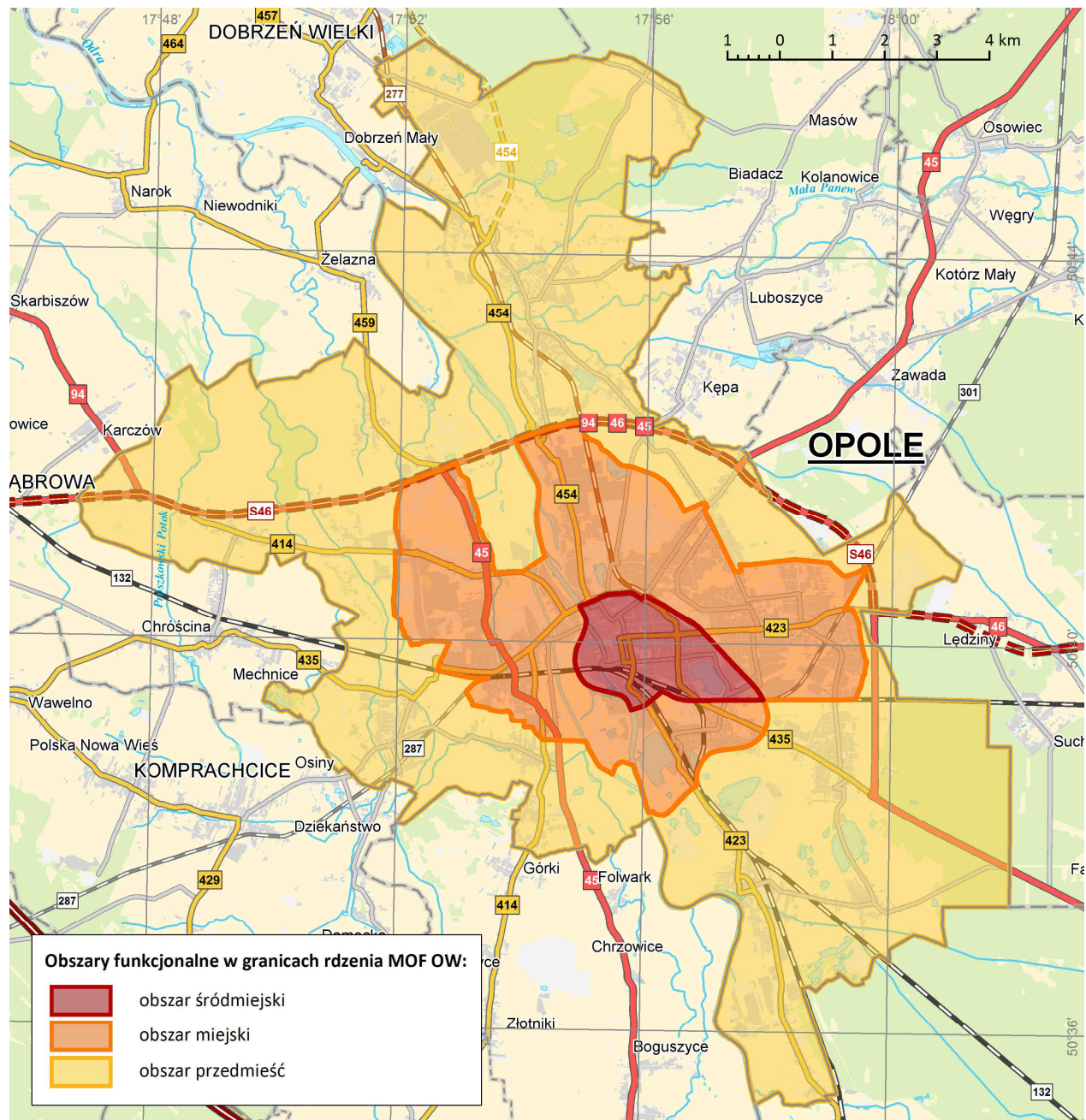
Główne cele i kierunki przekształceń obszaru śródmiejskiego Opola powinny skupić się na:

- zachowaniu i ochronie elementów historycznego układu urbanistycznego,
- ograniczaniu komunikacji samochodowej, przede wszystkim ruchu tranzytowego,
- utworzeniu gęstej sieci bezpiecznych dróg rowerowych,
- zagospodarowaniu obszaru zielenią urządzoną (parki, skwery, zieleńce),
- remontach, zagospodarowaniu i rewitalizacji zaniedbanych obszarów zabudowy,
- intensywnym zagospodarowaniu śródmiejskiego centrum komunikacyjno-komercyjnego, zwiększeniu dostępności i powiązań węzłów komunikacji zbiorowej (dworce, przystanki) z centrum komercyjnym (ulice handlowe), zgodnie z zasadami ładu przestrzennego,
- dążeniu do wyznaczenia obszaru o cechach metropolitalnych i koncentracji reprezentacyjnych funkcji/siedzib w obrębie obszaru,
- wsparciu rozwoju funkcji metropolitalnych miasta w obszarze usług rynkowych i nierynkowych.

Obszar miejski Opola obejmuje tereny zurbanizowane na zewnątrz strefy śródmiejskiej. Obszar tworzą dzielnice zabudowy mieszkaniowo-usługowo-przemysłowej (Przedmieście Odrzańskie, Zaodrze, ZWM, Malinka, Kolonia Goławicka, Nowa Wieś Królewska, Grudzice, Szczepanowice, Półwieś, Zakrzów). Cechą charakterystyczną tego obszaru jest zróżnicowanie typu zabudowy wynikające z charakteru poszczególnych dzielnic rozwijającego się na przestrzeni stuleci miasta. Dzielnice mieszkaniowe zdominowane są zabudową wielorodzinną realizowaną głównie w drugiej połowie XX wieku. W okresie industrializacji powojennej kraju osiedla zabudowy wielorodzinnej powstały zarówno na prawo-, jak i lewobrzeżnej części Opola (Osiedle Chabry, Dambonia, Koszyka-Prószkowska, ZWM, Malinka). Zabudowa jednorodzinna, przedwojenna i powojenna, dominuje z kolei w dzielnicach, które jeszcze

w latach 1899-1975 były odrębnymi jednostkami osadniczymi (Bierkowice, Wójtowa Wieś, Wróblin, Grudzice, Kolonia Goślawicka, Nowa Wieś Królewska, Szczepanowice, Półwieś, Zakrzów). Oprócz zabudowy mieszkaniowej i usługowej, znaczną część obszaru miejskiego stanowiącą zwartą i ciągłą strefę wokół obszaru śródmiejskiego zajmują tereny przemysłowo-składowe i rekreacyjne, w tym tereny ogrodów działkowych (Kolejarz, Pod Odrą, Kopciuszek, Stokrotka, Działkowiec Opolski). Złożoność funkcjonalną obszaru miejskiego podkreśla także znaczący udział zabudowy usługowej, głównie w zakresie zdrowia (szpitale, specjalistyczne usługi medyczne), nauki (uczelnie wyższe, kampusy), instytucje otoczenia biznesu (centra wystawienniczo-kongresowe), duże centra handlowe.

Rys. 32. Obszary funkcjonalne w granicach rdzenia MOF OW

Źródło: Opracowanie własne.

Głównymi problemami rozwojowymi obszaru miejskiego są:

- 1) liczne bariery przestrzenne w postaci dużej ilości terenów zamkniętych – kolejowych,
- 2) ograniczona podaż terenów rozwojowych w związku z dotychczasowym zainwestowaniem obszaru oraz występującymi uwarunkowaniami fizjograficznymi,
- 3) znaczny udział terenów przemysłowych, poeksploatacyjnych,
- 4) niewydolny układ komunikacyjny, w tym niewystarczająca ilość mostów łączących lewo i prawobrzeżną część miasta,
- 5) niski standard i walory krajobrazowe terenów zabudowy mieszkaniowej i przemysłowej w dzielnicy Zakrzów, Nowa Wieś Królewska.

Głównym celem przekształceń obszaru miejskiego uznaje się:

- 1) intensyfikację zagospodarowania poprzez uzupełnianie luk w zabudowie, rewitalizację terenów zdegradowanych, w tym wykorzystanie terenów kolejowych dla rozwoju układu ulicznego, usług publicznych i komercyjnych,
- 2) rewitalizację terenów poeksploatacyjnych w kierunku zaspokajania potrzeb rekreacyjnych mieszkańców,
- 3) poprawę dostępności komunikacyjnej obszaru, w szczególności w oparciu o transport publiczny,
- 4) uporządkowanie terenów ogrodów działkowych, w tym umożliwiające wykorzystanie ich atrakcyjnej lokalizacji pod rozwój funkcji miastotwórczych.

Obszar przedmieść obejmuje peryferyjne dzielnice Opola, które do czasu włączenia ich w granice administracyjne rozwijającego się miasta pełniły funkcje wsi przymiejskich, osiedli typu miejskiego lub osad leśnych. Jednostki te powstały głównie wzdłuż szlaków komunikacyjnych prowadzących do historycznych bram Opola lub w ich pobliżu (Bierkowice, Wrzoski, Sławice, Chmielowice, Żerkowice, Wójtowa Wieś, Winów, Zakrzów, Czarnowąsy, Borki, Brzezcie, Świerkle, Krzanowice, Gośławice, Groszowice, Grotowice, Malina).

Cechą charakterystyczną obszarów przedmieść jest zdecydowanie luźniejsza zabudowa, niska jej intensywność (dominuje zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna), często zachowane cechy zabudowy wiejskiej (zagrodowej), duży udział terenów otwartych (użytków rolnych i leśnych), przemieszanie funkcji mieszkaniowych, usługowych i przemysłowych, zwłaszcza w północnej i południowej części Opola oraz silne przekształcenia powierzchni w wyniku prowadzonej eksploatacji margli i kruszyw naturalnych.

Znaczna część mieszkańców obszarów przedmieść pracuje w śródmieściu i obszarze miejskim Opola.

Na północy w rejonie Borki – Brzezcie oraz na południu w obrębie Grotowic funkcjonują 2 rozległe strefy przemysłowe, na których zlokalizowane są duże zakłady produkcyjne (m.in. Elektrownia „Opole” na północy oraz FAMET S.A. w dzielnicy przemysłowej Metalchem na południu). Strefy te są istotnymi generatorami ruchów wahałowych związanych z dojazdami do pracy nie tylko mieszkańców Opola.

Głównymi problemami rozwojowymi obszaru przedmieść Opola są:

- 1) ograniczona dostępności komunikacyjna z dzielnic peryferyjnych do śródmieścia Opola (ograniczona przepustowość istniejącego układu drogowego, zbyt mała liczba przepraw mostowych między prawą a lewobrzeżną częścią Opola, częstotliwość kursów komunikacji zbiorowej),
- 2) liczne ograniczenia fizjograficzne (dolina Odry, dolina Małej Panwi, dolinki dopływów Odry – stanowiące obszar zagrożenia zalewem powodziowym, oraz kompleks leśny Las Grudzicki, wyrobiska czynne i poeksploatacyjne),
- 3) znaczny udział terenów przemysłowych, poeksploatacyjnych,
- 4) kolizje wywoływane koegzystencją funkcji produkcji rolnej, w tym zwierzęcej w bezpośrednim sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej jedno i wielorodzinnej,
- 5) standard i walory krajobrazowe terenów zabudowy zdegradowanej (przemysłowej i mieszkaniowej) w dzielnicy Groszowice, Grotowice, Malina, Zakrzów.

Głównym celem przekształceń obszaru przedmieść uznaje się:

- 1) poprawę dostępności komunikacyjnej obszaru, w szczególności w oparciu o efektywny transport publiczny,
- 2) przebudowę i rozbudowę układu komunikacyjnego, w tym poprawiającą powiązanie między prawą a lewobrzeżną częścią miasta, budowę systemu centrów przesiadkowych, budowę spójnego systemu ścieżek rowerowych,
- 3) rozbudowę infrastruktury przeciwpowodziowej,
- 4) rewitalizację terenów poeksploatacyjnych w kierunku zaspokajania potrzeb rekreacyjnych mieszkańców oraz terenów poprzemysłowych w kierunku kreowania nowych funkcji gospodarczych i społecznych,
- 5) zachowanie ciągłości istniejących struktur przyrodniczych,
- 6) poprawę warunków zamieszkania, w tym dostępności do infrastruktury społecznej poprzez realizację dzielnicowych centrów usług.

Poza rdzeniem MOF Opola, w strukturze funkcjonalno-przestrzennej obszaru, wyróżniono:

Obszar koncentracji zabudowy mieszkaniowej i usługowej, tj. tereny zurbanizowane obejmujące w Krapkowicach i pozostałych miastach satelitarnych (Gogolin, Lewin Brzeski, Niemodlin, Ozimek, Prószków, Zdzeszowice) historyczne ich centra i tereny śródmiejskie oraz w niektórych miejscowościach wiejskich tereny zdominowane zabudową służącą funkcjom pozarolniczym lub ze znacznym ich udziałem, w tym mieszkaniowym i usługowym (sakralne, publiczne, komercyjne, rekreacyjne). Najczęściej są to tereny skoncentrowane w centralnych częściach jednostek osadniczych, przy głównych ciągach komunikacyjnych. Wyróżnikiem tych obszarów jest zwartość zabudowy, jednorodność zabudowy staromiejskiej, większa różnorodność zabudowy dzielnic śródmiejskich (obszary mieszkaniowe przeplatają się tu z terenami przemysłowo-składowymi, kompleksami ogrodów i parków), koncentracja usług, wysoka wartość historyczna układów urbanistycznych i ruralistycznych, koncentracja obiektów posiadających walory zabytkowe i architektoniczne. Przeważającym typem zabudowy mieszkaniowej (w miastach) jest zabudowa wielorodzinna. Obszary te poza funkcjami podstawowymi (mieszkaniową i usługową) pełnią wiele innych: komunikacyjną, reprezentacyjną, administracyjną.

Istotnym problemem obszarów mieszkaniowo-usługowych jest degradacja obszarów, w tym, w aspekcie społecznym, gospodarczym i technicznym – wynikająca z wieloletnich zaniedbań inwestycyjnych, modernizacyjnych i programowych.

Zasadniczym wyzwaniem dla tych obszarów jest wzmocnienie ich funkcji centrotwórczych, zahamowanie postępującej degradacji technicznej poprzez prowadzenie działań rewitalizacyjnych.

Obszar zabudowy jednorodzinnej obejmuje tereny, których dominującą funkcją jest funkcja mieszkaniowa niskiej intensywności. Zazwyczaj uzupełniającymi funkcjami towarzyszącymi są usługi komercyjne dla mieszkańców (handel, gastronomia, rzemiosło), rzadziej usługi publiczne (edukacja, zdrowie, opieka społeczna, kultura), tereny zieleni urządzonej, tereny sportowo-rekreacyjne, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej (stacje transformatorowe, przepompownie ścieków, itp.). Suburbanizacja i dokonujące się przeobrażenia w rolnictwie spowodowały, że tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej nie są związane tylko z obszarami miejskimi. Znaczny udział tej zabudowy występuje w strefie podmiejskiej Opola, zwłaszcza w miejscowościach, które z dniem 1 stycznia 2017 r. zostały włączone w granice administracyjne miasta, tj.: Winów, Chmielowice, Czarnowąsy, Krzanowice oraz w miejscowościach: Zawada, Suchy Bór, Chrzastowice, Dębska Kuźnia, a także w gminach ze znacznym udziałem funkcji przemysłowych (Dobrzeń Wielki, Gogolin, Krapkowice, Tułowice, Ozimek). Istniejące i projektowane w dokumentach planistycznych (studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego) tereny z dominującą funkcją zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej zajmują powierzchnię ok. 8847 ha, tj. 3,73% powierzchni Aglomeracji Opolskiej.

Głównymi problemami rozwojowymi obszarów zabudowy jednorodzinnej są:

- 1) nadpodaż terenów mieszkaniowych ustalonych w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wielu gmin z obszaru AO, nieznajdująca uzasadnienia w procesach demograficznych i spodziewanych potrzebach rozwojowych,
- 2) braki planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów z dużą presją inwestycyjną (gm. Dąbrowa, Komprachcice),
- 3) niepełna dostępność mediów (gaz sieciowy).

Głównym celem działań związanych kształtowaniem obszarów zabudowy jednorodzinnej uznaje się:

- wyznaczanie terenów nowej zabudowy jednorodzinnej w dostosowaniu do realnych potrzeb rozwojowych Aglomeracji Opolskiej – ograniczenie ilości wyznaczonych terenów mieszkaniowych w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin,
- prowadzenie działań inwestycyjnych w oparciu o plany miejscowe (objęcie planami miejscowymi obszarów rozwojowych w granicach zielonego pierścienia wokół Opola),
- preferowanie rozwoju terenów zabudowy jednorodzinnej jako kontynuację istniejących osiedli, z dostępem do istniejącej infrastruktury transportowej i technicznej,
- zapewnienie i utrzymanie wysokiego standardu zamieszkania,
- wzbogacanie o drobne funkcje usługowe (oświatowe, handlowe, sportu),
- eliminacja działalności gospodarczej uciążliwej dla funkcji mieszkaniowej,
- uzupełnienie obszarów o strefy zieleni o charakterze ozdobnym i rekreacyjno-wypoczynkowym,
- uwzględnianie regionalnych cech architektonicznych w budownictwie.

Obszar zabudowy wiejskiej.

W granicach Aglomeracji Opolskiej obszary wiejskie stanowią aż 91,79% jej powierzchni. Sieć osadniczą tego poziomu tworzą 253 sołectwa. Zróżnicowane uwarunkowania fizjograficzne w obrębie obszaru Aglomeracji Opolskiej powodują, że wsie rozmieszczone są nierównomiernie – większa ich gęstość występuje w dolinach rzecznych i na południowy zachód od Opola. Cechą charakterystyczną dla obszaru wiejskiego w ramach AO jest większy stopień koncentracji osadnictwa niż w pozostałych obszarach regionu. Tu sołectwa średnie i duże występują zdecydowanie częściej niż w innych subregionach. Jest to głównie związane z wyższym poziomem uprzemysłowienia tej części województwa, co przekłada się na zmianę funkcji miejscowości wiejskich z rolnej na mieszkaniową, wpływ ma także większa powierzchnia zajęta przez obszary leśne, co dodatkowo wymuszało koncentrację sieci osadniczej.

W wielu jednostkach wiejskich, zwłaszcza w strefie zewnętrznej MOF Opola dominującym typem zabudowy jest zabudowa wiejska, związana z wiodącą funkcją rolniczą obszaru, obejmująca historycznie ukształtowane układy osadnicze, z których wiele zachowało jeszcze swój kształt z okresu założenia. Jej charakterystycznymi elementami jest zabudowa zagrodowa gospodarstw rolnych, ogrodniczych i hodowlanych – usytuowana w sposób zwarty wzdłuż jednej lub kilku dróg, obejmująca budynki i budowle, w tym: budynki mieszkalne jedno- lub dwurodzinne, budynki mieszkalno-inwentarskie, budynki inwentarskie, gospodarcze, garaże, wiaty na sprzęt i maszyny rolnicze, budowle rolnicze, obiekty i urządzenia obsługi rolnictwa oraz ogrody i sady przydomowe z urządzeniami rekreacyjnymi.

Charakterystyczną cechą podopolskiej zabudowy zagrodowej jest jej regularny zwarty podział na wydłużone działki, krótszym bokiem przylegające do drogi; budynki kryte dachami dwuspadowymi, najczęściej sytuowanymi szczytowo w stosunku do drogi, tworzące dość regularne pierzeje ulic. Budynki mają zazwyczaj jedną lub dwie kondygnacje, czasem użytkowe poddasze. Często uzupełnieniem zabudowy wiejskiej są obiekty kultu religijnego (kościół), usług publicznych (świetlice, domy kultury, szkoły), sklepy, obiekty obsługi rolnictwa. Ważnymi elementami większości układów przestrzennych wsi są dominanty w formie wież kościołów, pałaców lub dzwonnicy, wskazujące swoim położeniem najważniejsze miejsca wsi. W centrum wsi lub przy rozwidleniu dróg znajduje się często budynek o funkcjach publicznych (szkoła, świetlica, zajazd itp.), o bryle wyróżniającej się wśród pozostałej zabudowy.

Typowa zabudowa zagrody zorganizowana jest wg schematu lokalizowania zabudowań wzdłuż krawędzi bocznych i tylnej (na planie litery „L” lub „U”). Najpowszechniej występuje długi budynek stojący wzdłuż

krawędzi działki., gdzie z przodu znajduje się część mieszkalna, za nią pomieszczenia inwentarskie dochodzące do stodoły ustawionej kalenicowo na końcu zagrody. Ważnym elementem zagrody jest ogród warzywny umieszczany w miarę możliwości z przodu zabudowy, a w przypadku jej braku – z tyłu oraz sad lokalizowany najczęściej za stodołami. Wśród typowej zabudowy zagrodowej występują także folwarki, często połączone z założeniem pałacowo-parkowym, o różnej stylistyce, nienawiązującej do pozostałej zabudowy wiejskiej i pełniące często rolę dominant.

Głównymi problemami rozwojowymi obszarów zabudowy wiejskiej są:

- konieczność godzenia przekształceń funkcjonalnych związanych z malejącym udziałem funkcji produkcji rolniczej,
- degradacja zabudowy – wynikająca m.in. z wieloletnich zaniedbań inwestycyjnych i modernizacyjnych,
- niepełne wyposażenie w infrastrukturę techniczną, w szczególności w zakresie gospodarki ściekowej,
- ograniczony dostęp do usług publicznych.

Zasadniczym wyzwaniem dla tych obszarów jest:

- dopuszczenie przekształceń zabudowy rolniczej do nowych funkcji, z zachowaniem charakterystycznych cech układów ruralistycznych oraz wartości architektonicznych obiektów świadczących o bogatym dziedzictwie kulturowym obszaru,
- zahamowanie postępującej degradacji poprzez prowadzenie działań rewitalizacyjnych,
- sukcesywne kanalizowanie obszarów zabudowanych.

Obszar zabudowy rekreacyjnej.

Obszar zabudowy rekreacyjnej, stanowią tereny o niskiej intensywności zabudowy zlokalizowane w szczególności na obrzeżach miejscowości wiejskich, ale także na peryferiach miast za wyjątkiem obiektów sportowych. Charakterystycznym rodzajem zabudowy rekreacyjnej jest zabudowa letniskowa, która koncentruje się we wschodniej (gminy Turawa i Ozimek) i południowo-zachodniej (gminy Niemodlin i Lewin Brzeski) części AO. Wynika to z występowania na tych obszarach korzystnych warunków przyrodniczo-krajobrazowych (Lasy Stobrawsko-Turawskie i Bory Niemodlińskie) oraz zbiorników wodnych wokół których rozwinęło się zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne. W przypadku pozostałych rodzajów obszarów zabudowy rekreacyjnej, na które składają się obiekty sportu i rekreacji trudno jest wskazać ich koncentrację z powodu znacznego rozproszenia tych obszarów – praktycznie występują w każdej miejscowości. Wydaje się, że w niewielkim stopniu wykorzystany jest potencjał dla rozwoju zabudowy rekreacyjnej w północnej części AO (gminy Murów i Łubniany) w obszarze Stobrawskiego Parku Krajobrazowego, pomimo występowania dogodnych warunków dla lokalizacji zabudowy letniskowej.

Istotnym problemem obszarów zabudowy rekreacyjnej jest ich rozproszenie, co utrudnia wyposażenie ich w potrzebną infrastrukturę i efektywne prowadzenie polityk ich rozwoju, a często tam gdzie występuje ich koncentracja obserwuje się ich degradację wynikającą z zaniedbań inwestycyjnych.

Zasadniczo kierunki działań w celu poprawy wyposażenia AO w obszary zabudowy rekreacyjnej powinny skupić się na wyposażeniu tych obszarów w potrzebną infrastrukturę sieciową – głównie kanalizację oraz zahamowanie ich degradacji technicznej (obiekty zbiorowego wypoczynku, drogi dojazdowe, punkty oświetlenia ulicznego, obiekty i boiska sportowe).

Głównymi problemami rozwojowymi obszarów zabudowy rekreacyjnej są:

- degradacja zabudowy – wynikająca m.in. z wieloletnich zaniedbań inwestycyjnych i modernizacyjnych,
- braki w wyposażeniu zabudowy letniskowej w infrastrukturę techniczną, w tym kanalizację,
- duże rozproszenie zabudowy,
- ograniczony dostęp do infrastruktury komunikacyjnej.

Głównym celem przekształceń obszaru rekreacji uznaje się:

- intensyfikację zagospodarowania poprzez koncentrację zabudowy, przy wykorzystaniu istniejących uwarunkowań przyrodniczo-krajobrazowych;
- wykorzystanie istniejących korzystnych warunków przyrodniczo-krajobrazowych do lokalizacji i koncentracji zabudowy rekreacyjnej;
- rewitalizację terenów poeksploatacyjnych i powyrobiskowych w kierunku zaspokajania potrzeb rekreacyjnych mieszkańców;
- poprawę dostępności komunikacyjnej obszarów koncentracji zabudowy rekreacyjnej, w szczególności w oparciu o transport publiczny;
- uporządkowanie terenów ogrodów działkowych, w tym umożliwiające wykorzystanie ich atrakcyjnej lokalizacji pod rozwój funkcji miastotwórczych;

Obszar zabudowy przemysłowo-składowej

Charakterystycznym elementem struktury funkcjonalno-przestrzennej Aglomeracji Opolskiej są liczne tereny zabudowy przemysłowo-składowej (istniejącej i projektowanej), zajmujące w AO ok. 3,6% jej powierzchni. Tereny zabudowy przemysłowo-składowej świadczą o istotnym znaczeniu funkcji przemysłowej w rozwoju obszaru aglomeracji. Tradycje przemysłowe obszaru AO związane są z przemysłem cementowo-wapienniczym, materiałów budowlanych, energetycznym, metalowym, maszynowym, spożywczym, chemicznym.

W ramach obszaru zabudowy przemysłowo-składowej mieszczą się tereny przemysłowe, magazynowo-składowe, baz sprzętowych i budowlanych, osiedla zabudowy fabrycznej oraz tereny eksploatacji surowców mineralnych.

Szczególne koncentracje rozległych terenów przemysłowo-składowych występuje w obszarze miejskim i podmiejskim Opola (Metalchem, Zakrzów, Wschodnia dzielnica przemysłowa, Półwieś, Borki, Brzezie) oraz gmin silnie uprzemysłowionych (Zdzieszowice, Krapkowice, Gogolin), a także gmin położonych w paśmie autostrady A4 (Lewin Brzeski, Niemodlin, Dąbrowa, Prószków).

Głównymi wyzwaniami rozwojowymi dla zabudowy przemysłowo-składowej jest:

- wykorzystanie dogodnej, węzłowej lokalizacji AO w systemie układów transportowych;
- zapewnienie sprawnej, bezkolizyjnej obsługi transportowej;
- uzbrajanie terenów inwestycyjnych w infrastrukturę techniczną;
- ożywienie funkcji transportowej rzeki Odry;
- intensyfikacja wykorzystania terenów poprzemysłowych (*brownfields*), w tym rozwój parków przemysłowych;
- rozwój specjalnych stref ekonomicznych.

7) Wyzwania rozwoju przestrzennego MOF OW – Aglomeracji Opolskiej

Główne wyzwania związane z wykorzystaniem przestrzeni Aglomeracji Opolskiej wynikają ze zidentyfikowanych najważniejszych problemów rozwojowych tego obszaru (niedostatek funkcji metropolitalnych, depopulacja i starzenie się społeczeństwa, suburbanizacja strefy podmiejskiej, niekontrolowany rozwój zabudowy mieszkaniowej na obszarach nieposiadających planów miejscowych, niedostatek infrastruktury transportowej wiążącej strefę podmiejską z centrum i Aglomerację z otoczeniem zewnętrznym oraz niedostatek infrastruktury komunalnej, zagrożenia środowiskowe, w tym związane z nagromadzeniem znacznego majątku na obszarach narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, występowanie obszarów o obniżonej jakości środowiska i obszarów silnych przekształceń powierzchni ziemi).

Powyższe problemy powodują, że polityka rozwoju przestrzennego obszaru funkcjonalnego Aglomeracji Opolskiej powinna szukać rozwiązań, które służyć będą:

- 1) wzmocnieniu konkurencyjności AO;
- 2) koncentracji osadnictwa i zwiększeniu nasycenia usług (lepsze wykorzystanie infrastruktury publicznej przez większą liczbę mieszkańców);
- 3) rewitalizacji terenów zdegradowanych (śródmiejskich, przemysłowych, kolejowych, powojkowych);
- 4) zwiększeniu pokrycia obszarów AO planami miejscowymi;
- 5) budowie nowego węzła autostradowego wiążącego centrum aglomeracji z autostradą A4;
- 6) realizacji pierścieniowego układu obwodowego centrum aglomeracji;
- 7) usprawnieniu powiązań komunikacyjnych między prawo- i lewobrzeżnymi obszarami AO;
- 8) powiązaniu głównych jednostek osadniczych AO z centrum aglomeracyjnym efektywnym systemem transportu zbiorowego;
- 9) budowie efektywnej sieci centrów przesiadkowych wiążących transport publiczny kolejowy i drogowy z wykorzystaniem istniejących obiektów dworcowych Opole Centrum, Opole Wschód i Opola Zachód;
- 10) poprawie funkcjonalności i dostępności obiektów infrastruktury transportu zbiorowego oraz integracji podsystemów transportu zbiorowego;
- 11) rozbudowie infrastruktury wodno-ściekowej, w szczególności na obszarach wrażliwych (GZPW 333);
- 12) zapewnieniu spójności systemu przyrodniczego AO z systemem przyrodniczym województwa;
- 13) racjonalizacji wykorzystania zasobów środowiska dla potrzeb sektora gospodarczego i komunalnego, rekreacji, wypoczynku i regeneracji sił człowieka;
- 14) prewencyjnemu zapobieganiu skutkom ekstremalnych zjawisk pogodowych;
- 15) ograniczeniu negatywnego oddziaływania na klimat, w tym wdrażaniu nowoczesnych technologii wspierających niskoemisyjną /niskowęglową gospodarkę, poprawie efektywności energetycznej, rozwój i wykorzystanie niskoemisyjnych technologii produkcji energii elektrycznej, w tym bazujących na OZE.

8) Cele rozwoju przestrzennego MOF OW i zasady gospodarowania przestrzenią

Działania polityki przestrzennej w obszarze MOF OW – Aglomeracji Opolskiej są odpowiedzią na wyzwania rozwojowe obszaru i powinny uwzględniać poniższe cele:

- Wzmocnienie potencjału aglomeracji, w szczególności funkcji metropolitalnych Opola.
- Wzmocnienie powiązań funkcjonalno-przestrzennych między jednostkami systemu osadniczego.
- Wzmocnienie odporności przestrzeni aglomeracji na zagrożenia naturalne i energetyczne.
- Poprawa ładu przestrzennego.

Wszelkie działania podejmowane w ramach ww. celów podporządkowane muszą być naczelnej zasadzie zrównoważonego rozwoju i wynikającym z niej szczegółowym zasadom gospodarowania przestrzenią. Poza tymi uniwersalnymi zasadami opisanymi na str. 49-50, w ramach Aglomeracji Opolskiej należy kierować się także zasadą:

- 1) utrzymania integralności przestrzennej terenów otwartych, co oznacza ciągłość, trwałość i stabilność funkcjonalną systemu przyrodniczego, optymalny przebieg procesów klimatycznych i realizację funkcji żywicielskich;
- 2) kształtowania struktury przestrzennej AO przyjaznej dla rekreacji codziennej, wypoczynku i regeneracji sił mieszkańców;
- 3) prymatu działań prewencyjnych (zapobiegawczych) w planowaniu zagospodarowania obszarów narażonych na ekstremalne zjawiska pogodowe;
- 4) prymatu ruchu pieszego i rowerowego w ścisłym centrum Opola i miast satelitarnych;
- 5) prymatu transportu zbiorowego w codziennych dojazdach do centrum aglomeracji.

9) Kierunki polityki przestrzennej w MOF OW – Aglomeracji Opolskiej

Tabela 22. Kierunki i działania polityki przestrzennej

Cel rozwoju przestrzennego	Kierunki polityki przestrzennej	Obszar realizacji (element struktury MOF OW)	Działania, w tym służące wzmocnieniu lub utrzymaniu wiodących funkcji obszaru
1. Wzmocnienie pozycji konkurencyjnej Aglomeracji Opolskiej	1.1. Rozwój funkcji metropolitalnych Aglomeracji Opolskiej	- obszar śródmiejski i miejski Opola	<ul style="list-style-type: none"> ✓ rozwój infrastruktury społecznej najwyższego standardu i najwyższej rangi o znaczeniu krajowym i regionalnym, w tym z zakresu nauki i szkolnictwa wyższego, badań i rozwoju, kultury i sztuki, biznesu i finansów, lecznictwa, rozrywki, turystyki, rekreacji, sportu, mass mediów, polityki, administracji, ✓ rozwój instytucji współpracy międzynarodowej, ✓ wzmacnianie i eksponowanie funkcji symbolicznych, w tym rewitalizacja historycznej zabudowy śródmiejskiej, ✓ rozwój współpracy gospodarczej na poziomie krajowym i międzynarodowym; ✓ wpieranie lokalizacji siedzib przedsiębiorstw i instytucji finansowych, ✓ tworzenie oferty wysokiej jakości miejsc pracy, ✓ zagospodarowanie centrum administracyjno-biznesowego, koncentrującego reprezentacyjne funkcje/siedziby instytucji i placówek, ✓ wspieranie rozwoju przestrzeni publicznych o wysokim standardzie funkcjonalno-użytkowym;
	1.2. Rozwój węzłowych funkcji komunikacyjnych	- obszar śródmiejski Opola	✓ budowa nowoczesnego węzła przesiadkowego w rejonie dworca kolejowego i autobusowego w Opolu;
		- rdzeń AO	✓ organizacja systemu P&R;
	1.3. Poprawa dostępności transportowej w układzie wewnętrznym i zewnętrznym	- obszar całej AO	<ul style="list-style-type: none"> ✓ realizacja pełnego drogowego układu obwodowego miasta Opola; ✓ powiązanie obwodnicy południowej Opola z autostradą A4 w nowym węźle autostradowym między miejscowościami: Ochodze i Prószków; ✓ usprawnienie powiązania lewo i prawobrzeżnej części rdzenia aglomeracji poprzez realizację przepraw mostowych w dolinie Odry; ✓ realizacja trasy średnicowej na kierunku wschód – zachód; ✓ budowa drogi ekspresowej S46; ✓ budowa trasy północ – południe; ✓ zwiększenie przepustowości linii kolejowej nr 144 i nr 61 (Opole – Fosowskie – Lubliniec); ✓ modernizacje linii kolejowych i infrastruktury pasażerskiej.
	1.4. Wzmocnienie powiązań instytucjonalnych, społecznych i infrastrukturalnych	- obszar Aglomeracji, w szczególności obszary śródmiejskie i miejskie	✓ wykorzystanie instrumentów planowania i zagospodarowania przestrzennego do realizacji wspólnej polityki przestrzennej aglomeracji;
- obszary śródmiejskie i miejskie Opola oraz Ozimka, Krapkowic, Gogolina, Lewina Brzeskiego, Niemodlina		✓ wykorzystanie instrumentów planowania i zagospodarowania przestrzennego do realizacji wspólnej polityki przestrzennej aglomeracji;	
- Opole i pozostałe miasta aglomeracji opolskiej gm. Dobrzeń Wielki, Tar-		✓ restrukturyzacja i rewaloryzacja stref kluczowych do rozwoju aglomeracji;	

Cel rozwoju przestrzennego	Kierunki polityki przestrzennej	Obszar realizacji (element struktury MOF OW)	Działania, w tym służące wzmocnieniu lub utrzymaniu wiodących funkcji obszaru
		<p>nów Opolski, Turawa</p> <p>- gminy wiejskie i miejsko-wiejskie (część wiejska) aglomeracji opolskiej;</p> <p>- obszary śródmiejskie i miejskie</p> <p>- Aglomeracja Opolska</p>	<p>✓ racjonalizacja wykorzystania obszarów przyspieszonej urbanizacji;</p> <p>✓ wspieranie działań związanych z tworzeniem kreatywnej przestrzeni;</p> <p>✓ współpraca jst m.in. w zakresie zaopatrzenia w wodę, odprowadzania ścieków, zasilania w energię i ciepło, dostępu do sieci teletechnicznych, prowadzenia gospodarki odpadami, transportu zbiorowego, wspólnych inicjatywy oświatowych, kulturalnych i sportowych oraz spójnej promocji</p>
	1.5. Aktywizacja gospodarcza AO	- obszary miejskie i podmiejskie, - obszary przemysłowo-składowe, dobrze skomunikowane w AO	<p>✓ rozwój nowoczesnych kompleksów przemysłowo-usługowych (stref aktywizacji gospodarczej),</p> <p>✓ zróżnicowana struktura przemysłu, przemysł średniej techniki i długoletnia tradycja produkcji przemysłowej,</p> <p>✓ realizacja aglomeracyjnego centrum logistycznego,</p> <p>✓ wzmocnienie parków technologicznych,</p> <p>✓ tworzenie inkubatorów przedsiębiorczości;</p>
	1.6. Kreowanie pozytywnego wizerunku aglomeracji	- obszary śródmiejskie i miejskie Opola, Ozimka, Krapkowic, Gogolina, Lewina Brzeskiego, Niemodlina, Prószkowa, Zdieszowic oraz tereny zdegradowane na obszarach wiejskich,	✓ rewitalizacja obszarów zdegradowanych i centrów zabytkowych miast;
		- obszary śródmiejskie i miejskie Opola, Ozimka, Krapkowic, Gogolina, Lewina Brzeskiego, Niemodlina, Prószkowa, Zdieszowic oraz centra wsi,	✓ kształtowanie atrakcyjnych przestrzeni publicznych o wysokim standardzie urbanistyczno-architektonicznym,
		- obszary rekreacyjno-wypoczynkowe.	✓ wykorzystanie walorów rekreacyjno-wypoczynkowych, sportowych i naukowo-poznawczych m.in. Jezior Turawskich, rzeki Odry, doliny Małej Panwi, JuraParku;
2. Wzmocnienie powiązań funkcjonalno-przestrzennych między jednostkami systemu osadniczego	2.1. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury transportowej (drogowej i kolejowej)	- obszar całej AO,	✓ poprawa parametrów technicznych dróg, w szczególności łączących rdzeń aglomeracji z pozostałymi jednostkami systemu osadniczego;
		- obszary miejskie i zurbanizowane,	✓ budowa i modernizacja dróg lokalnych prowadzących do centrów miast i miejscowości, a także do istniejących i projektowanych terenów inwestycyjnych;
		- tereny kolejowe w AO;	✓ usuwanie niedoborów przepustowości infrastruktury kolejowej.
	2.2. Rozbudowa sieciowych powiązań infrastrukturalnych dla zapewnienia rozwoju gospodarczego AO, w tym zagospodarowa-	- obszary istniejącej i projektowanej aktywności gospodarczej,	✓ rozbudowa i modernizacja sieci elektroenergetycznych, w tym dostosowanie sieci do potrzeb nowych odbiorców i wytwórców OZE;
		- obszary wiejskie zurbanizowane,	✓ rozbudowa i modernizacja sieci gazowej, w tym głównie na obszarach wiejskich pozbawionych sieciowego

Cel rozwoju przestrzennego	Kierunki polityki przestrzennej	Obszar realizacji (element struktury MOF OW)	Działania, w tym służące wzmocnieniu lub utrzymaniu wiodących funkcji obszaru
	nia terenów inwestycyjnych	- rdzeń, obszary miejskie;	paliwa gazowego; ✓ rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej, w tym przy wykorzystaniu wsparcia systemu przez Elektroenergię Opole, ✓ budowa, rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej;
	2.3. Rozwój zintegrowanego transportu publicznego	- rdzeń, miejscowości na trasach linii kolejowych: Zdziezszowice – Opole – Lewin Brzeski; Tułowice – Opole – Jełowa; Ozimek – Opole; Tarnów Op. – Opole; Karłowice – Opole;	✓ Realizacja kolei aglomeracyjnej wraz z jej integracją z systemem transportu publicznego miasta Opola;
		- obszary wiejskie;	✓ poprawa powiązań w systemie transportu zbiorowego obszarów wiejskich, w szczególności peryferyjnych z węzłowymi obszarami miejskimi;
		- obszar miejski rdzenia AO, Krapkowice;	✓ budowa węzłów przesiadkowych;
		- miasta AO;	✓ rozwój systemu P&R;
	2.4. Zwiększenie dostępności szlaków i infrastruktury rowerowej	- rdzeń, jednostki osadnicze;	✓ rozbudowa systemu ścieżek rowerowych i infrastruktury towarzyszącej;
	2.5. Rozwój powiązań systemu przyrodniczego	- korytarze ekologiczne, - tereny otwarte;	✓ utrzymanie drożności funkcjonalno-przestrzennej systemu przyrodniczego miasta z otoczeniem (obszarów węzłowych i struktur pasmowych), ✓ ograniczenie presji inwestycyjnej w korytarzach ekologicznych Odry, Prószkowskiego Potoku, Chrząstawy/Maliny, ✓ utrzymanie systemu nawietrzania (klinów przewietrzania) obszarów miejskich, ✓ utrzymanie mozaikowatości krajobrazu i wiodącej funkcji przyrodniczej zielonego pierścienia Opola;
3. Wzmocnienie odporności przestrzeni aglomeracji na zagrożenia naturalne i energetyczne	3.1. Budowa i modernizacja źródeł wytwarzania energii dla celów komunalnych i przemysłowych	- rdzeń, strefa wewnętrzna i zewnętrzna AO (Opole, Zdziezszowice, Dobrzeń Wielki, Niemodlin, Krapkowice);	✓ modernizacja i rozbudowa głównych źródeł wytwarzania energii systemowej, ✓ wprowadzanie technologii kogeneracji wytwarzania ciepła i energii elektrycznej;
	3.2. Zwiększenie efektywności energetycznej źródeł wytwarzania energii cieplnej	- rdzeń, strefa wewnętrzna i zewnętrzna AO (Opole, Krapkowice, Niemodlin, tereny wiejskie);	✓ rozbudowa i modernizacja źródeł wytwarzania, ✓ centralizacja źródeł wytwarzania i przesyłania ciepła;
	3.3. Modernizacja i rozwój technologii innowacyjnych	- rdzeń, strefa wewnętrzna i zewnętrzna AO;	✓ modernizacja i rozwój nowoczesnych, niskoemisyjnych technologii produkcyjnych (BAT), ✓ rozwój innowacyjnych technologii produkcji;
	3.4. Zwiększenie efektywności wykorzystania i zarządzania energią	- rdzeń, strefa wewnętrzna i zewnętrzna AO;	✓ termomodernizacja energetyczna obiektów komunalnych, modernizacja oświetlenia ulicznego, budowa inteligentnych sieci, realizacja Smart Cities;
	3.5. Rozwój transportu publicznego i promowanie alterna-	- rdzeń, strefa wewnętrzna i zewnętrzna AO;	✓ unowocześnienie taboru, rozbudowa zintegrowanej infrastruktury transportu publicznego i systemu ścieżek rowerowych, węzłów przesiadkowych;

Cel rozwoju przestrzennego	Kierunki polityki przestrzennej	Obszar realizacji (element struktury MOF OW)	Działania, w tym służące wzmocnieniu lub utrzymaniu wiodących funkcji obszaru
	tywnych rodzajów transportu		
	3.6. Prewencyjna ochrona p.powodziowa	- rdzeń, strefa wewnętrzna i zewnętrzna AO;	✓ respektowanie obszarów szczególnego zagrożenia powodzią i wystąpienia ryzyka powodziowego;
	3.7. Podnoszenie bezpieczeństwa p.powodziowego (działania techniczne i nietechniczne)	- rdzeń, strefa wewnętrzna i zewnętrzna AO;	✓ zwiększanie terenów zielonej i niebieskiej infrastruktury oraz zdolności buforowych ekosystemów naturalnych, ✓ budowa i przebudowa wałów przeciwpowodziowych, umocnień brzegowych, koryt rzecznych, jazów, śluz i kanałów ulgi;
	3.8. Zwiększenie dyspozycyjności zasobów wodnych i odporności na susze	- rdzeń, strefa wewnętrzna i zewnętrzna AO;	✓ modernizacja i budowa polderów rzecznych, zbiorników małej retencji i mikro retencji leśnej;
	3.9. Retencja wód opadowych na terenach zurbanizowanych	- rdzeń, strefa wewnętrzna i zewnętrzna AO;	✓ budowa i modernizacja systemów zbierania, zatrzymywania i retencionowania wód opadowych (w tym naturalnych systemów drenażowych, zielonych pasów, sieci lokalnych cieków wodnych, stawów wód opadowych);
	3.10. Zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii OZE	- rdzeń, strefa wewnętrzna i zewnętrzna AO.	✓ rozwój energetyki prosumenckiej, ✓ rozwój energetyki opartej na energii wiatru, słońca, wody i biomasy organicznej.
4. Poprawa ładu przestrzennego	4.1. Kształtowanie obszarów o wysokiej jakości rozwiązań urbanistyczno-architektonicznych	- obszary śródmiejskie;	✓ promocja dobrych praktyk w zakresie zagospodarowania przestrzennego, poprzez organizację konkursów urbanistycznych, ✓ wzmocnienie znaczenia planowania przestrzennego poprzez m.in. nadanie większej rangi działaniom interwencyjnym dla przedsięwzięć posiadających umocowanie i uzasadnienie w dokumentach planistycznych, ✓ aktywizacja partycypacji obywatelskiej w procedurach planistycznych, poprzez prowadzenie kampanii edukacyjno-informacyjnych;
	4.2. Rewitalizacja terenów o szczególnym nasileniu problemów społecznych, ekonomicznych i przestrzennych	- obszary śródmiejskie, - dzielnice mieszkaniowe, - tereny zdegradowane (przemysłowe, pokolejowe, powojenne);	✓ nadanie prymatu projektom rewitalizacyjnym o charakterze kompleksowym, ✓ zwiększenie znaczenia sfery gospodarczej w procesie rewitalizacji, ✓ aktywizacja partycypacji obywatelskiej w procedurach planistycznych, poprzez prowadzenie kampanii edukacyjno-informacyjnych;
	4.3. Ograniczanie rozpraszania zabudowy	- obszary terenów otwartych w obszarach podmiejskich i wiejskich;	✓ obejmowanie ochroną przed zabudową terenów otwartych, pełniących funkcje ekologiczne, w dokumentach planistycznych; ✓ obejmowanie ochroną przed zabudową terenów otwartych, w tym pełniących funkcje ekologiczne, w dokumentach planistycznych;
	4.4. Wprowadzanie rozwiązań poprawiających bezpieczeństwo publiczne	- obszary śródmiejskie;	✓ obejmowanie centralnych części miast strefami spowolnionego ruchu (prymat ruchu pieszo-rowerowego na samochodowym oraz transportu publicznego nad indywidualnym), ✓ stosowanie rozwiązań eliminujących bariery architektoniczno-budowlane, ✓ wyprowadzanie ruchu tranzytowego poza tereny mieszkaniowe;
	4.5. Kształtowanie powiązań przyrodniczych terenów zielonych ob-	- obszary śródmiejskie, - dzielnice mieszka-	✓ obejmowanie ochroną przed zabudową terenów pełniących funkcje korytarzy ekologicznych, w dokumentach planistycznych;

Cel rozwoju przestrzennego	Kierunki polityki przestrzennej	Obszar realizacji (element struktury MOF OW)	Działania, w tym służące wzmocnieniu lub utrzymaniu wiodących funkcji obszaru
	szarów miejskich z obszarami otwartymi w strefach podmiejskich i wiejskich	niowe;	
	4.6. Ochrona i rewitalizacja historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych oraz obiektów dziedzictwa kulturowego	- obszary śródmiejskie, - obszary zabudowy wiejskiej.	✓ planowanie i realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych tylko w oparciu o plany miejscowe.

10.1.2. Wiejski obszar funkcjonalny

Wiejski obszar funkcjonalny to terytorium zdominowane funkcją rolniczą.

Specyfiką obszaru jest:

- 1) bardzo wysoki udział terenów otwartych, użytkowanych dla celów rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa, gospodarki rybackiej, i jednocześnie pełniących ważne funkcje przyrodnicze;
- 2) znaczny udział terenów objętych reżimami ochronnymi ze względu na posiadane walory przyrodnicze i krajobrazowe;
- 3) niska gęstość zaludnienia;
- 4) niska intensywność zabudowy;
- 5) ograniczona dostępność do usług publicznych.

Z uwagi na zróżnicowany przebieg procesów rozwojowych, wynikający głównie z położenia względem biegunów wzrostu (ośrodków miejskich), wyróżnia się dwa typy obszarów wiejskich, zgodnie z typologią przyjętą w KPZK 2030:

- 1) uczestniczących w procesach rozwojowych,
- 2) wymagających wsparcia procesów rozwojowych.

1) Obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych

Zgodnie z KPZK 2030, obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych to obszary biorące udział w postępującej integracji funkcjonalnej z najważniejszymi ośrodkami miejskimi. Charakteryzują się one dobrą dostępnością komunikacyjną do tych ośrodków, w tym do usług wyższego rzędu, specjalizacją wynikającą z bliskości miast, znacznymi migracjami wahadłowymi (codzienne dojazdy do pracy w mieście), dobrym dostępem do usług podstawowych oraz stosunkowo dobrym potencjałem rolniczym i miejscami pracy w obsłudze rolnictwa.

Wiejskie obszary funkcjonalne uczestniczące w procesach rozwojowych dzięki położeniu w bezpośredniej strefie oddziaływania największych ośrodków miejskich mają bardzo istotne znaczenie dla rozwoju całego regionu i to one w pierwszej kolejności uczestniczą w procesach rozwojowych. Jednocześnie bliskość rynku pracy i dostępność usług w mieście powoduje, że w obszarach podmiejskich nasila się niekorzystne zjawisko suburbanizacji (rozlewania się zabudowy) oraz utrata pierwotnych funkcji wiejskich na rzecz funkcji mieszkaniowej – zapleczka bytowego dużego ośrodka miejskiego.

W województwie opolskim obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych obejmują gminy wokół Opola, tj.: Dąbrowa, Dobrzeń, Łubniany, Turawa, Chrzęstowice, Tarnów Opolski, Prószków i Komprachcice oraz gmina Skarbimierz sąsiadująca z miastem Brzeg.

Cele rozwoju przestrzennego obszaru:

- integracja funkcjonalna z miastem dla pełniejszego wykorzystania potencjału obszaru;

- ograniczenie niekontrolowanego rozlewania się zabudowy;
- zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańcom;
- rozwój wielofunkcyjny, w tym rozwój funkcji i infrastruktury turystyki i rekreacji;
- poprawa dostępności czasowej do miasta, w tym zintegrowanie transportu publicznego dla wsparcia mobilności mieszkańców;
- zachowanie zasobów przyrodniczych i kulturowych;
- rozwój infrastruktury technicznej i komunalnej.

Funkcje rozwojowe:

- podstawowe: mieszkalnictwo z usługami, rolnictwo oparte na towarowych gospodarstwach rolnych z rozwiniętym systemem przetwórstwa rolnego, leśnictwo;
- uzupełniające: turystyka i rekreacja, wytwarzanie energii odnawialnej (siłownie wiatrowe, biomasa, biopaliwa), przemysł, naukowo-edukacyjne.

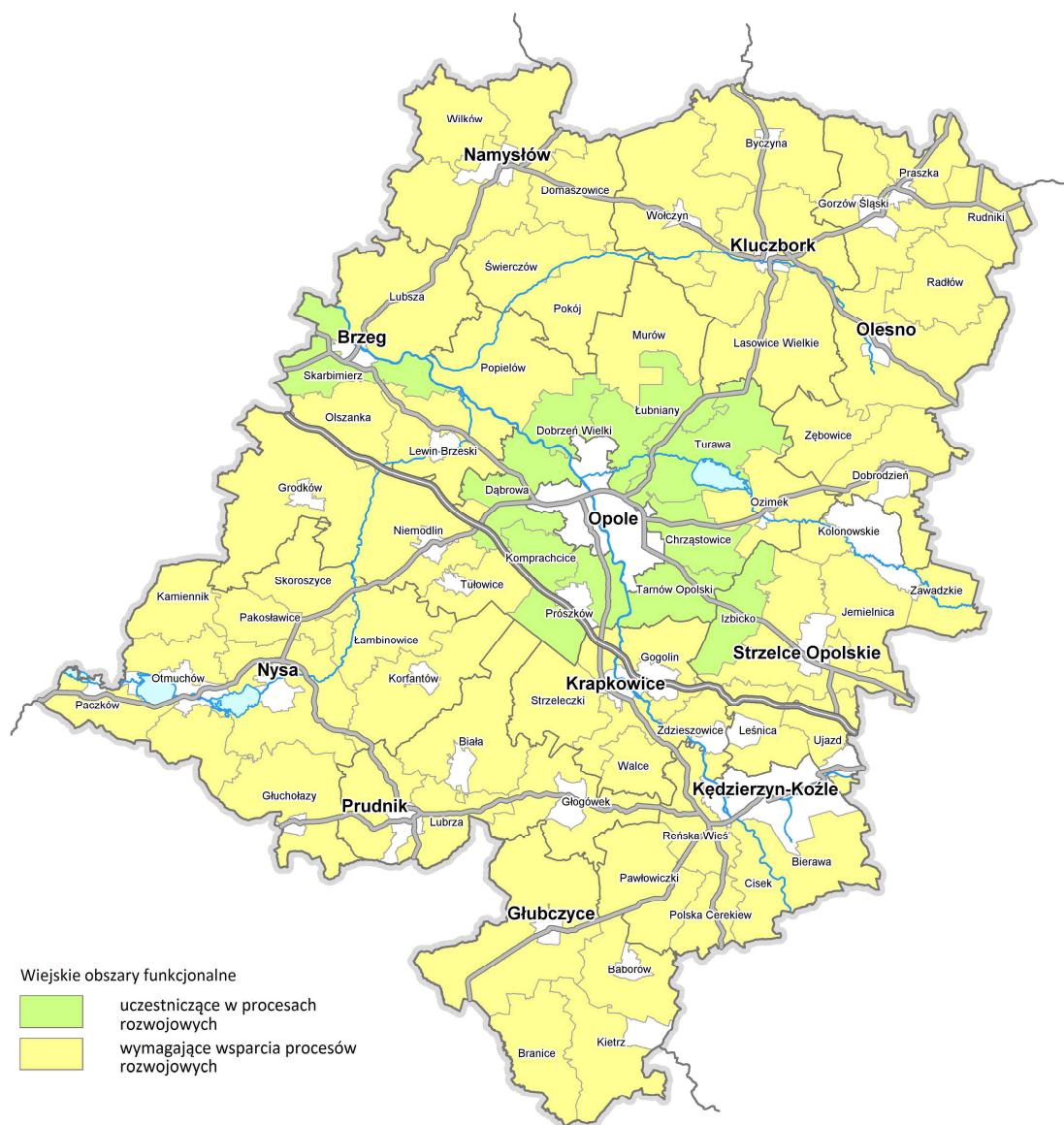
Kierunki zagospodarowania:

- ochrona przed presją urbanizacyjną najcenniejszych i najbardziej produktywnych gleb;
- rozwój ogrodnictwa, warzywnictwa, sadownictwa, w tym w oparciu o energię ciepłą wytwarzaną w Elektrowni Opole;
- intensyfikacja i rozwój stref aktywności gospodarczej (przemysłowo-usługowych) w Skarbimierzu oraz strefie Karczów – Wrzoski;
- rozwój infrastruktury transportowej o znaczeniu ponadlokalnym i lokalnym, w tym budowa obwodnic na dogach dojazdowych do Opola, tj.: Zawady, Dobrzecia Wielkiego, Walidróg, Przywórowa, Boguszowa, Żłonic, Prószkowska, Skarbiszowa oraz do Brzegu, tj.: Brzegu, Lubszy i Kościerzyc wraz z rozbudową dróg dojazdowych do tych miast;
- rozwój transportu publicznego, w tym miejskiej komunikacji autobusowej oraz kolei aglomeracyjnej;
- rozwój infrastruktury technicznej, w tym energetyki odnawialnej dla zabezpieczenia podstawowych potrzeb ludności i wzrostu atrakcyjności gospodarczej tych obszarów;
- rozwój infrastruktury społecznej dla zaspokojenia bytowych (codziennych) potrzeb wzrastającej liczby ludności obszarów podmiejskich;
- rewitalizacja obszarów zdegradowanych w celu przywrócenia ich do użytkowania, w tym ponownego wykorzystania gospodarczego;
- rozbudowa systemu ścieżek rowerowych zintegrowanych z siecią miejską;
- rozwój funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych, w oparciu o zachowane zasoby przyrodniczo-krajobrazowe, w szczególności rejon jezior Turawskich i Borów Niemodlińskich.

Zasady zagospodarowania

- porządkowanie i kształtowanie struktur funkcjonalnych w kierunku rozdzielania sfer mieszkaniowych i rekreacyjno-wypoczynkowych od sfer produkcji i usług;
- koncentracja terenów zurbanizowanych w oparciu o istniejące struktury osadnicze dysponujące zapleczem usług i wyposażeniem w infrastrukturę;
- racjonalne gospodarowanie zasobami przestrzeni poprzez intensyfikację zagospodarowania istniejącego (rewitalizacja terenów zdegradowanych, wykorzystywanie istniejących rezerw terenowych);
- wzmacnianie ciągłości i spójności struktur przyrodniczych, tworzących zielone pierścienie wokół Opola i Brzegu;
- ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczo-krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego (zachowanie oraz renowacja zabudowy historycznej i zasobów kulturowych) dla zachowania bioróżnorodności i ładu przestrzennego oraz wsparcia różnych form turystyki i rekreacji.

Rys. 33. Wiejskie obszary funkcjonalne

Źródło: Opracowanie własne.

2) Obszary wiejskie wymagające wsparcia procesów rozwojowych

Według KPZK 2030, obszary wiejskie wymagające wsparcia procesów rozwojowych to obszary o utrudnionym dostępie do ośrodka wojewódzkiego, ośrodków subregionalnych i słabo rozwiniętej sieci małych i średniej wielkości miast. Obszary te w znikomym stopniu uczestniczą we współczesnych procesach rozwojowych i oferują niedochodowe miejsca pracy, głównie w rolnictwie i w sektorze publicznym, a także postępuje w nich degradacja środowiska przyrodniczego i krajobrazu. Na podstawie kryteriów dominującej funkcji rolniczej, słabej dostępności ośrodka wojewódzkiego, niskiej dostępności podstawowych usług publicznych, położenia w sąsiedztwie ośrodków miejskich, które utraciły dawne funkcje gospodarcze oraz ogólnie niskiego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego za obszary wiejskie wymagające wsparcia procesów rozwojowych uznano wszystkie gminy wiejskie i miejsko-wiejskie poza okolicami Brzegu (gm. Skarbimierz) i częścią gmin położonych w obszarze funkcjonalnym Opola (gm.: Dobrzeń Wielki, Turawa, Chrząstowice, Dąbrowa, Tarnów opolski, Prószków, Komprachcice, Łubniany). Położenie tych obszarów, często duża lesistość i występujące formy ochrony przyrody sprzyjają rozwojowi różnych

form turystyki i rekreacji. Jednak istniejąca, nieliczna baza turystyczna wymaga rozbudowy i poprawy standardu. W strukturze gospodarki obszaru dominuje rolnictwo przy niskim udziale sektorów pozarolniczych, w tym przemysłu. Taka struktura gospodarki sprzyja rozwojowi rolnictwa ekologicznego, energetyki odnawialnej i sektora drzewnego. Główne czynniki, które hamują rozwój gospodarczy tych obszarów, to: ich peryferyjne położenie, słaba dostępność komunikacyjna, sąsiedztwo małych miast o znikomej dynamice wzrostu, wysoki poziom bezrobocia i zaawansowane procesy depopulacyjne, które mają duży wpływ na poziom kapitału ludzkiego i społecznego.

Obszary wiejskie nie są jednorodne z uwagi na występujące zróżnicowanie skali problemów społecznych i ekonomicznych. Szczególne miejsce zajmują obszary zagrożone trwałą marginalizacją. Badanie pn. *Delimitacja obszarów strategicznej interwencji państwa: obszarów wzrostu i obszarów problemowych*, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Warszawa, 2016, wskazuje, że w województwie opolskim występują obszary, w których ma miejsce kumulacja problemów społecznych (starość demograficzna, migracja ludności, wykształcenie mieszkańców, poziom edukacji, ubóstwo dochodowe, aktywność społeczna, dostępność do usług). W grupie gmin o najbardziej widocznej skali problemów społecznych znajdują się peryferyjne gminy wiejskie: Kamiennik, Branice, Pawłowiczki, Cisek, Radłów, Wołczyn ale także powiązane funkcjonalnie ze swoimi obszarami wiejskimi małe miasta: Baborów, Gorzów Śląski, Otmuchów, Paczków, Wołczyn.

Zgodnie ze *Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*⁵¹, obszary zagrożone trwałą marginalizacją, wskazane w powyższym badaniu, z uwagi na utratę swoich zdolności rozwojowych, wymagają podjęcia dodatkowych, specjalnych działań ze strony rządu i władz regionalnych, we współpracy z samorządami lokalnymi, przedsiębiorcami i mieszkańcami. Dużą rolę do odegrania ma właściwe zapewnienie komplementarności funkcji realizowanych dla mieszkańców wsi, zlokalizowanych na obszarach wiejskich oraz w miastach – stanowiących ich centra obsługowe w zakresie wielu dóbr i usług na poziomie średnim i wyższym.

Rozwiązywanie problemów tych obszarów w wymiarze terytorialnym wymagać będzie przede wszystkim podejmowania działań dostarczających odpowiedniej jakości dóbr i usług, aktywizacji podmiotów publicznych, prywatnych i mieszkańców na rzecz rozwoju, w tym poprzez szersze wykorzystanie podejścia RLKS⁵².

Cele rozwoju przestrzennego obszaru:

- rozwój wielofunkcyjny, w tym rozwój rolnictwa wyspecjalizowanego i ekologicznego oraz funkcji turystyki i rekreacji,
- koncentracja usług publicznych w centrach gminnych,
- poprawa jakości życia mieszkańcom, poprzez rozwój infrastruktury technicznej i komunalnej oraz dostępu do usług bytowych,
- zachowanie zasobów przyrodniczych i kulturowych,
- poprawa dostępności czasowej do ośrodków miejskich.

Funkcje rozwojowe:

- podstawowe: rolnictwo; leśnictwo; rybactwo; mieszkalnictwo z usługami,
- uzupełniające: turystyka i rekreacja, wytwarzanie energii odnawialnej (siłownie wiatrowe, biomasa, biopaliwa), przemysł, w tym rolno-spożywczy, drzewny, naukowo-edukacyjna.

Kierunki zagospodarowania:

- ochrona przed presją urbanizacyjną najcenniejszych i najbardziej produktywnych gleb;
- rozwój wyspecjalizowanego rolnictwa poprawiającego towarowość gospodarstw rolnych;

⁵¹ Strategiczny instrument zarządzania polityką rozwoju kraju, przyjęty Uchwałą nr 8 Rady Ministrów w dniu 14 lutego 2017 r. (Monitor Polski. Rok: 2017. Pozycja: 260)

⁵² Rozwój lokalny kierowany przez społeczność – instrument dofinansowania projektów związanych m.in. z: rozwojem przedsiębiorczości, zachowaniem lokalnego dziedzictwa, walką z wykluczeniem społecznym i rozwojem infrastruktury turystycznej

- rozwój infrastruktury transportowej o znaczeniu ponadlokalnym i lokalnym, w tym budowa i rozbudowa dróg dojazdowych do miast subregionalnych i lokalnych ośrodków wzrostu;
- rozwój infrastruktury technicznej, w tym energetyki odnawialnej dla zabezpieczenia podstawowych potrzeb ludności i wzrostu atrakcyjności gospodarczej tych obszarów;
- rozwój infrastruktury społecznej dla zaspokojenia bytowych (codziennych) potrzeb ludności;
- rekultywacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych w celu przywrócenia ich do użytkowania, w tym ponownego wykorzystania gospodarczego;
- rozwój funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych w oparciu o zachowane zasoby przyrodniczo-kulturowo-krajobrazowe, w szczególności w rejonie Gór Opawskich, Przedgórze Paczkowskiego wraz ze zbiornikami Nyskim i Otmuchowskim oraz potencjalnego Stobrawskiego Parku Krajobrazowego i Borów Niemodlińskich;
- poprawa jakości środowiska;
- poprawa funkcjonalności i estetyki terenów zabudowy wiejskiej.

Zasady zagospodarowania:

- racjonalne gospodarowanie zasobami przestrzeni poprzez intensyfikację zagospodarowania istniejącego (rekultywacja i rewitalizacja terenów zdegradowanych, wykorzystywanie istniejących rezerw terenowych);
- porządkowanie i kształtowanie struktur funkcjonalnych w kierunku rozdzielenia sfer produkcji rolniczej od funkcji mieszkaniowych i rekreacyjno-wypoczynkowych;
- koncentracja terenów zurbanizowanych w oparciu o istniejące struktury osadnicze dysponujące zapleczem usług i wyposażeniem w infrastrukturę;
- prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej na ochronie zasobów leśnych wraz z zalesianiem gruntów nieprzydatnych dla rolnictwa oraz turystyki i rekreacji;
- wzmacnianie ciągłości i spójności struktur przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem obszarów chronionych;
- ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczo-krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego (zachowanie oraz renowacja zabudowy historycznej i zasobów kulturowych) dla wsparcia różnych form turystyki i rekreacji.
- wsparcia różnych form turystyki i rekreacji, w tym ekoturystyki i agroturystyki.

10.1.3. Górski obszar funkcjonalny

Obszar górski to obszar o odmiennych w stosunku do otoczenia zróżnicowanych warunkach fizyczno-geograficznych i klimatyczno-glebowych, który z uwagi na różnorodność ukształtowania terenu i krajobrazów kulturowo-przyrodniczych oraz zmienność typologiczną szaty roślinnej i świata zwierząt, cechuje się z jednej strony atrakcyjnością gospodarczą (w szczególności turystyczną), z drugiej strony stanowi kosztowną barierę rozwojową w odniesieniu do infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. W województwie opolskim specyfika terenów górskich podkreślana jest dodatkowo przez peryferyjne, przygraniczne położenie.

Obszar górski w województwie opolskim, zgodnie z regionalizacją fizyczno-geograficzną wg J. Kondrackiego położony jest w obrębie makroregionu Sudetów Wschodnich i mezoregionie Gór Opawskich, charakteryzującym się występowaniem rzeźby terenu o cechach górskich (wysokość terenu ponad 500 m n.p.m., nachylenie stoków przekraczające 20° (> 36%). Obejmuje on część pięciu gmin położonych w południowej i południowo-zachodniej części województwa: Głuchołazy, Prudnik, Lubrza oraz Głubczyce i Branice o łącznej powierzchni ok. 668 km². Obszar zamieszkały jest przez ok. 60,6 tys. mieszkańców (2014 r.).

Ze względu na uwarunkowania przyrodnicze, kulturowe i sposób użytkowania terenu, obszar górski jest miejscem występowania konfliktów funkcjonalnych i przestrzennych, wśród których za najistotniejszy uznaje się konflikt pomiędzy ochroną zasobów i walorów przyrodniczo-krajobrazowych

(Park Krajobrazowy Góry Opawskie, Obszar Chronionego Krajobrazu Mokre-Lewice) a presją na dalszą intensyfikację rozwoju gospodarczego, w szczególności funkcji turystyczno-wypoczynkowych i eksploatacji surowców mineralnych. Umiejętne i dostosowane do posiadanego potencjału oraz rzeczywistych potrzeb i możliwości wykorzystanie terenu, podnoszące jego konkurencyjność wobec otoczenia stanowi podstawowe wyzwanie i priorytet rozwoju.

Naczelnym celem rozwoju przestrzennego obszaru jest podniesienie jego znaczenia dla rozwoju społeczno-gospodarczego, w szczególności w zakresie turystyki, rekreacji i wielokierunkowej współpracy transgranicznej.

Rys. 34. Górski obszar problemowy w województwie opolskim

Źródło: Opracowanie własne.

Funkcje rozwojowe:

- podstawowe: turystyka i rekreacja, ochrona dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego, ochrona przeciwpowodziowa, gospodarka leśna,
- uzupełniające: przemysł wydobywczy, rolnictwo, usługi zdrowotne.

Kierunki rozwoju:

- Wzmocnienie wykorzystania potencjału turystyczno- rekreacyjnego obszarów górskich.
- Wzmocnienie ośrodków lokalnych Prudnika i Głucholaz jako ważnych ośrodków współpracy transgranicznej.
- Poprawa dostępności komunikacyjnej.
- Zwiększenie spójności przyrodniczej obszarów górskich.

Zasady zagospodarowania:

- dostosowania rozwoju turystyki i rekreacji do cech i chłonności przyrodniczej terenu,
- rozwoju zabudowy i zagospodarowania terenu z uwzględnieniem minimalizacji konfliktów środowiskowych,
- zintegrowanej ochrony obszarów o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych (PK, OChK, Natura 2000),
- spójności przestrzennej obszarów przyrodniczych z terenami zewnętrznymi oraz przeciwdziałania fragmentacji przyrody,
- kształtowania zabudowy o wysokiej jakości rozwiązań architektoniczno-urbanistycznych, w tym z wykorzystaniem lokalnych tradycji budowlanych,
- poprawiania standardów jakości środowiska i wyposażenia technicznego (w szczególności w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, odpadowej, klimatu akustycznego i jakości powietrza),
- minimalizowania zagrożeń i rozwoju współpracy w zakresie ochrony przeciwpowodziowej oraz monitoringu i działań ratunkowo-ochronnych,
- wzmacniania funkcji miejskich Prudnika i Głucholaz, w szczególności gospodarczych, zapewniających obsługę obszarów górskich i strefy przygranicznej,
- integracja Górskiego Obszaru Funkcjonalnego długodystansową, samochodową trasą turystyczną Via Montana z obszarem dolnośląskiej części Sudetów i wyznaczonym na ich bazie górskim obszarem funkcjonalnym.

10.1.4. Przygraniczny obszar funkcjonalny

Zasięg przygranicznego obszaru funkcjonalnego w województwie opolskim wyznacza zakres geograficzny programu współpracy transgranicznej w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT). W programie EWT „Republika Czeska – Polska” wsparciem objęte są 2 podregiony województwa opolskiego – nyski i opolski, tym samym przygraniczny obszar funkcjonalny pokrywa się z granicami województwa opolskiego.

Obszar ten, zlokalizowany na wewnętrznej granicy UE może korzystać z pozytywnych bodźców wynikających ze współpracy międzynarodowej.

W strukturze obszaru wyróżniono strefę wewnętrzną obejmującą powiaty bezpośrednio graniczące z Republiką Czeską, tj. nyski, prudnicki i głubczycki oraz strefę zewnętrzną, którą stanowią pozostałe powiaty. Strefa wewnętrzna pełni szczególną rolę ponieważ są to obszary o utrudnionej dostępności do centrum regionu, dodatkowo zdominowane funkcją rolniczą, z barierami zagospodarowania wynikającymi z charakteru terenów górskich i podgórskich oraz uwarunkowań historycznych (granica państwowa), z niewykorzystaną szansą rozwoju funkcji turystycznych. Równocześnie jest to obszar dotknięty szczególnie niekorzystnymi zjawiskami demograficznymi w skali regionu (w latach 2010-2014 ubyło 2 826 mieszkańców powiatu nyskiego, tj. 2%; 1 000 mieszkańców powiatu prudnickiego, tj. 1,7%; 1 259 mieszkańców powiatu głubczyckiego tj. 2,6% oraz gospodarczymi (wysoka stopa bezrobocia: 16,9% powiat nyski, powiat prudnicki 18%, powiat głubczycki 16,7%). Strefa wewnętrzna obszaru pogranicza zajmuje 2 469 km², co stanowi 26,2% powierzchni województwa. W obszarze tym mieszka ok. 244 tys. osób, tj. 24% ogółu mieszkańców regionu.

Głównymi ośrodkami rozwoju obszaru jest ośrodek subregionalny – miasto Nysa oraz miasta powiatowe: Prudnik i Głubczyce.

Obszary o najwyższej i wysokiej atrakcyjności turystycznej to Park Krajobrazowy „Góry Opawskie”, Otmuchowsko-Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu. Wśród powiązań transportowych obszaru najważniejszą rolę pełnią korytarze transportowe o znaczeniu krajowym (drogi krajowe nr 38, 40, 41). Powiązania kolejowe oparte są na liniach lokalnego znaczenia. Są to linie nr 333 i 334. Powiązanie infrastruktury technicznej zapewnia magistralny gazociąg wysokiego ciśnienia relacji Głuchołazy – Zlaté Hory oraz relacji Krnov – Branice.

W strefie wewnętrznej obszaru przygranicznego zlokalizowana jest podstrefa Specjalnej Wałbrzyskiej Strefy Ekonomicznej w Nysie i Prudniku oraz funkcjonują dwa euroregiony Pradziad oraz Silesia.

Rys. 35. Przygraniczny obszar funkcjonalny w województwie opolskim

Źródło: Opracowanie własne.

Priorytet rozwojowy:

Najistotniejsze wyzwania rozwojowe dla strefy wewnętrznej to:

- poprawa skomunikowania z osią rozwoju województwa i Republiką Czeską;
- wykorzystanie potencjału endogenicznego dla rozwoju gospodarczego, w szczególności turystyki;
- ochrona i racjonalne kształtowanie zasobu przyrodniczo-krajobrazowego;
- zacieśnianie współpracy z partnerami czeskimi, w szczególności w zakresie gospodarki i infrastruktury, kultury i nauki, turystyki i sportu, rozwoju przestrzennego oraz ochrony środowiska.

Cele rozwoju przestrzennego obszaru:

- zwiększenie dostępności transportowej, w układzie zewnętrznym i wewnętrznym,
- wielofunkcyjny rozwój węzłowych ośrodków rozwoju (głównych miast obszaru),
- wzmocnienie rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnych, w oparciu o istniejące zasoby i walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe,
- kształtowanie spójnego systemu przyrodniczego,
- ochrona wysokiego potencjału rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa powodziowego,
- zachowanie dorobku kulturowego, w tym regionalnych cech budownictwa i architektury obszaru, przy jednoczesnej poprawie walorów funkcjonalnych i użytkowych tych zasobów.

Funkcje rozwojowe:

- podstawowe: rolnictwo, leśnictwo, ochrona dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego, turystyka i rekreacja, przemysł, mieszkalnictwo z usługami;
- uzupełniające: transport, przemysł wydobywczy, usługi zdrowotne.

Kierunki zagospodarowania:

- rozwój infrastruktury transportowej o znaczeniu ponadlokalnym, w tym budowa i rozbudowa dróg wiążących strefę wewnętrzną obszaru przygranicznego z Aglomeracją Opolską (drogi krajowe nr: 46, 45 i 38; drogi wojewódzkie nr: 411, 414, 416,) oraz z węzłami autostrady A4 (drogi krajowe nr 46 i 45; drogi wojewódzkie nr: 414 /poprzez DW 429 i DK 45/, 409 i 416 /poprzez DK 45/), w tym dróg łączących obszary o najtrudniejszej dostępności transportowej (południowa część powiatu głubczyckiego) z miastami i lokalnymi ośrodkami wzrostu;
- rewitalizacja miejskich obszarów zdegradowanych w celu przywrócenia ich do ponownego wykorzystania gospodarczego;
- wzmocnianie funkcji usługowych i produkcyjnych ośrodków miejskich;
- ochrona przed presją urbanizacyjną najcenniejszych i najbardziej produktywnych gleb;
- ochrona zasobów i walorów krajobrazowych na obszarach cennych przyrodniczo;
- rozwój wyspecjalizowanego rolnictwa poprawiającego towarowość gospodarstw rolnych;
- rozwój infrastruktury technicznej, w tym energetyki odnawialnej dla zabezpieczenia podstawowych potrzeb ludności i wzrostu atrakcyjności gospodarczej tych obszarów;
- rozwój infrastruktury społecznej dla zaspokojenia bytowych (codziennych) potrzeb ludności;
- rozwój zagospodarowania turystycznego w oparciu o zachowane zasoby przyrodniczo-krajobrazowe, w szczególności w rejonie Gór Opawskich, Przedgórze Paczkowskiego wraz ze zbiornikami Nyskim i Otmuchowskim;
- rozwój infrastruktury przeciwpowodziowej oraz zwiększenie retencji naturalnej,
- poprawa funkcjonalności i estetyki terenów zabudowy miejskiej i wiejskiej.

Zasady zagospodarowania:

- racjonalne gospodarowanie zasobami przestrzeni poprzez intensyfikację zagospodarowania istniejącego (rekułtywacja i rewitalizacja terenów zdegradowanych, wykorzystywanie istniejących rezerw terenowych);
- porządkowanie i kształtowanie struktur funkcjonalnych w kierunku rozdzielania sfer mieszkaniowych i rekreacyjno-wypoczynkowych od stref produkcyjno-usługowych;
- koncentracja terenów zurbanizowanych w oparciu o istniejące struktury osadnicze dysponujące zapleczem usług i wyposażeniem w infrastrukturę;
- prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej na ochronie zasobów leśnych wraz z zalesianiem gruntów nieprzydatnych dla rolnictwa oraz turystyki i rekreacji;
- wzmocnianie ciągłości i spójności struktur przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem obszarów chronionych;

- ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczo-krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego (zachowanie oraz renowacja zabudowy historycznej i zasobów kulturowych) dla wsparcia różnych form turystyki i rekreacji;
- dostosowania rozwoju turystyki i rekreacji do cech i chłonności przyrodniczej terenu,
- rozwoju zabudowy i zagospodarowania terenu z uwzględnieniem minimalizacji konfliktów środowiskowych;
- zintegrowanej ochrony obszarów o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych (PK, OChK, Natura 2000);
- spójności przestrzennej obszarów przyrodniczych z terenami zewnętrznymi oraz przeciwdziałania fragmentacji przyrody;
- kształtowania zabudowy o wysokiej jakości rozwiązań architektoniczno-urbanistycznych, w tym z wykorzystaniem lokalnych tradycji budowlanych;
- poprawiania standardów jakości środowiska i wyposażenia technicznego (w szczególności w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, odpadowej, klimatu akustycznego i jakości powietrza),
- minimalizowania zagrożeń i rozwoju współpracy w zakresie ochrony przeciwpowodziowej oraz monitoringu i działań ratunkowo-ochronnych.

10.2. Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym

Niektóre obszary województwa, z uwagi na występujące w ich obrębie zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej lub konflikty przestrzenne, wymagają na poziomie regionu planowania rozwoju przestrzennego w układach uwzględniających istotne ich znaczenie w skali całego województwa.

Plan wyznacza poniższe obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym:

- w obrębie systemu osadniczego:
 - **miejskie obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych**
- ze względu na występowanie szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej:
 - **ochrony gleb dla produkcji rolnej**
 - **narazone na niebezpieczeństwo powodzi**
 - **tereny zamknięte**
- ze względu na potrzebę kształtowania potencjału rozwojowego:
 - **przyrodnicze obszary funkcjonalne.**

10.2.1. Miejskie obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego wskazuje 4 miejskie obszary funkcjonalne związane z miastami pełniącymi ważną – subregionalną rolę, jako ośrodki koncentrujące funkcje społeczne i gospodarcze, a także zapewniające dostęp do usług publicznych istotnych z punktu widzenia mieszkańców otaczających terenów wiejskich (Brzeg, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork, Nysa).

Ze względu na występujące związki funkcjonalne między miastami subregionalnymi, a otaczającymi je gminami lub z uwagi na problemy wymagające kształtowania wspólnych rozwiązań funkcjonalno-przestrzennych, obszary te wskazane są do planowania rozwoju w układzie całościowym, w szczególności w zakresie komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej, gospodarki, ochrony środowiska oraz rozwoju terenów zurbanizowanych.

Granice obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych w woj. opolskim obejmują:

- 1) **Brzeg oraz gm. Skarbimierz, gm. Lubsza, gm. Olszanka**
- 2) **Kędzierzyn-Koźle oraz gm. Bierawa, gm. Cisek, gm. Reńska Wieś, gm. Leśnica, gm. Ujazd**
- 3) **Kluczbork oraz obszar wiejski gminy Kluczbork**
- 4) **Nysa oraz obszar wiejski gminy Nysa, gm. Pakosławice.**

Miejskie obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych nie są tożsame z funkcjonującymi w subregionach porozumieniami terytorialnymi.

W przypadku Kędzierzyna-Koźła zinstytucjonalizowana współpraca wykraczająca poza gminy bezpośredniego sąsiedztwa, prowadzona jest w ramach tzw. Kędzierzyńsko-Strzeleckiego Subregionalnego Obszaru Funkcjonalnego (KKSOF). Oprócz gmin bezpośrednio graniczących z Kędzierzynom-Koźłem w skład KKSOF wchodzi gminy: Pawłowiczki i Polska Cerekiew oraz Strzelce Opolskie, Jemielnica i Zawadzkie, dostrzegające wspólne wzajemne powiązania i korzyści wynikające ze współpracy z ośrodkiem subregionalnym. Jak pokazało opracowanie pt. Delimitacja Granic Kędzierzyńsko-Kozielskiego Obszaru Funkcjonalnego (KKSOF)⁵³ cechą charakterystyczną KKSOF jest występowanie 2 centrów wzrostu, opartych na dwóch największych ośrodkach miejskich, tj. Kędzierzynie-Koźlu oraz Strzelcach Opolskich.

W przypadku Nysy jest to Partnerstwo Nyskie, zrzeszające 14 gmin z powiatów nyskiego, prudnickiego i głubczyckiego.

Z kolei w subregionie brzeskim współpracują ze sobą miasto Brzeg, gm. Lubsza, gm. Olszanka, gm. Oława (gmina wiejska, woj. dolnośląskie), gmina Skarbimierz i powiat brzeski.

Natomiast w subregionie kluczborskim porozumienie Aglomeracja Kluczborska zrzesza 19 członków: powiat kluczborski, namysłowski i oleski oraz wszystkie 16 gmin z tych powiatów.

Cele rozwoju zagospodarowania przestrzennego:

Głównym celem rozwoju zagospodarowania przestrzennego miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych jest kształtowanie spójnej i konkurencyjnej struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru, wzmacniającej atrakcyjność inwestycyjną, poprawiającą warunki zamieszkania, ułatwiającą dostęp do rynku pracy, dóbr i usług w subregionie.

Zasadniczym założeniem kształtowania konkurencyjnej struktury funkcjonalno-przestrzennej obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych jest rozwój wielofunkcyjny. Jego istotą jest wzmacnianie różnych obszarów działalności gospodarczej i społecznej oraz zapewnienie dogodnego dostępu do usług o znaczeniu ponadlokalnym.

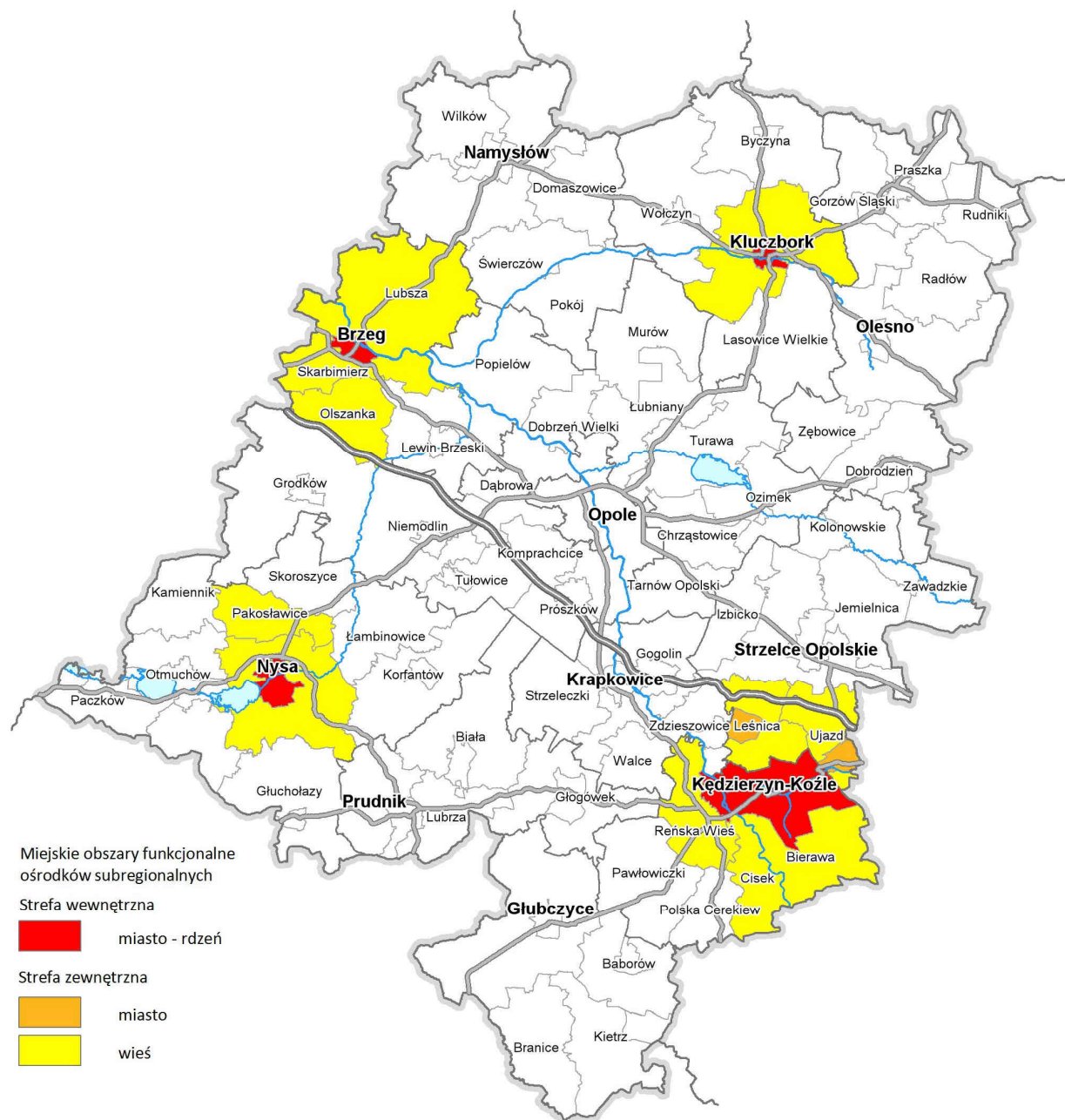
Podstawowymi funkcjami rozwojowymi obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych uznaje się:

- dla obszarów rdzeni: funkcję usługową, produkcyjną, mieszkaniową;
- dla obszarów podmiejskich: mieszkaniową, rolniczą, przyrodniczą.

Jako funkcje uzupełniające w strefie podmiejskiej uznaje się: rekreacyjno-wypoczynkową, usługową, produkcyjną.

⁵³ Str. 139 tamże

Rys. 36. Obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych

Źródło: Opracowanie własne.

Zasady zagospodarowania przestrzennego

Planując rozwój przestrzenny i podejmując działania służące realizacji celów tego rozwoju, należy uwzględnić poniższe zasady zagospodarowania przestrzennego:

- planowania rozwoju urbanizacji w nawiązaniu do ukształtowanych układów osadniczych, w sposób zapewniający bezkolizyjne ich funkcjonowanie;
- kształtowania zwartych obszarów zurbanizowanych;
- pierwszeństwa odnowy zabudowy nad zajmowaniem nowych terenów pod zabudowę;
- dostosowania użytkowania (wykorzystania terenu) do predyspozycji funkcjonalnych obszaru;
- zachowania ciągłości systemów przyrodniczych, w tym powiązań systemu przyrodniczego miasta z terenami otwartymi strefy podmiejskiej;

- utrzymania integralności przestrzennej terenów otwartych o funkcjach rolniczych i przyrodniczych (głównie klimatycznych);
- koncentracji aktywności gospodarczych w obszarach o szczególnych predyspozycjach rozwojowych (dobrej dostępności transportowej i infrastrukturalnej);
- kształtowania zasobu przyrodniczego, krajobrazowego i rekreacyjnego – tzw. zielonych pierścieni (*green belts*) wokół głównych ośrodków miejskich regionu;
- planowania rozwoju zagospodarowania zapewniającego bezkolizyjne funkcjonowanie terenów mieszkaniowo-usługowych i powiązań systemu przyrodniczego miasta z podmiejskimi terenami otwartymi.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego

W obszarach funkcjonalnych miejskich ośrodków subregionalnych należy uwzględnić:

- poprawę spójności terytorialnej obszarów poprzez poprawę połączeń komunikacyjnych (rozwój transportu publicznego) oraz modernizację i rozbudowę układu drogowego, w tym budowę nowej przeprawy mostowej na rzece Odrze w Brzegu;
- budowę drogowych układów obwodnicowych (Brzeg – budowa obwodnicy miasta w ciągu DK 39; Kędzierzyn-Koźle – budowa obwodnicy miasta w ciągu DK 40 /obwodnica północna/; Kluczbork – budowa obwodnicy miasta w ciągu DK 42; Nysa – budowa obwodnicy miasta w ciągu DK 46, 41);
- integrację i rozwój systemów gospodarki komunalnej;
- ograniczanie niskiej emisji, w tym sukcesywna likwidacja źródeł wytwarzania energii cieplnej dla celów komunalnych i przemysłowych, poprzez rozbudowę i zwiększenie efektywności energetycznej centralnych systemów ciepłowniczych oraz zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii OZE;
- podnoszenie bezpieczeństwa powodziowego (działania techniczne i nietechniczne);
- ochronę i rewaloryzację historycznych układów urbanistycznych;
- rewitalizację terenów o szczególnym nasileniu problemów społecznych, ekonomicznych i przestrzennych;
- kształtowanie powiązań przyrodniczych terenów zielonych obszarów miejskich z obszarami otwartymi w strefach podmiejskich.

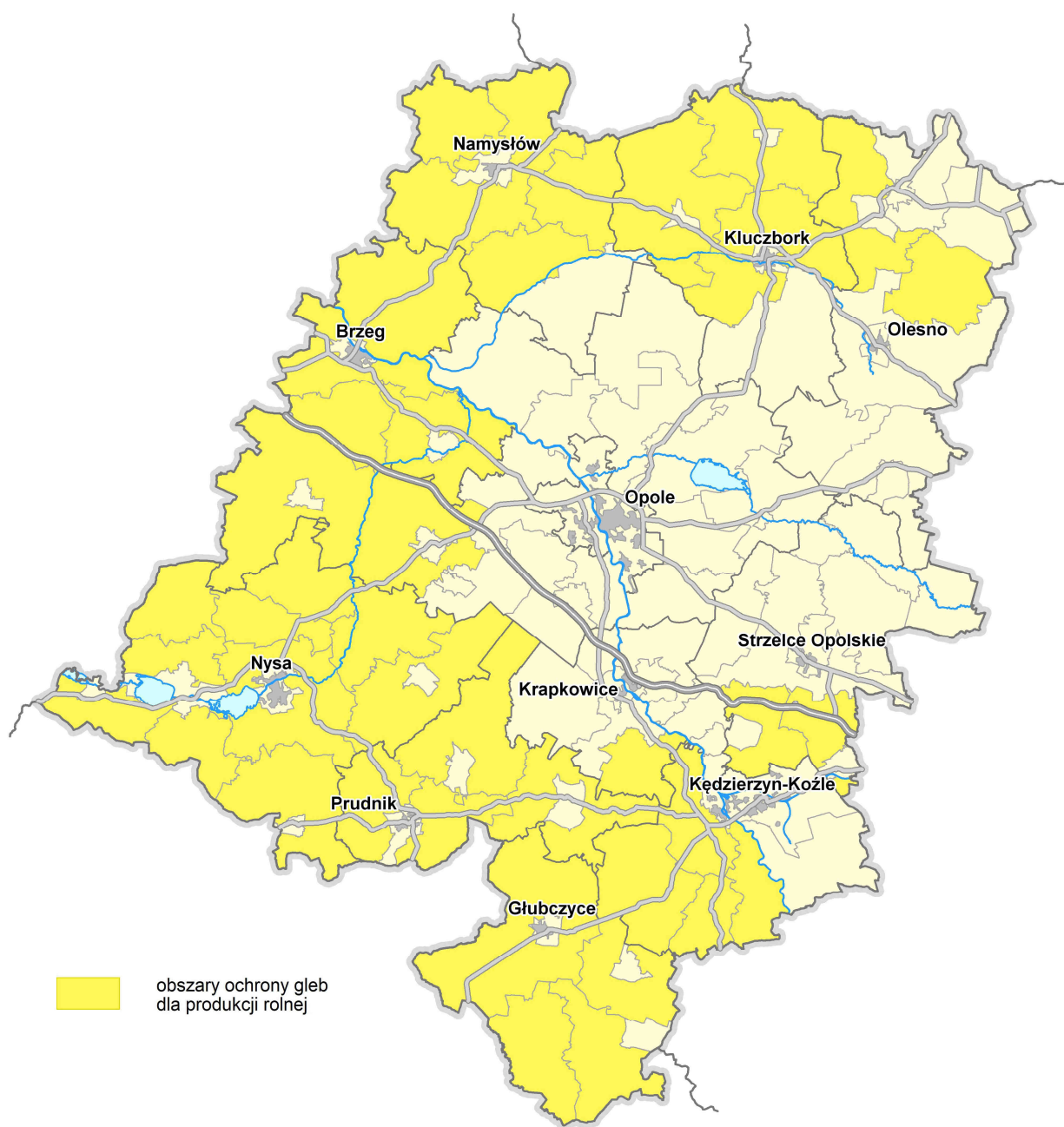
10.2.2. Obszary ochrony gleb dla produkcji rolnej

Obszary ochrony gleb dla celów produkcji rolnej obejmują tereny o najwyższej przydatności do prowadzenia gospodarki rolnej, mające kluczowe znaczenia dla zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego regionu, zachowania zależnych od ekstensywnego rolnictwa walorów przyrodniczych lub tradycyjnego krajobrazu rolniczego (HCV), utrzymania zielonych pierścieni w obszarach funkcjonalnych miast, lub utrzymania trwałych użytków zielonych dla przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych.

Obszary te charakteryzowane są przez syntetyczny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej WRPP > 75 pkt (wg metodyki IUNG Puławy obejmują 41 gminy województwa), w większości obejmując gleby należące do I-III klasy bonitacyjnej. Koncentrują się one w północnej, zachodniej i południowej części województwa opolskiego, w obrębie mało zróżnicowanych morfologicznie terenach Niziny Śląskiej i Przedgórze Sudeckiego.

Są to obszary o kluczowym dla gospodarki województwa naturalnym potencjale rozwojowym, opartym na najwyższych w kraju walorach rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wymagające prowadzenia działań ochronnych, ograniczeń i wykluczeń funkcji kolizyjnych oraz kształtowania możliwości optymalnego wykorzystania potencjału. Jego optymalne wykorzystanie dla dalszego rozwoju gospodarczego jest kluczowym wyzwaniem rozwoju przestrzennego województwa, a ochrona potencjału przestrzeni rolniczej i bioróżnorodności terenów otwartych jest zasadniczym celem rozwoju.

Rys. 37. Obszary ochrony gleb dla produkcji rolnej w województwie opolskim

Źródło: Opracowanie własne.

Kierunki rozwoju:

- Ochrona gleb o najwyższej wartości rolniczej przed przeznaczaniem na cele niezwiązane z gospodarką rolną.
- Przeciwdziałanie procesom degradacji warunków środowiskowo-siedliskowych obniżających zdolności produkcyjne oraz ochrona przed pogorszeniem właściwości fizycznych, chemicznych i edaficznych⁵⁴ gleb.
- Optymalizacja stosunków powietrzno-wodnych gleb oraz przeciwdziałanie skutkom susz.
- Rewitalizacja oraz rekultywacja terenów przekształconych antropogenicznie.
- Ochrona, odtwarzanie i rozbudowa obszarów rolnych o wysokich walorach przyrodniczych.

⁵⁴ Czynniki glebowe warunkujące wzrost i rozwój roślin uprawnych, np. struktura, zasobność w składniki pokarmowe, zawartość tlenu i wody, próchnicy, pH, ilość organizmów glebowych.

Zasady zagospodarowania:

- przeciwdziałania rozpraszania zabudowy na tereny otwarte;
- ograniczania przeznaczania gleb na cele niezwiązane z naturalnymi predyspozycjami;
- przeciwdziałania fragmentacji zwartych kompleksów glebowych;
- zwiększania terenów objętych rolnictwem ekologicznym i zintegrowanym;
- stabilizacji warunków wodnych, mikroklimatycznych i ekologicznych, w tym zachowania i odtwarzania gleb hydrogenicznych i obszarów wodno-błotnych;
- melioracji otwartych przestrzeni rolniczych, wzmacniających mozaikowość i bioróżnorodność środowiska terenów rolnych;
- przeciwdziałania obniżania lustra wód gruntowych (melioracje, wycinka lasów, eksploatacja kopalin, regulacje cieków wodnych);
- zapobiegania erozji gleb;
- melioracji i mikro melioracji przestrzeni rolniczej, przeciwdziałającej suszy rolniczej.
- ochrony, odtwarzania i rozbudowy obszarów rolnych o wysokich walorach przyrodniczych;
- rewitalizacji i rekultywacji terenów zdewastowanych i zdegradowanych typu *brownfield*.
- wzmacniania funkcji korytarzy ekologicznych, ograniczających ich zainwestowania, sprzyjających migracji gatunków;
- ochrony i wzbogacania biologicznego terenów rolniczej przestrzeni produkcyjnej (HNV i zielone pierścienie).

Funkcje rozwojowe:

- podstawowe: rolnictwo i gospodarka rolna, przemysł rolno-spożywczy;
- uzupełniające: ochrona środowiska przyrodniczego i krajobrazu, ochrona zasobów wodnych.

10.2.3. Obszary zagrożone powodzią

Obszary zagrożone powodzią to fragmenty przestrzeni, w obrębie których występują konflikty funkcjonalne pomiędzy skutkami okresowych wylewów cieków wodnych, a antropogenicznymi formami zagospodarowania terenu. Są one wypadkową zjawisk klimatycznych (wysokości i nierównomierności opadów, okresów nawalnych, dużych opadów przeplatających się z okresami suszy) oraz zmian użytkowania terenów związanych z: zabudowywaniem dolin rzecznych, regulowaniem cieków przyspieszającym tempo spływu wód, postępującym procesem urbanizacji terenów oraz szybkim przyrostem powierzchni o nieprzepuszczalnych nawierzchniach (m.in. drogi, parkingi, podwórka, powierzchnie magazynowe).

Obszary zagrożone powodzią to tereny w obrębie gmin położonych w dorzeczu Górnej i Środkowej Odry, w dolinach cieków: Odry, Nysy Kłodzkiej, Małej Panwi, Widawy, Proсны, Łomnicy, Osobłogi, Bierawki, Kłodnicy, Psiny, Troi, Opawicy, Prudnika, Białej Głuchołaskiej. Obejmują tereny otwarte pozostające w użytkowaniu rolniczym, leśnym lub przyrodniczym oraz tereny zabudowane, o zróżnicowanej strukturze zainwestowania: mieszkaniowe, usługowe, administracyjne, komunikacji drogowej i kolejowej, infrastruktury technicznej.

Obszary zagrożone powodzią, zgodnie z art. 169 ust. 1 i 2 Ustawy z 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (2017 r. poz. 1566, z późn. zm.) obejmują:

- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2% lub na których istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia ekstremalnego,
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią, w tym:
 - obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%,
 - obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%,
 - obszary między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano wał przeciwpowodziowy, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 224 ustawy prawo wodne, stanowiące działki ewidencyjne;

- obszary obejmujące tereny narażone na zalanie w przypadku uszkodzenia lub zniszczenia:
 - wału przeciwpowodziowego,
 - budowli piętrzącej.

Obszary zagrożone powodzią wyznaczone są w ramach opracowania map zagrożenia powodzią (MZP) oraz map ryzyka powodziowego (MRP).

Obszary szczególnego zagrożenia powodzią na obszarze województwa opolskiego wyznaczono łącznie w 48 gminach (Baborów, Bierawa, Branice, Brzeg, Byczyna, Cisek, Dąbrowa, Dobrzeń Wielki, Głogówek, Głubczyce, Głuchołazy, Gogolin, Gorzów Śląski, Grodków, Kędzierzyn-Koźle, Kietrz, Kolonowskie, Korfantów, Krapkowice, Lewin Brzeski, Lubrza, Lubsza, Łambinowice, Łubniany, Namysłów, Niemodlin, Nysa, Olesno, Olszanka, Opole, Otmuchów, Paczków, Popielów, Praszka, Prószków, Prudnik, Reńska Wieś, Skarbimierz, Skoroszyce, Strzeleczyki, Tarnów Opolski, Tułowice, Turawa, Ujazd, Walce, Wilków, Zawadzkie, Zdzieszowice).

Główne priorytety rozwoju na obszarach zagrożonych powodzią winny koncentrować się na podnoszeniu stopnia bezpieczeństwa przestrzeni i społeczeństwa, ochroną i funkcjonalnością środowiska przyrodniczego oraz optymalnym rozwojem gospodarki.

Naczelnym celem rozwoju przestrzennego obszaru jest przeciwdziałanie skutkom powodzi i prewencyjna ochrona przeciwpowodziowa.

Funkcje rozwojowe:

- podstawowe: ochrona przeciwpowodziowa, ochrona przyrody i krajobrazu, ochrona zasobów wodnych;
- uzupełniające: rolnictwo, leśnictwo, żegluga śródlądowa.

Kierunki rozwoju:

- Prewencyjna ochrona przeciwpowodziowa.
- Podnoszenie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.
- Zwiększenie dyspozycyjności zasobów wodnych.
- Przeciwdziałanie skutkom zmian klimatycznych.

Zasady zagospodarowania:

- ograniczania sposobu zagospodarowania i użytkowania terenu na obszarach szczególnego zagrożenia powodziowego, w szczególności zabudowy mieszkaniowej, zgodnie z obowiązującymi przepisami Prawa Wodnego;
- stopniowego ograniczania i przenoszenia istniejącej zabudowy;
- ograniczania terenów upraw rolnych, rozwój użytków zielonych z obszarów międzywala, zapewniającym przepływ wód powodziowych;
- uwalniania przestrzeni dla rzek;
- spowalniania odpływu wód;
- zwiększania naturalnych zdolności buforowania wód, zachowania i odtwarzania form przyrodniczych (korytarzy ekologicznych) oraz rozbudowy ekosystemów od wód zależnych;
- realizacji niezbędnych budowli i urządzeń wodnych, ograniczających zagrożenie powodziowe;
- warunkowości realizacji budowli i urządzeń wodnych, zwiększających sztuczny potencjał buforowania wody (zbiorniki wodne, poldery);
- upowszechniania rozproszonych form małej retencji i mikroretencji;
- zwiększania zdolności buforowych ekosystemów naturalnych (zalesienia);
- zwiększania obszarów retencji naturalnej i sztucznej oraz innych form retencji, ograniczających niedobory wody i łagodzenie skutków zmian klimatycznych;
- dążenia do przywracania funkcjonalności przyrodniczej zdegradowanym ekosystemom przywodnym (doliny rzeczne, tereny zalewowe i podmokłe);

- retencji wód opadowych i roztopowych w miejscu powstawania na terenach zurbanizowanych (tzw. zielono-niebieska infrastruktura).

Na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują przepisy odrębne w tym zakazy wynikające wprost z ustawy *Prawo wodne*.

Rys. 38. Obszary zagrożone powodzią w województwie opolskim

Źródło: Opracowanie własne.

10.2.4. Tereny zamknięte

Tereny zamknięte stanowią zastrzeżone ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa tereny, określone przez właściwych ministrów i kierowników urzędów centralnych. W województwie opolskim są to nieruchomości Ministerstwa Obrony Narodowej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz Ministerstwa Infrastruktury i Transportu.

Podstawą prawną ustanowienia terenów zamkniętych MON jest decyzja 42/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 4 marca 2016 r. w sprawie ustalenia terenów zamkniętych w resorcie obrony narodowej (Dz. Urz. MON z 2016 r., poz. 25, z późn. zm.).

Zgodnie z ww. decyzją w województwie opolskim zlokalizowane są 23 tereny zamknięte resortu obrony narodowej (tab. 23).

Tabela 23. Tereny zamknięte resortu obrony narodowej w województwie opolskim

Lp.	Numer kompleksu	Powiat	Miejscowość	Obręby i nr działek
1.	904	brzeski	Brzeg	II Centrum, AM 8, dz. 603/1.
2.	1262	brzeski	Pawłów	Kruszyna, AM 1, dz. 323, 315/3, 314/1, 317/1, 315/5, 313/1, 322/1, 316/1, 412, 413; Pawłów, AM 1, dz. 380.
3.	2216	brzeski	Brzeg	Południe, AM 10, dz. 198/2; AM 9 dz. 196/6, 196/7.
4.	2223	brzeski	Brzeg	Centrum, AM 8, dz. 599.
5.	2347	opolski	Komprachcice	Komprachcice, AM 8, dz. 1345/1.
6.	2348	opolski	Polska Nowa Wieś	Polska Nowa Wieś, AM 11, dz. 1392/10, 1392/33.
7.	2365	m. Opole	Opole	Półwieś, AM 27, dz. 1/5, część 1/7; AM 31, dz. 45/13, 45/15; Szczepanowice, AM 31, dz. 47, 48/1, 49/1, 50/1, 51/1.
8.	2544	kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	Koźle, AM 9, dz. 1850/4.
9.	2706	m. Opole	Opole	Półwieś, AM 27, dz. część 1/7, 9/2, 9/6, część 8, 10; Szczepanowice, dz. 51/3.
10.	2707	m. Opole	Opole	Półwieś, AM 27, dz. 2, 4, 5, 6, 3/1, część 1/7, część 8.
11.	2713	m. Opole	Opole	Opole, AM 48, dz. 82; AM 53, dz. 16/4, 16/5.
12.	2716	m. Opole	Opole	Szczepanowice, AM 36, dz. 3/4, 3/6, 3/7, 3/9.
13.	2720	opolski	Winów	Wójtowa Wieś, AM 20, dz. 17/1; Górki, AM 1, dz. 78/1, 79/1, 81/1.
14.	2925	namysłowski	Jastrzębie	Jastrzębie, AM 3, dz. 121/15, 121/29, 121/30, 121/31, 121/32, 121/33, 121/34, 121/35, 121/36, 121/37, 121/41, 121/42, 121/39, 121/40.
15.	3418	nyski	Nysa	Śródmieście, AM 24, dz. 1/13.
16.	3729	krapkowicki	Krapkowice	Dobra, AM 2, dz. 126, 127/2, 127/4, 130/2, 130/4, 131/2, 131/4, 132/2, 132/4, 133/2, 133/4, 857/3, 857/4.
17.	3883	brzeski	Prędocin	Prędocin, AM 9, dz. 500, 503.
18.	3885	brzeski	Brzeg	Południe, AM 7, dz. 133/7, 133/8.
19.	5608	m. Opole	Opole	Szczepanowice, AM 34, dz. 19/2, 18/4, 20/4, 12/7.
20.	5634	m. Opole	Opole	Półwieś, AM 28, dz. 80/2, 81/1, 96/1, 97/1, 98/1.
21.	5635	brzeski	Brzeg	Południe, AM 8, dz. 157, 160.
22.	5984	brzeski	Pępice	Małujowice, AM 3, dz. 576; Pępice, AM 1, dz. 31, 32, 38, 39, 37/1, 13/1, 18/1, 22/1, 25/1, 27/1, 18/2, 30/5, 11/1.
23.	7899	kluczborski	Szumirad	Szumirad, AM 3, dz. 68/1, 69/2, 70/2, 71/2, 72/2, 73/2; AM 4, dz. 84, 85, 86, 87, 88, 83/2; AM 6, dz. 89, 90, 91, 92, 93, 94, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132,

Lp.	Numer kompleksu	Powiat	Miejscowość	Obreby i nr działek
		oleski	Szumirad	133, 95/5, 115/1, 116/1, 134/2, 135/2; AM 7, dz. 102, 103, 104, 105, 106, 122, 123, 124, 81/3, 82/2, 121/1, 140/1, 141/1, część 101/1; AM 8, dz. 146, 147, 148, 149, 150, 151, 142/1, 143/1, 144/1, 145/1, 152/1, 153/1, 154/1, 166/1, 167/1, 168/1, 169/1, 170/1, 171/1, 172/1, 173/1, 191/1. Radawie, AM 7, dz. 154, 152; AM 9, dz. 99, 98, 97, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 88, 89, 90, 91, 96, 95, 94, 93, 92, 119, 120, 121; AM 10, dz. 131, 130, 129, 128, 127, 126, 125, 124, 123, 122, 156, 157, 158, 159, 160, 133, 132, 155; AM 11, dz. 81, 85, 102, 101, 100, 109, 110, 111, 79, 82, 86, 87; Bierdzany, AM 7, dz. 95/3, 96/1, 97/1, 115/2, 116/1, część 117/1, część 98/1.
		opolski	Szumirad	Ligota Turawska, AM 7, dz. 155, 175, 176, 177, 134/2, 135/2, 136/3, 154/2, 156/2, 196/3, część 197/2; Zakrzów Turawski, AM 1, dz. 211, 218, część 223, 210, 209, 214, 213, 212, 215, 216, 217, 219, część 222, część 221, część 220, 229.

Lokalizację terenów zamkniętych MON i ustanowionych stref ochronnych określa mapa pt. *Polityka przestrzenna*.

Największe powierzchniowo tereny posiadające status terenu zamkniętego MON zlokalizowane m.in.:

- w powiecie namysłowskim, w gminie Namysłów (miejscowość Jastrzębie Śląskie),
- w powiecie brzeskim, w tym na terenie miasta Brzeg i gminy Skarbimierz w miejscowościach Pawłów, Skarbimierz, Pępice, Małujowice, Prędocin,
- w powiecie krapkowickim, w gminach Strzeleczy (miejscowość Dobra) i w mieście Krapkowie,
- w powiecie opolskim, w gminach: Komprachcice (Polska Nowa Wieś i Komprachcice), Prószków (Winnów, Górki), Turawa (Ligota Turawska, Zakrzów Turawski),
- w mieście Opolu,
- w powiecie kluczborskim, w gminie Lasowice Wielkie (miejscowość Szumirad),
- w powiecie oleskim, w gminie Zębów (miejscowość Radawie).

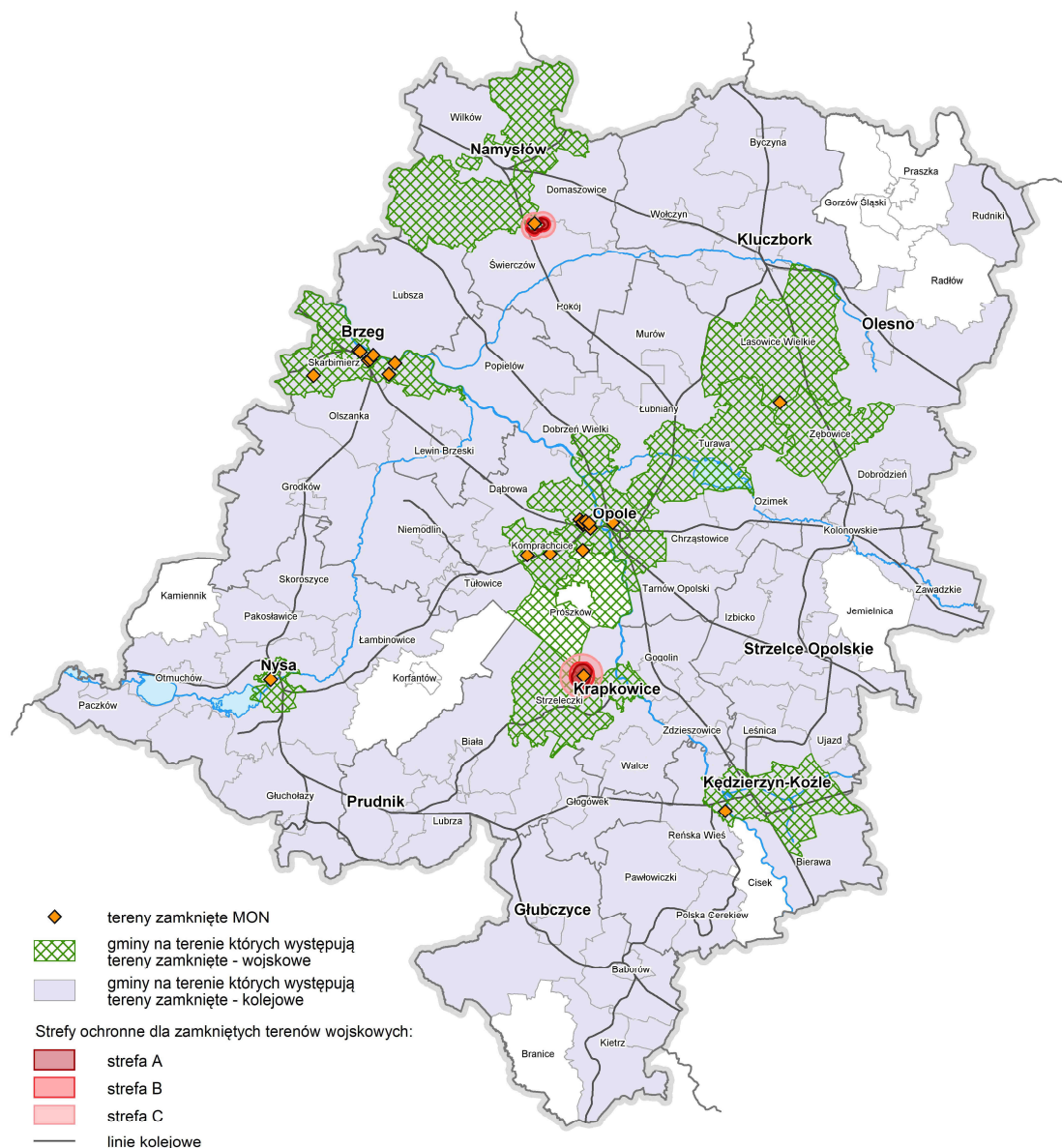
Strefy ochronne dla terenów zamkniętych MON zostały ustanowione dla kompleksów wojskowych nr 3729 Krapkowie oraz nr 2925 Jastrzębie.

W strefach ochronnych obowiązują ograniczenia w zagospodarowaniu i użytkowaniu, w tym:

- w strefie A – zakaz wprowadzania zabudowy rozproszonej oraz budowy obiektów, których odporność konstrukcji na obciążenia wyjątkowe jest mniejsza niż 35kPa;
- w strefie B – zakaz budowy autostrad i dróg o dużym natężeniu ruchu oraz wprowadzania zabudowy zwartej i obiektów, których odporność konstrukcji na obciążenia wyjątkowe jest mniejsza niż 5kPa;
- w strefie C – zakaz budowy obiektów użyteczności publicznej, w których gromadzi się duża liczba ludzi, takich jak miejsca kultu, szpitale, placówki oświatowo-wychowawcze, place i hale targowe, obiekty rekreacyjno-sportowe oraz innych obiektów budowlanych, których odporność konstrukcji na obciążenia wyjątkowe jest mniejsza od 3kPa.

Część terenów kolejowych także posiada status terenów zamkniętych na podstawie Decyzji nr 3 Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 24 marca 2014 r. w sprawie ustalenia terenów, przez które przebiegają linie kolejowe, jako terenów zamkniętych (Dziennik Urzędowy Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 27 marca 2014 r., poz. 25), z późn. zm.

Rys. 39. Tereny zamknięte w województwie opolskim

Źródło: Opracowanie własne.

Zgodnie z ww. Decyzją w województwie opolskim kolejowe tereny zamknięte występują w granicach 62 gmin i łącznie zajmują ok. 3020,85 ha, najczęściej w miastach: Kędzierzyn-Koźle, Opole i Kluczbork. W odróżnieniu dla terenów zamkniętych MON, dla kolejowych terenów zamkniętych nie stosuje się przepisów o wyznaczaniu stref ochronnych i określaniu ograniczeń w zagospodarowaniu i korzystaniu z tych terenów.

Celem wyznaczenia obszarów terenów zamkniętych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa jest zapewnienie prawidłowego funkcjonowania obiektów i kompleksów wojskowych, w tym w zakresie wykorzystania infrastruktury drogowej, kolejowej i lotniczej na potrzeby przewozów wojskowych.

W związku z powyższym działania ukierunkowane na rozwój regionu muszą uwzględniać zachowanie funkcji podstawowych terenów zamkniętych bezpośrednio związanych z obronnością i bezpieczeństwem państwa z jednoczesnym ograniczeniem procesów urbanizacji w ustanowionych strefach ochronnych.

łącznie w województwie opolskim tereny zamknięte występują w granicach 63 gmin i zajmują powierzchnię ok. 7455 ha (0,8% powierzchni województwa).

10.2.5. Obszary kształtowania potencjału rozwojowego wymagające programowania działań ochronnych

Obszary kształtowania potencjału rozwojowego wymagające programowania działań ochronnych to obszary o wysokim potencjale opartym na lokalnych zasobach i walorach, dla których konieczne jest stosowanie działań ochronnych, ograniczających lub/i wykluczających ze względu na ich wartość przyrodniczą, kulturową lub szczególne znaczenie dla ochrony zasobów naturalnych.

Na ogół są to struktury przestrzenne, mające strategiczne znaczenie dla ochrony i kształtowania regionalnego systemu przyrodniczego, ochrony strategicznych zasobów wodnych oraz ochrony zasobów przyrodniczo-krajobrazowo-kulturowych w województwie, wymagających zahamowania degradacji przestrzeni przyrodniczo-krajobrazowej, utraty krajobrazów historycznych, zabytkowych zespołów urbanistycznych, ruralistycznych i architektonicznych oraz dziedzictwa archeologicznego.

Obszary rozwoju i wykorzystania naturalnych i kulturowych potencjałów rozwojowych obejmują:

- **obszary cenne przyrodniczo**, podlegające ochronie prawnej⁵⁵, pełniące funkcje obszarów węzłowych, zasilających system przyrodniczy, powiązane siecią korytarzy ekologicznych lub korytarzy migracyjnych oraz obszary proponowane do objęcia ochroną lub rozbudowy istniejących form ochrony przyrody;
- **obszary ochrony krajobrazów kulturowych**, obejmujące struktury przestrzenne o wysokich walorach przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych, wymagające zahamowania degradacji przestrzeni przyrodniczo-krajobrazowej i utraty krajobrazów historycznych, w tym obszary ochrony zabytkowego krajobrazu kulturowego (pomniki historii, parki kulturowe), historyczne układy przestrzenne (układy urbanistyczne i ruralistyczne), obszary dziedzictwa kulturowego (miejsca pamięci, zespoły folwarczno-parkowe i parkowo-zabytkowe z parkami wiejskimi, miejskimi, zabytkami sakralnymi i budownictwem obronnym), obszary dziedzictwa archeologicznego, obszary słabo wykorzystanych walorów kulturowo-przyrodniczo-krajobrazowych w południowo-zachodniej oraz środkowo-wschodniej części województwa;
- **obszary ochrony i kształtowania zasobów wodnych**, obejmujące struktury przestrzenne zapewniające dostęp do wód powierzchniowych i podziemnych o określonych parametrach jakościowo-ilościowych (GZWP, zlewnie hydrograficzne, zlewnia zbiornika Turawskiego), podnoszące zdolności retencyjne wód powierzchniowych i łagodzące skutki zmian klimatycznych (retencja naturalna i sztuczna, ochrona i odtwarzanie ekosystemów zależnych od wód, buforowania wód opadowych w miejscu opadania), o dobrym stanie i potencjale wód w obrębie JCWP oraz JCWPd, chroniące ujęcia wodne i ich strefy ochronne, a także wody dla funkcji rekreacyjnych;
- **obszary występowania strategicznych złóż kopalin** (na obszarze województwa opolskiego złoża takie nie występują⁵⁶).

Umiejętne i dostosowane do posiadanych cech, potencjału zasobów naturalnych i kulturowych oraz potrzeb i możliwości wykorzystanie pro rozwojowe, zapewniające nie tylko konieczną ochronę ale

⁵⁵ Zgodnie z art. 6 ust. 1 Ustawy z dnia 16.04.2004 r. o ochronie przyrody (j.t. Dz. U. z 2013 r., poz. 627) formami ochrony przyrody są: parki narodowe, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, rezerваты przyrody, pomniki przyrody, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, użytki ekologiczne i stanowiska dokumentacyjne, stanowiska ochrony gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów).

⁵⁶ Zgodnie z *KPZK 2030* do złóż strategicznych zaliczane są złoża surowców energetycznych – węgla kamiennego i brunatnego. W opracowanym przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego „Planie działań służących realizacji KPZK 2030 wraz z harmonogramem jego realizacji” przyjęto, że sporządzenie wykazu złóż o znaczeniu strategicznym dla państwa z określeniem przestrzennego zasięgu ich zalegania nastąpi w II etapie realizacji planu, po wprowadzeniu zmian ustawowych gwarantujących ujednoczenie pojęć i definicji z zakresu planowania przestrzennego, budownictwa i urbanistyki występujących w różnych aktach prawnych.

również podnoszące jego konkurencyjność wobec otoczenia stanowi podstawowe wyzwanie i priorytet rozwoju.

Ze względu na uwarunkowania zasobowe, obszary wymagające programowania działań ochronnych są miejscem występowania licznych konfliktów funkcjonalnych i przestrzennych, wśród których za najistotniejszy uznaje się konflikt pomiędzy ochroną zasobów i walorów przyrodniczo-krajobrazowych oraz struktur wodnych z postępującą zabudową przemysłowo-usługowo-mieszkalną, korytarzami infrastruktury techniczno-komunikacyjnej oraz presją na dalszą intensyfikację rozwoju gospodarczego (w tym funkcji turystyczno-wypoczynkowych w obszarach górskich i przywodnych).

Naczelnym celem rozwoju przestrzennego obszaru jest ochrona i wykorzystanie potencjałów endogenicznych przyrody, krajobrazu, zasobów naturalnych i kulturowych dla zrównoważonego rozwoju.

Funkcje rozwojowe:

- podstawowe: ochrona przyrody, ochrona zasobów wodnych, ochrona zasobów i dziedzictwa kulturowego, ochrona środowiska, ochrona kopalin;
- uzupełniające: rolnictwo, leśnictwo, mieszkalnictwo, przemysł, usługi, naukowo-edukacyjna.

Kierunki rozwoju:

- Ochrona, wzmocnienie integralności i spójności obszarów przyrodniczych.
- Zachowanie, odtwarzanie i kształtowanie krajobrazów naturalnych i kulturowych.
- Ochrona zasobów i poprawa jakości wód dla celów użytkowych.

Zasady zagospodarowania:

Ochrona, wzmocnienie integralności i spójności obszarów przyrodniczych.

- zintegrowanej i kompleksowej ochrony obszarów o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych;
- obejmowania ochroną obszarów o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych;
- kształtowania korytarzy ekologicznych oraz zielonych pierścieni, wzmacniających integralność i spójność przestrzenną obszarów przyrodniczych (obszarów węzłowych) oraz przeciwdziałania fragmentacji przyrody;
- przywracania funkcjonalności przyrodniczej zdegradowanym ekosystemom przywodnym;
- poszerzania obszarów o wysokim potencjale przyrodniczym, zwiększających bioróżnorodność obszarów rolnych i leśnych (HNV, HCVF);
- wykorzystywania potencjału lokalnych zasobów przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych dla rozwoju społeczno-gospodarczego (turystyczno-rekreacyjnego);
- ograniczania presji urbanizacji na obszary cenne przyrodniczo.

Zachowanie, odtwarzanie i kształtowanie krajobrazów naturalnych i kulturowych.

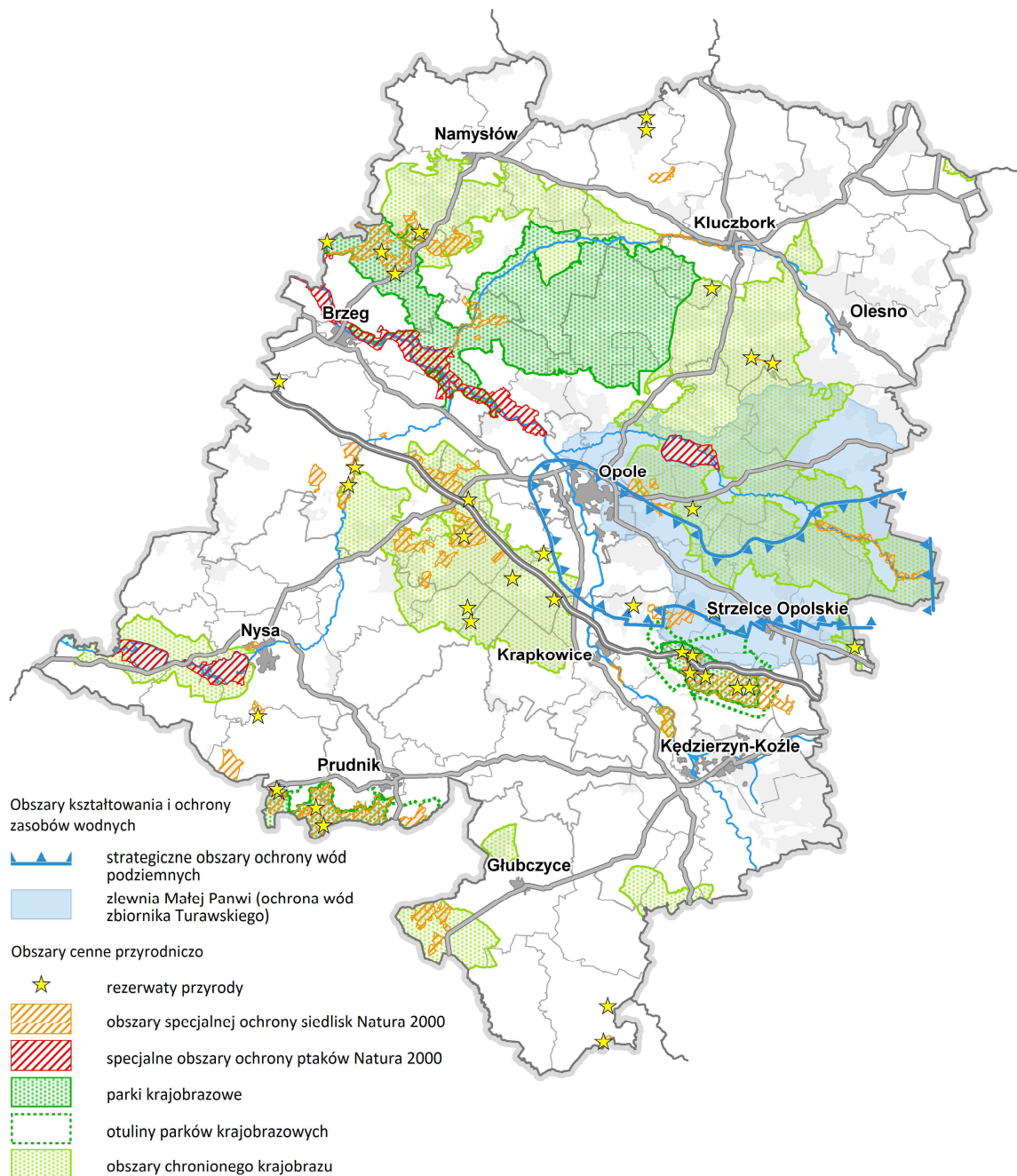
- zintegrowanej i kompleksowej ochrony obszarów o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych;
- wyznaczania i ochrony obszarów szczególnie ważnych dla zachowania tożsamości regionu, w tym krajobrazów cennych i kluczowych dla województwa;
- przeciwdziałania defragmentacji przyrody, w tym przed dominantami krajobrazowymi i infrastrukturą liniową;
- wskazania obszarów występowania kolizji funkcjonalno-przestrzennych, wymagających działań ochronnych, rewitalizacyjnych i rewaloryzacyjnych;
- ochrony walorów krajobrazu na podstawie planów ochrony i planów zadań ochronnych.

Ochrona zasobów i poprawa jakości wód dla celów użytkowych.

- ochrony planistycznej zbiorników wodnych wraz z obszarami ich zasilania;
- prowadzenia gospodarki zasobami wodnymi w układach zlewniowych i w obrębie podziemnych zbiorników wodonośnych, na podstawie bilansu wodno-gospodarczego zlewni, z preferencją

- dla celów komunalnych i przemysłowych;
- przywracania jakości wód w obrębie funkcjonujących aglomeracji wodno-kanalizacyjnych, jednolitych części wód i zlewni sanitacyjnych;
 - wyznaczenia stref ochrony ujęć wodnych i określania ich zasad użytkowania.

Rys. 40. Obszary kształtowania potencjału rozwojowego wymagające programowania działań ochronnych – przyrodnicze obszary funkcjonalne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Identyfikacja Obszarów Funkcjonalnych (OF), Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), Obszarów Problemowych (OP) w województwie opolskim, CASE-Doradcy Sp. z o.o., 2012 r.

Rys. 41. Obszary kształtowania potencjału rozwojowego wymagające programowania działań ochronnych – obszary zabytkowego krajobrazu kulturowego

Źródło: Opracowanie własne.

XI. REALIZACJA USTALEŃ PLANU

Realizacji polityki przestrzennej na poziomie regionu służy ogół działań władz publicznych ukierunkowanych na osiągnięcie stanu zagospodarowania ustalonego w planie zagospodarowania przestrzennego województwa.

Rolą samorządu województwa jest oddziaływanie na podmioty prowadzące własną politykę przestrzenną na każdym poziomie zarządzania publicznego (lokalnego, ponadlokalnego, regionalnego i krajowego), tak by możliwe było osiągnięcie zakładanego w planie województwa stanu.

Zgodnie z obowiązującym prawem w zakresie planowania przestrzennego, plan województwa jest realizowany poprzez realizację umieszczonych w nim inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

11.1. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym

Zgodnie z art. 2 pkt 5 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, **inwestycją celu publicznego** jest działanie o znaczeniu lokalnym (gminnym) i ponadlokalnym (powiatowym, wojewódzkim i krajowym), a także krajowym (obejmującym również inwestycje międzynarodowe i ponadregionalne), bez względu na status podmiotu podejmującego te działania oraz źródła ich finansowania, stanowiące realizację celów, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami.

Stosownie do art. 39 ust. 3 pkt 3 oraz ust. 5 ustawy, **w planie zagospodarowania przestrzennego województwa umieszcza się te inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, które zostały ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością.**

Mając na uwadze powyższe, podstawę wprowadzenia zadań inwestycyjnych (inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym) do planu stanowią:

- dokumenty przyjęte przez Radę Ministrów:
 - *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030* (dokument przyjęty Uchwałą Rady Ministrów nr 239 z dnia 13 grudnia 2011 r.),
 - *Program budowy dróg krajowych na lata 2014-2023 (z perspektywą do 2025 r.)* (dokument przyjęty Uchwałą Rady Ministrów nr 105/2017 z dnia 12 lipca 2017 r.),
 - *Master plan dla transportu kolejowego w Polsce do 2030 r.* (dokument przyjęty Uchwałą Rady Ministrów nr 277 z dnia 19 grudnia 2008 r.),
 - *Krajowy Program Kolejowy do 2023 r.* (dokument przyjęty Uchwałą Rady Ministrów nr 162/2015 z dnia 15 września 2015 r. z późn. zm.),
 - *Kontrakt Terytorialny dla Województwa Opolskiego* (dokument przyjęty Uchwałą Rady Ministrów nr 220 z dnia 4 listopada 2014 r. Przyjęty przez ZWO Uchwałą 5718/2014 z dnia 13 listopada 2014 r. – podpisany 14.11.2014 r., wraz z *Aneksem nr 1* zatwierdzonym Uchwałą Rady Ministrów nr 99 z dnia 30 czerwca 2015 r. przyjętym przez ZWO Uchwałą nr 925/2015 z dnia 28 lipca 2015 r. oraz *Aneksem nr 2* zatwierdzonym Uchwałą Rady Ministrów nr 61 z dnia 5 maja 2017 r. przyjętym przez ZWO Uchwałą nr 3819/2017 z dnia 24 maja 2017 r.),
 - *Program Infrastruktura i Środowisko 2014-2020* (Uchwała Rady Ministrów z dnia 08.01.2014 r.),
 - *Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry* (dokument przyjęty Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r., Dz. U. z 2016 r., poz. 1938),
 - *Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry* (dokument przyjęty Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r., Dz. U. z 2016 r., poz. 1967),

- *Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 /z perspektywą do 2030 r./* (dokument przyjęty Uchwałą Rady Ministrów w dniu 14 lutego 2017 r.),
- *Założenia do planów rozwoju śródlądowych dróg wodnych w Polsce na lata 2016-2020 z perspektywą do roku 2030* (dokument przyjęty Uchwałą Nr 79 Rady Ministrów z dnia 14 czerwca 2016 r.).
- dokumenty przyjęte przez właściwego ministra:
 - *Master Plan dla dyrektywy Rady 91/271/EWG* (dokument zatwierdzony przez kierownictwo resortu środowiska w dniu 15.05.2015 r.).
- dokumenty przyjęte przez Sejmik Województwa Opolskiego / Zarząd Województwa Opolskiego:
 - *Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Opolskiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028* (Uchwała nr XXVII/306/2017 z 28 marca 2017 r.),
 - *Program ochrony środowiska dla województwa opolskiego na lata 2016-2020* (Uchwała Nr XXIII/265/2016 z dnia 20 grudnia 2016 r.),
 - *Program ochrony powietrza dla strefy opolskiej, ze względu na przekroczenie poziomów dopuszczalnych pyłu PM10, pyłu PM2,5 oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu wraz z planem działań krótkoterminowych* (Uchwała nr XXXIV/417/2013 Sejmiku Województwa Opolskiego z 25.10.2013 r.),
 - *Program ochrony powietrza dla strefy opolskiej ze szczególnym uwzględnieniem rejonu Kędzierzyna-Koźła i Zdieszowic – w zakresie benzenu* (Uchwała nr III/33/2015 Sejmiku Województwa Opolskiego z 27.01.2015 r.),
 - *Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami położonych wzdłuż dróg o natężeniu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie i linii kolejowych o natężeniu większym niż 30 000 przejazdów rocznie dla województwa opolskiego na lata 2014-2019* (Uchwała nr IV/60/2015 Sejmiku Województwa Opolskiego z 24.02.2015 r.),
 - *Program Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2016–2019* (Uchwała nr XVIII/206/ 2016 Sejmiku Województwa Opolskiego z 14 czerwca 2016 r.),
 - *Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Opolskiego na lata 2016-2022* (Uchwała Sejmiku Województwa Opolskiego Nr XII/126/2015 z dnia 22 grudnia 2015 r.),
 - *Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Opolskiego na lata 2013-2018* (załącznik do Uchwały Nr XVI/176/2016 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 26 kwietnia 2016 r.).

Z punktu widzenia zagospodarowania przestrzennego nie wszystkie zadania w ramach ww. dokumentów posiadają cechy właściwe dla przedsięwzięć inwestycyjnych skutkujących zmianą sposobu zagospodarowania przestrzeni, w związku z tym nie zostały one uwzględnione w zamieszczonych poniżej wykazach inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

11.1.1. Komunikacja

Tabela 24. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością – Komunikacja

Lp.	Nazwa zadania	Program / dokument	Lokalizacja (gmina)	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Stan realizacji
Drogi publiczne					
1.	Budowa drogi S11	POiŚ 2014-2020; Program budowy dróg krajowych na lata 2014-2023; Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	Byczyna, Kluczbork, Olesno	GDDKiA	Faza planowania, przygotowanie do ogłoszenia postępowania przetargowego na dokumentację etapu STEŚ i KP.
2.	Budowa drogi S46	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	Dąbrowa, Opole, Turawa, Chrzastowice, Ozimek, Dobrodzień	GDDKiA	Faza planowania
3.	Budowa obwodnicy Niemodlina w ciągu DK 46	Program budowy dróg krajowych na lata 2014-2023; Kontrakt terytorialny	Niemodlin, Dąbrowa	GDDKiA	W trakcie realizacji
4.	Budowa obwodnicy Kędzierzyna-Koźla w ciągu DK nr 40 (etap II)	Program budowy dróg krajowych na lata 2014-2023; Kontrakt terytorialny	Kędzierzyn-Koźle, Ujazd	GDDKiA	W trakcie przygotowania do realizacji – gotowość do ogłoszenia postępowania przetargowego na realizację w systemie Projektuj & Buduj. Brak ustalonego źródła finansowania.
5.	Budowa obwodnicy m. Myślina w ciągu DK 46	Program budowy dróg krajowych na lata 2014-2023; Kontrakt terytorialny	Dobrodzień	GDDKiA	Przygotowana do realizacji. Gotowość do ogłoszenia postępowania przetargowego na roboty. Brak ustalonego źródła finansowania.
6.	Budowa obwodnicy Oleśna w ciągu DK S11	Program budowy dróg krajowych na lata 2014-2023	Olesno, Lasowice Wlk.	GDDKiA	W trakcie przygotowania do realizacji – etap STEŚ i KP. Uzyskanie Decyzji Środowiskowej w 2018 r.
7.	Budowa obwodnicy Praszki w ciągu DK 45	Program budowy dróg krajowych na lata 2014-2023	Praszka, Gorzów Śląski	GDDKiA	W trakcie przygotowania do realizacji – etap STEŚ i KP. Uzyskanie Decyzji Środowiskowej w 2018 r.
8.	Budowa obwodnicy miejscowości Dobrzeń Wielki	Kontrakt terytorialny	Dobrzeń Wielki	ZDW	W trakcie przygotowania do realizacji

Lp.	Nazwa zadania	Program / dokument	Lokalizacja (gmina)	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Stan realizacji
9.	Budowa obwodnicy miejscowości Chorula – Malnia w ciągu DW 423	Budżet Województwa Opolskiego (zadania zgłoszone do dofinansowania w ramach RPO WO 2014-2020)	Gogolin	ZDW	W trakcie przygotowania do realizacji
10.	Budowa obwodnicy miejscowości Dobrodzień w ciągu DW 901	Budżet Województwa Opolskiego (zadania zgłoszone do dofinansowania w ramach RPO WO 2014-2020)	Dobrodzień	ZDW	W trakcie przygotowania do realizacji
11.	Budowa obejścia „Alei Lipowej”	Budżet Województwa Opolskiego (zadania zgłoszone do dofinansowania w ramach RPO WO 2014-2020)	Lubrza	ZDW	W trakcie przygotowania do realizacji
Drogi wodne					
12.	Modernizacja Odrzańskiej Drogi Wodnej do minimum IV klasy żeglowności	Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.); Założenia do planów rozwoju śródlądowych dróg wodnych w Polsce na lata 2016-2020 z perspektywą do roku 2030 ⁵⁷	Skarbimierz, Popielów, M. Opole, Dobrzeń Wielki, Gogolin, Krapkowice, Zdzieszowice, Kędzierzyn-Koźle, Reńska Wieś	RZGW	Faza planowania
13.	Modernizacja Kanału Gliwickiego do klasy żeglowności V (o ile będzie to uzasadnione, ponieważ przyszły Kanał Śląski będzie przebiegał lateralnie do istniejącego kanału)	Założenia do planów rozwoju śródlądowych dróg wodnych w Polsce na lata 2016-2020 z perspektywą do roku 2030	Ujazd, Kędzierzyn-Koźle	RZGW	Faza planowania
14.	Budowa Kanału Odra – Dunaj	Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.); Założenia do planów rozwoju śródlądowych dróg wodnych w Polsce na lata 2016-2020 z perspektywą do roku 2030	Kędzierzyn-Koźle	RZGW	Faza planowania
15.	Modernizacja Kanału Gliwickiego – szlaku żeglownego i jego ubezpieczeń brzegowych	POIŚ 2014-2020 Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry	Ujazd, Kędzierzyn-Koźle	RZGW	Faza planowania
16.	Budowa jazu klapowego na stopniu wodnym Ujście Nysy	Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry	Popielów	RZGW we Wrocławiu	Planowane, (planowana data zakończenia 2021 r.)
17.	Modernizacja jazu Wróblin (I etap)	Kontrakt terytorialny	M. Opole	RZGW we Wrocławiu	Planowane, (planowana data zakończenia 2021 r.)

⁵⁷ Dokument zakłada przystosowanie Odrzańskiej Drogi Wodnej do parametrów klasy Va w perspektywie długookresowej (do 2030 r.), w tym w perspektywie krótkoterminowej rozpoczęcie selektywnej przebudowy istniejących śluz na odcinku skanalizowanym Odry do parametrów klasy Va wraz z modernizacją awanportów tych śluz.

Lp.	Nazwa zadania	Program / dokument	Lokalizacja (gmina)	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Stan realizacji
18.	Modernizacja jazu Zwanowice (I etap)	Kontrakt terytorialny	Skarbimierz, Popielów	RZGW we Wrocławiu	Planowane, (planowana data zakończenia 2021 r.)
19.	Modernizacja jazu Januskowice (I etap)	Kontrakt terytorialny	Reńska Wieś	RZGW we Wrocławiu	Planowane, (planowana data zakończenia 2021 r.)
20.	Modernizacja jazów (II etap): Krępna, Groszowice, Dobrzeń	Kontrakt terytorialny	M. Opole, Dobrzeń Wielki, Zdieszowice (obszar wiejski)	RZGW we Wrocławiu	Planowane, (planowana data zakończenia 2020 r.)
21.	Odbudowa śluzy na Kanale Kłodnickim w Kędzierzynie-Koźlu Odbudowa śluzy na Kanale Gliwickim w Kędzierzynie-Koźlu – ochrona przed wodami cofkowymi	Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry	Kędzierzyn-Koźle	RZGW we Wrocławiu	Faza planowania
22.	Modernizacja 3 długich śluz pociągowych: Januskowice, Krapkowice i Opole oraz rewitalizacja śluz krótkich – przystosowanie Odry do III klasy drogi wodnej	Kontrakt terytorialny	Reńska Wieś, Krapkowice (miasto), M. Opole	RZGW we Wrocławiu	Planowane, (planowana data zakończenia 2020 r.)
Linie kolejowe					
23.	Modernizacja linii kolejowej E30/CE30 Zgorzelec – Wrocław – Katowice – Kraków	Master Plan dla transportu kolejowego w Polsce; Krajowy Program Kolejowy do 2023 r.; POIŚ 2014-2020: dla odcinka E 30 Kędzierzyn Koźle – Opole Zachodnie; Kontrakt terytorialny: dla odcinka E 30 Kędzierzyn-Koźle – Opole Zachodnie Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	Skarbimierz, Brzeg, Olszanka, Lewin Brzeski, Dąbrowa, Komprachcice, Opole, Gogolin, Leśnica, Kędzierzyn-Koźle	PKP PLK	Na odcinku gr. województwa – Opole inwestycja zrealizowana / faza planowania
24.	Prace na linii kolejowej C-E 30 na odcinku Opole Groszowice – Jelcz – Wrocław Brochów	POIŚ 2014-2020; Krajowy Program Kolejowy do 2023 r.; Kontrakt terytorialny Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	Opole, Dobrzeń Wielki, Popielów, Lubsza	PKP PLK	Faza planowania
25.	Praca na linii kolejowej nr 143 na odcinku Kluczbork – Oleśnica – Wrocław	POIŚ 2014-2020; Krajowy Program Kolejowy do 2023 r.;	Kluczbork, Wołczyn, Domaszowice, Namysłów	PKP PLK	Faza planowania

Lp.	Nazwa zadania	Program / dokument	Lokalizacja (gmina)	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Stan realizacji
	czław Mikołajów	Kontrakt terytorialny	słów, Wilków		
26.	Modernizacja linii kolejowej CE 59 na odcinku Kędzierzyn-Koźle – Chałupki	Master Plan dla transportu kolejowego w Polsce; Krajowy Program Kolejowy do 2023 r.; Kontrakt terytorialny	Kędzierzyn-Koźle, Bierawa	PKP PLK	Faza planowania
27.	Prace na liniach kolejowych nr 153, 199, 681, 682, 872 na odcinku Toszek Północ – Rudziniec Gliwicki – Stare Koźle	Dokument Implementacyjny do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.); Krajowy Program Kolejowy do 2023 r.; POIŚ, nr KPK 1.111 Kontrakt terytorialny	Kędzierzyn-Koźle, Ujazd	PKP PLK	Faza planowania
28.	Rewitalizacja linii kolejowej nr 287 Nysa – Opole	Kontrakt terytorialny	Opole, Komprachcice, Tułowice, Łambinowice, Nysa	PKP PLK	Faza planowania
29.	Rewitalizacja linii kolejowych nr 301 i nr 293 na odcinku Opole – Kluczbork	Kontrakt terytorialny	Opole, Turawa, Łubniany, Murów, Lasowice Wielkie, Kluczbork	PKP PLK	Faza planowania
30.	Rewitalizacja linii kolejowej nr 288 Nysa – Brzeg	Kontrakt terytorialny	Nysa, Pakosławice, Skoroszycy, Grodków, Olszanka, Skarbimierz, Brzeg	PKP PLK	Faza planowania
31.	Modernizacja obiektu mostowego na linii nr 143 na st. Kluczbork w km 69,749	Środki krajowe, nr KPK 4.009	Kluczbork	PKP PLK	Faza planowania
32.	Poprawa bezpieczeństwa i likwidacja zagrożeń eksploatacyjnych na linii nr 277 Opole – Groszowice – Wrocław Brochów wraz z łącznicami (przebudowa wiaduktu w km 6,420 wraz z rewitalizacją estakady i robotami towarzyszącymi w stacji Opole Wschodnie)	Środki krajowe, nr KPK 4.022	Opole	PKP PLK	Faza planowania
Obiekty i urządzenia transportu publicznego					
33.	Opolskie mobilne! – usprawnienie transportu zbiorowego regionu i aglomeracji opolskiej*	Kontrakt terytorialny	Obszar województwa, AO	Zarządcy infrastruktury transportowej / samorządy terytorialne	Faza planowania
34.	Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu zrównoważonej	Kontrakt terytorialny; POIŚ 2014-2020	Opole, Kędzierzyn-Koźle	Zarządcy infrastruktury trans-	Faza planowania

Lp.	Nazwa zadania	Program / dokument	Lokalizacja (gmina)	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Stan realizacji
	mobilności miejskiej/ekologicznego transportu*			portowej / samorządy terytorialne	

* Przedsięwzięcie kierunkowe - nieposiadające na dzień uchwalenia PZPWO zdefiniowanych zadań inwestycyjnych

11.1.2. Infrastruktura techniczna

Tabela 25. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością – Infrastruktura techniczna

Lp.	Nazwa zadania	Program / dokument	Lokalizacja (gmina)	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Stan realizacji
Energetyka					
1.	Rozbudowa stacji Dobrzeń	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	Dobrzeń Wielki	PSE SA	W trakcie realizacji
2.	Rozbudowa stacji Blachownia	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	Kędzierzyn-Koźle	PSE SA	Faza planowania
3.	Budowa linii energetycznej 400 kV Dobrzeń – Ząbkowice – Świebodzice	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	Dobrzeń Wielki, Dąbrowa, Niemodlin, Łąbinowice, Skoroszyce, Pakosławice, Nysa, Otmuchów, Kamiennik	PSE SA	Faza planowania
4.	Rozbudowa stacji Groszowice	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	Opole	PSE SA	W trakcie realizacji
Gazownictwo					
5.	Budowa Gazociągu Zdzeszowice – Wrocław	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030; POiŚ 2014-2020; Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	Krapkowice, Zdzeszowice, Tarnów Opolski, Opole, Dąbrowa, Prószków, Leśnica, Olszanka, Skarbmierz i Lewin Brzeski	Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM	W trakcie przygotowania do realizacji
6.	Budowa gazociągu Kędzierzyn-Koźle – Republika Czeska (Hať)	Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	Kędzierzyn-Koźle, Bierawa, Polska Cerekiew, Cisek	Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM	W trakcie realizacji
7.	Rozbudowa Gazociągu Odolanów – Tworzeń (Komorzno – Tworóg)	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030;	Wołczyn, Kluczbork, Lasowice Wielkie, Olesno	Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM	Faza planowania

Lp.	Nazwa zadania	Program / dokument	Lokalizacja (gmina)	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Stan realizacji
		POIŚ 2014-2020			
8.	Budowa Gazociągu Zdzeszowice – Kędzierzyn-Koźle – Tworóg: Odcinek Tworóg – Kędzierzyn-Koźle	POIŚ 2014-2020	Zdzeszowice, Leśnica, Kędzierzyn-Koźle, Bierawa	Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM	W trakcie przygotowania do realizacji
Zaopatrzenie w wodę, odprowadzanie i oczyszczanie ścieków					
9.	Poprawa gospodarki wodno-ściekowej dla aglomeracji Opole - TRIAS OPOLSKI etap III, w tym modernizacja oczyszczalni ścieków w Opolu ze względu na jakość odprowadzanych ścieków	Aktualizacja Master Planu dla dyrektywy Rady 91/271/EWG	Opole, Tarnów Opolski, Komprachcice, Dąbrowa, Łubniany, Chrząstowice, Prószków	Zadanie własne gminy	W trakcie realizacji
10.	TRIAS OPOLSKI - ochrona Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 333 dla aglomeracji Opole i Tarnów Opolski - IV etap, w tym rozbudowa oczyszczalni ścieków w Opolu ze względu na przepustowość oraz modernizacja części obiektów	Aktualizacja Master Planu dla dyrektywy Rady 91/271/EWG	Opole, Tarnów Opolski, Komprachcice, Dąbrowa, Łubniany, Chrząstowice, Prószków, Izbicko	Zadanie własne gminy	Termin zakończenia inwestycji koniec 2020 r.
11.	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Centralnej Oczyszczalni Ścieków PCC Energetyka Blachownia Sp. z o.o. dla aglomeracji Kędzierzyn-Koźle ze względu na jakość odprowadzanych ścieków	Aktualizacja Master Planu dla dyrektywy Rady 91/271/EWG	Reńska Wieś, Kędzierzyn-Koźle, Cisek, Bierawa	Zadanie własne gminy	W trakcie realizacji
12.	Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Krapkowicach dla aglomeracji Krapkowice ze względu na przepustowość oraz modernizacja części obiektów	Aktualizacja Master Planu dla dyrektywy Rady 91/271/EWG	Krapkowice, Prószków, Gogolin, Strzelce	Zadanie własne gminy	Termin zakończenia inwestycji koniec 2020 r.
13.	Rozbudowa kanalizacji sanitarnej na terenie Aglomeracji Brzeg, w tym modernizacja części osadowej oczyszczalni ścieków w Brzegu	Aktualizacja Master Planu dla dyrektywy Rady 91/271/EWG	Oława, Lubsza, Lewin Brzeski, Olszanka, Brzeg, Skarbimierz	nie własne gminy	Termin zakończenia inwestycji koniec 2020 r.
14.	Rozwiązywanie problemów gospodarki ściekowej w powiecie namysłowskim, w tym rozbudowa oczyszczalni ścieków w Namysłowie ze względu na przepustowość oraz modernizacja części obiektów	Aktualizacja Master Planu dla dyrektywy Rady 91/271/EWG	Namysłów, Domaszowice, Świerczów, Wilków	Zadanie własne gminy	W trakcie realizacji
15.	Uporządkowanie gospodarki ściekowej w aglomeracji Namysłów, w tym modernizacja części osadowej oczyszczalni ścieków w Namysłowie	Aktualizacja Master Planu dla dyrektywy Rady 91/271/EWG	Namysłów, Domaszowice, Świerczów, Wilków	Zadanie własne gminy	Termin zakończenia inwestycji koniec 2020 r.
16.	Poprawa gospodarki wodno-ściekowej w Aglomeracji Strzelce Opolskie, w tym modernizacja części osadowej oczyszczalni ścieków	Aktualizacja Master Planu dla dyrektywy Rady 91/271/EWG	Strzelce Opolskie, Jemielnica	Zadanie własne gminy	W trakcie realizacji

Lp.	Nazwa zadania	Program / dokument	Lokalizacja (gmina)	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Stan realizacji
	w Strzelcach Opolskich				
17.	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Zdieszowicach dla aglomeracji Zdieszowice ze względu na jakość odprowadzanych ścieków	Aktualizacja Master Planu dla dyrektywy Rady 91/271/EWG	Zdieszowice, Walce	Zadanie własne gminy	W trakcie realizacji
18.	Modernizacja części osadowej oczyszczalni w Kotorzu Małym dla aglomeracji Turawa	Aktualizacja Master Planu dla dyrektywy Rady 91/271/EWG	Turawa, Łubniany	Zadanie własne gminy	W trakcie realizacji
19.	Budowa nowej oczyszczalni ścieków dla aglomeracji Dobrzeń Wielki	Aktualizacja Master Planu dla dyrektywy Rady 91/271/EWG	Dobrzeń Wielki, Łubniany	Zadanie własne gminy	W trakcie realizacji
20.	Modernizacja polegająca na przebudowie i rozbudowie oczyszczalni ścieków Praszka w Przedmościu	Aktualizacja Master Planu dla dyrektywy Rady 91/271/EWG	Praszka, Gorzów Śląski, Rudniki	Zadanie własne gminy	Termin zakończenia inwestycji 2020 r.
Gospodarka odpadami					
Centralny Region Gospodarki Odpadami					
21.	Budowa instalacji mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych (instalacje doczyszczania selektywnie zebranych frakcji odpadów komunalnych - sortownie odpadów komunalnych w: - Opolu, - Dobrzeniu Wielkim, - Ozimku;	Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Opolskiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028	Opole, Dobrzeń Wielki, Ozimek (Antoniów),	REMONDIS Opole, Prowod Dobrzeń Wielki, Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. w Antoniewie	Realizacja 2017 r. Realizacja 2022 r. Realizacja 2018 r.
22.	Rozbudowa/modernizacja instalacji do produkcji paliw alternatywnych: - budowa instalacji podawania paliw alternatywnych	Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Opolskiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028	Opole	Cementownia Odra	Realizacja 2019 r.
23.	Budowa instalacji suszarnia paliw alternatywnych.	Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Opolskiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028	Chorula	Górażdże Cement S.A.	Realizacja 2018 r.
24.	Budowa biogazowni wykorzystującej selektywnie zebrane odpady komunalne do produkcji energii elektryczną.	Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Opolskiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028	Opole	Zakład Komunalny Opole	Realizacja 2018 r.
Południowo-Wschodni Region Gospodarki Odpadami					
25.	Rozbudowa/modernizacja instalacji RIPOK do przetwarzania odpadów zielonych i innych bioodpadów – kompostownia odpadów zielonych w: - Dzierżystawiu.	Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Opolskiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028	Dzierżystaw, gm. Kietrz	Naprzód Sp. z o.o.	Realizacja 2017 r.

Lp.	Nazwa zadania	Program / dokument	Lokalizacja (gmina)	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Stan realizacji
26.	Rozbudowa/modernizacja instalacji RIPOK - składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w: - Kędzierzynie-Koźlu, - Dzierżysławiu.	Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Opolskiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028	Kędzierzyn-Koźle; Dzierżysław, gm. Kietrz	Regionalne Centrum Zagospodarowania i Unieszkodliwiania Odpadów „Czysty Region” Sp. z o.o. w Kędzierzynie-Koźlu, Naprzód Sp. z o.o.	Realizacja 2022 r. W trakcie realizacji (przewidywane zakończenie w X 2018 r.)
27.	Budowa instalacji doczyszczania selektywnie zabranych frakcji odpadów komunalnych – linia sortowania selektywnie zebranych odpadów komunalnych w: - Baborowie, - Szymiszowie, - Ciężkowicach.	Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Opolskiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028	Baborów, Szczepanów, gm. Strzelce Opolskie; Ciężkowice, gm. Pawłowiczki	Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Baborowie, Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych i Mieszkanio-wych Sp. z o.o. w Strzelcach Opolskich, Remondis Gliwice Sp. z o.o.	Realizacja 2018 r. Realizacja 2018 r. Realizacja 2018 r.
28.	Rozbudowa/modernizacja instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych: - instalacja do fermentacji metanowej	Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Opolskiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028	Kędzierzyn-Koźle	Regionalne Centrum Zagospodarowania i Unieszkodliwiania Odpadów „Czysty Region” Sp. z o.o. w Kędzierzynie-Koźlu	Realizacja 2020 r.
Południowo-Zachodni Region Gospodarki Odpadami					
29.	Rozbudowa/modernizacja instalacji doczyszczania selektywnie zabranych frakcji odpadów komunalnych – linia sortowania selektywnie zebranych odpadów komunalnych	Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Opolskiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028	Domaszkowice, gm. Nysa	Regionalne Centrum Gospodarki Odpadami – Nysa	Realizacja 2017 r.
30.	Rozbudowa/modernizacja instalacji RIPOK do przetwarzania odpadów zielonych i innych bioodpadów – kompostownia odpadów zielonych	Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Opolskiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028	Domaszkowice, gm. Nysa	Regionalne Centrum Gospodarki Odpadami – Nysa, Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej „Ekom” Sp. z o.o.	Realizacja 2018 r.
31.	Rozbudowa/modernizacja instalacji RIPOK - składowisko odpadów innych niż niebez-	Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Opol-	Domaszkowice, gm. Nysa	Regionalne Centrum Go-spodarki	Realizacja 2019 r.

Lp.	Nazwa zadania	Program / dokument	Lokalizacja (gmina)	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Stan realizacji
	pieczne i obojętne	skiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028		Odpadami – Nysa, Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej „Ekom” Sp. z o.o.	
32.	Budowa instalacji doczyszczania selektywnie zabranych odpadów komunalnych – linia sortowania selektywnie zebranych odpadów komunalnych	Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Opolskiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028	Ujeździec, gm. Paczków	Regionalne Centrum Gospodarki Odpadami – Nysa	Realizacja 2018 r.
33.	Budowa instalacji do recyklingu (granulacji) odpadów tworzyw sztucznych w: - Domaszkowicach, - Kamienniku.	Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Opolskiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028	Domaszkowice, gm. Nysa; Kamiennik, gm. Kamiennik	RCGO Nysa, Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej „EKOM” Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo RYDTRANS Sp. z o.o.	Realizacja 2027 r. Realizacja 2018 r.
Ciepłownictwo					
34.	Wsparcie działań z zakresu efektywności energetycznej zgodnie z podziałem interwencji pomiędzy programami krajowymi i regionalnymi*	Kontrakt terytorialny	Obszar województwa	Samorządy terytorialne	Faza planowania
35.	Wsparcie selektywne przedsięwzięć dotyczących sieci ciepłowniczych i chłodniczych*	Kontrakt terytorialny	Obszar województwa	Samorządy terytorialne	Faza planowania

* Przedsięwzięcie kierunkowe - nieposiadające na dzień uchwalenia PZPWO zdefiniowanych zadań inwestycyjnych

11.1.3. Gospodarka wodna

Tabela 26. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością – Gospodarka wodna

Lp.	Nazwa zadania	Program / dokument	Lokalizacja (gmina)	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Stan realizacji
Ochrona przeciwpowodziowa					
1.	Budowa, przebudowa i modernizacja wału przeciwpowodziowego rzeki Odry od m. Lubieszów do m. Kędzierzyn-Koźle. Zakres inwestycji przewidziany do realizacji w I cyklu – Budowa, rozbudowa wału przeciwpowodziowego	Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry; POŚ WO	Kędzierzyn-Koźle	RZGW w Gliwicach	Planowane

Lp.	Nazwa zadania	Program / dokument	Lokalizacja (gmina)	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Stan realizacji
	go rzeki Odry przy miejskiej oczyszczalni ścieków w miejscowości Kędzierzyn-Koźle.	2016-2020			
2.	Przebudowa, rozbudowa wałów przeciwpowodziowych rzeki Opawy w miejscowościach Bliszczycze, Branice-Zamek, Boboluszki, gm. Branice, pow. głubczycki. Środki dla obniżenia ryzyk powodziowych w zlewni górnego cieku rzeki Opawy. Środki na odcinku pod Krnovem ochrona terenu lewobrzeżnego – Rzeczpospolita Polska.	Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry; POŚ WO 2016-2020	Branice	Republika Czeska	Planowane
3.	Polder Żelazna m. Opole. Zabezpieczenie przeciwpowodziowe miejscowości, Opole w gm. Opole i Sławice, Żelazna w gm. Dąbrowa, pow. opolski – poprzez przebudowę istniejącego Polderu Żelazna. Zakres: budowa nowego obwałowania o długości ok. 8,0 km; budowa przewału Sławice.	Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry; POŚ WO 2016-2020	Opole	RZGW w Gliwicach	Planowane
4.	Poprawa stanu ochrony powodziowej poniżej km 11,60 rz. Nysy Kłodzkiej i na odcinku ujściowym w rejonie Skorogoszczy i Wronowa. Udrożnienie i przebudowa koryta rzeki Nysy Kłodzkiej od km 11+600 do km 4+900 wraz z obiektami zlokalizowanymi przy korycie rzeki; uporządkowanie koryta od km 4+900 do km 2+750; realizacja ulgi powodziowej na brzegu lewym rzeki w km 8+850; budowa i modernizacja lewobrzeżnych wałów (od km 11+600 do drogi Brzeg – Opole-prace modernizacyjne, od drogi Brzeg – Opole do Wronowa modernizacji wału dług. 3,32 km; od drogi Wronów wzduż drogi w stronę Odry - ściana p.powodziowa); budowa i modernizacja prawobrzeżnych wałów (od km 11+600 do kanału Raskiego, od km 9+800 do km 8+300-budowa nowego wału, od km 7+623 do km 5+100-modernizacja); budowa wałów ulgi (km 8+750 do pierwszego mostu ulgi na rzece - budowa wału ochronnego, od km 8+750 do km 7+800-budowa nowego wału, od km 7+800 do km 7+625 - budowa muru p.powodziowego; ubezpieczenie i udrożnienie mostów; przebudowa lub budowa przepustów wałowych i rowów.	Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry; Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry; POŚ WO 2016-2020	Lewin Brzeski	RZGW we Wrocławiu	Planowane

Lp.	Nazwa zadania	Program / dokument	Lokalizacja (gmina)	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Stan realizacji
5.	Wał przeciwpowodziowy rzeki Mała Panew w km 43+600-44+400 o długości 0,8 km oraz wykonanie nowego odcinka wału o długości 0,2 km w km 44+400-44+600 w m. Kolonowskie budowa wału w km 43+600 ÷ 44+400, 44+400 ÷ 44+600	Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry	Kolonowskie	RZGW w Gliwicach	Częściowo zrealizowane: odcinek wału w km 43+600-44+400 o długości 0,8 km został zrealizowany w 2017 r.
6.	Polder Winów m. Opole (Polder Dąbrówka).	Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry; POŚ WO 2016-2020	Opole i Prószków	RZGW w Gliwicach	Planowane
7.	Przebudowa wału prawostronnego rzeki Odry na odcinku Chorula – Kąty Opolskie gm. Gogolin i Tarnów. Opolski modernizacja istniejących wałów na dł. 4,5 km, budowa nowych wałów o dł. 4,9 km, wykonanie budowli wlotowej i wylotowej (śluz) do polderu.	Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry; POŚ WO 2016-2020	Gogolin i Tarnów Opolski	RZGW w Gliwicach	Planowane
8.	Modernizacja prawostronnych wałów rzeki Odry od m. Dobrzeń Wielki do m. Stare Siołkowice wraz z przebudową wałów polderu Rybna – Stobrawa w gminie Popielów. Modernizacja wałów na dł. ok 15 km, wykonanie przestony przeciwfiltracyjnej o dł. ok 8 km	Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry	Dobrzeń Wielki i Popielów	RZGW we Wrocławiu	Planowane
9.	Dobudowa wału przeciwpowodziowego rzeki Odry o długości ok. 2,5 km m. Dobrzeń Wielki gm. Dobrzeń Wielki, pow. opolski (km rz. Odry 163+700 ÷ 166+800). Wykonanie dobudowy wału ziemnego na długości 2,5 km od połączenia z etapem I inwestycji pn. „Modernizacja i uzupełnienie prawostronnego obwałowania rzeki Odry na odcinku 160+200 do 163+700”, do połączenia z wysoko usytuowanym terenem. Przebieg wału planowany równoległe do linii wysokiego napięcia.	Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry	Dobrzeń Wielki	RZGW w Gliwicach	Planowane
10.	Zbiornik przeciwpowodziowy Racławice Śląskie na rzece Osobłódze gm. Głogówek. Budowa zbiornika suchego o powierzchni zalewu przy NPP: 94 ha, pojemność zbiornika 1 – 5 mln m ³ , rzędna NPP 195 m n.p.m., zapora czołowa o dł. 0,55 km i szerokości 8m, nachylenie skarp 1:2,5, max wysokość 11 m, wykonanie zapór	Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry; POŚ WO 2016-2020	Głogówek	RZGW w Gliwicach	Planowane

Lp.	Nazwa zadania	Program / dokument	Lokalizacja (gmina)	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Stan realizacji
	bocznych o łącznej dł. 6,2 km.				
11.	Odbudowa ubezpieczeń koryta i skarp brzegowych rzeki Kłodnicy w km 15+500 - 20+000 w m. Ujazd oraz w km 22+900 - 28+000 w m. Rudziniec. (A_138_O)	Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry	Kędzierzyn-Koźle, Ujazd	RZGW w Gliwicach	Planowane (planowana data zakończenia 2021 r.)
12.	Odcinkowe udrożnienie koryta, naprawa umocnień i zabudowa wyryw brzegowych rzeki Opawica w km 3+100 - 13+100 (odcinek graniczny). (A_209_O)	Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry	Głubczyce	RZGW w Gliwicach	Planowane (planowana data zakończenia 2020 r.)
13.	Remonty umocnień i prace konserwacyjne na odcinkach i przekrojach granicznych potoków w ciągu granicy RP. (A_224_O)	Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry	Kietrz	RZGW w Gliwicach	Planowane (planowana data zakończenia 2021 r.)
14.	Budowa cofkowych wałów przeciwpowodziowych rz. Dzielnicki wraz z Kanałem Ulgi w m. Roszowski Las, Roszowice, Dzielnica gm. Cisek. Budowa kanału ulgi o wymiarach szerokość dna B=4,00m, nachylenie skarp koryta n=1:2 wraz z budową syfonu, rowów odprowadzających wodę z utworzonego polderu i budowlą rozrządową, budowa wałów kanału ulgi o parametrach szerokość korony wałów B=3,0 m. (2_171_O)	Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry; Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry; POŚ WO 2016-2020	Cisek	RZGW w Gliwicach	Planowane
15.	Odbudowa urządzeń wodnych i zabudowy regulacyjnej dla skoncentrowania przepływów w korycie rzeki Odry wraz z odcinkowym udrożnieniem szlaku żeglugowego kl. Ia rz. Odry w km 51+200-98+100 na odcinku Racibórz – Śluza Kędzierzyn-Koźle	Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry	Cisek	RZGW w Gliwicach	Planowane
16.	Przebudowa, modernizacja wałów rzeki Odry na odcinku od m. Lasaki gm. Kędzierzyn-Koźle do m. Poborszów gm. Reńska Wieś. Budowa wału o dł. ok. 2,2 km, modernizacja wału na dł. ok. 1,8 km.	Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry; Program ochrony środowiska dla województwa opolskiego na lata 2016-2020	Kędzierzyn-Koźle, Reńska Wieś	RZGW w Gliwicach	Planowane
17.	Budowa, przebudowa i modernizacja wału przeciwpowodziowego rzeki Odry od m. Lubieszów do	Plan zarządzania ryzykiem powo-	Bierawa	RZGW w Gliwicach	Planowane

Lp.	Nazwa zadania	Program / dokument	Lokalizacja (gmina)	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Stan realizacji
	m. Kędzierzyn-Koźle – przebudowa wałów w gminie Bierawa. Przebudowa: wału Lubieszów dł. 0,7 km, wału Lubieszów dł. 8 km, wału Bierawa dł. 3,4 km, wału Brzeźce dł. 0,3 km, wału Kędzierzyn. Część działań realizowana w ramach inwestycji strategicznych.	dziowym dla obszaru dorzecza Odry; Program ochrony środowiska dla województwa opolskiego na lata 2016-2020			
18.	Modernizacja wałów w rejonie miasta Kędzierzyn-Koźle, osiedle Kuźniczki – Pogorzelec. Przebudowa wału o łącznej długości około 4 km.	Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry	Kędzierzyn-Koźle	RZGW w Gliwicach	Planowane
19.	Remont rzeki Kłodnicy Kędzierzynie-Koźlu. Remont rzeki Kłodnicy Kędzierzynie-Koźlu w km 2+300 – 6+700, w tym zabudowa wyrw brzegowych, remont zabudowy regulacyjnej ze stabilizacją erodowanego dna, remont jazu stałego.	Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry	Kędzierzyn-Koźle	RZGW w Gliwicach	Planowane
20.	Zbiornik suchy Ścinawa Nyska na rzece Ścinawa Niemodlińska gm. Korfantów i Prudnik	Program ochrony środowiska dla województwa opolskiego na lata 2016-2020	Korfantów, Prudnik	RZGW w Gliwicach; RZGW we Wrocławiu	Planowane
21.	Budowa zbiornika retencyjnego Siedlec z funkcją przeciwpowodziową na rzece Cielnica gm. Otmuchów	Program ochrony środowiska dla województwa opolskiego na lata 2016-2020	Otmuchów	RZGW we Wrocławiu	Planowane
22.	Remont koryta rzeki Odry w km 82+150 – 82+700 wraz z odcinkowym remontem prawego brzegu rzeki w km 81+020 – 81+600, usuwanie szkód powodziowych	Program ochrony środowiska dla województwa opolskiego na lata 2016-2020	Bierawa	RZGW w Gliwicach	Planowane
23.	Remont ubezpieczeń lewego brzegu rzeki Odry w km. 72+000-74+000 i 76+300-78+400 w m. Przewóz i Roszowski Las - usuwanie szkód powodziowych z 2010 r.	Program ochrony środowiska dla województwa opolskiego na lata 2016-2020	Cisek	RZGW w Gliwicach	Planowane
24.	Odcinkowy remont koryta rzeki Opawicy w km 8+500 - 8+600 i 12+700 - 13+087 pomiędzy znakami granicznymi 98/6 i II/102 - 101/5.	Program ochrony środowiska dla województwa opolskiego	Głubczyce	RZGW w Gliwicach	Planowane

Lp.	Nazwa zadania	Program / dokument	Lokalizacja (gmina)	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Stan realizacji
		na lata 2016-2020			
25.	Remont lewobrzeżnych umocnień brzegowych rzeki Opawy w km 57+900 - 58+150 pomiędzy znakami granicznymi 84/4 - 84/6	Program ochrony środowiska dla województwa opolskiego na lata 2016-2020	Branice	RZGW w Gliwicach	Planowane
26.	Budowa zbiornika przeciwpowodziowego „Kotlarnia” na rzece Bierawce	Program ochrony środowiska dla województwa opolskiego na lata 2016-2020	Bierawa	Kopalnia piasku „Kotlarnia” S.A.	Planowane
27.	Remont jazu nr 2 w km 2+250 na kanale ulgi zbiornika Otmuchów	Program ochrony środowiska dla województwa opolskiego na lata 2016-2020	Otmuchów	RZGW we Wrocławiu	Planowane
28.	Remont jazu nr 3 w km 4+050 na kanale ulgi zbiornika Otmuchów	Program ochrony środowiska dla województwa opolskiego na lata 2016-2020	Otmuchów	RZGW we Wrocławiu	Planowane
29.	Remont zbiorników będących w administracji RZGW we Wrocławiu w celu poprawy bezpieczeństwa przeciwpowodziowego w zlewni rzeki Odry – zb. Otmuchów	Program ochrony środowiska dla województwa opolskiego na lata 2016-2020	Otmuchów	RZGW we Wrocławiu	Planowane
30.	Remont zbiorników będących w administracji RZGW we Wrocławiu w celu poprawy bezpieczeństwa przeciwpowodziowego w zlewni rzeki Odry – zb. Kozielno	Program ochrony środowiska dla województwa opolskiego na lata 2016-2020	Paczków	RZGW we Wrocławiu	Planowane
31.	Remont zbiorników będących w administracji RZGW we Wrocławiu w celu poprawy bezpieczeństwa przeciwpowodziowego w zlewni rzeki Odry – zb. Turawa	Program ochrony środowiska dla województwa opolskiego na lata 2016-2020	Turawa	RZGW w Gliwicach	Planowane
32.	Remont obiektów hydrotechnicznych będących w administracji RZGW we Wrocławiu w celu poprawy bezpieczeństwa przeciwpowodziowego w zlewni rzeki Odry	Program ochrony środowiska dla województwa opolskiego	Opole	RZGW w Gliwicach	Planowane

Lp.	Nazwa zadania	Program / dokument	Lokalizacja (gmina)	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Stan realizacji
	– Remont głów śluzy małej „Wróblin” rz. Odra km 157,5, m. Opole – Wróblin	na lata 2016-2020			
33.	Remont obiektów hydrotechnicznych będących w administracji RZGW we Wrocławiu w celu poprawy bezpieczeństwa przeciwpowodziowego w zlewni rzeki Odry – Remont ściany prawej (skarpowej) i lewej (pionowej) śluzy pociągowej „Wróblin” wraz z drogą dojazdową do i wzdłuż zaplecza oraz remont budowlany i instalacja centralnego sterowania śluzy, rz. Odra km 157,5, m. Opole – Wróblin	Program ochrony środowiska dla województwa opolskiego na lata 2016-2020	Opole	RZGW w Gliwicach	Planowane
34.	Remont obiektów hydrotechnicznych będących w administracji RZGW we Wrocławiu w celu poprawy bezpieczeństwa przeciwpowodziowego w zlewni rzeki Odry – Remont śluzy małej „Zawada” rz. Odra km 174,7	Program ochrony środowiska dla województwa opolskiego na lata 2016-2020	Popielów	RZGW w Gliwicach	Planowane
35.	Remont obiektów hydrotechnicznych będących w administracji RZGW we Wrocławiu w celu poprawy bezpieczeństwa przeciwpowodziowego w zlewni rzeki Odry – Remont ściany prawej (skarpowej) i lewej (pionowej) śluzy pociągowej „Zawada”, wraz z przebudową sterowni i instalacją centralnego sterowania śluzy, rz. Odra km 174,7	Program ochrony środowiska dla województwa opolskiego na lata 2016-2020	Popielów	RZGW w Gliwicach	Planowane
36.	Remont obiektów hydrotechnicznych będących w administracji RZGW we Wrocławiu w celu poprawy bezpieczeństwa przeciwpowodziowego w zlewni rzeki Odry – Remont śluzy małej „Brzeg” rz. Odra km 197,9	Program ochrony środowiska dla województwa opolskiego na lata 2016-2020	Brzeg	RZGW we Wrocławiu	Planowane
37.	Remont obiektów hydrotechnicznych będących w administracji RZGW we Wrocławiu w celu poprawy bezpieczeństwa przeciwpowodziowego w zlewni rzeki Odry – Remont GG, ściany prawej (ceglanej) i peronu śluzy pociągowej „Brzeg”, rz. Odra km 197,9	Program ochrony środowiska dla województwa opolskiego na lata 2016-2020	Brzeg	RZGW we Wrocławiu	Planowane
38.	Remont obiektów hydrotechnicznych będących w administracji RZGW we Wrocławiu w celu poprawy bezpieczeństwa przeciwpowodziowego w zlewni rzeki Odry – Remont jazu dolnego rz. Odra, m. Brzeg	Program ochrony środowiska dla województwa opolskiego na lata 2016-2020	Brzeg	RZGW we Wrocławiu	Planowane
39.	Remont obiektów hydrotechnicznych będących w administracji	Program ochrony śro-	Głuchołazy	RZGW we Wrocławiu	Planowane

Lp.	Nazwa zadania	Program / dokument	Lokalizacja (gmina)	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Stan realizacji
	RZGW we Wrocławiu w celu poprawy bezpieczeństwa przeciwpowodziowego w zlewni rzeki Odry – Remont zniszczonych opasek brzegowych, zniszczonych elementów stopni wodnych wraz z ubezpieczeniem brzegu oraz wykonanie podparć podmytych stopni wodnych na rz. Biała Głuchołaska	dowiska dla województwa opolskiego na lata 2016-2020			
40.	Przebudowa jazu kaszycowego na rzece Mała Panew w km 66+690 w miejscowości Żędowice, gmina Zawadzkie na jaz ruchomy oraz wykonanie lewostronnych obwałowań na rzece Mała Panew obok przepływającej rzeki Kieleczki na przeciwko jazu nr 7 w miejscowości Żędowice oraz miejscowości Kolonowskie – Staniszcze Wielkie	Program ochrony środowiska dla województwa opolskiego na lata 2016-2020	Zawadzkie	RZGW w Gliwicach	Planowane

11.1.4. Dziedzictwo kulturowe

Tabela 27. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością – Dziedzictwo kulturowe

Lp.	Nazwa zadania	Program / dokument	Lokalizacja (gmina)	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Stan realizacji
Dziedzictwo kulturowe					
1.	Renowacja alei lipowej z częściowym zagospodarowaniem terenu, gospodarką drzewostanem i szatą roślinną na terenie zespołu pałacowo-parkowego Moszna Zamek – etap I – Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego	Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Opolskiego na lata 2016-2022/ Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu	Moszna (gm. Strzeleczy)	Województwo Opolskie	W trakcie realizacji
2.	Modernizacja obiektów kultury w celu poprawy dostępu do dóbr i usług oferowanych w dziedzinie muzyki, w szczególności w zakresie polskiej piosenki (Przebudowa i modernizacja Sali Kameralnej Narodowego Centrum Polskiej Piosenki w Opolu oraz utworzenie wystawy stałej oraz edukacyjnego studia nagrań w Muzeum Polskiej Piosenki w Opolu)	Kontrakt Terytorialny dla Województwa Opolskiego	Opole	Narodowe Centrum Polskiej Piosenki w Opolu	Przygotowania do realizacji
3.	Nowa jakość Teatru – przebudowa i modernizacja Teatru im. Jana Kochanowskiego w Opolu na cele kulturalne i edukacyjne	Kontrakt Terytorialny dla Województwa Opolskiego	Opole	Teatr im. Jana Kochanowskiego w Opolu	Przygotowania do realizacji

Lp.	Nazwa zadania	Program / dokument	Lokalizacja (gmina)	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Stan realizacji
4.	Renowacja gotyckiej Bazyliki św. Jakuba w Nysie w celu podniesienia walorów turystycznych i kulturowych	Kontrakt Terytorialny dla Województwa Opolskiego	Nysa	Parafia Rzymskokatolicka przy Bazylice św. Jakuba St. Apostoła i św. Agnieszki w Nysie	Przygotowania do realizacji
5.	Renowacja zabytkowego obwarowania miasta Byczyna	Kontrakt Terytorialny dla Województwa Opolskiego	Byczyna	Gmina Byczyna	Przygotowania do realizacji
6.	Opole – miasto 5 stolic, 4 kultur i 4 języków – renowacja i konserwacja gotyckiej Katedry pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Opolu z reliktmami murów romańskich, zabytkowym wyposażeniem świątyni i rewitalizacją otoczenia Katedry	Kontrakt Terytorialny dla Województwa Opolskiego	Opole	Parafia Katedralna w Opolu	Przygotowania do realizacji
7.	Ochrona dziedzictwa kulturowego Pomnika Historii Góra Św. Anny	Kontrakt Terytorialny dla Województwa Opolskiego	Góra Św. Anny	Powiat Strzelecki	Przygotowania do realizacji
8.	Gospodarka drzewostanem i szatą roślinną wraz z częściowym zagospodarowaniem terenu (strefa A, B, C, D, E, F i G) zespołu pałacowo-parkowego Moszna Zamek – 1 część II etapu – Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego	Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Opolskiego na lata 2016-2022	Moszna (gm. Strzelecki)	Województwo Opolskie	W trakcie realizacji
9.	ekoZamek Moszna – termomodernizacja budynku zamku przy ul. Zamkowej 1 w Mosznej – uzyskanie oszczędności energii cieplnej	Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Opolskiego na lata 2016-2022	Moszna (gm. Strzelecki)	Województwo Opolskie	Przygotowania do realizacji
10.	Projekt „Śląsk bez granic III – zamki i pałace” – Zwiększenie atrakcyjności turystycznej regionu poprzez stworzenie unikatowego transgranicznego szlaku turystycznego*	Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Opolskiego na lata 2016-2022	Zamki i pałace województwa opolskiego	Województwo Opolskie	Planowane
11.	Monitoring oraz realizacja niezbędnych prac budowlanych w obiektach zabytkowych do których tytuł prawny ma Województwo Opolskie*	Program Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2016–2019	Obiekty zabytkowe do których tytuł prawny ma Województwo Opolskie	Województwo Opolskie	W trakcie realizacji
12.	Kontynuacja dofinansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków z budżetu samorządu Województwa Opolskiego*	Program Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2016–2019	Zabytki województwa opolskiego	Województwo Opolskie	W trakcie realizacji

* Przedsięwzięcie kierunkowe - nieposiadające na dzień uchwalenia PZPWO zdefiniowanych zadań inwestycyjnych.

11.1.5. Infrastruktura społeczna

Tabela 28. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością – Infrastruktura społeczna

Lp.	Nazwa zadania	Program / dokument	Lokalizacja (gmina)	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Stan realizacji
Ochrona zdrowia					
1.	Budowa bazy Śmigłowcowej Służby Ratownictwa Medycznego w Polskiej Nowej Wsi k/Opola	Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Opolskiego na lata 2016-2022	Polska Nowa Wieś (gm. Komprachcice)	Województwo Opolskie	W trakcie realizacji
Edukacja					
2.	Kompleksowa termomodernizacja państwowych placówek szkolnictwa artystycznego w Polsce Szkoły artystyczne w Brzegu, Głubczycach, Głuchołazach, Kędzierzynie-Koźlu, Krapkowicach, Namysłowie, Nysie, Opolu, Prudniku	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020; Kontrakt Terytorialny dla Województwa Opolskiego	Brzeg, Głubczyce, Głuchołazy, Kędzierzynie-Koźle, Krapkowice, Namysłów, Nysa, Opole, Prudnik	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego wraz z Centrum Edukacji Artystycznej	W trakcie realizacji
Kultura					
3.	Modernizacja obiektów kultury w celu poprawy dostępu do dóbr i usług oferowanych w dziedzinie muzyki, w szczególności w zakresie polskiej piosenki – przebudowa i modernizacja Sali Kameralnej Narodowego Centrum Polskiej Piosenki w Opolu oraz utworzenie wystawy stałej oraz edukacyjnego studia nagrań w Muzeum Polskiej Piosenki w Opolu	Kontrakt Terytorialny dla Województwa Opolskiego	Opole	Muzeum Polskiej Piosenki w Opolu	Przygotowania do realizacji
4.	Nowa jakość Teatru – przebudowa i modernizacja Teatru im. Jana Kochanowskiego w Opolu na cele kulturalne i edukacyjne	Kontrakt Terytorialny dla Województwa Opolskiego; Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Opolskiego na lata 2017-2022	Opole	Województwo Opolskie	Przygotowania do realizacji
Sport i rekreacja					
5.	Budowa kompleksu sportowego przy ul. Podgórznej w Prudniku	Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Opolskiego na lata 2013-2018	Prudnik	Gmina Prudnik	W trakcie realizacji

Rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm RP, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa – zgodnie z ich właściwościami, przedstawiono na mapie pt. **Rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.**

Rozmieszczenie inwestycji celu publicznego na ww. mapie określa przybliżoną lokalizację terenów planowanych przedsięwzięć i nie stanowi podstawy do ustalania linii rozgraniczających terenów tych inwestycji.

11.2. Postulowane inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym

W celu wypełnienia funkcji koordynacyjnej i prewencyjnej planu województwa, w szczególności w zakresie wskazywania potrzeby utrzymywania w dokumentach planistycznych poziomu lokalnego rezerw terenowych pod inwestycje, które w chwili obecnej nie zyskały statusu zadań inwestycyjnych z zapewnionym finansowaniem i terminem realizacji – nieustalonych w dokumentach przyjętych przez Sejm RP, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa – zgodnie z ich właściwościami, w planie zagospodarowania przestrzennego województwa wskazano postulowane (pożądane) z punktu widzenia rozwoju województwa opolskiego inwestycje, służące realizacji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, które na dzień uchwalenia niniejszego planu nie spełniają wymogów art. 39 ust. 5 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Są jednak zamierzeniami, których realizacja wpisuje się w ustalone w planie cele, kierunki i działania służące rozwojowi przestrzennemu województwa w dłuższym horyzoncie czasowym.

Wykaz ww. inwestycji zawierają tabele nr 28 – 33, a ich rozmieszczenie ilustruje mapa pt. **Rozmieszczenie postulowanych inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym**.

Tabela 29. Postulowane inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – komunikacja – drogi publiczne

Lp.	Nr drogi	Miejscowość / Lokalizacja	Gmina
Obwodnice w ciągu dróg krajowych			
1.	38	Głubczyce	Głubczyce
2.	38	Grobniki	Głubczyce
3.	38	Pawłowiczki	Pawłowiczki
4.	39	Namysłów	Namysłów
5.	39	Rogalice	Lubsza
6.	39	Lubsza	Lubsza
7.	39	Brzeg (wraz z budową mostu na rzece Odrze)	Brzeg
8.	40	Głuchołazy	Głuchołazy
9.	40	Prudnik (północno-zachodnia)	Prudnik
10.	40	Głogówek	Głogówek
11.	40	Stare Kotkowice	Głogówek
12.	40	Biedrzychowice	Głogówek
13.	40	Zwastowice	Głogówek
14.	40	Twardawa	Głogówek
15.	40	Pokrzywnica – Większyce	Reńska Wieś
16.	41	Wierzbicice	Nysa
17.	41	Prudnik (III etap)	Prudnik
18.	41	Trzebina	Lubrza
19.	42	Gręboszów	Domaszowice
20.	42	Domaszowice	Domaszowice
21.	42	Wołczyn	Wołczyn
22.	43	Rudniki	Rudniki
23.	43	Jaworzno	Rudniki
24.	45	Jasienie	Lasowice Wielkie
25.	45	Zawada	Turawa
26.	45	Grotowice na odcinku Obwodnica Północna Miasta Opola – granica miasta	Opole
27.	45	Winów	Opole
28.	45	Chrzowice – Boguszyce – Żlinice	Prószków
29.	45	Stradunia – Mechnica	Walce, Reńska Wieś
30.	45	Komorno	Reńska Wieś
31.	45	Większyce	Reńska Wieś
32.	45	Reńska Wieś – Długomiłowice	Reńska Wieś
33.	45	Polska Cerekiew	Polska Cerekiew
34.	45	Biadacz	Kluczbork
35.	46	Ścibórz	Paczków
36.	46	Sidzina	Skoroszyce

Lp.	Nr drogi	Miejscowość / Lokalizacja	Gmina
37.	46	Lędziny	Chrząstowice
38.	46	Dębska Kuźnia	Chrząstowice
39.	46	Grodziec	Ozimek
40.	94	Łosiów	Lewin Brzeski
41.	94	Leśniczówka	Lewin Brzeski
42.	94	Buszyce	Lewin Brzeski
43.	94	Skorogoszcz	Lewin Brzeski
44.	94	Skarbiszów	Dąbrowa
45.	94	Walidrogi	Tarnów Opolski
46.	94	Nakło	Tarnów Opolski
47.	94	Izbicko	Izbicko
48.	94	Sucha	Strzelce Opolskie
49.	94	Strzelce Opolskie	Strzelce Opolskie
50.	94	Warmątowice – Błotnica Strzelecka	Strzelce Opolskie
51.	94	Płużnica Wielka	Strzelce Opolskie
Obwodnice w ciągu dróg wojewódzkich			
52.	378	Gnojna	Grodków
53.	378	Zielonkowice	Grodków
54.	382	Paczków	Paczków
55.	385	Kopice	Grodków
56.	385	Wierzba	Grodków
57.	396	Przeczków	Namysłów
58.	401	Kolnica	Grodków
59.	401	Nowa Wieś Mała	Grodków
60.	401	Stary Grodków	Skoroszyce
61.	401	Skoroszyce	Skoroszyce
62.	401	Krzyżowice	Olszanka
63.	401	Obórki	Olszanka
64.	401	Przylesie	Olszanka
65.	405	Tułowice	Tułowice
66.	406	Wierzbie	Łambinowice
67.	407	Rynarcice	Korfantów
68.	407	Kuropas	Korfantów
69.	407	Korfantów	Korfantów
70.	407	Stara Jamka	Korfantów
71.	407	Łącznik	Biała
72.	408	Kędzierzyn-Koźle	Kędzierzyn-Koźle
73.	409	Moszna	Strzeleczy
74.	409	Zielina – Kujawy	Strzeleczy
75.	409	Strzeleczy	Strzeleczy
76.	409	Dobra	Strzeleczy
77.	409	Krapkowice (wraz z budową mostu na rzece Odrze)	Krapkowice
78.	409	Gogolin (wraz z potencjalną budową wiaduktu na skrzyżowaniu z linią kolejową E-30 w Gogolinie)	Gogolin
79.	414	Winów – Górki – Chrząszczyce – Złotniki	Opole, Prószków
80.	414	Prószków	Prószków
81.	414	Przysiecz	Prószków
82.	416	Żywocice	Krapkowice
83.	416	Głogówek	Głogówek
84.	416	Tomice	Głogówek
85.	416	Szonów	Głogówek
86.	416	Klisino	Głubczyce
87.	416	Kietlice	Głubczyce
88.	416	Boguchwałów	Baborów
89.	416	Sucha Psina	Baborów
90.	416	Nowa Cerekwia	Kietrz
91.	416	Kietrz	Kietrz
92.	417	Klisino	Głubczyce

Lp.	Nr drogi	Miejscowość / Lokalizacja	Gmina
93.	417	Szonów	Głogówek
94.	417	Dobrosławice	Pawłowiczki
95.	417	Maciowakrze	Pawłowiczki
96.	419	Chruścielów	Kietrz
97.	419	Nasiedle	Kietrz
98.	419	Niekazanice	Branice
99.	419	Branice	Branice
100.	419	Nowa Cerekwia	Kietrz
101.	420	Dzierżystaw	Kietrz
102.	420	Pilszcz	Kietrz
103.	423	Grotowice	Opole
104.	423	Przywory	Tarnów Opolski
105.	423	Obrowiec	Gogolin
106.	423	Krępna	Zdzieszowice
107.	423	Rozwadza	Zdzieszowice
108.	423	Zdzieszowice	Zdzieszowice
109.	423	Januszkowice	Zdzieszowice
110.	423	Kędzierzyn-Koźle wraz z mostem na Kanale Gliwickim i wiaduktem nad linią kolejową nr 137	Kędzierzyn-Koźle
111.	425	Bierawa – Lubieszów – Dziergowice – Solarnia	Bierawa
112.	426	Strzelce Opolskie – Jemielnica – Piotrówka - Wierchlesie	Strzelce Opolskie
113.	451	Namysłów	Namysłów
114.	454	Kup	Dobrzeń Wielki
115.	454	Pokój – Zieleniec	Pokój
116.	457	Popielów – Stare Siołkowice – Chróście	Popielów, Dobrzeń Wielki
117.	457	Dobrzeń Wielki	Dobrzeń Wielki
118.	458	Michałów	Olszanka
119.	458	Jankowice Wielkie	Olszanka
120.	462	Olszanka	Olszanka
121.	462	Janów	Olszanka
122.	463	Bierdzany	Turawa
123.	463	Ligota Turawska	Turawa
124.	463	Kadłub Turawski	Turawa
125.	463	Dylaki	Ozimek
126.	487	Byczyna	Byczyna
127.	487	Olesno	Olesno
128.	494	Chudoba – Wędrynia	Lasowice Wielkie
129.	901	Zawadzkie – Żędowice – Kielcza	Zawadzkie
Obwodnice miasta Opola			
130.	Obwodnica Południowa (Piaśtowska) miasta Opola		
131.	Obwodnicy Wschodnia miasta Opola wraz z mostem na rzece Odrze na wysokości Groszowic		
Układ autostradowy i dróg ekspresowych			
132.	Trzeci pas ruchu na autostradzie A4		
133.	Węzeł „Ochodze” na autostradzie A4 wraz z budową drogi łączącej węzeł z projektowaną Obwodnicą Południową (Piaśtowską) Opola		
Drogi poza siecią dróg krajowych i wojewódzkich, istotne dla obsługi komunikacyjnej regionu i miast			
134.	Trasa Średnicowa Opola		
135.	Obwodnica Południowa – Zachodnia Kluczborka		
136.	Obwodnica Zachodnia Namysłowa (etap V)		
137.	Obwodnica Rogowska w Kędzierzynie-Koźlu (razem z budową mostu na rzece Odrze)		
138.	Obwodnica Południowo – Wschodnia Głuchołaz		

Tabela 30. Postulowane inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – komunikacja – linie kolejowe

Lp.	Nr linii i relacja	Zamierzenie inwestycyjne
1.	144 Tarnowskie Góry – Opole 61 Kielce – Fosowskie	Budowa drugiego toru
2.	301 Opole – Namysłów na odcinku Murów – Namysłów	modernizacja / rewitalizacja
3.	181 Herby Nowe – Wieluń – Kępno	modernizacja / rewitalizacja
4.	137 Katowice – Legnica na odcinku Kędzierzyn-Koźle – Kamieniec Ząbkowicki	modernizacja / rewitalizacja
5.	297 Nowy Świątów – Głuchołazy Miasto	modernizacja / rewitalizacja
6.	333 Głuchołazy – Pokrzywna – granica państwa	modernizacja / rewitalizacja
7.	343 Głuchołazy – granica państwa – Mikulovice (Republika Czeska)	modernizacja / rewitalizacja
8.	175 Kłodnica – Strzelce Opolskie – Fosowskie – Kluczbork	modernizacja / rewitalizacja
9.	177 Racibórz – Baborów – Głubczyce	modernizacja / rewitalizacja
10.	294 Głubczyce – Raclawice Śląskie	modernizacja / rewitalizacja
11.	329 na odcinku Niemodlin – Szydłów	modernizacja / rewitalizacja

Tabela 31. Postulowane inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – komunikacja – drogi wodne

Lp.	Zamierzenie inwestycyjne
1.	Przebudowa jazów sektorowego na jaz kłapowy na stopniu wodnym Krapkowice
2.	Przebudowa jazów sektorowego na jaz kłapowy na stopniu wodnym Kąty
3.	Przebudowa jazów sektorowego na jaz kłapowy na stopniu wodnym Zawada
4.	Przebudowa jazów sektorowego na jaz kłapowy na stopniu wodnym Brzeg
5.	Modernizacja śluzy Kłodnica na Kanale Gliwickim
6.	Modernizacja śluzy Sławięcice na Kanale Gliwickim
7.	Modernizacja śluzy Nowa Wieś na Kanale Gliwickim
8.	Modernizacja śluzy Wróblin na rzece Odrze
9.	Modernizacja śluzy Krępa na rzece Odrze
10.	Modernizacja śluzy Groszowice na rzece Odrze
11.	Modernizacja śluzy Zawada na rzece Odrze
12.	Modernizacja śluzy Kąty na rzece Odrze
13.	Modernizacja śluzy Zwanowice na rzece Odrze
14.	Przekształcenie istniejącej przeładowni przemysłowej w Choruli na port gminny ze składowiskami i magazynami
15.	Budowa portu w Dobrzenu Małym
16.	Budowa portu rzeczno-jeziornego w rejonie wsi Pawłów
17.	Modernizacja przeładowni przyzakładowej Metalchem
18.	Modernizacja przeładowni przyzakładowej Kędzierzyn-Azoty
19.	Przekształcenie nabrzeża przeładunkowego w Krapkowicach na przeładownię miejską
20.	Modernizacja stoczni przy porcie w Koźlu
21.	Modernizacja warsztatów naprawczych w Januszkowicach i Dobrzenu
22.	Modernizacja nabrzeża przeładunkowego w miejscowości Januszkowice
23.	Modernizacja nabrzeża przeładunkowego w miejscowości Krępna
24.	Modernizacja nabrzeża przeładunkowego w miejscowości Krapkowice
25.	Modernizacja nabrzeża przeładunkowego w miejscowości Rogów Opolski
26.	Modernizacja nabrzeża przeładunkowego w miejscowości Kąty
27.	Modernizacja nabrzeża przeładunkowego w miejscowości Opole
28.	Modernizacja nabrzeża przeładunkowego w miejscowości Wróblin
29.	Modernizacja nabrzeża przeładunkowego w miejscowości Dobrzeń
30.	Modernizacja nabrzeża przeładunkowego w miejscowości Zawada
31.	Modernizacja nabrzeża przeładunkowego w miejscowości Zwanowice
32.	Modernizacja nabrzeża przeładunkowego w miejscowości Brzeg

Tabela 32. Postulowane inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – gospodarka wodna

Lp.	Nazwa zamierzenia inwestycyjnego	Lokalizacja (gmina)
1.	Zbiornik retencyjny Jasiona	Prudnik
2.	Zbiornik retencyjny Boguchwałów	Baborów
3.	Zbiornik retencyjny Stary Paczków	Paczków
4.	Zbiornik retencyjny Biała II	Biała
5.	Zbiornik retencyjny Mionów	Biała, Głogówek
6.	Zbiornik retencyjny Sułków	Baborów
7.	Zbiornik retencyjny Babice	Baborów
8.	Zbiornik retencyjny Bernatów	Głubczyce
9.	Zbiornik retencyjny Walce	Walce, Głogówek
10.	Zbiornik retencyjny Brożec	Walce
11.	Zbiornik retencyjny Jemielnica	Jemielnica
12.	Zbiornik retencyjny Nasiedle	Branice
13.	Zbiornik retencyjny Smolice	Pakośćawice
14.	Zbiornik retencyjny Pakośćawice	Pakośćawice
15.	Zbiornik retencyjny Lewice	Branice
16.	Zbiornik retencyjny Biała I	Biała
17.	Zbiornik retencyjny Jaszów	Grodków
18.	Zbiornik retencyjny Brzeg	Brzeg
19.	Zbiornik retencyjny Szydłowice	Lubsza
20.	Zbiornik retencyjny Dobrzyń	Lubsza
21.	Zbiornik retencyjny Pijawka	Namysłów
22.	Zbiornik retencyjny Żaba	Namysłów
23.	Zbiornik retencyjny Kamienna	Namysłów
24.	Zbiornik retencyjny Kowalowice I	Namysłów
25.	Zbiornik retencyjny Kowalowice II	Namysłów
26.	Zbiornik retencyjny Kowalowice III	Namysłów
27.	Zbiornik retencyjny Smogorzów	Namysłów
28.	Zbiornik retencyjny Nowa Cerekiew	Kietrz
29.	Zbiornik retencyjny Boguchwałów - Wierzbo	Baborów
30.	Zbiornik retencyjny Dzierżystaw	Kietrz
31.	Zbiornik retencyjny Posada - Gola	Byczyna; Boleśławiec (woj. łódzkie)
32.	Zbiornik retencyjny Wronin	Polska Cerekiew
33.	Zbiornik retencyjny Rozkochów	Walce
34.	Zbiornik retencyjny Łąki Koziełskie	Leśnica
35.	Zbiornik retencyjny Jaryszów	Ujazd
36.	Zbiornik retencyjny Olesno Walce	Olesno
37.	Zbiornik retencyjny Piaski - Gola (Gola - Wójcin)	Byczyna; Boleśławiec, Łubnice (woj. łódzkie)
38.	Zbiornik retencyjny Kik (Grześlaki - Kik)	Praszka, Gorzów Śląski
39.	Zbiornik retencyjny Ciecuiów	Rudniki
40.	Zbiornik retencyjny Trzeboszowice	Paczków
41.	Zbiornik retencyjny Piastowice	Lubsza
42.	Remont jazu Młynówka Namysłowska na rzece Młynówka Namysłowska w km 0+326 w m. Namysłów	Namysłów
43.	Regulacja cieku Jaźwinka (Bierdzańska Woda) w km 0+000-5+500 w m. Jełowa, Grabie, Kobyłno, Bierdzany	Łubniany, Turawa
44.	Odbudowa rzeki Stobrawy w km 43+550-43+750 wraz z budowlami hydrotechnicznymi w m. Wierzchy	Wółczyn
45.	Remont koryta rzeki cieku Pruskowskiego 2+000-7+300 m. Łąka i Nowa Wieś	Zębówice
46.	Modernizacja obwałowań rzeki Stobrawy od m. Karłowice do ujścia do Odry	Popielów
47.	Modernizacja odrzańskich wałów przeciwpowodziowych przy ujściu Kanału Gliwickiego w Koźlu - Kłodnica - Kędzierzyn	Kędzierzyn-Koźle
48.	Remont koryta rzeki Szzyrobancka Woda w km 7+600 – 12+170 wsi Wąsice, Wierzchy, Markotów Duży	Wółczyn
49.	Modernizacja systemu ochrony od powodzi Krapkowic w tym wykonanie kanału Ulgi	Krapkowice
50.	Modernizacja systemu ochrony od powodzi m. Brzegu	Brzeg

Lp.	Nazwa zamierzenia inwestycyjnego	Lokalizacja (gmina)
51.	Modernizacja systemu ochrony od powodzi m. Paczkowa	Paczków
52.	Kanał przerzutowy Odra – Odrzyca	Lubsza
53.	Dokończenie budowy wałów na terenie m. Opola w Groszowicach	Opole
54.	Rzeka Jemielnica w km 14+000 – 17+040 m. Chrząstowice oraz wykonanie prawostronnego obwałowania rzeki na długości ok. 0,5 km	Chrząstowice
55.	Rzeka Osobłoga, w m. Kórnica (ochrona przed powodzią)	Krapkowice
56.	Rzeka Miejsce (Młynówka), w. Miejsce Kłodnickie (ochrona przed powodzią)	Kędzierzyn-Koźle
57.	Rzeka Jemielnica, w m. Kadłub (ochrona przed powodzią)	Strzelce Opolskie
58.	Kanał Ulga Borycz, m. Krośnica – Borycz (ochrona przed powodzią)	Izbicko
59.	Rzeki Rudnia w m. Pisarzowice (ochrona przed powodzią)	Strzeleczy
60.	Rzeka Kamionka, m. Popielów (ochrona przed powodzią)	Popielów
61.	Rzeka Prudnik, m. Prudnik (ochrona przed powodzią)	Prudnik
62.	Rzeka Osobłoga, m. Rzepcze (ochrona przed powodzią)	Głogówek
63.	Rzeka Ścinawa Niemodlińska w m. Korfantów (ochrona przed powodzią)	Korfantów
64.	Rzeka Prudnik przebiegająca przez tereny zabudowane wsi Charbielin (ochrona przed powodzią)	Głuchołazy
65.	Rzeka Prószkówka w m. Przysiecz – Ligota Prószkowska (prace w korycie, ochrona przed powodzią)	Prószków
66.	Rzeka Widawa – Kowalowice, Smogorzów, Pawłowice Namysłowskie, Jakubowice, Idzikowice (prace w korycie, ochrona przed powodzią)	Namysłów, Wilków
67.	Rzeka Młynówka Namysłowska – miasto Namysłów, remont murów oporowych w km 2+150 ÷ 2+500, obustronnie, odmulenie koryta rzeki	Namysłów
68.	Remont koryta rz. Stobrawa w km 6+060 ÷ 12+450. Umocnienie w postaci narzutów kamiennych, ubezpieczenia w postaci faszyny, odmulenie i poszerzenie dna. Rzeka Stobrawa m. Karłowice	Popielów
69.	Regulacja koryta rzeki, umocnienie w postaci narzutu kamiennego, faszynady, miejscowo wykonanie ostróg / regulacja odcinkowo w zakresie km rzeki Osobłogi 18+618 ÷ 18+926 oraz 26+181 ÷ 34+104/. Rzeka Osobłoga m. Raclawice Śląskie, Dzierżysławice, Rzepcze	Głogówek
70.	Rzeka Ryjec w m. Sławice – Żelazna, dzielnica Bierkowice – Półwieś (prace w korycie, ochrona przed powodzią)	Dąbrowa, Opole
71.	Rzeka Malina w m. Opole i m. Zawada (prace w korycie, ochrona przed powodzią)	Opole, Turawa
72.	Rzeka Czarnka w m. Opole (prace w korycie, ochrona przed powodzią)	Opole
73.	Regulacja koryta rzeki Cisek w km 6+580 ÷ 19+250 w m. Zakrzów – Łaniec	Polska Cerekiew
74.	Budowa polderu Bierawa	Bierawa
75.	Polder Chróścice	Popielów
76.	Polder Rogów	Krapkowice
77.	Polder Żużela-Żywocice	Krapkowice
78.	Polder Stradunia-Żużela	Walce, Krapkowice
79.	Polder Obrowiec	Gogolin
80.	Budowa wału pierścieniowego chroniącego istniejące zabudowania na terenie wsi Stradunia	Walce
81.	Budowa wału przeciwpowodziowego wraz z zastawką na potoku Lineta od ul. Głubczyckiej do ul. Chrobrego	Kędzierzyn-Koźle

Tabela 33. Postulowane inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – **dziedzictwo kulturowe**

Lp.	Nazwa zamierzenia inwestycyjnego	Lokalizacja (gmina)
1.	Zachowanie dziedzictwa kulturalnego Kędzierzyna-Koźla poprzez renowację, rewaloryzację i przebudowę zabytkowego kompleksu zamkowego*	Kędzierzyn-Koźle
2.	Konserwacja zabytkowego zbioru Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu oraz renowacja murów zewnętrznych Zamku w Zespole Zamkowo-Parkowym w Rogowie Opolskim wraz z odprowadzeniem wód deszczowych*	Opole, Krapkowice
3.	Prace konserwatorskie oraz ekspozycja edukacyjna na terenie byłego obozu jeńckiego Stalag 318/VIII F (344) Lamsdorf (Łambinowice) wraz z modernizacją budynku i otoczenia Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Opolu i zakupem niezbędnego wyposażenia*	Opole, Łambinowice
4.	Przebudowa budynku magazynu zabytków wraz z pracownią konserwatorską*	Opole

Lp.	Nazwa zamierzenia inwestycyjnego	Lokalizacja (gmina)
5.	Rewitalizacja Zamku w Głogówku (skrzydło południowe i wschodnie), wraz z wymianą stolarki okiennej i wzmocnieniem konstrukcji budynku*	Głogówek
6.	Zachowanie dziedzictwa kulturowego miasta Paczków jako Pomnika Historii poprzez przebudowę Płyty Rynku*	Paczków
7.	Rewaloryzacja zabytkowego budynku Ratusza w Brzegu*	Brzeg
8.	Zachowanie dziedzictwa kulturowego Miasta Otmuchów poprzez remont konserwatorski Zamku Biskupiego w Otmuchowie*	Otmuchów
9.	Przebudowa i adaptacja zabytkowych obiektów pocysterskich w Jemielnicy na cele kulturalne*	Jemielnica
10.	Rewitalizacja zabytkowego parku i arboretum Pomologii	Prószków

* Zadania zgłoszone do dofinansowania w ramach RPO WO 2014-2020

Tabela 34. Postulowane inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – infrastruktura techniczna

Lp.	Nazwa zamierzenia inwestycyjnego
Elektroenergetyka	
1.	Przebudowa linii 400 kV relacji Pasikurowice – Dobrzeń – Trębaczew – Joachimów
2.	Modernizacja stacji elektroenergetycznej 220/110 kV Kędzierzyn
3.	Modernizacja linii 220 kV Blachownia – Łagisza
4.	Przebudowa linii 220 kV na linii 400 kV, względnie na linie wielonapięciową i wielotorową relacji Groszowice (Opole) – Ząbkowice Śl. (w przypadku zaniechania planów realizacji budowy linii 400 kV relacji Ząbkowice – Dobrzeń)
5.	Przebudowa linii 220 kV na linii 400 kV, względnie na linie wielonapięciową i wielotorową relacji Kędzierzyn – Wielopole
6.	Przebudowa linii 220 kV na linii 400 kV, względnie na linie wielonapięciową i wielotorową relacji Kędzierzyn – Groszowice
7.	Przebudowa linii 220 kV na linii 400 kV, względnie na linie wielonapięciową i wielotorową relacji Blachownia – Wielopole
8.	Budowa jednorodowej linii elektroenergetycznej 110 kV relacji Tułowice – Hajduki
9.	Budowa jednorodowej linii elektroenergetycznej 110 kV relacji Namysłów – Oleśnica
10.	Przyłączenie istniejącej rozdzielni sieciowej 15 kV RS Gorzów Śląski do sieci 110 kV w m. Gorzów Śląski. W ramach zadania planuje się budowę dwutorowej linii 110 kV i rozdzielni 110 kV
11.	Modernizacja linii elektroenergetycznych 110 kV relacji Prudnik – Głubczyce
12.	Modernizacja linii elektroenergetycznych 110 kV relacji Pokój – Namysłów
13.	Modernizacja linii elektroenergetycznych 110 kV relacji Groszowice – Ozimek
14.	Modernizacja linii elektroenergetycznych 110 kV relacji Chemik – Polska Cerekiew
15.	Modernizacja linii elektroenergetycznych 110 kV relacji Hajduki – Zdieszowice / Hajduki – Ceglana
16.	Modernizacja linii elektroenergetycznych 110 kV relacji Blachownia – Ceglana / Blachownia – Chemik
17.	Modernizacja linii elektroenergetycznych 110 kV relacji Blachownia – Łabędy / Blachownia – Huta Łabędy
18.	Modernizacja linii elektroenergetycznych 110 kV relacji Blachownia – Kędzierzyn
19.	Modernizacja linii elektroenergetycznych 110 kV relacji Hajduki – Grodków
20.	Modernizacja linii elektroenergetycznych 110 kV relacji Grodków – Gracze
21.	Modernizacja linii elektroenergetycznych 110 kV relacji Kluczbork – Wołczyn
22.	Modernizacja linii elektroenergetycznych 110 kV relacji Wołczyn – Namysłów
23.	Modernizacja linii elektroenergetycznych 110 kV relacji Dobrodzień – Zawadzkie
24.	Modernizacja linii elektroenergetycznych 110 kV relacji Kuniów – Bierdzany
25.	Budowa stacji WN/SN Olszowa
26.	Budowa stacji elektroenergetycznej 220/110/SN Blachownia wraz z powiązaniem z siecią WN i SN na terenie miasta Kędzierzyn-Koźle
27.	Budowa stacji WN/SN GPZ Karczów, wraz z liniami zasilającymi 110 kV relacji Dobrzeń – Karczów 1 / Karczów 2 (linia dwutorowa)
28.	Budowa stacji WN/SN GPZ Radzikowice wraz z liniami zasilającymi 110 kV
29.	Budowa stacji WN/SN GPZ Biała
30.	Budowa stacji WN/SN GPZ Prądy wraz z liniami zasilającymi 110 kV
31.	Budowa stacji WN/SN GPZ Otmuchów wraz z liniami zasilającymi 110 kV
32.	Budowa stacji WN/SN GPZ Warmątowice wraz z liniami zasilającymi 110 kV
33.	Budowa stacji WN/SN GPZ Namysłów II wraz z liniami zasilającymi 110 kV
34.	Modernizacja stacji GPZ Koźle

Lp.	Nazwa zamierzenia inwestycyjnego
35.	Modernizacja stacji GPZ Zdieszowice
36.	Modernizacja stacji GPZ Sudecka
37.	Modernizacja stacji GPZ Zawadzkie
38.	Modernizacja stacji GPZ Grudzicka
39.	Modernizacja stacji GPZ Siołkowice
40.	Modernizacja stacji GPZ Tułowice
41.	Modernizacja stacji GPZ Groszowice Cementownia
42.	Modernizacja stacji GPZ Borki
43.	Modernizacja stacji GPZ Grodków
44.	Modernizacja stacji GPZ Krupski Młyn
45.	Modernizacja stacji GPZ Gracze
46.	Modernizacja stacji GPZ Dobrodzień
47.	Modernizacja stacji GPZ Olesno
48.	Budowa Małej Elektrowni Wodnej na rzece Odrze na jazie Kąty
49.	Budowa Małej Elektrowni Wodnej na rzece Odrze na jazie Opole
50.	Budowa Małej Elektrowni Wodnej na rzece Odrze na jazie Kanał Ulgi w Opolu
51.	Budowa Małej Elektrowni Wodnej na rzece Odrze na jazie Wróblin
52.	Budowa Małej Elektrowni Wodnej na rzece Odrze na jazie Chróścice
53.	Budowa Małej Elektrowni Wodnej na rzece Odrze na jazie Ujście Nysy
54.	Budowa Małej Elektrowni Wodnej Odrze na jazie Zwanowice
55.	Budowa Małej Elektrowni Wodnej na rzece Odrze na jazie Brzeg (Wyspa Jeżynowa)
56.	Budowa Małej Elektrowni Wodnej na rzece Nysa Kłodzka na jazie Nysa I
57.	Budowa Małej Elektrowni Wodnej na rzece Nysa Kłodzka na jazie Nysa II
58.	Budowa Małej Elektrowni Wodnej na rzece Nysa Kłodzka na jazie Lewin Brzeski
59.	Budowa Małej Elektrowni Wodnej (wraz z budową jazu) na rzece Nysa Kłodzka w m. Kopice
60.	Budowa Małej Elektrowni Wodnej (wraz z budową jazu) na rzece Nysa Kłodzka w m. Głębocko
61.	Budowa Małej Elektrowni Wodnej na rzece Biała Głuchołaska na jazie w m. Biała Nyska
62.	Rozbudowa istniejącej elektrowni wodnej na rzece Odrze na jazie Rogów
Gazownictwo	
63.	Budowa Gazociągu Zdieszowice – Kędzierzyn-Koźle – Tworóg: Odcinek Zdieszowice – Kędzierzyn-Koźle
64.	Budowa gazociągu wysokiego ciśnienia Bąków – Biadacz – Praszka – Krzepice (woj. śląskie), wraz z budową stacji redukcyjno-pomiarowych w miejscowościach: Praszka, Radłów, Rudniki
65.	Budowa tłoczni Kędzierzyn
66.	Budowa systemowej SRP Brzeg
67.	Budowa systemowej SRP Żerkowice
68.	Budowa systemowej SRP Przywory 1
69.	Budowa systemowej SRP Przywory 2
70.	Budowa systemowej SRP Obrowiec
71.	Budowa systemowej SRP Grodków
72.	Budowa systemowej SRP Nysa
73.	Przebudowa gazociągu Obrowiec – Racibórz odcinek Obrowiec – rzeka Odra
74.	Przebudowa gazociągu DN 250 Hanuszów – Paczków
75.	Przebudowa gazociągu Kędzierzyn – Zdieszowice, odg. do Strzelec Opolskich
76.	Przebudowa gazociągu Zdieszowice – Tworzeń na odcinku Zdieszowice – Olszowa
77.	Przebudowa systemowej SRP Lewin Brzeski
78.	Przebudowa SRP Grodków Warszawska
79.	Przebudowa SRP Grodków Żeromskiego
80.	Modernizacja SRP Prudnik Towarowa

11.3. Zasady wdrażania ustaleń planu na poziomie lokalnym

Ustalenia planu województwa realizowane będą dzięki:

- 1) ustawowemu mechanizmowi uwzględniania ustaleń planu województwa w dokumentach planistycznych sporządzanych na poziomie lokalnym (studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego), czemu służy procedura składania wniosków z planu województwa do studium i planu miejscowego oraz procedura opiniowania i uzgadniania przyjętych rozwiązań w dokumentach planistycznych sporządzonych na poziomie gminnym z ustaleniami planu województwa (studium) i z zadaniami samorządu województwa (plan miejscowy);
- 2) przekazywaniu wniosków z planu województwa do rządowych dokumentów strategicznych i planistycznych tworzonych przez centralne organy administracji rządowej, w szczególności odnoszących się do polityki przestrzennej państwa oraz wyrażaniu opinii na temat projektów tych dokumentów;
- 3) przekazywanie informacji z planu województwa do projektów planów zagospodarowania przestrzennego województw ościennych (w formie wniosków);
- 4) przekazywaniu wniosków z planu województwa do projektów strategicznych dokumentów z zakresu zagospodarowania przestrzennego tworzonych na poziomie międzynarodowym oraz wyrażaniu opinii na temat projektów tych dokumentów;
- 5) uwzględnianiu ustaleń planu województwa przy sporządzaniu przez samorząd województwa dokumentów strategicznych i programowych.

Zgodnie z przepisami, obowiązkiem organu gminy jest uwzględnić w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, a w konsekwencji w miejscowym planie, obszary i uwarunkowania, o których mowa w art. 39 ust. 3 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Tym samym podstawą uzgodnienia projektu dokumentu planistycznego gminy będzie stwierdzenie zgodności (niesprzeczności) jego ustaleń z ustaleniami planu województwa w zakresie określenia:

- rozmieszczenia inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym (rozd. 11.1. tekstu planu);
- granic i zasad zagospodarowania obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym (rozd. 10.1. tekstu planu);
- granic i zasad zagospodarowania obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym (rozd. 10.2. tekstu planu);
- obszarów szczególnego zagrożenia powodzią;
- granic terenów zamkniętych i ich stref ochronnych;
- obszarów występowania udokumentowanych złóż kopalin i udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla”.

XII. REKOMENDACJE

System planowania przestrzennego w Polsce opiera się na zasadzie komplementarności poziomów planowania. Dla skuteczności prowadzenia polityki przestrzennej na poziomach: krajowym, wojewódzkim i lokalnym, niezbędne jest uwzględnianie rozstrzygnięć właściwych dla poszczególnych szczebli planowania przestrzennego w dokumentach niższych poziomów. Jednocześnie dla zachowania spójności systemu niezbędny jest także przepływ informacji w obrębie tego samego poziomu i na poziom wyższy. Ustalenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego pozwalają sformułować szereg rekomendacji do dokumentów planistycznych tworzonych w ramach tego systemu.

12.1. Rekomendacje do polityki przestrzennej państwa

Priorytetowymi zagadnieniami rozwojowymi o charakterze ponadregionalnym – do uwzględnienia w dokumentach formułujących politykę przestrzenną państwa są:

1) w zakresie organizacji struktury przestrzennej kraju:

- a) obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym:
 - miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego – Aglomeracji Opolskiej – kluczowej struktury rozwojowej regionu;
 - wiejski obszar funkcjonalny;
 - górski obszar funkcjonalny;
 - przygraniczny obszar funkcjonalny;
- b) pasmowe struktury przestrzenne o szczególnych preferencjach funkcjonalnych, w tym o zasięgu kontynentalnym:
 - międzynarodowy korytarz ekologiczny doliny rzeki Odry;
 - III Paneuropejski Korytarz Transportowy;oraz o zasięgu krajowym:
 - korytarz transportowy S11;
 - korytarz transportowy S46;
 - korytarze ekologiczne rzeki Nysy Kłodzkiej, rzeki Prosnicy;
 - korytarze migracyjne dużych ssaków Południowy i Południowo-Centralny.
- c) węzłowe struktury przestrzenne o szczególnych preferencjach funkcjonalnych:
 - Park Krajobrazowy Góra Św. Anny, Park Krajobrazowy Góry Opawskie, Stobrawski Park Krajobrazowy;
 - obszary Natura 2000 i obszary mające znaczenie dla Wspólnoty.

2) w zakresie systemu osadniczego kraju:

- a) **miasto Opole**, jako ugruntowane regionalne centrum decyzyjno-zarządzające w wymiarze krajowym;
- b) **miasta Brzeg, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork, Nysa** – w krajowej sieci ośrodków subregionalnych.

3) w zakresie powiązań komunikacyjnych głównych jednostek osadniczych kraju oraz powiązań międzynarodowych:

- a) budowa dróg ekspresowych: S11 i S46;
- b) powiązanie projektowanej południowej drogi obwodowej miasta Opola z autostradą A4 w nowym węźle autostradowym (Ochodze),
- c) przebudowa dróg krajowych (międzyregionalnych) na kierunkach:
 - północ – południe (Ziemia Łódzka – Śląsk Opolski – Brama Morawska): droga nr 45;
 - wschód – zachód (Kotlina Kłodzka – Górny Śląsk): trasa sudecka (Nysa – Prudnik – Kędzierzyn-Koźle – Gliwice): ciąg dróg nr 40, 41, 46,

- d) przebudowa magistralnych linii kolejowych, w tym: E-C 30 i E-C 59 do prędkości transportowej 160 km/h dla transportu pasażerskiego i 120 km/h dla transportu towarowego,
- e) rozbudowa o drugi tor linii kolejowej znaczenia państwowego (Opole – Częstochowa) nr 144 i nr 61,
- f) rozwój i wzmocnienie uzupełniających międzyregionalnych powiązań komunikacyjnych istotnych dla poprawy dostępności miast, regionów i kraju, w obszarach poza głównymi korytarzami infrastruktury transportowej, w tym w obszarze między Wrocławiem, Opolem, Częstochową, Bełchatowem, w szczególności między:
 - Wrocławiem a Częstochową przez Oleśnicę, Namysłów, Kluczbork, Olesno,
 - autostradą A4 a Bełchatowem przez Brzeg, Namysłów, Kępno;
- g) modernizacja Odrzańskiej Drogi Wodnej dla uzyskania docelowo parametrów drogi wodnej kl. IV;
- h) utrzymanie rezerwy terenowej dla budowy kanału Odra – Dunaj.

4) w zakresie powiązań infrastrukturalnych systemów krajowych:

- a) rozbudowa krajowego systemu energetycznego, w tym:
 - rozbudowa elektrowni konwencjonalnej „Opole”, jako krajowego źródła energii elektrycznej,
 - budowa stacji GPZ 400/110 kV na trasie dwutorowej linii 400 kV relacji Dobrzeń – Wrocław, Dobrzeń – Pasikowice (wzdłuż autostrady A4) oraz budowa dwutorowej linii 400 kV relacji Ząbkowice – Dobrzeń, Dobrzeń – Świebodzice,
 - przebudowa linii 400 kV relacji Pasikowice – Dobrzeń – Trębaczew – Joachimów na linie dwutorowe 400 kV z wykorzystaniem trasy istniejących linii,
 - rozbudowa stacji 220/100 kV Blachownia wraz z wprowadzeniem linii 220 kV Groszowice – Kędzierzyn,
 - modernizacja stacji elektroenergetycznej 400/110 kV Dobrzeń,
 - modernizacja stacji elektroenergetycznej 220/110 Kędzierzyn,
 - przebudowa istniejących linii 220 kV na linie 400 kV, względnie na linie wielonapięciowe i wielotorowe, w relacjach:
 - Groszowice (Opole) – Ząbkowice Śl. (w przypadku zaniechania planów realizacji budowy linii 400 kV relacji Ząbkowice – Dobrzeń),
 - Kędzierzyn – Wielopole,
 - Kędzierzyn – Groszowice,
 - Blachownia – Łągisza,
 - Blachownia – Wielopole.
- b) rozbudowa krajowej sieci gazowej, w tym budowa:
 - gazociągu DN 1000 PN 8,4 MPa Zdieszowice – Wrocław,
 - gazociągu DN 1000 PN 8,4 MPa Zdieszowice – Kędzierzyn,
 - gazociągu DN 1000 PN 8,4 MPa Tworóg – Kędzierzyn,
 - gazociągu Kędzierzyn-Koźle – Hat' (Czechy), wraz z budową tłoczni Kędzierzyn,
 - gazociągu DN 700 PN 8,4 MPa Odolanów – Tworóg (zadanie ujęte w KPZK 2030, ale nieobjęte planem inwestycyjnym Operatora Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A.),
 - budowa gazociągu wysokiego ciśnienia Bąków – Biadacz – Praszka – Krzepice (woj. śląskie).

5) w zakresie ochrony przeciwpowodziowej:

- modernizacja zbiornika wodnego Nysa (II etap),
- poprawa ochrony przeciwpowodziowej na rzece Nysa Kłodzka w odcinku ujściowym (Skorogoszcz, Wronów),
- budowa zbiorników wodnych Raclawice Śląskie (rz. Osobłoga), Ścinawa Nyska (rz. Ścinawa Niemodlińska) i Siedlec (rz. Cielnica),
- budowa polderu Chorula – Kąty Opolskie, Winów (Opole-Dąbrówka),
- przebudowa polderu Żelazna.

6) w zakresie kształtowania i ochrony środowiska:

- a) elementy ponadregionalnego systemu przyrodniczego, w tym:
 - główne korytarze ekologiczne o znaczeniu europejskim (dolina Odry) i krajowym (Nysa Kłodzka i Prosna),
 - lądowe korytarze ekologiczne, zapewniające przemieszczanie się dużych ssaków (Południowy i Południowo-Centralny),
 - istniejące parki krajobrazowe „Góra Św. Anny”, „Góry Opawskie”, Stobrawski Park Krajobrazowy,
 - istniejące obszary chronionego krajobrazu (9) i rezerваты przyrody (36),
 - istniejące ostoje Natura 2000 oraz Obszary mające znaczenie dla Wspólnoty (OZW),
 - park krajobrazowy Doliny Małej Panwi oraz powiększenia parków krajobrazowych „Góry Opawskie”, „Góra Św. Anny” i Stobrawskiego Parku Krajobrazowego,
 - proponowane obszary chronionego krajobrazu.
- b) obszary jakościowej ochrony wód powierzchniowych (jakościowe) – jednolite części wód podziemnych JCWP,
- c) obszary ochrony wód podziemnych – Główne Zbiorniki Wód Podziemnych, w szczególności strategiczny dla województwa zbiornik GZWP 333 Opole – Zawadzkie (JCWPd 116),
- d) obszary jakościowej ochrony wód podziemnych JCWPd,
- e) obszary ochrony rolniczej przestrzeni produkcyjnej, najlepsze na terenie kraju (Płaskowyż Głubczycki w południowej i południowo-zachodniej części województwa, Wzgórza Strzebińskie w południowo-zachodniej części województwa, Masyw Chełmu w środkowo-wschodniej części województwa),
- f) rewitalizacja wód jeziora Turawskiego.

7) w zakresie kształtowania i ochrony środowiska kulturowego:

- a) pomniki historii:
 - „Góra Świętej Anny – komponowany krajobraz kulturowo-przyrodniczy”,
 - „Nysa – zespół kościoła farnego pod wezwaniem św. Jakuba Starszego Apostoła i św. Agnieszki Dziewicy i Męczennicy”,
 - „Paczków – zespół staromiejski ze średniowiecznym systemem fortyfikacji”,
 - „Ozimek – żelazny łańcuchowy most wiszący na rzece Mała Panew”,
 - „Brzeg – Zamek Piastów Śląskich z renesansową bramą i kaplicą zamkową pod wezwaniem św. Jadwigi – nekropolią Piastów”,
 - „Olesno – kościół odpustowy pod wezwaniem św. Anny”;
- b) Park Kulturowy „Książęce Miasto Brzeg”;
- c) proponowane pomniki historii i parki kulturowe:
 - Pocysterski zespół klasztorno-kościelny w Jemielnicy,
 - Zespół polichromii brzeskich na terenie gmin: Olszanka, Lewin Brzeski i Skarbimierz,
 - Byczyna – zespół urbanistyczny miasta,
 - Miejsce Pamięci Narodowej w Łambinowicach,
 - Twierdza Nysa,
 - Założenie urbanistyczno-parkowe w Pokoju,
 - Zespół pieców wapienniczych (Gogolin, Góraźdże, Ligota Dolna, Kamionek, Góra Św. Anny, Krapkowice),
 - Kościołki drewniane (w gminach: Turawa, Zębówce, Lasowice Wielkie, Olesno, Radłów, Gorzów Śląski, Praszka, Rudniki, Kluczbork, Murów, Wołczyn, Namysłów).

8) w zakresie formułowania polityki przestrzennej państwa adresowanej do obszarów o szczególnych zjawiskach w skali makroregionalnej:

- a) dolina Odry (ciągła, liniowa struktura przestrzenna o ponadregionalnym charakterze), gdzie występuje nakładanie się niekorzystnych zjawisk, procesów i konfliktów pomiędzy:
 - zagrożeniem powodziowym,

- funkcjami przyrodniczymi (korytarz ekologiczny rangi międzynarodowej, Obszar Chronionego Krajobrazu „Łęg Zdieszowicki”, ostoja Natura 2000 Grądy Odrzańskie, projektowana ostoja Łęg Zdieszowicki),
 - eksploatacją surowców mineralnych i bogatą, perspektywiczną bazą surowcową.
- b) całe województwo, jako obszar kryzysu ludnościowego.

9) w zakresie turystyki i rekreacji

- a) istniejące i projektowane ponadregionalne szlaki turystyczne:
- „Drogi św. Jakuba Via Regia”, „Trakt św. Jakuba”,
 - „Szlak architektury drewnianej”,
 - „Szlak Cysterski”,
 - „Blue Velo – Odrzańska Trasa Rowerowa”,
 - turystyczny szlak żeglugowy rzeki Odry.

10) w zakresie infrastruktury społecznej

- a) rozwój istniejących wyższych uczelni.

12. 2. Rekomendacje do polityki przestrzennej sąsiednich regionów

1) Województwo dolnośląskie

1. Ochrona istniejących zasobów, kształtowanie i wzmacnianie systemu przestrzennych powiązań przyrodniczych na obszarze ostoi Natura 2000, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu oraz korytarzy ekologicznych Odry, Nysy Kłodzkiej, Widawy, Przyleskiego Potoku.
2. Utworzenie spójnego systemu monitoringu i ochrony przeciwpowodziowej w regionie wodnym Środkowej Odry i Nysy Kłodzkiej.
3. Budowa zbiornika przeciwpowodziowego w Kamieńcu Ząbkowickim oraz zbiornika Pawłowice na potoku Budzówka.
4. Ochrona zasobów wód powierzchniowych, wykorzystywanych dla potrzeb zaopatrzenia w wodę pitną aglomeracji wrocławskiej na obszarze zlewni Nysy Kłodzkiej i Oławy.
5. Ochrona zasobów przyrodniczych w obrębie zlewni rzeki Widawy, Nysy Kłodzkiej i Oławy.
6. Optymalizacja funkcjonowania ponadlokalnego systemu gospodarki odpadami komunalnymi na obszarze działania rejonu środkowo-wschodniego EKOGOK (miasto i gmina Oława w woj. dolnośląskim, gm. Skarbmierz, Lubsza i m. Brzeg w woj. opolskim).
7. Zagospodarowanie turystyczne na obszarze istniejących i planowanych obszarów przyrodniczych oraz kulturowych, w tym w szczególności rozwoju systemu ścieżek i tras rowerowych, w tym zagospodarowanie trasy turystycznej „Via Montana”, „Drogi św. Jakuba Via Regia”, „Traktu św. Jakuba”, „Szlaku Cystersów”, „Blue Velo – Odrzańskiej Trasy Rowerowej” oraz szlaku żeglugowego Odry.
8. Budowa drogi S46 po nowym śladzie z ewentualnym wykorzystaniem istniejących odcinków drogi DK 46 tzw. „Szlaku Staropolskiego”.

2) Województwo śląskie

1. Ochrona istniejących zasobów, kształtowanie i wzmacnianie systemu przestrzennych powiązań przyrodniczych na obszarze ostoi Natura 2000, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu oraz korytarzy ekologicznych Odry, Małej Panwi, Liswarty.
2. Utworzenie spójnego systemu monitoringu i ochrony przeciwpowodziowej w regionach wodnych Środkowej i Górnej Odry oraz Warty, w szczególności budowa zbiornika Racibórz w województwie śląskim.

3. Ochrona zasobów wodnych wykorzystywanych dla celów zaopatrzenia w wodę pitną na obszarach regionach wodnych Środkowej i Górnej Odry i Warty.
4. Ochrona zasobów wód powierzchniowych w zlewni rzeki Małej Panwi oraz podziemnych struktur wodonośnych, w szczególności GZWP 333 Opole – Zawadzkie, GZWP 335 Strzelce Opolskie – Krapkowice, GZWP 332 Subniecka kędzierzyńsko-głubczycka oraz GZWP 325 zbiornika Częstochowa, GZWP 328 Dolina kopalna Małej Panwi i GZWP 327 Zbiornik Myszków.
5. Zagospodarowanie turystyczne na obszarze istniejących i planowanych obszarów przyrodniczych i kulturowych, w tym w szczególności rozwoju systemu ścieżek i tras rowerowych oraz szlaków turystyki pieszej i wodnej, w tym zagospodarowanie „Drogi św. Jakuba Via Regia”, „Szlaku architektury drewnianej”, „Szlaku Cystersów” i „Blue Velo – Odrzańskiej Trasy Rowerowej”.
6. Budowa drogi S11 po nowym śladzie z ewentualnym wykorzystaniem istniejących odcinków drogi DK 11.
7. Budowa drogi S46 po nowym śladzie z ewentualnym wykorzystaniem istniejących odcinków drogi DK 46 tzw. „Szlaku Staropolskiego”.
8. Modernizacja linii kolejowej nr 61 relacji Fosowskie – Lubliniec w celu poprawy połączenia kolejowego między Opolem i Częstochową, a dalej z Warszawą.
9. Budowa kanału Odra – Dunaj.
10. Budowę gazociągu Kędzierzyn-Koźle – Hat' (Czechy).
11. Budowa gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Bąków – Biadacz – Praszka – Krzepice w celu zgazyfikowania północno-wschodniej części regionu.

3) Województwo łódzkie

1. Ochrona istniejących zasobów, kształtowanie i wzmacnianie systemu przestrzennych powiązań przyrodniczych na obszarze ostoi Natura 2000, obszarów chronionego krajobrazu oraz korytarza ekologicznego rzeki Prosną, Załęczańskiego Parku Krajobrazowego i Zespół przyrodniczo krajobrazowego Wzgórza Ożarowskie
2. Ochrona zasobów wodnych wykorzystywanych dla celów zaopatrzenia w wodę pitną na obszarze regionu wodnego Warty oraz podziemnych struktur wodonośnych (dolina kopalna Prosną GZWP 311 i zbiornik Częstochowa GZWP 325 w południowo-wschodniej części województwa łódzkiego.
3. Zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wód powierzchniowych i ochrona przeciwpowodziowa (budowa zbiorników małej retencji „Piaski – Gola” („Gola – Wójcin”), „Kik” („Grześlaki – Kik”), „Posada – Gola” i „Cieciulów”).
4. Zagospodarowanie turystyczne na obszarze istniejących i planowanych obszarów przyrodniczych i kulturowych, w tym w szczególności rozwoju systemu ścieżek i tras rowerowych na obszarze Górnej Prosną oraz „Szlaku architektury drewnianej”, a także szlaków samochodowych – „Szlaku Bursztynowego” i „Szlaku Romańskiego Prosną”.

4) Województwo wielkopolskie

1. Ochrona zasobów wód powierzchniowych i zwiększenie retencji wodnej na obszarze regionów wodnych Środkowej Odry i Warty.
2. Ochrona istniejących zasobów, kształtowanie i wzmacnianie systemu przestrzennych powiązań przyrodniczych na obszarze korytarzy ekologicznych i leśnego kompleksu promocyjnego Lasów Rychtańskich.
3. Zagospodarowanie turystyczne na obszarze istniejących i planowanych obszarów przyrodniczych i kulturowych, w tym w szczególności rozwój systemu ścieżek i tras rowerowych, szlaków turystyki pieszej i wodnej, w tym „Szlaku architektury drewnianej”.
4. Budowa drogi S11 po nowym śladzie z ewentualnym wykorzystaniem istniejących odcinków drogi DK 11.

5) Kraj ołomuniecki

1. Utworzenie spójnego systemu monitoringu i ochrony przeciwpowodziowej w zlewni Białej Głuchołaskiej, Złotego Potoku, Widnej, Świdnej, Raczyny, Opawy i Opawicy.
2. Ochrona zasobów i zwiększenie retencyjności wód powierzchniowych na obszarze zlewni Białej Głuchołaskiej i Złotego Potoku.
3. Ochrona istniejących zasobów, kształtowanie i wzmacnianie systemu przestrzennych powiązań przyrodniczych na obszarach przyrodniczych pogranicza (Park Krajobrazowy „Góry Opawskie”, korytarze ekologiczne Nysy Kłodzkiej, Białej Głuchołaskiej, Prudnika).
4. Zagospodarowanie i wzajemne wykorzystanie dla potrzeb turystyki pieszej, rowerowej i wodnej oraz lecznictwa obszaru pogranicza, w szczególności obszarów o najwyższej i wysokiej atrakcyjności turystycznej (Park Krajobrazowy „Góry Opawskie”, Otmuchowsko-Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu, Park Krajobrazowy „Jeseniki”).

6) Kraj śląsko-morawski

1. Utworzenie spójnego systemu monitoringu i ochrony przeciwpowodziowej w regionie wodnym Górnej Odry (Odry, Opawy i Opawicy).
2. Ochrona zasobów i zwiększenie retencyjności wód powierzchniowych w regionie wodnym Górnej Odry (Odry, Opawy i Opawicy).
3. Ochrona istniejących zasobów, kształtowanie i wzmacnianie systemu przestrzennych powiązań przyrodniczych na obszarach przyrodniczych pogranicza (Park Krajobrazowy „Góry Opawskie”, Obszar Chronionego Krajobrazu „Las Głubczycki”, korytarze ekologiczne Osobłogi, Opawy, Opawicy).
4. Zagospodarowanie i wzajemne wykorzystanie turystyczne dla potrzeb turystyki pieszej, rowerowej obszaru pogranicza, w szczególności obszarów o najwyższej i wysokiej atrakcyjności turystycznej (Park Krajobrazowy „Góry Opawskie”, Park Krajobrazowy „Jeseniki”).

XIII. MONITORING REALIZACJI CELÓW POLITYKI PRZESTRZENNEJ WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Zgodnie z art. 45 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlega okresowej ocenie. Zarząd województwa, co najmniej raz w czasie kadencji sejmiku, dokonuje przeglądu zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, opracowuje raport o jego stanie oraz sporządza ocenę realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

Przyjęcie w planie województwa 6 celów rozwoju przestrzennego wyznacza zakres prowadzenia monitoringu realizacji planu, tj. w zakresie:

- 1) Podwyższenia konkurencyjności województwa poprzez wzmocnienie Aglomeracji Opolskiej z zachowaniem policentrycznej struktury systemu osadniczego.
- 2) Poprawy spójności terytorialnej województwa poprzez intensyfikację integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.
- 3) Poprawy dostępności terytorialnej województwa poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.
- 4) Kształtowania struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych.
- 5) Zwiększenia odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.
- 6) Przywrócenia i utrwalenia ładu przestrzennego.

Przyjmuje się, że monitoring zmian w zagospodarowaniu i ocena stopnia realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym powinny być prowadzone w zakresie:

Celu 1 – Podwyższenia konkurencyjności województwa poprzez wzmocnienie Aglomeracji Opolskiej z zachowaniem policentrycznej struktury systemu osadniczego, tj:

- wzmocnienia potencjału Aglomeracji Opolskiej, w tym:
 - rynku pracy (struktura zatrudnienia, poziom bezrobocia),
 - zdrowia opieki medycznej i społecznej,
 - stanu zdrowia ludności,
- edukacji, w tym:
 - struktury wykształcenia,
 - dostępności szkół,
- przedsiębiorczości, w tym:
 - struktury gospodarki,
 - innowacyjności,
 - sieciowości gospodarki,
- dostępu do infrastruktury komunalnej i teleinformatycznej, w tym:
 - wodociągowej,
 - kanalizacyjnej,
 - gazowej,
 - internetu szerokopasmowego,

- trendów demograficznych, w tym:
 - migracji,
 - struktury wieku ludności,
 - liczby ludności,
- mieszkalnictwa, rekreacji i wypoczynku, w tym:
 - standardów zamieszkania.

Celu 2 – Poprawy spójności terytorialnej województwa poprzez intensyfikację integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów, tj:

- niwelowania kontrastów, w tym:
 - gospodarczych,
 - demograficznych,
 - środowiskowych,
- poprawy dostępności, w tym:
 - drogowej,
 - kolejowej,
- poprawy dostępności do usług publicznych, w tym:
 - edukacyjnych,
 - ochrony zdrowia,
 - opieki społecznej,
 - kultury,
- rynku pracy, w tym:
 - dojazdów do pracy do ośrodków powiatowych.

Celu 3 – Poprawy dostępności terytorialnej województwa poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej, tj.:

- rozwoju powiązań transportowych, w tym sieci:
 - dróg publicznych,
 - kolei,
 - dróg wodnych,
- rozwoju powiązań telekomunikacyjnych, w tym infrastruktury:
 - szerokopasmowego internetu.

Celu 4 – Kształtowania struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych, tj.:

- ochrony, wzmacniania i uspojniania systemu przyrodniczego, w tym:
 - zasobu obszarów cennych przyrodniczo,
 - struktury obszarów chronionych,
- racjonalnego gospodarowania zasobami naturalnymi, w tym:
 - wodami podziemnymi i powierzchniowymi,
 - kopalinami,
 - użytkami rolnymi,
 - zasobami leśnymi,
- poprawy stanu środowiska, w tym:
 - jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
 - jakości powietrza,
 - emisji hałasu i poprawy klimatu akustycznego,
- niskoemisyjnej i efektywnej gospodarki, w tym:
 - udziału OZE w strukturze wytwarzania energii,
- ochrony krajobrazu, w tym:
 - struktury obszarów podlegających ochronie krajobrazowej,

Celu 5 – Zwiększenia odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa, tj.:

- poprawy bezpieczeństwa powodziowego, w tym:
 - długości obwałowań przeciwpowodziowych,
 - pojemności zbiorników przeciwpowodziowych,
- ochrony przed suszą, w tym:
 - pojemności zbiorników retencyjnych,
 - mikroretencji leśnej, łąkowej, na gruntach rolnych i pozostałych przestrzeni otwartych.
- zwiększania udziału OZE w strukturze wytwarzania energii,
 - energetyki wodnej,
 - energetyki wiatrowej,
 - energetyki solarnej i fotowoltaicznej,
 - geotermii,
 - biomasy.
- rozwoju sieciowej infrastruktury technicznej, w tym:
 - sieci elektroenergetycznych,
 - sieci gazowych,
 - sieci ciepłowniczych.

Celu 6 – Przywrócenia i utrwalenia ładu przestrzennego, tj.:

- stosowania instrumentów planistycznych w kształtowaniu zagospodarowania, w tym:
 - stopnia pokrycia obszaru województwa miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

SPIS RYSUNKÓW

1. Strefy funkcjonalne województwa opolskiego
2. Struktura funkcjonalno-przestrzenna województwa opolskiego
3. Strefa funkcjonalna Opola – Aglomeracja Opolska (przed zmianą granic administracyjnych Opola z dniem 01.01.2017 r.)
4. Obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych
5. Wiejskie obszary funkcjonalne
6. Obszary szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej
7. System obszarów przyrodniczych i tereny kształtowania i ochrony zasobów wodnych
8. Obszary kształtowania potencjału rozwojowego wymagające programowania działań ochronnych
9. Obszary wiejskie o najtrudniejszej sytuacji rozwojowej
10. Obszary o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe
11. Obszary przygraniczne w województwie opolskim
12. Obszary o ekstremalnie niskiej dostępności transportowej
13. Obszar depopulacji w województwie opolskim
14. Kierunki integracji polskiej przestrzeni w 2030 r. wg KPZK 2030
15. Model zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego – rozwój policentryczny
16. Wiodące funkcje obszarów
17. Rozwój powiązań funkcjonalnych między głównymi węzłami sieci osadniczej
18. Polityka poprawy integracji funkcjonalnej w subregionach
19. Polityka poprawy dostępności transportowej województwa
20. Ochrona, wzmacnianie i uspojnianie systemu przyrodniczego województwa
21. Racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi
22. Poprawa stanu środowiska, rozwój niskoemisyjnej i efektywnej gospodarki
23. Polityka kształtowania atrakcyjności turystycznej przestrzeni województwa
24. Polityka opieki i ochrony nad zasobami dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej
25. Wzmacnianie odporności na zagrożenia naturalne
26. Polityka rozwoju infrastruktury technicznej – w zakresie energetyki, gazownictwa i ciepłownictwa
27. Polityka rozwoju infrastruktury technicznej – w zakresie gospodarki wodno-ściekowej
28. System gospodarki odpadami w województwie opolskim
29. Polityka wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich
30. Granice Aglomeracji Opolskiej – miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego
31. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Aglomeracji Opolskiej
32. Obszary funkcjonalne w granicach rdzenia MOF OW
33. Wiejskie obszary funkcjonalne
34. Górski obszar problemowy w województwie opolskim
35. Przygraniczny obszar funkcjonalny w województwie opolskim
36. Obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych
37. Obszary ochrony gleb dla produkcji rolnej w województwie opolskim
38. Obszary zagrożone powodzią w województwie opolskim
39. Tereny zamknięte w województwie opolskim
40. Obszary kształtowania potencjału rozwojowego wymagające programowania działań ochronnych – przyrodnicze obszary funkcjonalne
41. Obszary kształtowania potencjału rozwojowego wymagające programowania działań ochronnych – obszary zabytkowego krajobrazu kulturowego

SPIS TABEL

1. Podstawowe dane charakteryzujące potencjał społeczno-gospodarczy Aglomeracji Opolskiej w 2015 r.
2. Minimalne kryteria dla wyznaczenia granic MOF ośrodków subregionalnych
3. Gminy spełniające warunki przyjętych minimów wskaźników funkcjonalnych
4. Podstawowe dane charakteryzujące potencjał społeczno-gospodarczy miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych w 2015 r.
5. Wskaźnik syntetyczny rozwoju 5 kapitałów
6. Kryteria delimitacji obszarów kształtowania potencjału rozwojowego wymagających programowania działań ochronnych
7. Wskaźniki pozwalające na wyznaczenie miast o najniższym potencjale społeczno-gospodarczym w województwie opolskim
8. Wskaźniki pozwalające na wyznaczenie miast o najniższym potencjale społeczno-gospodarczym w województwie opolskim
9. Wskaźniki i kryteria delimitacji obszarów o najniższym dostępie do usług publicznych
10. Działania służące realizacji strategicznego celu polityki przestrzennej województwa opolskiego
11. Polityki przestrzenne służące realizacji celów rozwojowych SRWO 2020
12. Zasady prowadzenia polityki podwyższenia konkurencyjności struktury przestrzennej województwa
13. Zasady prowadzenia polityki poprawy dostępności transportowej województwa
14. Zasady prowadzenia polityki kształtowania struktur przestrzennych podnoszących jakość środowiska
15. Zasady prowadzenia polityki kształtowania atrakcyjności turystycznej przestrzeni województwa
16. Zasady prowadzenia polityki opieki i ochrony nad zasobami dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej
17. Zasady prowadzenia polityki wzmocnienia odporności struktury przestrzennej województwa na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowania struktur wspierających zdolności obronne państwa
18. Zasady prowadzenia polityki rozwoju infrastruktury technicznej
19. Zasady prowadzenia polityki wzmocnienia infrastruktury technicznej – gospodarka odpadami
20. Zasady prowadzenia polityki wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich
21. Zasady prowadzenia polityki poprawy ładu przestrzennego
22. Kierunki i działania polityki przestrzennej
23. Tereny zamknięte Ministerstwa Obrony Narodowej
24. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością – Komunikacja
25. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością – Infrastruktura techniczna
26. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością – Gospodarka wodna
27. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością – Dziedzictwo kulturowe
28. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością – Infrastruktura społeczna
29. Postulowane inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – komunikacja – drogi publiczne

30. Postulowane inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – komunikacja – linie kolejowe
31. Postulowane inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – komunikacja – drogi wodne
32. Postulowane inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – gospodarka wodna
33. Postulowane inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – dziedzictwo kulturowe
34. Postulowane inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – infrastruktura techniczna

SPIS MAP

1. Polityka przestrzenna (skala 1 : 100 000)
2. Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego – Polityka przestrzenna (skala 1 : 100 000)
3. Rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym (skala 1 : 200 000)
4. Rozmieszczenie postulowanych inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym (skala 1 : 200 000)
5. System przyrodniczy (skala 1 : 200 000)
6. Polityka rozwoju infrastruktury technicznej (skala 1 : 200 000)
7. Polityka poprawy dostępności transportowej województwa (skala 1 : 200 000)
8. Gospodarka wodna (skala 1 : 200 000)

WYKAZ BAZ DANYCH GIS

1. Centralny Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej, Baza Danych obiektów ogólnogeograficznych - <http://www.codgik.gov.pl/index.php/darmowe-dane/bdo250gis.html>.
2. Centralny Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej, Państwowy Rejestr Granic - <http://www.codgik.gov.pl/index.php/darmowe-dane/prng.html>.
3. Český úřad zeměměřický a katastrální (ČÚKZ), INSPIRE téma Územní správní jednotky - <http://geoportal.cuzk.cz>.
4. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody - <http://www.gdos.gov.pl/dane-i-metadane>.
5. European Environment Agency, Nationally designated areas (CDDA)- <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/nationally-designated-areas-national-cdda-12#tab-gis-data>.
6. Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, Mapa podziału hydrograficznego Polski.
7. Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, Plan Gospodarowania Wodami.
8. Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy, Centralna Baza Danych Geologicznych - <http://dm.pgi.gov.pl/>.
9. Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, OWI (Opolskie w Internecie) - system informacji przestrzennej i portal informacyjno-promocyjny Województwa Opolskiego - <http://maps.opolskie.pl>.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO
WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

TEKST ZMIANY PLANU

Tom 2

*UWARUNKOWANIA
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO*

Opracowanie:

Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej
Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego

Dyrektor Departamentu:

Waldemar Zadka

Z-ca Dyrektora Departamentu:

Jacek Niestuchowski

Generalny Projektant Planu:

Jacek Tabor (upr. urbanistyczne nr 1698)

Zespół projektowy Planu:

Małgorzata Błaszczuk-Leśniak

Katarzyna Lichota

Maciej Michałowski

Tomasz Midura

Elżbieta Pawlik

Zdzisław Stefaniak

Adam Ziąja

Opracowanie grafiki i baz danych:

Beata Linkiewicz

Maciej Michałowski

Monika Wesołowska

Spis treści

1.	UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE	5
1.1.	SYTUACJA PRAWNO-INSTYTUCJONALNA	6
1.1.1.	Europejska Perspektywa Rozwoju Przestrzennego	6
1.1.2.	Agenda Terytorialna UE 2020	8
1.1.3.	Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej	9
1.1.4.	VASAB 2010	9
1.1.5.	Wspólna Strategia Rozwoju Przestrzennego krajów V4+2	9
1.2.	DYREKTYWY UE DOTYCZĄCE ROZWOJU PRZESTRZENNEGO	10
1.2.1.	Dyrektywa Rady 79/409/EWG	10
1.2.2.	Dyrektywa Rady 92/43/EWG	11
1.2.3.	Dyrektywa Rady 92/43/EWG	11
1.2.4.	Dyrektywa 2000/60/WE	11
1.2.5.	Dyrektywa Rady 91/676/EWG	11
1.2.6.	Dyrektywa 2009/28/WE	12
1.2.7.	Dyrektywa 1991/271/EWG	12
1.2.8.	Dyrektywa 2008/98/WE	12
1.2.9.	Dyrektywa 1993/31/WE	12
1.3.	UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO WYNIKAJĄCE Z POWIĄZAŃ TRANSGRANICZNYCH	13
1.3.1.	Powiązania przyrodnicze	13
1.3.2.	Powiązania hydrologiczne	16
1.3.3.	Ochrona przeciwpowodziowa	16
1.3.4.	Powiązania infrastrukturalne	16
1.3.5.	Powiązania społeczno-gospodarcze	16
1.3.6.	Powiązania transportowe	17
1.4.	POLITYKA PRZESTRZENNA PAŃSTWA	18
1.5.	POLITYKA PRZESTRZENNA MAKROREGIONU POLSKA ZACHODNIA	25
1.6.	POLITYKI PRZESTRZENNE WOJEWÓDZTW SĄSIEDNICH	26
1.6.1.	Województwo dolnośląskie	26
1.6.2.	Województwo łódzkie	28
1.6.3.	Województwo wielkopolskie	29
1.6.4.	Województwo śląskie	30
2.	UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE	33
2.1.	ŚRODOWISKO NATURALNE	33
2.1.1.	Uwarunkowanie gospodarcze – predyspozycje zasobowe	33
2.1.2.	Uwarunkowanie przyrodniczo-krajobrazowe	36
2.1.3.	Gospodarka odpadami	38
2.1.4.	Bezpieczeństwo i ochrona – potencjalne źródła poważnych awarii	40
2.1.5.	Dopasowanie do zmian klimatycznych	40
2.2.	OSADNICTWO	43
2.2.1.	Struktura hierarchiczno-funkcjonalna	44
2.2.2.	Miejska sieć osadnicza	45
2.2.3.	Wiejska sieć osadnicza	47
2.3.	POTENCJAŁ DEMOGRAFICZNY	49
2.3.1.	Rozmieszczenie ludności	50
2.3.2.	Prognozowane zmiany	50
2.3.3.	Struktura płci i wieku	51
2.3.4.	Migracje wewnętrzne i zagraniczne	53
2.3.5.	Przyrost naturalny	53
2.3.6.	Prognoza demograficzna do 2030/2050	54
2.3.7.	Depopulacja i starzenie się mieszkańców województwa jako wyzwanie dla prowadzenia polityki rozwoju	55

2.4.	DZIEDZICTWO KULTUROWE	56
2.4.1.	Zabytkowy krajobraz kulturowy	56
2.4.2.	Historyczne układy przestrzenne	59
2.4.3.	Dobra kultury współczesnej	63
2.4.4.	Muzealnictwo	63
2.5.	KOMUNIKACJA	68
2.5.1.	Sieć drogowa	68
2.5.2.	Sieć kolejowa	70
2.5.3.	Żegluga śródlądowa	71
2.5.4.	Transport lotniczy	71
2.6.	ENERGETYKA	73
2.6.1.	Źródła energii elektrycznej	73
2.6.2.	Elektroenergetyczne sieci wysokiego napięcia	73
2.6.3.	Gazociągi wysokoprężne	74
2.6.4.	Ciepłownictwo	74
2.6.5.	Energia odnawialna	74
2.7.	GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA	77
2.7.1.	Sieć wodociągowa	78
2.7.2.	Sieć kanalizacyjna	79
2.7.3.	Oczyszczalnie ścieków	81
2.8.	OCHRONA PRZECIWPOWODZIOWA	83
2.9.	TURYSTYKA	85
2.10.	GOSPODARKA	87
2.10.1.	Strefy ekonomiczne	88
2.10.2.	Rynek pracy	90
2.11.	INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	91
2.11.1.	Ochrona zdrowia i opieka społeczna	92
2.11.2.	Edukacja i wychowanie przedszkolne	96
2.11.3.	Szkolnictwo wyższe	98
2.11.4.	Kultura	98
2.11.5.	Sport i rekreacja	100
2.12.	INSTRUMENTY PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO	103
2.12.1.	Poziom krajowy	103
2.12.2.	Poziom regionalny	104
2.12.3.	Poziom lokalny	106
2.13.	REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO 2014-2020	112
2.14.	KONTRAKT TERYTORIALNY DLA WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO	112
2.15.	SYNTEZA UWARUNKOWAŃ WEWNĘTRZNYCH – KLUCZOWE CZYNNIKI MAJĄCE WPŁYW NA ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY I PRZESTRZENNY WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO (ANALIZA SWOT)	116
	SPIS RYSUNKÓW	120
	SPIS TABEL	120
	SPIS WYKRESÓW	121
	SPIS MAP	121
	WYKAZ BAZ DANYCH GIS	121

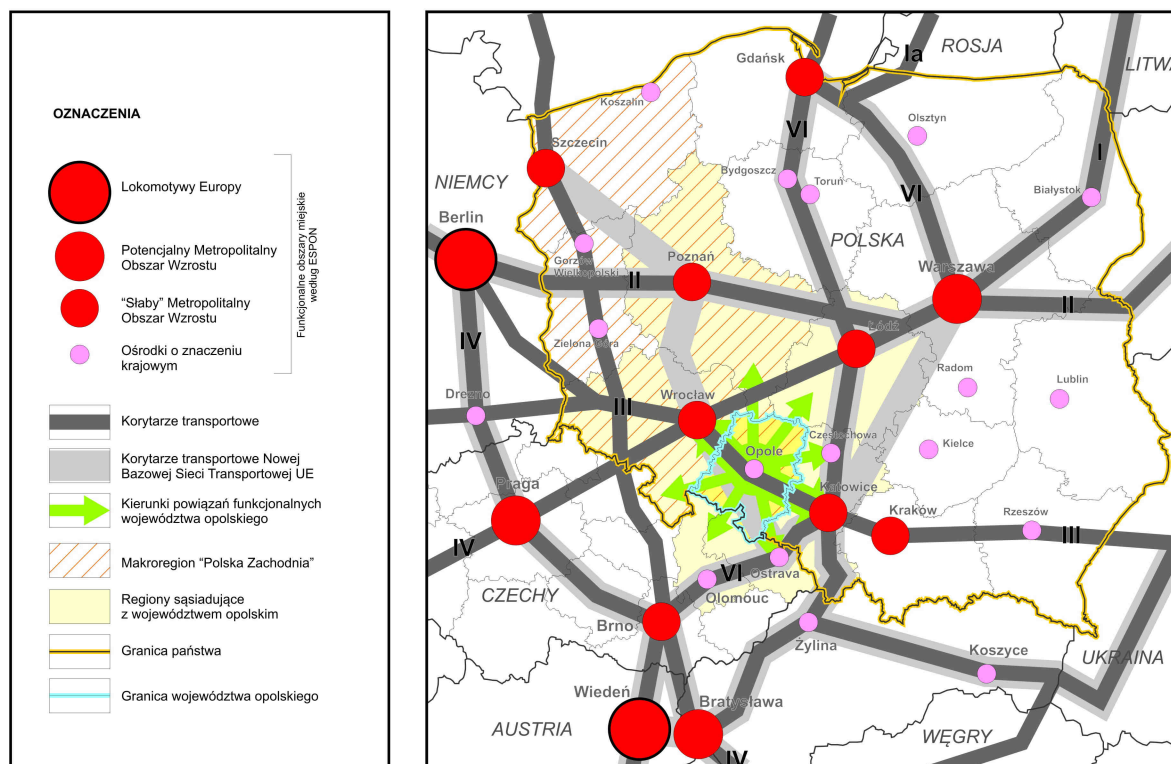
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Wpływ na struktury przestrzeni województwa, sposób ich funkcjonowania i powiązania determinuje szereg czynników i zjawisk. Warunkują to m.in. procesy historyczne, geopolityczne, środowiskowe, demograficzne, gospodarcze, kulturowe, a także dokonujące się zmiany społeczno-gospodarcze, technologiczne i ekologiczne.

1. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

Istotnym segmentem uwarunkowań dla kształtowania struktur przestrzennych województwa jest szeroko rozumiane otoczenie zewnętrzne, obejmujące sytuację prawno-instytucjonalną wynikającą z funkcjonowania województwa w jednolitym polityczno-gospodarczym obszarze UE i kraju oraz związki funkcjonalne, istniejące i planowane, jakie zachodzą między województwem opolskim a regionami sąsiednimi.

Rys. 1. Otoczenie zewnętrzne województwa opolskiego i kierunki powiązań funkcjonalnych

Źródło: Opracowanie własne

Podstawowe zewnętrzne determinanty rozwoju przestrzennego woj. opolskiego związane są z rozmieszczeniem struktur silnie oddziałujących na procesy społeczno-gospodarcze i przestrzenne rozległych obszarów. Wśród nich największe znaczenie mają sąsiednie bieguny wzrostu (obszary metropolitalne) i osie rozwoju. Obszary metropolitalne, w szczególności wrocławski, jako miejsce o większej atrakcyjności zarówno dla mieszkańców, jak i inwestorów, powodują w relacjach z otoczeniem w pierwszej kolejności drenaż kapitału ludzkiego z obszarów zewnętrznych (wg danych GUS w Opolu średnioroczne saldo migracji między województwem opolskim a Wrocławiem

i powiatem wrocławskim w latach 2007-2010 wynosiło -445 osób. W roku 2015 saldo migracji między województwem opolskim a wrocławskim było nadal ujemne i wyniosło -516 osób).

Jak dotąd skutki zakładanego rozprzestrzeniania się procesów rozwoju na obszary zewnętrzne w kolejnej fazie rozwoju obszarów metropolitalnych – nie są w kraju i regionie obserwowane.

1.1. SYTUACJA PRAWNO-INSTITUCJONALNA

1.1.1. ESDP – Europejska Perspektywa Rozwoju Przestrzennego

ESPD¹ stanowi ramy dla politycznych strategii sektorowych mających wpływ na rozwój przestrzenny państw członkowskich. Głównym celem ESDP jest przyczynianie się do zrównoważonego i trwałego rozwoju terytorium europejskiego.

Polityka w dziedzinie rozwoju przestrzennego ma na celu zapewnienie zrównoważonego i trwałego rozwoju terytorium Unii Europejskiej (UE) zgodnie z podstawowymi założeniami polityki wspólnotowej, którymi są: spójność gospodarcza i społeczna, konkurencyjność gospodarcza oparta na wiedzy i zgodna z zasadami zrównoważonego rozwoju, ochrona różnorodności zasobów naturalnych i kulturowych.

ESDP promuje współdziałanie politycznych strategii sektorowych, mających istotny wpływ na zagospodarowanie terenu, a tym samym wspiera zintegrowane podejście charakteryzujące unijną politykę spójności. Ponadto jej cele są wciąż aktualne, ponieważ są ściśle związane z celami strategii „Europa 2020”.

ESDP skupia w sobie cztery istotne obszary, które wzajemnie na siebie oddziałują i w istotny sposób wpływają na rozwój przestrzenny UE:

- **Przemiany obszarów miejskich**

(Blisko 80% ludności Europy mieszka obecnie w miastach. Wyłaniają się nowe ośrodki miejskie, a te już istniejące przechodzą zmiany strukturalne; tworzą się sieci miast, które współpracują ponad granicami. Ponadto niezbędne jest określenie na nowo stosunków między miastem a wsią, aby stawić czoła wyzwaniom, z którymi borykają się te obszary.)

- **Przemiany obszarów wiejskich**

(Obszary wiejskie UE bardzo często borykają się z marginalizacją wynikającą przede wszystkim z ewentualnego nakładania się kilku niedogodności, takich jak oddalenie od wielkich metropolii, niesprzyjający klimat, niski poziom zaludnienia i wyposażenia infrastrukturalnego lub brak różnorodności gospodarczej ze względu na nadmierne obciążenia związane z rolnictwem.)

- **Sektor transportowy**

(W ramach urzeczywistniania rynku wewnętrznego stale rosnące natężenie ruchu drogowego i lotniczego powoduje korki komunikacyjne oraz wywiera wpływ na środowisko. UE jest jednym z głównych emitentów dwutlenku węgla na świecie. Ponadto nierównomierne rozłożenie infrastruktury na obszarze Europy może powodować istotne zachwiania równowagi w zakresie inwestycji gospodarczych i podawać w wątpliwość zasady spójności terytorialnej.)

- **Dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe**

(Różnorodność dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego jest dla Europy ogromnym bogactwem. Niestety, niektóre procesy w zakresie unowocześnienia gospodarczego-społecznego temu dziedzictwu zagrażają. Fauna, flora, woda, grunty, tradycyjne krajobrazy stoją w obliczu zaburzeń

¹ Dokument przyjęty na nieformalnym posiedzeniu Rady Ministrów odpowiedzialnych za planowanie przestrzenne, które odbyło się w Poczdamie w dniach 10–11 maja 1999 r.

wywołanych nadmierną eksploatacją środowiska przez człowieka. W ramach zrównoważonego rozwoju polityka zagospodarowania przestrzennego w Europie ma na celu zahamowanie takich praktyk i upowszechnianie efektywnego użytkowania zasobów.)

CEL 1. Policentryczny rozwój miast i nowa relacja miasto-wieś

UE, dzięki swoim licznym metropoliom, jest jedną z najdynamiczniejszych stref integracji w światowej gospodarce. W obliczu perspektywy przyszłych rozszerzeń i rosnącej integracji gospodarek krajowych w ramach rynku wewnętrznego i gospodarki światowej, zalecany model rozwoju policentrycznego pozwoli unikać nadmiernej koncentracji ludności i siły gospodarczej, politycznej, finansowej w jednej, dynamicznej strefie. Rozwój stosunkowo zdecentralizowanej struktury miejskiej sprzyjać będzie wykorzystaniu potencjału wszystkich regionów europejskich, a to z kolei przyczyni się do zmniejszenia różnic regionalnych. Życie i produkcja na wsi nie są same w sobie sprzeczne z konkurencyjnym rozwojem gospodarczym, ani ze wzrostem zatrudnienia. Odkrycie na nowo wielofunkcyjności rolnictwa ukierunkowanego na jakość, rozwój działalności związanej z nowymi technologiami informacyjnymi oraz wymiana doświadczeń w zakresie konkretnej tematyki pozwolą obszarom wiejskim w najlepszym stopniu wykorzystywać swój potencjał rozwoju. Ponadto refleksja na temat nowego partnerstwa miasto-wieś będzie miała na celu upowszechnianie podejścia zintegrowanego na skalę regionu i wspólne przewyższanie przeszkód nie do pokonania w odrębny sposób.

CEL 2. Równy dostęp do infrastruktury i wiedzy

Nawet jeśli infrastruktura transportowa i telekomunikacyjna nie są w stanie same osiągnąć celów w zakresie spójności gospodarczo-społecznej, to stanowią one jednak istotne narzędzia. Przyszła rozbudowa sieci transeuropejskich powinna zostać przeprowadzona zgodnie z koncepcją rozwoju policentrycznego. Ponadto wszystkie regiony muszą mieć możliwość równego dostępu do węzłowych punktów międzykontynentalnych (portów i lotnisk). Aktualny wzrost natężenia ruchu pasażerskiego i towarowego w coraz większym stopniu zagraża środowisku i wydajności systemów transportowych. Za sprawą właściwej polityki rozwoju przestrzennego (miejski transport publiczny, intermodalność systemów, podział infrastruktury) wpływowi na środowisko spowodowanemu wzmożoną mobilnością, zatorami komunikacyjnymi czy użytkowaniem gruntów, można stawić czoła w sposób zintegrowany. Dostęp do wiedzy i infrastruktury komunikacyjnej ma zasadnicze znaczenie w społeczeństwie opartym na wiedzy. Niestety, w UE dostęp ten jest wciąż rozłożony nierównomiernie i koncentruje się na obszarach charakteryzujących się największym dynamizmem gospodarczym. Podniesienie poziomu edukacji i szkoleń dla ludności w znajdujących się w trudnościach regionach, zwłaszcza poprzez upowszechnianie nowych technologii informacyjnych, przyczyni się do walki z zauważonymi zachwianiami równowagi.

CEL 3. Ostrożne zarządzanie zasobami przyrodniczymi i dziedzictwem kulturowym

Rozwój przestrzenny może pełnić funkcję siły napędowej na rzecz zachowania i zrównoważonego wykorzystywania różnorodności biologicznej na skalę lokalną i regionalną. Wprawdzie niejednokrotnie ścisłe środki ochrony są w pełni uzasadnione, ale często lepszym rozwiązaniem jest włączenie zarządzania obszarami zagrożonymi w strategię zagospodarowania przestrzennego, dotyczące rozleglejszych obszarów. Bogactwo dziedzictwa i krajobrazów kulturowych Europy stanowi wyraz jej tożsamości i ma znaczenie uniwersalne. Zachowanie tych elementów jest możliwe dzięki określeniu zintegrowanych strategii na rzecz ochrony i odnowy, a także dzięki uwrażliwieniu opinii publicznej na wkład polityki zagospodarowania przestrzennego w ochronę dziedzictwa dla przyszłych pokoleń.

Opracowanie ESDP zapoczątkowało tworzenie Europejskiej Sieci Obserwacyjnej Planowania Przestrzennego (ESPON), której celem było stworzenie programu badawczego dla stałego monitoringu przestrzennego. Badania ESPON rozszerzyły podstawową wiedzę o strukturach terytorialnych oraz tendencjach w rozwoju przestrzennym. Istniejąca w tym zakresie luka została wypełniona przez udostępnienie porównywalnych danych, wskaźników i analiz dla całej Europy.

1.1.2. Agenda Terytorialna UE 2020

„W kierunku sprzyjającej społecznemu włączeniu, inteligentnej i zrównoważonej Europy zróżnicowanych regionów”

Agenda terytorialna została przyjęta na nieformalnym spotkaniu ministrów ds. planowania przestrzennego i rozwoju terytorialnego 19 maja 2011 r. w Gödöllő na Węgrzech.

Agenda Terytorialna UE nie posiada charakteru obligatoryjnego, ale stanowi strategiczne i zorientowane na działanie, ramy dla terytorialnego rozwoju Europy. Agenda wspiera wdrażanie zarówno odnowionej Strategii Lizbońskiej, jak i Strategii z Goeteborga, poprzez politykę zintegrowanego rozwoju terytorialnego. Dokument przyczynić się ma do trwałego wzrostu gospodarczego oraz tworzenia miejsc pracy, jak również do społecznie i ekologicznie zrównoważonego rozwoju poprzez wzmocnienie spójności terytorialnej Europy. Aby to osiągnąć, polityka spójności UE oraz inne polityki powinny w bardziej efektywny sposób wychodzić naprzeciw potrzebom i uwarunkowaniom terytorialnym oraz swoistym wyzwaniom geograficznym i możliwościom regionów i miast.

Celem Agendy Terytorialnej UE jest wzmocnienie globalnej konkurencyjności i zrównoważenie wszystkich regionów Europy poprzez zidentyfikowanie i zmobilizowanie ich terytorialnych potencjałów. Służyć temu ma wspieranie policentrycznego rozwoju terytorialnego UE, szczególnie w nowych krajach członkowskich UE.

Fundamentem Agendy Terytorialnej UE są trzy główne cele Europejskiej Perspektywy Rozwoju Przestrzennego:

- rozwój zrównoważonego i policentrycznego systemu miast oraz nowych partnerstw pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi,
- zapewnienie równego dostępu do infrastruktury i wiedzy,
- zrównoważony rozwój, rozsądne zarządzanie oraz ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego.

Agenda opiera się także na *Podstawowych Wytycznych dla Zrównoważonego Rozwoju Przestrzennego Kontynentu Europejskiego* CEMAT, zatwierdzonych przez Komitet Ministrów Rady Europy. Kierując się tymi wytycznymi, Agenda zaleca zintensyfikowanie dialogu z państwami sąsiadującymi z Unią. W dokumencie Agendy Terytorialnej 2020 zostały wyznaczone następujące priorytety:

- Wzmacnianie rozwoju policentrycznego oraz innowacji poprzez tworzenie sieci współpracy regionów miejskich i miast,
- Nowe formy partnerstwa i zarządzania terytorialnego pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi,
- Wspieranie regionalnych klastrów (gron) konkurencyjności i innowacji w Europie,
- Wzmacnianie i rozbudowa sieci transeuropejskich,
- Wspieranie transeuropejskiego zarządzania ryzykiem, z uwzględnieniem efektów zmian klimatycznych,
- Wzmacnianie struktur ekologicznych i zasobów kulturowych jako wartości dodanej dla rozwoju.

1.1.3. Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej (TRITIA EUWT)

TRITIA jest organizacją efektywnej współpracy międzynarodowej, mającej na celu identyfikację, promocję i wdrażanie programów, projektów oraz organizację wspólnych imprez przyczyniających się do rozwoju i poprawy warunków życia mieszkańców pogranicza czesko-polsko-słowackiego. W skład ugrupowania wchodzi: Województwo Śląskie w partnerstwie z Województwem Opolskim (Polska), Kraj Morawsko-Śląski (Republika Czeska) i Samorządowy Kraj Żyliński (Republika Słowacka).

Główne obszary współpracy w ramach EUWT TRITIA:

- transport (poprawienie łączności między regionami członkowskimi),
- turystyka (przygotowanie wspólnych kampanii promocyjnych, produkcja ponadregionalnych produktów),
- energetyka i środowisko (opracowanie wspólnej polityki energetycznej, popularyzacja odnawialnych źródeł energii, podejmowanie działań na rzecz ograniczenia zanieczyszczenia powietrza),
- współpraca gospodarcza (dbanie o innowacyjne i konkurencyjne środowisko, wspieranie badań i rozwoju, tworzenie i współpraca klastrów trans granicznych).

Dziedzinami dodatkowymi są: kultura, kapitał ludzki, edukacja i współpraca szkół wyższych, środowisko naturalne, współpraca instytucji publicznych i wymiana doświadczeń. Wszystkie regiony wchodzące w skład ugrupowania TRITIA łączą plany rozwojowe, które dzięki wspólnej realizacji umożliwiają prawidłowe wykorzystanie m.in. bardzo dobrego usytuowania geograficznego, zaplecza naukowo-badawczego i edukacyjnego, czy znakomitej bazy dla rozwoju turystyki i rekreacji poszczególnych regionów. Głównym celem EUWT TRITIA jest ułatwienie i propagowanie współpracy jego członków, a także wsparcie spójności gospodarczej i społecznej tego regionu za pomocą programów i projektów współpracy terytorialnej. Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej jest instytucją ponadnarodową, tworzoną na terytorium Unii Europejskiej i posiadającą osobowość prawną. Jej celem jest ułatwienie i upowszechnianie współpracy transgranicznej jej członków w celu wzmocnienia spójności ekonomicznej i społecznej.

1.1.4. VASAB 2010

VASAB 2010 jest programem współpracy międzynarodowej na polu planowania przestrzennego, obejmującym wszystkie kraje bałtyckie oraz Białoruś i Norwegię, reprezentowane przez ministrów odpowiedzialnych za rozwój i planowanie przestrzenne. Najważniejszym zadaniem, które stoi przed Komitetem VASAB jest opracowanie *Długookresowej Perspektywy Rozwoju Przestrzennego Regionu Morza Bałtyckiego*. Województwo opolskie ze względu na swoje położenie nie uczestniczy w pracach planistycznych tego programu. Z programu nie wynikają żadne uwarunkowania zewnętrzne dla naszego regionu.

1.1.5. Wspólna Strategia Rozwoju Przestrzennego Krajów V4+2

Wspólna Strategia Rozwoju Przestrzennego Krajów V4+2 to kolejny etap współpracy w zakresie rozwoju przestrzennego krajów Unii Europejskiej: Czech, Węgier, Polski, Słowacji (Grupa Wyszehradzka – V4), Bułgarii i Rumunii (+2). Wspólna Strategia oparta jest na *Wspólnym Dokumentie Rozwoju Przestrzennego Krajów V4+2*, którego efektem były wnioski ministrów ds. rozwoju regionalnego Grupy Wyszehradzkiej, Bułgarii i Rumunii, przyjęte dnia 29 marca 2010 roku w Budapeszcie. We wnioskach tych ministrowie przede wszystkim wskazali na konieczność rozwiązania problemu zidentyfikowanych kontynuacji osi rozwoju oraz sieci transportowych, jak

również ich braków. Głównym tematem działań na rzecz koordynacji rozwoju przestrzennego jest ustalenie barier uniemożliwiających komunikację, określenie ich charakteru oraz sposobów ich pokonania i wykorzystania z pożytkiem dla wszystkich.

Celem *Wspólnej Strategii* jest:

- przyczynienie się do koordynacji i aktualizacji krajowych dokumentów dotyczących rozwoju przestrzennego, a także do rozwoju sieci transportowych i sieci infrastruktury technicznej;
- wsparcie spójności przestrzennej w Europie (zob. „Agenda Terytorialna UE 2020”, część I);
- ułatwienie koordynacji różnych sektorowych strategii politycznych, które mają wpływ na rozwój przestrzenny;
- dostarczenie krajom V4+2 argumentów i wsparcia podczas dyskusji na szczeblu unijnym na temat kwestii związanych z polityką rozwoju przestrzennego, polityką spójności, a także strategii dotyczących transportu i energii.

Obszaru województwa opolskiego dotyczą ustalenia *Wspólnej Strategii* zawarte w zagadnieniu 2. *Sieci transportowe i rozwiązania problemu braków ich kontynuacji*. Dokument wymienia dwa konflikty związane z występowaniem różnych kategorii sieci transportowych na granicy międzypaństwowej pomiędzy Polską a Czechami, wyszczególnione w:

- pkt. 2.2.1. *Braki kontynuacji zidentyfikowane we Wspólnym Dokumencie*, gdzie identyfikuje konflikt na linii Mohelnice – Opole.
- pkt. 2.2.3. *Nowe braki kontynuacji zidentyfikowane w nowych lub zaktualizowanych dokumentach*, gdzie wskazuje się Kanał Odra – Dunaj – Łaba.

1.2. DYREKTYWY UE DOTYCZĄCE ROZWOJU PRZESTRZENNEGO

Przeprowadzony przegląd kilkuset obowiązujących dyrektyw europejskich wykazał, że tylko niewielka ich część stwarza uwarunkowania mające wpływ na kształtowanie i organizację przestrzeni w skali regionalnej, a wskazywane w nich cele i kierunki działań stanowiąc będą ważny element polityki przestrzennej województwa. Do grupy tych dyrektyw zaliczyć należy:

- dyrektywy „bioróżnorodnościowe”, w szczególności dyrektywa siedliskowa 92/43/EWG i dyrektywa ptasia 2009/147/WE,
- dyrektywa 2007/60 WE (tzw. dyrektywa powodziowa),
- dyrektywa 2000/60/WE (tzw. Ramowa Dyrektywa Wodna),
- dyrektywa Rady 91/676/EWG (tzw. dyrektywa azotanowa),
- dyrektywa 2009/28/WE (tzw. dyrektywa OZE),
- dyrektywa 1991/271/EWG dot. oczyszczalni ścieków,
- dyrektywa 2008/98/WE (tzw. ramowa dyrektywa odpadowa),
- dyrektywa 1993/31/WE (tzw. dyrektywa składowiskowa).

1.2.1. Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dyrektywa Ptasia), wersja ujednolicona 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r.

Dyrektywa ma na celu długoterminowe gospodarowanie i ochronę zasobów naturalnych, będących integralną częścią dziedzictwa przyrodniczego, ochronę, zachowanie lub odtworzenie różnorodności obszaru i naturalnych siedlisk mających istotne znaczenie dla ochrony wszystkich gatunków ptactwa, występującego naturalnie w stanie dzikim. Niektóre gatunki ptactwa poddaje szczególnym środkom ochrony dotyczącym ich naturalnych siedlisk, w celu zapewnienia ich przetrwania i reprodukcji na obszarze ich występowania, a także migracji gatunków wędrownych w celu zapewnienia spójnej całości. Dyrektywa niesie skutki dla zapewnienia zrównoważonego planowania przestrzennego na wszystkich poziomach planistycznych (obszary szczególnej ochrony OSO Natura 2000).

1.2.2. Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (dyrektywa siedliskowa)

Celem dyrektywy jest zapewnienie różnorodności przyrodniczej poprzez zachowanie siedlisk naturalnych oraz gatunków dzikiej flory i fauny w stanie sprzyjającym ochronie (z możliwością działań odtwarzających taki stan), przy uwzględnieniu wymogów gospodarczych, społecznych i kulturalnych oraz specyfiki regionalnej i lokalnej. Głównym narzędziem ochrony siedlisk (w tym siedlisk ptasich, o których mówi dyrektywa ptasia) jest utworzenie sieci NATURA 2000. Dyrektywa niesie skutki dla zapewnienia zrównoważonego planowania przestrzennego na wszystkich poziomach planistycznych (specjalne obszary ochrony siedlisk SOOS Natura 2000).

1.2.3. Dyrektywa Rady 92/43/EWG Parlamentu Europejskiego i Rady z 23.10.2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (dyrektywa powodziowa)

Celem nadrzędnym dyrektywy jest ograniczenie strat powodziowych poprzez właściwe zagospodarowanie terenów narażonych na zjawisko powodzi. Dyrektywa zobowiązuje do określenia obszarów, które mogą być zalane w przypadku wystąpienia powodzi, oraz szacowania ryzyka powodziowego dla obiektów infrastrukturalnych, w tym zagrażających środowisku oraz mieszkańców dotkniętych powodzią. Efektem końcowym jest plan zarządzania ryzykiem powodziowym (określa działania zapobiegawcze, ochronne i przygotowawcze do wezbrania, w tym prognozowania powodzi, tworzenie i funkcjonowanie systemów wczesnego ostrzegania przed powodzią). Plan, bazując na mapach zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego wytyczać będzie działania na rzecz zrównoważonego planowania przestrzennego na obszarach narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, zapobiegania powstawania szkód powodziowych, skuteczniejszą retencję wód oraz kontrolowane zalewanie niektórych obszarów w przypadku wystąpienia powodzi. Dyrektywa niesie skutki dla zapewnienia zrównoważonego planowania przestrzennego na wszystkich poziomach planistycznych (obszary szczególnego zagrożenia powodzią).

1.2.4. Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. w sprawie ustanowienia ram dla działalności Wspólnoty w dziedzinie polityki wodnej (Ramowa Dyrektywa Wodna)

Dyrektywa ma na celu zapewnić skuteczną i racjonalną ochronę oraz wykorzystywanie zasobów wodnych, w ramach polityki wodnej państwa. Nadrzędnym celem RDM jest osiągnięcie dobrego stanu wszystkich wód do 2015 roku, w szczególności zaspokojenie zapotrzebowania na wodę ludności, rolnictwa i przemysłu, promowanie zrównoważonego korzystania z wód, ochrona wód i ekosystemów od wód zależnych pozostających w dobrym stanie, poprawa jakości wód i stanu ekosystemów zdegradowanych działalnością człowieka, zmniejszenie zanieczyszczenia wód podziemnych oraz skutków powodzi i suszy. Gospodarowanie wodami zgodnie z RDW prowadzone jest w podziale na obszary dorzeczy, w oparciu o plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, harmonizujące działania zawarte w programie wodno-środowiskowym kraju. Dyrektywa nakazuje również ochronę zbiorników wód podziemnych, co wymagać będzie ustanawiania stref ochronnych oraz sporządzania przestrzennego wykazu emisji, zrzutów i strat substancji priorytetowych.

Dyrektywa niesie skutki dla zapewnienia zrównoważonego planowania przestrzennego na wszystkich poziomach planistycznych.

1.2.5. Dyrektywa Rady 91/676/EWG w sprawie ochrony wód przed zanieczyszczeniem powodowanym przez azotany pochodzące ze źródeł rolniczych (dyrektywa azotanowa)

Celem dyrektywy azotanowej jest zmniejszenie zanieczyszczenia wód spowodowanego azotanami ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu. Dyrektywa wyznacza ramy dla wyznaczenia wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych i obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć oraz do opracowania programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych na obszarach szczególnie narażonych. Dyrektywa niesie skutki dla zapewnienia

zrównoważonego planowania przestrzennego na wszystkich poziomach planistycznych (obszary szczególnych działań ochronnych przed zanieczyszczeniem wód).

1.2.6. Dyrektywa 2009/28/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 23.04.2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych (tzw. dyrektywa OZE)

Podstawowym celem dyrektywy jest zwiększanie stosowania energii ze źródeł odnawialnych wraz z oszczędnością energii i zwiększoną efektywnością energetyczną procesów jej konwersji (tzw. 3x20). Zapewniają one wzrost bezpieczeństwa dostaw energii, wsparcie rozwoju technologicznego i innowacji, a także dla tworzenia możliwości zatrudnienia i rozwoju regionalnego, zwłaszcza na obszarach wiejskich i odizolowanych.

Dyrektywa niesie ograniczone skutki dla zapewnienia zrównoważonego planowania przestrzennego na wszystkich poziomach planistycznych (polityka energetyczna, gospodarka niskoemisyjna, efektywność energetyczna).

1.2.7. Dyrektywa 1991/271/EWG dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych

Dyrektywa nakłada obowiązek budowy, rozbudowy/lub modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych i wyposażenia w systemy kanalizacji zbiorczej do 2015 r. wszystkich miejscowości o liczbie mieszkańców większej niż 2000 RLM w oczyszczalni ścieków oraz redukcji zanieczyszczeń biodegradowalnych pochodzących z utworzonych aglomeracji wodno-ściekowych.

Dyrektywa niesie ograniczone skutki dla zapewnienia zrównoważonego planowania przestrzennego na wszystkich poziomach planistycznych (polityka przestrzenna w zakresie gospodarki wodno-ściekowej).

1.2.8. Dyrektywa 2008/98/WE z 19.11.2008 r. Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie odpadów (dyrektywa ramowa)

Dyrektywa, promując ideę „społeczeństwa recyklingu”, tworzy warunki dla tworzenia nowoczesnego systemu gospodarki odpadami, dążącego do eliminacji wytwarzania odpadów i do wykorzystywania odpadów jako zasobów (zapobieganie, recykling, odzysk, w tym energetycznym, oraz unieszkodliwianie odpadów). Dyrektywa wyznacza również cele ilościowe do osiągnięcia przez poszczególne kraje członkowskie.

Dyrektywa niesie ograniczone skutki dla zapewnienia zrównoważonego planowania przestrzennego na wszystkich poziomach planistycznych (organizacja systemu gospodarki odpadami).

1.2.9. Dyrektywa 1993/31/WE w sprawie składowania odpadów (dyrektywa składowiskowa)

Celem dyrektywy jest stworzenie środków i procedur prawnych gwarantujących uniknięcie lub zminimalizowanie szkodliwych oddziaływań na środowisko związanych ze składowaniem odpadów. Dyrektywa wprowadza wymogi dotyczące lokalizacji, budowy, eksploatacji, zamknięcia i monitorowania składowisk odpadów oraz określa zasady prowadzenia gospodarki odpadami komunalnymi, w szczególności podlegających biodegradacji. Ustala również zakres redukcji składowania odpadów komunalnych ulegających biodegradacji w latach 2010, 2013 i 2020 r. odpadów wytworzonych w 1995 r. oraz wprowadza zakaz składowania niektórych rodzajów odpadów (wzrost wykorzystania odpadów kosztem składowania na składowiskach).

Dyrektywa niesie ograniczone skutki dla zapewnienia zrównoważonego planowania przestrzennego na wszystkich poziomach planistycznych (organizacja systemu gospodarki odpadami, rozmieszczenie składowisk odpadów).

1.3. UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO WYNIKAJĄCE Z POWIĄZAŃ TRANSGRANICZNYCH

Województwo opolskie jest regionem granicznym – od południa na długości 185 km przebiega granica państwowa z Republiką Czeską, w tym z dwoma regionami: krajem ołomunieckim i krajem morawsko-śląskim.

Głównymi determinantami warunkującymi rozwój przestrzenny obszaru pogranicza są czynniki:

- naturalne (geograficzno-przyrodnicze),
- historyczno-kulturowe,
- społeczno-gospodarcze.

Granica państwowa polsko-czeska na odcinku regionu opolskiego przebiega głównie w obszarach górskich i podgórskich. Tylko w nieznaczej mierze granica ta została wytyczona w oparciu o naturalne bariery geograficzne, tj. grzbiety najwyższych pasm górskich (Góry Opawskie – w rejonie Kopy Biskupiej) czy koryta rzek (Opawa, Opawica).

Pomimo tego, że bariery geograficzne w tym obszarze nie są tak istotne, jak np. w innych regionach, to jednak powiązania, jakie tu powstały w procesach historycznego rozwoju obszaru pogranicza nie są liczne i znaczące, szczególnie w zakresie infrastruktury technicznej i transportowej.

Istotnym elementem pogranicza polsko-czeskiego są bogate zasoby przyrodnicze, których ochrona wymaga szczególnego podejścia do procesów rozwojowych.

Położenie graniczne skutkuje współdziałaniem regionów położonych wzdłuż granicy we wszystkich dziedzinach życia, kształtując tym samym procesy przeobrażające zagospodarowanie przestrzenne. Sieć powiązań transgranicznych obejmuje zatem zarówno sferę społeczno-gospodarczą, infrastrukturalną, jak i ekologiczną.

Dla potrzeb prowadzenia polityki przestrzennej na poziomie regionalnym Kraj Ołomuniecki i Kraj Morawsko-Śląski opracowują *Zasady zagospodarowania przestrzennego*. W 2019 r. Kraj Ołomuniecki sporządził *Aktualizację Zasad Zagospodarowania Przestrzennego*, natomiast Kraj Morawsko-Śląski przyjął *Aktualizację Zasad Zagospodarowania Przestrzennego* w 2018 r.

1.3.1. Powiązania przyrodnicze

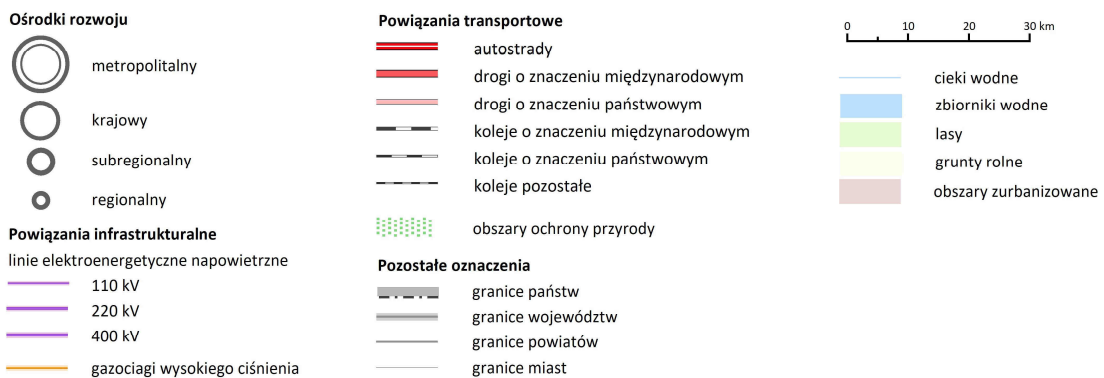
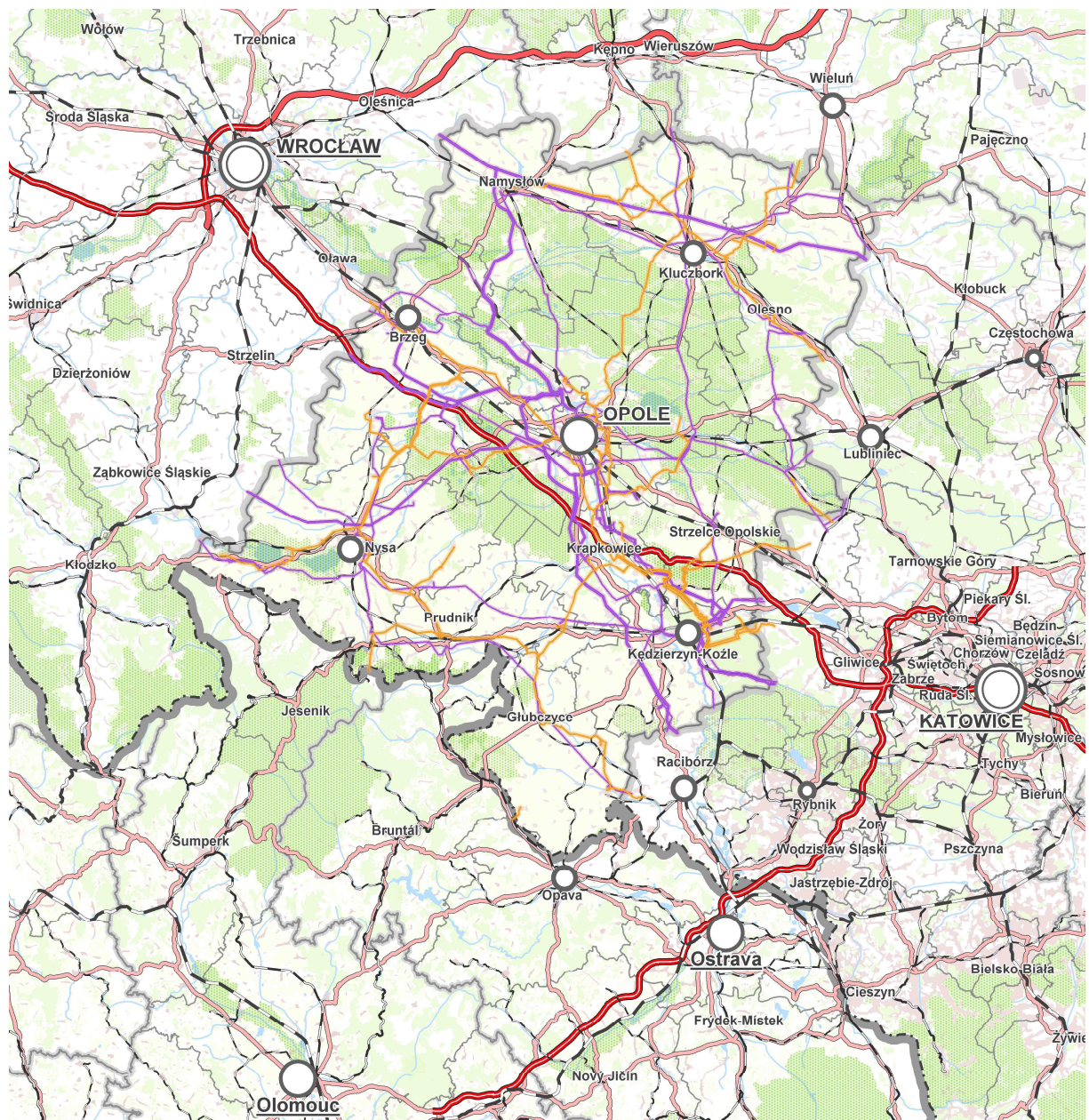
Kraj Ołomuniecki

Główną wielkoobszarową, prawnie chronioną strukturą przyrodniczą po stronie czeskiej jest Park Krajobrazowy Jeseníki (Chráněná krajinná oblast Jeseníky), powiązany przestrzennie ze stroną polską korytarzem ekologicznym rzeki Biała Głuchołaska, z Parkiem Krajobrazowym „Góry Opawskie” i „Otmuchowsko-Nyskim Obszarem Chronionego Krajobrazu”.

Transgranicznymi powiązaniem rangi regionalnej i krajowej systemu przyrodniczego województwa opolskiego z krajem ołomunieckim są:

- pasmo lasów i łąk między Żłotym Stokiem a Kamienicą, w zachodniej części gminy Paczków – rangi regionalnej,
- Dolina Widnej między Vidnawą i Kałkowem – rangi regionalnej,
- pasmo lasów między osiã Jarnońtów – Stara Cervena Voda na zachodzie i osiã Velke Kunetlice – Sławniowice na wschodzie – rangi regionalnej,
- kompleks leśny Góry Chrobrego i kompleksy leśne po stronie Republiki Czeskiej na południowym zachodzie, wraz z doliną Białej Głuchołaskiej – rangi regionalnej,
- kompleksy leśne grzbietu Biskupiej Kopy, kontynuowane na południe od granicy państwa – rangi krajowej.

Rys. 2. Uwarunkowania przestrzenne – powiązania transgraniczne województwa opolskiego

Źródło: Opracowanie własne

Wśród zidentyfikowanych powiązań, leśne powiązania grzbietu Biskupiej Kopy należy uznać za mające rangę krajową ze względu na znaczną szerokość (funkcjonalność) występującego połączenia korytarzowego, jednego z ważniejszych połączeń występujących w obrębie Sudetów Wschodnich, a także, występujące po obu stronach, ostoje Natura 2000 i krajowe formy ochrony przyrody.

Dla utrzymania i wzmocnienia struktury przyrodniczej na obszarze granicznym z krajem ołomunieckim, istotne jest:

- zapewnienie ochrony zasobów i walorów przyrodniczych na obszarach przyrodniczo cennych pogranicza polsko-czeskiego (Park Krajobrazowy „Góry Opawskie”, dolina rzeki Prudnik),
- zagospodarowanie i wzajemne wykorzystanie turystyczne obszaru pogranicza, w szczególności obszarów o najwyższej i wysokiej atrakcyjności turystycznej (Park Krajobrazowy „Góry Opawskie”, Otmuchowsko-Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu, Park Krajobrazowy „Jeseniki”).

Z uwagi na występujące zasoby, na tym obszarze przewiduje się wzmocnienie funkcji przyrodniczych i ustanowienie nowych form ochronnych:

- ostoje przyrodniczych europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000:
 - siedliskowych – ostoje Forty Nyskie, ostoje Burgrabicko – Sławniowickiej, ostoje Góry Opawskie, ostoje Przyłęk nad Białą Głuchołaską,
 - ptasich – ostoje Jezioro Otmuchowskie, ostoje Jezioro Nyskie;
- obszarów chronionego krajobrazu, pełniących funkcje korytarzy ekologicznych „Dolina Świdnej”, „Dolina Prudnika”.

Kraj Morawsko-Śląski

W części wschodniej województwa opolskiego, na obszarze Płaskowyżu Głubczyckiego, położone są obszary chronionego krajobrazu: „Las Głubczycki” i „Mokre – Lewice”, a także planowane jest powiększenie Parku Krajobrazowego „Góry Opawskie”.

Transgranicznymi powiązaniem rangi regionalnej i krajowej systemu przyrodniczego województwa opolskiego z Republiką Czeską są:

- kompleksy leśne na zachód od osi Trzebina – Bartulovice – Wysoka – rangi regionalnej,
- kompleksy leśne na wschód od Trzebiny, między Hlinką i Bartulovicami – rangi regionalnej,
- Dolina Prudnika na wysokości Slezkich Pavlovic i Studnicy – rangi regionalnej,
- Dolina Osobłogi między przysiółkiem Studnice i Raclawicami Śląskimi – rangi regionalnej,
- kompleksy leśne na wysokości Pielgrzymowa, Biskupic i Piskorova – rangi regionalnej,
- Dolina Opawicy wzdłuż granicy państwa – rangi regionalnej.

Dla utrzymania i wzmocnienia struktury przyrodniczej na obszarze granicznym z krajem morawsko-śląskim, istotne jest:

- zapewnienie ochrony zasobów i walorów przyrodniczych na obszarach przyrodniczo cennych pogranicza polsko-czeskiego (Park Krajobrazowy „Góry Opawskie”, doliny rzek Osobłogi, Prudnika, Opawy, Opawicy),
- zagospodarowanie i wzajemne wykorzystanie turystyczne obszaru pogranicza, w szczególności obszarów o najwyższej i wysokiej atrakcyjności turystycznej (Park Krajobrazowy „Góry Opawskie”).

Z uwagi na występujące zasoby, na jego obszarze przewiduje się wzmocnienie funkcji przyrodniczych i ustanowienie nowych form ochronnych:

- ostoje przyrodniczych europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000:
 - siedliskowych – ostoje Góry Opawskie i ostoje Rozumicki Las,
- obszarów chronionego krajobrazu, pełniących funkcje korytarzy ekologicznych „Dolina Prudnika”, „Dolina Opawicy”, „Dolina Troi”, „Dolina Straduni”, „Dolina Psiny”.

1.3.2. Powiązania hydrologiczne

Powiązania hydrologiczne obszaru pogranicza przejawiają się w sferze zapewnienia zasobów wodnych dla potrzeb użytkowych, w ciągłości struktur hydrograficznych i hydrogeologicznych oraz w problematyce ochrony przeciwpowodziowej.

Zasoby wodne pogranicza zaliczyć należy do ubogich. Z uwagi na budowę geologiczną, obszar ten pozbawiony jest większych zbiorników wód podziemnych, natomiast sieć rzeczna charakteryzuje się nierównomiernym i niewielkim zagęszczeniem. Pogranicze jest obszarem szczególnego zagrożenia powodziowego, a problem ochrony przeciwpowodziowej jest kluczowy i wymaga współpracy międzynarodowej.

1.3.3. Ochrona przeciwpowodziowa

Górski charakter rzek wpływających na teren Polski, przy niewystarczającej retencji naturalnej i sztucznej zlewni, jest jedną z głównych przyczyn zagrożenia powodziowego terenów położonych w zlewni rzek.

Kraj Ołomuniecki

Prowadzenie monitoringu i ochrony wód powierzchniowych ze zlewni Białej Głuchołaskiej i Złotego Potoku oraz zapewnienie ochrony przeciwpowodziowej w zlewni Białej Głuchołaskiej, Złotego Potoku, Świdnej i Widnej i wspólnego monitoringu ochrony przeciwpowodziowej.

Kraj Morawsko-Śląski

Prowadzenie monitoringu i ochrony wód powierzchniowych ze zlewni Opawy i Opawicy wraz z ochroną wód podziemnych ujęć wodnych Bliszczyce – Úvalno oraz zapewnienie ochrony przeciwpowodziowej w zlewni Złotego Potoku, Opawy, Opawicy i wspólnego monitoringu ochrony przeciwpowodziowej.

1.3.4. Powiązania infrastrukturalne

Sieć powiązań infrastrukturalnych rangi krajowej i regionalnej między województwem opolskim a:

- krajem ołomunieckim zapewnia magistralny gazociąg wysokiego ciśnienia relacji Głuchołazy – Złote Hory,
- krajem morawsko-śląskim zapewniają magistralny gazociąg wysokiego ciśnienia relacji Krnov – Branice o nominalnym ciśnieniu 4,0 MPa i przekroju DN 100 oraz planowany gazociąg relacji Kędzierzyn-Koźle – Republika Czeska (Hať).

1.3.5. Powiązania społeczno-gospodarcze

Po stronie czeskiej w granicach kraju morawsko-śląskiego wyznaczono trzy obszary rozwoju, dwa z nich koncentrują się w okolicach Ostrawy, tj. oś rozwoju Ostrava – Opava – Krnov i Strefa rozwojowa Ostrava (OB2), a trzeci to Specjalny Obszar SOB3 Jeseníki – Králický Sněžník. Po stronie polskiej w Nysie i Prudniku zlokalizowana jest podstrefa Specjalnej Wałbrzyskiej Strefy Ekonomicznej.

W celu integracji obszarów pogranicza utworzono euroregiony, których podstawowym zadaniem jest opracowanie strategii rozwoju i koordynowanie działań służących realizacji wspólnych przedsięwzięć realizujących strategię.

W obszarze pogranicza opolsko-czeskiego funkcjonują dwa euroregiony: Pradziad oraz Silesia.

1.3.6. Powiązania transportowe

Powiązania transportowe obszaru województwa opolskiego i Republiki Czeskiej realizowane są głównie poprzez system drogowy oparty na drogach o znaczeniu międzyregionalnym (krajowym), regionalnym i lokalnym. Powiązania kolejowe odgrywają drugorzędne znaczenie i oparte są na liniach lokalnego znaczenia.

Komunikacja drogowa

Najistotniejsze połączenia komunikacyjne realizowane są poprzez poniższe korytarze transportowe o znaczeniu krajowym oparte na drogach:

Kraj Ołomuniecki

- Droga krajowa nr 40 (granica państwa – Głuchołazy – Pyskowice) – I/44 (granica państwa – Jeseník – Sumperk).

Droga po stronie polskiej planowana jest do modernizacji do pełnych parametrów technicznych klasy G wraz z budową obwodnicy Głuchołaz. Po stronie czeskiej planowana jest budowa nowej transnarodowej drogi głównej od granicy państwa do miejscowości Mohelnice wraz z budową obwodnicy Jeseníka i tunelu pod przełęczą Czerwonochorskie Siodło, dzięki czemu powstanie korytarz łączący obszar pogranicza z czeską drogą R35, prowadzącą do Ołomuńca i Brna. Według *Wspólnej Strategii Rozwoju Przestrzennego Krajów V4+2* sytuacja, gdy po stronie polskiej odcinek między Prudnikiem a Opolem nie posiada rangi drogi krajowej powoduje, że w sieci transportowej na linii Mohelnice – Opole występuje brak ciągłości.

Pomimo odstąpienia strony polskiej od podwyższenia kategorii połączenia drogowego pomiędzy Opolem a granicą państwa, strona czeska podtrzymuje zamiar budowy drogi wyższej kategorii do m. Mohelnice.

Kraj Morawsko-Śląski

- Droga krajowa nr 41 (granica państwa – Prudnik – Nysa) – I/57 (granica państwa – Krnov – Opava). Droga po stronie polskiej planowana jest do modernizacji do pełnych parametrów technicznych klasy G wraz z budową obwodnicy Prudnika i Nysy, natomiast po stronie czeskiej planowana jest budowa obwodnic miejscowości: Mesto Albrechtice, Linhartovy, Krnov.
- Droga krajowa nr 38 (granica państwa – Głubczyce – Kędzierzyn-Koźle) – I/45 (granica państwa – Krnov – Bruntal). Droga po stronie polskiej planowana jest do modernizacji do pełnych parametrów technicznych klasy G wraz z budową obwodnic miejscowości Głubczyce, Grobniki, Pawłowiczki. Po stronie czeskiej planowana jest budowa obwodnicy miejscowości Bruntal.

Komunikacja kolejowa

Kraj Ołomuniecki

Przez obszar przygraniczny pomiędzy województwem opolskim a krajem ołomunieckim przebiegają linie kolejowe nr 333 relacji Głuchołazy – granica państwa i nr 334 relacji Głuchołazy – Mikulovice, stanowiące element połączenia kolejowego pomiędzy Jeseníkiem i Krnovem. Zarówno po stronie czeskiej, jak i polskiej planuje się modernizacji tego połączenia kolejowego.

Kraj Morawsko-Śląski

Kraj Morawsko-śląski planuje budowę linii kolejowej wąskotorowej relacji Osoblahy – Raclawice Śląskie/Ściborzyce, która jest częścią działań zmierzających do ożywienia gospodarczego i turystycznego obszaru Osoblahy oraz modernizację linii kolejowej relacji Jeseniki – Krnov, przebiegającej przez Głuchołazy.

Komunikacja wodna śródlądowa

Rzeka Odra na odcinku powyżej Kędzierzyna-Koźła (ujścia Kanału Gliwickiego) jest nieuregulowana i w stanie obecnym nie nadaje się do wykorzystania transportowego. W celu połączenia obszaru Czech z Odrzańską Droga Wodną od wielu lat jest utrzymywana rezerwa terenowa pod budowę Kanału Odra – Dunaj. Obecny stan związany z planowaną budową Kanału Odra – Dunaj został zidentyfikowany we *Wspólnej Strategii Rozwoju Przestrzennego Krajów V4+2* jako konflikt, związany z występowaniem różnych kategorii sieci transportowych na granicy międzypaństwowej. Wynika to z faktu, że najważniejszy polski dokument kreujący politykę przestrzenną - *KPZK 2030* wskazuje część rzeki Odry jako drogę wodną o funkcji regionalnej, dlatego Odrzańska Droga Wodna nie została włączona do rewizji TEN-T. W związku z powyższym, a także wobec faktu, że połączenie Dunaj – Odra – Łaba za pomocą kanału planowane jest jako połączenie międzynarodowe, w Polsce nie zakłada się w okresie krótkoterminowym przystąpienia do tej inicjatywy. Rząd Czech w dalszym ciągu uznaje za konieczną ochronę tego obszaru w formie rezerw terenowych w dokumentach planistycznych i prowadzi starania na temat możliwości utworzenia korytarza z przedstawicielami zainteresowanych krajów.

1.4. POLITYKA PRZESTRZENNA PAŃSTWA

Polityka przestrzenna państwa (KPZK 2030 – cele, kierunki, wymagania dot.: sieci osadniczej, ochrony środowiska i przyrody, ochrony zabytków, infrastruktury społecznej o znaczeniu międzynarodowym i krajowym, obiektów infrastruktury technicznej, obiektów infrastruktury transportowej, gospodarki wodnej, obszarów funkcjonalnych).

Zgodnie z wymogami art. 39 ust. 4 Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1073 z późn. zm.) w planie zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się ustalenia koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju. *Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030* (KPZK 2030) została przyjęta Uchwałą Nr 239/2011 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. (M.P. z 2012 r. poz. 252) i stanowi dokument strategiczny dotyczący zagospodarowania przestrzennego kraju.

Według KPZK 2030 polityka przestrzennego zagospodarowania kraju realizuje cele rozwoju kraju w odniesieniu do całości przestrzeni polskiej. W związku z tym, celem strategicznym polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest *Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie*. Osiągnięcie tego celu ma się odbywać z zachowaniem spójności przyrodniczo-kulturowej służącej realizacji konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju. Rozwój będzie wymagał wzmocnienia i wykorzystania potencjału wewnętrznego regionów, zwłaszcza bazującego na unikatowych zasobach kulturowych i przyrodniczych oraz kapitale ludzkim.

Sześć celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, przedstawionych w KPZK 2030, ma być traktowanych łącznie. Odnosząc się do elementów struktury przestrzennej kraju, są one ze sobą ściśle powiązane i dopełniają się wzajemnie:

CEL 1 Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.

Kierunki działań polityki przestrzennej dla wspomaganie konkurencyjności głównych miast Polski mają obejmować:

1.1. Wspieranie rozwoju funkcji metropolitalnych głównych ośrodków miejskich.

Działania wspierające rozwój funkcji metropolitalnych innych miast wojewódzkich powinny objąć przede wszystkim wzmacnianie i dywersyfikację ich funkcji gospodarczych poprzez tworzenie warunków dla lokalizowania na ich terenie inwestycji w sektorach o wysokiej wartości dodanej. Wzmacniany ma być również ich potencjał badawczo-naukowy, dostosowywane struktury przestrzenne i funkcjonalne do potrzeb rozwojowych gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności. Wspierane mają być działania ułatwiające współpracę biznesu i nauki. Wspierane ma być ponadto lokowanie w tych ośrodkach wybranych funkcji zarządzających sektora publicznego o zasięgu krajowym i regionalnym oraz podwyższanie jakości funkcjonowania instytucji już istniejących. Wzmacniane i eksponowane mają być również funkcje symboliczne ośrodków miejskich, w tym kulturowe – wspierana ma być renowacja i modernizacja istniejącej infrastruktury kultury (teatry, filharmonie, sale wystawowe, muzea, galerie sztuki, biblioteki itd.) oraz rewitalizacja historycznych i zabytkowych obiektów na cele kulturowe, rozwój infrastruktury turystycznej i kongresowej oraz wystawienniczo-targowej.

Działania na rzecz wzrostu znaczenia funkcji metropolitalnych mają być wspierane głównie w ramach polityki regionalnej państwa oraz koordynowanych przez nią polityk o charakterze sektorowym (np. transportowej).

1.2. Intensyfikację powiązań funkcjonalnych pomiędzy głównymi węzłami sieci osadniczej w układzie krajowym i międzynarodowym.

Działania w zakresie wzmacniania powiązań funkcjonalnych między głównymi ośrodkami miejskimi mają obejmować: tworzenie sieci współpracy uniwersytetów i instytucji sektora naukowo-badawczego, wspieranie współpracy sektora wiedzy z gospodarką, inicjatywami przedsiębiorczymi i innowacyjnymi, rozwój współpracy instytucji kultury. Wzmacniany i promowany ma być ponadto rozwój współpracy gospodarczej i otoczenia biznesu poprzez intensyfikację procesów współpracy gospodarczej największych ośrodków miejskich na poziomie krajowym. Sposób wzmacniania powiązań funkcjonalnych głównych ośrodków miejskich w zakresie różnych sfer bardziej szczegółowo ma określić *Krajowa polityka miejska*.

Działania polityki przestrzennej mają być skierowane na wzmocnienie powiązań funkcjonalnych w przestrzeni nie tylko krajowej, ale również międzynarodowej, zarówno w układach przygranicznych, jak i nieciągłych europejskich i globalnych.

1.3. Integrację obszarów funkcjonalnych głównych ośrodków miejskich.

Działania w zakresie integracji obszarów funkcjonalnych miast mają skupić się na opracowaniu i wdrożeniu regulacji umożliwiających prowadzenie zintegrowanej polityki przestrzennej w obszarach funkcjonalnych miast. W wojewódzkich planach zagospodarowania przestrzennego mają zostać wyznaczone obszary funkcjonalne największych polskich miast wskazanych w KPZK 2030, opracowane plany zagospodarowania przestrzennego oraz strategie rozwoju. Plany i strategie powinny uwzględniać przede wszystkim: koncepcję zrównoważonej mobilności w obrębie tych obszarów, potrzebę ochrony obszarów cennych przyrodniczo, potrzebę ograniczania zagospodarowania terenów dotychczas niezurbanizowanych i zapobiegania temu zagospodarowaniu, a także potrzebę zachowania obszarów dostępnych publicznie w ramach struktury zagospodarowania przestrzeni miejskich. Predyspozycje przyrodnicze i kulturowe terenu powinny być podstawą do kształtowania funkcji rozwojowych struktur przestrzennych.

W ramach polityki regionalnej mają być prowadzone działania o charakterze inwestycyjnym, szczególnie w zakresie infrastruktury transportowej (w tym mająca największe znaczenie integracja różnych form transportu), środowiskowej, społecznej oraz na rzecz rewitalizacji obszarów zdegradowanych.

Szczególne znaczenie będą miały działania służące poprawie dostępności transportowej wewnątrz obszarów funkcjonalnych. Dzięki wprowadzeniu zintegrowanych planów zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego wdrożone mają zostać zintegrowane rozwiązania dotyczące multimodalnego transportu zbiorowego obejmującego różne środki transportu i elementy infrastruktury: kolej aglomeracyjną, tramwaje, autobusy, system kierowania ruchem, parkingi w systemie „parkuj i jedź”, komunikację rowerową i pieszą (łańcuch ekomobilności lub bezpieczne trasy rowerowe i piesze oraz systemy wypożyczania i przechowywania rowerów).

W wybranych ośrodkach mają zostać podjęte działania służące rewitalizacji zdegradowanych dzielnic miast.

Kierunki działań polityki przestrzennej dla wspomaganie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich dla **województwa opolskiego** obejmują miasto Opole wraz z jego obszarem funkcjonalnym. KPZK 2030 wyznacza Opole jako ośrodek krajowy pełniący niektóre funkcje metropolitalne, ze wskazaniem rozwijania powiązań funkcjonalnych metropolii sieciowej oraz obowiązkiem przygotowania planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego i strategii rozwoju.

CEL 2 Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.

Kierunki działań polityki przestrzennej umożliwiające realizację tego celu mają objąć:

- 2.1. Wspomaganie spójności w układzie krajowym, w tym m.in.: przygotowanie i stała aktualizacja strategii makroregionalnych, wspieranie rozwoju funkcji metropolitalnych słabszych ośrodków miejskich, wspomaganie procesów koncentracji urbanizacji w miastach średnich i wybranych małych, wspomaganie restrukturyzacji obszarów wiejskich.
- 2.2. Regionalną integrację funkcjonalną, wspomaganie rozprzestrzeniania procesów rozwojowych na obszary poza głównymi miastami oraz budowanie potencjału do specjalizacji terytorialnej, w tym m.in.: zwiększanie dostępności transportowej wewnątrz regionów, wspieranie rozwoju ośrodków subregionalnych, integracja przestrzenna i funkcjonalna obszarów wiejskich, wspomaganie rozwoju specjalizacji terytorialnej.
- 2.3. Wspomaganie spójności w specyficznych obszarach problemowych, w tym: wspomaganie obszarów o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług warunkującym możliwości rozwojowe, restrukturyzacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych i miast, wzmacnianie procesów integracji obszarów przygranicznych.

Ważnym elementem działań na rzecz zapewnienia spójności są też wysiłki mające na celu zwiększenie stopnia dostępności transportowej przede wszystkim obszarów oddalonych od miast wojewódzkich i znaczących ośrodków rozwoju społeczno-gospodarczego.

Kierunki działań polityki przestrzennej na rzecz poprawy spójności wewnętrznej kraju dla **województwa opolskiego** obejmują: wspieranie rozwoju procesów urbanizacyjnych, koncentracji funkcji metropolitalnych i działalności gospodarczej dla miasta Opola; wsparcie dla procesów dyfuzji z głównych ośrodków dla większości obszaru województwa; zwiększenie dostępu do usług podstawowych, w tym komunikacyjnych, dla południowych krańców województwa; działania restrukturyzacyjne na obszarach depopulacyjnych dotyczące miast i obszarów wiejskich dla południowej części województwa (obejmującej połowę terytorium Opolszczyzny).

CEL 3 Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.

Kierunki działań polityki przestrzennej w tym zakresie mają być realizowane w ramach następujących działań:

- 3.1. Poprawa dostępności polskich miast i regionów, w tym: poprawa wzajemnej dostępności głównych ośrodków miejskich, poprawa dostępności polskich miast i regionów w przestrzeni europejskiej, poprawa dostępności ośrodków subregionalnych oraz obszarów wiejskich, poprawa dostępności do obszarów o najniższym poziomie dostępności czasowej do największych miast.
- 3.2. Zmniejszenie zewnętrznych kosztów transportu, w tym: zmniejszenie zewnętrznych kosztów transportu (w tym kosztów środowiskowych), poprawa dostępności wewnątrz obszarów funkcjonalnych z preferencją dla rozwoju transportu publicznego, utworzenie zintegrowanego multimodalnego systemu transportowego.
- 3.3. Poprawa dostępności teleinformatycznej.
- 3.4. Zarządzanie strategiczne i etapowanie inwestycji.

Formułując kierunki przewidywanego rozwoju sieci transportowej, KPZK 2030 wskazuje zakres niezbędnych inwestycji infrastrukturalnych. W obszarze **województwa opolskiego** lokalizowanych jest 9 zadań związanych z rozwojem sieci drogowej i kolejowej.

***Tabela 1.** Inwestycje drogowe i kolejowe przewidziane do realizacji na obszarze województwa opolskiego, sformułowane w KPZK 2030*

Drogi ekspresowe – etapy inwestycji
S11 Piła – Poznań – Kalisz – Pyrzowice: realizacja w II etapie
S46 (Opole – Częstochowa): realizacja w III etapie
Linie kolejowe – etapy inwestycji
E30 Wrocław – Opole: realizacja w I etapie
CE30 Opole – Strzelce Opolskie – Gliwice: realizacja w I etapie
CE59 Opole Zachodnie – Kędzierzyn-Koźle: realizacja w I i II etapie
E59 Opole – Jelcz – Wrocław: realizacja w III etapie
61 i 144 Opole – Częstochowa – Kielce: realizacja w III etapie
272 Kluczbork – Kostów: realizacja w III etapie
143 Kluczbork – Kalety: realizacja w III etapie

Ponadto do roku 2030 ma zostać zmodernizowana do klasy III Odrzańska Droga Wodna od Kanału Gliwickiego do Szczecina.

CEL 4 Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.

Cel ten wymaga podjęcia działań w następujących obszarach:

- 4.1. Integracja działań w zakresie funkcjonowania spójnej sieci ekologicznej kraju jako podstawa ochrony najcenniejszych zasobów przyrodniczych i krajobrazowych,
- 4.2. Przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej,
- 4.3. Wprowadzenie gospodarowania krajobrazem zgodnie z zapisami Europejskiej Konwencji Krajobrazowej,
- 4.4. Racjonalizacja gospodarowania ograniczonymi zasobami wód powierzchniowych i podziemnych kraju, w tym zapobieganie występowaniu deficytu wody na potrzeby ludności i rozwoju gospodarczego,
- 4.5. Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu i potencjału wód i związanych z nimi ekosystemów (określenie obszarów ochrony wód podziemnych i restytucji obszarów mokradłowych na poziomie pzpw),

- 4.6. Zmniejszenie obciążenia środowiska powodowanego emisjami zanieczyszczeń do wód, atmosfery i gleby,
- 4.7. Zabezpieczenie cennych gospodarczo złóż kopalin i zwiększenie wykorzystania surowców wtórnych.

Kierunki polityki przestrzennej wobec obszarów funkcjonalnych cennych przyrodniczo dla **województwa opolskiego** obejmują: integrację sieci KSOCH i N2000 w jednym systemie ochrony przyrody i krajobrazu, w tym parki krajobrazowe z otulinami i obszary ESE Natura 2000; wyznaczenie korytarzy ekologicznych i kształtowanie obszarów funkcjonalnych krajowej hierarchicznej sieci uwzględniającej prototypowe systemy ponadlokalnych korytarzy ekologicznych, w tym ECONET, sieć łącząca obszary N2000, obszary wspólne dla obydwu sieci i korytarze rzeczne (dla Odry i Nysy Kłodzkiej), oraz wzmocnienie biocentrów położonych po dwóch stronach granicy (Transgraniczne Obszary Chronione) dla Gór Opawskich.

Ponadto dla kształtowania zasobów wodnych KPZK 2030 wyznacza dla **województwa opolskiego** następujące kierunki: koordynacja rozwoju i wprowadzenie działań zapobiegających dla obszarów, na których występuje pobór wody przewyższający 100 l/m³ (dla centralnej części województwa, w pasie przebiegającym z północy na południe, powiat namysłowski, opolski, krapkowicki i kędzierzyńsko-kozielski) oraz dla obszarów na których występuje zły stan chemiczny jednolitych części wód podziemnych (dla powiatu głubczyckiego); integracja systemów gospodarki wodno-ściekowej w miejskich obszarach funkcjonalnych (dla miasta Opola); oraz wprowadzenie obligatoryjnego zarządzania wodami odpadowymi w obszarach funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich (dla miasta Opola).

CEL 5 Zwiększenie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.

Kierunki działań polityki przestrzennej umożliwiające realizację tego celu obejmują:

- 5.1. Przeciwdziałanie zagrożeniu utraty bezpieczeństwa energetycznego i odpowiednie reagowanie na to zagrożenie, w tym: zwiększenie stopnia bezpieczeństwa energetycznego poprzez rozbudowę systemu połączeń energetycznych z państwami sąsiednimi, rozbudowa połączeń wewnątrz kraju – poprawa bezpieczeństwa zasilania dużych miast oraz Polski Północnej, rozwój inteligentnych sieci przesyłowych, budowa oraz proekologiczna modernizacja elektrowni systemowych, zapewnienie alternatywnych dróg dostaw gazu ziemnego i ropy naftowej na obszar Polski oraz znaczące zwiększenie pojemności magazynów gazu, zwiększenie możliwości wydobycia gazu ziemnego na terytorium Polski, w tym ze złóż niekonwencjonalnych (np. gaz łupkowy), zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych (delimitacja obszarów na poziomie pzpw);
- 5.2. Zwiększenie poziomu zabezpieczenia przed ekstremalnymi zjawiskami naturalnymi i antropogenicznymi;
- 5.3. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.

Kierunki działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego dla **województwa opolskiego** obejmują: rozbudowę systemu połączeń energetycznych, w tym główne linie elektroenergetyczne, nowe i istniejące, nowe moce wytwórcze (elektrownie i bloki) ciepłne powyżej 800 MW (dla Kędzierzyna-Koźła); rozwój infrastruktury gazowej, w tym nowe gazociągi (Zdzieszowice – Wrocław, Odolanów – Tworzeń); rozwój infrastruktury naftowej, w tym rurociągi produktowe (Boronów – Czechy); oraz strefy rozwoju rozproszonej energetyki odnawialnej, w tym geotermalnej (dla większej części województwa, poza południowymi krańcami) i wodnej z wyłączeniem obszarów PLH Natura 2000 (dla południowej części powiatu nyskiego).

Formułując kierunki przewidywanego rozwoju sieci przesyłowej, KPZK 2030 wskazuje zakres niezbędnych inwestycji infrastrukturalnych. W obszarze **województwa opolskiego** zlokalizowanych jest 7 zadań związanych z rozwojem sieci gazowej i energetycznej.

Tabela 2. Inwestycje infrastrukturalne przewidziane do realizacji na obszarze województwa opolskiego, wg KPZK 2030

Elektroenergetyczna sieć przesyłowa – etapy inwestycji
do 2015 Linia Dobrzeń – Wrocław
do 2015 Rozbudowa SE Dobrzeń
do 2020 Rozbudowa stacji Blachownia
do 2030 Linia Świebodzice – Ząbkowice – Dobrzeń
do 2030 Rozbudowa stacji Groszowice
Sieć przesyłu gazu ziemnego – budowa gazociągów wysokoprężnych [km]
do 2015 Zdieszowice – Wrocław [178]
do 2020 Odolanów – Tworzeń [190]

Ponadto na poziomie krajowym i wojewódzkim niezbędne będzie wyznaczenie stref dla rozwoju energetyki wiatrowej i innych źródeł odnawialnych, wskazanie warunków wykorzystania istniejących i planowanych budowli hydrotechnicznych do produkcji energii wodnej, określenie obszarów wykorzystania energii geotermalnej oraz lokalizacji wieloletnich plantacji roślin energetycznych (delimitacja na poziomie pzpw).

W ramach zintegrowanych działań przeciwpowodziowych dla **województwa opolskiego**, KPZK 2030 wskazuje obszary realizacji zintegrowanych programów przeciwpowodziowych dla rzeki Odry (obszar całego województwa); wzmocnienie ochrony przeciwpowodziowej w miastach (dla Opola, Brzegu i Krapkowic); obszary wzmożonej współpracy transgranicznej (dla południowej części województwa); oraz miejsca potencjalnych ograniczeń zabudowy i podwyższenia standardów budowlanych na obszarach zagrożonych erozją gleb (dla południowej części województwa).

CEL 6 Przywrócenie i utwalenie ładu przestrzennego.

Działania na rzecz przywrócenia i utwalenia ładu przestrzennego:

- 6.1. Wprowadzenie zintegrowanego (spójnego i hierarchicznego) systemu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego zdolnego do efektywnej koordynacji działań podmiotów publicznych i polityk publicznych mających największe znaczenie dla zagospodarowania przestrzennego na różnych poziomach zarządzania, w tym wprowadzenie planowania dla obszarów funkcjonalnych,
- 6.2. Uporządkowanie regulacji zapewniających sprawność i powszechność działania systemu planowania przestrzennego,
- 6.3. Wzmocnienie instytucjonalne i jakościowe planowania przestrzennego, w tym: budowa systemu monitorowania procesów przestrzennych i ich oceny, partnerstwo terytorialne w planowaniu i zarządzaniu procesami rozwojowymi.

KPZK 2030, jako główny dokument strategiczny w dziedzinie zagospodarowania przestrzennego kraju wykorzystuje nowe podejście terytorialne, w którego ujęciu podobny zestaw działań o charakterze zintegrowanym powinien być kierowany do obszarów charakteryzujących się wspólnymi cechami geograficznymi nazwanych obszarami funkcjonalnymi. W tym ujęciu przedmiotem polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest całe jego terytorium, a jej cele i instrumenty są różnicowane w zależności od specyfiki poszczególnych obszarów funkcjonalnych i ukierunkowane są na wykorzystanie ich specyficznego potencjału geograficznego dla osiągnięcia celów rozwojowych kraju (zgodnie z celem KPZK 2030). Tylko część obszarów funkcjonalnych KPZK można zaliczyć do tradycyjnie rozumianych „obszarów problemowych” – czyli takich, na których

dochodzi do konfliktów przestrzennych czy dysfunkcji rozwojowych i na których istnieje potrzeba podjęcia interwencji publicznej z poziomu krajowego.

Dla realizacji celów KPZK 2030 wyznaczono obszary funkcjonalne, które będą delimitowane na różnych poziomach zarządzania (krajowym, regionalnym, funkcjonalnym). Podzielono je na cztery podstawowe typy:

- określone w odniesieniu do całego systemu osadniczego wyznaczone na podstawie stopnia urbanizacji. Klasyfikacja ta obejmuje różnego typu obszary miejskie – rdzenie i ich strefy funkcjonalne, jak i obszary funkcjonalnie wiejskie poza miastami,
- wyznaczone na podstawie typu potencjału rozwojowego ze względu na występowanie szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej i warunków dla polityki rozwoju w skali makroregionalnej,
- wyznaczone ze względu na możliwość wystąpienia konfliktów przestrzennych związanych ze sposobem wykorzystania ich potencjału przyrodniczego i kulturowego,
- wymagające restrukturyzacji i rozwoju nowych funkcji przy użyciu instrumentów właściwych polityce regionalnej. Na obszarach tych dochodzi do kumulacji problemów o charakterze społeczno-gospodarczym, co staje się barierą osiągnięcia spójności przestrzennej kraju. Wskazanie ich niesie ze sobą zaangażowanie instrumentów właściwych polityce regionalnej.

Stosownie do zapisów KPZK 2030 delimitacja tych obszarów będzie się odbywać (z wyjątkiem obszarów obejmujących więcej niż jedno województwo lub strategicznych z punktu widzenia funkcjonowania kraju) przede wszystkim na poziomie regionalnym lub lokalnym.

Zadaniem samorządu województwa będzie wyznaczenie granic tych obszarów funkcjonalnych, które powinny być uwzględnione w planie zagospodarowania przestrzennego województwa i strategii rozwoju województwa lub dla których powinien być sporządzony odrębny plan i strategia na poziomie regionalnym. Dotyczy to:

- miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich, w tym metropolitalnych, *a także ośrodków regionalnych oraz subregionalnych,*
- obszarów wiejskich wymagających wsparcia procesów rozwojowych,
- obszarów ochrony gleb dla celów produkcji rolnej,
- *obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi w skali dorzeczy,*
- obszarów cennych przyrodniczo w zakresie wyznaczania i kształtowania korytarzy i sieci ochrony przyrody,
- obszarów ochrony krajobrazów kulturowych,
- obszarów ochrony i kształtowania zasobów wodnych w zakresie wskazania obszarów ochrony wód,
- strategicznych złóż kopalin,
- miast i innych obszarów tracących swe dotychczasowe funkcje,
- obszarów o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe,
- obszarów przygranicznych o znaczeniu regionalnym,
- obszarów o znaczeniu regionalnym o najniższej dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich.

W oparciu o typologię miejskich obszarów funkcjonalnych sformułowaną w KPZK 2030, w granicach województwa opolskiego można wskazać jeden obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego o znaczeniu krajowym (utworzony wokół miasta Opola), dwa obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych spełniających kryteria ludnościowe 50-100 tys. mieszkańców (utworzone wokół Kędzierzyna-Koźła i Nysy) oraz dwa obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych niespełniających tych kryteriów, jednak mających istotne znaczenie dla struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu (utworzone wokół Brzegu i Kluczborka). Pozostałe miasta województwa (30 miast), jako liczące poniżej 50 tys. mieszkańców należy zaliczyć do ośrodków lokalnych, niemających własnego zaplecza funkcjonalnego.

1.5. POLITYKA PRZESTRZENNA MAKROREGIONU POLSKA ZACHODNIA

Strategia Rozwoju Polski Zachodniej 2020

Dokument Strategia Rozwoju Polski Zachodniej do roku 2020 przyjęta została przez Radę Ministrów 30 kwietnia 2014 r. i obejmuje 5 województw: dolnośląskie, lubuskie, opolskie, wielkopolskie i zachodniopomorskie. Strategia określa makroregionalne potencjały rozwojowe oraz formę współpracy między regionami. Wśród filarów współdziałania wskazano elementy łączące regiony Polski Zachodniej, w tym m.in. chęć współpracy międzyregionalnej, dorzecze Odry oraz transgraniczne położenie. Akcentuje się również potrzebę skoncentrowania SRPZ 2020 na tych wyzwaniach rozwojowych, których charakter i skala wymaga współdziałania w układzie ponadregionalnym, wykraczającym poza granice jednego województwa.

Cel główny

Wzrost konkurencyjności Polski Zachodniej w wymiarze europejskim przez efektywne wykorzystanie potencjałów makroregionu.

Cel 1 Integracja przestrzenne i funkcjonalna makroregionu

Cel 1 polega na wzmacnianiu integracji przestrzennej i funkcjonalnej makroregionu oraz wymaga podjęcia szeregu działań, które będą spajać makroregion Polski Zachodniej wewnętrznie oraz w wymiarze krajowym i międzynarodowym.

Do głównych kierunków służących realizacji celu należą:

- wzmocnienie wewnętrznych powiązań sieci transportowych między głównymi miastami,
- zwiększenie dostępności transportowej w przestrzeni europejskiej przez wzmocnienie powiązań głównych miast makroregionu z Warszawą, Katowicami i Trójmiastem, Berlinem, Pragą, Wiedniem oraz Dreznem,
- modernizacja Odrzańskiej Drogi Wodnej oraz wzmocnienie międzyregionalnej i transgranicznej współpracy w dorzeczu Odry,
- zwiększenie efektywności sieci energetycznej w makroregionie.

Cel 2 Budowa oferty gospodarczej makroregionu

Cel 2 dotyczy budowania oferty gospodarczej makroregionu oraz jej promocja w kraju i za granicą, wymaga podjęcia działań w następującym zakresie:

- wspieranie wypracowywania i implementowania nowoczesnych rozwiązań w wiodących branżach gospodarczych makroregionu,
- rozwój i profesjonalizacja działalności ośrodków innowacji i przedsiębiorczości, w szczególności w zakresie wsparcia wiodących branż gospodarczych makroregionu,
- tworzenie zachęt do inwestowania, w tym zapewnienie dostępu do usług publicznych,
- tworzenie i rozwój ponadregionalnych produktów turystycznych.

Cel 3 Wzmocnienie potencjału naukowo-badawczego makroregionu

Cel 3 zakłada wzmocnienie potencjału naukowo-badawczego makroregionu poprzez działania nastawione na:

- inicjowanie i wspieranie współpracy naukowo-badawczej ośrodków z Polski Zachodniej,
- budowanie komplementarnej oferty edukacyjnej służącej dostosowaniu kapitału ludzkiego do potrzeb gospodarki opartej na wiedzy,
- inicjowanie wspólnych działań edukacyjnych promujących postawy przedsiębiorcze i innowacyjne,
- wzmocnienie mechanizmów transferu wiedzy między nauką a biznesem w celu komercjalizacji wyników badań.

1.6. POLITYKI PRZESTRZENNE WOJEWÓDZTW SĄSIEDNICH

Województwo opolskie graniczy z czterema polskimi województwami: dolnośląskim na zachodzie (długość granicy – 193,7 km), śląskim na wschodzie (230,9 km) oraz wielkopolskim (47,7 km) i łódzkim (56,2 km) na północy. Południową granicę stanowi granica państwowa z Republiką Czeską.

Z dokumentów planistycznych określających politykę przestrzenną województw sąsiednich² wynikają określone uwarunkowania odnoszące się do istniejących i projektowanych powiązań między obszarami stykowymi w zakresie systemu przyrodniczego, sieci osadniczej, infrastruktury transportowej i technicznej, bezpieczeństwa ekologicznego i powodziowego, funkcji gospodarczych.

1.6.1. Województwo dolnośląskie

Na wschodzie województwo opolskie graniczy z województwem dolnośląskim na odcinku 193,7 km. Granicznymi jednostkami administracyjnymi województwa dolnośląskiego są gminy powiatu oleśnickiego: gm. Syców, Dziadowska Kłoda, Biernatów; powiatu oławskiego: gm. Jelcz-Lasowice, Oława, Domaniów; powiatu strzelińskiego: gm. Wiązów, Przeworno oraz powiatu ząbkowickiego: gm. Ziębice, Kamieniec Zębowicki, Złoty Stok. Według *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego* jest to obszar zróżnicowany pod względem potencjału i pełnionych funkcji. W części środkowej pogranicza z woj. opolskim są to obszary wzrostu potencjału – wrocławskiego obszaru metropolitalnego (gm. Oława i Jelcz-Laskowice), na południe i północ – obszary rolnicze, w tym intensywnej gospodarki rolnej na południu, a w rejonie doliny Nysy Kłodzkiej – obszary rozwoju turystyki międzyregionalnej i regionalnej.

Najważniejszymi strukturami i obiektami przestrzennymi województwa dolnośląskiego rzutującymi na kształtowanie wzajemnych powiązań funkcjonalnych z województwem opolskim są:

w obrębie **systemu przyrodniczego**:

- tereny o wysokich wartościach przyrodniczych, stanowiące element zasilający regionalnego systemu ochrony środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu, obejmujące obszar węzłowy Borów Stobrawskich (po stronie województwa opolskiego obejmuje Stobrawski Park Krajobrazowy, Obszar Chronionego Krajobrazu Lasy Stobrawsko-Turawskie) oraz ostoje europejskiej sieci przyrodniczej Natura 2000 (Grądy Odrzańskie, Lasy Barucickie, Grądy w Dolinie Odry),
- tereny powiązań przyrodniczych, o szczególnym znaczeniu dla utrzymania ciągłości i stabilizacji systemu ochrony przyrody, tj. korytarze ekologiczne dolinne (rzeka Odra, Nysa Kłodzka i Widawa) i ładowe (południowo-centralny i południowy korytarz dla dużych ssaków);

w obrębie **systemu hydrologicznego**:

- tereny ochrony i kształtowania zasobów wodnych, obejmujące obszary zasilania głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP 320 i GZWP 338) oraz zlewni wód powierzchniowych, ważnych dla zaopatrzenia województwa dolnośląskiego w wodę wysokiej jakości dla celów pitnych (Nysa Kłodzka, Oława);

² Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego (Uchwała Nr XLVIII/1622/2014 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 marca 2014 r.)

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego 2020+ (Uchwała Nr V/26/2/2016 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 29 sierpnia 2016 r.)

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego (Uchwała Nr XLVI/690/10 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 kwietnia 2010 r.)

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego (Uchwała Nr LV/679/18 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 28 sierpnia 2018 r.)

w obrębie **systemu żywielskiego**:

- obszary występowania najlepszych gleb dla produkcji rolnej, chronione przed przeznaczaniem na cele inne niż intensywne użytkowanie rolnicze (po stronie opolskiej w obrębie Płaskowyzu Głubczyckiego i Obszaru Przedludeckiego).

Przyjęte w *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego* (PZPWD) ustalenia dla ww. obszarów, dotyczące form ochrony obszarowej, a także kierunków gospodarczego wykorzystywania zasobów przyrodniczych, wodnych i glebowych strefy przygranicznej z województwem opolskim, są zgodne z obecnymi i planowanymi w woj. opolskim strukturami obszarowymi i reżimami ochronnymi, a ustalenia PZPWD pozwalają wnioskować o możliwości zapewnienia ciągłości systemowej na styku z województwem opolskim.

w obrębie **sieci osadniczej**:

- wrocławski obszar metropolitalny, silnie oddziałujący zwłaszcza na zachodnią część województwa opolskiego (odpływ migracyjny mieszkańców, w szczególności ludzi młodych i wykształconych oraz ruchy wahadłowe związane z edukacją, nauką, usługami i pracą),

- miasto powiatowe Oława wraz z lokalnym ośrodkiem Jelcz-Laskowice, oferujące miejsca pracy dla mieszkańców subregionu brzeskiego (według danych GUS w 2011 r. bilans przepływów dojeżdżających do pracy między subregionem brzeskim (dot. gmin: Brzeg, Lubsza, Skarbimierz, Olszanka, Grodków) a miastem i gminą Oława oraz Jelcz-Laskowice był ujemny i wynosił: -846);

w obrębie **infrastruktury transportowej**:

- III Paneuropejski Korytarz Transportowy, łączący Drezno/Berlin-Wrocław-Opole-Katowice-Lwów-Kijów z autostradą A4,

- drogi krajowe nr: 46, 94, 39 – dla których PZPWD ustala ich modernizację,

- drogi międzyregionalne (wojewódzkie) nr 382 i 403 – dla których PZPWD ustala ich modernizację,

- pozostałe drogi regionalne (wojewódzkie), przewidziane do modernizacji i dostosowania do obowiązujących normatywów oraz ewentualnej zmiany ich przebiegu przy realizacji obwodnic nr: 378, 385, 396, 451,

- linie kolejowe nr: 132 (E30, E 59), 277 (C 30, C 59), 137, 143 – dla których PZPWD ustala ich modernizację,

- Odrzańska Droga Wodna (ODW) – dla której PZPWD ustala osiągnięcie docelowej III klasy żeglowności, poprzez m.in. modernizację infrastruktury hydrotechnicznej.

Planowane w PZPWD kierunki rozwoju infrastruktury transportowej nie wskazują docelowych klas technicznych dla poszczególnych dróg oraz warunków technicznych, jakie powinny posiadać linie kolejowe, jak ma to miejsce w PZPWO, przez co analiza porównawcza ogranicza się do ogólnych zamierzeń inwestycyjnych – i w tym zakresie ustalenia PZPWD są zgodne z dotychczasowymi rozstrzygnięciami w PZPWO. W zakresie kierunków rozwoju żeglugi śródlądowej ustalenia PZPWD są niespójne z ustaleniami PZPWO pod względem planowanej docelowej klasy żeglugowej ODW, gdzie PZPWO zakłada osiągnięcie wyższej IV międzynarodowej klasy żeglugowej, pozwalającej w przyszłości włączenie ODW do sieci TEN-T.

w obrębie **infrastruktury technicznej**:

- linie energetyczne:

▪ 400 kV Pasikurowice – Dobrzeń – Trębaczew – Joachimów,

▪ 220 kV Groszowice (Opole) – Ząbkowice Śl.,

▪ 110 kV Hermanowice (Brzeg) – Oława,

▪ 110 kV Hermanowice (Brzeg) – Zacharzyce,

▪ 110 kV Orłęta (Nysa) – Ziębice,

▪ 110 kV Paczków – Kamieniec Ząbkowicki;

- projektowana linia energetyczna 400 kV relacji Dobrzeń – Ząbkowice Śl. – Świebodzice,

- projektowany gazociąg wysokiego ciśnienia relacji Zdieszowice – Wrocław.

Planowane w PZPWD kierunki rozwoju infrastruktury technicznej są zgodne z dotychczasowymi rozstrzygnięciami w PZPWO:

w zakresie **bezpieczeństwa ekologicznego i powodziowego**:

- doliny rzeczne Odry, Nysy Kłodzkiej, Oławy i Widawy (budowa zbiorników retencyjnych: Kamieniec na Nysie Kłodzkiej (gm. Kamieniec), Długopole Górne na Nysie Kłodzkiej (m. i gm. Międzyzylesie) i Boboszów na Nysie Kłodzkiej (m. i gm. Międzyzylesie),
- zlewnie Nysy Kłodzkiej i Oławy jako zasób wody pitnej dla aglomeracji wrocławskiej;

w obrębie **funkcji gospodarczych**:

- zagospodarowanie turystyczne rzeki Odry,
- zagospodarowanie turystyczne Sudetów i Przedgórze Sudeckiego,

oraz najistotniejszymi kierunkami rozwoju przestrzennego.

1.6.2. Województwo łódzkie

Na północnym-wschodzie regionem sąsiadującym z województwem opolskim na odcinku długości 56,2 km jest województwo łódzkie.

Większość odcinka granicznego przebiega korytem rzeki Proсны. Gminami bezpośrednio graniczącymi z woj. opolskim są gminy powiatu wieluńskiego: Skomlin, Mokrsko, Pątnów oraz powiatu wieruszowskiego: Bolesławiec, Łubnice. Podstawowymi funkcjami tego obszaru po stronie woj. łódzkiego są funkcje rolnicze. Zgodnie z PZPWŁ są to obszary wiejskie wielofunkcyjnych przekształceń, w obrębie których decydujące znaczenie przypisano funkcji rolniczej i zielonego rozwoju (system ekologiczny).

Najważniejszymi strukturami i obiektami przestrzennymi województwa łódzkiego rzutującymi na kształtowanie wzajemnych powiązań funkcjonalnych z woj. opolskim są:

w obrębie systemu **przyrodniczego**:

- tereny o wysokich wartościach przyrodniczych, stanowiące element regionalnego systemu ochrony przyrody, obejmujące obszar węzłowy proj. Załęczańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Proсны oraz ostoję europejskiej sieci przyrodniczej Natura 2000 (Załęczański Łuk Warty), zespół przyrodniczo-krajobrazowy Wzgórza Ożarówskie;
- tereny powiązań przyrodniczych, o szczególnym znaczeniu dla utrzymania ciągłości i stabilizacji systemu ochrony przyrody, tj. korytarze ekologiczne dolinne (rzeki Proсны i Praty) i lądowe (korytarz południowo-centralny dla dużych ssaków);

w obrębie **systemu hydrologicznego**:

- tereny ochrony i kształtowania zasobów wodnych, obejmujące obszary zasilania głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP 311 i GZWP 325);
- Przyjęte w *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego* (PZPWŁ) ustalenia dla ww. obszarów strefy przygranicznej z woj. opolskim są zgodne z obecnymi i planowanymi w woj. opolskim strukturami obszarowymi i reżimami ochronnymi, a ustalenia PZPWŁ pozwalają wnioskować o możliwości zapewnienia ciągłości systemowej na styku z woj. opolskim.

w obrębie **sieci osadniczej**:

- ośrodek powiatowy – miasto Wieluń, pełniący funkcję ośrodka subregionalnego;

w obrębie **infrastruktury transportowej**:

- drogi krajowe nr 45 i nr 43 – dla których PZPWŁ ustala docelowe parametry techniczne klasy G,
- linia kolejowa nr 181 relacji Herby Nowe – Wieluń – Kępno – Oleśnica, dla której PZPWŁ ustala jej modernizację do osiągnięcia prędkości 100 – 120 km/h;

Planowane w PZPWŁ kierunki rozwoju infrastruktury transportowej są zgodne z dotychczasowymi rozstrzygnięciami w PZPWO.

w obrębie **infrastruktury technicznej**:

- linia energetyczna 110 kV relacji Kluczbork – Praszka – Wieluń,
- planowany gazociąg wysokiego ciśnienia relacji Bąków – Biadacz – Gorzów Śl. – Uszyce – Skomlin – Wieluń;

Planowane w PZPWŁ kierunki rozwoju infrastruktury technicznej są zgodne z dotychczasowymi rozstrzygnięciami w PZPWO,

w zakresie **bezpieczeństwa ekologicznego i powodziowego**:

- ochrona wód zlewni rzeki Proсны i podziemnych struktur wodonośnych doliny kopalnej Proсны (GZWP 311) i zbiornika Częstochowa (GZWP 325) jako potencjalnego zasobu wody pitnej południowo – zachodniej części województwa łódzkiego,
- budowa zbiorników wodnych małej retencji Posada-Gola, Gola – Wójcin, Toplin, Grześlaki – Kik na rzece Proсны;

w zakresie **funkcji gospodarczych**:

- zagospodarowanie turystyczne Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Proсны” oraz projektowanego Załącząńskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

1.6.3. Województwo wielkopolskie

Na północy, na odcinku 47,7 km województwo opolskie graniczy z województwem wielkopolskim. Granicznymi jednostkami administracyjnymi Wielkopolski są gminy powiatu kępińskiego: gm. Perzów, Rychtal, Trzcina, Łęka Opatowska. Według PZPWW jest to obszar zdominowany funkcjami rolniczymi i leśnymi. Stymulantami rozwoju tego obszaru są: miasto Kępno – pełniące rolę regionalnego ośrodka logistycznego oraz pasma dynamicznego rozwoju społeczno-gospodarczego związane z ciągami komunikacyjnymi dróg S8 i DK 11.

Podstawowymi strukturami i obiektami przestrzennymi tej części woj. wielkopolskiego rzutującymi na kształtowanie wzajemnych powiązań funkcjonalnych z woj. opolskim są:

w obrębie **systemu przyrodniczego**:

- tereny o wysokich wartościach przyrodniczych, stanowiące element regionalnego systemu ochrony przyrody, obejmujące obszar chronionego krajobrazu Dolina rzeki Proсны oraz leśny kompleks promocyjny Lasów Rychtańskich,
- tereny powiązań przyrodniczych, o szczególnym znaczeniu dla utrzymania ciągłości i stabilizacji systemu ochrony przyrody, tj. korytarze ekologiczne dolinne (rzeki Proсны, Widawy, Wołczyńskiej Strugi) i lądowe (korytarz południowo-centralny dla dużych ssaków);

w obrębie **systemu hydrologicznego**:

- tereny ochrony i kształtowania zasobów wodnych, ważnych dla zaopatrzenia południowej części województwa w wodę wysokiej jakości dla celów pitnych na obszarze zlewni Proсны;

Przyjęte w *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego* (PZPWW) ustalenia dla ww. obszarów strefy przygranicznej z woj. opolskim są zgodne z obecnymi i planowanymi w woj. opolskim strukturami obszarowymi i reżimami ochronnymi, a ustalenia PZPWW pozwalają wnioskować o możliwości zapewnienia ciągłości systemowej na styku z woj. opolskim.

w obrębie **sieci osadniczej**:

- ośrodek powiatowy – miasto Kępno, dla którego PZPWW ustala funkcję ponadlokalnego ośrodka równoważenia rozwoju,
- ośrodki lokalne wiejskie: Rychtal, Perzów, Trzcinica, Łęka Opatowska;

w obrębie **infrastruktury transportowej**:

- droga krajowa nr 11 relacji Kołobrzeg – Bytom, dla której PZPWW ustala budowę drogi ekspresowej S11 w nowym przebiegu – planowanej do ujęcia w kompleksowej sieci TEN-T, jako elementu krajowego korytarza transportowego relacji północ-południe,
- droga krajowa nr 39 relacji Łagiewniki – Kępno dla której PZPWW ustala przebudowę do pełnych parametrów klasy G,
- magistralna linia kolejowa nr 272 relacji Kluczbork – Poznań, planowana do modernizacji;

w obrębie **infrastruktury technicznej**:

- utrzymanie korytarza linii energetycznej 110 kV relacji Kluczbork – Kostów – Kępno,
- utrzymanie korytarza gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Komorno – Tworóg oraz budowa gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Odolanów – Tworóg;

w zakresie **bezpieczeństwa ekologicznego i powodziowego**:

- ochrona zlewni wykorzystywanych do zasilania infiltracyjnych ujęć komunalnych na terenie południowej Wielkopolski,
- ochrona przeciwpowodziowa na rzece Proсна;

w zakresie **funkcji gospodarczych**:

- zagospodarowanie turystyczne proponowanego Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina rzeki Proсны”.

1.6.4. Województwo śląskie

Od strony wschodniej województwo opolskie graniczy z województwem śląskim na odcinku 230,9 km. Granicznymi jednostkami administracyjnymi woj. śląskiego są gminy powiatu kłobuckiego: gm. Lipie, Krzepice, Przystajń; powiatu lublinieckiego: gm. Ciasna, Pawonków; powiatu tarnogórskiego: gm. Kupski Młyn; powiatu gliwickiego: gm. Wielowieś, Toszek, Rudziniec, Sośnicowice, Pilchowice oraz powiatu raciborskiego: gm. Kuźnia Raciborska, Rudniki, Pietrowice Wielkie. Są to głównie obszary wiejskie, ze znacznym udziałem obszarów ochrony przyrody, dla których *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego* ustala rozwój funkcji rolno-leśnych i rekreacyjno-rolnych.

Najważniejszymi strukturami i obiektami przestrzennymi woj. śląskiego, rzutującymi na kształtowanie wzajemnych powiązań funkcjonalnych z woj. opolskim są:

w obrębie **systemu przyrodniczego**:

- tereny o wysokich wartościach przyrodniczych, stanowiące element regionalnego systemu ochrony przyrody, obejmujące obszar Parku Krajobrazowego „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich”, Parku Krajobrazowego „Lasy nad Górną Liswartą”,

- tereny powiązań przyrodniczych, o szczególnym znaczeniu dla utrzymania ciągłości i stabilizacji systemu ochrony przyrody, tj. korytarze ekologiczne dolinne rzeki Odry, Małej Panwi oraz korytarza lądowego dla dużych ssaków (korytarz południowy);

w obrębie **systemu hydrologicznego**:

- tereny ochrony i kształtowania zasobów wodnych, ważnych dla zapewnienia czystości wód powierzchniowych i podziemnych zlewni Odry, Małej Panwi i podziemnych struktur wodonośnych głównych zbiorników wód podziemnych (w szczególności GZWP 333);

Przyjęte w *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego (PZPWŚ)* ustalenia dla ww. obszarów strefy przygranicznej z woj. opolskim są zgodne z obecnymi i planowanymi w woj. opolskim strukturami obszarowymi i reżimami ochronnymi, a ustalenia PZPWŚ pozwalają wnioskować o możliwości zapewnienia ciągłości systemowej na styku z woj. opolskim.

w obrębie **sieci osadniczej**:

- górnośląski obszar metropolitalny, silnie oddziaływujący m.in. na ruchy wahadłowe związane z pracą, edukacją, nauką, usługami (wg danych GUS w 2011 r. do pracy na obszarze GOM dojeżdżało 825 mieszkańców woj. opolskiego, z czego aż 383 osoby do miasta Gliwice),
- ośrodki regionalne: Racibórz (znaczna część mieszkańców z powiatu głubczyckiego i powiatu kędzierzyńsko-kozielskiego wyjeżdża do pracy w powiecie raciborskim, tj. 828 osób, z czego ponad 694 osób do samego Raciborza);

w obrębie **infrastruktury transportowej**:

- budowa drogi S46 po nowym śladzie z ewentualnym wykorzystaniem istniejących odcinków drogi DK 46,
- przebudowa dróg krajowych łączących obydwie województwa:

- droga krajowa nr 11 relacji Kołobrzeg – Bytom do pełnych parametrów klasy S,
- droga krajowa nr 46 relacji Kłodzko – Szczekociny do pełnych parametrów klasy GP (w przypadku rezygnacji z działań podjętych na rzecz budowy drogi S46),
- droga krajowa nr 45 relacji granica państwa – Złoczew do pełnych parametrów klasy G,
- droga krajowa nr 94 relacji Krzywa – Balice do pełnych parametrów klasy GP,
- droga krajowa nr relacji 40 relacji granica państwa-Pyskowice do pełnych parametrów klasy G,
- droga krajowa nr 42 relacji Namysłów – Rudnik do pełnych parametrów klasy G,
- droga krajowa nr 43 relacji Wieluń – Częstochowa do pełnych parametrów klasy G,

- przebudowa dróg wojewódzkich łączących obydwie województwa:

- droga wojewódzka nr 408 relacji Gliwice – Kędzierzyn-Koźle do pełnych parametrów klasy G,
- droga wojewódzka nr 416 relacji Krapkowice – Racibórz do pełnych parametrów klasy G,
- droga wojewódzka nr 417 relacji Laskowice – Racibórz do pełnych parametrów klasy Z,
- droga wojewódzka nr 421 relacji Szczyty – Nędza do pełnych parametrów klasy Z,
- droga wojewódzka nr 425 relacji Bierawa – Rudy do pełnych parametrów klasy Z,
- droga wojewódzka nr 494 relacji Bierdzany – Częstochowa do pełnych parametrów klasy Z,
- droga wojewódzka nr 901 relacji Olesno – Gliwice do pełnych parametrów klasy G;

- utrzymanie i modernizacja linii kolejowych nr:

- 137 (E 30) relacji Katowice – Legnica na odcinku Kędzierzyn Koźle – Katowice i 151 (C-E 59) relacji Kędzierzyn-Koźle – Racibórz objętych umowami „AGC” i „AGTC”,
- 132 (C 30) relacji Wrocław – Bytom objętej umową „AGTC”,
- 61 relacji Kolonowskie – Lubliniec,
- 143 relacji Kalety – Wrocław-Mikołajów,
- 144 relacji Opole – Tarnowskie Góry,
- 181 relacji Herby Nowe – Kępno.

- utrzymanie i modernizacja Kanału Gliwickiego, stanowiącego element Odrzańskiej Drogi Wodnej,
- rezerwa terenu pod przyszłą budowę kanału Odra – Dunaj;

w zakresie **infrastruktury technicznej**:

- utrzymanie korytarzy linii energetycznych:

- 400 kV Dobrzeń – Trębaczew,
- 400 kV Dobrzeń – Wielopole,
- 220 kV Blachownia – Łagisza,
- 220 kV Blachownia – Wielopole,
- 220 kV Kędzierzyn – Wielopole,
- 110 kV Kietrz – Studzienna,
- 110 kV Polska Cerekiew – Studzienna,
- 110 kV Kędzierzyn – Kuźnia Raciborska,
- 110 kV Kędzierzyn – Sośnica (dwutorowa),
- 110 kV Blachownia – Łabędy,
- 110 kV Blachownia – Huta „Łabędy”,
- 110 kV Krupski Młyn – Rokitnica,
- 110 kV Zawadzkie – Rokitnica,
- 110 kV Praszka – Panki,
- 110 kV Zawadzkie – Lubliniec,

- rozbudowa stacji 220/100 kV Blachownia wraz z wprowadzeniem linii 220 kV Groszowice - Kędzierzyn,

- przebudowa linii 400 kV Pasikowice – Dobrzeń – Trębaczew – Joachimów,

- utrzymanie korytarzy gazociągów wysokiego ciśnienia relacji:

- Komorno – Tworóg,
- Sobiszowice – Blachownia – Zdieszowice,
- Tworóg – Zakłady Azotowe Kędzierzyn,
- Odolanów – Obrowiec,
- Zawadzkie – Wielowieś.

- budowa gazociągów wysokiego ciśnienia relacji:

- Odolanów – Tworóg o przewidywanym nominalnym ciśnieniu 6,3 MPa i przekroju DN 700,
- Bąków – Biadacz – Praszka – Krzepice o przewidywanym nominalnym ciśnieniu 6,3 MPa i przekroju DN 250/200/150/100;

w zakresie **bezpieczeństwa ekologicznego i powodziowego**:

- zagospodarowanie i ochrona przeciwpowodziowa obszarów nadodrzańskich w południowo-wschodniej części województwa (powiat kędzierzyńsko-kozielski i raciborski) w ramach „Programu dla Odry 2006”,

- ochrona wód podziemnych na obszarze GZWP 333 jako zasobu wody pitnej o znaczeniu strategicznym;

w zakresie **funkcji gospodarczych**:

- zagospodarowanie przestrzenne obszarów w paśmie autostrady A4 i Kanału Gliwickiego,

- zagospodarowanie turystyczne obszarów przygranicznych z Republiką Czeską.

2. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE

Zasoby i potencjał przestrzeni województwa opolskiego, jej cechy, sposób wykorzystania i zagospodarowania, występujące bariery i konflikty przestrzenne, w sposób kluczowy warunkują możliwości i kierunki rozwoju regionu.

W niniejszym rozdziale zaprezentowano przegląd najistotniejszych uwarunkowań w przekroju podstawowych komponentów przestrzeni, mających wpływ na występujące problemy przestrzenne i na określenie kierunków niezbędnych zmian.

2.1. ŚRODOWISKO NATURALNE

Środowisko geograficzne, jego zasoby, stan ilościowo-jakościowy oraz rozmieszczenie stanowią podstawowy czynnik endogeniczny, warunkujący zrównoważony rozwój każdego regionu. Środowiskowe uwarunkowania rozwoju regionu tkwią w jego zasobach naturalnych i ich walorach, a także w zjawiskach i procesach, których źródłem jest środowisko. Cechy przestrzeni przyrodniczej i stan środowiska województwa bezpośrednio warunkują kierunki jego rozwoju i sposoby organizacji przestrzeni. Dlatego też osiągnięcie oczekiwanej, wysokiej jakości środowiska możliwe będzie wyłącznie przy zachowaniu równowagi w działaniach na rzecz równoważnego kształtowania sfery przyrodniczej i otoczenia społeczno-gospodarczego.

2.1.1. Uwarunkowania gospodarcze – predyspozycje zasobowe

Rozwój regionu warunkowany jest przez zespół współistniejących we wzajemnej równowadze czynników gospodarczych, społecznych i środowiskowych. Przyjęte w ramach strategii *Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu* priorytety stwarzają preferencje dla rozwoju nowoczesnej, opartej na wiedzy gospodarki, efektywnie korzystającej z posiadanych zasobów i bardziej przyjaznej środowisku.

Podstawowe uwarunkowania rozwojowe wynikają z naturalnych predyspozycji danego obszaru, jego ukształtowania, warunków klimatycznych i istniejących zasobów. W przypadku województwa opolskiego czynniki te są bardzo korzystne.

Województwo pod względem zajmowanej powierzchni należy do najmniejszych w kraju³. Ukształtowanie powierzchni upodabnia go do pochylonej w kierunku północno-zachodnim niecki, której północne i południowe obrzeża wznoszą się ponad otaczający teren, niestwarzając istotnych utrudnień dla zagospodarowania terenu⁴. Przebiegająca centralnie rozległa dolina Odry stanowiąca główną, regionalną strukturę przestrzenną, dzieli województwo na część położoną na południu, z bardzo korzystnymi warunkami glebowymi dla potrzeb rolnictwa i część położoną na północy, o zwiększonej lesistości, z gorszymi warunkami glebowymi dla rolnictwa. Dolina Odry, stanowiąca również istotną barierę komunikacyjną, jest jednocześnie główną osią ekologiczną⁵, skupiając główny potencjał społeczno-gospodarczy (Aglomeracja Opolska, ośrodki subregionalne: Kędzierzyn-Koźle i Brzeg).

Klimat województwa, będący rezultatem położenia geograficznego, ukształtowania i pokrycia terenu oraz ogólnej cyrkulacji mas powietrznych, należy do najłagodniejszych w kraju. Cechują go - poza niewielkimi obszarami górskimi w południowej i południowo-zachodniej części województwa - długie okresy letnie i krótkie, ciepłe zimy, sprzyjające rozwojowi różnorodnych form gospodarki i aktywności mieszkańców. Warunkują one również odpowiednie zagospodarowanie przestrzenne

³ Powierzchnia województwa wynosi 9412 km², co stanowi ok. 3,0% powierzchni kraju.

⁴ Tereny nizinne o rzeźbie równinno-falistej położone poniżej 200 m n.p.m. zajmują ok. 80% powierzchni województwa (Nizina Śląska), tereny wyżynne o rzeźbie pagórkowatej i wysokości do 500 m n.p.m. (Wyżyna Śląska, Wyżyna Woźnicko-Wieluńska, Przedgórze Sudeckie) zajmują 19,5%, a obszary górskie, położone powyżej 500 m n.p.m. zajmują jedynie 0,5% jego powierzchni (Sudety i Przedgórze Sudeckie).

⁵ Dolina Odry stanowi międzynarodowy korytarz ekologiczny europejskiej sieci ekologicznej Econet, kluczowy w regionalnym, krajowym i europejskim systemie terenów przyrodniczych.

na obszarach wrażliwych na zmiany klimatu, szczególnie w obrębie dolin rzecznych i obszarach przyległych. Obserwowane od lat 80-tych globalne zmiany klimatyczne na obszarze województwa skutkują, podobnie jak na obszarze całego kraju, wzrostem średnich temperatur powietrza w okresie całorocznym, częstszym i gwałtowniejszym przebiegiem zjawisk powodziowych, silnych wiatrów i utrzymywaniem dłuższych okresów bezopadowych.

▪ Zasoby

Istniejące zasoby endogeniczne, charakterystyczne dla danego regionu, określają naturalne predyspozycje obszaru dla procesów rozwojowych. Województwo opolskie dysponuje zasobami naturalnymi (woda, gleby i rolnicza przestrzeń produkcyjna, surowce mineralne), które mogą stanowić wystarczający potencjał rozwojowy dla gospodarki regionu.

Zasoby wodne

Województwo opolskie posiada dobrze rozwiniętą sieć hydrograficzną, chociaż w części północnej i południowej jej gęstość i przepływ jest istotnie mniejsza niż w części środkowej. Pomimo, że zasobność wód województwa należy do jednych z najniższych w Europie⁶, to zasoby wód dorzecza pokrywają bieżące zapotrzebowanie przemysłu i gospodarki komunalnej na wodę powierzchniową (z wyjątkiem przemysłów wymagających wody o wysokiej jakości). Nierównomierność rozmieszczenia zasobów wodnych w połączeniu z niską retencją zbiornikową (6% dla obszaru Polski⁷) powoduje w okresie wegetacyjnym występują lokalne niedobory wody. Zagadnienie to posiada istotne znaczenie dla działań adaptujących rolnictwo do zachodzących zmian klimatu⁸.

Bogate zasoby wód podziemnych są atutem województwa. Zasobność wodna wyrażana tzw. modulem zasobowym wynosi 5,82 m³/h/km² i jest nieznacznie niższa od średniej krajowej, wynoszącej 6,23 m³/h/km² ⁹. Woda podziemna skumulowana jest w utworach czwartorzędowych, trzeciorzędowych, kredowych, jurajskich i triasowych, w obrębie 14 głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP) oraz w czwartorzędowych dolinach kopalnych. Do najcenniejszych struktur wodonośnych, posiadających strategiczne znaczenie dla województwa, wymagających ochrony¹⁰, zalicza się zbiornik triasowy Opole – Zawadzkie (GZWP 333) oraz czwartorzędowe doliny kopalne Rud Raciborskich i Małej Panwi.

Nowe perspektywy rozwojowe należy również wiązać z udokumentowanymi i dotychczas niewykorzystanymi zasobami wód termalnych (gm. Nysa, Otmuchów, Paczków, Niemodlin, Opole, Kolonowskie) oraz wód leczniczych (gm. Wołczyn, Lubrza i Pokój), będącymi przedmiotem zainteresowania lokalnych inicjatyw społecznych i gospodarczych (Stobrowska Strefa Rekreacji i Rehabilitacji).

Zachodzące od lat 80-tych zmiany klimatyczne zwiększają rolę dostępności zasobów wód podziemnych i powierzchniowych dla potrzeb rozwoju. W tym kontekście głównym wyzwaniem rozwojowym będzie dalsza racjonalizacja zużycia wody wraz ze zmniejszaniem wielkości poborów,

⁶ Szacuje się, że zasoby Górnej Odry są niższe o ok. 30% od zasobów Górnej Wisły. Ich wartość w przeliczeniu na mieszkańca (796 m³/M/rok) jest dwa razy niższa niż na pozostałym terenie kraju (1 660 m³/M/rok). Zlewniami o największym module zasobowym przekraczającym 6 m³/s/km² są zlewnie Nysy Kłodzkiej i Małej Panwi, zaś zlewniami o najmniejszej zasobności jest zlewnia Liswarty i Odry (poniżej 2m³/s/km²).

⁷ Retencja wód powierzchniowych prowadzona jest w oparciu o: kompleksy nawadnianych użytków rolnych i leśnych (ok. 3064 ha), obiekty piętrzące na ciekach, wielozadaniowe zbiorniki wodne (pow. 6494 ha i poj. 365 mln m³), zbiorniki małej retencji (pow. 387,6 ha i poj. 11,06 mln m³), kompleksy stawów rybnych (pow. 2 439 ha i poj. 36,6 mln m³) oraz inne zbiorniki, w tym pozostające w zarządzie ALP (pow. 700,0 ha i poj. 10,5 mln m³).

⁸ Badania klimatycznego bilansu wody prowadzone przez IUNG-PIB w Puławach wskazują, iż obszar województwa opolskiego położony jest w strefie niewielkiego niedoboru wód (przewaga procesów ewapotranspiracji nad wielkością opadu atmosferycznego), wynoszącego od -100 - 0 mm w części południowej do -150 - -100 mm w części środkowej do -150 - -200 w części północno-zachodniej.

⁹ Łączne udokumentowane zasoby eksploatacyjne wynoszące ok. 503,3 mln m³ (GUS, 2015 r.) kilkakrotnie przekraczają pobory wód dla celów gospodarki narodowej i ludności (w 2015 r. – 122,6 mln m³).

¹⁰ Z uwagi na dużą przepuszczalność warstw nadkładu i potencjalne zagrożenie zasobów wodnych, 6 zbiorników wód podziemnych z obszarami ich zasilania zaliczonych zostało do obszarów najwyższej ochrony przed degradacją (ONO), pozostałe 8 kwalifikuje się do obszarów wymagających wysokiej ochrony (OWO).

zwiększanie retencji wodnej, sztucznej i naturalnej, spowalniającej odpływ wód, zapobiegającej suszom i zalewom powodziowym. Działanie związane z zapewnieniem dobrego stanu jakościowego wód stanowić będą uzupełnienie wyzwań stojących przez społeczeństwo regionu¹¹.

Gleby i rolnicza przestrzeń produkcyjna

Gleby i rolnicza przestrzeń produkcyjna są najważniejszym zasobem naturalnym, kluczowym jak dotychczas dla gospodarki regionu. Gleby województwa cechują się dobrą jakością, a w połączeniu z pozostałymi czynnikami naturalnymi (rzeźba terenu, agroklimat, warunki wodne) posiadają najwyższy w kraju potencjał rolniczej przestrzeni produkcyjnej¹². Obszary o najwyższym potencjale produkcyjnym skupione są w południowej, zachodniej i północnej części województwa¹³.

Gleby województwa i ich urodzajność obniżają się wskutek zachodzących procesów naturalnych i antropogenicznych. Antropogeniczne zanieczyszczenie gleb wywoływane jest przez emisje pyłowo-gazowe ze źródeł energetycznych, przemysłowych i komunikacji drogowej, istotną rolę odgrywa również wysoki stopień chemizacji opolskiego rolnictwa. Skutkiem ich oddziaływania jest stały, wysoki poziom zakwaszenia, występujący na ok. 80% powierzchni gleb¹⁴ oraz procesy erozyjne¹⁵, występujące na obszarze ok. 51,5% powierzchni gleb, w tym w stopniu intensywnym na obszarze Płaskowyżu Głubczyckiego, Masywie Chełmu i na Wzgórzach Strzelińskich.

Optymalne wykorzystanie przestrzeni rolniczej wymaga zapewnienia odpowiedniej, mozaikowatej struktury terenów użytkowanych rolniczo o wysokich walorach przyrodniczych (HNV), pozostających we względnej równowadze z terenami aktywnej produkcji rolnej. Zapewnienie równowagi agrobiocenotycznej i warunków dalszego rozwoju rolnictwa (w tym przetwórstwa rolnego) jest jednym z głównych wyzwań rozwojowych, ukierunkowanych na lepszą efektywność wykorzystania zasobów regionu.

Surowce mineralne

Region dysponuje zróżnicowaną bazą surowców mineralnych, która ma istotne znaczenie dla gospodarki województwa, nie ma jednak większego znaczenia dla gospodarki krajowej, a część z nich, głównie surowce skalne, zalicza się do grupy surowców strategicznych dla państwa. W grupie udokumentowanych surowców mineralnych, podstawowe znaczenie dla gospodarki regionu posiadają złoża surowców wapiennych dla potrzeb przemysłu cementowego i wapienniczego (4 i 2 miejsce w kraju), złoża kamieni łamanych i blocznych oraz piasków podsadzkowych (6 i 4 miejsce w kraju).

Racjonalizacja dalszego wydobycia, w szczególności wykorzystanie regionalnych potencjałów surowcowych w przemyśle wapienniczym i cementowym oraz wodolecznictwa, przy równoczesnej minimalizacji konfliktów przyrodniczych, stanowi podstawowe wyzwanie rozwojowe w zakresie gospodarki surowcowej.

Prowadzona eksploatacja surowców mineralnych wiedzie do przekształcania powierzchni ziemi¹⁶, a prowadzone jak dotychczas po jej zakończeniu działania rekultywacyjne nie pozostają w symetrii z procesami degradującymi¹⁷. Ukierunkowanie rozwoju na efektywne gospodarowanie

¹¹ Wg *Stan środowiska w województwie opolskim w roku 2015*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Opolu, Opole 2016, s. 35-67 w 2015 r. tylko 57% wód podziemnych spełniało kryterium dobrej i zadowalającej jakości, a 25% wód powierzchniowych charakteryzowało się dobrym stanem jakości.

¹² Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynosi 81,6 pkt, średnia kraju 66,6 pkt.

¹³ Płaskowyż Głubczycki, Przedgórze Sudeckie, Równina Grodkowska, Równina Namysłowska.

¹⁴ Łącznie gleby bardzo kwaśne, kwaśne i lekko kwaśne zajmują ok. 80% gleb województwa, gleby o odczynie obojętnym ok. 17%, a gleby zasadowe ok. 3%.

¹⁵ Erozja wodna, erozja wietrzna i erozja wąwozowa.

¹⁶ W 2015 r. powierzchnia terenów zdegradowanych i zdewastowanych obejmowała ok. 2516 ha, w tym zdewastowanych 2236 ha i zdegradowanych 280 ha.

¹⁷ Roczna powierzchnia terenu poddana rekultywacji wynosiła w 2015 r. 11,0 ha.

zasobem oraz przywrócenie ładu przestrzennego stwarza okoliczności sprzyjające intensyfikacji rekultywacji i przywrócenia walorów użytkowych terenom przekształconym.

2.1.2. Uwarunkowania przyrodniczo-krajobrazowe

Zróżnicowanie fizyczno-geograficzne województwa sprzyja zróżnicowaniu siedlisk, a w konsekwencji bogactwu przyrodniczemu i krajobrazowemu regionu. Najcenniejsze obszary i obiekty przyrody ożywionej i nieożywionej objęte zostały różnorodnymi formami prawnej ochrony przyrody, a ich zachowanie i optymalizacja prowadzona jest w ramach regionalnego systemu obszarów chronionych¹⁸.

Bogactwo opolskich siedlisk przyrodniczych warunkuje występowanie znacznej ilości gatunków roślin, zwierząt i grzybów, w tym uznanych za chronione i zagrożone. Szacuje się, że flora naczyniowa Opolszczyzny liczy 1679 gatunków (z czego 1242 to taksony rodzime, a pozostałe trwale zadomowione), 16 gatunków płazów, 7 gatunków gadów, 179 gatunków ptaków i 65 gatunków ssaków.

Kluczowe znaczenie dla nowoczesnej ochrony i kształtowania przyrody oraz sterowania procesami przyrodniczymi mają struktury sieciowe. Zapewniają one powiązania funkcjonalno-przestrzenne, przepływy materialno-energetyczne i genetyczne pomiędzy poszczególnymi węzłami ekologicznymi (obszary chronione) przy wykorzystaniu tzw. korytarzy ekologicznych. Na obszarze województwa korytarze ekologiczne funkcjonują jako rzeczne korytarze dolinne¹⁹ oraz lądowe korytarze migracyjne dużych ssaków²⁰.

Zapewnienie trwałej równowagi pomiędzy elementami przyrodniczymi, społecznymi i gospodarczymi wymagać będzie działań na rzecz dalszej optymalizacji i weryfikacji systemu przyrodniczego województwa, tworzenia warunków dla zachowania bioróżnorodności regionu, a także ich racjonalnego wykorzystania gospodarczego.

Uzupełnieniem systemu przyrodniczego województwa są lasy²¹, stanowiące cenny zasób przyrodniczy i krajobrazowy. Obok stabilizacji klimatu i obiegu wody w przyrodzie, ochrony przeciwerozwojowej, zachowania różnorodności gatunkowej, ekosystemowej i krajobrazowej pełnią różnorodne funkcje gospodarcze, rekreacyjne i ochronne (wodochronne, w strefie oddziaływania przemysłu), są również ważne dla zachowania tożsamości kulturowej lokalnych społeczności (HCVF6)²².

¹⁸ Powierzchnia terenów przyrodniczych podlegająca ochronie prawnej na obszarze województwa opolskiego wynosiła, wg stanu na dzień 31.12.2015 r., ok. 273 236,4 ha, co stanowi ok. 29,2% powierzchni województwa. W jego skład wchodzi 3 parki krajobrazowe, 9 obszarów chronionego krajobrazu, 4 ostoje Natura 2000 i 21 obszarów o znaczeniu wspólnotowym, 36 rezerwatów przyrody, 13 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, 9 stanowisk dokumentacyjnych i 100 użytków ekologicznych.

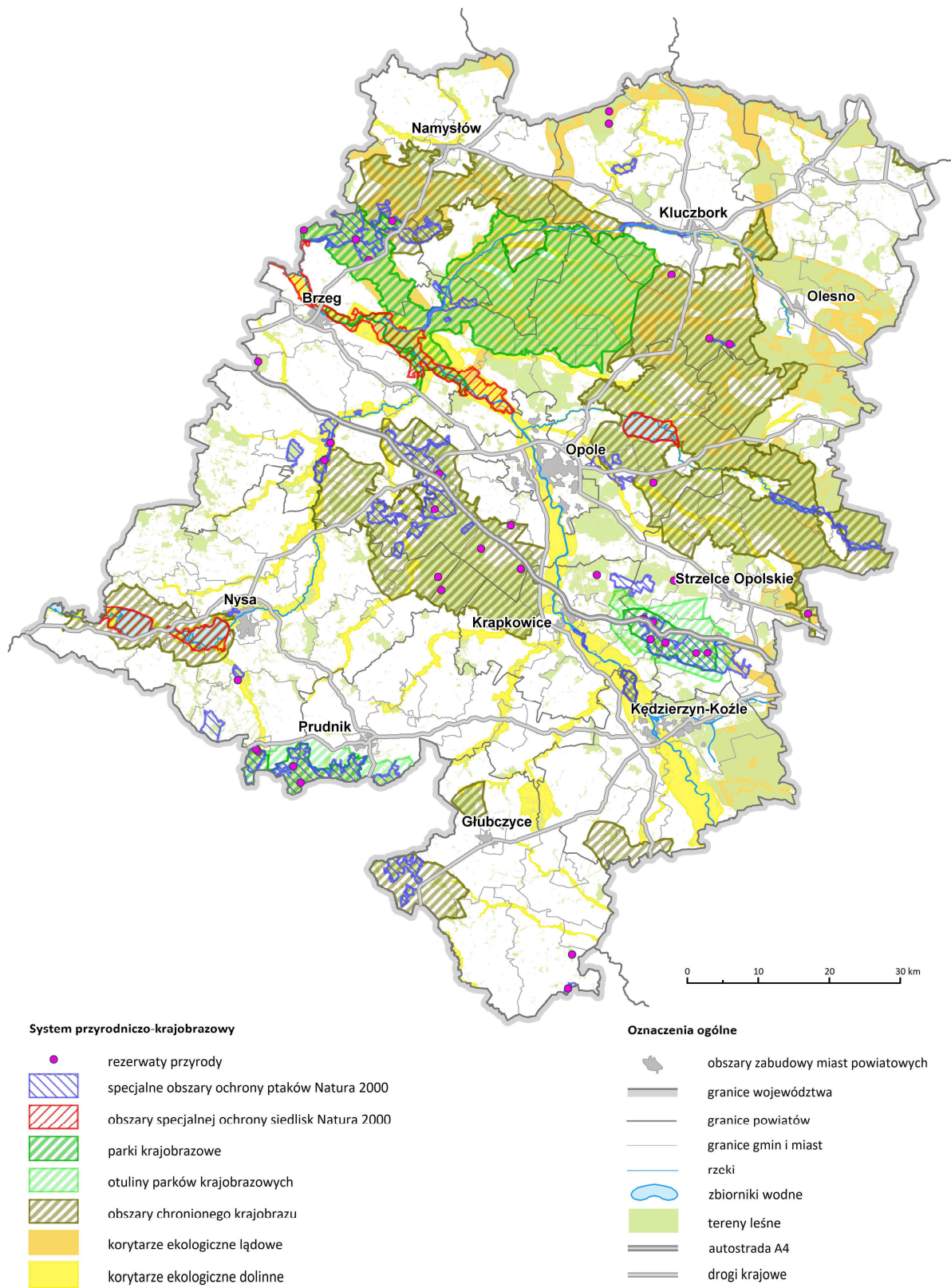
¹⁹ Korytarze dolinne obejmują: 3 korytarze ekologiczne sieci ECONET (korytarz międzynarodowy Odry, korytarz krajowy Nisy Kłodzkiej i Prosną) oraz 22 korytarze o znaczeniu regionalnym (głównie w dolinach rzecznych).

²⁰ Korytarze lądowe migracyjne obejmują Południowo-Centralny oraz Południowy Korytarz Ekologiczny wg koncepcji ZSB PAN w Białowieży.

²¹ Ogólna powierzchnia lasów w województwie wynosi ok. 250 436,1 ha. Powierzchnia terenów leśnych – 257 244,8,4 ha, co stanowi 26,5% powierzchni ogólnej województwa.

²² W ramach adaptacji do postępujących zmian klimatycznych gospodarka leśna obok wzrostu lesistości, odpowiedniej struktury gatunkowo-wiekowej, zapewniającej trwałe zachowanie bogactwa biologicznego, wymaga ukierunkowania na rozbudowę pozaprodukcyjnych funkcji gospodarki leśnej, w tym związanej z przeciwdziałaniem suszy (ochrona zasobów wód, ochrona gleb, zwiększenie zdolności retencyjnych).

Rys. 3. Uwarunkowania przestrzenne – system przyrodniczo-krajobrazowy

Źródło: Opracowanie własne

Zróźnicowanie geologiczne, morfologiczne i pokrycie terenu stanowi czynniki warunkujące zmienność typologiczną krajobrazów naturalnych w województwie²³. Rozwój cywilizacyjny regionu, rozwój osadnictwa, gospodarki i kultury doprowadził do przekształcenia krajobrazu naturalnego i ukształtowania charakterystycznych krajobrazów kulturowych terenów otwartych i osadniczych. Utrzymanie tradycyjnych krajobrazów terenów rolniczych, ochrona i rewaloryzacja krajobrazu kulturowego na obszarach rezerwatów i parków kulturowych i innych obszarach o wysokich walorach przyrodniczo przed postępującym zagospodarowaniem (w tym przed dominantami wysokościowymi i kubaturowymi) stanowi kluczowe wyzwanie dla kompleksowej ochrony krajobrazu województwa.

2.1.3. Gospodarka odpadami

Województwo opolskie w całości objęte jest systemem uporządkowanej gospodarki odpadami komunalnymi, obejmującym selektywną zbiórkę, odzysk, unieszkodliwienie, w tym składowanie pozostałości na składowiskach odpadów. Gospodarka odpadami na terenie województwa prowadzona jest na poziomie regionalnym i gminnym. Obecny system regionalny opiera się na 4 regionach gospodarki odpadami komunalnymi (RGO)²⁴, których głównymi elementami są Regionalne Instalacje Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK). Poziom gminny funkcjonuje w oparciu o indywidualne systemy zapewniające mieszkańcom odbiór zmieszanych lub selektywnie zbieranych odpadów, powszechny dostęp do punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK) i organizacji miejsc zbiórki zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego.

Strumień zbieranych odpadów komunalnych od 2002 r. wykazuje tendencję spadkową, wynikającą z ograniczenia wytwarzania odpadów komunalnych i wdrażania selektywnego zbierania²⁴. Tendencję spadkową potwierdzają wskaźniki zebranych odpadów komunalnych ogółem (ok. 278,5 tys. ton odpadów komunalnych, 279 kg/rok/M) oraz wzrastający wskaźnik odpadów selektywnie zebranych (do 28,0% masy odpadów zebranych). Segregacja odpadów zmieszanych zebranych na terenie wszystkich gmin prowadzona jest w oparciu o 12 sortowni odpadów komunalnych²⁵. Podstawowa masa odpadów komunalnych przyjmowana była na 21 czynnych składowiskach, o łącznej powierzchni 117,7 ha (wg stanu na 31.12.2015 r.).

Również w zakresie gospodarowania odpadami przemysłowymi odnotowuje się pozytywne trendy. W stosunku do lat ubiegłych wzrosła co prawda ilość odpadów wytworzonych (w 2015 r. do ok. 1697,1 tys. ton odpadów), jednak stale wzrasta udział odpadów poddanych procesom odzysku (ok. 51,5%) i spada ilość poddanych procesom składowania (0,6% w 2015 r.). Udział odpadów poddanych procesom unieszkodliwiania wyniósł ok. 3,7% strumienia odpadów wytworzonych. Odzysk i unieszkodliwienie odpadów prowadzony był w wyspecjalizowanych instalacjach i urządzeniach służących odzyskowi i unieszkodliwieniu odpadów innych niż komunalne i niebezpieczne (z wyłączeniem składowisk).

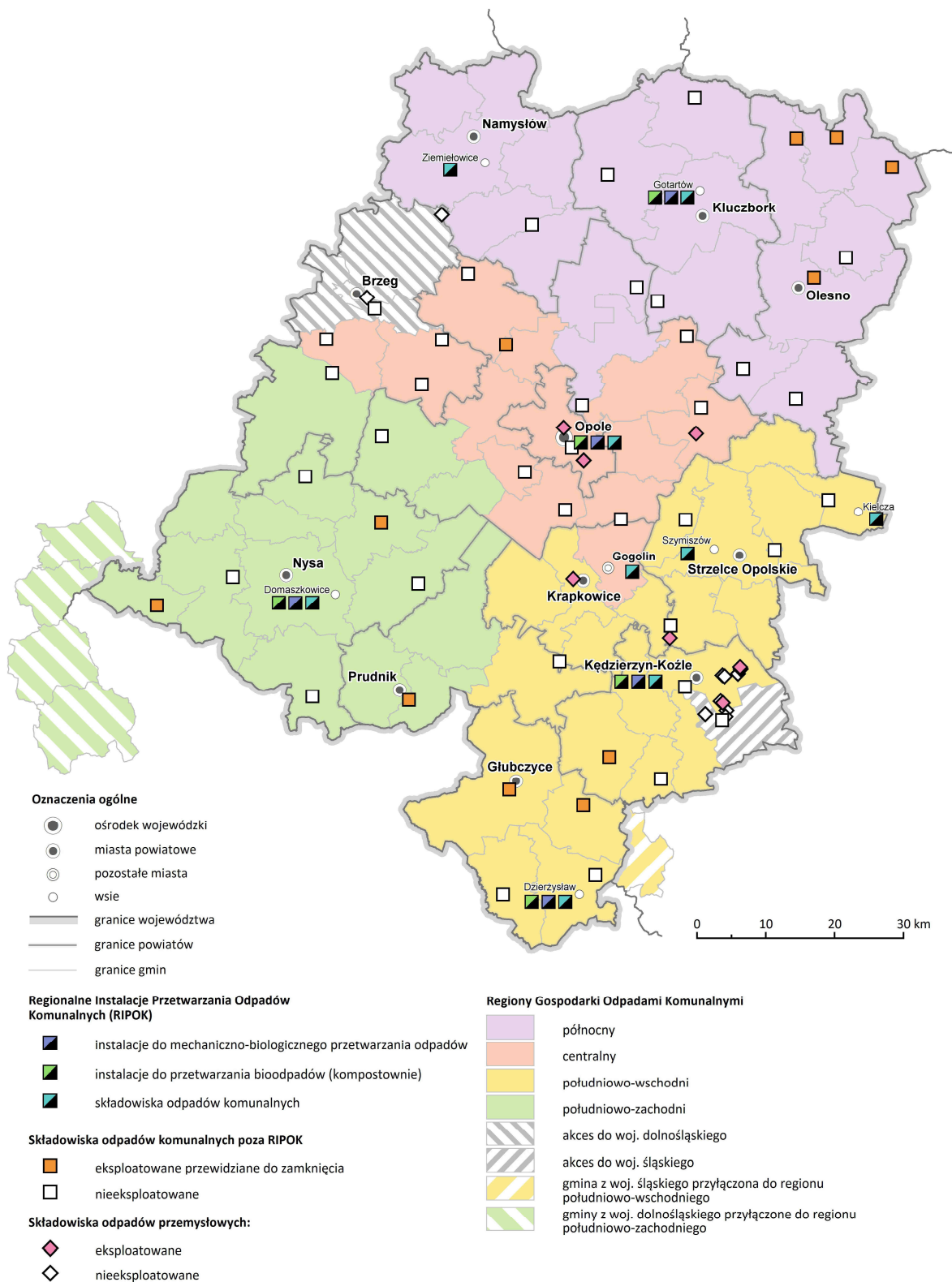
Poprawne funkcjonowanie gospodarki odpadami komunalnymi oraz przemysłowymi w województwie opolskim będzie kontynuowane, a cele i kierunki rozwoju zostaną opisane w nowym *Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Opolskiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028*. Plan będzie przygotowany zgodnie z obowiązującymi przepisami w tym zakresie i będzie zawierał rozwiązania umożliwiające dalszy rozwój systemu gospodarki odpadami w województwie opolskim.

²³ Na obszarze województwa, wg „Opracowania ekofizjograficznego województwa opolskiego” wydziela się 45 obszarów o szczególnych walorach krajobrazu naturalnego, w tym krajobrazy dolin rzecznych (22), krajobrazy wysoczyzn lessowych (3), krajobrazy lodowcowe (7), krajobrazy fluwiogłacjalne (4), krajobrazy eoliczne, wydmowe (3), krajobrazy wyżyn węglanowych (1), krajobrazy wyżyn krzemianowych (1), krajobrazy przedgórze (2) i krajobrazy niskich gór (2).

²⁴ W związku z wprowadzeniem przez gminy od 1 lipca 2013 r. powszechnego systemów zbierania odpadów komunalnych istnieje prawdopodobieństwo „uszczelnienia” systemu sprawozdawczości, skutkującego wykazywaniem większego strumienia odpadów zebranych.

²⁵ 4 sortownie przyjmują wyłącznie odpady z selektywnej zbiórki, 4 sortownie wyłącznie odpady zmieszane, pozostałe 4 – odpady mieszane i pochodzące z selektywnej zbiórki.

Rys. 4. Uwarunkowania gospodarki odpadami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Planu Gospodarki Odpadami dla województwa opolskiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028. ATMOTERM Opole, 2016 r.

2.1.4. Bezpieczeństwo i ochrona – potencjalne źródła poważnych awarii

Współczesna gospodarka i jej funkcjonowanie stwarza sytuacje, w których dochodzić może do zagrożenia bezpieczeństwa ludności przez substancje chemiczne i inne substancje niebezpieczne. Obowiązujące uregulowania prawne²⁶ określając odpowiedzialność za wyrządzone szkody środowiskowe oraz ich zapobieganie, wskazują drogi postępowania w przypadku zaistnienia i zapobiegania poważnym awariom przemysłowym. Uregulowania te określają system nadzoru nad instalacjami mogącymi stworzyć zagrożenie poważnych awarii dla środowiska oraz przeciwdziałania tym awariom. Prowadzony na terenie województwa rejestr zakładów produkcyjnych ze względu na stopień zagrożenia awariami obejmuje 19 obiektów, z czego 10 obejmuje zakłady o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii (ZDR) oraz 9 zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZZR). Racjonalne gospodarowanie przestrzenią i tworzenie bezpiecznych dla ludności warunków życia wskazuje na konieczność prowadzenia permanentnego monitoringu i podejmowania działań zapobiegawczych o charakterze inwestycyjnym i pozainwestycyjnym na terenie zakładów oraz prowadzenia działań edukacyjnych o zagrożeniach i zachowaniach na wypadek wystąpienia poważnych awarii. W ich zakresie oczekiwać również należy prowadzenia odpowiednich działań na etapie lokalizacji inwestycji w dokumentach planistycznych województwa i gminy.

2.1.5. Dostosowanie do zmian klimatycznych

Postępujące od lat 80-tych zmiany klimatyczne przejawiające się występowaniem ekstremalnych zjawisk pogodowych, zwiększają poziom zagrożenia regionu powodzią i podtopieniami, deszczami nawalnymi, gradobiciami, suszą, silnymi wiatrami i oblodzeniami. Zjawiska te będą występować z coraz większą częstotliwością i natężeniem, obejmując coraz większe obszary województwa.

Położenie oraz występujące uwarunkowania hydrograficzne i hydrologiczne powodują, że województwo opolskie narażone jest na zalewy powodziowe i podtopienia. Prowadzone obserwacje hydrologiczne wskazują, że zalewy powodziowe w dolinie Odry są zjawiskiem cyklicznym²⁷, a szczególne zagrożenie występuje w dolinie Odry i w dolinach jej dopływów: Psiny, Troji, Ostrej, Opawy, Opawicy, Białej Głuchołaskiej, Złotego Potoku, Nysy Kłodzkiej, Ścinawy Niemodlińskiej, Małej Panwi, Stobrawy, Widawy, Prosy i Łomnicy.

Istniejący system ochrony przeciwpowodziowej województwa obejmuje ok. 372 km wałów przeciwpowodziowych, 16 zbiorników wodnych (o pojemności całkowitej 376,66 mln m³ i powierzchni 6 790,2 ha), 6 polderów przepływowych (o pojemności całkowitej 26,6 mln m³ i powierzchni 1980,0 ha) i 3 kanały ulgi (Opole, Kędzierzyn-Koźle, Otmuchów).

Zmiany klimatu zwiększają znaczenie dostępności do zasobów wodnych. Województwo, podobnie jak cały kraj, posiada bardzo ograniczoną możliwość zatrzymywania wody, wynoszącą wg szacunków, 6% średniorocznego odpływu wód powierzchniowych. Zatrzymywanie wody odbywa się przy wykorzystaniu retencji naturalnej i sztucznej. Retencja naturalna ograniczona jest do naturalnych formy pokrycia terenu, w szczególności lasów, łąk i terenów wodno-błotnych oraz zieleni towarzyszącej terenom zainwestowanym miast i terenów wiejskich, pełniąc obok funkcji

²⁶ Ustawa Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 799 z późn. zm.), ustawa o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1789 z późn. zm.), ustawa o Inspekcji Ochrony Środowiska (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1688 z późn. zm.), ustawa o ochronie przeciwpożarowej (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 620), ustawa o Państwowej Straży Pożarnej (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1204 z późn. zm.), Rozporządzenie Ministra Rozwoju z dnia 29 stycznia 2016 r. w sprawie rodzajów i ilości znajdujących się w zakładzie substancji niebezpiecznych, decydujących o zaliczeniu zakładu do zakładu o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz. U. poz. 138).

²⁷ Od początku XIX w. znaczące zalewy powodziowe w dorzeczu Odry wystąpiły w latach: 1813, 1826, 1829, 1845, 1854, 1880, 1891, 1896, 1897, 1899. W XX wieku w dorzeczu Górnej i Środkowej Odry zjawiska powodziowe obserwowane były w latach: 1902, 1903, 1906, 1909, 1911, 1915, 1917, 1925, 1926, 1931, 1937, 1938, 1939, 1940, 1948, 1952, 1953, 1958, 1960, 1965, 1966, 1968, 1970, 1972, 1977, 1980, 1985, 1997, a w XXI w. w 2010 r.

hydrologicznej, funkcje przyrodnicze. Wielkość retencji naturalnej jest zmienna w czasie, a skala retencji generalnie pozostaje poza możliwościami oszacowania. Retencja sztuczna wód powierzchniowych prowadzona jest przez zespół urządzeń i instalacji hydrotechnicznych²⁸.

Istniejące potrzeby wodne rolnictwa nie są zaspokojone. Deficyt wód występuje w okresie największego zapotrzebowania na wodę w okresie wegetacyjnym, a okresy nadmiaru wody prowadzące do wezbrań i powodzi występują w okresach wczesnowiosennych i letnich. Nierównomierne rozłożenie przestrzenne zasobów wodnych oraz niska retencja zbiornikowa powoduje okresowe niedobory wody w południowej i środkowej części województwa. Nieprawidłowe użytkowanie urządzeń melioracyjnych, w szczególności brak konserwacji i odmulania, od wielu lat przyczynia się do występowania podtopień terenu i strat gospodarczych w uprawach i majątku mieszkańców. Zjawisko to w szczególności odnotowywane jest na południu województwa (zlewnia Psiny, Troji i Morawy), jak również w części północnej (zlewnia Stobrawy).

Wyzwaniem rozwojowym województwa, podobnie jak i całego kraju, będzie dostosowanie do skutków zmian klimatycznych. Działania te winny być podejmowane równocześnie z działaniami ograniczającymi emisję gazów cieplarnianych z gospodarki, w szczególności z energetyki²⁹. Funkcjonowanie sektora energetycznego niesie za sobą postępującą degradację środowiska, w szczególności w zakresie jakości powietrza atmosferycznego³⁰, którego ochrona w najbliższej przyszłości wymagać będzie podejmowania kompleksowych działań, obejmujących zmianę dotychczasowych wzorców konsumpcji i zachowań, efektywne i racjonalne wykorzystanie i poszanowanie zasobów środowiska. Podstawowe znaczenie posiadać będzie wdrażanie nowoczesnych technologii wspierających niskoemisyjną/niskowęglową gospodarkę, ukierunkowaną na poprawę efektywności energetycznej, rozwój i wykorzystanie niskoemisyjnych technologii produkcji energii elektrycznej, w tym bazujących na OZE³¹. Działania związane z zapobieganiem skutkom ekstremalnych zdarzeń pogodowych: powodzi, podtopień, suszy, silnych wiatrów, oblodzeń zimowych oraz zjawiskom erozji gleb muszą znaleźć rozwiązanie w gospodarce przestrzennej³².

Podsumowanie

Podstawowe przyrodniczo-środowiskowe uwarunkowania rozwojowe wynikają z naturalnych predyspozycji danego obszaru, istniejących zasobów i ich stanu oraz umiejętności optymalnej, dostosowanej do potrzeb eksploatacji. W przypadku województwa opolskiego najważniejsze uwarunkowania to:

²⁸ Jak w przypisie 3 – wg „Programu budowy zbiorników małej retencji w województwie opolskim”, EMPEKO Poznań, 2007 r.

²⁹ Województwo opolskie jest jednym z głównych regionów wytwarzania energii w Polsce. Produkcja energii elektrycznej w 2015 r. wynosiła ok. 8275,7 GWh (5,02% energii wytworzonej w kraju), a wskaźnik produkcji w przeliczeniu na mieszkańca 9,2 GWh/1000 mieszkańców, znacząco przekraczał średnią krajową (3,97 GWh/1000 mieszkańców). Bilans produkcji i zużycia energii elektrycznej w województwie opolskim w 2015 r. był dodatni i wyniósł +3292,7 GWh

³⁰ Województwo opolskie, wg danych GUS 2014 r. i monitoringu powietrza GIOŚ należy do regionów o wysokim stopniu zanieczyszczenia powietrza w Polsce; pod względem emisji zanieczyszczeń pyłowych zajmuje 12 miejsce, pod względem emisji zanieczyszczeń gazowych zajmuje 6 miejsce w kraju, a miasta Kędzierzyn-Koźle, Zdzeszowice i Opole zajmują odpowiednio 27, 28 i 42 miejsce w kraju.

³¹ Wg „Oceny aktualnego stanu potencjału rozwoju odnawialnych źródeł energii w województwie opolskim” RCE Łosiów, 2013, potencjał energii odnawialnej wynosi 1536,3 GWh/rok. Największy udział w wytwarzaniu energii odnawialnej posiada energetyka wiatrowa (łączna moc ok. 84,15 MW, ilość wyprodukowanej energii w 2012 r. ok. 170 GWh). Na drugim miejscu znajduje się energetyka wodna (łączna moc ok. 28,67 MW, ilość wyprodukowanej w 2012 r. energii ok. 158,95 GWh). Znaczącym źródłem wytwarzania energii elektrycznej są biogazownie (łączna moc ok. 3,37 MW). Województwo opolskie nie jest specjalnie uprzywilejowane w zakresie dostępu do energii słonecznej, niemniej wykorzystywane instalacje solarne, w większości w obiektach użyteczności publicznej dostarczały w 2010 r. ok. 10,29 GWh/rok energii cieplnej, a w najbliższych latach prognozuje się wzrost o kolejne 17,02 GWh/rok. 59 Potencjał wytwórczy w zakresie fotowoltaiki szacowany jest na ok. 0,6 MW w obiektach użyteczności publicznej i ok. 24,5 MW w obrębie planowanych farm fotowoltaicznych.

³² Przestrzenne skutki dostosowania do zmian klimatu obejmować będą np. zmniejszanie przestrzeni dostępnej wskutek zwiększonego ryzyka powodziowego, nasilonych procesów erozji wodnej, wietrznej i wąwozowej, deficytu wód, wahań lustra wód gruntowych, co rzutować będzie na zmiany m.in. w użytkowaniu terenu, kierunkach produkcji rolnej i leśnej, rozmieszczeniu ludności, dostępności turystycznej oraz wpływać na możliwości rozwoju województwa.

- warunki naturalne wynikające z ukształtowania terenu nie stwarzają istotnych utrudnień dla zagospodarowania,
- najłagodniejsze w kraju warunki klimatyczne, sprzyjające rozwojowi różnorodnych form gospodarki i aktywności mieszkańców, warunkujące odpowiednie zagospodarowanie obszarów wrażliwych na zmiany klimatu, szczególnie w obrębie dolin rzecznych i obszarach przyległych,
- bogate zasoby wód podziemnych i wystarczające zasoby wód powierzchniowych, wymagające w dalszym ciągu poprawy stanu ich czystości i jakości,
- nierównomierność przestrzenna i czasowa dostępności wód powierzchniowych, przejawiająca się występowaniem w okresie wegetacyjnym lokalnych niedoborów wody oraz potrzebą realizacji działań spowalniających odpływ wód, zapobiegających suszy i zalewom powodziowym,
- gleby i najwyższy w kraju potencjał rolniczej przestrzeni produkcyjnej, kluczowy dla gospodarki regionu, którego wysoka produktywność wymaga podniesienia odporności na degradujące procesy naturalne i antropogeniczne,
- zróżnicowana baza surowców mineralnych, w szczególności surowców wapienniczych dla przemysłu cementowo-wapienniczego, kamieni łamanych i blocznych oraz kruszyw naturalnych, posiadająca kluczowe znaczenie dla gospodarki województwa, w szczególności przemysłu budowlanego,
- degradacja powierzchni ziemi wskutek eksploatacji surowców mineralnych, niepozostająca w symetrii z działaniami rekultywacyjnymi i rewitalizacyjnymi po zakończeniu wydobycia,
- zróżnicowane środowisko przyrodnicze, sprzyjające zachowaniu bioróżnorodności i ochronie zasobu krajobrazowego regionu, w tym podlegającego ochronie prawnej,
- korytarze ekologiczne, lądowe i wodne, wiążące funkcjonalnie i kształtujące obszary przyrodnicze w ramach regionalnego systemu przyrodniczego województwa,
- konieczność zapewnienia trwałej równowagi pomiędzy elementami przyrodniczymi, społecznymi i gospodarczymi, warunkująca kontynuację działań optymalizujących system, kształtujących warunki dla zachowania bioróżnorodności regionu i racjonalnego wykorzystania gospodarczego,
- lasy, należące do najcenniejszych zasobów przyrodniczych i krajobrazowych, pełnią obok funkcji klimatyczno-przyrodniczej, wodo- i glebochronnej, różnorodne funkcje gospodarcze, rekreacyjne i ochronne,
- zróżnicowanie fizyczno-geograficzne i geobotaniczne warunkujące zmienność typologiczną krajobrazów naturalnych w województwie, które wraz z krajobrazami kulturowymi terenów otwartych i osadniczych wymagają działań ochronno-rewaloryzacyjnych,
- dobrze funkcjonujący system gospodarki odpadami komunalnymi, zapewniający mieszkańcom dostęp do odpowiedniej infrastruktury technicznej, obejmującej selektywną zbiórkę, segregację, recykling, odzysk oraz unieszkodliwianie,
- system zbierania i zagospodarowania odpadów, pomimo dużej ilości eksploatowanych instalacji, w tym RIPOK, składowisk, wymaga dalszej optymalizacji, prowadzącej do uzyskania lepszych wyników w zakresie zagospodarowania odpadów komunalnych,
- racjonalizacja gospodarowania odpadami przemysłowymi wywołuje stały wzrost udziału odpadów poddanych odzyskowi, przy równoczesnym spadku ilości odpadów składowanych,
- funkcjonujący na obszarze województwa system permanentnego monitorowania zakładów o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, zapewnia mieszkańcom wymagane warunki bezpieczeństwa życia oraz minimalizuje skutki przestrzenne potencjalnych awarii przemysłowych,
- uwarunkowania hydrograficzne i hydrologiczne powodują, że województwo opolskie narażone jest na zalewy powodziowe i podtopienia, a szczególne zagrożenie występuje w dolinie Odry i w dolinach jej dopływów: Psiny, Troi, Ostrej, Opawy, Opawicy, Białej Głuchołaskiej, Złotego Potoku, Nysy Kłodzkiej, Ścinawy Niemodlińskiej, Małej Panwi, Stobrawy, Widawy, Prosnicy i Łomnicy,

- istniejący system ochrony przeciwpowodziowej wymaga realizacji pozostałej infrastruktury technicznej, w szczególności infrastruktury retencyjnej na obszarze województwa i w jego bezpośrednim otoczeniu, a większą uwagę należy położyć na działania w zakresie retencji naturalnej i zagospodarowania przestrzennego,
- postępujące zmiany klimatyczne przejawiają się zwiększoną częstotliwością i natężeniem ekstremalnych zjawisk pogodowych (powodzie, podtopienia, deszcze nawalne, gradobicia, susza, silne wiatry) oraz zwiększając znaczenie dostępności do zasobów wodnych - naturalna i sztuczna retencja wód powierzchniowych na obszarze województwa jest niewystarczająca nie tylko dla bezpieczeństwa, ale i dla potrzeb rolnictwa i gospodarki, a deficyty wód występują w okresie największego zapotrzebowania na wodę w okresie wegetacyjnym, okresy nadwyżek wody wywołujące wezbrania i powodzie, występują w okresach wczesnowiosennych i letnich.

Główne problemy i kierunki działań optymalizujących obejmują:

- poprawę stanu czystości i jakości wód powierzchniowych i podziemnych;
- podniesienie odporności gleb na zagrożenia naturalne i antropogeniczne, zmniejszenie presji osadnictwa na obszary o najlepszym potencjale dla produkcji rolnej i doliny rzek;
- ochronę i racjonalne wykorzystanie złóż kopalin użytecznych, wód mineralnych i leczniczych, w tym minimalizację konfliktów środowiskowo-społecznych związanych z eksploatacją kopalin;
- rekultywację i rewitalizację powierzchni terenu po zakończeniu wydobycia kopalin;
- zachowanie bioróżnorodności, wzmocnienie systemu obszarów przyrodniczych, wzmocnienie ochrony i rewaloryzacja kluczowych krajobrazów regionu;
- optymalizację i uspojnienie obszarów węzłowych systemu przyrodniczego województwa poprzez wyznaczenie i zagospodarowanie korytarzy ekologicznych;
- optymalizację regionalnego systemu gospodarki odpadami, umożliwiającą uzyskanie wymaganych wskaźników w zakresie segregacji, recyklingu i przetwarzania odpadów;
- ochronę przeciwpowodziową ukierunkowaną na spowalnianie i zatrzymywanie odpływu wód, ograniczanie zagrożeń i potencjalnych konfliktów przestrzennych w dolinach rzecznych oraz zakończenie realizacji niezbędnej infrastruktury technicznej, minimalizujących ryzyko powodziowe;
- ochronę przestrzeni województwa przed skutkami wynikającymi z postępujących zmian klimatycznych, ekstremalnych zjawisk pogodowych i działalności antropogenicznych, w tym poprzez planowanie przestrzenne.

2.2. OSADNICTWO

Pod względem administracyjnym województwo opolskie dzieli się na 12 powiatów i 71 gmin, w tym 3 gminy miejskie, 32 gminy miejsko-wiejskie oraz 36 gmin wiejskich. Głównym miastem regionu jest Opole liczące blisko 120 tys. mieszkańców, które pełni rolę centrum społeczno-gospodarczego województwa, skupiającego funkcje administracyjne, produkcyjne, usługowe, transportowe i mieszkaniowe. Ośrodkami wspomagającymi są miasta powiatowe: Brzeg, Głubczyce, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork, Krapkowice, Namysłów, Nysa, Olesno, Prudnik i Strzelce Opolskie.

Obecną sieć osadniczą województwa opolskiego stanowi **1207 miejscowości**³³, w tym 35 miast. Liczba ta obejmuje wsie, osady, kolonie, przysiółki i ich części zgodnie z wykazem urzędowym nazw miejscowości. Podsystem wiejskich jednostek osadniczych (obejmujący wsie w ich granicach administracyjnych) liczy obecnie 1015 wsi.

³³ Dane z Banku Danych Lokalnych GUS, czerwiec 2015 r.

Rys. 5. Uwarunkowania przestrzenne – podział administracyjny województwa opolskiego

Źródło: Opracowanie własne

2.2.1. Struktura hierarchiczno-funkcjonalna

W strukturze hierarchiczno-funkcjonalnej sieci osadniczej województwa opolskiego określa się pięć poziomów ośrodków, przyjmując jako podstawowe kryterium funkcję obsługi. Są to:

I poziom – krajowy ośrodek równoważenia rozwoju – miasto Opole

W układzie sieci miast województwa opolskiego, ośrodkiem najwyższego rzędu jest miasto Opole, które pełni rolę centralnego ośrodka administracyjnego, siedziby władz samorządowych i rządowych województwa, jednocześnie koncentrując wysoko wyspecjalizowane instytucje i obiekty obsługi

o charakterze krajowym i ogólnowojejewódzkim tj. nauki, szkolnictwa wyższego, zdrowia, kultury, sportu, otoczenia biznesu, administracji rządowej i samorządowej, handlu i turystyki.

II poziom – ośrodki subregionalne

Oddziaływanie kilku miast województwa opolskiego wykracza poza granice jednego powiatu. Strefy wpływów i związków funkcjonalnych otoczenia z tymi ośrodkami sytuuje takie miasta w hierarchii układu osadniczego pomiędzy ośrodkiem wojewódzkim a grupą miast powiatowych. W systemie obsługi mieszkańców stanowią one jednostki wspomagające ośrodek wojewódzki w zaspokajaniu potrzeb mieszkańców subregionu.

W zależności od potencjału społeczno-gospodarczego ośrodka subregionalnego i stopnia ugruntowania związków funkcjonalnych zaplecza tych ośrodków z miastem subregionalnym, wyróżniono ośrodki subregionalne ukształtowane – Brzeg, Kędzierzyn-Koźle i Nysę oraz ośrodek subregionalny kształtujący się – Kluczbork.

III poziom – ośrodki powiatowe

W województwie opolskim funkcje powiatowe pełni 11 miast: Brzeg, Głubczyce, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork, Krapkowice, Namysłów, Nysa, Olesno, Prudnik, Strzelce Opolskie oraz miasto Opole na prawach powiatu grodzkiego. Są to wykształcone ośrodki posiadające strefy wpływów na zespoły co najmniej kilku gmin. Miasta te zapewniają mieszkańcom powiatów obsługę w niezbędnym wymiarze usług ponadlokalnych i lokalnych w zakresie: edukacji, zdrowia, pomocy społecznej, kultury, administracji, bezpieczeństwa publicznego, wymiaru sprawiedliwości, sportu i handlu.

IV poziom – ośrodki lokalne miejskie

Obejmuje pozostałe 24 miasta tj.: Baborów, Biała, Byczyna, Dobrodzień, Głogówek, Głuchołazy, Gogolin, Gorzów Śląski, Grodków, Kietrz, Kolonowskie, Korfantów, Leśnica, Lewin Brzeski, Niemodlin, Otmuchów, Ozimek, Paczków, Praszka, Prószków, Ujazd, Wołczyn, Zawadzkie oraz Zdzeszowice, które pełnią rolę lokalnych ośrodków rozwoju. Miasta te realizują ważną funkcję uzupełniającą w stosunku do ośrodków powiatowych – koncentrują instytucje i obiekty zapewniające usługi podstawowe w zakresie szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego, ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, kultury, sportu i handlu. Zasięg oddziaływania ogranicza się zwykle do granic gminy, na terenie której zlokalizowany jest ośrodek miejski.

V poziom – wsie gminne

Obejmuje 36 wsi pełniących funkcję ośrodków gminnych, przeznaczonych do obsługi elementarnych potrzeb mieszkańców gmin w zakresie codziennych zakupów, naprawy sprzętu codziennego użytku, edukacji na poziomie podstawowym i gimnazjalnym, podstawowej opieki zdrowotnej, opieki społecznej, zaspokajania potrzeb religijnych, kulturalnych najniższego poziomu (świetlice, kluby, biblioteki), administracyjnych, sportowych, czy finansowych (realizacja opłat administracyjnych lub podatkowych).

Obecna struktura funkcjonalna jest wręcz modelowa. Ośrodek wojewódzki usytuowany w centralnej części województwa z promieniście rozmieszczonymi ośrodkami subregionalnymi i powiatowymi, w połączeniu z czytelnym układem komunikacyjnym, umożliwia łatwy i szybki dostęp mieszkańców Opolszczyzny do usług średniego i wyższego rzędu.

2.2.2. Miejska sieć osadnicza

Miejski podsystem osadniczy regionu tworzy 35 zróżnicowanych pod względem wielkości i pełniących funkcji społeczno-gospodarczych jednostek osadniczych.

Obecnie w miastach mieszka 517,2 tys. mieszkańców. Generalnie w województwie opolskim dominują miasta małe, stanowiące zaplecze dla okolicznych terenów wiejskich. Porównując wielkość zaludnienia miast Opolszczyzny z miastami w Polsce, poziom urbanizacji w województwie opolskim wynosi 51,6%, natomiast w kraju 60,2%. Średnio w mieście mieszka 14,7 tys. mieszkańców Opolszczyzny przy 26,0 tys. mieszkańcach w kraju, przy czym powyżej średniej krajowej jest tylko Opole (118,9 tys.), Kędzierzyn-Koźle (62,3 tys.), Nysa (44,5 tys.) i Brzeg (36,4 tys.), zbliżony jest Kluczbork (24,2 tys.).

Struktura miast wg wielkości przedstawia się następująco:

- 1 miasto duże (Opole) – powyżej 100 tys. mieszkańców. Według danych Urzędu Miasta Opola, w dniu 01.01.2017 r. liczba mieszkańców Opola, w nowych granicach administracyjnych, wynosiła 128 113 mieszkańców;
- 11 miast średnich (Kędzierzyn-Koźle, Nysa, Brzeg, Kluczbork, Prudnik, Strzelce Opolskie, Krapkowice, Namysłów, Głuchołazy, Głubczyce, Zdzeszowice) – liczących od 10 do 100 tys. mieszkańców;
- 23 miasta małe (Olesno, Ozimek, Grodków, Zawadzkie, Praszka, Paczków, Niemodlin, Kietrz, Wołczyn, Gogolin, Głogówek, Lewin Brzeski, Otmuchów, Dobrodzień, Byczyna, Kolonowskie, Baborów, Leśnica, Biała, Prószków, Gorzów Śląski, Korfantów, Ujazd) – liczące poniżej 10 tys. mieszkańców.

Dominującym typem funkcjonalnym są miasta usługowe – ogółem 25 miast. W zależności od struktury zatrudnienia wyróżniono następujące typy funkcjonalne miast województwa opolskiego:

- **ośrodki przemysłowe wyspecjalizowane**, w których ponad 70% ogółu pracujących zatrudnionych jest w sektorze przemysłu i budownictwa. W województwie opolskim taką cechę posiada miasto Zdzeszowice;
- **ośrodki przemysłowe** (pracujący w przemyśle i budownictwie stanowią 60-70%). Ten typ funkcjonalny jest właściwy dla miast: Krapkowice, Dobrodzień, Zawadzkie, Praszka i Ozimek;
- **ośrodki przemysłowo-usługowe** (pracujący w przemyśle i budownictwie stanowią 50-60%, a pracujący w usługach 40-50%). Strukturę taką posiadają miasta: Namysłów, Gogolin, Kolonowskie;
- **ośrodki usługowo-przemysłowe** (pracujący w usługach stanowią 50-60% a pracujący w przemyśle i budownictwie 40-50%). Grupę miast tego typu stanowią: Brzeg, Baborów, Kędzierzyn-Koźle, Paczków, Prudnik, Kluczbork, Korfantów, Głubczyce, Byczyna, Ujazd, Gorzów Śląski;
- **ośrodki usługowe** (ponad 60% pracujących zatrudnionych jest w usługach). Jest to najliczniejszy typ funkcjonalny miast województwa opolskiego. Grupa obejmuje miasta: Leśnica, Opole, Prószków, Nysa, Niemodlin, Biała, Strzelce Opolskie, Głogówek, Głuchołazy, Lewin Brzeski, Wołczyn, Grodków, Olesno;
- **ośrodki usługowo-rolnicze** (pracujący w usługach stanowią ponad 40%, a pracujący w rolnictwie ponad 20%). W województwie opolskim jedynie miasto Kietrz posiada taką strukturę;
- **ośrodki wielofunkcyjne** z brakiem dominacji określonej funkcji – Otmuchów.

W okresie najbliższej dekady dynamika zmian ludnościowych miast będzie niewielka, zarówno w odniesieniu do przyrostów – obserwowanych w większych ośrodkach miejskich – jak też stagnacji, a nawet recesji ludnościowej – głównie w miastach najmniejszych. Miasta duże – zgodnie z ogólnopolską tendencją narażone są na odpływ ludności na przylegające tereny wiejskie (zjawisko suburbanizacji). Miasta średnie, w których zlokalizowane są siedziby powiatów, mają szansę

zwiększenia swoich perspektyw rozwojowych w wyniku wzmocnienia ich funkcji administracyjno-usługowych. Dynamika procesów rozwojowych miast pozostałych, głównie małych, będzie zróżnicowana i zależna od lokalnych warunków takich jak: restrukturyzacja przemysłu, rozwój funkcji usługowych, zmiana stanu infrastruktury, położenie w przestrzeni geograficznej, aktywność środowisk lokalnych itp. Należy natomiast spodziewać się zahamowania dotychczasowych trendów rozwojowych w monofunkcyjnych miastach przemysłowych. W miastach tych kosztem dominującej dotąd funkcji przemysłowej nastąpić powinien wzrost znaczenia sektora usługowego.

Do problemów związanych z rozwojem miast zaliczyć również należy obszary zdegradowane – poprzemysłowe, zaniedbane dzielnice i osiedla fabryczne, tereny blokowisk, tereny powojenne i pogórnice. Dla tych obszarów należy prowadzić politykę rewitalizacji – działania służące ożywieniu pod względem społecznym i gospodarczym.

2.2.3. Wiejska sieć osadnicza

Podsystem wiejskich jednostek osadniczych (obejmujący wsie w ich granicach administracyjnych) liczy obecnie 1015 wsi sołeckich. Na koniec 2015 r. na terenach wiejskich zamieszkiwało 478,8 tys. osób, co stanowi 48% mieszkańców Opolszczyzny. Jest to zdecydowanie więcej niż w kraju, gdzie średnia mieszkańców wsi wynosi 39,7%. Przeciętnie w miejscowości sołeckiej na Opolszczyźnie mieszka około 471 osób, podczas gdy w kraju średnia ta wynosi 367 mieszkańców.

Prawie co trzecie sołectwo na Opolszczyźnie liczy powyżej 500 mieszkańców, a co dziesiąte ponad 1000 mieszkańców. Aż siedemnaście sołectw liczy więcej mieszkańców niż najmniejsze miasto w województwie – Ujazd. Rozmieszczenie sołectw w regionie nie jest równomierne. Świadczy o tym przeciętna liczba jednostek przypadających na 100 km². W strefie centralnej województwa wynosi ona 9,9 (powiat opolski i krapkowicki), w strefie wschodniej 10,3 (powiat kluczborski, oleski, strzelecki i kędzierzyński), a w strefie zachodniej 12,1 (powiat namysłowski, brzeski, nyski, prudnicki i głubczycki).

Z punktu widzenia cech strukturalnych osadnictwo wiejskie w województwie opolskim wykazuje zróżnicowanie, które przejawia się:

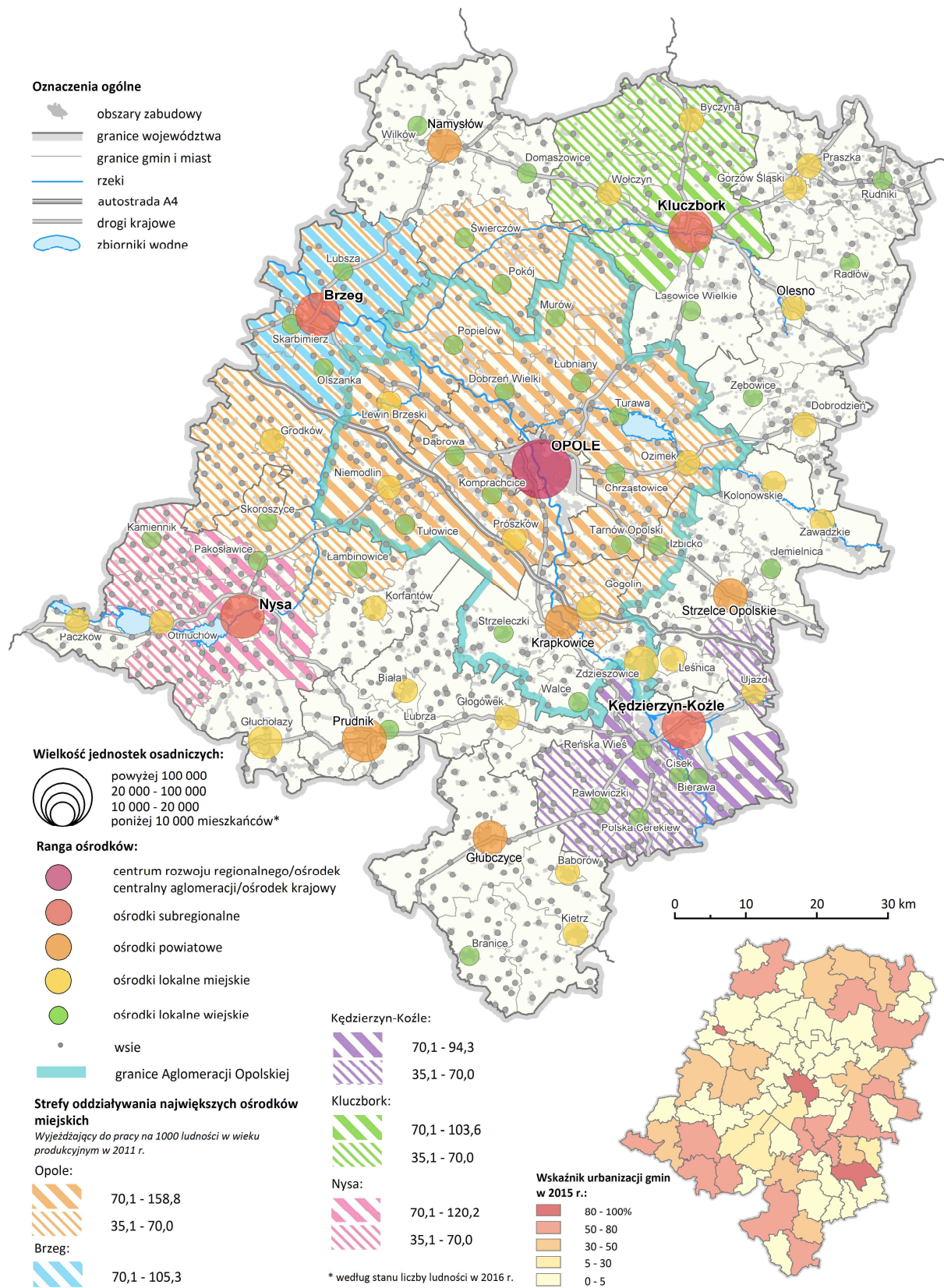
- występowaniem wysokiej koncentracji osadniczej na obszarach centralnej i wschodniej Opolszczyzny, tj. w strefie bardziej uprzemysłowionej i jednocześnie bardziej zalesionej,
- większą ilością sołectw oraz większą przewagą sołectw małych i średnich w obszarach południowej i zachodniej części województwa, w strefie o zdecydowanie lepszych warunkach dla rozwoju rolnictwa.

Zakłada się możliwość (jeśli będzie taka wola społeczności lokalnych) przywrócenia statusu miejskiego wsiom będącym dawniej miastami, o zachowanej substancji miejskiej lub posiadających pewne cechy miejskie. Zaliczono do nich: Branice, Dobrzeń Wielki, Polską Cerekiew, Strzeleczyki, Pokój i Tułowice.

Do głównych problemów na obszarach wiejskich związanych z zagospodarowaniem zaliczyć należy:

- zjawisko suburbanizacji wokół największych miast regionu, powodujące kurczenie się obszarów rolniczo produkcyjnych, zmianę charakteru krajobrazu wiejskiego, a nade wszystko wzrost obciążenia środowiska wskutek budowy i funkcjonowania osiedli zabudowy mieszkaniowej w otwartych dotąd obszarach;
- niekorzystną sytuację demograficzną na terenach wiejskich, skutkującą przyspieszonym starzeniem się ludności tych terenów;
- zbyt wolny rozwój funkcji pozarolniczych tworzących nowe miejsca pracy;
- zużycie tkanki mieszkaniowej (ponad połowa budynków mieszkalnych liczy więcej niż 70 lat);
- konflikty przestrzenne pomiędzy rozwojem miejscowości wiejskich a zachowaniem walorów i zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Rys. 6. Uwarunkowania przestrzenne – sieć osadnicza województwa opolskiego

Źródło: Opracowanie własne

Podsumowanie

Do najważniejszych uwarunkowań w sferze rozwoju osadnictwa należą:

- historycznie ukształtowana policentryczna sieć ośrodków miejskich, z dominacją ilościową miast małych silnie związanych z zapleczem wiejskim;
- zrównoważenie udziału ludności wiejskiej i miejskiej w strukturze osadniczej regionu (tylko nieco ponad połowa ludności województwa to mieszkańcy miast);
- korzystne rozmieszczenie sieci osadniczej z centralnym usytuowaniem stolicy regionu oraz pierścieniowym rozmieszczeniem ośrodków subregionalnych – zapewniające prawidłową obsługę i dogodną dostępność do usług ponadlokalnych;
- niski potencjał ludnościowy z niekorzystnymi tendencjami demograficznymi, niedającymi podstaw do planowania istotnego rozwoju ilościowego sieci osadniczej;
- potrzeba oparcia rozwoju osadnictwa na zmianach jakościowych, w tym dostosowanie zagospodarowania do potrzeb szybko rosnącej grupy osób w wieku poprodukcyjnym.

W odniesieniu do niekorzystnych tendencji przyjmuje się, że dla ich wyeliminowania lub osłabienia winny być preferowane przede wszystkim:

- rozwój systemów transportu drogowego i kolejowego oraz preferowanie i wzmacnianie komunikacji publicznej umożliwiającej połączenia pomiędzy ośrodkami;
- stabilizacja sieci osadniczej i równoważenie struktury demograficznej poprzez przeciwdziałanie spadkowi potencjału demograficznego;
- podniesienie jakości środowiska zamieszkania;
- konsekwentne i zrównoważone prowadzenie polityki przestrzennej, głównie poprzez planowanie miejscowe.

2.3. POTENCJAŁ DEMOGRAFICZNY³⁴

Potencjał demograficzny regionu i prognozy jego zmian stanowią podstawową przesłankę dla planowania rozwoju i zagospodarowania przestrzennego.

Opolskie jest najmniejszym województwem w Polsce, przy liczbie mieszkańców 993,0 tys. (2016 r.) posiada jedynie 2,6% udziału w zasobach ludnościowych kraju (**16 miejsce w Polsce**). Cechą charakterystyczną regionu jest trwający od połowy lat 80-tych XX w. proces wyludniania się województwa i starzenia się jego mieszkańców. Skala i dynamika tych zmian jest szczególnie wysoka i wyraźna na tle kraju. W województwie opolskim od 1995 r. do 2016 r. odnotowano spadek o 100,1 tys. osób (tj. o 9,2%), podczas gdy w kraju o 176,5 tys. osób (tj. o 0,5%).

Dane statystyczne z ostatnich lat (2010-2016) potwierdzają dramatyczną sytuację demograficzną i postępujący w województwie kryzys demograficzny. Charakteryzują się one:

- malejącą liczbą mieszkańców województwa – z 1 017,2 tys. mieszkańców w 2010 r. do 993,0 tys. osób w 2016 r., tj. o 24,2 tys. (2,38%). W tym samym czasie w kraju liczba mieszkańców zmniejszyła się o 96,9 tys. (0,25%),
- zmniejszającą się gęstością zaludnienia województwa ze 108 osób na 1 km² w 2010 r. do 106 osób na 1 km² w 2016 r.,
- głębokim niżem demograficznym w grupach wiekowych edukacyjnych (0-17 lat) i ekonomicznych (18-59/65 lat) oraz znacznym ubytkiem młodzieży w wieku szkoły wyższej (19-24 lat),
- wzrostem liczby seniorów (+80) oraz osób niesamodzielnych i niepełnosprawnych,
- wkraczaniem społeczeństwa opolskiego w fazę starości demograficznej,

³⁴ Podrozdział opracowano z wykorzystaniem danych statystycznych BDL Opolskiego Urzędu Statystycznego oraz Prognozy ludności dla gmin na lata 2017-2030.

- gorszymi relacjami między pokoleniami (dziadkowie, rodzice, dzieci, wnukowie),
- wyludnianiem się licznych gmin i powiatów, deformacją wieku i płci,
- ubytkiem ludności miast,
- rozszerzaniem dysproporcji terytorialnych w sferze edukacji, napięć na rynku pracy oraz zrównoważonego rozwoju.

2.3.1. Rozmieszczenie ludności

Ludność w województwie nie jest rozmieszczona równomiernie. Zróznicowanie gęstości zaludnienia jest następstwem zróżnicowanych cech endogenicznych regionu, zwłaszcza jego cech przyrodniczych, które decydowały o walorach ekonomicznych przestrzeni, a w konsekwencji o procesach osadniczych. Duża gęstość zaludnienia występuje w miastach oraz przemysłowych gminach województwa (Opole – 1230 osoby na 1 km², Kędzierzyn-Koźle – 502, Zdzieszowice – 277, Nysa – 265). Najślabiej zamieszkały jest rejon północny (gm. Świerczów – 31 osób na 1 km², Domaszowice – 32, Lasowice Wielkie – 33, Murów – 34). Wynika to głównie z uwarunkowań przyrodniczych położenia tych gmin na obszarach dużych kompleksów leśnych (Bory Stobrowsko-Turawskie), gdzie dominującą funkcją gospodarczą jest rolnictwo i leśnictwo.

Województwo opolskie odznacza się zrównoważeniem liczby mieszkańców miast i obszarów wiejskich – w miastach mieszka 515,0 tys. osób, tj. 51,92% ludności województwa, natomiast na wsi 478,0 tys. tj. 48,14%. W kraju relacje te wynoszą odpowiednio: 60,2% to mieszkańcy miast, a 39,8% ludność obszarów wiejskich.

W okresie 2010-2016 zaobserwowano spadek liczby ludności zarówno na terenach miejskich, jak i wiejskich. Na koniec 2016 r. na terenach miejskich było o 17 921 tj. 3,36% ludności mniej w porównaniu z rokiem 2010, a na terenach wiejskich o 6 284 osób, co stanowi spadek o 1,30% do roku 2010 r. Dysproporcja pomiędzy miastami a terenami wiejskimi związana była głównie z migracjami ludności miejskiej, szczególnie z dużych miast, na przyległe tereny wiejskie.

2.3.2. Prognozowane zmiany

Prognozy demograficzne nie pozostawiają wątpliwości – sytuacja demograficzna województwa opolskiego na tle Polski jest zła i będzie się pogarszać. Nastąpią niekorzystne zmiany pogłębiające istniejące dysproporcje demograficzne i zaburzenia w ruchu naturalnym.

Według prognozy GUS w perspektywie 2030 roku we wszystkich powiatach województwa przewidywane jest zmniejszenie liczby ludności. Spośród 71 gmin województwa opolskiego w 64 będzie notowany spadek liczby ludności (w tym w 51 ubytek ten wyniesie powyżej 5%), natomiast jej wzrost będzie dotyczył tylko 7 gmin.

Spadek liczby ludności odnotują wszystkie gminy miejskie (największy ubytek – 13% prognozowany jest w gminie Brzeg) oraz gminy miejsko-wiejskie (gmina Zawadzkie: ubytek o 13,7%). Jedynie wśród gmin wiejskich prognozuje się przyrost liczby ludności (największy w gminie Skarbmierz o 6,3%) w stosunku do roku 2017.

Nastąpi spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym z 16,1% w 2016 roku do 15,2% w 2030 r. oraz produkcyjnym z 63,3% (2016 r.) do 56,8% (2030 r.) wzrośnie natomiast udział osób w wieku poprodukcyjnym – z 21,0% w 2016 r. do 28,4% w 2030 r. Wyraźne zmiany będą widoczne już w najbliższej perspektywie (2016-2025): nastąpi spadek ludności o 43,7 tys. osób i zasobów pracy o 76,5 tys., oraz wzrost liczby osób starszych o 39,6 tys. osób.

Tabela 3. Liczba ludności ogółem (w tys.)

Obszar	2016*	2017*	2020	2025	2030
Polska	38 433,0	38 413,8	38 326,8	38 056,0	37 621,9
województwo opolskie	993,0	989,0	976,0	949,3	919,0

* dane rzeczywiste

Źródło: Obliczenia własne na podstawie *Prognozy ludności gmin na lata 2017-2030*, GUS, Warszawa 2017 r.

Tabela 4. Ubytek liczby ludności w poszczególnych przedziałach czasowych w Polsce i województwie opolskim w stosunku do stanu ludności w 2016 r. (w %)

Przedziały czasowe	Polska	województwo opolskie
2015-2020	-0,3	-1,7
2015-2025	-1,0	-4,4
2015-2030	-2,1	7,5
2015-2050	-0,3	-1,7

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BDL Opolskiego Urzędu Statystycznego.

2.3.3. Struktura płci i wieku

W Polsce i w województwie opolskim prognozowany ubytek liczby ludności odnosi się zarówno do liczby kobiet, jak i mężczyzn. Na ogólną liczbę 993,0 osób zamieszkujących województwo opolskie w 2016 r., mężczyźni stanowią 48,38%.

W 2016 roku na 100 mężczyzn przypadało 107 kobiet, przy czym w miastach wskaźnik feminizacji wzrastał do wartości 112. Według prognozy GUS w 2030 roku wskaźnik feminizacji zmaleje w perspektywie 2030 do 106. W porównaniu z rokiem 2010 udział kobiet w ogólnej liczbie mieszkańców zmniejszył się z poziomu 52,5% do 51,62% i minimalnie różni się od średniej krajowej, wynoszącej 51,67% ogólnej liczby mieszkańców kraju. Przyrost długości życia wśród mężczyzn ma istotny wpływ na powoli malejącą przewagę liczby kobiet nad liczbą mężczyzn.

Tabela 5. Prognoza ludności województwa opolskiego według płci na tle Polski

Lata	Liczba mieszkańców w woj. opolskim	Liczba mężczyzn ogółem	Liczba kobiet ogółem	Liczba kobiet na 100 mężczyzn ogółem w woj. opolskim	Liczba kobiet na 100 mężczyzn ogółem w Polsce
2016*	993 036	480 429	512 607	107	107
2017	988 961	480 624	512 371	107	107
2020	975 701	474 771	504 970	106	107
2025	949 287	463 090	490 247	106	107
2030	918 868	448 898	474 030	106	107

* dane rzeczywiste

Źródło: Obliczenia własne na podstawie *Prognozy ludności gmin na lata 2017-2030*, GUS, Warszawa 2017 r.

Zmiany w strukturze wieku przyczyniają się do przeobrażeń struktur biologicznych populacji krajowej i regionalnej, istotnie wpływając na zasoby pracy.

W latach 2016-2025 województwo opolskie utraci prawie 5% ludności ogółem, a do 2030 r. przeszło 8%. Utrata tak znacznej części mieszkańców przy postępującym procesie starzenia się ludności i niskim poziomie przyrostu naturalnego powodować będzie stały wzrost wskaźnika obciążenia demograficznego z poziomu 61,7 w 2016 r. do 75,0 w 2030 r.

Prognozowane zmiany wskaźnika obciążenia demograficznego pokazują skalę problemu,

jakim jest obciążenie w przyszłości rodzącego się aktualnie pokolenia grupą w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 6. Liczebność ekonomicznych grup wieku (w tys.) i wskaźnik obciążenia demograficznego w Polsce i województwie opolskim w wybranych latach

Wyszczególnienie	2016*	2020	2030
Polska			
wiek przedprodukcyjny	6 897,9	6 954,1	6 454,0
wiek produkcyjny	23 769,6	22 791,6	21 522,0
wiek poprodukcyjny	7 771,5	8 585,2	9 650,0
wskaźnik obciążenia demograficznego**	61,7	68,2	75,0
województwo opolskie			
wiek przedprodukcyjny	160,2	158,1	140,4
wiek produkcyjny	629,8	594,5	523,3
wiek poprodukcyjny	209,1	229,1	261,2
wskaźnik obciążenia demograficznego**	58,6	65,1	76,8

* dane rzeczywiste

**wskaźnik obciążenia demograficznego równy jest liczbie ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym w relacji do liczby ludności w wieku produkcyjnym.

Źródło: Prognozy ludności gmin na lata 2017-2030, GUS, Warszawa 2017 r.

Tabela 7. Dynamika zmian ludności w ekonomicznych grupach wieku w Polsce i województwie opolskim (2016=100)

Grupy wieku	2016-2020	2016-2025	2016-2030
Polska			
ogółem	99,7	99,1	97,9
wiek przedprodukcyjny	100,8	99,8	93,6
wiek produkcyjny	96,0	92,1	90,5
wiek mobilny	94,6	86,0	78,2
wiek niemobilny	98,1	102,7	111,9
wiek poprodukcyjny	110,5	119,3	124,2
województwo opolskie			
ogółem	98,3	95,6	92,5
wiek przedprodukcyjny	98,7	95,7	87,7
wiek produkcyjny	94,4	87,9	83,1
wiek mobilny	92,8	82,4	72,8
wiek niemobilny	96,8	96,4	99,1
wiek poprodukcyjny	109,6	119,0	125,0

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Prognozy ludności gmin na lata 2017-2030, GUS, Warszawa 2017 r.

Prognozowane zmiany w obrębie grup ekonomicznych ujawniają szczególnie wyraźny spadek liczebności mobilnej grupy produkcyjnej o ponad 20% w roku 2020, a w roku 2030 już o ponad 37%. Wyraźny spadek liczby ludności nastąpi w najbliższym dziesięcioleciu tj. w latach 2016-2025. W takiej sytuacji pożądane jest podnoszenie aktywizacji zawodowej tej grupy, zwracając szczególną uwagę na zatrudnienie kobiet.

2.3.4. Migracje wewnętrzne i zagraniczne

Od wielu lat województwo opolskie charakteryzuje się najwyższym w kraju ujemnym wskaźnikiem salda migracji, znacząco odbiegającym od przeciętnej krajowej. Migracje są jednym z trzech (obok płodności i umieralności) procesów demograficznych wpływających na stan ludności. Województwo opolskie jest przykładem regionu migracyjnego, gdyż od momentu powołania go do istnienia jako samodzielnej jednostki administracyjnej, saldo migracji miało duży udział w bilansie liczby ludności. Saldo migracji ogółem przybierało wartości ujemne przede wszystkim z powodu intensywnych wyjazdów za granicę i stan ten utrzymuje się do chwili obecnej.

W latach 2010-2016 widoczna jest duża intensywność odpływu migracyjnego (migracje zagraniczne) z województwa opolskiego, w roku 2016 odnotowano ubytek rzędu **1006 osób (w Polsce – 11 970)**. Odpływ mieszkańców dotyczył głównie osób młodych w wieku 20-35 lat.

Migracje zagraniczne i wewnętrzne w dalszym ciągu będą czynnikiem wpływającym na rzeczywisty stan ludności. Prognozowane saldo migracji zagranicznych do 2030 roku będzie ujemne. Jednocześnie będzie miało miejsce przekształcenie części emigracji czasowej w emigrację stałą, wzrośnie znacznie sieć powiązań migracyjnych, a potencjał migracji powrotnych zmaleje. Wyczerpywanie się potencjału demograficznego województwa (spadek liczebności roczników 19-24 lat), poprawa sytuacji na rynku pracy, wzrost gospodarczy, mogą jednak stać się czynnikami ograniczającym emigrację.

W przypadku województwa opolskiego, odznaczającego się najwyższą w kraju intensywnością emigracji zagranicznej, prognozę GUS należy analizować w kontekście wpływu nierejestrowanej emigracji na jej wyniki. W tym znaczeniu trzeba zwrócić uwagę, że:

- dla województwa opolskiego oficjalna statystyka podaje stany ludności znacznie zawyżone, a kategoria ludności faktycznej nie oddaje rzeczywistego stanu ludności;
- populacja województwa opolskiego największą liczebność osiągnęła na przełomie lat 70 i 80 XX wieku, nie przekraczając prawdopodobnie liczby 1 miliona osób w granicach administracyjnych z lat 1975-1999 (z systematycznym obniżeniem się liczby ludności na tym obszarze mamy do czynienia od połowy lat 80-tych XX wieku, a nie od 1994 roku, jak wskazuje na to ewidencja bieżąca);
- w 2013 roku liczba ludności rezydującej w granicach administracyjnych obowiązujących od 1 stycznia 1999 r. wynosiła zgodnie z zaewidencjonowanym ruchem ludności około 897 tys. osób, natomiast GUS jako podstawę do prognozy przyjął liczbę ludności faktycznej 1 milion mieszkańców (1004,4 tys.) czyli ponad 107,4 tys. więcej. Różnica ta stanowi 11,97% liczby ludności rezydującej albo 10,69% przyjętego stanu faktycznego. Oznacza to również, że prognozowany przez GUS stan ludności w 2030 roku na poziomie 902 tys. mieszkańców został już osiągnięty ok. roku 2012;
- **przyjmując założenie utrzymania się dotychczasowego trendu zmian, opisującego zmniejszanie się w latach 2002-2011 liczby ludności rezydującej, możliwe jest osiągnięcie rzeczywistego stanu mieszkańców województwa opolskiego poniżej 800 tys. już w roku 2030, a nie po 2045 roku, jak prognozuje GUS dla ludności faktycznej;**
- **w przypadku województwa opolskiego prognozuje się w okresie do 2050 roku najwyższy w kraju ubytek ludności rzędu ok 25%. Gdyby skalę ubytku odnieść do aktualnej liczby ludności rezydującej, to perspektywy demograficzne dla województwa opolskiego byłyby jeszcze bardziej pesymistyczne niż wynika to z prognozy dla ludności faktycznej.**³⁵

2.3.5. Przyrost naturalny

W województwie opolskim różnica między liczbą urodzin żywych, a liczbą zgonów utrzymywała się od wielu lat na ujemnym poziomie.

Jednakże w 2016 r. notowano bardziej optymistyczne wyniki dotyczące sytuacji demograficznej w województwie niż przed rokiem. W większości powiatów wzrosła liczba urodzeń,

³⁵ Opracowanie własne na podstawie: *Prognozy ludności gmin na lata 2017-2030, GUS, Warszawa 2017 r.*

w tym najbardziej w powiecie namysłowskim (o 18,3%) i nyskim (o 14,0%), przy równoczesnym spadku liczby zgonów.

Po obserwowanym przez ostatnie 5 lat ujemnym przyroście naturalnym we wszystkich powiatach (z wyjątkiem powiatu opolskiego w 2014 r.), w 2016 r. w Opolu i powiecie namysłowskim zanotowano dodatni bilans ludności wynikający z ruchu naturalnego.

W prognozie na lata 2016-2030 można zaobserwować dwie tendencje: rosnącą powoli przewagę wielkości współczynnika zgonów dla regionu opolskiego nad średnią dla Polski oraz stale wysoką przewagę współczynnika urodzeń (przewaga Polski nad regionem opolskim).

Poziom urodzeń w województwie opolskim, mierzony wielkością właściwych wskaźników, wykazuje jeden z najniższych stanów w kraju. Problemem jest nie tylko ujemna wartość przyrostu naturalnego, ale przede wszystkim jego skala. W 2016 r. współczynnik przyrostu naturalnego dla województwa opolskiego wynosił -1,38‰ i był wprawdzie w powiatach województwa ujemny. Wyjątek stanowią powiaty: namysłowski (0,12‰) i m. Opole (0,60‰), w których w 2016 roku odnotowano dodatni współczynnik przyrostu naturalnego. W tym samym czasie w kraju odnotowano 0,14‰ wartość współczynnika.

Kolejne lata nie przyniosą zmiany trendu, nadal przewiduje się ujemny przyrost naturalny dla województwa opolskiego, aż do roku 2030, kiedy osiągnie -4664 (w 2017 r. wynosił -2052).

Intensywność procesu starzenia się ludności w województwie opolskim będzie zróżnicowana. Prognozowane niekorzystne zmiany w populacji kobiet i ich struktury wg wieku będą przyczyniały się do spadku liczby urodzeń w dalszej perspektywie.

Najważniejszym jest stworzenie lepszych warunków dla tych obszarów regionu, gdzie procesy starzenia się są najbardziej zaawansowane, a ich skutki widoczne w postaci słabego potencjału instytucjonalnego. Odnosi się to w szczególności do powiatów: prudnickiego, głubczyckiego, nyskiego, brzeskiego oraz Prudnika, Nysy i Głubczyc. Ubytek i starzenie się ludności przyczyniają się do spadku siły nabywczej, a w konsekwencji do likwidacji wielu instytucji świadczących usługi, przez to następuje spadek atrakcyjności lokalizacyjnej, co w dalszej kolejności skutkuje brakiem inwestycji i spadkiem miejsc pracy, a tym samym przyczynia się do migracji młodego pokolenia, w wyniku tego następuje dalsze starzenie się populacji.

2.3.6. Prognoza demograficzna do 2030³⁶

Zgodnie z prognozą, we wszystkich powiatach województwa opolskiego liczba ludności będzie się systematycznie zmniejszać. Pierwsze lata analizowanego okresu przyniosą spadek rzędu 17,3 tys. osób, zaś w kolejnych latach obserwujemy znaczne przyśpieszenie tempa zmian, by w końcu horyzontu prognozy odnotować 74,2 tys. spadek liczebności populacji.

Współczesne procesy demograficzne silnie oddziałują na społeczno-ekonomiczne warunki funkcjonowania kraju, województwa, powiatu, gminy. Zmiany te w powiatach województwa opolskiego przebiegają bardzo niekorzystnie, wskazując tym samym na kryzys demograficzny i postępujące wyludnienie.

Największe zmiany w prognozowanym okresie (powyżej 10%) wystąpią w gminach położonych w południowej części województwa opolskiego, głównie w powiecie głubczyckim, nyskim i kędzierzyńsko-kozielskim. Relatywnie najmniej niekorzystną sytuację demograficzną przewiduje się dla gmin zlokalizowanych w północno-zachodniej części województwa, szczególnie w powiecie namysłowskim, gdzie prognozowane ubytki liczby ludności nie przekroczą 5%. Biorąc pod uwagę rodzaj gminy spadek liczby ludności odnotują wszystkie gminy miejskie (największy ubytek w gminie Brzeg o 13%) oraz gminy miejsko-wiejskie (gmina Zawadzkie ubytek rzędu 13,7%). Jedynie wśród gmin wiejskich prognozuje się przyrost liczby ludności (najwyższy w gminie Skarbimierz o 6,3%). W województwie we wszystkich gminach będących jednocześnie miastami powiatowymi przewiduje się w 2030 r. zmniejszenie liczby ludności.

³⁶ Opracowanie własne na podstawie: *Prognozy ludności gmin na lata 2017-2030*, GUS, Warszawa 2017 r.

2.3.7. Depopulacja i starzenie się mieszkańców województwa jako wyzwanie dla prowadzenia polityki rozwoju

Procesy demograficzne mają znaczący wpływ na kształtowanie się polityki edukacyjnej, rynku pracy, zatrudnienia, bezrobocia, ubóstwa, wykluczenia społecznego, sytuacji mieszkaniowej, zdrowia, dochodów i wydatków ludności, patologii społecznej itp.

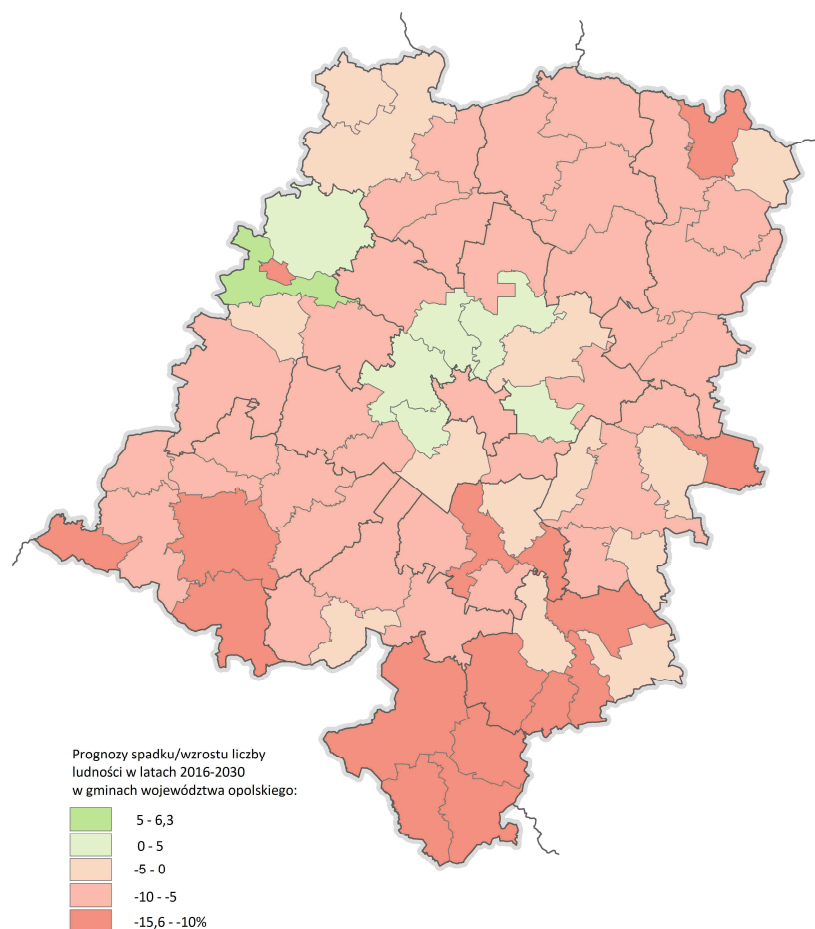
Zmiany demograficzne nie mogą być postrzegane wyłącznie w kategorii problemu. Starzenie się społeczeństwa, wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, wydłużanie się przeciętnego trwania życia są rzeczywistymi wyzwaniami, ale i nowymi możliwościami.

Rozgrywające się przemiany demograficzne i przewidywane tendencje powinny wpływać na kierunek podejmowanych działań, ich opłacalność i racjonalność.

Wyniki prognozy ludności wskazują, że zachodzące i spodziewane zmiany sytuacji demograficznej wymuszają konieczność dostosowania działań polityki regionalnej do prognozowanej liczby mieszkańców. Podstawową cechą spodziewanych przemian jest zmniejszanie się liczby ludności oraz postępujący proces starzenia.

Malejące potencjalne zasoby pracy przy jednoczesnym ich ciągłym starzeniu się skutkować mogą spowolnieniem rozwoju gospodarczego, a z drugiej strony wzmacniać będą potrzebę podejmowania działań służących rozwojowi srebrnej gospodarki i aktywizacji grup senioralnych. Z punktu widzenia polityki przestrzennej potrzebne będą działania ukierunkowane na koncentrację osadnictwa i zwiększenie nasycenia usług (lepsze wykorzystanie infrastruktury publicznej przez większą liczbę mieszkańców).

Rys. 7. Prognozy spadku/wzrostu liczby ludności w latach 2016-2030 w gminach województwa opolskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Prognozy ludności gmin na lata 2017-2030, GUS, Warszawa 2017 r.

2.4. DZIEDZICTWO KULTUROWE

Województwo opolskie posiada bogatą i burzliwą historię, która pozostawiła swoje dziedzictwo w postaci materialnej i niematerialnej. Opolszczyzna to ziemie pogranicza, dziedzictwo to jest więc wielokulturowe. Na jego bogactwo i różnorodność duży wpływ miało etniczne i wyznaniowe zróżnicowanie ludności, które ukształtowało specyficzny, odrębny charakter dziedzictwa kulturowego regionu. Opolszczyzna poszczycić się może bogatym dorobkiem kulturowym, stanem posiadania przewyższającym często inne, znacznie większe i zasobniejsze regiony w Polsce. Dotyczy to zarówno dziedzictwa niematerialnego, którego podstawę stanowi silnie rozwinięte wśród ludności poczucie więzi z tradycją, pielęgnowanie zwyczajów, gwary, stroju i sztuki ludowej, a także dziedzictwa materialnego, które charakteryzują liczne obiekty architektury zabytkowej, historyczne układy urbanistyczne i ruralistyczne, zespoły komponowanej zieleni oraz drobne elementy małej architektury, także zabytkowe wyposażenie wnętrz. Na zabytkowy zasób województwa opolskiego składają się głównie zabytki archeologiczne, zabytki nieruchome, zabytki ruchome oraz dziedzictwo niematerialne.

Zasoby dziedzictwa kulturowego obejmują zabytki objęte formami ochrony prawnej (w postaci uznania za pomnik historii, wpisu do rejestru zabytków, utworzenia parku kulturowego oraz poprzez ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i różnego rodzaju decyzjach administracyjnych dotyczących warunków zabudowy i ustalania lokalizacji).

Obejmują także elementy dziedzictwa, dotychczas nieobjęte formami ochrony prawnej wynikającymi z *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*.

Najcenniejsze zabytki nieruchome o szczególnym znaczeniu dla kultury Polski (wpisane do rejestru zabytków lub ustanowione jako parki kulturowe) zostają wyróżnione poprzez uznanie za pomnik historii.

Obiekty i obszary zabytkowe

Zasobność Opolszczyzny w obiekty zabytkowe znajduje swoje odbicie w ilości wpisów do rejestru zabytków województwa opolskiego. Tą formą ochrony objętych jest obecnie około 2639 obiektów³⁷. Liczba obiektów wpisanych do ewidencji zabytków jest trudna do oszacowania, ponieważ nie prowadzi się statystyk odnośnie tychże wpisów. Szacunkowo jest ich około 21-24 tys.

2.4.1. Zabytkowy krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze. Wartościami krajobrazu kulturowego są jego cechy fizjonomiczne, będące wynikiem wykorzystania warunków naturalnych do stworzenia wartości kulturowych oraz niematerialna wiedza o społeczeństwie, które go stworzyło. W granicach krajobrazu kulturowego mogą znajdować się wszystkie kategorie zabytków, pomników lub stref, dla których stosuje się ustawowe formy ochrony zabytków. Krajobraz kulturowy chroni się poprzez ustanowienie go pomnikiem historii bądź utworzenie parku kulturowego.

W województwie opolskim ustanowione są cztery **pomniki historii**:

- **„Góra Świętej Anny – komponowany krajobraz kulturowo-przyrodniczy”**

W skład obszaru uznanego za pomnik historii wchodzi Sanktuarium oo. Franciszkanów na Górze Św. Anny, kalwaria stanowiąca ciąg kaplic od Góry Św. Anny do Poręby oraz amfiteatr wraz z Pomnikiem Czynu Powstańczego.

Obszar zlokalizowany jest w gminie Leńnica i uznany za pomnik historii został Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14.04.2004 r. (Dz.U. z 2004 r. Nr 102, poz. 1061).

³⁷ Dane Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, stan na dzień 31 lipca 2016 r.

- **„Nysa – zespół kościoła farnego pod wezwaniem św. Jakuba Starszego Apostoła i św. Agnieszki Dziewicy i Męczennicy”**
 Kościół św. Jakuba Starszego Apostoła i św. Agnieszki Dziewicy i Męczennicy w Nysie jest jednym z najwybitniejszych późnogotyckich kościołów halowych Europy Środkowej. Wyjątkowa ranga artystyczna fary nyskiej przejawia się także w jej ocalałym wyposażeniu. Jako największa po katedrze wrocławskiej nekropolia biskupów wrocławskich, fara nyska jest skarbnicą rzeźby sepulkralnej mieszczącą nagrobki i epitafia wyższego duchowieństwa, a także elit mieszczańskich.
 Obiekt uznany został za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dnia 28.02.2011 r. (Dz.U. z 2011 r. Nr 54, poz. 279).
- **„Paczków – zespół staromiejski ze średniowiecznym systemem fortyfikacji”**
 W skład obszaru wchodzi zespół staromiejski w granicach murów obronnych, które należą do najlepiej zachowanych średniowiecznych umocnień miejskich w Polsce. Mają niemalże pełny przebieg oraz bogaty system wież bramnych i baszt. Unikalnym i wyróżniającym się elementem umocnień Paczkowa jest również inkastelowany kościół pw. św. Jana Ewangelisty, jedna z najciekawszych świątyń obronnych w tej części Europy. Oprócz fortyfikacji, zachowany został średniowieczny układ przestrzenny miasta wraz z historyczną parcelacją, częściowo zachowaną od czasów lokacyjnych.
 Obszar ten uznany został za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dnia 22.10.2012 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 1240).
- **„Ozimek – żelazny łańcuchowy most wiszący na rzece Mała Panew”**
 Most wiszący w Ozimku to obecnie najstarszy zachowany żelazny most wiszący o ustroju nośnym konstrukcji łańcuchowej przewieszanej przez żeliwne ażurowe pylony. Wykonany został w latach 1825-1827 w hucie „Malapane” w Ozimku, jako jedno z pierwszych tego typu rozwiązań konstrukcyjnych na świecie i jest istotnym świadectwem dziejów kultury przemysłowej i myśli technicznej początku XIX w. Most ten posłużył jako wzór przy budowie podobnych przepraw mostowych na świecie. Oddany do użytku w 1827 r., przetrwał do naszych czasów w niezmienionej postaci, pełniąc funkcję mostu drogowego, a od lat 70. XX wieku – mostu dla pieszych.
 Obiekt uznany został za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dnia 15.03.2017 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 675).
- **„Olesno - kościół odpustowy pod wezwaniem św. Anny”**
 Kościół odpustowy pw. św. Anny w Oleśnie należy do najważniejszych i najstarszych ośrodków kultu św. Anny, otaczanej na Śląsku szczególną czcią. Składa się z korpusu gotyckiego kościoła, datowanego na 1518 r. oraz dobudowanej do niego w latach 1669-70 barokowej kaplicy. Oba człony zbudowane w konstrukcji zrębowej zachowały do dzisiaj pierwotną formę i układ.
 Zabytek jest jedną z najoryginalniejszych drewnianych budowli sakralnych w Polsce. Barokowa kaplica nie znajduje analogii wśród innych drewnianych realizacji architektonicznych. Jej unikatowy w skali kraju plan, interpretowany jako pięciopłatkowa róża, oparty został na symbolice chrześcijańskiej (forma monstrancji) i dawnej nazwie miejscowości - „Rosenberg”. Ten najcenniejszy zabytek architektury drewnianej na Śląsku określany jest przez miejscową ludność „różą zaklętą w drewnie”.
 Obiekt uznany został za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dnia 10.12.2018 r. (Dz.U. 2018 poz. 2420).
- **„Brzeg - Zamek Piastów Śląskich z renesansową bramą i kaplicą zamkową pod wezwaniem św. Jadwigi - nekropolią Piastów”**
 Renesansowy zamek oraz gotycka kaplica w Brzegu stanowią niezwykle cenny zespół zabytkowy o ogromnym znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego Śląska i całego kraju. Rezydencja w Brzegu uznawana jest za jeden z najważniejszych zamków renesansowych w tej części Europy. Rezydencja o trzynastowiecznej genezie, została gruntownie przebudowana w XVI w.

Integralnie związana z zamkiem kaplica pw. św. Jadwigi jest jedną z największych nekropolii Piastów śląskich. Spoczęło w niej 43 przedstawicieli rodu z linii legnicko-brzeskiej.

Zamek Piastowski w Brzegu odznacza się także wybitnymi wartościami naukowymi jako siedziba śląskiej elity intelektualnej. Tu powstała m.in. ok. 1385 r. Kronika książąt polskich, świadectwo historycznej świadomości tego środowiska. Ważnym uzupełnieniem historii miejsca jest spuścizna w postaci archiwaliów i muzealiów związanych ze sprawowaniem władzy książęcej, a także drzewa genealogiczne Piastów i portrety poszczególnych władców. W zamku funkcjonuje także Muzeum Piastów Śląskich.

Obiekt uznany został za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dnia 10.12.2018 r. (Dz.U. 2019 poz. 71).

Planowane jest zgłoszenie kolejnych 25 obszarów i obiektów zabytkowych do objęcia tą formą ochrony. Proponowane pomniki historii z opracowaną dokumentacją:

- *Kościół pw. Św. Jakuba Apostoła w Małujowicach,*
- *Jemielnica – pocysterski zespół kościelno-klasztorny z zabytkowym układem ruralistycznym,*
- *Byczyna – historyczne założenie urbanistyczne w granicach murów obronnych.*

Dalsze propozycje obszarów i obiektów proponowanych do objęcia ochroną w postaci pomników historii:

- *Kościół na szlaku polichromii brzeskich: Strzelniki, Pogorzela, Krzyżowice (oraz wspomniane wyżej Małujowice),*
- *Kościół na szlaku kościołów drewnianych: k. pw. Archanioła Michała w Michalicach, k. w Miechowej, k. w Gierałcicach, k. w Baborowie,*
- *Brzeg – zespół Ratuszowy (blok śródrynkowy) wraz z placem rynkowym,*
- *Brzeg – historyczny układ urbanistyczny,*
- *Namysłów – historyczny układ urbanistyczny w granicach murów obronnych,*
- *Kościół w Kałkowie,*
- *Kościół w Hajdukach Nyskich,*
- *Głogówek – zespół zamkowo-klasztorny,*
- *Nysa – zespół bożogrobców,*
- *Nysa – zespół jezuicki,*
- *Opole – franciszkański zespół kościelno-klasztorny,*
- *Niemodlin – zespół zamkowy,*
- *Otmuchów – zespół: zamek, kościół, ratusz,*
- *Moszna – zespół pałacowo-parkowy,*
- *Kamień Śląski – zespół pałacowo-parkowy,*
- *Frączków – zespół pałacowo-parkowy,*
- *Prószków – zamek,*
- *Miejsce pamięci narodowej w Łambinowicach,*
- *Biała – cmentarz żydowski z grodziskiem,*
- *Pokój – kościół ewangelicki,*
- *Prudnik – wieża Woka,*
- *drewniany kościółek cmentarny Św. Barbary w Strzelcach Opolskich.*

W województwie opolskim utworzono dotychczas jeden **park kulturowy pn. „Książęce Miasto Brzeg”**, ustanowiony dnia 28 października 2016 r. Uchwałą Rady Miejskiej w Brzegu.

Na terenie województwa wytypowanych jest kolejnych 8 obszarów, których wartości kulturowe, krajobrazowe i historyczne predysponują do objęcia tą formą ochrony, w tym:

- *Szlak polichromii brzeskich,*

- Szlak polichromii nyskich,
- Twierdza Nysa,
- Twierdza Koźle,
- Teren Bitwy pod Byczyną,
- „Zespół parkowo-ruralistyczny – Pokój” w Pokoju,
- „Zespół przemysłowy z XVIII w. – Huta Zagwizdzie” w Zagwizdzu,
- „Ostrówek” w Opolu.

Ponadto w styczniu 2017 roku Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków wystąpił z wnioskiem o utworzenie parku kulturowego obejmującego teren wyspy Pasięka w Opolu.

Dopuszcza się również wskazanie innych obszarów, mających znaczenie dla historii i dziedzictwa kulturowego województwa.

W celu ochrony walorów krajobrazu na terenie Opolszczyzny utworzone zostały trzy **parki krajobrazowe**:

- Park Krajobrazowy „Góry Opawskie”, utworzony Uchwałą WRN z dnia 31.07.1989 r. (Dz. U. Woj. Opolskiego z 17.07.1989 r. poz. 231),
- Park Krajobrazowy „Góra Św. Anny”, utworzony Uchwałą WRN z dnia 31.07.1989 r. (Dz. U. Woj. Opolskiego z 17.07.1989 r. poz. 231),
- „Stobrawski Park Krajobrazowy”, utworzony rozporządzeniem Wojewody Opolskiego z dnia 02.11.1999 r. (Dz. U. Woj. Opolskiego z 19.10.1999 r., poz. 255).

2.4.2. Historyczne układy przestrzenne

W województwie opolskim na szczególną uwagę zasługują historyczne układy przestrzenne, urbanistyczne oraz ruralistyczne. Z przykładów miejskich wyróżnia się Paczków, „polskie Carcassonne”, uznany za Pomnik Historii oraz Byczyna, która zachowała średniowieczny układ zabudowy. Ogółem ochroną objętych jest 30 miast i miasteczek, które w większości zachowały swoje średniowieczne układy urbanistyczne, z dużą koncentracją renesansowych, barokowych i klasycystycznych kamieniczek. Województwo jest również bardzo bogate w zabytkowe układy ruralistyczne, często o średniowiecznym rodowodzie. Najczęściej występują ulicówki i owalnice.

Do rejestru zabytków województwa opolskiego wpisanych jest 25 **układów urbanistycznych**, w tym: Brzeg, Byczyna, Głogówek, Kędzierzyn-Koźle, Namysłów, Nysa, Opole, Paczków, Baborów, Biała, Głubczyce, Głuchołazy, Grodków, Dobrodzień, Kietrz, Kluczbork, Krapkowice, Leśnica, Lewin Brzeski, Niemodlin, Otmuchów, Prudnik, Strzelce Opolskie, Ujazd, Wołczyn.

Do najcenniejszych o znaczeniu krajowym należy 8 układów urbanistycznych – wpisanych do rejestru zabytków:

- Brzeg (lokacja z 1248 r.),
- Byczyna (lokacja z ok. 1228 r.)
- Głogówek (lokacja z 1275 r.),
- Koźle (lokacja z XIII w.),
- Namysłów (lokacja z 1249 r.),
- Nysa (lokacja z ok. 1223 r.),
- Opole (lokacja z pocz. XII w.),
- Paczków (lokacja z 1254 r.).

Do miast o zachowanych cennych założeniach staromiejskich o znaczeniu regionalnym zaliczono 17 układów wpisanych do rejestru zabytków:

- Baborów (lokacja w XIII w. i 1718 r.),
- Biała (lokacja z 1327 r.),
- Głubczyce (lokacja z 1265-76 r.),

- Głuchołazy (lokacja z XIII w.),
- Grodków (lokacja z 1268 r.),
- Dobrodzień (lokacja z XIII w.),
- Kietrz (lokacja z 1321 r.),
- Kluczbork (lokacja z 1274 r.),
- Krapkowice (lokacja z XIII w.),
- Leśnica (lokacja z XIV w.),
- Lewin Brzeski (lokacja z 1240-50 r.),
- Niemodlin (lokacja z XIII w.),
- Otmuchów (lokacja z 1347 r.),
- Prudnik (lokacja z 1279 r.),
- Strzelce Opolski (lokacja z XIV w.),
- Ujazd (lokacja z 1223 r.),
- Wołczyn (lokacja z 1261 r.);

oraz 5 układów niewpisanych do rejestru zabytków:

- Gorzów Śląski (lokacja z XIII w.),
- Korfantów (lokacja z 1347 r.),
- Olesno (lokacja z ok. 1220 r.),
- Praszka (lokacja z 1392 r.),
- Prószków (prawa miejskie 1560 r. i ponownie 2004 r.).

Do rejestru zabytków województwa opolskiego wpisane są 4 **układy ruralistyczne**, w tym:

- Grobniki (gm. Głubczyce) – zespół urbanistyczny wsi,
- Jemielnica (gm. Jemielnica) – zespół urbanistyczny wsi wraz z zespołem klasztornym cystersów,
- Pilszcz (gm. Kietrz) – zespół urbanistyczny wsi,
- Ścinawa Nyska (gm. Korfantów) – zespół urbanistyczny wsi.

W wyniku działań *Zespołu ds. zachowania dziedzictwa kulturowego wsi i ochrony wiejskiego krajobrazu Opolszczyzny* działającego pod kierunkiem Wojewody Opolskiego sporządzono zestawienie wsi województwa opolskiego o wysokich walorach zabudowy i ukształtowania przestrzennego wymagających ochrony. W ramach analizy wzięto pod uwagę m.in. następujące kryteria: historyczny ogólny układ przestrzenny, jednolite fragmenty historycznego układu przestrzennego, wartości obiektów architektonicznych, pojedyncze cechy i wyróżniki. W wyniku prac wytypowanych zostało 53 miejscowości wiejskich predysponowanych do podjęcia dalszych prac Zespołu, w tym:

- ze względu na wysokie walory zabudowy i ukształtowania przestrzennego (klasyfikacja: wybitne i bardzo wysokie): Stary Paczków (gm. Paczków), Złotogłowice (gm. Nysa), Klisino (gm. Głubczyce), Strzeleczy (gm. Strzeleczy), Różyna (gm. Lewin Brzeski), Makowice (gm. Skoroszyce), Raclawice Śląskie (gm. Głogówek), Szonów (gm. Głogówek), Zalesie Śląskie (gm. Leśnica),
- ze względu na jednolite fragmenty historycznego układu przestrzennego (klasyfikacja: wybitne i bardzo wysokie): Księża Pole (gm. Baborów), Ligota Turawska (gm. Turawa), Zakrzów Turawski (gm. Turawa), Łubniany (gm. Łubniany), Kamień Śląski (gm. Gogolin), Jędrzychów (gm. Nysa), Równe (gm. Głubczyce), Jasienica Dolna (gm. Łambinowice), Stare Siołkowice (gm. Popielów), Lipowa (gm. Grodków), Czepielowice (gm. Lubsza), Czeska Wieś (gm. Olszanka), Kórnicza (gm. Krapkowice), Kujawy (gm. Strzeleczy), Raclawiczki (gm. Strzeleczy), Pokój (gm. Pokój), Mańkowice (gm. Łambinowice), Komorniki (gm. Strzeleczy), Gąsiorowice (gm. Jemielnica), Mokre (gm. Głubczyce), Zakrzów (gm. Polska Cerekiew), Grocholub (gm. Walce), Przechód (gm. Korfantów), Wilamowa (gm. Paczków), Kadłub Wolny (gm. Zębówice), Dziekaństwo (gm. Komprachcice), Nakło (gm. Tarnów Opolski),

- ze względu na wartości obiektów architektonicznych i pojedyncze cechy (klasyfikacja: wybitne i bardzo wysokie): Ściborzyce Małe (gm. Głubczyce), Michałów (gm. Olszanka), Brzezinki (gm. Wołczyn), Zagwiździe (gm. Murów).

Charakterystyczne dla województwa, jest duże (269 zabytków) nagromadzenie **zespołów pałacowo-parkowych**, z folwarkami lub bez. Zespoły te są ważnym elementem krajobrazu opolskiej wsi, stanowią świadectwo sztuki budowlanej i ogrodniczej epoki, którą reprezentują, są też nierozzerwalnie związane z historią śląskich rodów. Najlepiej utrzymane zespoły lub znajdujące się w trakcie prac konserwatorskich to: Kamień Śląski, Lewin Brzeski, Maciejów, Woskowice Małe, Frączków, Jamy, Izbicko, Niewodniki, Tułowice, Sulisław, Piotrowice Nyskie, Prószków i Jędrzejów. Bardzo cenny zespół znajduje się również we wsi Kopice (w ruinie).

Do **zabytkowej zieleni komponowanej** (217 zabytków w rejestrze) zalicza się parki i ogrody w zespołach pałacowo-folwarczno-parkowych i ich pozostałościach, parki miejskie (w Brzegu, Byczynie, Kluczborku, Namysłowie, Nysie, Opolu, Prudniku, Strzelcach Opolskich), planty miejskie (w Brzegu, Koźlu, Nysie, Paczkowie, Grodkowie, Głubczycach), parki podworskie, cmentarze, ogrody klasztorne (w Czarnowasach, Opolu, Górze św. Anny), kalwarie (Góra św. Anny – Poręba) oraz zabytkowe układy alejowe.

W wielu miejscowościach Opolszczyzny zachowały się zespoły zabytkowej zieleni, a grupa ta najliczniej reprezentowana jest przez **parki miejskie**, spośród których 14 figuruje w rejestrze zabytków. Do najcenniejszych, wymagających szczególnej ochrony, zalicza się:

- parki miejskie w Brzegu, Nysie, Opolu, Głubczycach, Koźlu, Namysłowie, Kluczborku, Paczkowie, Strzelcach Opolskich, Prudniku,
- planty w Brzegu, Opolu, Grodkowie, Nysie, Koźlu i Głubczycach,
- ogrody klasztorne w Czarnowasach i Opolu,
- kalwarie – Góra Św. Anny – Poręba,
- Pomologia w Prószkowie – zespół zabytkowej zieleni z XVIII w. po Pruskiej Berlińskiej Akademii Rolniczej,
- planty w Paczkowie.

Jako obiekty ogólnodostępne, zlokalizowane w centralnych częściach miast, parki pełnią szczególną rolę zarówno estetyczną, jak również edukacyjną.

Oddzielną grupę obiektów z zielenią komponowaną stanowią **cmentarze**, wśród których wymieniane są rzymsko-katolickie, żydowskie (z najcenniejszym w Białej), ewangelicko-augsburskie, bezwyznaniowe i komunalne. Rejestr zabytków województwa opolskiego obejmuje 111 obiektów. Wśród nich występują cmentarze wyznaniowe, komunalne oraz wojskowe: Armii Czerwonej, mogiły ofiar hitleryzmu i powstańców śląskich, a także nieliczne prywatne mauzolea rodzinne zlokalizowane na terenach parków przypałacowych (Wędrynia) i dworskich (Świercze).

Na **zabytki sakralne** składają się kościoły (murowane i drewniane), zespoły kościelno-klasztorne, synagogi, kapliczki i krzyże. Kościołów wpisanych do rejestru (w tym bardzo wiele o średniowiecznym rodowodzie) jest 587, w tym 67 to drewniane kościółki i kaplice. Do najcenniejszych zabytków sakralnych województwa opolskiego należy kilkanaście kościołów gotyckich zgrupowanych w okolicach Brzegu, znanych jako *Szlak średniowiecznych polichromii brzeskich*. Do najważniejszych i najbardziej znanych należą też kościoły gotyckie w Opolu: kościół katedralny pw. Podwyższenia Świętego Krzyża, kościół w zespole kościelno-klasztornym franciszkanów, kościół „Na Górcie” pw. Matki Boskiej Bolesnej. Na szczególną uwagę zasługują również: kościół pw. Św. Mikołaja oraz pofranciszkański kościół pw. Św. Piotra i Pawła (zwany kościołem Minorytów) i barokowy kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Brzegu; gotycki kościół pw. Św. Jakuba i Agnieszki z dzwonnica (uznany za pomnik historii), kościół jerozolimski pw. Św. Dominika (po remoncie), a także kompleksy kościelno-klasztorne - pojezuicki i bożogrobców w Nysie. Bardzo cennym zabytkiem o bogatym wyposażeniu jest też kościół pw. Św. Bartłomieja

w Głogówku. Rzadkim przykładem kościoła, który pełnił również funkcje obronne, jest kościół pw. Św. Jana Ewangelisty w Paczkowie.

Wiele cennych kościołów występuje w **zespołach kościelno-klasztornych**. Wśród nich wyróżnia się zespół pocysterski w Jemielnicy. Najliczniejsze są zespoły kościelno-klasztorne franciszkanów (Opole, Głogówek, Góra Św. Anny, Brzeg, Głubczyce, Kędzierzyn-Koźle, Namysłów, Nysa). Świadectwem wielokulturowości regionu są również nieliczne zachowane **synagogi** (Głogówek, Opole, Praszka).

Na terenie Opolszczyzny znajdują się 54 zabytki **architektury obronnej** wpisane do rejestru zabytków. Są to przeważnie fortyfikacje miejskie, mury obronne z bramami, basztami i bastcjami. Średniowieczne mury miejskie zachowały się w mniejszym lub w większym stopniu m.in. w Paczkowie, Byczynie, Opolu, Brzegu. Pozostałości fortyfikacji nowożytnych to Twierdza Nysa i Twierdza Koźle. Przykłady dobrze utrzymanych i zagospodarowanych zamków na Opolszczyźnie to: renesansowy zamek w Brzegu, zwany „Śląskim Wawelem”, będący jednocześnie siedzibą Muzeum Piastów Śląskich, zamek w Rogowie Opolskim, zamek w Otmuchowie - dawna obronna rezydencja biskupów wrocławskich, zamki w Korfantowie, Krapkowicach oraz Prószkowie. Na uwagę zasługują również: siedziba rodu Oppersdorffów w Głogówku oraz zamek w Dąbrowie a także zamki w ruinie: w Chrzelicach i Strzelcach Opolskich. Symbolem województwa opolskiego jest pozostałość po Zamku Książęcym z trzynastego wieku – Wieża Piastowska w Opolu.

Intensywny rozwój przemysłu w regionie opolskim w dziewiętnastym wieku, oparty na bogatych złożach naturalnych surowców, pozostawił po sobie wiele obiektów, będących dziś **zabytkami techniki**. Najbardziej rozwinięty się tu następujące dziedziny przemysłu: wapienniczy i cementowy, ceramiczny, hutniczy (huta „Małapanew”, huta „Andrzej”, huty w Ozimku i Zagwizdzu), huty szkła (w Murowie, Jedlicach), zabytki przemysłu chemicznego, browarnictwo (w Brzegu, Namysławie, Głubczycach) i gorzelnictwo, młynarstwo (wodne i wiatrowe). Osobna grupa to urządzenia hydrotechniczne: śluzy, jazy, wieże wodne, zbiorniki retencyjne, zabytki związane z transportem – mosty, wiadukty, z których najcenniejszy jest most żeliwny w Ozimku z 1824 r. – będący zabytkiem na skalę europejską.

Wśród **budynków użyteczności publicznej** na szczególną ochronę zasługują ratusze. Na terenie województwa opolskiego znajdują się ratusze z relikdami gotyckimi w Brzegu, Grodkowie, Namysławie i Głubczycach. Z okresu renesansu zachowały się także ratusze w Otmuchowie i Głogówku, oraz wieże w ratuszach w Paczkowie i Głubczycach. Na uwagę zasługują również ratusze w Prudniku, Strzelcach Opolskich, Lewinie Brzeskim oraz w Nysie.

Niezwykle ważne dla tożsamości regionu są **miejsca pamięci narodowej**, szczególnie: Obóz Jeniecki w Łambinowicach, Obóz hitlerowski w Sławięcicach oraz obszar Góry Św. Anny, ale także cmentarze wojskowe, mogiły ofiar hitleryzmu i powstańców śląskich. Pod auspicjami Wojewody Opolskiego powstała wojewódzka baza upamiętnień. Wpisanych do niej zostało, jak dotąd, 762 miejsca upamiętnień. Największa ilość upamiętnień, bo aż 109 znajduje się na terenie gminy Opole (67 tablic, 11 głazów, 16 pomników, 13 mogił, 1 cmentarz i 1 kwatera).

Do **zabytków ruchomych** zaliczamy m.in. dzieła sztuki i rzemiosła artystycznego, zabytkowe wyposażenie obiektów sakralnych, zamków (Brzeg, Moszna, Prószków, Głogówek), ratuszy (Brzeg, Otmuchów), jak i niekubaturowe kapliczki, malowidła ścienne, krzyże przydrożne i pokutne.

Zabytki archeologiczne występują jako formy powierzchniowe lub podziemne w postaci grodzisk, osad, obozowisk, cmentarzysk, kurhanów itp., jak również zabytków ruchomych pozyskanych w wyniku badań archeologicznych jak fragmenty ceramiki, ozdób, monet i narzędzi. Liczbę wszystkich stanowisk archeologicznych szacuje się na około 12000 do 15000. Stanowiska archeologiczne są rozmieszczone nierównomiernie – najwięcej ich występuje na Wysoczyźnie Głubczyckiej (stanowiska pradziejowe i średniowieczne), na Ziemi Nyskiej pomiędzy środkowym biegiem Nysy Kłodzkiej a górnym biegiem Oławy (neolit, koniec epoki brązu oraz okres halsztacki), oraz na Ziemi Namysłowskiej, wzdłuż rzeki Widawy (kultura pomorska i przeworska). Ogólna liczba

Kart Ewidencji Stanowisk Archeologicznych wynosi ponad 13 tys. spośród których do rejestru wpisano ok. 1,3 tys. stanowisk archeologicznych.

Według stanu z grudnia 2015 r. (ostatnie dane prezentowane przez Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków) wpisem do rejestru zabytków objęto 1,26 tys. nieruchomości zabytków archeologicznych, co plasuje województwo opolskie na drugim miejscu w kraju, po województwie dolnośląskim.

Planuje się powołanie **archeologicznych parków kulturowych**:

- Park kulturowy „Ostrówek” w Opolu,
- Park kulturowy „Jędrzychowice”,
- Park kulturowy „Włodzienin”,
- Park kulturowy „Biała”,
- Park kulturowy „Głogówek – Wójtowiec”,
- Park kulturowy „Gierów”.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego dopuszcza wskazanie innych obszarów, posiadających znaczenie dla historii i dziedzictwa kulturowego województwa.

2.4.3. Dobra kultury współczesnej

Dobra kultury współczesnej to niebędące zabytkami dobra kultury, takie jak pomniki, miejsca pamięci, budynki, ich wnętrza i detale, zespoły budynków, założenia urbanistyczne i krajobrazowe będące uznanym dorobkiem współcześnie żyjących pokoleń, jeżeli cechuje je wysoka wartość artystyczna lub historyczna.

W województwie opolskim dotychczas nie opracowano wykazu obiektów uznanych za dobra kultury współczesnej. Problematyka stanowienia dóbr kultury współczesnej od roku 2003 leży w całości w sferze kompetencji organów samorządu terytorialnego sporządzających i uchwalających dokumenty planistyczne, w szczególności na poziomie gminy. Jak dotąd, na poziomie gminnych opracowań planistycznych zagadnienia dóbr kultury współczesnej były traktowane w sposób marginalny.

Do obiektów stanowiących dobra kultury współczesnej o randze regionalnej (niebędących zabytkami, takimi jak pomniki, miejsca pamięci, budynki, ich wnętrza i detale, zespoły budynków, założenia urbanistyczne i krajobrazowe), będące uznanym dorobkiem współcześnie żyjących pokoleń, zaliczono:

- Halę Widowiskowo-Sportową Okrągłak w Opolu – zachowanie formy architektonicznej,
- Amfiteatr Tysiąclecia w Opolu – zachowanie funkcji amfiteatru w obecnym miejscu, na Wyspie Pasieka,

Proponuje się także zaliczyć do tej grupy:

- Pomnik Powstańców Śląskich na Górze Św. Anny,
- Pomnik Bojowników o Polskość Śląska Opolskiego przy placu Wolności w Opolu.

2.4.4. Muzealnictwo

Dziedzictwo kulturowe Opolszczyzny zgromadzone jest również w licznych muzeach, które prezentują zbiory malarstwa, rzeźb, zabytków archeologicznych, numizmatycznych i innych. Status Muzeum Narodowego ma Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu. Podstawową funkcją muzeum jest gromadzenie dóbr kultury w statutowo określonym zakresie, odpowiednie przechowywanie, katalogowanie i naukowe opracowywanie, zabezpieczanie i konserwacja, udostępnianie zbiorów do celów naukowych i edukacyjnych, organizacja wystaw, prowadzenie działalności edukacyjnej i wydawniczej, zapewnienie właściwych warunków zwiedzania i korzystania ze zbiorów. O roli i znaczeniu każdego muzeum świadczą jego zbiory oraz jak najszerszy zakres prezentacji, przybliżania zwiedzającym zgromadzonych zbiorów. Zbiory muzeów Opolszczyzny pozwalają prześledzić bogatą

historię regionu i zachwyć wybitnymi dziełami malarstwa, grafiki, rzeźby czy rzemiosła artystycznego od czasów średniowiecza po współczesność.

Wg bazy GUS (dane na rok 2015), w województwie opolskim funkcjonuje 16 placówek muzealnych (w tym jeden oddział muzealny), w tym:

- Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach – Opolu,
- Muzeum Diecezjalne w Opolu,
- Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu,
- Muzeum Wsi Opolskiej w Opolu (Skansen w Bierkowicach),
- Muzeum im. J. Elsnera w Grodkowie,
- Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu,
- Muzeum im. Jana Dzierżona w Kluczborku,
- Muzeum Powiatowe w Nysie,
- Muzeum Gazownictwa w Paczkowie,
- Muzeum w Praszce,
- Muzeum Regionalne im. J. N. Jaronia w Oleśnie,
- Muzeum Regionalne w Głogówku,
- Muzeum Ziemi Prudnickiej w Prudniku,
- Powiatowe Muzeum Ziemi Głubczyckiej w Głubczycach,
- Muzeum Towarzystwa Ziemi Kozielskiej w Kędzierzynie-Koźlu,
- Muzeum Czynu Powstańczego w Górze Św. Anny (Oddział Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu).

Ponadto od 2009 roku działalność wystawienniczą prowadzi Muzeum Polskiej Piosenki w Opolu, od roku 2016 w swojej docelowej siedzibie w opolskim amfiteatrze.

Niemalą rolę stanowią także pomniejsze, lokalne placówki pełniące funkcje muzealne, takie jak: Muzeum Hutnictwa Doliny Małej Panwi w Ozimku, Muzeum Kowalstwa w Prószkowie, Muzeum Paleontologiczne w Krasiejowie czy liczne izby regionalne, gromadzące, przechowujące i udostępniające lokalne tradycje i dziedzictwo kulturowe.

Teren województwa opolskiego pokryty jest siecią **szlaków turystycznych**, których ilość w ostatnich latach znacznie wzrasta. Przez Opolszczyznę przebiega kilka ogólnoeuropejskich tematycznych szlaków i tras turystycznych. Planuje się utworzenie nowych szlaków tematycznych w oparciu o szlaki historyczne, uwzględniające cenne dla województwa zespoły i obiekty zabytkowe oraz uatrakcyjnienie oferty szlaków istniejących.

Szlaki turystyczno-kulturowe (piesze i rowerowe), na obszarze województwa:

- Droga Św. Jakuba „Via Regia” - ponadregionalny,
- Nyska Droga Św. Jakuba,
- Szlak Cysterski (klasztor w Jemielnicy) – ponadregionalny,
- Szlak polichromii brzeskich (Brzeg, Lewin Brzeski, Łosiów, Pogorzela, Małujowice),
- Szlak drewnianej architektury sakralnej Opolszczyzny,
- Szlak zamków i pałaców,
- Szlak Powstańców Śląskich (Dąbrówka, Jemielnica, Góra św. Anny, Leśnica, Kędzierzyn-Koźle, Bierawa),
- Szlak martyrologii Jeńców Wojennych (Niemodlin, Łambinowice),
- Szlak spacerowy im. Xawerego Dunikowskiego (rejon Góry św. Anny),
- Szlak im. Mikołaja Kopernika (Nysa),
- Szlak Dzierżonia (Kluczbork, Maciejów, Byczyna),
- Szlak miejski po mieście Nysa,
- Szlak fortów nyskich.

Projektowane są ponadto następujące szlaki turystyczno-kulturowe:

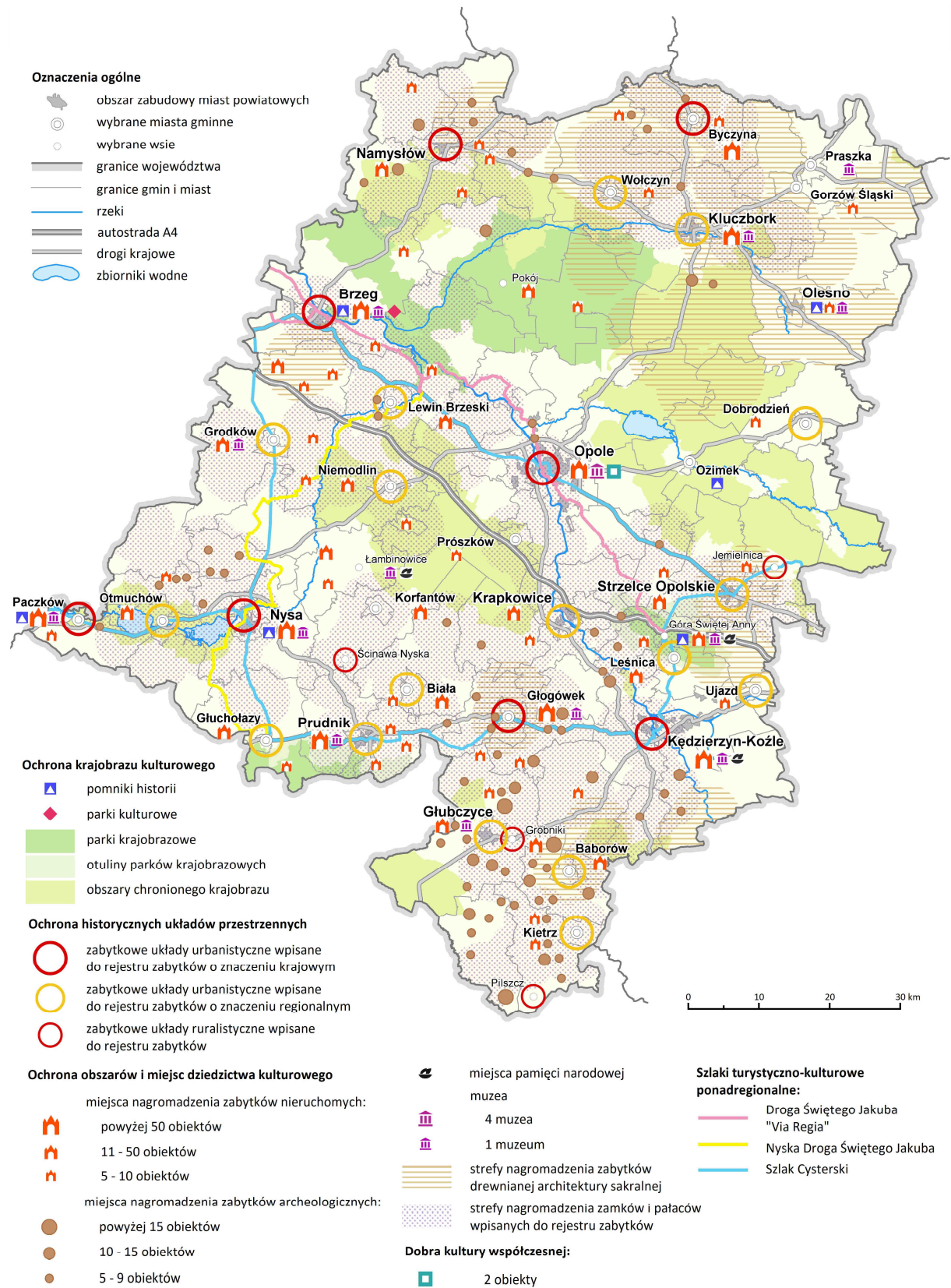
- Szlak zabytkowych pieców wapienniczych,

- Szlak pałaców Opolszczyzny zaadaptowanych na hotele i pensjonaty,
- Szlak architektury modernistycznej,
- kontynuacja Szlaku św. Jana Nepomucena,
- Szlak św. Jakuba – przedłużenie europejskiej drogi pielgrzymkowej do Santiago de Compostela w kierunku wschodnim,
- kontynuacja szlaku *Via Regia*,
- Szlak Izabeli Czartoryskiej „Dyliżansem po Śląsku”,
- Szlak Bursztynowy Prosny (samochodowy),
- Szlak Romański Prosny (samochodowy).

Archeologiczne szlaki turystyczne:

- Średniowieczne górnictwo złota wzdłuż rzeki Białej Głuchołaskiej w Głuchołazach i Podlesiu (szlak w rezerwacie, do rewaloryzacji),
- Średniowieczne górnictwo złota wzdłuż rzek Złoty Potok i Bystry Potok,
- Las Miejski w Prudniku,
- Park Stobrawski – obszar leśny nad rzeką Stobrawą i Budkowiczanką,
- Szlak średniowiecznych grodzisk wzdłuż Nysy Kłodzkiej (tzw. Przesieki Śląskiej),
- Szlak po ruinach późnośredniowiecznych zamczysk.

Rys. 8. Uwarunkowania dziedzictwa kulturowego

Źródło: Opracowanie własne

Podsumowanie

Znaczny zasób województwa w zakresie dziedzictwa kulturowego stanowi potencjał do kształtowania atrakcyjnego wizerunku i promocji regionu. Do pozytywnych zmian należy promowany w ostatnich latach kierunek otwierania zabytków na potrzeby społeczeństwa i przeznaczanie ich na funkcje związane z kulturą i turystyką.

Do największych problemów z zakresu ochrony i kształtowania dziedzictwa kulturowego należą:

- niedostatecznie kontrolowany proces urbanizacji obszarów atrakcyjnych kulturowo, szczególnie w obszarach miast historycznych,
- brak obwodnic większości historycznych miast, gdzie występuje duże natężenie ruchu komunikacyjnego w strefach zabytkowych,
- istnienie wielu obszarów zdegradowanych wymagających rewitalizacji,
- brak zintegrowanego systemu informacji o obiektach zabytkowych do rewaloryzacji i rewitalizacji oraz odpowiedniego ich zagospodarowania,
- brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz całościowej gminnej ewidencji zabytków i gminnych programów opieki nad zabytkami,
- brak opracowanego regionalnego wykazu dóbr kultury współczesnej,
- brak opracowań analitycznych i studialnych krajobrazu kulturowego,
- zły stan techniczny licznych obiektów zabytkowych,
- niska świadomość społeczna w zakresie ochrony dziedzictwa archeologicznego.

W odniesieniu do niekorzystnych tendencji przyjmuje się, że dla ich wyeliminowania lub osłabienia winny być preferowane przede wszystkim:

- ochrona szczególnie cennych krajobrazów kulturowych, w tym panoram miast i miejscowości wiejskich,
- kompleksowa odbudowa zdegradowanych zespołów zabytkowych w obszarach historycznych centrów miast i wsi, zespołów rezydencjonalnych oraz pojedynczych obiektów zabytkowych;
- przeciwdziałanie dewastacji zabytków przemysłu i techniki;
- wskazanie dóbr kultury współczesnej i określenie zasad ich ochrony, z uwagi na uznaną ich wartość kultury;
- zagospodarowanie i udostępnianie wybranych stanowisk archeologicznych o charakterystycznych formach krajobrazowych;
- promowanie i oznakowanie w terenie historycznych miejsc pamięci.

Główne działania w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego winny powinny skupić się na następujących kwestiach:

- kontynuacji rewitalizacji historycznych zespołów staromiejskich i układów wiejskich;
- odnowie zabytkowych zespołów wraz z adaptowaniem do nowych funkcji;
- rozwoju nowych form obszarowej ochrony krajobrazu kulturowego, w tym systemu pomników historii i parków kulturowych.

Dziedzictwo kulturowe regionu powinno zostać uznane za bogactwo stymulujące rozwój gospodarczy, społeczny i kulturalny. Należy wspierać działania zmierzające do ochrony i utrzymania walorów zabytkowych krajobrazów kulturowych oraz zespołów zabytków, co jest szczególnie ważne w kontekście wzrastającej presji inwestycyjnej, kierowanej zarówno na tereny tworzące te zespoły, jak i ich najbliższe otoczenie.

2.5. KOMUNIKACJA

System transportowy w bardzo istotny sposób wpływa na warunki życia i rozwój gospodarczy regionu. Prawidłowo rozwinięta sieć transportowa stanowi o konkurencyjności danego obszaru. Transport odgrywa ważną rolę w swobodzie przepływu osób, towarów i usług, dlatego ważne jest zapewnienie równowagi w systemie transportowym pomiędzy aspektem społecznym, gospodarczym, ekologicznym i przestrzennym.

Województwo opolskie posiada stosunkowo dobrze rozwiniętą i zróżnicowaną infrastrukturą transportową oraz znaczną gęstością sieci drogowej i kolejowej. Obecnie dzięki wykorzystaniu funduszy europejskich można zaobserwować poprawę stanu infrastruktury transportowej, która po wieloletnich zaniedbaniach wymagała pilnych zabiegów modernizacyjnych oraz dostosowania do znacznie większego obciążenia ruchem pojazdów. W dalszym ciągu w niezadowalającym stanie znajduje się większość linii kolejowych, części dróg krajowych i wojewódzkich, większości dróg niższego rzędu oraz obiekty związane z transportem wodnym.

W strukturze przestrzennej kraju, województwo opolskie stanowi obszar tranzytowy związany z pasmem południowych regionów Polski. Korytarz transportowy biegnący przez województwo opolskie posiada rangę europejską - łączy regiony trzech państw Europy środkowej i środkowo-wschodniej: Niemcy, Polskę i Ukrainę. Skutkiem takiego usytuowania województwa opolskiego są dobrze rozwinięte połączenia komunikacyjne na kierunku wschód – zachód, natomiast znaczne utrudnienia pojawiają się w relacji północ – południe, gdzie nie wykształcił się żaden ważny korytarz transportowy. W związku z powyższym w układzie komunikacji europejskiej województwo nie stanowi obszaru węzłowego, w którym zbiegałyby się główne europejskie osie komunikacyjne. Poza III-im korytarzem paneuropejskim, przebiegającym centralnie przez obszar województwa, pozostałe główne korytarze omijają region, a najbliższe obszary węzłowe znajdują się w województwach sąsiednich (aglomeracja wrocławska w województwie dolnośląskim, aglomeracja górnośląska w województwie śląskim i aglomeracja łódzka w województwie łódzkim).

Największe węzły komunikacyjne województwa opolskiego, łączące wszystkie rodzaje transportu (poza lotniczym) powstały w dolinie Odry, tj. w Opolu i Kędzierzynie-Koźlu. Dodatkowo zlokalizowane są dwa duże węzły kolejowe w Kluczborku i w Fosowskiem.

Niezadowalający stan infrastruktury transportowej, brak sprawnego powiązania Opola z autostradą i stolicą kraju, brak odpowiedniego szlaku drogowego na kierunku północ – południe, wiążącego obszar pogranicza i północnej Opolszczyzny z aglomeracją opolską i drogowym korytarzem sieci TEN (droga krajowa nr 8), brak niezbędnych przepraw mostowych w dolinie Odry, sprawia, że działania muszą być ukierunkowane na osiągnięcie wyższych standardów sieci komunikacyjnej oraz uzupełnienie tej sieci.

2.5.1. Sieć drogowa

Sieć drogowa w województwie charakteryzuje się znacznym udziałem dróg twardych o nawierzchni ulepszonej. Wskaźnik gęstości sieci dróg twardych o nawierzchni ulepszonej w 2015 r. wynosił 83,4 km/100 km² przy średniej krajowej 85,8 km/100 km² i klasyfikuje województwo opolskie wśród regionów o dobrze rozwiniętej sieci drogowej.

Podstawowy układ drogowy tworzy sieć 12 dróg krajowych, których łączna długość w 2015 r. wynosiła 779,0 km i 45 dróg wojewódzkich, których łączna długość w 2012 r. wynosiła 986,4 km. Najważniejszym elementem sieci drogowej jest autostrada A4, będąca elementem III Paneuropejskiego korytarza transportowego. Poza głównym korytarzem rangi międzynarodowej przez teren województwa opolskiego przebiegają dwa istotne korytarze transportowe o znaczeniu krajowym, są to:

- „Szlak Staropolski”, oparty na drodze krajowej nr 46 łączącej południowo-zachodnią część Polski z centralnymi i wschodnimi regionami kraju. W korytarzu tym coraz większego znaczenia nabiera

linia kolejowa Opole – Fosowskie – Częstochowa, która dzięki modernizacji do 2015 r. przyczyni się do znaczącego skrócenia czasu przejazdu między Wrocławiem i Opolem a Warszawą;

- najkrótsze powiązanie Górnego Śląska z Wielkopolską i Pomorzem Zachodnim w oparciu o drogę krajową nr 11.

Istotną barierę komunikacyjną na obszarze województwa opolskiego stanowi rzeka Odra. Ilość przepraw mostowych przez Odrę jest niewystarczająca. Obecnie najważniejszymi istniejącymi przeprawami są mosty: w Brzegu (w ciągu DK 39), dwa w Opolu (w ciągu ul. Nysy Łużyckiej i obwodnicy północnej miasta), w Krapkowicach, w Rogowie Opolskim (autostradowy), dwa w Kędzierzynie-Koźlu (w ciągu dawnego przebiegu DK 40 i obwodnicy miasta) oraz w Mikolinie (w ciągu drogi wojewódzkiej nr 458). Dodatkowo znaczną barierą jest brak obwodnic miejscowości w ciągach dróg najbardziej obciążonych ruchem pojazdów.

2.5.1.1. Ocena dostępności drogowej

Dostępność drogowa ma ogromne znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego każdego terytorium. Bezpośrednio wpływa na jakość i poziom życia mieszkańców, warunkując dostęp do usług, w tym wysoko wyspecjalizowanych oraz dostęp do rynków pracy. Ponadto wpływa na atrakcyjność inwestycyjną terenów, ponieważ warunkuje sprawną logistykę. Na poziomie regionu najważniejszą kwestią jest dostępność obszaru województwa do stolicy regionu – miasta Opola.

W układzie drogowym województwa opolskiego dominuje kierunek wschód-zachód, czego skutkiem jest to, że obszary o obniżonej dostępności występują na kierunku północ-południe. Funkcjonowanie autostrady A4 powoduje, że dalej oddalone obszary regionu, takie jak gminy Grodków, Skarbimierz, Strzelce Opolskie czy Leśnica leżące w sąsiedztwie węzłów autostradowych są lepiej skomunikowane z Opolem niż bliżej położone obszary z utrudnionym dostępem do autostrady, takie jak gminy Łambinowice i Korfantów. Podobnie im obszar danej gminy znajduje się bliżej drogi wyższej kategorii tym jego dostępność do stolicy regionu wzrasta.

Poza izochroną 60 min., którą można przyjąć jako granicę korzystnej dostępności drogowej dla najmniejszego województwa w kraju, znajdują się:

- gminy Wilków, Namysłów, Domaszowice (powiat namysłowski), Wołczyn, Byczyna (powiat kluczborski), Gorzów Śl., Praszka, Rudniki i Radłów (powiat oleski) leżące na północnych krańcach województwa;
- gminy Kamiennik, Otmuchów, Paczków, Głuchołazy (powiat nyski) i Prudnik w południowo-zachodniej części województwa;
- gminy Głubczyce, Branice, Baborów, Kietrz (powiat głubczycki), Pawłowiczki, Polska Cerekiew, Cisek i Bierawa (powiat kędzierzyńsko-kozielski) na południowych krańcach regionu.

Należy przy tym stwierdzić, że obszar powiatu głubczyckiego wykazuje wyjątkowo niekorzystną dostępność, w szczególności z gmin Branice i Kietrz skąd czas dojazdu przekracza 90 min. W podobnym czasie można dojechać z Opola do takich miejscowości jak Legnica w województwie dolnośląskim oraz Chrzanów w woj. małopolskim – znacznie bardziej oddalonych (ok. 150 km).

Tereny o niekorzystnej dostępności komunikacyjnej wykazują pewną wspólną cechę, tj. generalnie skupiają się w północnej i południowej części województwa, leżą poza głównymi korytarzami transportowymi i są obsługiwane przez drogi niższych kategorii.

2.5.2. Sieć kolejowa

Obszar województwa opolskiego ma dobrze rozwiniętą sieć linii kolejowych tak dla potrzeb komunikacji regionalnej jak i dalekobieżnej, w tym międzynarodowej. Przez obszar województwa przebiega 36 linii kolejowych, 4 są magistralne, 10 pierwszorzędnych, 6 drugorzędnych i 16 znaczenia miejscowego. Łączna długość linii kolejowych eksploatowanych w 2015 r. wynosi 849 km, co daje gęstość linii kolejowych rzędu 8,0 km/100km. Wskaźnik ten stawia region w rzędzie najzasobniejszych pod tym względem w kraju (średnia gęstość linii kolejowych w Polsce wynosi 6,2 km/100km²).

Przez obszar województwa opolskiego przebiegają magistrale kolejowe objęte transportowymi umowami międzynarodowymi: AGC (E-30 Zgorzelec – Wrocław – Katowice – Kraków – Przemyśl i E-59 Świnoujście – Szczecin – Wrocław – Chałupki) oraz AGTC (CE-59 Świnoujście – Szczecin – Wrocław – Opole – Chałupki i CE-30 Zgorzelec – Wrocław – Katowice – Medyka), które wykazują najwyższą efektywność i obciążenie ruchem kolejowym. Dodatkowo przez województwo przebiegają linie kolejowe nr 144 i 61, stanowiące element ważnej trasy kolejowej relacji Wrocław – Opole – Częstochowa – Koniecpol – Warszawa. W przypadku przewozów lokalnych teoretycznie gęsta sieć linii kurczy się z uwagi na zawieszenie przez PKP przewozów pasażerskich na liniach drugorzędnych i lokalnego znaczenia, co głównie jest wynikiem zaniedbań inwestycyjnych na ich modernizację i utrzymanie. Dodatkowo połączenia lokalne napotykać na dużą konkurencję ze strony rozwiniętych połączeń autobusowych. Uwzględniając więc linie w pełni czynne i takie, na których przewozy pasażerskie mogłyby być szybko przywrócone należy ocenić, że istniejąca sieć linii jest wystarczająca dla tego segmentu kolejowych przewozów. Dla przewozów dalekobieżnych sieć linii magistralnych i pierwszorzędnych dwutorowych prowadzących połączenia głównie na kierunku wschód – zachód jest wystarczająca.

2.5.2.1. Ocena dostępności kolejowej

Ocenę dostępności połączeń kolejowych przeprowadzono analizując możliwość dojazdu z każdego miejsca w województwie opolskim do Opola, zarówno połączeniami dalekobieżnymi, jak i regionalnymi. Taka metoda badania oddaje faktyczne możliwości podróżowania koleją, gdyż z Opola odchodzi większość połączeń w relacjach międzyregionalnych, a samo miasto jest najczęstszym celem podróży, m.in. praca – dom.

Najkorzystniejsza sytuacja dotyczy obszarów położonych wzdłuż najważniejszych linii kolejowych, na których częstotliwość jazdy pociągów jest najwyższa. Są to połączenia w kierunku Wrocławia i Katowic. Dodatkowo działania władz samorządu województwa w zakresie uruchamiania połączeń kolejowych realizowanych przez szynobusy przyczyniła się do reaktywacji wyłączonych z ruchu linii kolejowych i zapewniła połączenia kolejowe obszaru powiatu nyskiego i kluczborskiego z Opolem oraz pomiędzy Nysą i Brzegiem.

Najkorzystniejsza dostępność – nieprzekraczająca 30 min. dojazdu, występuje w centralnej części województwa obejmując miasto Opole oraz tereny wzdłuż głównych linii kolejowych, tj. nr 132 prowadzącej do Wrocławia i Katowic, linii nr 136 prowadzącej do Kędzierzyna-Koźła i linii nr 61 prowadzącej do Częstochowy. Obszar ten zamieszkuje 288 508 osób³⁸, co stanowi 28% wszystkich mieszkańców województwa opolskiego. Natomiast w obszarze dostępności kolejowej nieprzekraczającej 60 min. dojazdu mieszka 313 535 osób, tj. 30,5% ogółu ludności.

Niekorzystną dostępność w komunikacji kolejowej do Opola, przekraczającą 90 min. posiada północna i południowa część województwa, z czego najmniej korzystna sytuacja – dojazd przekraczający 120 min, występuje w obszarze powiatu głubczyckiego, krańcach powiatu nyskiego (gminy Kamiennik, Paczków i Głuchołazy) i oleskiego (gminy Praszka i Rudniki). Na tym obszarze mieszka 124 898 osób, co stanowi 12,1% ogólnej liczby ludności regionu.

³⁸ Dane za 2010 r.

2.5.3. Żegluga śródlądowa

Rzeka Odra razem z Kanałem Gliwickim tworzy szlak transportowy łączący Górny i Dolny Śląsk z portami morskimi Zespołu Portowego Szczecin-Świnoujście. Jest to najważniejsza droga wodna w Polsce.

W granicach województwa opolskiego ODW jest drogą wodną o znaczeniu regionalnym klasy III. Długość ODW wynosi 131,2 km, z czego 111,6 km stanowi rzeka Odra od Kędzierzyna-Koźła do granicy z województwem dolnośląskim (Lipki), 15,1 km Kanał Gliwicki, a 4,5 km Kanał Kędzierzyński. Odra stanowi integralną część systemu dróg wodnych Europy Środkowej. Z systemem Europy Zachodniej łączy się bezpośrednio poprzez kanały Odra – Havela i Odra – Sprewa.

Obecnie transportowe wykorzystanie rzeki Odry jest marginalne. Za taki stan rzeczy podpowiada wiele czynników z czego najistotniejsze to:

- znaczna zmienność przepływów Odry, która stwarza niestabilne warunki dla żeglugi śródlądowej;
- zdekapitalizowane obiekty hydrotechniczne i obsługi transportowej, nieodpowiadające obecnym wymogom technicznym i tendencjom w transporcie towarów (przewozy wielkogabarytowe i kontenerowe);
- ograniczenie spławności Odry w jej środkowym i dolnym biegu (poniżej Brzegu Dolnego),

Na terenie województwa opolskiego na Odrze, na odcinku od Kędzierzyna-Koźła do granicy z województwem dolnośląskim rozmieszczonych jest szereg urządzeń hydrotechnicznych, głównie jazów i śluz, stwarzających przy odpowiednich stanach wody warunki dla transportu rzeczno. Stan tych budowli oraz istniejące parametry techniczne nie pozwalają na perspektywiczne podniesienie klasy żeglowności rzeki Odry do klasy IV oraz jej włączenie do międzynarodowej sieci dróg wodnych (sieć TEN-T).

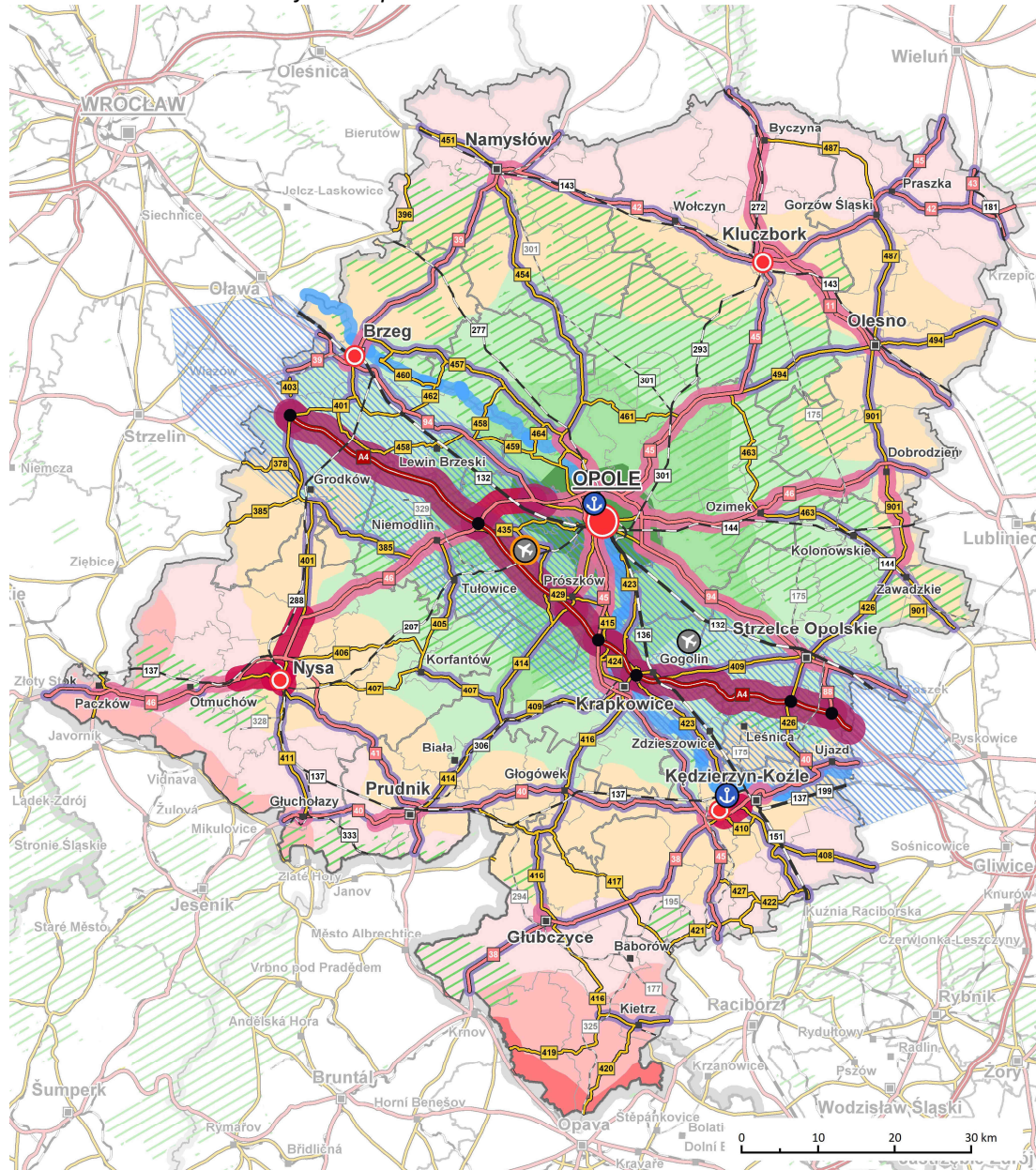
Opolski odcinek Odrzańskiej Drogi Wodnej jest dobrze wyposażony w obiekty obsługi transportowej, takie jak: porty, przeładownie, stocznie i zakłady naprawcze oraz nabrzeża przeładunkowe, które umożliwiają wykonywanie przeładunków pomiędzy wodnymi i lądowymi środkami transportu oraz utrzymania taboru pływającego. Obecnie są one wykorzystywane w niewielkim stopniu i posiadają duże rezerwy przeładunkowe i produkcyjne. Ważniejsze obiekty warunkujące sprawny załadunek i rozładunek przewożonych towarów zlokalizowane są w głównych węzłach komunikacyjnych województwa opolskiego, tj. w okolicach Opola i Kędzierzyna-Koźła, które charakteryzują się dobrą dostępnością komunikacyjną w ruchu międzynarodowym i międzyregionalnym. W przypadku wzrostu znaczenia transportu multimodalnego, który polega na sprawnym zmianie środków transportu w przewozach towarowych, transport wodny ma szansę stać się jednym z ważniejszych – w szczególności w zakresie przewozów masowych i kontenerowych.

2.5.4. Transport lotniczy

Z obszaru województwa opolskiego nie są prowadzone regularne połączenia lotnicze w relacjach krajowych i międzynarodowych, a najbliższe regionalne połączenia lotnicze realizowane są przez lotniska regionalne w Katowicach i we Wrocławiu, które znajdują się w odległości ok. 100 km od miasta Opola.

W regionie zlokalizowane są dwa obiekty posiadające infrastrukturę lotniskową, jest to powojaskowe lotnisko w Kamieniu Śląskim, obsługujące loty komercyjne małych samolotów oraz lotnisko należące do Aeroklubu Opolskiego w Nowej Wsi Królewskiej, prowadzące działalność sportową i ratunkową (baza Lotniczego Pogotowia Ratunkowego).

Rys. 9. Uwarunkowania rozwoju transportu

Oznaczenia ogólne

- OPOLE**
- siedziby województw
- **Brzeg** siedziby powiatów
- **Wolczyn** miasta inne
- granica państwa
- granice województwa
- granice powiatów
- granice gmin
- granice miast

Węzły komunikacyjne i drogowe

- węzeł rangi krajowej
- główne węzły regionalne
- węzły autostradowe

Istniejąca sieć drogowa

- autostrady i drogi ekspresowe
- drogi krajowe
- drogi wojewódzkie

Istniejąca sieć kolejowa

- koleje magistralne
- pozostałe eksploatowane
- znaczenia miejscowego
- nieczynne

Dostępność drogowa Opola (2012 r.)

- 15 min
- 30 min
- 45 min
- 60 min
- 75 min
- 90 min
- 105 min
- Korytarz sieci bazowej TEN-T
Morze Bałtyckie - Morze Adriatyckie

Średnie dobowe natężenie ruchu pojazdów w 2015 roku w poj./dobę

- 2 - 7,4 tys.
- 7,5 - 14,9 tys.
- 15 - 19,9 tys.
- 20 - 32 tys.

Komunikacja lotnicza

- lądowisko stałe
- lądowisko stałe z bazą LPR

Żegluga śródlądowa

- porty
- Odrzańska Droga Wodna

Główne elementy systemu przyrodniczego

- obszary ochrony przyrody

Źródło: Opracowanie własne

Podsumowanie

Potencjały rozwojowe:

- Dobrze rozwinięta i zróżnicowana infrastruktura transportowa oraz duża gęstość sieci drogowej i kolejowej.
- Przebieg III paneuropejskiego korytarza transportowego łączącego regiony trzech państw Europy środkowej i środkowo-wschodniej: Niemcy, Polskę i Ukrainę.
- Program modernizacji sieci drogowej i kolejowej obejmujący budowę kluczowych obwodnic miejscowości oraz perspektywiczną budowę dróg ekspresowych.
- Przebieg Odrzańskiej Drogi Wodnej, posiadającej znaczne rezerwy i możliwości transportowe, także w relacjach międzynarodowych.
- Gęsta sieć połączeń kolejowych i drogowych umożliwiającą rozwój zintegrowanego transportu publicznego w aglomeracji opolskiej.
- Realizacja planowanych inwestycji w infrastrukturze transportowej regionu.

Barierzy rozwojowe:

- Utrudnione powiązania komunikacyjne na kierunku północ – południe, gdzie nie powstał żaden ważny w skali kraju korytarz transportowy.
- Utrudnienia w transporcie tranzytowym, spowodowane przebiegiem głównych tras przez obszary miejskie lub miejscowości o intensywnej zabudowie.
- Niewystarczająca ilość przepraw mostowych przez rzekę Odrę, często bardzo obciążonych ruchem z uwagi na lokalizację w centrach większych miast regionu.
- Marginalizacja lokalnych linii kolejowych, gdzie dalsze zaniechania w zakresie rewitalizacji linii będą skutkować ich utratą i koniecznością oparcia transportu publicznego wyłącznie na transporcie drogowym.
- Zanik transportu Odrzańską Drogą Wodną.
- Niska dostępność komunikacyjna północnej i południowej części województwa.

2.6. ENERGETYKA

2.6.1. Źródła energii elektrycznej

Województwo opolskie zaopatrywane jest w energię elektryczną z własnych źródeł wytwórczych, a największe i najistotniejsze z nich to Elektrownia „Opole” i Elektrownia „Blachownia” zlokalizowana na terenie miasta Kędzierzyna-Koźła. Z racji zainstalowanych dużych mocy wytwórczych, które znacznie przewyższają potrzeby regionu, wytworzona energia trafia do krajowej sieci elektroenergetycznej i zasila regiony o deficytowym bilansie energetycznym.

W związku z rosnącym zapotrzebowaniem na energię - głównie sąsiednich aglomeracji i znacznym rezerwom wytwórczym elektrowni „Opole”, realizowana jest jej rozbudowa o dwa dodatkowe bloki energetyczne.

Dodatkowe źródło energii zapewniają elektrownie przemysłowe, zlokalizowane przede wszystkim na terenie zakładów przemysłowych.

2.6.2. Elektroenergetyczne sieci najwyższych i wysokich napięć

Województwo opolskie cechuje stały wzrost zapotrzebowania na energię elektryczną (szczególnie w dużych ośrodkach miejskich oraz m. in. na terenach Specjalnych Stref Ekonomicznych i w obszarach aktywności gospodarczej), co wywołuje potrzeby modernizacji i rozbudowy urządzeń oraz sieci elektroenergetycznych. Dodatkowo rozwój obiektów OZE wymusza modernizację sieci przesyłowych i stacji GPZ, tak aby były one w stanie przyjąć dodatkową energię elektryczną.

W obszarze województwa opolskiego przebiega 8 linii elektroenergetycznych najwyższych napięć oraz znajdują się cztery stacje systemowe. Największe znaczenie systemowe ma stacja 400/220/110 kV Dobrzeń, która służy przede wszystkim do wyprowadzenia mocy z Elektrowni Opole SA oraz zasila sieci 110 kV. Dystrybucja energii elektrycznej spoczywa na 85 liniach elektroenergetycznych wysokiego napięcia 110 kV (wraz z odczepami).

2.6.3. Gazociągi wysokoprężne

W województwie opolskim nie wydobywa się paliwa gazowego. Największym odbiorcą gazu jest przemysł, z czego najwięcej trafia do Zakładów Azotowych Kędzierzyn.

Zaopatrzeniu województwa w gaz ziemny wysokometanowy służy rozbudowany system gazociągów przesyłowych. Główną rolę w przesyłaniu gazu na terenie województwa opolskiego mają gazociągi relacji Komorzno – Tworóg, Zdieszowice – Wrocław, Zdieszowice – Kędzierzyn-Koźle i Tworóg – Kędzierzyn-Koźle. Pozostałe gazociągi wysokiego ciśnienia wraz ze stacjami gazowymi pierwszego stopnia oraz dystrybucyjna sieć gazowa średniego i niskiego ciśnienia tworzą systemy lokalne zasilające odbiorców.

Występuje jednak bardzo duże zróżnicowanie przestrzenne w poziomie gazyfikacji - na 69 gmin obsługiwanych przez Oddział Zakład Gazowniczy w Opolu, gaz jest dostarczany tylko do 39 gmin (56,5%), ponadto zgazyfikowane są głównie miasta, a północno-wschodni obszar regionu (powiat oleski) poza miastem Praszka jest całkowicie pozbawiony sieciowego paliwa gazowego.

2.6.4. Ciepłownictwo

W województwie opolskim w 2015 r. długość sieci ciepłej wynosiła 430,1 km i była krótsza o 33,3 km w stosunku do 2006 r., co stanowi spadek o 7,19%. W Polsce natomiast w analizowanym okresie nastąpił wzrost długości sieci ciepłej o 3,2%. Podobnie w zakresie wielkości sprzedaży energii ciepłej w województwie opolskim w latach 2006-2015 nastąpił spadek, gdzie w 2015 r. sprzedaż wyniosła 351 8475,0 GJ i była niższa o 1 528,9 GJ w stosunku do 2006 r. Również w tym przypadku w Polsce w analogicznym okresie nastąpił spadek sprzedaży energii ciepłej o 14,6%.

Zaopatrzenie w ciepło realizowane jest w skali lokalnej – na poziomie gmin. Do podstawowych źródeł energii ciepłej zaopatrujących ludność miast na terenie województwa opolskiego należą: Energetyka Ciepła Opolszczyzny S.A., Elektrownia „Opole” S.A. oraz ciepłownie zakładowe. Systemy ciepłownicze występują z reguły w większych miastach, zazwyczaj siedzibach gmin. W ostatnich latach w wielu obszarach województwa przeprowadzono modernizację systemów ciepłowniczych, powiązaną ze stopniową likwidacją źródeł niskiej emisji.

2.6.5. Energia odnawialna

Na terenie województwa opolskiego zainstalowano łącznie 171,5 MW mocy w postaci OZE. Produkcja energii odnawialnej w województwie opolskim wynosi 628,2 GWh, a jej udział w ogólnym bilansie energetycznym w 2015 r. jest wciąż niewielki i wynosi 7,6%, pomimo zaobserwowanego znacznego wzrostu w ostatnich latach. W województwie opolskim dzięki korzystnym warunkom hydrologicznym i licznym budowlom regulacyjnym rzeki Odry i Nysy Kłodzkiej znaczna część energii OZE pochodzi z Małych Elektrowni Wodnych (MEW). Jednak największy potencjał wzrostu tkwi w energetyce wiatrowej (w ostatnich latach przyłączono do sieci elektroenergetycznej kilka dużych farm wiatrowych). Pozostałe źródła OZE, tj. energia słońca i geotermalna jest wykorzystywana marginalnie, głównie na potrzeby własne mieszkańców.

Energia wiatru

Na terenie województwa funkcjonuje obecnie 9 instalacji wiatrowych, których łączna zainstalowana moc wynosi **137,40 MW**, co stanowi zaledwie 2,4% zainstalowanej mocy w Polsce ogółem i daje województwu 12 miejsce w kraju.

Po okresie dynamicznego rozwoju w latach 2009-2014, w ostatnich latach, 2015-2016, wobec zapowiadanych i wprowadzonych zmian ustawowych, tempo wzrostu wykazuje tendencję wyraźnie malejącą.

Tabela 8. Farmy wiatrowe w województwie opolskim

Powiat	Gmina	Nazwa Farmy Wiatrowej	Ilość masztów / moc jednostkowa [MW]	Wysokość masztu / wirnika / ogółem	Moc ogółem [MW]
Głubczyce	Głubczyce	Zopowy	15 / 2,00	100/90/145	30,00
	Kietrz	Kietrz	1/ 2,50	100/100/150	2,50
				1/2,50*	100/100/150
Nysa	Kamiennik	Lipniki	15 / 2,00	80/92/125	30,00
	Paczków	Unikowice	2 / 2,50	100/100/150	5,00
			1 / 1,50	87,5/77/125	1,50
Kędzierzyn-Koźle	Pawłowiczki	Maciowakrze	3 / 0,15	50/44/72	0,45
Strzelce Opolskie	Jemielnica	Jemielnica	3 / 0,15	30/24/42	0,45
Namysłów		Pągów	17 / 3,00	119/112/175	51,00
	Wilków	Wilków	5 / 2,00	105/100/155	10,00
Kluczbork	Kluczbork	Kuniów	2 / 2,00	110/90/155	4,00
Suma			65		137,40

Źródło: Badania własne DRP dane Urzędu Regulacji Energetyki

Ponadto na terenie województwa funkcjonują pojedyncze, małe generatory, niemające istotnego znaczenia dla systemu energetycznego województwa, w tym:

- 4 małe generatory o mocy 1 kW, zainstalowane na obiekcie handlowym w Zdieszowicach,
- 11 wiatraków wyposażonych w generatory o mocy 100 – 250 kW, eksploatowane przez prywatnych inwestorów.

Na terenie województwa istnieją obszary posiadające predyspozycje dla lokalizacji elektrowni wiatrowych, spełniające kryteria ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych (Dz.U. z 2016, poz. 961). Łączna powierzchnia terenów predysponowanych³⁹ wynosi max. ok. 30,8 tys. ha i pozwala na lokalizację elektrowni wiatrowych o łącznej mocy ok. 4400 – 5000 ha.

Energia wody

Na terenie województwa opolskiego funkcjonuje 38 elektrowni wodnych o łącznej mocy **30,293 MW**. Są to głównie jednostki o mocy poniżej 1,0 MW, natomiast zespoły o mocy powyżej 1 MW pracują w 12 elektrowniach. Największe obiekty wybudowano na rzece Odrze (m.in. Januszkowice, Krępna, Krapkowice i Dobrzeń Wielki), na rzece Nysa Kłodzka (m.in. Więcmierzycze, Piątkowice oraz zbiorniki Nyski, Otmuchowski i Kozielno) oraz na rzece Mała Panew (zbiornik Turawa).

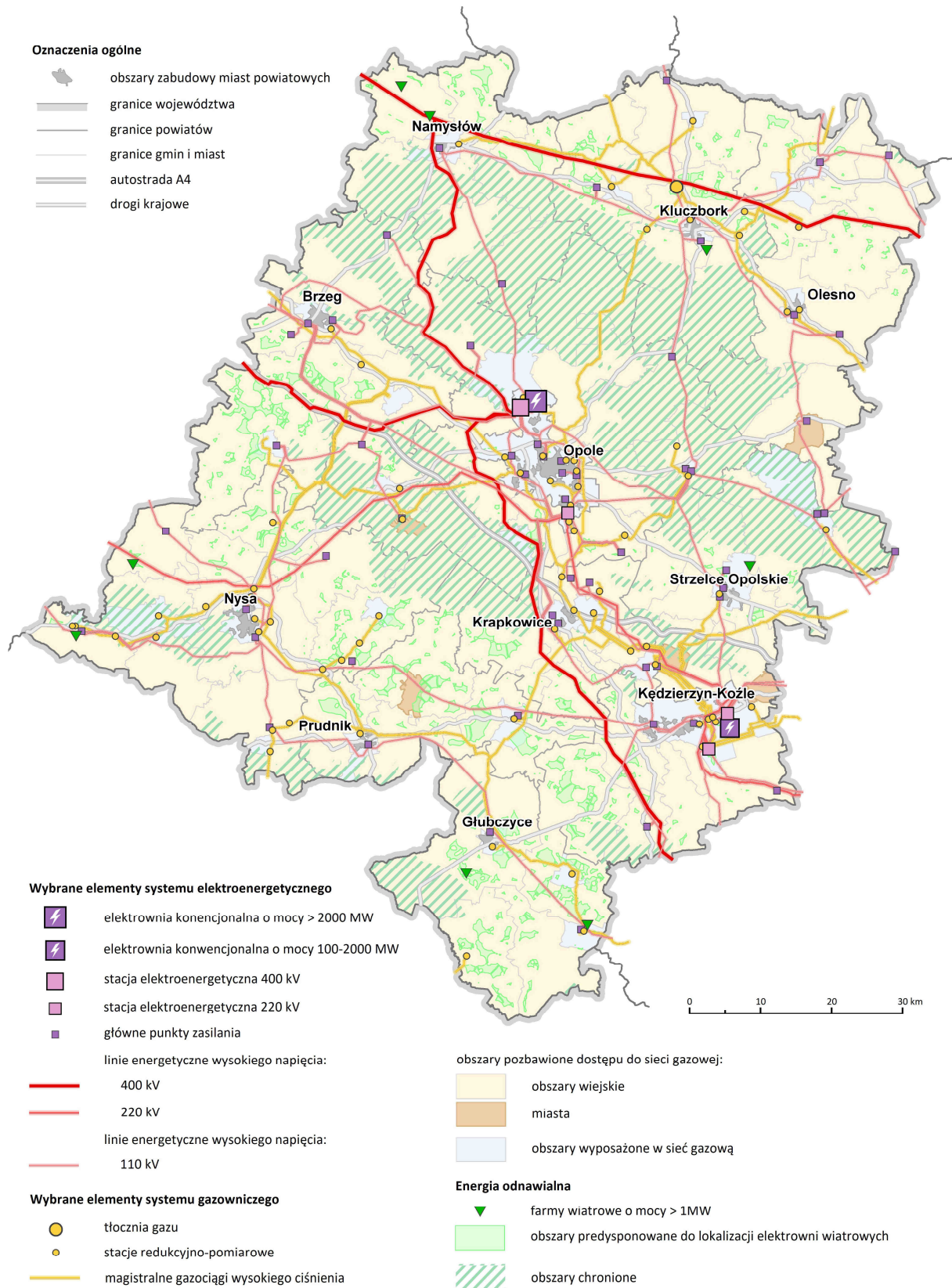
W najbliższym czasie w województwie przewiduje się inwestycje w ok. 18 obiektów energetyki wodnej, w tym budowę nowych obiektów – przy czym należy zaznaczyć, że w obszarze województwa istnieją jeszcze miejsca na ciekach wodnych, w których można zlokalizować elektrownie wodne.

Energia biomasy i biogaz

Województwo opolskie posiada duży potencjał do powstawania biogazowi – powinny one powstawać w północnej, południowej i środkowej części województwa opolskiego. Najwięcej gospodarstw z obsadą zwierząt powyżej 1000 JDP znajduje się na terenie powiatów opolskiego, głubczyckiego, namysłowskiego i prudnickiego. Obecnie na terenie regionu funkcjonuje jedna biogazownia rolnicza, dwie instalacje wykorzystujące biogaz składowiskowy i dwie instalacje wykorzystujące biogaz z osadów ściekowych.

³⁹ Analiza możliwości lokalizacji elektrowni wiatrowych w województwie opolskim. UMWO Opole, 2017 r.

Rys. 10. Uwarunkowania rozwoju infrastruktury technicznej

Źródło: Opracowanie własne

Energia słońca

Potencjał fotowoltaiki w województwie opolskim jest podobny jak dla całego kraju i przede wszystkim uzależniony jest od regulacji prawnych i mechanizmów wsparcia inwestycji. Głównie możliwość rozwoju fotowoltaiki upatruje się w systemie niszowym (np. zastosowania fotowoltaiki dla systemów zarządzania na drogach - oświetlenie ulic i znaków drogowych) oraz prosumenckim, tj. w zakresie indywidualnego wykorzystania przez zarządców budynków, przedsiębiorców i rolników.

Energia geotermalna

Na terenie województwa brak jest głębinowych instalacji pozyskujących energię geotermalną, a jej zasoby o temperaturze pomiędzy 55 a 110°C znajdują się na głębokości ok. 3000 m. Z uwagi na opłacalność inwestycji, na terenie województwa należy spodziewać się rozwoju głównie technologii płytkowej geotermii - zastosowanie pomp ciepła, polegające na wykorzystaniu niskotemperaturowego ciepła gruntu.

Podsumowanie

Potencjał rozwojowy:

- Dodatni bilans energetyczny regionu wynikający z lokalizacji dużych źródeł wytwórczych energii elektrycznej.
- Gęsta sieć linii elektroenergetycznych najwyższych i wysokich napięć.
- Rozbudowana sieć gazociągów wysokoprężnych, w tym przebieg głównych magistrali gazowych.
- Duże rezerwy systemowe (energetyczne, gazownicze i ciepłownicze), co pozwala na znaczny wzrost liczby odbiorców mediów oraz lokalizację dużych projektów inwestycyjnych.
- Korzystne warunki środowiskowe dla lokalizacji obiektów odnawialnych źródeł energii (OZE).
- Realizacja planowanych inwestycji w infrastrukturze technicznej regionu.

Bariery rozwojowe:

- Zły stan techniczny części linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia oraz GPZ.
- Brak dostępności do gazu sieciowego na terenach wiejskich oraz w północno-wschodniej części województwa.

2.7. GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA

Województwo opolskie posiada wystarczające zasoby wody na potrzeby komunalne i przemysłowe. Podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę są zasoby wód podziemnych, nagromadzone w obrębie 13 głównych zbiorników wód podziemnych (w tym GZWP 333 Opole – Zawadzkie) oraz w czwartorzędowych dolinach kopalnych. Ponadto w regionie identyfikuje się udokumentowane i dotychczas niewykorzystane zasoby wód termalnych (gm. Nysa, Otmuchów, Paczków, Niemodlin, Opole, Kolonowskie) oraz wód leczniczych (gm. Wołczyn, Lubrza i Pokój), stanowiące potencjał dla inicjatyw gospodarczych (np. Stobrowska Strefa Rehabilitacji i Rekreacji). Wody powierzchniowe są wykorzystywane tylko częściowo. W województwie opolskim oprócz dużych ujęć wód podziemnych, eksploatowane są liczne małe ujęcia zaopatrujące w wodę mieszkańców tylko jednej miejscowości.

Nierównomiernie rozwinięta sieć hydrograficzną dorzecza Górnej Odry, o jednych z najniższych w środkowej Europie zasobach wodnych, ich rozmieszczenie oraz niska retencja zbiornikowa powoduje okresowe niedobory wody w południowej i środkowej części województwa (Płaskowyż Głubczycki).

Jednocześnie problemem jest niska jakość wód podziemnych – na terenie województwa nie występują wody odpowiadające bardzo dobrej (I klasa) jakości, a tylko 57% spełniało kryterium wody dobrej (II klasa) i zadowalającej (III klasa) jakości oraz niska jakość wód powierzchniowych – tylko

25,0% wód cechuje się dobrym stanem jakości, pozostałe 75,0% to wody złej jakości, ograniczające możliwość rozwoju rekreacji i turystyki na obszarze województwa.

2.7.1. Sieć wodociągowa

Długość rozdzielczej sieci wodociągowej w województwie opolskim wynosi ponad 7 188,4 km, natomiast gęstość sieci wodociągowej to 76,4 km na 100 km² (12 miejsce w rankingu województw)⁴⁰. Relatywnie niska gęstość sieci świadczy o korzystnym gospodarowaniu przestrzenią w województwie - zwarta zabudowa osadnicza wymaga dużo mniej kilometrażu sieci, niż zabudowa rozproszona generująca duże wskaźniki.

Województwo opolskie charakteryzuje się najwyższym w kraju wskaźnikiem dostępu ludności do zorganizowanej sieci wodociągowej – z jej usług korzysta 96,7% w miastach 98,3%, a na wsi 95% ludności. Niezadowalający stan techniczny, wiek i struktura materiałowa infrastruktury wodociągowej przesyłowej, jak również zbyt niska wydajność stacji uzdatniania wody stanowi podstawowy problem dla zapewnienia bezpieczeństwa wody dla celów użytkowych.

Ujęcia wód podziemnych w województwie opolskim zgodnie z Komunikatem 2/W/2016 WIOŚ pn. „Pobór wód w województwie opolskim w 2015 r.” charakteryzują się dużą liczbą punktów poboru wody oraz niskim dobowym poborem wód. Wszystkich eksploatowanych ujęć wód podziemnych i powierzchniowych jest 456. Na 61 ujęć wód podziemnych, które posiadają średni dobowy pobór wody powyżej 1000 m³/d, 45 z nich to ujęcia komunalne, a 16 to ujęcia przeznaczone na cele produkcyjne. Największe strategiczne ujęcia wód podziemnych posiadają parametry poboru wód powyżej 5000 m³/d, jest ich 16 z czego 11 to ujęcia komunalne, pozostałe 5 są przemysłowe. Region posiada 11 dużych ujęć wód powierzchniowych (9 przemysłowych i 2 komunalne). Największe ujęcia wód podziemnych i powierzchniowych przedstawiane są w tabelach nr 9 i 10.

Tabela 9. Ujęcia wód podziemnych na terenie województwa opolskiego o poborze > 5000 m³/d

Lp.	Nazwa ujęcia	Nazwa podmiotu gospodarczego	Lokalizacja (gmina)	Pobór Q _{śrd} [m ³ /d]	Rodzaj ujęcia
1.	Głubczyce	Głubczyckie Wodociągi i Kanalizacja	Głubczyce	8 800,0	K
2.	Koźle	Miejskie Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o. w Kędzierzynie-Koźlu	Kędzierzyn-Koźle	16 600,0	K
3.	Kędzierzyn-Koźle	Miejskie Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o. w Kędzierzynie-Koźlu	Kędzierzyn-Koźle	16 600,0	K
4.	Błachownia	PCC Energetyka Błachownia sp. z o.o.	Kędzierzyn-Koźle	5 000,0	P
5.	Azoty 1	Grupa Azoty Z.A. Kędzierzyn SA	Kędzierzyn-Koźle	7 000,0	P
6.	Azoty 2	Grupa Azoty Z.A. Kędzierzyn SA	Kędzierzyn-Koźle	8 600,0	P
7.	Studnia A Grabówka	Grupa Azoty Z.A. Kędzierzyn SA	Bierawa	8 600,0	P
8.	Bąków	Wodociągi i Kanalizacja HYDROKOM	Kluczbork	5 642,0	K
9.	Markotów	Lesaffre Polska S.A.	Wołczyn	8 218,0	P
10.	Parkowa	Wodociągi i Kanalizacja sp. z o.o. Krapkowice	Krapkowice	6 883,0	K
11.	Wysoka	Zakład Wodociągów i Kanalizacji Olesno	Olesno	6 408,0	K
12.	Grotowice	Wodociągi i Kanalizacja Opole	Opole	14 080,0	K
13.	Opole - Oleska	Wodociągi i Kanalizacja Opole	Opole	7 176,0	K
14.	Zimnice Małe - Żlinice	PROKADO	Prószków	6 800,0	K
15.	Zawada	Wodociągi i Kanalizacja Opole	Opole	33 360,0	K
16.	Strzelce Opolskie	Strzeleckie Wodociągi i Kanalizacja - Kosice	Strzelce Opolskie	7 500,0	K

Źródło: Pobór wód w województwie opolskim w 2015 r. Komunikat 2/W/2016. WIOŚ Opole

Rodzaj ujęcia K – komunalny, P - przemysłowy

⁴⁰ Dane GUS 2015 r.

Tabela 10. Ujęcia wód powierzchniowych na terenie województwa opolskiego o poborze > 5 000 m³/d

Lp.	Nazwa ujęcia	Nazwa podmiotu gospodarczego	Lokalizacja (gmina)	Pobór Q _{śrd} [m ³ /d]	Rodzaj ujęcia
1.	Obórki - Krzyżowice	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji	Olszanka	9 984,0	K
2.	Odra Brzeźce	Grupa AZOTY ZA Kędzierzyn	Bierawa	50 000,0	P
3.	Stara Kuźnia	Grupa AZOTY ZA Kędzierzyn	Bierawa	24 000,0	P
4.	Blachownia	Turon Wytwarzanie SA	Kędzierzyn-Koźle	5 400,0	P
5.	Ciężkowice	Cukrownia Cerekiew	Polska Cerekiew	5 000,0	P
6.	Odra	Arcelor Mitkal Poland SA	Zdzieszowice	32 200,0	P
7.	Siestrzeczowice	Wodociągi i Kanalizacja AKWA Nysa	Nysa	19 200,0	K
8.	Wójcice	Górażdże Kruszywa Sp. z o.o.	Otmuchów	5 700,0	P
9.	Odra I	Cementownia ODRA	Opole	5 850,0	P
10.	Mała Panew	PGE Elektrownia Opole	Dobrzeń Wielki	86 400,0	P
11.	Tarnów Opolski	Zakłady Wapiennicze Lhoist	Tarnów Opolski	10 000,0	P

Źródło: Pobór wód w województwie opolskim w 2015 r. Komunikat /W/2016. WIOŚ Opole
Rodzaj ujęcia K – komunalny, P - przemysłowy

2.7.2. Sieć kanalizacyjna

Długość sieci kanalizacyjnej w województwie opolskim wynosi ponad 4 749,4 km, co wskazuje na gęstość równą 50,5 km na 100 km² (7 miejsce w rankingu województw)⁴¹. Zapewnia to obsługę 71,7% mieszkańców województwa (kraj 65,1%). Wskaźnik mieszkańców miast korzystających z sieci kanalizacyjnej wynosi 90,9%, natomiast na terenach wiejskich wskaźnik ten wynosi 51% (czwarty wynik w kraju)⁴².

Prowadzone w latach 2007-2014 intensywne prace związane z realizacją infrastruktury kanalizacyjnej znacząco poprawiają poziom dostępu mieszkańców do sieci. W związku z niedostatecznym poziomem wyposażenia w infrastrukturę kanalizacyjną, w dalszym ciągu do kluczowych problemów zaliczyć należy wysoki stopień zanieczyszczenia wód powierzchniowych, konieczność ochrony głównych zbiorników wód podziemnych (w szczególności zbiornika GZWP 333 Opole – Zawadzkie) oraz zlewni wodociągowej Zbiornika Turawskiego.

Gospodarka wodno-ściekowa prowadzona jest w obrębie 40 aglomeracji wodno-ściekowych⁴³, które nie pokrywają się z granicami administracyjnymi jednostek samorządu terytorialnego. Istotnym elementem wyznaczania obszaru i granic aglomeracji jest zasadność techniczna i ekonomiczna wyznaczania zasięgu systemu kanalizacji zbiorczej na terenie gminy. Na pozostałych obszarach poza wyznaczonymi aglomeracjami ścieki komunalne mogą być dostarczane do oczyszczalni taborem asenizacyjnym lub oczyszczane systemami indywidualnymi. Wykaz aglomeracji przedstawia tabela nr 11.

Tabela 11. Aglomeracje wodno-kanalizacyjne województwa opolskiego stan na 31.12.2016 r.

Lp.	Nazwa aglomeracji	Gminy w aglomeracji	Miejscowości w aglomeracji
1.	Baborów	Baborów	Baborów
2.	Biała	Biała	Biała
3.	Branice	Branice	Lewice, Michałowice, Branice, Boboluszki, Wysoka
4.	Brzeg	Oława	Stary Otok, Stary Górnik, Janików, Bystrzyca, Niemil, Osiek, Chwaliborzyce, Jankowice Małe, Sarny, Maszków, Gać, Psary
		Lubsza	Pisarzowice, Kościerzycy, Czepielowice, Leśna Woda, Błota, Dobrzyń, Szydłowice, Myśliborzyce, Lubsza, Piastowice, Michałowice, Garbów
		Lewin Brzeski	Łosiów, Strzelnik
		Olszanka	Przylesie, Obórki, Krzyżowice, Olszanka, Janów, Pogorzela, Gierszowice
		Brzeg	Brzeg

⁴¹ J.w.

⁴² J.w.

⁴³ Stan na koniec 31.12.2016 r.

Lp.	Nazwa aglomeracji	Gminy w aglomeracji	Miejscowości w aglomeracji
		Skarbimierz	Skarbimierz, Żłobizna, Pępice, Małujowice, Zielęcice, Pawłów, Kruszyna, Kopanie, Zwanowice, Prędocin, Bierzów, Łukowice Brzeskie, Osiedle Skarbimierz, Lipki, Brzezina
5.	Dobrodzień	Dobrodzień	Dobrodzień, Szemrowice, Warłów, Rzędowice, Gosławice, Zwóz, Głowczyce, Wystrzyca, Błachów, Ligota Dobrodzieńska
6.	Dobrzeń Wielki	Dobrzeń Wielki	Dobrzeń Wielki, Chróścice, Dobrzeń Mały, Kup, Świerkle
		Łubniany	Brynica
7.	Głogówek	Głogówek	Dzierżysławice, Głogówek, Mochów, Raławice Śląskie
8.	Gogolin	Gogolin	Kamień Śląski, Kamionek, Góraźdze, Malnia, Gogolin, Chorula
9.	Grodków	Grodków	Grodków, Gnojna, Lubcz, Bąków, Młodoszowice, Kolnica, Wierzbnik, Przylesie Dolne, Lipowa, Goła Grodkowska, Polana, Wojstów, Jeszkołte, Strzegów, Starowice Dolne, Jędrzejów, Wójtowice, Mała Nowa Wieś, Jędrzejów
10.	Kędzierzyn-Koźle	Reńska Wieś	Bytków, Reńska Wieś, Pociękarb, Pokrzywnica, Radziejów, Większyce, Komorno, Gierałtowice, Naczysławki, Długomiłowice
		Kędzierzyn-Koźle	Kędzierzyn-Koźle
		Cisek	Kobylice
		Bierawa	Brzeźce, Bierawa, Stare Koźle
11.	Kietrz	Kietrz	Kietrz
12.	Kluczbork	Kluczbork	Bogacica, Bąków, Kluczbork, Kuniów, Krasków, Ligota Dolna, Ligota Górna, Ligota Zamecka, Gotartów, Kujakowice Dolne, Kujakowice Górne
13.	Kolonowskie	Kolonowskie	Sporok, Staniszcze Małe, Staniszcze Wielkie, Kolonowskie
14.	Korfantów	Korfantów	Korfantów
15.	Krapkowice	Krapkowice	Dąbrówka Górna, Rogów Opolski, Gwoździce, Krapkowice, Steblów, Żywocice
		Prószków	Zimnice Wielkie
		Gogolin	Odrowąż
		Strzeleczy	Komorniki, Łowkowice, Strzeleczy, Dobra
16.	Lewin Brzeski	Lewin Brzeski	Lewin Brzeski, Nowa Mała Wieś, Kantorowice, Przecza, Raski, Skorogoszcz, Chróścina
17.	Murów	Murów	Murów, Zagwizdzie
18.	Namysłów	Namysłów	Namysłów, Józefów, Objazda, Kowalowice, Smogorzów, Michalice, Kamienna, Rychnów, Łączany, Ziemiłowice, Jastrzębie, Smarchowice Wielkie, Nowe Smarchowice, Smarchowice Małe, Ligotka
		Domaszowice	Gręboszów, Strzelce
		Świerczów	Biestrzykowice, Świerczów
		Wilków	Wilków, Jakubowice, Idzikowice, Krzyków
19.	Niemodlin	Niemodlin	Niemodlin, Gościejowice, Wydrowice
20.	Nysa	Głuchołazy	Burgrabice, Sławniowice, Gierałcice, Głuchołazy, Charbielin, Bodzanów, Nowy Las, Stary Las, Sucha Kamienica, Świętów Polski, Markowice, Nowy Świętów, Wilamowice Nyskie, Biskupów, Konradów
		Nysa	Radzikowice, Goświnowice, Głębinów, Siostrzechowice, Koperniki, Morów, Iława, Biała Nyska, Przetęk, Podkamień, Hajduki Nyskie, Kępnic, Wierzbicice, Niwnica, Domaszowice, Wyszów Śląski, Kubice, Konradowa, Rusocin, Złotogłowice, Hanuszów, Regulice, Sękowice, Nysa, Jędrzychów, Skorochów, Lipowa
		Otmuchów	Wójcice, Otmuchów
21.	Olesno	Olesno	Olesno, Świercze
22.	Opole	Opole	Opole
		Tarnów Opolski	Przywory, Kąty Opolskie
		Komprachcice	Ochodze, Komprachcice, Domecko, Dziekaństwo, Osiny, Polska Nowa Wieś, Wawelno, Żerkowice, Chmielowice
		Dąbrowa	Sławice, Wrzoski, Mechnice, Chróścina, Dąbrowa, Ciepeliowice, Karczów
		Łubniany	Biadacz, Luboszyce, Kępa
		Chrzastowice	Lędziny, Suchy Bór, Chrzastowice, Dębska Kuźnia
		Prószków	Zimnice Małe, Żłiznice, Boguszyce, Chrzowice, Folwark, Górki, Winów
23.	Ozimek	Ozimek	Ozimek, Antoniów, Szczedrzyk, Pustków, Schodnia Stara, Schodnia Nowa, Krzyżowa Dolina, Krasiejów, Grodziec, Mnichów, Chobie, Dylaki, Biestryznik
24.	Paczków	Paczków	Paczków, Kozielno, Kamiénica
25.	Pawłowiczki	Pawłowiczki	Ucieszków, Pawłowiczki, Ostroźnica, Chrósty, Dobieszów, Radoszowy,

Lp.	Nazwa aglomeracji	Gminy w aglomeracji	Miejscowości w aglomeracji
			Dobrostawice, Maciowakrze
26.	Pokój	Pokój	Pokój, Zieleniec
27.	Polska Cerekiew	Polska Cerekiew	Zakrzów, Jaborowice, Ciężkowice, Witostawice, Grzędzin, Łaniec, Wronin, Dzielawy, Polska Cerekiew, Ligota Mała
28.	Popielów - Karłowice	Popielów	Kurznie, Karłowice, Kuźnica Kotowska, Stobrawa, Stare Kolnie, Rybna, Popielów, Stare Siołkowice, Nowe Siołkowice, Kaniów
29.	Praszka	Praszka	Praszka, Gana, Rozterk, Szyszków, Wygiełdów
		Gorzów Śląski	Gorzów Śląski, Jastrzygowice
		Rudniki	Dalachów
30.	Prószków	Prószków	Prószków, Stara Kuźnica, Obora, Złotniki, Chrzęszczyce, Przysiecz, Ligota Prószkowska, Nowa Kuźnia
31.	Prudnik	Prudnik	Moszczanka, Łąka Prudnicka, Prudnik, Niemysłowice, Dębowiec
		Głuchołazy	Jarnołówki, Pokrzywna
32.	Skoroszyce	Skoroszyce	Chróścina, Skoroszyce
33.	Strzelce Opolskie	Strzelce Opolskie	Kadłub, Osiek, Grodzisko, Rozmierka, Rozmierz, Sucha, Szymiszów, Strzelce Opolskie, Szczepanek, Dziewkowice, Warmątowice, Błotnica Strzelecka, Roźniątów, Rozmierz
		Jemielnica	Łaziska, Gąsiorowice, Piotrówka, Barut, Jemielnica, Centawa, Wierchlesie
34.	Tarnów Opolski	Tarnów Opolski	Miedziana, Kosorowice, Tarnów Opolski, Nakło
		Izbicko	Grabów, Izbicko, Utrata, Krośnica, Borycz, Ligota Czamborowa, Otmice
35.	Trzebiszyn	Lasowice Wielkie	Lasowice, Chudoba, Wędrynia, Lasowice Wielkie, Tuły, Trzebiszyn
36.	Turawa	Łubniany	Kolanowice, Masów, Łubniany, Jełowa
		Turawa	Osowiec Śląski, Turawa, Trzęsina, Zawada, Kotórz Mały, Kotórz Wielki, Węgry, Marszałki, Rzędów, Kadłub Turawski, Zakrzów Turawski, Ligota Turawska, Bierdzany
37.	Ujazd	Ujazd	Niezdrowice, Ujazd, Stary Ujazd, Jaryszów, Zimna Wódka, Nogowczyce, Balcarzowice, Olszowa, Klucz, Sieronowice, Kolonia Jaryszów, Komorniki, Książęcy Las, Grzeboszowice, Wesołów
38.	Wołczyn	Wołczyn	Wołczyn, Świniary Wielkie, Wierzbica Dolna, Wierzbica Górna, Ligota Wołczyńska, Gierałcice, Brzezinki, Skałgi, Krzywiczyny
39.	Zawadzkie	Zawadzkie	Zawadzkie, Zębowice
40.	Zdzieszowice	Zdzieszowice	Januszkowice, Zdzieszowice, Rozwadza, Krępna, Żyrowa
		Walce	Walce, Zabierzów, Rozkochów, Grocholub, Stradunia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Aktualizacji Master Planu dla wdrażania dyrektywy Rady 91/271/EWG z 2016 r. oraz Dziennika Urzędowego Województwa Opolskiego

2.7.3. Oczyszczalnie ścieków

Województwo opolskie posiada 105 oczyszczalni ścieków, z czego 76 to oczyszczalnie komunalne, a 29 to oczyszczalnie przemysłowe⁴⁴. Do największych oczyszczalni ścieków o zasięgu ponadlokalnym należą oczyszczalnie ścieków w Opolu, Nysie, Kędzierzynie-Koźlu, Brzegu oraz Strzelcach Opolskich. Komunalne oczyszczalnie ścieków obsługują 74,5% mieszkańców województwa (kraj 72,7%). Wskaźnik mieszkańców miast korzystających z oczyszczania ścieków wynosi 95,9%, natomiast na terenach wiejskich wskaźnik ten wynosi 51,4% (4 miejsce w kraju).

W 2016 r. rozesłano, do użytkowników komunalnych oczyszczalni ścieków w województwie opolskim, ankiety dotyczące gospodarki wodno-ściekowej.⁴⁵

Z nadesłanych ankiet do szczegółowej analizy wytypowano 71 obiekty, z czego:

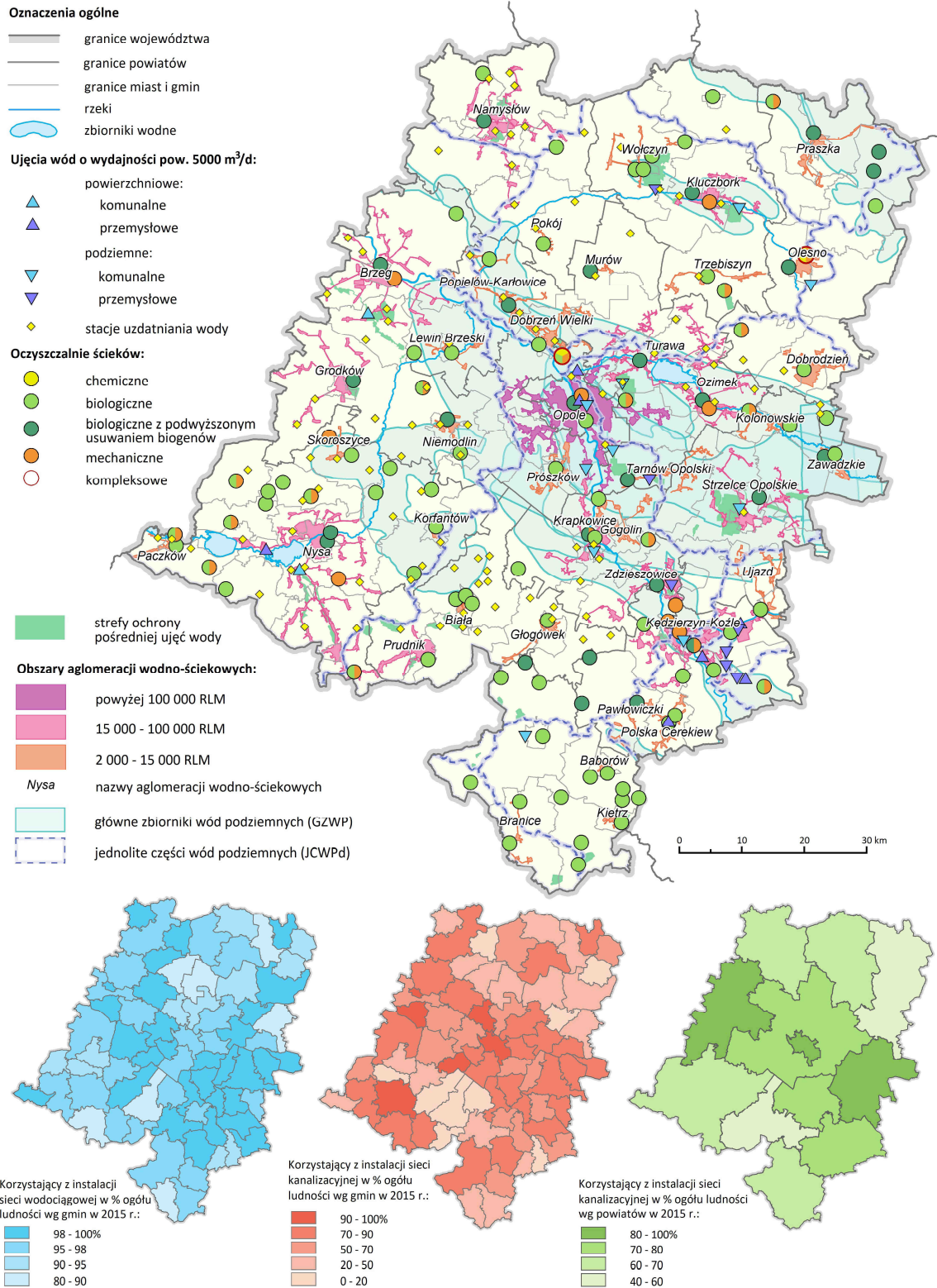
- 1 oczyszczalnia o obciążeniu rzeczywistym >100 000 RLM,
- 10 oczyszczalni o obciążeniu rzeczywistym >15 000 < 100 000 RLM,
- 22 oczyszczalnie o obciążeniu rzeczywistym >2 000 < 15 000 RLM,
- 8 oczyszczalni o obciążeniu rzeczywistym >1 000 < 2 000 RLM,

⁴⁴ Dane GUS 2015 r.

⁴⁵ Komunikat 2/0/2016 „Gospodarka komunalnymi osadami ściekowymi w województwie opolskim w roku 2015” Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Opolu

- 30 oczyszczalni o obciążeniu rzeczywistym < 1 000 RLM (do tej grupy włączono także oczyszczalnię Małopolskiej Hodowli Roślin w Uszycach, Elektrowni Opole PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna oraz oczyszczalnie w Rudnikach i Żytniowie, dla których dane pozyskano z Wojewódzkiego Systemu Odpadowego).

Rys. 11. Uwarunkowania gospodarki wodno-ściekowej

Źródło: Opracowanie własne

Podsumowanie

Gospodarkę ściekową na obszarze województwa opolskiego charakteryzują następujące problemy:

- zbyt niska jakość wód podziemnych i powierzchniowych,
- niezadowalający stan techniczny, wiek i struktura materiałowa infrastruktury wodociągowej przesyłowej,
- zbyt niska wydajność stacji uzdatniania wody,
- nadal niski stopień skanalizowania obszarów wiejskich (51%),
- niepełne skanalizowanie obszarów miejskich (87%- 99,3%),
- brak zorganizowanych systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków w gminach: Pakośćawice, Lubrza, Domaszowice, Zębrowice,
- zbyt mała przepustowość oczyszczalni ścieków w miejscowościach: Opole, Krapkowice, Namysłów, Kluczbork, Niemodlin, Paczków, Olesno, Gogolin, Kolonowskie, Polska Cerekiew, Ujazd.

Główne działania w obszarze gospodarki wodno-ściekowej powinny być ukierunkowane na:

- wyposażenie wszystkich aglomeracji w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków zapewniające oczyszczanie zgodne z obowiązującymi normami,
- uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenach zabudowy rozproszonej (obszary poza aglomeracją, peryferia miast),
- poprawę stan technicznego infrastruktury wodociągowej przesyłowej,
- poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych wraz z koniecznością ochrony głównych zbiorników wód podziemnych.

2.8. OCHRONA PRZECIWPOWODZIOWA

Postępujące zmiany klimatyczne przejawiające się występowaniem ekstremalnych zjawisk pogodowych, zwiększają poziom zagrożenia regionu powodzią, deszczami nawalnymi i suszą. Położenie oraz występujące uwarunkowania hydrograficzne i hydrologiczne powodują, że województwo opolskie narażone jest na stanowiące duże zagrożenie dla bezpieczeństwa mieszkańców i gospodarki, zalewy powodziowe. Prowadzone obserwacje hydrologiczne wskazują, że zalewy powodziowe w dolinie Odry są zjawiskiem cyklicznym, w okresie prowadzenia systematycznych obserwacji hydrologicznych (od XIX w.) występowały z dużą częstotliwością. Szczególne zagrożenie powodziowe występuje w dolinie Odry i w dolinach jej dopływów: Psiny, Troi, Ostrej, Opawy, Opawicy, Białej Głuchołaskiej, Złotego Potoku, Nysy Kłodzkiej, Ścinawy Niemodlińskiej, Małej Panwi, Stobrawy, Widawy, Proсны i Łomnicy. Zalewy powodziowe generują duże straty materialne i ludzkie. System ochrony przeciwpowodziowej województwa obejmuje ok. 372 km wałów przeciwpowodziowych, 16 zbiorników wodnych (o pojemności całkowitej 376,66 mln m³ i powierzchni 6 790,2 ha), 6 polderów przepływowych (o pojemności całkowitej 26,6 mln m³ i powierzchni 1980,0 ha) i 4 kanały ulgi (Opole, Kędzierzyn-Koźle, Otmuchów i Lewin Brzeski).

Województwo, podobnie jak i cały kraj, posiada bardzo ograniczoną możliwość zatrzymywania wody wynoszącą, wg szacunków, 6% średniorocznego odpływu wód powierzchniowych. Zatrzymywanie wody odbywa się przy wykorzystaniu retencji naturalnej i sztucznej. Retencja naturalna związana jest z naturalnymi formami pokrycia terenu, w szczególności lasami, łąkami i terenami wodno-błotnymi, które obok funkcji hydrologicznej pełnią także funkcję przyrodniczą. Wielkość retencji naturalnej jest zmienna w czasie, a skala retencji generalnie pozostaje poza możliwościami oszacowania. Retencja sztuczna wód powierzchniowych prowadzona jest w oparciu o: kompleksy nawadnianych użytków rolnych i leśnych (ok. 3064 ha), obiekty piętrzące na ciekach, wielozadaniowe zbiorniki wodne (pow. 6 494 ha i poj. 365 mln m³), zbiorniki małej

retencji (pow. 387,6 ha i poj. 11,06 mln m³), kompleksy stawów rybnych (pow. 2 439 ha i poj. 36,6 mln m³) oraz inne zbiorniki, (pow. 700,0 ha i poj. 10,5 mln m³).

Zrealizowane i realizowane inwestycje nie zapewniają pełnego bezpieczeństwa mieszkańcom Opolszczyzny. Jak wykazała powódź z maja 2010 r. najgorsza sytuacja występuje w południowo-wschodniej części województwa, w dolinie rzeki Odry, w gminach Cisek i Bierawa. Brak ciągłości w obwałowaniach na terenie wyżej wymienionych gmin stwarza zagrożenie mieszkańców i majątku trwałego.

Jednym z nadal aktualnych problemów jest opóźnienie realizacji zbiornika przeciwpowodziowego Racibórz w województwie śląskim (planowane ukończenie w 2019 r.), mającego istotne znaczenie dla ochrony przeciwpowodziowej doliny rzeki Odry.

Rys. 12. Uwarunkowania ochrony przeciwpowodziowej

Źródło: Opracowanie własne

2.9. TURYSTYKA

Opolszczyzna posiada atrakcyjne walory przyrodniczo-krajobrazowe, liczne zabytki architektury, dobrze przygotowane trasy i szlaki turystyczne oraz korzystne warunki klimatyczne (wczesne wiosny, ciepłe lata, długie jesienie, łagodne zimy i umiarkowana ilość opadów) sprzyjające wypoczynkowi i uprawianiu turystyki przez cały rok. Województwo opolskie oferuje bardzo dobre warunki wypoczynku zarówno dla szukających spokoju i ciszy, jak i dla tych, którzy preferują wypoczynek aktywny – sporty wodne, wycieczki piesze, rowerowe lub konne.

Województwo opolskie charakteryzuje się dużą różnorodnością przyrodniczą i krajobrazową, czego wyrazem jest objęcie różnymi formami ochrony prawnej około 29% jego powierzchni. Formy ochrony przyrody najbardziej predysponowane do rozwoju turystyki reprezentowane są przez:

- 3 parki krajobrazowe obejmujące łącznie 6,7% powierzchni województwa,
- 9 obszarów chronionego krajobrazu obejmujących łącznie 20,4% powierzchni województwa.

Największy udział powierzchni obszarów chronionych występuje w powiatach: opolskim, namysłowskim, kluczborskim i strzeleckim.

Wśród głównych walorów środowiska przyrodniczego Opolszczyzny należy wymienić:

- trzy duże jeziora: Otmuchowskie, Nyskie i Turawskie, o łącznej powierzchni 6108 ha,
- zwarte kompleksy leśne w północnej i środkowej części województwa (najwyższy wskaźnik lesistości ma gmina Murów – 75,1%),
- Góry Opawskie w południowej części województwa.

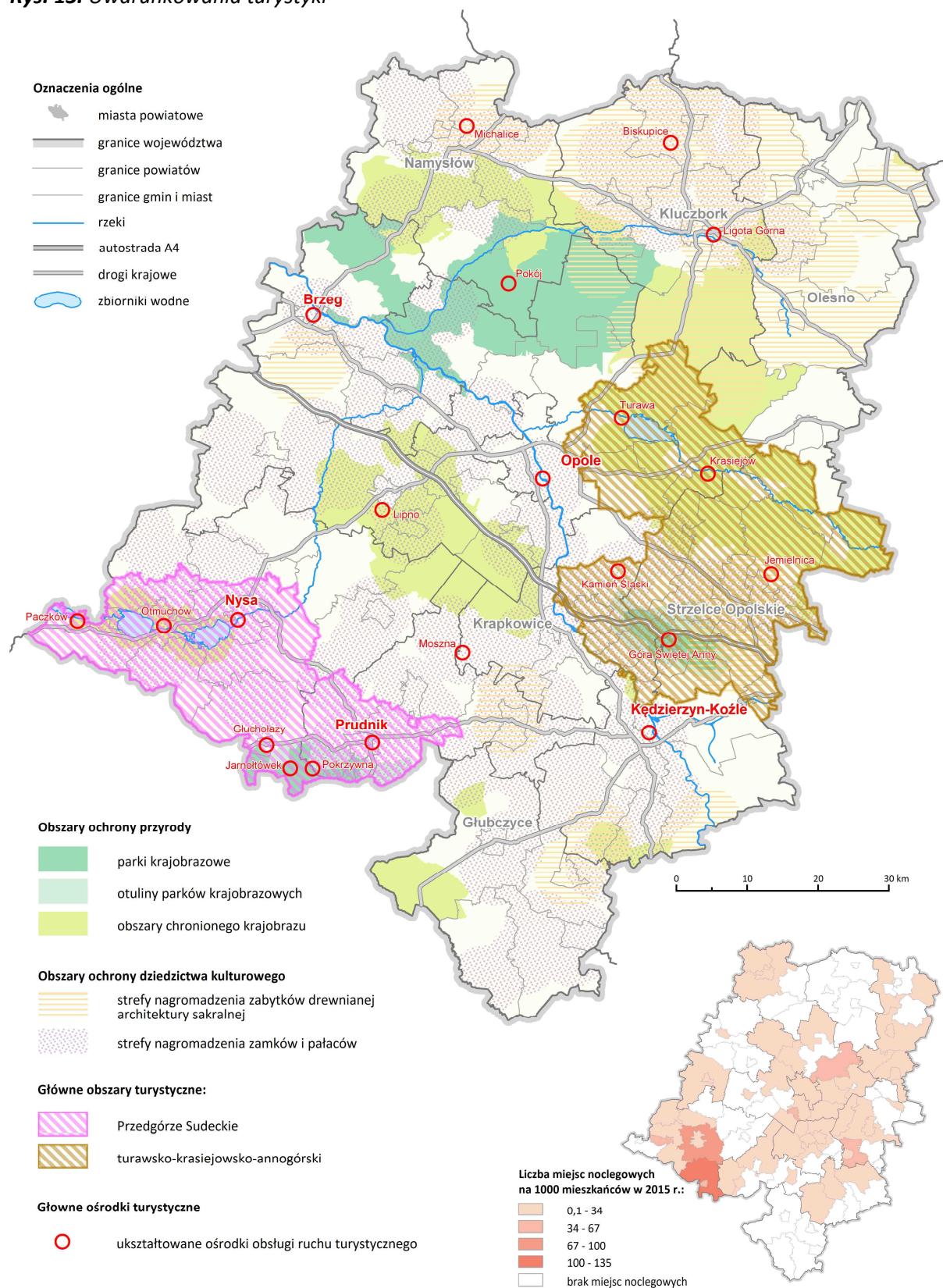
Wśród atutów województwa należy również wymienić odkryte w Krasiejowie w gminie Ozimek najstarsze na świecie szczątki dinozaura *Silesaurus opolensis* będące główną atrakcją JuraParku.

Region należy do najzasobniejszych w kraju pod względem ilości zabytków wpisanych do rejestru zabytków – łącznie ochroną objętych jest 2614 obiektów. Na szczególną uwagę zasługuje nagromadzenie zabytków drewnianej architektury sakralnej oraz zamków i pałaców.

W województwie opolskim można wyróżnić dwa obszary o rozwiniętej funkcji turystycznej:

- **obszar przedgórza Paczkowskiego**, w południowej części województwa obejmujący gminy: Nysa, Paczków, Otmuchów, Głuchołazy, Prudnik. Obszar posiada zróżnicowane walory kulturowe (m.in. pomniki historii w Nysie i w Paczkowie – tzw. „Polskie Carcassonne”, miasto Otmuchów - „Miasto Kwiatów” i dawne uzdrowisko – Głuchołazy) oraz przyrodnicze (Otmuchowsko-Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu i Park Krajobrazowy „Góry Opawskie”);
- **obszar turawsko-krasiejowsko-annogórski**, w środkowo-wschodniej części województwa obejmujący gminy: Ozimek, Turawa, Kolonowskie, Zawadzkie, Leśnica, Ujazd, Zdzieszowice, Strzelce Opolskie, Gogolin, Izbicko. Jest to obszar cechujący się wysokim potencjałem kulturowym i przyrodniczym z uwagi na położenie miejsca kultu religijnego i pomnika historii na Górze Św. Anny, Parku Krajobrazowego „Góra Św. Anny”, Geoparku Krajowego „Góra Św. Anny”, pomnika historii w Ozimku, Obszaru Chronionego Krajobrazu „Lasy Stobrawsko-Turawskie” i projektowanego Parku Krajobrazowego „Dolina Małej Panwi”. Istnienie stanowiska paleontologicznego rangi światowej przyczyniło się do powstania produktu turystycznego, jakim jest park dinozaurów „Jurapark” w Krasiejowie. Teren ten cechuje także potencjał infrastrukturalny i bazy turystycznej: długość szlaków turystyki rowerowej i turystyki pieszej wynosi ok. 300 km, istnieje także szlak kajakowy Dolina Małej Panwi, dla turystyki wypoczynkowej rosnące znaczenie ma także kompleks rekreacyjno-wypoczynkowy Jezior Turawskich.

Rys. 13. Uwarunkowania turystyki

Źródło: Opracowanie własne

Województwo opolskie dysponuje łącznie 9401 miejscami noclegowymi⁴⁶ w turystycznych obiektach noclegowych, w tym 4170 miejscami w obiektach hotelowych oraz 5231 miejscami w innych obiektach zbiorowego zakwaterowania.

Tabela 12. Obiekty hotelowe w województwie opolskim w 2015 r.

Lp.	Obiekty hotelowe	Liczba obiektów	Liczba miejsc
1.	hotele	58	3248
2.	motele	2	70
3.	pensjonaty	5	171
4.	inne obiekty hotelowe	18	681
Ogółem		83	4170

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 13. Pozostałe turystyczne obiekty noclegowe w województwie opolskim w 2015 r.

Lp.	Turystyczne obiekty noclegowe	Liczba obiektów	Liczba miejsc
1.	domy wycieczkowe	2	489
2.	schroniska	1	40
3.	schroniska młodzieżowe	1	25
4.	szkolne schroniska młodzieżowe	12	580
5.	ośrodki wczasowe	12	861
6.	ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	4	520
7.	zespoły domków turystycznych	7	395
8.	kempingi	5	562
9.	poła biwakowe	3	778
10.	pokoje gościnne/kwatery prywatne	13	198
11.	kwatery agroturystyczne	16	220
12.	pozostałe turystyczne obiekty noclegowe	9	563
Ogółem		85	5231

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

2.10. GOSPODARKA

Z punktu widzenia rozwoju gospodarczego najistotniejsze uwarunkowania przestrzenne w obszarze województwa opolskiego związane są z:

- wysoką wartością rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w szczególności południowej i zachodniej części województwa, z najdłuższym w kraju okresem wegetacyjnym oraz wysokim poziomem kultury rolnej,
- jednymi z najbogatszych w kraju zasobami eksploatacyjnymi margli i wapieni dla przemysłu cementowego i wapienniczego, bogatymi i łatwo dostępnymi zasobami kruszyw naturalnych, kamieni blocznych i łamanych,
- zróżnicowanym zasobem obszarów przyrodniczych, sprzyjającym rozwojowi funkcji użytkowych, w tym turystyczno-rekreacyjnych,
- zasoby produkcyjne lasów,
- zróżnicowana struktura przemysłu i długoletnia tradycja produkcji, w szczególności w sektorze przemysłu spożywczego, mineralnego, metalowego, maszynowego oraz chemicznego,
- dogodna dostępność transportowa dzięki gęstej sieci dróg, linii kolejowych oraz funkcjonowania drogi wodnej na Odrze,
- potencjał naukowo-badawczy uczelni i instytutów,
- oferta terenów inwestycyjnych.

⁴⁶ GUS - stan na 2015 r.

Przeźren gospodarczą województwa opolskiego charakteryzuje⁴⁷:

- Średni poziom rozwoju gospodarczego (PKB *per capita* – 11 miejsce w kraju) oraz najniższa w kraju stopa wzrostu gospodarczego w ostatnich kilkunastu latach;
- Stosunkowo silne wewnątrzregionalne zróżnicowanie poziomu rozwoju gospodarczego (niższy wskaźnik PKB *per capita* w części zachodniej województwa);
- Istotne znaczenie sektora przemysłu w rozwoju gospodarczym regionu (30,7% wartości dodanej brutto przy przeciętnej dla Polski 23,9%);
- Zróżnicowana struktura działowa przemysłu, w której wyróżniają się m.in. zakłady przemysłu spożywczego, chemicznego, koksowniczego, energetycznego, cementowo-wapienniczego, metalowego, a ponadto przemysł meblarski i drzewny, bazujący na długoletniej tradycji;
- Trwała (z zastrzeżeniami), wysoka rentowność opolskich przedsiębiorstw, charakteryzujących się ponadto wysokim stopniem płynności finansowej;
- Duży potencjał eksportowy województwa opolskiego, opierający się w zdecydowanej mierze na przemyśle chemicznym;
- Wysoka produktywność rolnicza (wysokie plony);
- Słabość sektora usług, zwłaszcza usług rynkowych (najniższy w kraju udział usług rynkowych w wartości dodanej brutto) oraz niedostateczny rozwój sektora usług wyższego rzędu;
- Niska innowacyjność gospodarki oraz słabość sfery B+R (nakłady na działalność badawczo-rozwojową w przeliczeniu na 1 mieszkańca należą do najniższych w kraju);
- Niewystarczający poziom inwestycji, w tym inwestycji zagranicznych.

2.10.1. Strefy ekonomiczne

W województwie opolskim funkcjonują **podstrefy specjalnych stref ekonomicznych (SSE) w 21 gminach**, o łącznej powierzchni terenów inwestycyjnych ok. **1324 ha**. Jeszcze w roku 2006 na terenie województwa funkcjonowały tylko dwie podstrefy SSE (podstrefa Starachowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Tułowicach (16,9 ha) oraz podstrefa Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Nysie (8,4 ha). W następnych latach utworzono: kolejne podstrefy **WSSE** w Namysłowie, Prudniku, Skarbimierzu, Opolu, Kluczborku, Praszce, Nysie, Otmuchowie, Niemodlinie, Grodkowie, Lewinie Brzeskim, Dąbrowie oraz podstrefy **KSSE** w Ujeździe, Strzelcach Opolskich, Kietrze, Gogolinie, Kędzierzynie-Koźlu, Krapkowicach i Oleśnie.

Największymi inwestorami powstałych stref zostały: Marcegaglia Poland (Praszka, Kluczbork), Mondelēz, Adient, Donaldson (Skarbimierz), Polaris Industries, Pastafood Company, IFM ecolink (Opole), Kronospan (Strzelce Opolskie) oraz Exlabesa Polska w Tułowicach czy Mubea i IFA Rotorion w Ujeździe.

Przedsiębiorcy lokalizujący swoje inwestycje w Specjalnej Strefie Ekonomicznej mogą otrzymać liczne przywileje, mianowicie:

- zwolnienie z podatku CIT lub PIT,
- działkę w pełni przygotowaną pod inwestycję,
- konkurencyjną cenę,
- kompleksową i bezpłatną pomoc ze strony Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera, działającym przy OCRG przy załatwianiu formalności związanych z inwestycją, jak również opiekę poinwestycyjną podczas prowadzenia działalności gospodarczej,
- na terenie niektórych gmin zwolnienie od podatku od nieruchomości,
- wsparcie ze strony Powiatowych Urzędów Pracy (np. doposażenie miejsc pracy, kursy i szkolenia, etc.).

⁴⁷ „Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa opolskiego”, UMWO, Opole, 2012

Tabela 14. Powierzchnia podstref specjalnych stref ekonomicznych w województwie opolskim w 2017 roku

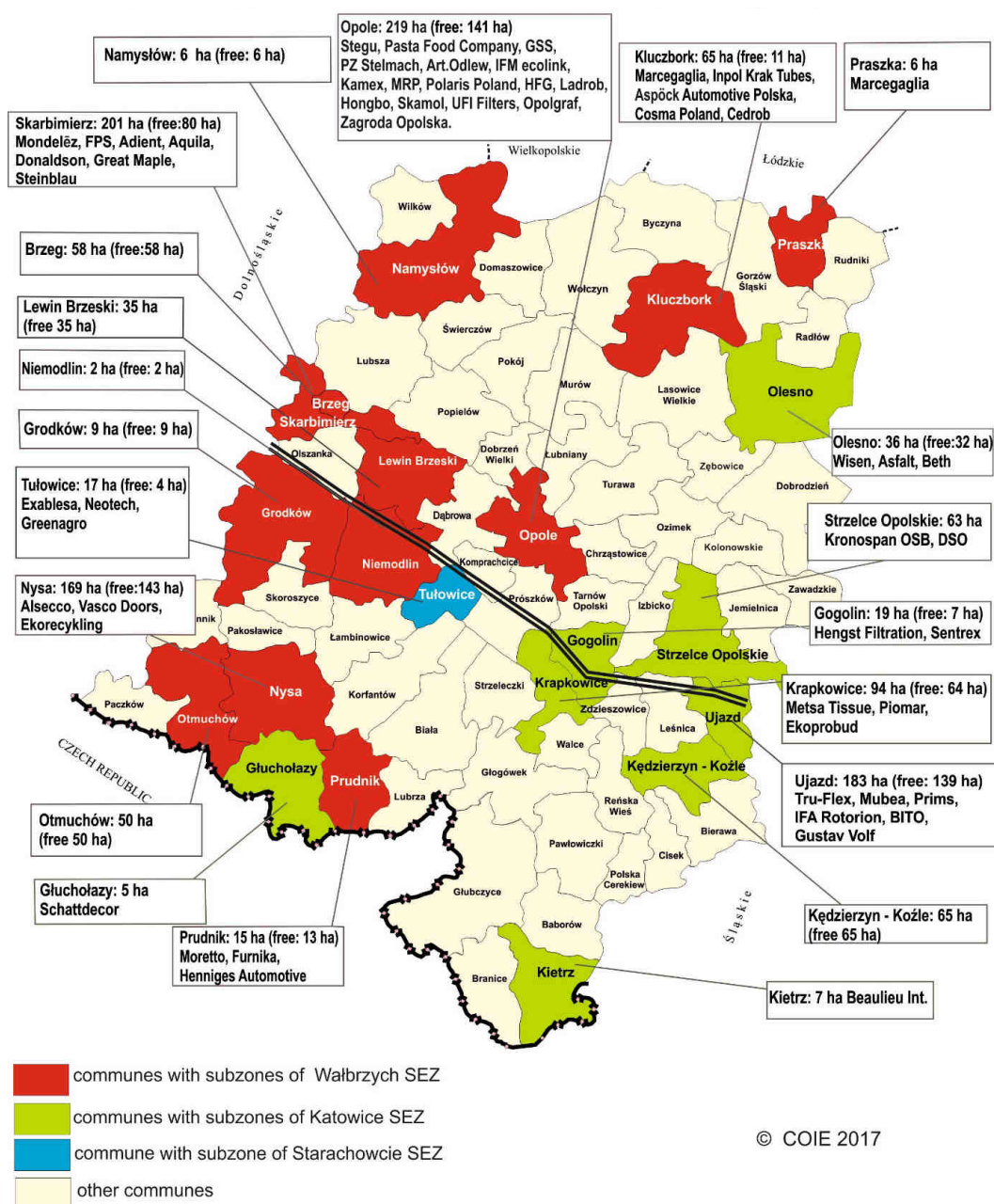
Lp.	Gmina	Łączna powierzchnia [ha]	Inwestorzy
Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna		835,41 ha	
1.	Namysłów	6,31	-
2.	Prudnik (2 obszary)	15,23	Furnika; Moretto, Henniges Automotive
3.	Skarbimierz (3 obszary)	200,85	Mondelez; Adient; Aquila Brzeg; FPS; Donaldson, Great Maple
4.	Opole (6 obszarów)	219,48	Stegu; Art-Odlew; PZ Stelmach; IFM Ecolink; Pasta Food Company; GSS; Hongbo; Skamol, Opolgraf, Labdrob, Zagroda Opolska ; Kamex; MRP sp. z o.o.; UFI Filters, Polaris Poland sp. z o.o; Heerema Fabrication Group.
5.	Kluczbork (2 obszary)	64,83	Marcegaglia Poland; InpolKraK; Aspöck Automotive Polska sp. z o.o; Cosma; Cedrob
6.	Praszka	6,20	Marcegaglia Poland
7.	Nysa (2 obszary)	168,86	Alsecco sp. z o.o.; Vasco Doors sp. z o.o., Eco Recykling
8.	Otmuchów	49,8	-
9.	Niemodlin	2,08	-
10.	Grodków (3 obszary)	9,42	-
11.	Lewin Brzeski (2 obszary)	31,00	-
12.	Brzeg (2 obszary)	58,57	-
Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna		471,85	
1.	Ujazd (2 obszary)	182,90	Tru-flex; Prims, Bito Technika Magazynowa; Mubea, IFA Rotorion, Gustav Wolf.
2.	Strzelce Opolskie	63,00	Kronospan
3.	Kietrz	6,89	Beaulieu International Group
4.	Gogolin (2 obszary)	19,29	Sentrex, Hengst Filtration Polska
5.	Kędzierzyn-Koźle	64,92	-
6.	Krapkowice (4 obszary)	93,78	Piomar, Metsa Tissue, Ekoprobud
7.	Olesno	36,45	WMB Asphalt; Wisen; BETH
8.	Głuchoczały	4,63	Schattdecor
Starachowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna		16,73	
1.	Tułowice	16,73	Exlabesa, Neotech; GreenAgro
Łącznie ≈		1323,99	

Źródło: *Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki, listopad 2017 r.*

W bazie *Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera* w Opolu na koniec listopada 2017 roku znajdowało się ponad **100 ofert terenów inwestycyjnych**, ok. **40 ofert obiektów** przemysłowych oraz obiektów z przeznaczeniem na działalność gospodarczą (usługi lub turystyka). W bazie PAIIIZ w województwie opolskim znajduje się 126 ofert terenów inwestycyjnych.

Tereny inwestycyjne w regionie w większości są dobrze uzbrojone w niezbędną infrastrukturę techniczną. Atutem oferty terenów inwestycyjnych województwa opolskiego jest ich dobra dostępność dróg w skali krajowej i europejskiej (równomiernie rozbudowana sieć komunikacyjna, z dobrą infrastrukturą drogową, w tym autostradą A4, A1 i S8), a także dostępność do infrastruktury kolejowej.

Rys. 14. Specjalne Strefy Ekonomiczne w województwie opolskim wraz ze zlokalizowanymi firmami oraz dostępnymi terenami inwestycyjnymi

© COIE 2017

Źródło: COIE, listopad 2017 r.

2.10.2. Rynek pracy ⁴⁸

Podstawowe cechy regionu w kontekście rynku pracy to przede wszystkim: niedopasowanie struktury podaży do popytu, wyższe (rejestrowane) bezrobocie w zachodniej części województwa, wysoki udział trwale bezrobotnych w ogólnej liczbie zarejestrowanych oraz wysoki udział osób z niskimi kwalifikacjami lub bez zawodu w strukturze bezrobocia. Niepokojący jest wysoki udział

⁴⁸ Podrozdział opracowano z wykorzystaniem danych statystycznych BDL Opolskiego Urzędu Statystycznego oraz *Analizy Sytuacji Na Rynku Pracy Województwa Opolskiego w 2015 roku* dla Sejmiku Województwa Opolskiego, Wydział Obserwatorium Rynku Pracy Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Opolu.

bezrobotnych poniżej 25 roku życia, rosnący udział osób niepełnosprawnych, oraz występowanie zjawiska dyskryminacji na rynku pracy wobec kobiet, niepełnosprawnych i osób w wieku powyżej 50 lat. Problemem regionu jest wolniejszy przyrost miejsc pracy niż w pozostałych województwach. Struktura zatrudnienia w województwie nie jest korzystna, charakteryzuje się bowiem wysokim udziałem zatrudnienia w rolnictwie, zaś niskim w usługach.⁴⁹

Lokalny rynek pracy charakteryzują również działające na nim podmioty gospodarcze. W roku 2015 na terenie województwa opolskiego zarejestrowanych było ponad 100 tys. podmiotów gospodarki narodowej (jest to najwyższy na przestrzeni lat poziom odnotowany w województwie). Znaczny wzrost liczby podmiotów gospodarczych wobec roku 2014 odnotowano w Opolu oraz w powiatach: opolskim, namysłowskim, prudnickim i oleskim. Rozwój przedsiębiorczości w regionie w dużej mierze uwarunkowane jest przyznawaniem środków finansowych przez urzędy pracy na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

Niezbędnym czynnikiem określającym rynek pracy są zasoby pracy tworzone przez osoby pracujące i bezrobotne. W grudniu 2015 roku liczba pracujących w województwie wyniosła ok. 206 tys. (co stanowi 199 osób więcej niż w XII 2014 r.).

W ciągu całego 2015 roku do powiatowych urzędów pracy wpłynęło ogółem 43 226 ofert pracy i było to o 4 479 ofert więcej niż w 2014 roku.

W ciągu 2015 roku najwięcej ofert pracy zgłosili pracodawcy mający swoje siedziby w powiatach: opolskim grodzkim (10 190), nyskim (5 691) oraz opolskim ziemskim (4 591). Powiat nyski charakteryzuje się zdecydowanie wyższą stopą bezrobocia w porównaniu do Opola.

Do analizy rynku pracy niezbędna jest obserwacja zjawiska bezrobocia. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w województwie wg stanu na koniec 2015 roku wyniosła 36,2 tys. osób, liczba ta była niższa od uzyskanej z końcem roku 2014 o ponad 6 tys. (spadek o 17%). Spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych w skali województwa dostrzegany jest we wszystkich powiatach. Najwięcej zarejestrowanych bezrobotnych na koniec 2015 roku odnotowano w powiecie nyskim (ponad 6,0 tys.) i brzeskim (ponad 4,0 tys.), najmniej – w powiatach: namysłowskim (ponad 1,6 tys.), oleskim (ponad 1,7 tys.) i strzeleckim (ponad 1,8 tys.). W grudniu 2015 r. wśród ogółu bezrobotnych przeważały kobiety (19,8 tys. osób), z 46,7% udziałem w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w naszym regionie. Podobnie jak w latach ubiegłych, największy odsetek bezrobotnych kobiet odnotowano w powiatach: krapkowickim (54,4%), strzeleckim (54,3) i kędzierzyńsko-kozielskim (52,9%), natomiast najniższy w powiecie namysłowskim (40,4%), brzeskim (44%) oraz prudnickim (44,1%).

Bezrobotni zarejestrowani w końcu grudnia 2015 roku w województwie opolskim stanowili 10,2% ludności aktywnej zawodowo, co oznacza spadek o 1,6 punktu procentowego w porównaniu z rokiem poprzedzającym. Powyższy wskaźnik plasuje nasze województwo na 7 pozycji w kraju. W analizowanym okresie bezrobocie w kraju wyniosło 9,8%, co oznacza, iż poziom bezrobocia na Opolszczyźnie przekroczył wartość krajową o 0,4 punktu procentowego (na koniec roku 2014 było to również 0,4 punktu procentowego).

Charakterystyczną cechą województwa opolskiego jest znaczne zróżnicowanie terytorialne zjawiska bezrobocia. Stopa bezrobocia w powiatach województwa opolskiego waha się od 5,3% w m. Opolu do 15,2% w powiecie prudnickim. Wysoką stopę bezrobocia zanotowano także w powiecie nyskim (14,3%) i głubczyckim (14,1%).

2.11. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Infrastrukturę społeczną tworzy sieć obiektów i placówek zaspokajających potrzeby mieszkańców regionu, między innymi w zakresie edukacji, nauki, ochrony zdrowia i opieki społecznej, kultury, sportu, administracji publicznej, bezpieczeństwa i wymiaru sprawiedliwości, otoczenia

⁴⁹ Opracowano na podstawie: *Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej Województwa Opolskiego. Diagnoza strategiczna.* Zarząd Województwa Opolskiego.

biznesu oraz usług bytowych. Ze względu na zróżnicowaną kategorię zaspokojenia tych potrzeb – określającą priorytet działań – wyróżnić można:

- kategorię potrzeb niezbędnych, wymuszających działania, obejmującą urządzenia i obiekty edukacji, zdrowia i opieki społecznej;
- kategorię potrzeb uznaniowych (nie zawsze i nie w każdym zakresie niezbędnych), obejmującą obiekty kultury, sportu i wypoczynku;
- kategorię działań niezależnych, opartych na zasadach gospodarki rynkowej, obejmującą placówki i obiekty handlu i usług.

Obecnie infrastruktura społeczna pełni wyjątkową rolę w problemach demograficznych – to m.in. od jej jakości zależą takie procesy, jak: dzietność, migracje ludności, emigracja, rozwój rynków pracy. Tworzy ona pewnego rodzaju bazę rozwojową dla wielu procesów społeczno-gospodarczych, będących fundamentem rozwoju regionu. Największa koncentracja obiektów i placówek tworzących infrastrukturę społeczną w województwie występuje w Opolu, a także w ośrodkach subregionalnych. Pozostałe miasta i ośrodki wiejskie posiadają zazwyczaj bazowe elementy tej infrastruktury.

2.11.1. Ochrona zdrowia i opieka społeczna

W świetle obecnej sytuacji demograficznej regionu (starzenie się mieszkańców i wyludnianie się regionu), jedną z najważniejszych sfer infrastruktury społecznej jest ochrona zdrowia i opieka społeczna. Dostęp do usług ochrony zdrowia w województwie jest dość dobry, ale nie zabezpiecza wszystkich potrzeb mieszkańców.

Tabela 15. Analiza SWOT dla obszaru ochrony zdrowia w województwie opolskim – *mocne i słabe strony*

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Regionalna koordynacja ratownictwa medycznego • Rozmieszczenie łóżek podstawowych i specjalistycznych • Potencjał dializoterapii, chirurgii naczyniowej, neurochirurgii, kardiologii inwazyjnej, onkologii i hematologii • Najniższy w Polsce poziom zadłużenia szpitali • Jakość opieki zdrowotnej • Regionalne uczelnie kształcące na kierunkach medycznych • Organizacja intensywnej opieki medycznej nad noworodkami i dziećmi • Realizacja programu leczenia wczesnej fazy udaru mózgu • Poziom stacjonarnego leczenia psychiatrycznego 	<ul style="list-style-type: none"> • Wyludnianie się i struktura wieku ludności oraz zmniejszająca się liczba ubezpieczonych • Deficyt lekarzy specjalistów, w tym z dziedzin: geriatry, medycyny rodzinnej, pediatrii, radioterapii, interny, psychiatrii dziecięcej • Infrastruktura w kompleksowej opiece nad osobami starszymi, przewlekle chorymi, niesamodzielnymi oraz niewystarczająca liczba opiekunów • System kompleksowej diagnostyki i leczenia chorób nowotworowych • Dostęp do poradni ginekologicznych w ramach ubezpieczenia zdrowotnego • Dostęp do usług ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, w tym rehabilitacji medycznej • Zmniejszająca się liczba lekarzy i pielęgniarek • Niedobór infrastruktury, zwłaszcza w zakresie kompleksowego leczenia nowotworów i intensywnej terapii • Wyposażenie w sprzęt oraz poziom informatyzacji jednostek ochrony zdrowia • Dostęp do opieki długoterminowej i paliatywno-hospicyjnej • Koordynacja realizacji działań i programów w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki • Opieka profilaktyczna nad dziećmi i młodzieżą, w tym stomatologia dziecięca • Opieka dzienna i środowiskowa na chorymi psychicznie

Mocne strony	Słabe strony
	<ul style="list-style-type: none"> • Współdziałanie obszarów opieki zdrowotnej z opieką społeczną • Aktywność ruchowa oraz poziom kultury fizycznej • Niedostosowanie godzin funkcjonowania aptek do faktycznych potrzeb mieszkańców

Tabela 16. Analiza SWOT dla obszaru ochrony zdrowia w województwie opolskim – szanse i zagrożenia

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost świadomości prozdrowotnej • Rozwój opieki nad matką i dzieckiem • Współpraca płatnika, jednostek ochrony zdrowia i ich właścicieli w zakresie realizacji polityki prozdrowotnej • Rozwój e-zdrowia i telemedycyny • Współpraca szpitali województwa z ośrodkami akademickimi • Środki zewnętrzne na kształcenie i podnoszenie kwalifikacji kadry medycznej • Alternatywne źródła finansowania ochrony zdrowia, w tym dodatkowe ubezpieczenia zdrowotne • Oparcie systemu ochrony zdrowia o instytucję lekarza rodzinnego • Innowacyjne rozwiązania w ochronie zdrowia poprawiające skuteczność świadczonych usług medycznych • Nowe programy zdrowotne i profilaktyczne • Optymalizacja kosztów funkcjonowania systemu ochrony zdrowia z koncentracją działalności szpitali • Decentralizacja finansowania świadczeń wraz z odpowiedzialnością regionalną za dostęp do świadczeń zdrowotnych • Rozwój rehabilitacji neurologicznej • Utworzenie bazy Lotniczego Pogotowia Ratunkowego w województwie • Powstanie na terenie województwa opolskiego podmiotów realizującego świadczenia z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak wspólnego i jednolitego mechanizmu realizowania regionalnej polityki zdrowotnej • Niestabilność przepisów w ochronie zdrowia • Nakłady na ochronę zdrowia • Odptyw wykwalifikowanego personelu medycznego • Zbyt obszerny koszyk świadczeń gwarantowanych w stosunku do wielkości środków przeznaczanych na ochronę zdrowia • Wycena świadczeń zdrowotnych rozliczanych przez NFZ • Limitowanie świadczeń medycznych i związany z tym czas oczekiwania na realizację planowanych zabiegów • Brak zainteresowania wybranymi specjalizacjami medycznymi (geriatria, pediatria, medycyna rodzinna, radioterapia) • Zbyt mała ilość miejsc specjalizacyjnych dla województwa opolskiego • Dysproporcje w finansowaniu usług medycznych

wg *Diagnozy stanu ochrony zdrowia w województwie opolskim (UMWO, Opole, czerwiec 2013 r.)*, opracowanej na potrzeby *Strategii ochrony zdrowia dla województwa opolskiego na lata 2014-2020 (Zarząd Województwa Opolskiego, grudzień 2013 r.)*

W księgach rejestrowych Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w 2016 roku było zarejestrowanych 489 **podmiotów leczniczych prowadzących działalność leczniczą** polegającą na udzieleniu świadczeń zdrowotnych.

Sieć **szpitali** w województwie jest rozbudowana, cechuje je dobra dostępność terytorialna. W 2015 r. w województwie były łącznie 4 602 łóżka⁵⁰ w 28 szpitalach ogólnych, co stanowi o 255

⁵⁰ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

łóżka mniej niż w roku poprzednim. Najwyższa liczba łóżek szpitalnych cechowała powiat Miasto Opole (1389) i zaraz po nim – powiat nyski (1101). Wobec malejącej liczby łóżek, wskaźnik liczby łóżek na 10 tys. ludności wynosi 46,22, co plasuje województwo zaledwie na 12 miejscu w kraju. Jednak według liczby łóżek na oddziałach onkologicznych na 10 tys. ludności, ze wskaźnikiem 0,94 województwo znajduje się na ostatnim miejscu w kraju, wg liczby łóżek na oddziałach kardiologicznych na 10 tys. ludności, ze wskaźnikiem 1,76 – na 14 miejscu w kraju (przed województwem lubuskim i zachodniopomorskim), a wg liczby łóżek na oddziałach psychiatrycznych na 10 tys. ludności (wskaźnik 0,82) na przedostatnim miejscu w kraju (przed województwem świętokrzyskim). Ponadto w województwie opolskim funkcjonują 3 **szpitale psychiatryczne** oraz 3 hospicja stacjonarne (dysponujące 32 łózkami). Strategiczne znaczenie w województwie powinny odgrywać szpitale wielospecjalistyczne, m.in. w Opolu, w Nysie i Kędzierzynie-Koźlu. Przemawia za tym posiadanie w strukturach organizacyjnych tych szpitali SOR-ów z zapleczem diagnostyki laboratoryjnej, obrazowej oraz działających w systemie całodobowej gotowości bloków operacyjnych. Stan infrastruktury, wyposażenia i dostępności do nowoczesnej aparatury medycznej w placówkach leczenia szpitalnego ocenia się jako dobry.

Na terenie województwa **system ratownictwa medycznego** działa na podstawie *Planu Działania Systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne dla Województwa Opolskiego na lata 2015 i następne*, sporządzonego przez Wojewodę Opolskiego. W 2015 roku na obszarze województwa opolskiego działały następujące jednostki systemu: 7 szpitalnych oddziałów ratunkowych, 42 zespoły ratownictwa medycznego, w tym 18 specjalistycznych zespołów ratownictwa medycznego. Od 2016 roku funkcjonuje baza Lotniczego Pogotowia Ratunkowego w Polskiej Nowej Wsi.

Na Opolszczyźnie zarejestrowanych jest 5 lądowisk sanitarnych: w Opolu, Nysie, Oleśnie, Kędzierzynie-Koźlu i Brzegu. Planowane jest uruchomienie lądowiska sanitarnego w Strzelcach Opolskich.

Od 2012 r. działa Wojewódzkie Centrum Powiadamiania Ratunkowego (WCPR) w Opolu.

Obserwowany w ostatnich latach trend wskazuje na tendencję wzrostową liczby przychodni **ambulatoryjnej opieki zdrowotnej**. Na koniec 2015 r. w województwie opolskim było 538 przychodni, w tym 55 przychodni podległych samorządowi terytorialnemu. Najwięcej placówek zlokalizowanych było w Opolu (110) oraz, w kolejności: w Kędzierzynie-Koźlu, Nysie i Kluczborku. Średnio w województwie przypada 5 przychodni na 10 tys. ludności.

Na Opolszczyźnie funkcjonowało także 19 stacjonarnych **zakładów opiekuńczo-leczniczych** dysponujących 1018 łózkami⁵¹. Pomimo niskiego rozwoju usług opiekuńczo-leczniczych i terminalnych, wskaźnik liczby łóżek w hospicjach, zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych na 100 tys. ludności w województwie w ostatnich latach rośnie, i notowany jest powyżej średniej krajowej, w 2015 roku wynosił 105,4 łóżka.

Sprzedaż leków i wyrobów medycznych prowadziło w 2015 r. 314 **aptek** oraz 47 punktów aptecznych. Na 1 aptekę przypadało 3172 osoby (w kraju: 3017 osób).

W 2015 roku opolskie placówki medyczne zatrudniały łącznie 1946 **lekarzy** (wg podstawowego miejsca pracy). Na 10 tys. osób przypadało więc 20 lekarzy, co plasuje województwo na przedostatnim miejscu w kraju (przed województwem wielkopolskim). Liczba **lekarzy stomatologów** w 2015 roku wynosiła 286, liczba pielęgniarek 4927 oraz 485 położnych (54 pielęgniarce i położne na 10 tys. ludności). Obserwowane są znaczne niedobory w liczbie specjalistów, m.in. w zakresie kardiochirurgii, medycyny rodzinnej, medycyny sądowej, onkologii klinicznej, pediatrii, chirurgii ogólnej, nefrologii, gastroenterologii, angiologii, hipertensjologii, geriatrici. Zauważalny jest także spadek zainteresowania kształceniem w zakresie pielęgniarstwa i położnictwa,

⁵¹ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

pomimo że starzenie się społeczeństwa i wydłużanie życia powodują, że zapotrzebowanie na opiekę medyczną będzie systematycznie wzrastać.

Należy zwrócić uwagę na stosunkowo wysoką średnią wieku lekarzy specjalistów. Prognozy dotyczące liczby lekarzy dla województwa opolskiego są niekorzystne. Można szacować, że w ciągu kolejnych lat w województwie może ubyc kilkuset lekarzy. Liczba młodych, rozpoczynających pracę lekarzy nie będzie w stanie uzupełnić niedoborów, powstających na skutek starzenia się tej grupy zawodowej. W takiej sytuacji dostępność systemu ochrony zdrowia w województwie opolskim pogorszy się.

Liczba personelu medycznego, na podstawie analizy liczby lekarzy, pielęgniarek i położnych na 10 tys. mieszkańców w poszczególnych powiatach województwa wskazuje, że najniższe wartości tak określonego wskaźnika notuje się w powiecie opolskim, następnie w krapkowickim, brzeskim i kluczborskim. Wskaźnik ten uśredniony dla województwa jest generalnie niższy od średniej wartości w skali kraju. Najwyższe wartości, znacznie odbiegające od reszty, notuje miasto Opole (gdzie zlokalizowanych jest najwięcej szpitali i placówek specjalistycznej opieki medycznej), a także powiat głubczycki.

W 2015 r. 57 **żłobków**, 5 oddziałów żłobkowych oraz 8 klubów dziecięcych zarejestrowanych na Opolszczyźnie oferowało dzieciom łącznie 2946 miejsc. Na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w województwie przypadało 113,1 dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych. Wskaźnik ten plasuje województwo opolskie na przedostatnim miejscu w skali kraju (za województwem dolnośląskim) i wykazuje negatywne tendencje rosnące.

W regionie funkcjonowało 98 placówek wsparcia dziennego (oferujących 2593 miejsc), 22 placówki socjalizacyjne, jedna placówka specjalistyczna opiekuńczo-wychowawcza, jedna placówka interwencyjna i jedna specjalistyczno-terapeutyczna. W 2015 r. prowadzono także 19 rodzinnych domów dziecka i funkcjonowało 987 rodzin zastępczych.

Ponadto w 2015 r. na Opolszczyźnie działało 59 placówek stacjonarnej pomocy społecznej, dysponujących w sumie 3916 miejscami.

Dostępność placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci (miejsca w żłobkach) w województwie opolskim należy do najgorszych w kraju, natomiast w układzie wewnątrzregionalnym jest ona mocno zróżnicowana. Dlatego też niezbędne będzie zwiększenie dostępności żłobków i przedszkoli oraz poprawa ich infrastruktury. Działania te, wraz z sukcesywnym poszerzaniem oferty dotyczącej opieki nad osobami zależnymi, wpłyną na zwiększanie komfortu życia mieszkańców.

Podsumowując, stan infrastruktury w ochronie zdrowia na Opolszczyźnie nie jest w pełni zadowalający, jest on jednak na bieżąco monitorowany, czego efektem są podejmowane działania mające na celu jego poprawę. W ostatnich latach poniesione zostały wielomilionowe nakłady finansowe (w ramach RPO WO) przeznaczone na rozwój infrastruktury w ochronie zdrowia – rozbudowę podmiotów leczniczych, remonty, modernizacje, zakup aparatury i sprzętu medycznego.

Oddziaływanie w tej sferze związane jest z potrzebą inwestowania w infrastrukturę, specjalistyczny sprzęt, wyposażenie podmiotów świadczących usługi zdrowotne. Jednocześnie konieczne będzie dalsze wspieranie rozwoju e-usług oraz systemu ratownictwa medycznego.

Mając na uwadze dotychczasowe tendencje, konieczny będzie rozwój placówek świadczących całodobową opiekę ludziom starszym i zapewnienie im odpowiedniej opieki środowiskowej w zakresie usług opiekuńczych.

Wspieranie rozwoju infrastruktury i wyposażenia podmiotów świadczących usługi zdrowotne, wspieranie rozwoju systemu ratownictwa medycznego, a także wspieranie rozwoju sfery usług

uwzględniających i zaspokajających potrzeby starzejącej się populacji, to jedne z ważniejszych działań realizujących cele *Strategii rozwoju województwa opolskiego do 2020 r.*

2.11.2. Edukacja i wychowanie przedszkolne

Województwo opolskie charakteryzuje się dość gęstą, równomiernie rozmieszczoną siecią szkół i placówek edukacyjnych.

Wg *Raportu o stanie oświaty w województwie opolskim 2009-2015*, ogólna liczba placówek przedszkolnych w ostatnich latach rośnie, mimo nieznacznie malejącej liczby placówek prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego, obserwuje się jednak znaczny wzrost w liczbie placówek prowadzonych przez organy inne niż jednostki samorządowe.

W roku 2015 w województwie działało 471 przedszkoli i 1356 oddziałów przedszkolnych oraz 7 przedszkoli specjalnych.

Biorąc pod uwagę dane statystyczne w latach 2009-2014 w województwie opolskim nie obserwowano zjawiska likwidacji szkół i placówek w niepokojącej skali. Wprawdzie zjawiska demograficzne stanowią czynnik zachęcający lub zmuszający jednostki samorządu terytorialnego do inicjowania zmian w sieci szkół, ale szkoły te, zwłaszcza podstawowe, bardzo często przejmowane są przez stowarzyszenia lub stają się filiami innych szkół. Z tego też powodu nie kończą one definitywnie swojej działalności, lecz rozpoczynają funkcjonowanie na nieco innych zasadach.

Wg *Raportu o stanie oświaty w województwie opolskim 2009-2015*, ogólna liczba **szkół podstawowych** utrzymuje się w ostatnich latach na mniej więcej stałym poziomie, jednak w ramach tej liczby nieznacznie maleje liczba szkół prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego na rzecz szkół prowadzonych przez inne organy.

Na terenie województwa opolskiego funkcjonuje 397 szkół podstawowych (dane z 2015 r.), do których łącznie uczęszcza 55,687 tys. uczniów oraz 179 gimnazjów, kształcących 25,376 tys. uczniów.

Liczną grupę szkół stanowią szkoły ponadgimnazjalne (229 szkół ponadgimnazjalnych kształcących w 2015 r. ponad 34,1 tys. uczniów), w tym 53 technika kształcące ponad 13,7 tys. uczniów i 4 szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe kształcące w 2015 r. 336 uczniów.

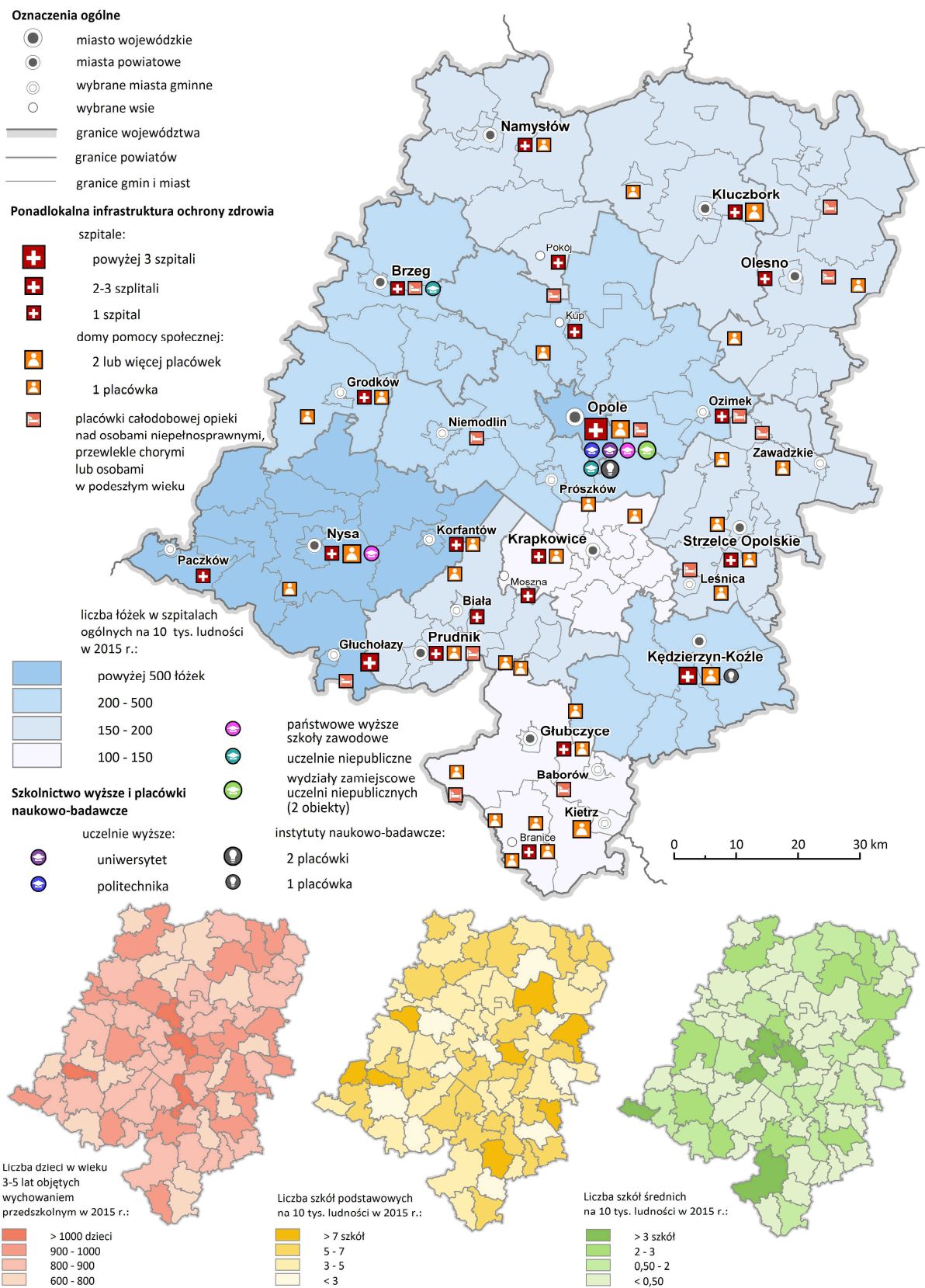
Liczba szkół ogólnokształcących razem wyniosła 105 w województwie w 2015 r. Kształciło się w nich ponad 14,4 tys. uczniów, w tym w 50 liceach ogólnokształcących dla młodzieży kształciło się ponad 9,6 tys. uczniów. W roku tym funkcjonowało na terenie województwa w sumie 58 szkół policealnych, kształcących ponad 5 tys. uczniów.

Ponadto w 2015 r. w województwie funkcjonowało 47 zasadniczych szkół zawodowych uczących ponad 5,4 tys. osób.

W województwie opolskim funkcjonują również szkoły dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W 2015 roku działały 23 szkoły podstawowe specjalne z 624 uczniami, 24 gimnazja specjalne z 504 uczniami, 13 zasadniczych szkół zawodowych specjalnych z 336 uczniami i 20 szkół specjalnych przysposabiających do pracy zawodowej z 336 uczniami.

Działało ponadto 9 specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, do których w roku 2015 uczęszczało 210 wychowanków, 6 młodzieżowych ośrodków wychowawczych ze 178 wychowankami oraz 2 młodzieżowe ośrodki socjoterapii z 53 wychowankami. Kształcenie specjalne rozwija się również w szkołach ogólnodostępnych, w których tworzone są oddziały specjalne i integracyjne oraz klasy terapeutyczne i wyrównawcze.

Rys. 15. Uwarunkowania infrastruktury społecznej – zdrowia i edukacji

Źródło: Opracowanie własne

Wysoka jakość usług edukacyjnych wpływa na pozytywny wizerunek regionu, toteż mając na względzie poprawę regionalnej oferty edukacyjnej, należy zwiększyć inwestycje w regionalną infrastrukturę edukacyjną na każdym poziomie kształcenia, ze szczególnym uwzględnieniem kształcenia zawodowego, które ma istotny wpływ na gospodarczy rozwój regionu. Infrastruktura społeczna w zakresie edukacji wymaga ustawicznego rozwoju. Wspieranie rozwoju infrastruktury i wyposażenia jednostek edukacyjnych oraz jednostek opiekuńczych i wychowawczych, to jedno z ważniejszych działań realizujących cele *Strategii rozwoju województwa opolskiego do 2020 r.*

2.11.3. Szkolnictwo wyższe

Region cechuje znaczny potencjał edukacyjny w zakresie szkolnictwa wyższego – w województwie funkcjonuje 6 szkół wyższych: Uniwersytet Opolski, Politechnika Opolska, Państwowa Medyczna Wyższa Szkoła Zawodowa w Opolu, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nysie, Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu oraz Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna w Brzegu. Na terenie regionu działają także filie/oddziały zamiejscowe kilku uczelni mających swoją siedzibę poza województwem opolskim. Należy do nich m.in. Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego Wydział Zamiejscowy w Opolu. W 2015 roku łącznie kształciło się 25 170 studentów. Największym ośrodkiem akademickim w regionie jest miasto Opole.

Opolskie uczelnie posiadają dosyć zróżnicowaną ofertę edukacyjną w zakresie szkolnictwa wyższego (poszerzaną sukcesywnie o nowe kierunki), co stanowi o atrakcyjności regionu dla szerokiej grupy młodych osób, zwłaszcza mieszkańców regionu. Od roku 2010 obserwuje się powolny spadek liczby studiujących. W 2015 roku liczba studentów wg typów szkół wynosiła: uniwersytet 9 461 osób, wyższa szkoła techniczna 7 579 osób, wyższa szkoła ekonomiczna 2 024 osoby, pozostałe szkoły wyższe (w tym państwowe wyższe szkoły zawodowe) 6 106 osób.

Słuchaczami studiów podyplomowych w 2015 r. było 3 500 osób, a 687 osób kontynuowało naukę na studiach doktoranckich (w tym 542 na uniwersytecie).

Liczba studentów na 10 tys. ludności jest w naszym regionie stosunkowo niska, w 2015 r. wyniosła 253 (13 miejsce wśród województw, przy średniej krajowej wynoszącej 365 studentów). Odsetek uczestników studiów doktoranckich w województwie również nie należy do najwyższych w kraju (6,9 osób na 10 tys. ludności w 2015 roku, przy średniej krajowej wynoszącej 11,2). Jest to jeden z istotnych czynników mających wpływ na niezadowalający rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności.

W 2015 r. w szkołach wyższych na terenie województwa zatrudnionych było 1 528 nauczycieli akademickich.

Należy dodać, że znaczna część mieszkańców województwa wybiera studia poza regionem, zwłaszcza w ośrodku wrocławskim. Taka emigracja edukacyjna jest o tyle niekorzystna, że często zmienia się w emigrację definitywną. Zamiar pozostania na stałe poza regionem deklaruje ok. połowa mieszkańców regionu wybierających studia poza woj. opolskim (wg badań R. Jończego z 2011 roku).

2.11.4. Kultura

Ofertę kulturalną Opolszczyzny można określić jako zróżnicowaną – instytucje kultury (m.in. muzea, ośrodki kultury, biblioteki, galerie) prowadzą zarówno edukację w zakresie tzw. „kultury wysokiej”, jak również popularyzują kulturę ludową. Wciąż istnieje duże zróżnicowanie w dostępie do placówek kultury na terenie województwa. Głównym ośrodkiem skupiającym działalność kulturalną o wymiarze regionalnym na terenie województwa opolskiego jest miasto Opole, które ze względu na swoją historię, tradycję, przeszłość kulturalną, jak i obserwowany dziś rozwój życia kulturalnego, odgrywa wiodącą rolę w skali regionu, koncentrując najważniejsze instytucje kultury (oraz imprezy o znaczeniu regionalnym i krajowym), m.in. Filharmonię Opolską

im. Józefa Elsnera, Teatr im. Jana Kochanowskiego, Opolski Teatr Lalki i Aktora, Narodowe Centrum Polskiej Piosenki, Muzeum Śląska Opolskiego, Muzeum Wsi Opolskiej, Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach – Opolu, Muzeum Diecezjalne.

Największą liczbą odbiorców spośród wszystkich placówek kulturalnych w województwie charakteryzowały się **kina**, które w roku 2015 zgromadziły prawie 723,5 tys. widzów, pomimo że ze wskaźnikiem 753 widzów w kinach przypadających na 1000 ludności, region znajduje się na dalekim, 13 miejscu w kraju (średnia krajowa liczby widzów w kinach na 1 tys. ludności to 1 191 osób). W całym województwie opolskim w 2014 roku znajdowało się zaledwie 11 kin stałych o 4 701 miejscach na widowniach.

W siedmiu powiatach województwa nie ma ani jednego kina (w powiatach: kluczborskim, namysłowskim, prudnickim, głubczyckim, strzeleckim, oleskim i opolskim).

Podstawowymi „centrami” kultury na terenach wiejskich są biblioteki, domy kultury i świetlice. W 2015 roku w regionie znajdowało się 214 domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice, a także 315 bibliotek i punktów bibliotecznych. Pod względem dostępności do domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic najlepsza sytuacja w kraju była w województwie opolskim, w którym na 1 placówkę przypadało przeszło dwukrotnie mniej mieszkańców niż średnio w całym kraju (nieco ponad 4,6 tys., przy średniej krajowej ponad 9,4 tys.).

Także wskaźniki dostępności do **placówek bibliotecznych** w województwie są znacznie lepsze niż średnio w kraju, pomimo tendencji powolnego zmniejszania się liczby bibliotek i czytelników. W skali województwa przypada 3 018 osób na 1 placówkę, podczas gdy średnio w kraju – 4 113 osób. W regionie najgorzej sytuacja przedstawia się w powiecie m. Opole – 6 996 osób na 1 placówkę, najlepiej zaś w powiecie krapkowickim – 1958 osób. Wiodące placówki biblioteczne w województwie to: Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. E. Smołki w Opolu oraz Miejska Biblioteka Publiczna im. Jana Pawła II w Opolu.

Pod względem liczby **muzeów** województwo opolskie, z 16 muzeami (łącznie z oddziałami) i 237,2 tys. zwiedzających muzea w 2015 roku, wg wskaźnika liczby osób odwiedzających muzea na 10 tys. ludności (2 374 osoby) jest na przedostatnim miejscu w kraju (przed województwem lubuskim). Centrum muzealnym województwa jest Opole z Muzeum Śląska Opolskiego, Muzeum Wsi Opolskiej, Centralnym Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu, Muzeum Polskie Piosenki i Muzeum Diecezjalnym, dokumentującymi wielowiekowe dziedzictwo kultury regionu.

Liczebność **placówek teatralnych i instytucji muzycznych** na przestrzeni ostatnich lat nie ulega większym zmianom, pod względem dostępności do teatrów i filharmonii sytuacja (liczba ludności na 1 miejsce w placówce teatralnej i instytucji muzycznej) jest tu gorsza (1 teatr dramatyczny, 1 teatr lalkowy, 1 filharmonia i 486 osób na 1 miejsce w placówce teatralnej i instytucji muzycznej) niż średnio w kraju.

Niski wskaźnik 170 widzów przedstawień i koncertów przygotowanych przez teatry i instytucje muzyczne na 1000 ludności w 2015 roku plasuje województwo opolskie zaledwie na 14 miejscu w kraju (średnia w kraju to ponad 312 widzów na 1000 ludności). Tu także odnotowano najmniejszą w kraju liczbę przedstawień i koncertów – 836 w 2015 r.

W województwie opolskim (a w zasadzie w Opolu) w roku 2015 znajdowały się zaledwie trzy **galerie i salony sztuki** ogółem, podczas gdy w województwie dolnośląskim było ich 22, a w śląskim – 39. W roku tym w województwie (w mieście Opolu) zorganizowano w sumie 41 wystaw i ekspozycji, odwiedzonych przez nieco ponad 113 tys. osób. Wiodące wystawy są prezentowane w opolskiej Galerii Sztuki Współczesnej.

Wskaźniki określające uczestnictwo mieszkańców regionu w kulturze znajdują się na poziomie zauważalnie niższym niż przeciętnie w Polsce, co jest m.in. skutkiem złego stanu i małej dostępności infrastruktury kulturalnej, szczególnie w oddalonych, zewnętrznych strefach wiejskich (wg SRWO).

Tabela 17. Placówki kultury (kina, biblioteki i muzea) oraz wskaźniki liczby mieszkańców na 1 miejsce w kinach, 1 placówkę biblioteczną i liczby mieszkańców powiatu na 1 obiekt kultury w 2015 r.

Wyszczególnienie	Obiekty					Liczba ludności na 1 miejsce w kinach stałych	Liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną	Liczba ludności na 1 obiekt kultury
	ogółem	kina	biblioteki	muzea	domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice			
WOJEWÓDZTWO	556	11	315	16	214	212	3018	1791
powiaty:								
brzeski	57	2	30	1	24	219	2850	1600
głubczycki	22	-	14	1	7	-	3126	2131
kędzierzyńsko-kozielski	38	3	25	1	9	55	3846	2530
kluczborski	36	-	20	1	15	-	3335	1853
krapakowicki	64	1	33	-	30	220	1958	1009
namysłowski	32	-	13	-	19	-	3044	1332
nyski	78	3	42	2	31	154	3158	1782
oleski	41	-	30	2	9	-	2177	1593
opolski	72	-	47	1	24	-	2831	1848
prudnicki	42	-	22	2	18	-	2442	1337
strzelecki	49	-	23	1	25	-	2515	1540
miasto Opole	25	2	16	4	3	89	6996	4757

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Kolejną przyczyną jest niewystarczająca promocja przedsięwzięć kulturalnych, co skutkuje zbyt niskim poziomem wiedzy o ofercie kulturalnej regionu oraz obniżonym uczestnictwem w wydarzeniach kulturalnych.

Pomimo stałych inwestycji w rozwój infrastruktury kultury w regionie, znaczna część instytucji kulturalnych wymaga generalnego remontu i doposażenia, zwłaszcza na terenach wiejskich. Województwo opolskie jest jedynym regionem w Polsce, w którym brakuje regionalnej instytucji kultury, co w istotny sposób wpływa na niski (zwłaszcza w stosunku do pozostałych regionów kraju) poziom uczestnictwa i zaangażowanie w kulturę mieszkańców województwa.

Tworzenie interesującej oferty rekreacyjno-sportowej i turystyczno-kulturalnej, to jedno z ważniejszych działań realizujących cele strategiczne zawarte w *Strategii rozwoju województwa 2020*.

2.11.5. Sport i rekreacja

Rozmieszczenie obiektów sportowych i rekreacyjnych w województwie opolskim, z uwagi na policentryzm sieci osadniczej jest stosunkowo równomiernie.

W 2010 roku w regionie znajdowało się 59⁵² stadionów sportowych, w tym 1 z widownią na ponad 3 tys. widzów (stadion miejski), 407 boisk do gier wielkich (w tym do piłki nożnej) oraz 766 do gier małych. Ponadto 69 hal sportowych wielofunkcyjnych o wymiarach 44x22m i większych, 42 hale mniejsze oraz 316 sal uniwersalnych i pomocniczych. Na terenie województwa funkcjonowało 6 urzędów do sportów łodziowych, 20 pływalni i kąpielisk krytych, oraz 26 otwartych. W regionie działały 2 lodowiska sztuczne. Funkcjonowały tu również 22 strzelnice sportowe, 3 strzelnice do strzelania rzutków oraz 5 torów sportowych o różnym przeznaczeniu: jeździeckie, łucznicze, motocyklowe i samochodowe.

⁵² Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego oraz informacja Departamentu Kultury, Sportu i Turystyki UMWO

Najlepiej wyposażone w obiekty sportowe i rekreacyjne jest miasto Opole (stadiony, hale sportowe, baseny, lodowisko, ogród zoologiczny), w województwie brak jest jednak kompleksowych, całorocznych obiektów rekreacyjno-rozrywkowych (np. aquaparki i parki rozrywki).

Podstawową jednostką sportu w województwie są kluby sportowe. W 2014 r. w 486 klubach sportowych, w ramach 619 sekcji sportowych działało prawie 30 tys. członków i ćwiczyło ponad 27 tys. osób. Najwięcej klubów sportowych i osób w nich ćwiczących działało w powiecie opolskim (w 67 klubach ćwiczyło ponad 3,9 tys. osób), a najmniej w powiecie prudnickim (w 13 klubach ćwiczyło ok. 700 osób).

Pod względem wskaźników liczby klubów i liczby ćwiczących na 1000 mieszkańców, województwo w 2014 r. znajdowało się na 3 miejscu w kraju.

Według wskaźnika ćwiczących poszczególne sporty w przeliczeniu na 100 ćwiczących ogółem we wszystkich sekcjach sportowych, w województwie opolskim najwięcej zawodników trenowało piłkę nożną – 55,7 (średnia dla kraju: 38,6).

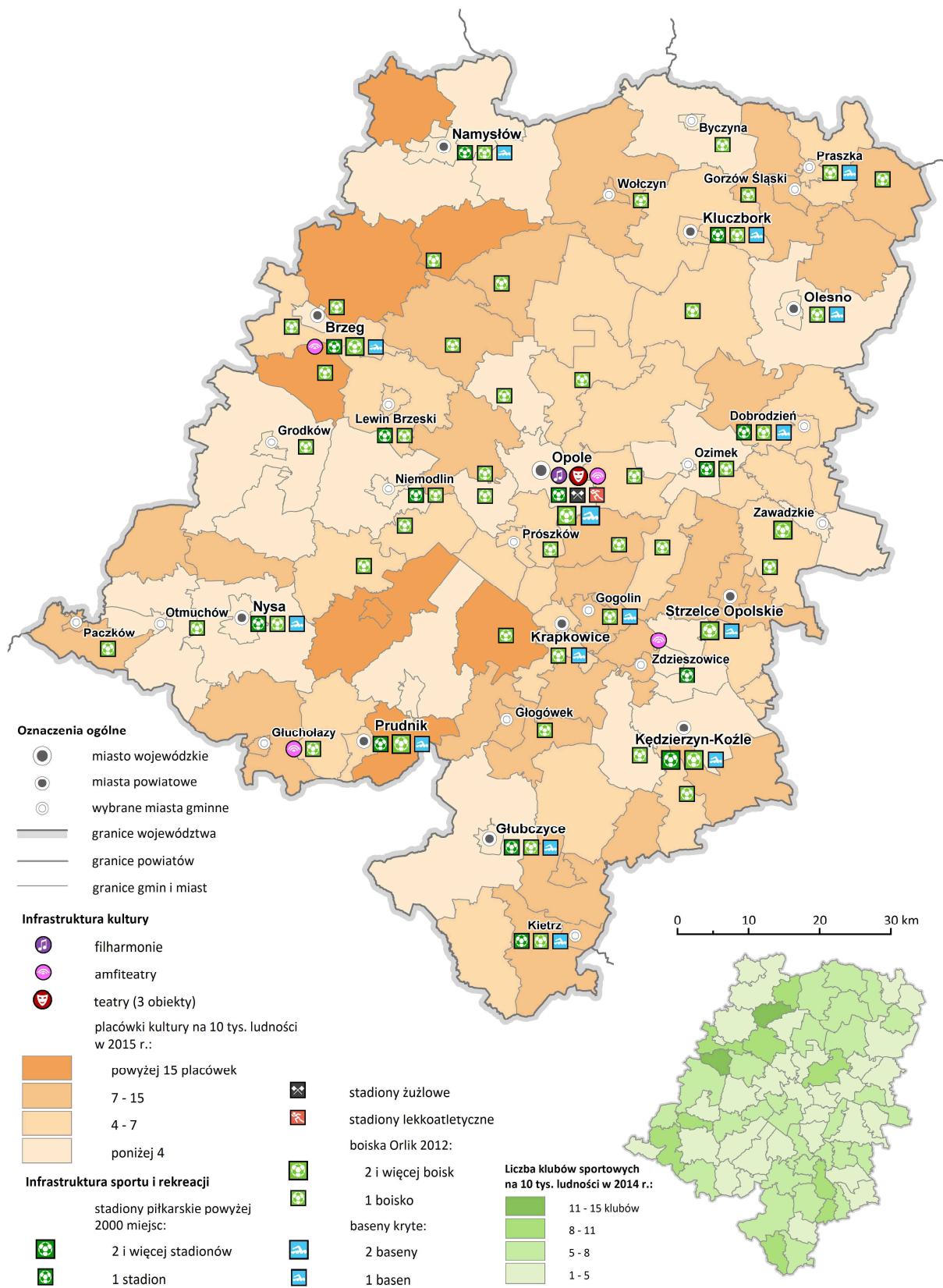
Z analizy ogólnego stanu istniejącej bazy sportowej (w tym tej wykorzystywanej na potrzeby sportu wyczynowego) wynika, że wiele obiektów, na skutek wieloletniej eksploatacji, nie spełnia aktualnie obowiązujących standardów w zakresie rozwiązań funkcjonalno-technicznych. Oprócz 57 nowoczesnych kompleksów boisk wybudowanych w ramach programu „Moje boisko – Orlik 2012”, na terenie województwa opolskiego występuje również znaczna ilość boisk asfaltowych i betonowych, wybudowanych w latach 60-tych i 70-tych XX wieku. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku stadionów do 3 tys. widzów. Obok zmodernizowanego stadionu lekkoatletycznego w Opolu, w województwie znajduje się wiele stadionów trawiastych (głównie stadiony gminne z widownią na 200-300 osób).

Istniejąca infrastruktura sportowo-rekreacyjna jest niewystarczająca. Brakuje wielofunkcyjnych hal widowiskowo-sportowych, krytych pływalni, lodowisk, kortów tenisowych, zimowych obiektów sportowych. Brakuje także obiektów i urządzeń rekreacyjnych, sieci szlaków konnych, ścieżek rowerowych i rolkowych oraz szlaków narciarstwa biegowego. Wiele istniejących obiektów sportowo-rekreacyjnych ma charakter zamknięty, niedostępny dla szerszego grona mieszkańców. Zaplecze dla młodych sportowców jest niewystarczające, co niekorzystnie wpływa na rozwój dyscyplin sportowych i ogranicza zainteresowanie mieszkańców uprawianiem sportu.

W województwie opolskim wciąż brakuje także obiektów tzw. rekreacji osiedlowej (np. skate parków, siłowni na wolnym powietrzu, placów zabaw).

Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Opolskiego na lata 2013-2018 przewiduje kontynuację 4 zadań związanych z remontem lub rozbudową bazy sportowej województwa, 16 zadań noworozpoczynanych i 6 zadań rezerwowych.

Rys. 16. Uwarunkowania infrastruktury społecznej – kultury i sportu

Źródło: Opracowanie własne

2.12. INSTRUMENTY PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO

Przestrzeń jest dobrem ograniczonym, warunkującym możliwości rozwojowe określonych jednostek terytorialnych. Sposób jej urządzenia (zagospodarowania) jest wypadkową czynników i procesów naturalnych oraz antropogenicznych. Jednocześnie sposób zagospodarowania wpływa na walory ekonomiczne i krajobrazowe przestrzeni. W związku z „ograniczonością” przestrzeni niezbędne jest planowanie zagospodarowania w sposób uwzględniający racjonalne wykorzystanie istniejących jej zasobów (przyrodniczych, środowiskowych, kulturowych, demograficznych, technicznych) do zaspokajania bieżących oraz przyszłych potrzeb i aspiracji mieszkańców, przy jednoczesnym poszanowaniu interesu publicznego, właścicieli gruntów i interesów innych osób.

Zasadniczym zadaniem planowania przestrzennego na każdym jego poziomie jest zapewnianie przestrzennej koordynacji zamierzeń rozwojowych.

W obecnym systemie, planowanie rozwoju przestrzennego odbywa się na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.

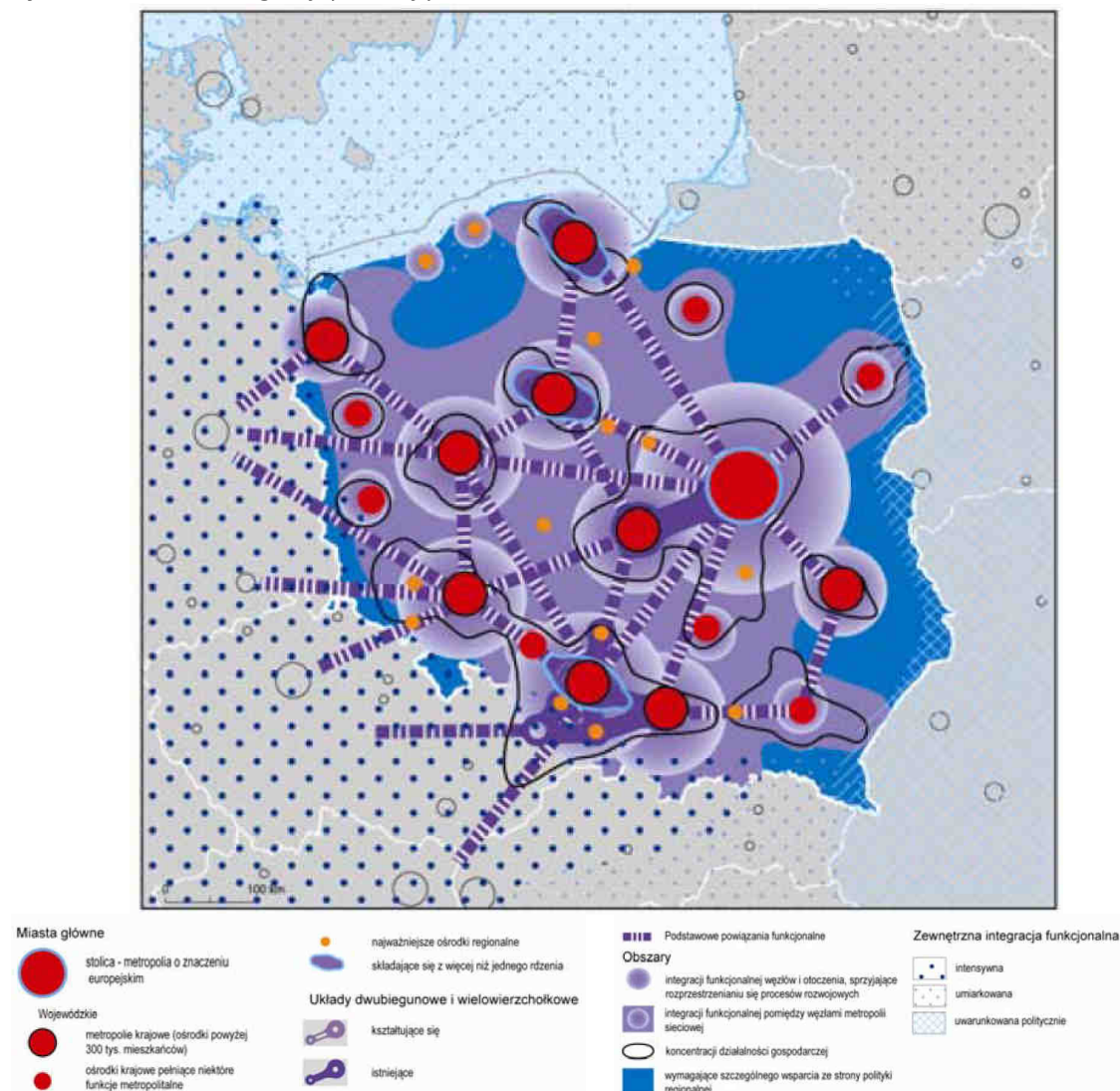
2.12.1. Poziom krajowy

Podstawowym dokumentem na poziomie krajowym jest *Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju* (KPZK). W roku 2011 Rada Ministrów przyjęła KPZK 2030, która jest dokumentem nowej generacji w stosunku do poprzedniej *Koncepcji Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju* z 2001 r. Nowe podejście do planowania rozwoju przestrzennego zawarte w KPZK 2030 oznacza przede wszystkim wprowadzenie planowania na obszarach funkcjonalnych oraz potrzebę budowy zintegrowanego hierarchicznego systemu planowania – jako podstawy koordynacji działań rozwojowych minimalizujących powstawanie konfliktów.

W KPZK 2030 przyjęto, że rdzeniem krajowego systemu gospodarczego i ważnym elementem systemu europejskiego będzie ukształtowana na bazie dużych ośrodków miejskich, policentryczna sieć metropolii. W 2030 r. podstawowymi węzłami sieci metropolii będą: stolica (metropolia o znaczeniu europejskim) i metropolie krajowe (ośrodki powyżej 300 tys. mieszkańców), ośrodki krajowe pełniące niektóre funkcje metropolitalne oraz ośrodki regionalne, stanowiące ważny element równoważenia kraju. Rozwój przestrzenny kraju dokonywać będzie się przede wszystkim dzięki rozwojowi powiązań funkcjonalnych między głównymi ośrodkami miejskimi. Węzły tej sieci będą ośrodkami rozprzestrzeniania się (dyfuzji) procesów rozwojowych. Integracja będzie postępować w kierunku południowo-zachodnim i zachodnim. Obszary wymagające szczególnego wsparcia ze strony polityki regionalnej w 2030 roku obejmować będą tylko peryferyjne rubieże kraju na wschodzie, północnym-wschodzie, Pomorzu środkowym oraz granicy zachodniej i południowo-zachodniej.

Opolszczyzna będzie w 2030 r. obszarem znajdującym się w obszarze zintegrowanym funkcjonalnie, a Opole będzie miało swój obszar funkcjonalny, który będzie dostarczał impulsów rozwojowych dla obszarów zewnętrznych (reszty województwa). Na południu kraju postępować będzie rozprzestrzenianie się obszaru koncentracji działalności gospodarczej wzdłuż III korytarza transportowego.

Rys. 17. Kierunki integracji polskiej przestrzeni 2030

Źródło: *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, MRR*

2.12.2. Poziom regionalny

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa jest podstawowym dokumentem planowania na poziomie regionalnym, określającym zasady organizacji struktury przestrzennej województwa, w tym:

- podstawowych elementów sieci osadniczej,
- rozmieszczenia infrastruktury społecznej, technicznej i innej o znaczeniu ponadlokalnym,
- wymagań w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i ochrony dóbr kultury, z uwzględnieniem obszarów podlegających szczególnej ochronie.

Określa on kierunki i zasady zagospodarowania przestrzennego obszaru województwa w perspektywie kilkunastu lat, uwzględniając zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania zawarte w *Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju*, cele i kierunki rozwoju województwa ujęte w *Strategii rozwoju województwa opolskiego* oraz innych wojewódzkich dokumentów programowych.

Obowiązujący w chwili opracowywania niniejszych Uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa*

opolskiego (PZPWO) został uchwalony przez Sejmik Województwa Opolskiego w dniu 28 września 2010 r. (Dz. Urz. Woj. Opolskiego Nr 132, poz. 1509 z dnia 18 listopada 2010 r.).

PZPWO przyjmuje, że w okresie najbliższych kilkunastu lat model struktury węzłowo-pasmowej będzie ewoluował w kierunku wzmocnienia centrum układu (Aglomeracji Opolskiej), węzłów (głównych miast) oraz pasm wiążących węzły, w tym promienistego powiązania węzłów z Aglomeracją. Generalnie, strukturę w dalszym ciągu tworzyć będą dwa zasadniczo odmienne typy obszarów:

- 1) intensywnego zagospodarowania, które ze względu na występujący w nich potencjał społeczno-gospodarczy i techniczny, predyspozycje i możliwości wykorzystania efektu kumulacji i synergii, stanowią naturalne obszary koncentracji procesów urbanizacyjnych. Elementami strukturalnymi w ramach tego typu obszarów są: węzły (ośrodki osadnicze), pasma rozwoju (korytarze transportowo-osadnicze) oraz zespół Aglomeracji Opolskiej.
- 2) ekstensywnego zagospodarowania, obejmujące obszary użytkowane i predysponowane do rozwoju funkcji rolniczych, leśnych, turystycznych i przyrodniczych – bazujących na potencjale przyrodniczo-krajobrazowym przestrzeni, wymagające ochrony, stabilizacji i wzmocnienia.

Największe przekształcenia zagospodarowania dokonywać będą się w obrębie pierwszego typu obszarów, w szczególności w obrębie Aglomeracji Opolskiej.

Celem głównym polityki przestrzennej województwa opolskiego zapisanym w PZPWO jest *kształtowanie struktury przestrzennej pobudzającej rozwój województwa, zapewniającej konkurencyjność w stosunku do otoczenia zewnętrznego i eliminującej niekorzystne różnice w warunkach życia wewnątrz regionu.*

W zależności od typu obszarów, działania zostały ukierunkowane na następujące cele szczegółowe, w tym:

- w ramach obszarów intensywnego zagospodarowania, na **zdynamizowanie ogniw i pasm rozwojowych struktury przestrzennej regionu**, tj:

- 1) ukształtowanie i wzmocnienie aglomeracji opolskiej,
- 2) wzmocnienie funkcji ośrodków węzłowych,
- 3) rozwój systemów infrastruktury;

- w ramach obszarów ekstensywnego zagospodarowania, na ich **stabilizację i wzmocnienie**, tj:

- 4) ochronę i rozbudowę systemu obszarów chronionych,
- 5) wielofunkcyjny rozwój obszarów otwartych.

Niezależnie od typu obszarów wskazano, iż niezbędne jest **wsparcie i aktywizacja obszarów problemowych** w celu usunięcia głównych barier rozwojowych.

Usuwanie barier, ograniczeń oraz minimalizowanie i eliminowanie zagrożeń, konfliktów oraz negatywnych zjawisk – powinno prowadzić do zrównania szans rozwojowych tych obszarów, do poprawy ładu przestrzennego, jakości życia i atrakcyjności dla aktywności społeczno-ekonomicznej. W ramach obszarów problemowych najważniejszym staje się integracja i koordynacja działań.

Celem prowadzonych obecnie prac nad zmianą PZPWO jest dostosowanie treści planu do zgodności z Konsepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030) oraz Strategią Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 roku (SRWO), w zakresie wyznaczenia obszarów funkcjonalnych i obszarów strategicznej interwencji zdefiniowanych w SRWO, oraz uwzględnienie obowiązujących przepisów prawnych, zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa, zrealizowanych inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgłoszonych wniosków.

Jednym z podstawowych zadań planowania przestrzennego na poziomie województwa jest koordynacja poziomów planowania (krajowego, wojewódzkiego i lokalnego) w celu zapewnienia możliwości realizacji polityki przestrzennej państwa i regionu.

W ramach tej koordynacji zarząd województwa opolskiego i marszałek województwa realizuje procedury:

- 1) składania wniosków z planu województwa do gminnych dokumentów planistycznych (studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i planów miejscowych oraz procedura opiniowania i uzgadniania przyjętych rozwiązań w dokumentach planistycznych sporządzonych na poziomie gminnym z ustaleniami planu województwa (studium) i z zadaniami samorządu województwa (plan miejscowy). W latach 2010-2016 podjętych zostało przez ZWO 106 uchwał w sprawie zgłoszenia wniosków do uwzględnienia w studiach uikzp i 659 uchwał w sprawie zgłoszenia wniosków do uwzględnienia w mpzp;
- 2) uzgadniania projektów dokumentów gminnych z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa. W latach 2010-2016 ZWO podjął 101 postanowień w sprawie uzgodnienia projektów studiów i 746 postanowień w sprawie uzgodnienia projektów mpzp;
- 3) przekazywania wniosków z planu województwa do rządowych dokumentów strategicznych i planistycznych tworzonych przez centralne organy administracji rządowej, w szczególności odnoszących się do polityki przestrzennej państwa oraz wyrażaniu opinii na temat projektów tych dokumentów;
- 4) przekazywanie informacji z planu województwa do projektów planów zagospodarowania przestrzennego województw ościennych (w formie wniosków);
- 5) przekazywaniu wniosków z planu województwa do projektów strategicznych dokumentów z zakresu zagospodarowania przestrzennego tworzonych na poziomie międzynarodowym oraz wyrażanie opinii na temat projektów tych dokumentów;
- 6) uwzględnianiu ustaleń planu województwa przy sporządzaniu przez samorząd województwa dokumentów strategicznych i programowych.

2.12.3. Poziom lokalny

Na poziomie planowania miejscowego dokonuje się ustalenia kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz przeznaczania i sposobów zabudowy i zagospodarowania terenu. Instrumentarium planistyczne tego poziomu obejmuje: studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego oraz decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, w tym decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzje o warunkach zabudowy.

W systemie planowania przestrzennego w Polsce najsilniejszym podmiotem jest gmina, bowiem to ona posiada kompetencje do stanowienia prawa miejscowego w zakresie kształtowania zagospodarowania przestrzennego.

Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin

Politykę przestrzenną gminy określa studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Choć nie jest ono dokumentem prawa miejscowego, spełnia bardzo ważną rolę w prowadzeniu tej polityki, ponieważ jest jedynym obligatoryjnie sporządzanym dokumentem planistycznym obejmującym obszar całej gminy, dzięki czemu możliwe jest koordynowanie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Jednym z ustaleń studium jest m.in. określenie obszarów, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz obszarów, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Polityka przestrzenna na poziomie lokalnym obejmuje cele, kierunki i zadania dotyczące przestrzennego rozwoju gminy i jest rozumiana jako celowe oddziaływanie władz gminy na rozmieszczenie funkcji, w tym funkcji mieszkaniowych i przestrzenne różnicowanie dynamiki rozwoju oraz na użytkowanie i zagospodarowanie terenów.

W województwie opolskim wszystkie **71** gmin posiada obowiązujące studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Dokumenty te sporządzono w okresie 1995-2004 r.

W latach 2010-2016 aż w 62 gminach (87%) podejmowano procedury zmiany studium, z czego w 49 (69%) przystąpiono do zmiany studium w granicach administracyjnych gmin (opracowano nowy dokument planistyczny).

Zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, studium powinno określić obszary przewidziane do objęcia szczegółowymi dokumentami planistycznymi, tj. miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Według danych GUS powierzchnia tych obszarów w 2015 r. w województwie opolskim wynosiła 197 964 ha (21,0% powierzchni województwa).

Największe powierzchnie do objęcia planami wyznaczono w gminach: Grodków – 28,6 tys. ha (100%), Popielów – 17,5 tys. ha (100%), Byczyna – 18,3 tys. ha (100%), Turawa – 17,1 tys. ha (99,5%), Dąbrowa – 13,1 tys. ha (100%) oraz Chrzastowice – 8,2 tys. ha (100%) i Strzeleczki – 7,1 tys. ha (61%).

Z kolei najmniejsze powierzchnie (do 1% obszaru gminy) wyznaczono w gminach: Skoroszyce, Skarbimierz, Domaszowice, Walce, Jemielnica, Kędzierzyn-Koźle, Bierawa, Branice i Tułowice.

Nie wszystkie studia zawierają ustalenia w zakresie wyznaczenia obszarów przewidzianych do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (15 gmin). W tej grupie znajduje się 5 gmin, które posiadają pokrycie obowiązującymi planami miejscowymi w granicach 95-100%. Większość gmin (50), przewiduje objęcie planami miejscowymi powierzchnię nieprzekraczającą 30% ich obszaru.

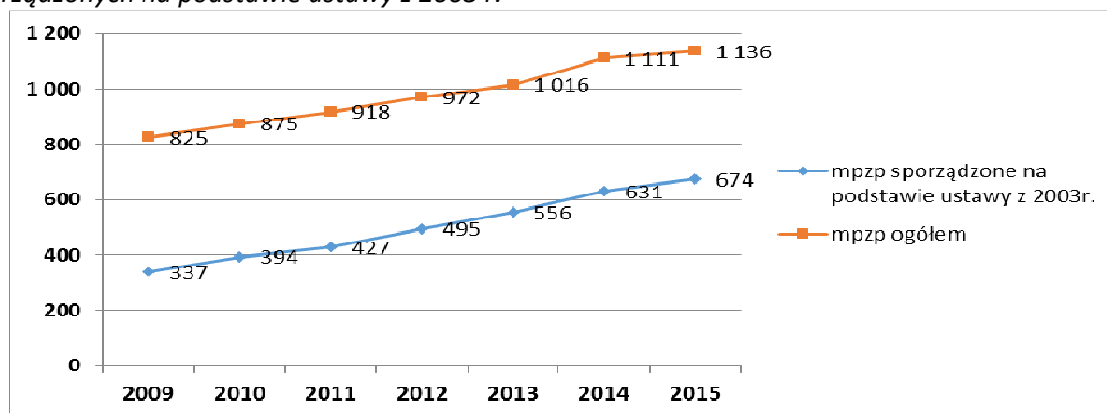
W stosunku do roku 2009⁵³ nastąpiło zwiększenie powierzchni wskazanej do objęcia planami miejscowymi o 23,3 tys. ha, tj. +13,3 pkt. procentowych (w kraju natomiast zmniejszenie o -5,4 p.p.). Największe zmiany odnotowano w studium gminy Grodków (+28,1 tys. ha).

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Plany miejscowe, z punktu widzenia formalnego i przedmiotowego, są najskuteczniejszym narzędziem planistycznym, o decydującym znaczeniu dla procesów zagospodarowania przestrzennego. Owo decydujące znaczenie planów miejscowych wynika z faktu najdalej posuniętej konkretyzacji interesu publicznego i zasad kształtowania ładu przestrzennego, ujętych w formie regulacji prawnych.

Według danych GUS, w końcu 2015 r. w województwie opolskim obowiązywało **1136** miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, z czego 674 sporządzonych zostało w trybie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. W porównaniu z rokiem 2009⁵⁴ nastąpił wzrost liczby planów miejscowych o **311**.

Wykres 1. Liczba obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w tym sporządzonych na podstawie ustawy z 2003 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Banku Danych Lokalnych GUS*

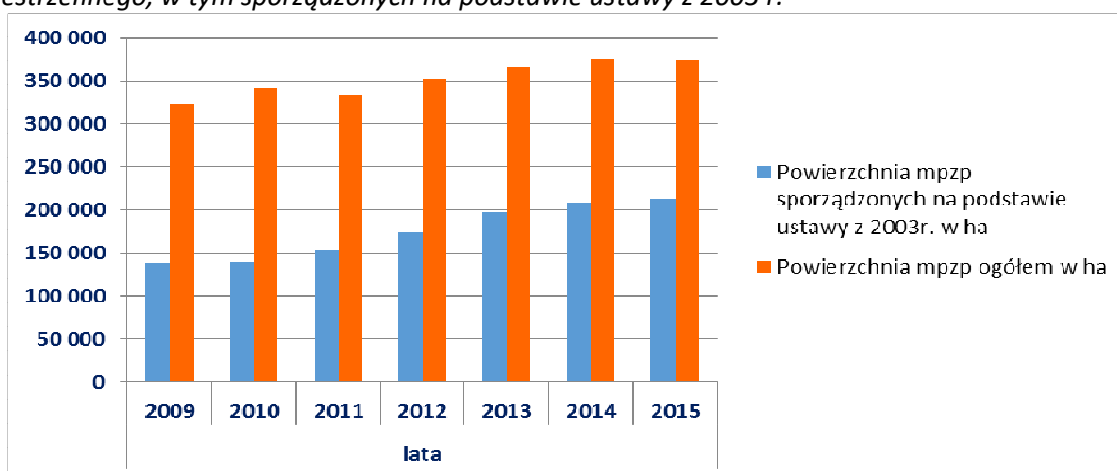
⁵³ Rok pierwszej publikacji danych GUS

⁵⁴ Rok pierwszej publikacji danych GUS

Obszar objęty obowiązującymi planami miejscowymi na koniec grudnia 2015 r. wynosił **375 675 ha**, co stanowi **39,9%** powierzchni województwa. W tym czasie w kraju wskaźnik pokrycia planami był niższy o 10,2 p.p. i wynosił 29,7%. W stosunku do roku 2009 nastąpił wzrost powierzchni województwa pokrytej planami miejscowymi o **52 399 ha (+5,6 p.p.)**, w kraju o +4,1 p.p.

Pokrycie planami przedstawiałyby się jeszcze korzystniej, gdyby uwzględnić wydzielenie z ogólnej powierzchni województwa część gruntów, które z racji dotychczasowego stanu użytkowania i pełnionych funkcji (np. ochronnych) nie będą podlegać presji inwestycyjnej (lasy, użytki rolne, wody). Przeciętna powierzchnia planu miejscowego w województwie opolskim wynosi 330,7 ha, w kraju 195,5 ha. W porównaniu do roku 2009 powierzchnia przeciętnego planu zmalała o 61,1 ha. Należy podkreślić, że plany miejscowe wykazują bardzo duże zróżnicowanie pod względem wielkości obszaru, dla których zostały sporządzone, od planów obejmujących powierzchnię jednej lub kilku działek do obszaru całej gminy.

Wykres 2. Powierzchnia objęta ustaleniami obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w tym sporządzonych na podstawie ustawy z 2003 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Tabela 18. Powierzchnia objęta planami miejscowymi w powiatach województwa opolskiego

Lp.	Powiat	Liczba planów obowiązujących		Udział powierzchni powiatu pokrytej planami [%]		Zmiana w latach 2009-2015 [p.p.]
		2009	2015	2009	2015	
1.	Powiat brzeski	48	90	62,8	77,9	15,1
2.	Powiat głubczycki	20	30	5,9	6,6	0,7
3.	Powiat kędzierzyńsko-kozielski	53	71	40,1	50,3	10,2
4.	Powiat kluczborski	65	87	9,7	10,6	0,9
5.	Powiat krapkowicki	102	130	40,2	46,8	6,6
6.	Powiat namysłowski	45	48	75,2	76,7	1,5
7.	Powiat nyski	140	210	22,4	32,5	10,1
8.	Powiat oleski	34	39	3,2	5,5	2,3
9.	Powiat opolski	166	209	47,4	43,7	-3,7
10.	Powiat prudnicki	35	50	11,9	25,6	13,7
11.	Powiat strzelecki	82	108	55,8	70,0	14,2
12.	Miasto Opole	35	64	28,2	41,1	12,9
OPOLSKIE		825	1136	34,3	39,9	5,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Najkorzystniejszą sytuacją przedstawia się w powiecie brzeskim i namysłowskim, gdzie odpowiednio 77,9% i 75,2% powierzchni powiatu pokryte jest planami miejscowymi. Wynika to z faktu, że większość gmin tych powiatów jest w całości objęta planami miejscowymi.

Z kolei sytuacja najmniej korzystna ma miejsce w powiecie oleskim, gdzie planami pokryte jest zaledwie 4,1% obszaru powiatu.

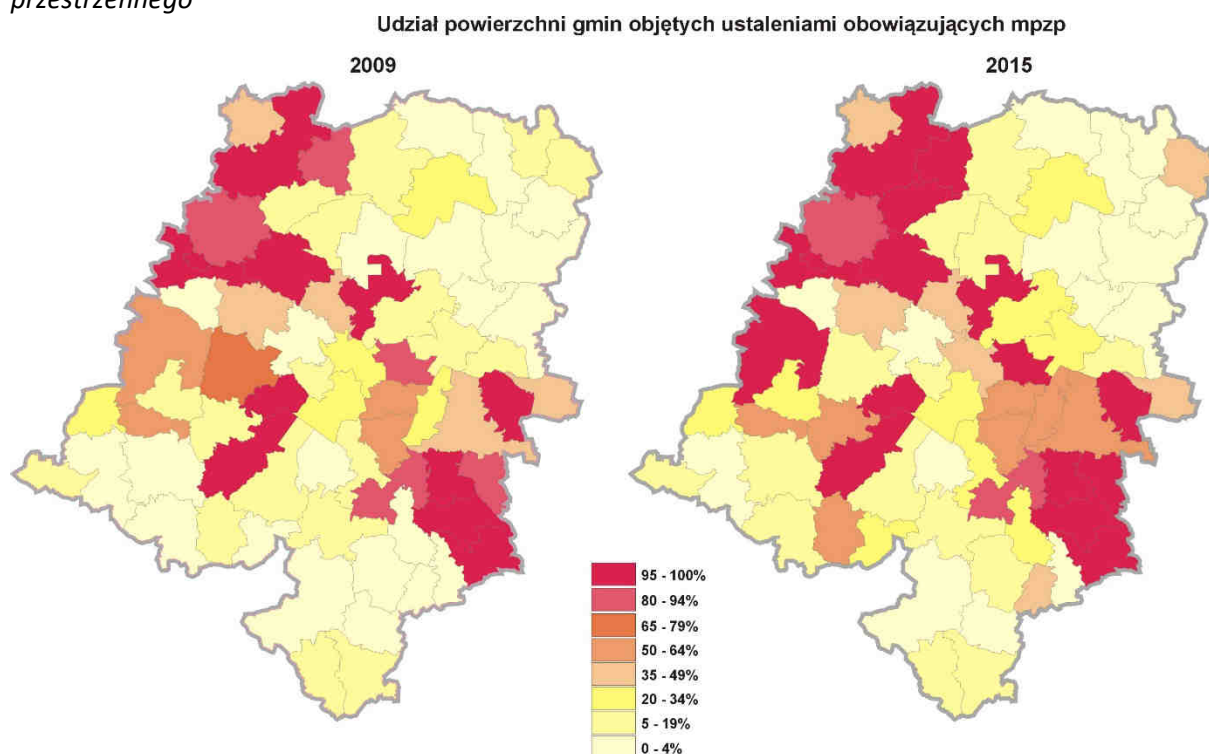
Na koniec 2015 r. w grupie gmin w pełni lub praktycznie w pełni objętych planami miejscowymi (od 95% do 100% powierzchni) znajduje się **16 gmin**: Brzeg, Bierawa, Skarbimierz, Grodków, Kędzierzyn-Koźle, Namysłów, Świerczów, Kietrz, Korfantów, Łubniany, Jemielnica, Leśnica, Popielów, Tułowice, Pakość, Ujazd – stanowi to **22,5%** ogółu gmin województwa, co w skali całego województwa odpowiada **22,5%** jego powierzchni.

W drugiej grupie (częściowe pokrycie planami miejscowymi – od 10% do 95%) mieszczą się **32 gminy**. W trzeciej grupie, gmin z niewielkim pokryciem planami miejscowymi (poniżej 10%) znajdują się **23 gminy**, w tym z pokryciem poniżej 1% gminy: Gorzów Śląski i Praszka.

Na przestrzeni lat 2009-2015 największą dynamikę przyrostu wskaźnika pokrycia obowiązującymi planami miejscowymi odnotowano w gminach: Łambinowice (wzrost pokrycia planami o 54,1 p.p.), Grodków (44,2 p.p.), Prudnik (43,1 p.p.), Izbicko (42,8 p.p.) i Polska Cerekiew (40,8%). Kolejne 12 gmin mieści się w przedziale 10-40 p.p., w 28 gminach zmiany nie przekraczały 10 p.p., a w 24 stan pokrycia planami nie zmienił się.

Należy pokreślić, że spośród gmin, w których nie zanotowano zmian, w pięciu pokrycie planami nie przekracza 5% ich powierzchni, co oznacza, że gminy te z różnych przyczyn nie upatrują korzyści w podejmowaniu i realizacji procedur planistycznych prowadzących do zwiększenia powierzchni gminy objętej planami miejscowymi.

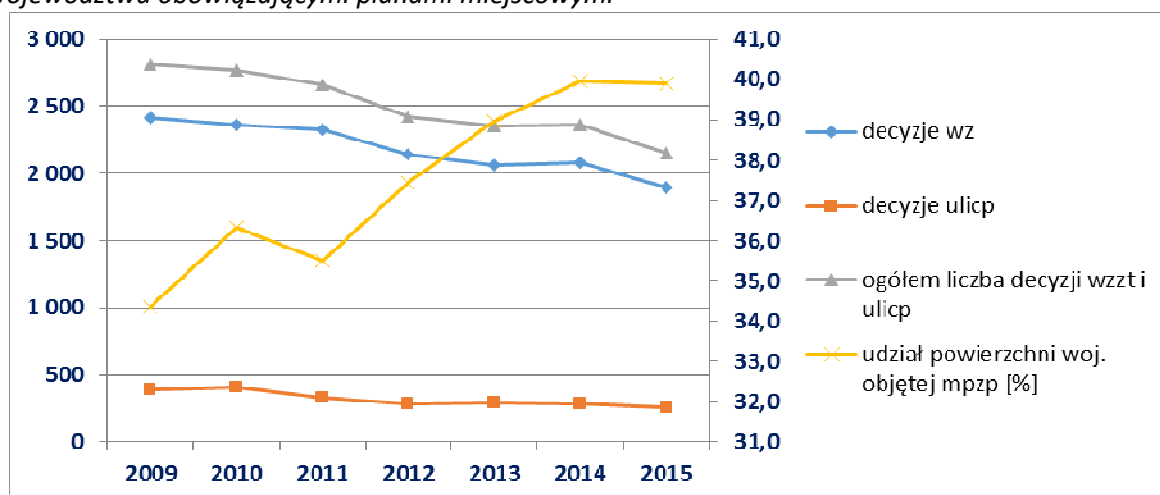
Rys. 18. Stopień pokrycia gmin województwa opolskiego miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wg danych GUS, w latach 2009-2015 w gminach województwa opolskiego wydano ogółem **17 539** decyzji, w tym **15 290 o warunkach zabudowy** i **2 249 o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego**. Dynamikę zmian ilości wydanych decyzji ilustruje Wykres 3.

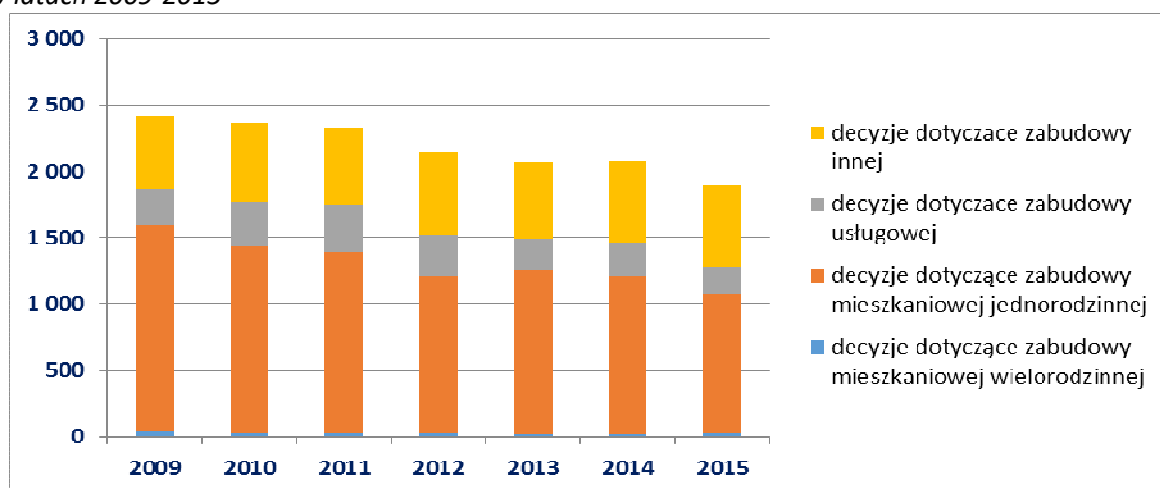
Wykres 3. Wydane decyzje administracyjne (o warunkach zabudowy i o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego) w województwie opolskim w latach 2009-2015 oraz stopień pokrycia obszaru województwa obowiązującymi planami miejscowymi

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Na przestrzeni lat 2009-2015 liczba wydawanych decyzji zmalała o 24%, co łączyć należy ze zwiększającym się stopniem pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. W głównej mierze spadek dotyczył liczby wydanych decyzji o warunkach zabudowy (-526). Należy jednak pamiętać, że w latach 2010-2013 nastąpił kryzys w budownictwie, co mogło się przełożyć na zmniejszenie się liczby wydanych decyzji administracyjnych.

Wykres 4. Struktura rodzajowa wydanych decyzji o warunkach zabudowy w województwie opolskim w latach 2009-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dominujący udział w wydawanych decyzjach o warunkach zabudowy mają przedsięwzięcia dotyczące zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (budowa, przebudowa, rozbudowa, zmiana sposobu użytkowania, uzupełnienie o obiekty towarzyszące), które w roku 2015 stanowiły ponad połowę ogółu wydanych decyzji wz (**55,4%**). Z kolei odsetek decyzji wz dot. zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej w tym samym roku to jedynie **0,7%** ogółu decyzji wz. Generalnie w latach 2009-2015

powyższe proporcje w strukturze rodzajowej wydawanych decyzji utrzymują się na zbliżonym poziomie.

2.13. REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO 2014-2020

18 grudnia 2014 r. Komisja Europejska zatwierdziła Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020 (RPO WO 2014-2020). RPO WO 2014-2020 jest jednym z narzędzi realizacji głównych dokumentów strategicznych dla regionu, w tym przede wszystkim Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r. Program odzwierciedla ukierunkowanie wsparcia na cele wskazane w dokumencie *Strategia Europa 2020*, a także priorytety wskazane w *Umowie Partnerstwa*. RPO WO 2014-2020 określa najważniejsze obszary wsparcia dla rozwoju społeczno-gospodarczego województwa opolskiego, które będą współfinansowane z dwóch funduszy: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego [EFRR] i Europejskiego Funduszu Społecznego [EFS]. Całkowity budżet Programu wynosi blisko 944,97 mln euro.

Przyjęte w RPO WO 2014-2020 zintegrowane podejście tematyczne i terytorialne znajduje wyraz w układzie 11 Osi priorytetowych, w ramach których zostały określone cele szczegółowe przyporządkowane poszczególnym priorytetom inwestycyjnym, tj.:

OP I Innowacje w gospodarce

Cel szczegółowy 1: Zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw,

Cel szczegółowy 2: Zwiększone urynkowanie działalności badawczo-rozwojowej.

OP II Konkurencyjna gospodarka

Cel szczegółowy 1: Zwiększone zastosowanie innowacji w przedsiębiorstwach sektora MSP,

Cel szczegółowy 2: Lepsze warunki do rozwoju MSP,

Cel szczegółowy 3: Zwiększony poziom handlu zagranicznego sektora MSP.

OP III Gospodarka niskoemisyjna

Cel szczegółowy 1: Lepsza jakość powietrza poprzez wsparcie transportu publicznego,

Cel szczegółowy 2: Zwiększona efektywność energetyczna w sektorze publicznym i mieszkaniowym,

Cel szczegółowy 3: Zwiększona efektywność energetyczna MSP,

Cel szczegółowy 4: Zwiększony poziom produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

OP IV Zapobieganie zagrożeniom

Cel szczegółowy 1: Zwiększona ochrona ludności i mienia przed skutkami zagrożeń naturalnych, w szczególności powodziowych,

Cel szczegółowy 2: Zwiększona skuteczność reagowania w sytuacji wystąpienia zagrożeń naturalnych i cywilizacyjnych.

OP V Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego

Cel szczegółowy 1: Wzmocnione mechanizmy ochrony bioróżnorodności w regionie,

Cel szczegółowy 2: Zwiększony udział odpadów zebranych selektywnie,

Cel szczegółowy 3: Zwiększona dostępność zasobów kulturowych regionu,

Cel szczegółowy 4: Zwiększony odsetek ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z dyrektywą dotyczącą ścieków komunalnych.

OP VI Zrównoważony transport na rzecz mobilności mieszkańców

Cel szczegółowy 1: Zwiększona dostępność transportowa obszarów kluczowych dla rozwoju regionu oraz poprawa bezpieczeństwa na drogach,

Cel szczegółowy 2: Zwiększony udział transportu kolejowego w przewozach towarowych i pasażerskich w regionie oraz poprawa jakości kolejowego transportu zbiorowego.

OP VII Konkurencyjny rynek pracy

Cel szczegółowy 1: Zwiększenie możliwości zatrudnienia osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy,

Cel szczegółowy 2: Wzrost liczby trwałych miejsc pracy powstałych dzięki środkom przekazanych na założenie działalności gospodarczej,

Cel szczegółowy 3: Przeciwdziałanie wykluczeniu z rynku pracy osób w wieku aktywności zawodowej dzięki realizacji programów zdrowotnych,

Cel szczegółowy 4: Dostosowanie potencjału przedsiębiorstw MSP i kwalifikacji ich pracowników do potrzeb regionalnej gospodarki,

Cel szczegółowy 5: Poprawa adaptacyjności pracowników zagrożonych zwolnieniem, przewidzianych do zwolnienia i zwolnionych do nowych warunków zawodowych,

Cel szczegółowy 6: Zwiększenie dostępu do opieki nad dziećmi do lat 3 i możliwości zatrudnienia/kontynuowania zatrudnienia osób sprawujących nad nimi opiekę.

OP VIII Integracja społeczna

Cel szczegółowy 1: Zwiększenie liczby świadczonych usług zdrowotnych w regionie,

Cel szczegółowy 2: Zwiększenie liczby świadczonych usług społecznych w regionie,

Cel szczegółowy 3: Wzrost gotowości do podjęcia zatrudnienia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w regionie dzięki aktywnej integracji,

Cel szczegółowy 4: Wzrost zatrudnienia w ramach regionalnego sektora gospodarki społecznej.

OP IX Wysoka jakość edukacji

Cel szczegółowy 1: Zwiększenie dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej,

Cel szczegółowy 2: Podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych oraz właściwych postaw niezbędnych do funkcjonowania na rynku pracy oraz rozwój indywidualnego podejścia do ucznia, w szczególności ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,

Cel szczegółowy 3: Zwiększenie szans zatrudnienia przyszłych absolwentów kształcenia i szkolenia na regionalnym rynku pracy poprzez poprawę efektywności kształcenia i szkolenia zawodowego,

Cel szczegółowy 4: Poprawa kompetencji i kwalifikacji osób dorosłych znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy w zakresie rozwoju umiejętności TIK i znajomości języków obcych.

OP X Inwestycje w infrastrukturę społeczną

Cel szczegółowy 1: Poprawa jakości życia mieszkańców oraz stworzenie warunków do wzrostu zatrudnienia na obszarach miejskich,

Cel szczegółowy 2: Lepsze dostosowanie infrastruktury zdrowotnej do wyzwań demograficznych regionu,

Cel szczegółowy 3: Lepsze dostosowanie infrastruktury społecznej do wyzwań demograficznych regionu,

Cel szczegółowy 4: Większa dostępność e-usług publicznych,

Cel szczegółowy 5: Lepsze warunki kształcenia zawodowego.

OP XI Pomoc techniczna

Cel szczegółowy 1: Zapewnienie niezbędnych zasobów ludzkich oraz warunków zapewniających sprawne działanie instytucji,

Cel szczegółowy 2: Sprawny system wdrażania RPO WO 2014-2020,

Cel szczegółowy 3: Spójny system informacji i promocji oraz rozwijanie potencjału beneficjentów i potencjalnych beneficjentów RPO WO 2014-2020.

2.14. KONTRAKT TERYTORIALNY DLA WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Kontrakt Terytorialny dla Województwa Opolskiego został zatwierdzony przez Radę Ministrów dnia 4 listopada 2014 r. (Przyjęty przez ZWO Uchwałą 5718/2014 z dnia 13 listopada 2014 r. – podpisany 14.11.2014 r., wraz z Aneksem nr 1 zatwierdzonym Uchwałą Rady Ministrów nr 99 z dnia 30 czerwca 2015 r. przyjętym przez ZWO Uchwałą nr 925/2015 z dnia 28 lipca 2015 r. oraz Aneksem nr 2 zatwierdzonym Uchwałą Rady Ministrów nr 61 z dnia 5 maja 2017 r. przyjętym przez ZWO Uchwałą nr 3819/2017 z dnia 24 maja 2017 r.)

Kontrakt terytorialny został wprowadzony, jako instrument w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego i zgodnie z definicją jest umową pomiędzy Radą Ministrów (reprezentowaną przez ministra ds. rozwoju regionalnego) a zarządem województwa, która określa:

- cele rozwojowe i przedsięwzięcia priorytetowe istotne dla rozwoju kraju i województwa, sposób ich finansowania, koordynacji, realizacji,
- inwestycje priorytetowe dla regionu, planowane do współfinansowania ze środków unijnych i realizujące cele Umowy Partnerstwa oraz programu operacyjnego w ramach, którego planowane jest finansowanie.

Cele rozwojowe i kierunki działań na terenie Województwa:

1) poprawa jakości badań oraz wzmocnienie współpracy sektora nauki i gospodarki:

- wzmocnienie infrastruktury B+R oraz badań w jednostkach naukowych wynikających ze specjalizacji krajowych i regionalnych,
- wzmocnianie i integrowanie działań jednostek naukowych, instytucji otoczenia biznesu oraz podmiotów gospodarczych w zakresie kluczowych dla regionu branż i technologii, w tym inteligentnych specjalizacji;

2) rozwój powiązań transportowych regionu:

- poprawa dostępności transportowej na osi północ – południe,
- poprawa powiązań transportowych między miastami oraz obszarami funkcjonalnymi regionu: poprawa parametrów technicznych dróg wojewódzkich,
- przebudowa odcinków dróg stanowiących wąskie gardła w dostępności regionu,
- budowa obwodnic miast,
- usuwanie niedoborów przepustowości infrastruktury kolejowej;

3) budowa, rozbudowa i modernizacja istniejącej sieci elektroenergetycznej;

4) zapobieganie negatywnym skutkom powodzi;

5) zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego;

6) zwiększenie poziomu zatrudnienia w Województwie:

- działania na rzecz aktywnej polityki rynku pracy wobec grup znajdujących się w najbardziej niekorzystnej sytuacji na rynku pracy,
- rozwój przedsiębiorczości,
- upowszechnianie różnych form opieki nad dziećmi do lat 3,
- poprawa adaptacyjności przedsiębiorstw i pracowników;

7) redukcja poziomu wykluczenia społecznego:

- zwiększenie aktywności społecznej i przeciwdziałanie ubóstwu,
- poprawa dostępu do usług społecznych i inwestycje niezbędne do realizacji usług społecznych i usług aktywnej integracji społecznej,
- rozwój ekonomii społecznej;

8) podniesienie poziomu wykształcenia i kompetencji w regionie:

- upowszechnienie edukacji przedszkolnej,
- podniesienie jakości kształcenia zawodowego,
- wsparcie edukacji ogólnej w zakresie kompetencji kluczowych dla funkcjonowania na rynku pracy,

- upowszechnienie uczestnictwa osób w uczeniu się przez całe życie w powiązaniu z potrzebami rynku pracy;

9) podniesienie jakości i dostępności usług z zakresu ochrony zdrowia, w szczególności:

- rozwój i racjonalizacja bazy ochrony zdrowia - inwestycje w infrastrukturę podmiotów leczniczych ukierunkowane na specyficzne dla Województwa problemy zdrowotne, inwestycje wspierające kompleksową opiekę nad matką i dzieckiem,
- działania profilaktyczne ukierunkowane na schorzenia o wysokiej zachorowalności w regionie,
- rozwój usług opiekuńczych nad osobami starszymi i zależnymi;

10) rozwój miasta wojewódzkiego, obszarów powiązanych z nim funkcjonalnie oraz miast regionalnych i subregionalnych;

11) wsparcie rewitalizacji dzielnic i miast o wysokim nasileniu niekorzystnych zjawisk społecznych i gospodarczych.

Kontrakt obowiązuje w latach 2014-2023. Zgodnie z treścią Kontraktu, może być on renegotjowany co dwa lata.

ZWO opracował listę priorytetowych przedsięwzięć, w tym 20 przedsięwzięć podstawowych mających istotne znaczenie dla rozwoju województwa oraz listę 7 przedsięwzięć warunkowych, których realizacja jest uzależniona między innymi od dostępności środków finansowych.

Tabela 19. Wykaz przedsięwzięć ujętych w Kontrakcie Terytorialnym dla Województwa Opolskiego (aneks nr 2)

Lp.	NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA
PRZEDSIĘWZIĘCIA PODSTAWOWE	
1.	Wsparcie obszaru kultury w województwie opolskim poprzez realizację projektów infrastrukturalnych kluczowych dla rozwoju regionu i państwa, służących rozwojowi kultury i dziedzictwa narodowego, w tym 6 projektów: <ul style="list-style-type: none"> • Modernizacja obiektów kultury w celu poprawy dostępu do dóbr i usług oferowanych w dziedzinie muzyki, w szczególności w zakresie polskiej piosenki (Przebudowa i modernizacja Sali Kameralnej Narodowego Centrum Polskiej Piosenki w Opolu oraz utworzenie wystawy stałej oraz edukacyjnego studia nagrań w Muzeum Polskiej Piosenki w Opolu) • Nowa jakość Teatru – przebudowa i modernizacja Teatru im. Jana Kochanowskiego w Opolu na cele kulturalne i edukacyjne • Renowacja gotyckiej Bazyliki św. Jakuba w Nysie w celu podniesienia walorów turystycznych i kulturowych • Renowacja zabytkowego obwarowania miasta Byczyna • Opole – miasto 5 stolic, 4 kultur i 4 języków – Renowacja i konserwacja gotyckiej Katedry pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Opolu z reliktmami murów romańskich, zabytkowym wyposażeniem świątyni i rewitalizacją otoczenia Katedry • Ochrona dziedzictwa kulturowego Pomnika Historii Góra Św. Anny.
2.	Rozwój klastrów energii w województwie opolskim poprzez realizację projektów służących rozwojowi energetyki na poziomie lokalnym
3.	Obwodnica Nysy w ciągu DK Nr 41 i 46
4.	Budowa obwodnicy m. Czarnowąsy
5.	Budowa ciągu komunikacyjnego na osi północ – południe – droga wojewódzka Nr 454
6.	Prace na linii kolejowej E 30 odcinek Kędzierzyn Koźle – Opole Zachodnie
7.	Prace na linii kolejowej C-E 30 odcinek Opole Groszowice – Jelcz – Wrocław Brochów – odcinki na terenie woj. opolskiego
8.	Prace na linii kolejowej Nr 143 odcinek Kluczbork – Oleśnica – Wrocław Mikołajów – odcinki na terenie woj. opolskiego
9.	Prace na liniach kolejowych Nr 153, 199, 681, 682, 872 odcinek Troszek Północ – Rudzieniec Gliwicki –

Lp.	NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA
	Stare Koźle – odcinki na terenie woj. opolskiego
10.	Prace na linii kolejowej E-59 na odcinku Kędzierzyn Koźle – Chałupki (granica państwa)
11.	Polepszenie jakości usług przewozowych poprzez poprawę stanu technicznego linii kolejowych o znaczeniu regionalnym
12.	Opolskie mobilne! – usprawnienie transportu zbiorowego regionu i aglomeracji opolskiej
13.	Modernizacja jazów odrzańskich na odcinku w zarządzie RZGW Wrocław - woj. opolskie, etap I; (Januszkowice, Wróblin, Zwanowice) Modernizacja jazów odrzańskich na odcinku w zarządzie RZGW Wrocław - woj. opolskie, etap II; (Krępna, Groszowice, Dobrzeń)
14.	Modernizacja 3 długich śluz pociągowych z ich awanportami i sterownikami na stopniach wodnych: Januszkowice, Krapkowice i Opole, oraz rewitalizacja śluz krótkich dla ciągłości żeglugi śródlądowej – przystosowanie Odry do III klasy drogi wodnej
15.	Przedsięwzięcia dotyczące realizacji RANB w województwie opolskim
16.	Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu zrównoważonej mobilności miejskiej/ekologicznego transportu
17.	Wsparcie działań z zakresu efektywności energetycznej zgodnie z podziałem interwencji pomiędzy programami krajowymi i regionalnymi
18.	Wsparcie selektywne przedsięwzięć dotyczących sieci ciepłowniczych i chłodniczych
19.	Termomodernizacja państwowych placówek szkolnictwa artystycznego w województwie opolskim
20.	Sieci Energetyczne Polski Zachodniej
PRZEDSIĘWZIĘCIA WARUNKOWE	
21.	Budowa obwodnicy miejscowości Niemodlin w ciągu drogi krajowej Nr 46
22.	Budowa obwodnicy m. Dobrzeń Wielki
23.	Budowa obwodnicy miejscowości Myślina w ciągu drogi krajowej Nr 46
24.	Budowa obwodnicy miejscowości Kędzierzyn-Koźle w ciągu drogi krajowej nr 40
25.	Rewitalizacja zbiornika retencyjnego Turawa wraz ze zbiornikiem wstępnym w Jedlicach na rzece Małej Panwi
26.	Zintegrowane Centrum Technologii Materiałów Budowlanych i Gospodarki Odpadami Poligon szkoleniowo-wdrożeniowy instalacji póltechnicznych Opolskiego Centrum Transferu Innowacji ICiMB
27.	Rozwój szkolnictwa wyższego uwzględniającego potrzeby regionalne

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie aneksu nr 2 do Kontraktu Terytorialnego Województwa Opolskiego, 2017 r.

2.15. SYNTEZA UWARUNKOWAŃ WEWNĘTRZNYCH – KLUCZOWE CZYNNIKI MAJĄCE WPŁYW NA ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY I PRZESTRZENNY WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO (ANALIZA SWOT)

Kluczowe czynniki rozwoju województwa opolskiego wskazane zostały w *Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 roku (SRWO)*. W związku z upływem zaledwie 4 lat od przyjęcia SRWO i stosunkowo dużej trwałości wielu analizowanych cech uznano, że przeprowadzona na potrzeby strategii analiza SWOT jest nadal aktualna. Dzięki analizie SWOT zidentyfikowano i zhierarchizowano kluczowe czynniki wpływające na rozwój społeczno-gospodarczy, a tym samym na rozwój przestrzenny województwa opolskiego w pięciu sferach związanych z funkcjonowaniem systemu społeczno-gospodarczego regionu – społeczeństwo, rynek pracy i warunki życia, gospodarka, dostępność komunikacyjna, zasoby, dziedzictwo i środowisko oraz spójność terytorialna.

Tabela 20. Analiza SWOT dla województwa opolskiego – mocne i słabe strony

Obszary	Mocne strony	Słabe strony
Społeczeństwo, rynek pracy, warunki życia	<ul style="list-style-type: none"> • poziom i jakość życia mieszkańców, • samoorganizacja i aktywność społeczna na obszarach wiejskich, • wielokulturowość i wieloetniczność regionu z samoorganizującymi się społecznie i kulturowo grupami mieszkańców, • rola mniejszości niemieckiej, • sprawność instytucjonalna jednostek samorządu terytorialnego, • mobilność zasobów pracy, • trwałe sieci powiązań międzynarodowych, • etos pracy w regionie, • poziom dochodów rozporządzalnych; 	<ul style="list-style-type: none"> • wyludnianie się i struktura wieku ludności, • peryferyzacja obszarów wiejskich, • liczba miejsc pracy dla osób z wyższym wykształceniem, • postawy przedsiębiorcze mieszkańców, • stabilność miejsc pracy, • dostępność mieszkań, • wysoki poziom bezrobocia na części obszaru regionu, • niedopasowanie strukturalne pomiędzy popytem a podażą na rynku pracy wynikające ze struktury kształcenia, • dysharmonia pomiędzy wysokim poziomem życia i aspiracji ludności a jednocześnie nieadekwatnymi do tego możliwościami zatrudnienia i zarobkowania w regionie, • system zabezpieczeń przeciwpowodziowych, • potencjał naukowo-badawczy opolskich uczelni wyższych, • dostęp do infrastruktury społecznej i technicznej;
Gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> • powiązania gospodarki z zagranicą, zwłaszcza z gospodarką niemiecką, • produktywność rolnicza, • tradycja produkcji rzemieślniczej i spółdzielczej oraz kultura pracy, • zróżnicowana struktura przemysłu, • przemysł średnich technologii, • kondycja mikro i małych przedsiębiorstw, • realny popyt konsumpcyjny <i>per capita</i>, • surowce mineralne, • śródlądowa gospodarka rybacka; 	<ul style="list-style-type: none"> • inwestycje, zwłaszcza innowacyjne, • tempo wzrostu gospodarczego, • powiązania między gospodarką, nauką oraz instytucjami otoczenia biznesu, • liczba dużych, wiodących przedsiębiorstw, • zaplecze badawczo-rozwojowe i otoczenie biznesu oraz jego powiązanie z gospodarką regionu, • innowacyjność gospodarki, przedsiębiorstw oraz sfery B+R, • sektor usług, w tym usług wyższego rzędu;
Dostępność komunikacyjna	<ul style="list-style-type: none"> • autostrada A4, • wewnętrzna dostępność komunikacyjna regionu, • światłowodowa sieć szkieletowa umożliwiająca realizację usług szerokopasmowego Internetu; 	<ul style="list-style-type: none"> • brak osi komunikacyjnej „północ – południe”, • połączenie z Warszawą, • stan i parametry techniczne infrastruktury drogowej i kolejowej, • połączenie stolicy regionu z autostradą A4, • transport publiczny, • integracja systemów transportu, • infrastruktura dostępu do Internetu i cyfryzacja, • infrastruktura logistyczna;
Zasoby, dziedzictwo i środowisko	<ul style="list-style-type: none"> • walory przyrodniczo-krajobrazowe, • dziedzictwo kulturowe, • lokalna aktywność kulturalna, • rolnicza przestrzeń produkcyjna, • zasoby dla tworzenia energii ze źródeł odnawialnych; 	<ul style="list-style-type: none"> • brak wyrazistych produktów turystycznych, • stan techniczny obiektów i zespołów dziedzictwa kulturowego, • jakość wód powierzchniowych, w tym dużych zbiorników o funkcji turystycznej, • wydarzenia kulturalne o randze

Obszary	Mocne strony	Słabe strony
		międzynarodowej, <ul style="list-style-type: none"> • jakość powietrza ograniczająca inwestycje emisyjne;
Spójność terytorialna	<ul style="list-style-type: none"> • identyfikacja mieszkańców z regionem, • centralne usytuowanie stolicy, • równomierne rozmieszczenie ośrodków węzłowych, • zwarty charakter osadnictwa wiejskiego, • policentryczność systemu osadniczego. 	<ul style="list-style-type: none"> • konkurencyjność Opola względem sąsiednich centrów regionalnych, • wewnątrzregionalne zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, • stopień wykształcenia funkcji metropolitalnych aglomeracji opolskiej, • występowanie obszarów zdegradowanych.

Źródło: *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.*, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole 2012 r.

Tabela 21. Analiza SWOT dla województwa opolskiego – szanse i zagrożenia

Obszary	Szanse	Zagrożenia
Spoleczeństwo, rynek pracy, warunki życia	<ul style="list-style-type: none"> • transfery dochodów, wiedzy i technologii, • wzrost presji na kształcenie ustawiczne i praktyczne, • remigracja i imigracja, • międzynarodowa i międzyregionalna współpraca opolskiego środowiska naukowego, • aktywna polityka prorodzinna, • aktywność sektora organizacji pozarządowych, • partnerska współpraca samorządów terytorialnych, organizacji samorządowych i środowiska biznesu, • rozwój „srebrnej gospodarki”; 	<ul style="list-style-type: none"> • odpływ ludności i kapitału intelektualnego (tzw. <i>brain drain</i> – „drenaż mózgów”), • nasilenie się zjawiska wykluczenia społecznego i patologii życia społecznego, • kryzys solidarności międzypokoleniowej;
Gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost aktywności inwestycyjnej, • wzrost konkurencyjności polskiej gospodarki, • wzrost konkurencyjności makroregionu Polski Zachodniej, • utworzenie opolskiej specjalnej strefy ekonomicznej, • intensyfikacja współpracy transgranicznej, • usprawnienie obsługi przedsiębiorców oraz ludności; 	<ul style="list-style-type: none"> • przewaga konkurencyjna sąsiednich ośrodków metropolitalnych, • spowolnienie lub kryzys gospodarczy w Unii Europejskiej, • likwidacja lub przeniesienie siedzib zarządów dużych – „strategicznych” – podmiotów gospodarczych, • fiskalizm, • spadek pozycji konkurencyjnej Polski w zakresie przyciągania inwestycji zagranicznych;
Dostępność komunikacyjna	<ul style="list-style-type: none"> • wykorzystanie potencjału rzeki Odry, • przebieg przez województwo III Paneuropejskiego Korytarza Transportowego na sieci TEN-T, • położenie przygraniczne, • rozwój e-usług oraz wzrost wykorzystania i stosowania narzędzi oraz środków ICT; 	<ul style="list-style-type: none"> • osłabienie możliwości realizacji programu inwestycyjnego w zakresie infrastruktury drogowej i kolejowej, • przeciążenie szlaków komunikacji drogowej;

Obszary	Szanse	Zagrożenia
Zasoby, dziedzictwo i środowisko	<ul style="list-style-type: none"> • zainteresowanie turystów województwem opolskim, • wzrost presji na wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych, • rozwój przemysłów kreatywnych, • zainteresowanie wykorzystaniem czasu wolnego, • zaostrzenie standardów ochrony środowiska; 	<ul style="list-style-type: none"> • pogorszenie jakości środowiska, • zmiany klimatyczne i pogorszenie warunków hydrologicznych, • wzrost presji urbanizacyjnej i turystyki na obszarach o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, • pogorszenie jakości wód podziemnych;
Spójność terytorialna	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój i dywersyfikacja działalności gospodarczej na obszarach wiejskich, • decentralizacja finansów publicznych, • nowoczesna polityka miejska. 	<ul style="list-style-type: none"> • skoncentrowanie się w krajowych dokumentach strategicznych na dużych ośrodkach metropolitalnych, • pogorszenie kondycji finansów publicznych.

Źródło: *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.*, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole 2012 r.

SPIS RYSUNKÓW

1. Otoczenie zewnętrzne województwa opolskiego i kierunki powiązań funkcjonalnych
2. Uwarunkowania przestrzenne – powiązania transgraniczne województwa opolskiego
3. Uwarunkowania przestrzenne – system przyrodniczo-krajobrazowy
4. Uwarunkowania gospodarki odpadami
5. Uwarunkowania przestrzenne – podział administracyjny województwa opolskiego
6. Uwarunkowania przestrzenne – sieć osadnicza województwa opolskiego
7. Prognozy spadku/wzrostu liczby ludności w latach 2016-2030 w gminach województwa opolskiego
8. Uwarunkowania dziedzictwa kulturowego
9. Uwarunkowania rozwoju transportu
10. Uwarunkowania rozwoju infrastruktury technicznej
11. Uwarunkowania gospodarki wodno-ściekowej
12. Uwarunkowania ochrony przeciwpowodziowej
13. Uwarunkowania turystyki
14. Specjalne Strefy Ekonomiczne w województwie opolskim wraz ze zlokalizowanymi firmami oraz dostępnymi terenami inwestycyjnymi
15. Uwarunkowania infrastruktury społecznej – zdrowia i edukacji
16. Uwarunkowania infrastruktury społecznej – kultury i sportu
17. Kierunki integracji polskiej przestrzeni 2030
18. Stopień pokrycia gmin województwa opolskiego miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego
19. Stopień pokrycia powiatów województwa opolskiego miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

SPIS TABEL

1. Inwestycje drogowe i kolejowe przewidziane do realizacji na obszarze województwa opolskiego, sformułowane w KPZK 2030
2. Inwestycje infrastrukturalne przewidziane do realizacji na obszarze województwa opolskiego, wg KPZK 2030
3. Liczba ludności ogółem (w tys.)
4. Ubytek liczby ludności w poszczególnych przedziałach czasowych w Polsce i województwie opolskim w stosunku do stanu ludności w 2015 r. (w %)
5. Prognoza ludności województwa opolskiego według płci na tle Polski
6. Liczebność ekonomicznych grup wieku (w tys.) i wskaźnik obciążenia demograficznego w Polsce i województwie opolskim w wybranych latach
7. Dynamika zmian ludności w ekonomicznych grupach wieku w Polsce i województwie opolskim (2015=100)
8. Farmy wiatrowe w województwie opolskim
9. Ujęcia wód podziemnych na terenie województwa opolskiego o poborze > 5000 m³/d
10. Ujęcia wód powierzchniowych na terenie województwa opolskiego o poborze > 5 000 m³/d
11. Aglomeracje wodno-kanalizacyjne województwa opolskiego stan na 31.12.2016 r.
12. Obiekty hotelowe w województwie opolskim w 2015 r.
13. Pozostałe turystyczne obiekty noclegowe w województwie opolskim w 2015 r.
14. Powierzchnia podstref specjalnych stref ekonomicznych w województwie opolskim w 2015 roku
15. Analiza SWOT dla obszaru ochrony zdrowia w województwie opolskim – mocne i słabe strony

16. Analiza SWOT dla obszaru ochrony zdrowia w województwie opolskim – szanse i zagrożenia
17. Placówki kultury (kina, biblioteki i muzea) oraz wskaźniki liczby mieszkańców na 1 miejsce w kinach, 1 placówkę biblioteczną i liczby mieszkańców powiatu na 1 obiekt kultury w 2015 r.
18. Powierzchnia objęta planami miejscowymi w powiatach województwa opolskiego
19. Wykaz przedsięwzięć do ujęcia w Kontrakcie Terytorialnym dla Województwa Opolskiego
20. Analiza SWOT dla województwa opolskiego – mocne i słabe strony
21. Analiza SWOT dla województwa opolskiego – szanse i zagrożenia

SPIS WYKRESÓW

1. Liczba obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w tym sporządzonych na podstawie ustawy z 2003 r.
2. Powierzchnia objęta ustaleniami obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w tym sporządzonych na podstawie ustawy z 2003 r.
3. Wydane decyzje administracyjne (o warunkach zabudowy i o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego) w województwie opolskim w latach 2009-2015 oraz stopień pokrycia obszaru województwa obowiązującymi planami miejscowymi
4. Struktura rodzajowa wydanych decyzji o warunkach zabudowy w województwie opolskim w latach 2009-2015

SPIS MAP

1. Uwarunkowania wewnętrzne (skala 1 : 100 000)
2. Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego – Uwarunkowania wewnętrzne (skala 1 : 50 000)

WYKAZ BAZ DANYCH GIS

1. Centralny Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej, Baza Danych obiektów ogólnogeograficznych - <http://www.codgik.gov.pl/index.php/darmowe-dane/bdo250gis.html>.
2. Centralny Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej, Państwowy Rejestr Granic - <http://www.codgik.gov.pl/index.php/darmowe-dane/prng.html>.
3. Český úřad zeměměřický a katastrální (ČÚKZ), INSPIRE téma Územní správní jednotky - <http://geoportal.cuzk.cz>.
4. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody - <http://www.gdos.gov.pl/dane-i-metadane>.
5. European Environment Agency, Nationally designated areas (CDDA)- <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/nationally-designated-areas-national-cdda-12#tab-gis-data>.
6. Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, Mapa podziału hydrograficznego Polski.
7. Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, Plan Gospodarowania Wodami.
8. Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy, Centralna Baza Danych Geologicznych - <http://dm.pgi.gov.pl/>.
9. Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, OWI (Opolskie w Internecie) - system informacji przestrzennej i portal informacyjno-promocyjny Województwa Opolskiego - <http://maps.opolskie.pl>.